DICKENS

MARTIN CHUZZLEWIT

★

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

CLASICII LITERATURII
UNIVERSALE

THE
LIFE AND ADVENTURES
OF
MARTIN CHUZZLEWIT

by

CHARLES DICKENS

London, Chapman & Hall

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

CHARLES DICKENS

MARTIN CHUZZLEWIT

Roman

Volumul I

Traducere de
MIHNEA GHEORGHIU

București — 1965

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

CAPITOLUL I

Care ne introduce în genealogia familiei Chuzzlewit.

Cum nici o lady sau gentleman care se respectă n-ar putea manifesta un cît de mic interes pentru familia Chuzzlewit înainte de a se fi convins că originea ei se pierde în negura vremurilor, ne face o deosebită plăcere să anunțăm că respectiva familie, după cum se știe cu toată certitudinea, se trage în linie directă din Adam și Eva și că veniturile primilor reprezentanți ai acestui neam proveneau din muncile agricole. Invidioșii sau răuvoitorii vor insinua poate că nu mai știu care Chuzzlewit ar fi arătat cîndva, în decursul istoriei acestei familii, prea multă mîndrie de castă ; trebuie să recunoaștem însă că această slăbiciune merită indulgență, dacă nu e chiar demnă de laudă, ținînd seama de vădita superioritate a susnumitei familii asupra restului omenirii, dată fiind originea ei străveche.

Trebuie să amintim că, așa cum se întîmplă în istoria celor mai vechi familii, găsim și aici, multiplicate și perpetuate la infinit, trăsăturile caracteristice ale ucigașului și haimanalei, rodul primei generații de care pomenește cronica. Mai mult, putem stabili drept principiu general că atît criminalitatea cît și vagabondajul sînt în raport direct cu vechimea arborelui genealogic al unei familii. Într-adevăr, pe vremuri, în afara faptului că aceste două feluri de amuzament constituiau o plăcută destindere, ele mai erau și un prielnic mijloc de căpătuială a celor scăpătați, și tot-

deodată o înălțătoare și sănătoasă ocupație pentru nobilimea țării noastre.

Prin urmare, faptul că în diferite epoci ale istoriei noastre naționale Chuzzlewiții au luat parte la nenumărate conspirații criminale și la sîngeroase încăierări va fi un prilej de satisfacție, ba mai mult, de desfătare pentru o lume întreagă.

Se mai povestește de asemenea despre ei că, leiți în zale grele, de oțel, au condus în repetate rînduri la o moarte sigură, cu un neasemuit curaj, niște ostași apărați doar de un biet pieptar de piele ; după care s-au întors acasă, cu sufletul împăcat, în sînul familiei și al prietenilor.

Nu există nici o îndoială că cel puțin un Chuzzlewit a descins în Anglia o dată cu oștile lui Wilhelm Cuceritorul.

Se pare totuși că acest ilustru strămoș n-a izbutit niciînd să-l „ducă de nas" — ca să ne folosim de o expresie vulgară — pe susnumitul monarh, căci nu există nici o mărturie care să ateste că familia aceasta ar fi fost cumva răsplătită pentru meritele ei prin danii de moșii. Și doar se știe cît de recunoscător și de generos se arăta cuceritorul normand cînd era vorba să împartă bunuri de soiul acesta favoriților săi, pentru că oamenii mari fac deseori dovadă de asemenea virtuți cînd e să dăruiască ceea ce nu le aparține.

Acum ar fi, poate, locul ca istoricul să-și îngăduie un răgaz spre a se gîndi cu mîndrie la uriașul prinos de vitejie, înțelepciune, elocință, cinste, noblețe de sînge și de caracter pe care invazia normandă le-a adus Angliei — prinos la care au contribuit vlăstarele tuturor familiilor vechi și care, fără îndoială, ar fi fost tot atît de mare și ar fi dat naștere unor urmași la fel de nobili și de mîndri de obîrșia lor, chiar dacă Wilhelm Cuceritorul ar fi fost Wilhelm cel Cucerit. Pentru că e mai mult decît sigur că această mică diferență n-ar fi redus numărul nobililor și nici nu le-ar fi micșorat trufia.

Este cert că un Chuzzlewit a luat parte la complotul prafului de pușcă [1], sau se prea poate ca însuși „trădăto-

[1] Un complot neizbutit împotriva regelui Iacob I și a curții sale, în legătură cu prigonirea catolicilor, a avut loc la 5 noiembrie 1605. Capul conspirației, Guy Fawkes, trebuia să arunce în aer parlamentul. În amintirea acestei conspirații, în fiecare an la 5 noiembrie este plimbat pe străzi un tînăr costumat în Guy Fawkes, cu o lanternă în mînă.

rul" Fawkes să fi fost un vlăstar al acestei nobile familii ; căci am putea foarte bine să admitem, de pildă, că un Chuzzlewit, cu o generație mai înainte, ar fi emigrat în Spania, unde s-a căsătorit cu o doamnă spaniolă de la care ar fi avut un fiu cu fața măslinie. Această ipoteză este întărită, dacă nu chiar pe deplin confirmată, de un fapt care va interesa pe cei dornici să cunoască felul cum se manifestă în existența unor urmași inconștienți de moștenirea cu care au venit pe lume, năravurile ereditare. Este demn de amintit că în ultimul timp mai mulți Chuzzlewiți, urmăriți de ghinion în tot ce întreprindeau, au ajuns în cele din urmă negustori de cărbuni, fără să fi fost mînați spre această ocupație nici de dorința de a se îmbogăți și nici de vreun alt motiv logic, dispuși să stea de veghe luni de zile lîngă o biată grămadă de cărbuni pentru care nu s-a prezentat niciodată vreun cumpărător. Remarcabila asemănare dintre atitudinea lor și cea adoptată sub bolțile parlamentului din Westminster de marele lor înaintaș este prea evidentă și prea grăitoare pentru a mai necesita vreun comentariu.

Tradiția orală a familiei spune de asemeni că într-o epocă nedeterminată a istoriei sale ar fi existat o doamnă cu principii atît de destructive și atît de familiarizată cu folosirea și compoziția substanțelor inflamabile și a explozivilor, încît fusese poreclită „Doamna Fitil" sub care poreclă a și rămas cunoscută în analele familiei. Nu ne îndoim că ar fi vorba de însăși doamna spaniolă, mama lui Chuzzlewit Fawkes.

Mai există însă o mărturie ce indică strînsele legături ale Chuzzlewiților cu memorabilul eveniment din istoria Angliei ; una care înlătură orice îndoială (din mintea celor care, eventual, ar fi avut-o) asupra incontestabilelor noastre dovezi.

Acum cîțiva ani, un preaonorabil membru al familiei Chuzzlewit, om cinstit și demn de toată încrederea (căci nici cel mai aprig dușman al lui n-ar fi îndrăznit să tăgăduiască faptul că-i un om bogat), avea în posesia sa o lanternă înnegrită de o autentică vechime și cu atît mai valoroasă, cu cît semăna perfect ca formă și model cu cele de astăzi. Or, respectabilul domn, acum decedat, era ori-

cînd gata să jure — după cum a și declarat solemn în repetate rînduri — că a auzit-o pe bunica lui spunînd adesea în timp ce contempla prețioasa relicvă : „Da, da ! al patrulea fiu al meu a purtat lanterna asta la 5 noiembrie, cînd l-a întruchipat pe Guy Fawkes". Memorabilele cuvinte ale bătrînei i-au lăsat (așa cum era și de așteptat) o atît de puternică impresie, încît le pomenea ori de cîte ori avea prilejul. Adevăratul lor înțeles și concluzia care se impune constituie cea mai elocventă, cea mai zdrobitoare dovadă. Mintea bătrînei doamne, desigur încă destul de vioaie, era totuși slăbită de bătrînețe ; lipsa ei de claritate în idei, sau, ca să nu mergem chiar atît de departe, în vorbire, era de notorietate publică, ceea ce nu trebuie să ne mire cîtuși de puțin, dat fiind că doamna era tare bătrînă și că vorbea foarte mult. Dînsa făcea o mică, o neînsemnată confuzie, lucru evident și ușor de corectat : „Da, da — spunea ea (după cum se vede, din această afirmație inițială nu avem nimic de corectat) — da, da, lanterna aceasta era purtată la 5 noiembrie de bunicul meu", deci nu de cel de al patrulea fiu, ceea ce ar fi absurd. Căci el era Guy Fawkes.

Această observație este în același timp precisă, logică, naturală și în strictă conformitate cu caracterul bătrînei doamne. Într-adevăr, vorbele ei nu pot fi interpretate decît în sensul mai sus arătat, și nici nu ne-am fi ostenit să le redăm în forma lor originală, dacă n-ar ilustra felul în care o mică și ingenioasă intervenție a unui comentator poate scoate o mărturie (și o face foarte adesea) nu numai din domeniul prozei istorice, dar și din cel al poeziei fantastice.

Unii susțin că n-a existat nicicînd în vremea noastră vreun Chuzzlewit care să fi avut relații de prietenie cu nobilimea. Dar și de data aceasta există o serie de dovezi concludente cu ajutorul cărora putem închide gura răuvoitorilor ce inventează și răspîndesc asemenea calomnii grosolane. Într-adevăr, unele ramuri ale familiei păstrează scrisori din care reiese cît se poate de clar (dat fiind că în ele se menționează de nenumărate ori faptul) că un anume Diggory Chuzzlewit lua regulat masa cu ducele Humphrey [1]. El era atît de des oaspetele acelui nobil personaj, iar înălțimea-sa îl silea cu atîta consecvență să-i suporte ospita-

[1] „A lua masa cu ducele Humphrey" = a răbda de foame, a nu lua masa.

litatea și societatea, încît Chuzzlewit se simțea stînjenit, strîmtorat și chiar scîrbit : ajunsese să scrie prietenilor săi că dacă nu îi vor îndeplini prin mijlocirea aducătorului o anumită rugăminte făcută în cuprinsul scrisorii, va fi nevoit să ia masa cu ducele Humphrey. Deși lucrul acesta poate părea ciudat, din fiecare rînd al scrisorilor lui reieșea clar că i se făcuse lehamite de înalta societate și de tovărășia oamenilor sus puși.

S-a mai zvonit — și nici nu e nevoie să mai spunem că acest zvon a fost scornit de aceleași guri rele — că un oarecare Chuzzlewit, a cărui naștere (trebuie s-o mărturisim) a fost oarecum învăluită în mister, era de origine cît se poate de plebee. Să vedem acum dovada ! Cînd fiul acestuia, care cunoștea probabil de la taică-său secretul nașterii sale, fu pe patul de moarte, i se puse cît se poate de clar, de solemn și de precis următoarea întrebare : „Toby Chuzzlewit, cine a fost bunicul tău ?" La care el, dîndu-și sufletul, răspunse tot atît de clar, de solemn și de precis, ultimele lui cuvinte fiind certificate de șase martori care și-au dat numele și adresa completă : „A fost lordul No Zu [1]".

Unii vor spune poate — sau mai exact, au și spus-o, căci răutatea omenească nu cunoaște margini — că nu există nici un lord cu un astfel de nume, ba chiar că printre titlurile familiilor dispărute n-a existat niciodată vreunul care să aducă măcar pe departe cu acesta. Ce se poate deduce însă de aici ?

Respingînd teoria greșită a unor oameni bine intenționați, însă rău informați, care afirmă că bunicul lui Toby Chuzzlewit trebuie să fi fost — după nume — un mandarin (ceea ce este de necrezut, pentru că nu există nici o mărturie care să arate că bunică-sa ar fi călătorit vreodată în afara granițelor țării, sau că vreun mandarin s-ar fi aflat în țară în preajma anului cînd s-a născut tatăl lui Toby, numai dacă nu cumva este vorba de cei pe care-i putem întîlni prin ceainării și care pentru moment nu văd ce amestec ar fi putut avea în cazul de față), respingînd deci această ipoteză, nu reiese oare

[1] Joc de cuvinte : „The Lord no zu" redă pronunțarea vulgară a frazei „The Lord knows who", care înseamnă : „dumnezeu știe cine".

foarte clar că ori Toby Chuzzlewit a înțeles greșit numele rostit de tatăl său, ori l-a uitat, ori, în cel mai rău caz, l-a pronunțat greșit ? Oricum, Chuzzlewiții, la epoca nu prea îndepărtată despre care vorbim, se înrudeau prin bastarzi, sau, cum se spune în termeni heraldici, printr-o căsătorie morganatică, cu o foarte veche și ilustră familie al cărei nume a rămas necunoscut.

Din documentele ce se păstrează încă în această familie se vede foarte bine că, în epoca destul de recentă în care trăia suspomenitul Diggory Chuzzlewit, unul dintre membrii familiei cîștigase o avere mare și o înaltă poziție socială.

Există fragmente din scrisorile sale, cruțate de molii (moliile fiind niște insecte în stare să devoreze imense cantități de acte și documente, încît pe drept cuvînt pot fi numite „grefierii generali ai Lumii Insectelor"), care arată că Diggory Chuzzlewit pomenea adesea de un unchi [1] în care se pare că își pusese multe speranțe și căruia, vrînd să-i cîștige bunăvoința, îi aducea numeroase daruri, precum : servicii de argint, bijuterii, cărți, ceasornice și alte obiecte de valoare. De pildă, într-una dintre scrisori, îi vorbea fratelui său despre o lingură de sosieră, pe care el (Diggory) o împrumutase de la acesta, sau în posesia căreia intrase prin alte mijloace : „Nu fi supărat pe mine — scria el — căci n-o mai am. Am dus-o la unchiul". Aceeași soartă o avusese și un pahar de argint ce-i fusese încredințat spre a-l da la reparat. În altă parte spune : „I-am dus iubitului meu unchi tot ce am". Fraza următoare arată că avea obiceiul să facă lungi și repetate vizite la reședința acestuia din urmă, sau poate că locuia chiar la el : „În afară de ce am pe mine, mi-am dus toată garderoba la unchiul". Probabil că onorabilul domn avea multă influență și o sumedenie de protejați, pentru că nepotul scria : „E tare scump, nemaipomenit de scump, îngrozitor de scump", și așa mai departe. Totuși se pare (lucru uimitor) că unchiul nu-i făcuse rost de nici o slujbă grasă la curte sau în alte sfere de activitate și că nici nu-i acordase cine știe ce favoruri, în afară de

[1] În argou, cuvîntul „unchi" înseamnă și Muntele de Pietate.

faptul că-i îngăduia să admire de aproape un nobil atît de sus pus și că-l invita la petreceri atît de fastuoase și de costisitoare, încît Diggory le numește cu emfază „Baluri de aur" [1]

N-ar avea nici un rost să mai citățm alte exemple pentru a dovedi înalta situație și rolul important pe care l-au avut Chuzzlewiții în diferite epoci. Am mai putea aduce și alte dovezi, dacă am socoti că lucrul acesta e necesar ; atît de multe, încît, îngrămădindu-le unele peste altele, am putea ridica un munte întreg de mărturii care ar spulbera și ar zdrobi chiar și cel mai cutezător scepticism.

Acum, considerînd că pe mormîntul familiei s-a strîns o movilă destul de impunătoare, vom încheia aici capitolul de față : vom adăuga doar, ca o ultimă lopată plină, că numeroși Chuzzlewiți, bărbați și femei, s-au dovedit a fi avut, după cum arată scrisorile rămase de la mamele lor, nasuri drepte, bărbii voluntare, trupuri admirabil proporționate, demne de dalta sculptorilor, mîini și picioare delicate, frunți netede și o epidermă atît de transparentă, încît lăsa să li se vadă vinele albastre, care se răspîndeau în toate părțile ca șoselele pe o hartă. Numai acest amănunt ar fi suficient ca să dovedească nobila lor origine, pentru că știm din cărțile care tratează asemenea chestiuni că toate aceste semne, în special nasul drept, sînt apanajul oamenilor din înalta societate.

Deoarece în introducerea de față s-a dovedit în mod satisfăcător pentru desfășurarea povestirii noastre (și, prin urmare, spre mulțumirea tuturor cititorilor ei) că Chuzzlewiții au avut cu certitudine o origine și că au jucat, în diferite epoci, roluri destul de importante pentru ca societatea lor să fie prețuită de oamenii „cumsecade", ne putem vedea mai departe de treaba noastră, cu conștiința împăcată. După ce am arătat că familia Chuzzlewit, datorită vechimii ei, a contribuit într-o mare măsură la așezarea și dezvoltarea neamului omenesc, ne mai rămîne să demonstrăm că unii dintre membrii ei, care vor apărea

[1] În original „Golden Balls". Joc de cuvinte, *ball* însemnînd în englezește și „bal" și „minge", iar mingile de aur fiind emblema Muntelui de Pietate și în general a cămătarilor pe amanet.

în paginile ce urmează, au o mare asemănare cu oamenii ce trăiesc în zilele noastre.

Deocamdată, povestitorul se mărginește să facă următoarele constatări : În primul rînd, că putem afirma, fără a fi întru totul de acord cu doctrina lui Monboddo (după care toți oamenii se trag din maimuțe) că natura omenească ne joacă multe renghiuri ciudate, aproape de necrezut. În al doilea rînd, că, fără să ne lăsăm influențați de teoria lui Blumenbach (după care urmașii lui Adam ar avea foarte multe din trăsăturile specifice porcului, cu care s-ar asemăna mai curînd decît cu oricare alt animal de pe lume), există numeroși oameni care devin deosebit de interesanți prin grija nemaipomenită pe care o au față de propria lor persoană.

CAPITOLUL II

Ce prezintă cititorului cîteva personaje, cu care, dacă dorește, va putea face mai îndeaproape cunoștință.

Era o zi de toamnă tîrzie. Soarele, care toată ziua încercase zadarnic să răzbată prin ceață, își cernea acum, înainte de a scăpăta, ultimele-i raze asupra unui sătuleț din Wiltshire, situat la o aruncătură de piatră de vechiul și minunatul oraș Salisbury.

Ca o veche amintire ce se trezește în sufletul unui bătrîn, în lumina aceasta vrăjită, tinerețea și prospețimea peisajului păreau să fi revenit pentru o clipă. Iarba umedă scînteia în soare ; verdeața sărăcăcioasă a tufișurilor, în care cîteva rămurele încă verzi, luptînd vitejește, reușiseră să biruie asprimea vînturilor și înghețul timpuriu, părea înviorată. Pîrîul, care toată ziua fusese trist și posomorît, susura sclipind vesel ; pe crengile desfrunzite, păsărelele începură să ciripească pe diferitele lor glasuri, ca și cum, amăgindu-se singure, ar fi sărbătorit plecarea iernii și reîntoarcerea primăverii. Sfîrleaza din vîrful clopotniței strălucea și ea în înălțimi, ca și cum ar fi luat parte la bucu-

ria generală ; ferestrele umbrite de iederă străluceau atît de puternic, răsfrîngînd lumina cerului învăpăiat, încît clădirile tăcute păreau să fi adunat în ele căldura și purpura tuturor verilor din lume.

Chiar și solii obișnuiți ai iernii, simțind apropierea ei, fremătau frenetic, sporind farmecul peisajului, căci tristețea apăsătoare nu reușise să învingă lumina și viața ce mai stăruia încă. Covorul de frunze veștede răspîndea o mireasmă plăcută ; înăbușind zgomotul pașilor și al roților, el crea o atmosferă de liniște, în armonie cu gestul potolit al plugarului care își însămînța ogorul și cu înaintarea domoală a plugului ce întorcea acolo în depărtare brazda grasă și bogată, desenînd o linie grațioasă pe miriște. Pe ramurile încremenite, poamele mici, tomnatice, păreau niște boabe de mărgean, ca în livezile din povești, unde fructele sînt nestemate ; despuiați de podoaba lor, unii arbori, stînd de strajă în mijlocul grămăjoarelor de frunze ruginii desprinse de pe crengi, vegheau la distrugerea lor lentă ; alții mai păstrau cîteva frunze uscate, scorojite, de parcă le-ar fi atins o pală de foc. La poalele unora, zăceau grămezi de mere roșii, recolta anului ce se apropia de sfîrșit ; pe cînd alții (mai ales brazii vînjoși) păreau dîrji și mohorîți, ca și cum natura ar fi vrut să demonstreze că nu celor mai simțitori și mai veseli le-a hărăzit o viață mai îndelungată. Printre ramurile lor negricioase, razele soarelui își croiau pîrtii de aur și strălucirile asfințitului păreau mai aprinse pe fondul întunecat al crengilor, sporind astfel strălucirea zilei ce se încheia.

O clipă doar, apoi toată această feerie se destrămă. Soarele se ascunse în spatele colinelor fumurii și al norilor ce înălțau spre asfințit o cetate aeriană, cu ziduri și metereze ; lumina se stinse pe neașteptate ; biserica, atît de strălucitoare cu o clipă mai înainte, păru deodată rece și întunecată ; pîrîul încetă să mai sclipească, păsărelele amuțiră și tristețea iernii se așternu peste întreaga fire.

Se porni și vîntul de seară cu un vuiet melodios și rămurelele se prinseră în joc, trosnind ca ciolanele unui schelet. Frunzele veștede, înfiorate de suflarea rece a vîntului, se împrăștiau grăbite în căutarea unui adăpost. Țăranul deshămă caii și, mergînd alături de ei cu capul în

pământ, se îndreptă cu pași repezi spre casă ; la ferestrele căsuțelor țărănești se aprinseră lumini, licărind în întunericul de peste ogoare.

Abia acum potcovăria satului își redobîndi locul ce i se cuvenea, arătîndu-se în toată strălucirea ei. Foalele puternice pufăiau prelung : pff, pff, în focul dogoritor din vatră și scînteile țîșneau zglobii sub loviturile ritmice ale ciocanului pe nicovală. Luîndu-se la întrecere cu ele, fierul înroșit strălucea, scăpărînd puzderie de nestemate sîngerii. Fierarul cel vînjos și calfele lui îl băteau cu atîta rîvnă, încît pînă și noaptea mohorîtă care dădea tîrcoale pe la ușă și ferestre, privind curioasă peste umerii cîtorva gură-cască, se înveseli, iar fața neagră i se îmbujoră. Privitorii se uitau ca vrăjiți ; doar din cînd în cînd își aruncau ochii îndărăt spre întunericul apăsător din spatele lor, apoi, proptindu-și mai cu temei coatele în pervazul ferestrei, se aplecau înăuntru, neîndurîndu-se să mai plece, ca greierii a căror soartă e să se aciueze pe lîngă focul din vatră.

Dar afurisitul acela de vînt se îndîrjise rău ! La început, abia suspina ; acum însă urla furios în jurul veselei potcovării, zgîlțîind ușa și răbufnind în vatră, ca și cum ar fi dojenit foalele că se supun muritorilor. Dar în zadar făcea pe grozavul ! Căci foalele, cu glasul lor răgușit, își cîntau cu și mai multă însuflețire voiosul cîntec, focul întețit strălucea mai tare, iar scînteile jucau mai sprintene. Văzînd că aici nu mai e nimic de făcut, ursuzul scoase un ultim urlet și o luă la goană ; în fuga lui vijelioasă izbi cu atîta furie firma cea veche a hanului, încît „Balaurul albastru" zugrăvit pe ea, căpătă o înfățișare și mai fioroasă ; de altfel, cu puțin înainte de Crăciun, se și desprinse din rama lui șubredă și căzu la pământ.

Ce samavolnicie, ce răzbunare josnică din partea unui vînt care se respectă ! Să-și verse el focul pe niște biete frunze veștede ! Dar vîntului nu-i păsa de nimic ; mulțumit de isprava cu „Balaurul albastru", le risipi, și sărmanele frunze o luară la goană care încotro, de-a valma, rostogolindu-se unele peste altele, învîrtejindu-se și făcînd, în desperarea lor, tot felul de salturi și tumbe nebunești. După ce le împrăștie, se înverșună împotriva unora din-

tre ele, urmărindu-le pînă în ograda rotarului și vîrîndu-le în groapa cu rumeguș, pe sub scînduri și grinzi : pe urmă se apucă să răscolească rumegușul, căutîndu-le, și cum găsea vreuna, era vai și amar de ea : o fugărea mai departe, hăituind-o pînă în pînzele albe.

Înspăimîntate, frunzele fugeau cît le țineau puterile. Era o goană nebună ; uneori ajungeau sărmanele prin locuri pustii, unde nu mai aveau scăpare și vîntul le mîna într-un vîrtej nebun încotro îi abătea lui. Și atunci, sărmanele, se ascundeau pe sub streșini, se agățau ca liliecii de clăile de fîn, năvăleau în case prin ferestrele deschise, sau se tupilau pe sub garduri ; într-un cuvînt, se adăposteau și ele pe unde nimereau. Cea mai năstrușnică ispravă a lor fu atunci cînd, profitînd de faptul că ușa casei domnului Pecksniff se deschisese pe neașteptate, se năpustiră ca smintitele pe coridor, urmate de vîntul care, găsind deschisă și ușa din dos, suflă fără să stea prea mult pe gînduri în lumînarea din mîna domnișoarei Pecksniff și izbi cu atîta putere ușa din față, în nasul domnului Pecksniff, care tocmai intra în casă, încît bietul om se pomeni cît ai clipi din ochi trîntit pe spate la capul scării. Numai atunci vijeliosul nostru hoinar, sătul de șotii, se îndepărtă șuierînd mulțumit de ultima lui năzdrăvănie, peste mlaștini, livezi, dealuri și cîmpii, pînă ce ajunse la mare, unde se întîlni cu alți pierde-vară tot atît de sprințari cu care petrecu noaptea toată.

Între timp, domnul Pecksniff, care se lovise atît de tare cu capul de penultima treaptă a scării încît văzuse niște stele verzi de toată frumusețea, rămăsese ca prostit, uitîndu-se țintă la ușa dinspre stradă a casei lui. Această ușă părea să aibă ceva deosebit față de ușile obișnuite, pentru că domnul Pecksniff o privi mult timp, fără să-și dea seama ce se întîmplase ; nici nu răspunse măcar cînd domnișoara Pecksniff întrebă prin gaura cheii, cu un glas ascuțit care putea fi luat drept glasul unui vînt tinerel : „Cine e acolo ?". Iar cînd domnișoara Pecksniff deschise ușa și, ocrotind lumînarea cu mîna, se uită cu atenție în toate părțile fără să-l observe, el nu scoase nici un cuvînt și nu dădu nici cel mai mic semn că ar fi vrut să fie cules de pe jos.

— Te văd, te văd ! strigă domnișoara Pecksniff presupusului pierde-vară care probabil că-și luase tălpășița după ce bătuse în ușă. Am să-ți arăt eu !

Domnul Pecksniff, care fără îndoială nu avea chef să mai pățească ceva, tăcu chitic.

— De data asta ai scăpat ! strigă domnișoara Pecksniff.

Vorbele acestea rostite la întîmplare se potriviră tocmai bine : deoarece putem spune că domnul Pecksniff, care începea să se dezmeticească, dîndu-și în sfîrșit seama că cele patru sau cinci sute de bumbi de alamă ai ușii (ce jucaseră pînă atunci în fața ochilor lui un dans cu totul bizar) erau de fapt numai o duzină, putea fi considerat într-adevăr scăpat.

Tocmai cînd domnișoara Pecksniff se pregătea să închidă ușa, după ce-l avertizase cu asprime pe presupusul delincvent că îl paște închisoarea, jandarmul și spînzurătoarea, domnul Pecksniff (care se afla tot pe jos, lîngă trepte) se ridică într-un cot și strănută.

— Parcă ar fi vocea tatii ! strigă domnișoara Pecksniff.

La acest strigăt, o a doua domnișoară Pecksniff se repezi din salonaș și ambele domnișoare, bolborosind vorbe fără șir, își ajutară tatăl să se ridice.

— Tată, tată dragă — îl chemară amîndouă într-un singur glas — vorbește, nu te mai uita așa !

Cum însă în asemenea cazuri un gentleman nu-și poate controla expresia feței, domnul Pecksniff continuă să stea cu ochii holbați și gura căscată, în vreme ce falca de jos îi atîrna ca un clește de spart nuci ; era fără pălărie, galben la față, cu părul vîlvoi și cu hainele pline de noroi, făcînd o impresie atît de jalnică, încît, fără să vrea, amîndouă domnișoarele Pecksniff scoaseră un țipăt ascuțit.

— Acum mi-e bine — se pronunță în sfîrșit domnul Pecksniff — mi-a trecut.

— I-a trecut ! strigă cea mai tînără dintre domnișoarele Pecksniff.

— A vorbit, adăugă cea mai vîrstnică.

Sporovăind și rîzînd în același timp, îl sărutară pe amîndoi obrajii și-l duseră în casă. Apoi cea mai tînără se întoarse să adune de pe jos pălăria, umbrela, pachetul,

mănușile și alte cîteva obiecte, după care închiseră ușa și se apucară să-l oblojească.

Rănile nu erau prea grave. Doar cîteva zgîrieturi pe „părțile noduroase" ale corpului, după expresia celei mai mari dintre domnișoarele Pecksniff, adică la genunchi și coate ; domnișoarele avură prilejul să constate de asemeni pe occiputul tatălui lor apariția unei protuberanțe cu totul necunoscută frenologilor. După ce durerile trupești fură alinate cu cîte un plasture, iar cele sufletești cu o porție serioasă de rachiu îndoit cu apă, cea mai mare dintre domnișoarele Pecksniff servi ceaiul, care era gata, iar mezina aduse din bucătărie niște ouă cu șuncă pe care le puse în fața domnului Pecksniff, așezîndu-se apoi la picioarele lui pe un scăunel, așa încît căpșorul ei ajungea abia la înălțimea serviciului de ceai.

Să nu vă închipuiți cumva că cea mai mică dintre domnișoarele Pecksniff era atît de măruntă încît era nevoită să stea pe un scăunel de copil. Domnișoarei Pecksniff îi plăcea să stea pe acel scăunel din cauza felului ei de a fi, plin de naturalețe și candoare, calități cu care era din belșug înzestrată. Îi plăcea să stea pe scăunel fiindcă era tînără, vioaie, veselă și neastîmpărată ca o pisicuță. Era o mare ștrengăriță și în același timp foarte naivă, micuța domnișoară Pecksniff ; acesta era farmecul ei. Nu avea nici un fel de ifose și era plină de nevinovăție și de un neastîmpăr copilăresc, nu purta pieptene în păr, nu și-l încrețea și nici nu-l împletea în cozi. Dimpotrivă, avea părul scurt și atît de cîrlionțat, încît îți făcea impresia că poartă în vîrful capului o singură buclă uriașă. La trup era destul de împlinită, chiar durdulie ; dar cîteodată — da, numai cîteodată — își punea un șorțuleț de școlăriță, și vai, tare-i mai ședea bine ! Da, micuța domnișoară Pecksniff (după cum se exprimase un tînăr în madrigalul publicat la colțul poeților dintr-un ziar de provincie) era „o adevărată căprioară !"

Domnul Pecksniff, care era un om moral, grav și nobil, atît în sentimente cît și în grai, își botezase mezina cu numele de Mercy. Mercy : ce nume încîntător pentru o ființă cu un suflet atît de curat ! Pe sora ei o chema Cha-

rity. Strașnic ! Mercy și Charity [1]. Și surorii mai mari i se potrivea de minune numele, căci avea mult bun simț, era blîndă și serioasă, fără a fi totuși morocănoasă, ceea ce scotea și mai mult în evidență și calitățile mezinei. Ce deosebite erau una de alta și ce surpriză plăcută atunci cînd constatai această deosebire ! Se iubeau mult și dovedeau foarte multă înțelegere și afecțiune una pentru cealaltă, ajutîndu-se și dojenindu-se, așa încît fiecare ajungea să fie, ca să spunem așa, antidotul celeilalte. Era destul să le observi pe cele două domnișoare ca să-ți dai seama că deși se admirau reciproc, rămîneau totuși independente una față de alta în afacerile lor personale, ca și cum n-ar fi avut chiar nimic comun : dacă marfa ce vi se oferă peste drum nu vă place, vă rog respectuos să treceți pe la mine ! Lucrul cel mai extraordinar, însă, era că nici una dintre fete habar n-avea de toate astea și nici nu bănuia măcar jocul pe care-l jucau amîndouă în mod inconștient. Ca și domnului Pecksniff de altminteri, nici nu le-ar fi trăsnit prin cap să adopte voit o asemenea atitudine. Natura le făcuse deosebite ; iar cele două domnișoare Pecksniff nu aveau nici o vină pentru asta.

S-a spus mai sus că domnul Pecksniff era un om moral. Și era într-adevăr așa. Poate că n-a existat vreodată om mai moral decît domnul Pecksniff : mai ales în convorbirile și corespondența sa. Unul dintre admiratorii săi spunea că inima domnului Pecksniff era o adevărată pungă a lui Fortunatus [2], ticsită cu bune sentimente. În privința aceasta, semăna cu zîna din poveste, numai că în loc să-i cadă din gură briliante, îi cădeau cele mai frumoase imitații, de o strălucire ce-ți lua ochii. Era un om perfect, mai darnic în precepte morale decît un caiet de caligrafie. Unii oameni îl asemănau cu un stîlp care indică direcția spre un loc oarecare, dar care nu ia calea aceea niciodată, mulțumindu-se s-o arate altora. Cei care vorbeau astfel erau însă dușmanii lui, dușmanii pe care-i adumbrise cu lumina lui strălucitoare. Pînă și gîtul său avea ceva moral. O bună parte din el ieșea la iveală,

[1] În limba engleză Mercy însemnează îndurare iar Charity, caritate.

[2] Erou al unei cărți populare germane din secolul al XVI-lea. Fortunatus posedă o pungă miraculoasă, care nu se golește niciodată.

deasupra cravatei albe și subțiri (căreia nimeni nu-i putuse descoperi vreodată nodul, pentru că o lega la spate) ; această porțiune semăna cu o vale ce se întindea între cele două dîmburi proeminente ale gulerului ; o vale netedă și lipsită de podoaba favoriților.

Gîtul acesta parcă ar fi vorbit în numele domnului Pecksniff, spunînd : „Doamnelor și domnilor, aici nu încape înșelătorie ; aici domnește pacea nevinovăției și liniștea unui lăcaș al Domnului". Părul lui, care începea să încărunțească, spunea parcă și el același lucru. Periat peste cap, stătea totuși zbîrlit, cu firul întors la vîrf, dînd să se reverse peste pleoapele-i grele. Tot așa părea să vorbească și trupul lui bine hrănit, dar încă destul de zvelt. Pînă și gesturile îi erau blînde și mieroase. Într-un cuvînt, hainele-i negre și sobre, văduvia lui, ochelarii care-i atîrnau de gît, toate parcă strigau : „Uitați-vă, acesta este moralul domn Pecksniff !"

Placa de alamă de la intrare, care, firește, nu putea minți pentru că era a domnului Pecksniff, purta următoarea inscripție : „*Pecksniff, arhitect*", titlu la care domnul Pecksniff, pe cărțile lui de vizită comerciale adăugase „*și inginer hotarnic*". Dintr-un anumit punct de vedere, domnul Pecksniff putea fi considerat și inginer hotarnic, căci, stînd la fereastră, măsura deseori cu privirea imensul teren care se întindea în fața casei sale. Cît despre operele lui arhitectonice, nu se știa nimic precis în afara faptului că nu făcuse niciodată planul vreunei clădiri și nici nu construise vreuna. Părerea celor mai mulți era însă că, în schimb, era foarte tare în teorie.

Activitatea profesională a domnului Pecksniff consta în special, dacă nu chiar în întregime, din educația pe care o dădea elevilor săi ; căci, oricît de mare ar fi bunăvoința unora, nimeni n-ar putea să considere că operația încasării chiriilor de la locatari (ceea ce constituia pentru el o plăcută destindere față de munca atît de serioasă și de grea ce-i ocupa timpul) ar avea ceva comun cu arhitectura. Geniul său ieșea în evidență mai ales în felul cum știa să-i prindă în cursă pe părinți și pe tutori și să încaseze taxele. Îndată ce taxele erau plătite, tînărul elev intra în casa domnului Pecksniff, care îi cerea

cu împrumut cutia cu instrumente de geometrie (dacă erau de argint, sau dacă aveau oarecare valoare) și îl ruga stăruitor ca din acel moment să se considere ca unul dintre ai casei ; și după ce aducea cele mai măgulitoare laude părinților sau tutorilor, după cum era cazul, îl trimitea într-o încăpere de la mansardă. Acolo, înconjurat de planșe de desen, de echere, compasuri cu brațele țepene și poate în tovărășia altor doi sau trei tineri, noul elev învăța timp de trei sau cinci ani, după cum fusese înțelegerea, să deseneze catedrala din Salisbury din toate unghiurile posibile și să construiască pe hîrtie nenumărate castele, parlamente sau alte clădiri publice. Cred că în toată lumea n-au existat vreodată atîtea clădiri impunătoare ca acelea proiectate sub auspiciile domnului Pecksniff. Dacă Parlamentul ar fi autorizat să se clădească măcar a douăzecea parte din bisericile plăsmuite în camera aceasta, timp de cel puțin cinci secole n-ar mai fi fost nevoie să se clădească vreun alt lăcaș de rugăciune. Trebuie să adăugăm că în fiecare din aceste lăcașuri domnul Pecksniff își închipuia fie pe una, fie pe cealaltă domnișoară Pecksniff, îngenuncheată în fața altarului în clipa cînd se va oficia căsătoria ei cu arhitectul respectiv.

— Chiar și bunurile lumești de care ne folosim aci pe pămînt — spuse domnul Pecksniff, uitîndu-se mulțumit la resturile cinei — da, chiar și smîntîna, zahărul, ceaiul, pîinea prăjită, ouăle...

— Cu șuncă, adăugă Charity, încet.

— ...cu șuncă — repetă domnul Pecksniff — au partea lor morală. După cum vedeți, acum o clipă erau, iar acum nu mai sînt. Toate plăcerile sînt trecătoare ! Nu putem mînca mult. Dacă bem o cantitate prea mare de lichid inofensiv, căpătăm hidropizie ; dacă facem exces de băuturi alcoolice, ne îmbătăm. Vedeți dar, ce izvor de cugetări liniștitoare !

— Tată, de ce spui *ne* îmbătăm ? se indignă Charity.

— Draga mea, cînd spun *ne* îmbătăm, mă refer la omenire în general, la rasa umană luată în totalitatea ei, nu parțial. Morala nu face personalități. Chiar și un lucru ca acesta — continuă domnul Pecksniff atingînd cu arătătorul de la mîna stîngă plasturele lipit în vîrful scăfîrliei

sale — care nu constituie decît un neînsemnat accident, un fel de mică chelie, ne reamintește că nu sîntem decît...

Era să spuie „viermi", dar amintindu-și că părul nu constituie o caracteristică a viermilor, înlocui cuvîntul prin „carne și sînge".

— Fapt care — continuă domnul Pecksniff după o mică pauză, în timpul căreia căutase zadarnic o altă maximă — fapt care este de asemeni foarte liniștitor. Mercy, draga mea, ațîță tu focul și scoate cenușa.

Fata se supuse, apoi se așeză din nou pe scăunel, își sprijini brațul de genunchiul tatălui său și-și culcă pe el obrazul rumen. Domnișoara Charity își trase scaunul mai lîngă foc și se uită la tatăl ei, pregătindu-se să ia și ea parte la discuție.

— Da — spuse domnul Pecksniff după o clipă de tăcere, în care timp zîmbise focului, clătinînd din cap — mi-am atins și de data asta scopul. În curînd vom avea în gazdă un nou elev.

— E tînăr, tată ? întrebă Charity.

— M-da, tînăr, răspunse domnul Pecksniff. Un tînăr care nu vrea să piardă o ocazie ca asta : să capete o excelentă pregătire în domeniul arhitecturii și totodată să se bucure și de avantajele pe care i le poate oferi viața de familie, trăind în societatea unor oameni care, deși modești și cu mijloace limitate, știu ce însemnează cinstea și morala.

— Vai, tată — protestă Mercy ridicînd strengărește un deget — parcă citești anunțul dat la ziar.

— Strengăriță, pitulice zburdalnică ! rîse domnul Pecksniff.

Trebuie să menționăm în legătură cu numele de „pitulice", pe care domnul Pecksniff îl dădea mezinei, că această poreclă nu i se potrivea cîtuși de puțin domnișoarei Pecksniff, care nu avea pic de voce. Domnul Pecksniff însă obișnuia să folosească cuvintele la întîmplare, așa cum îi treceau prin minte, dacă i se păreau că sună frumos sau că rotunjesc fraza, fără să-și bată capul dacă se potrivesc sau nu. Și o făcea cu atîta siguranță și încredere în sine, încît, de multe ori, îi lăsa cu gura căscată chiar și pe oamenii cei mai serioși.

Dușmanii lui spuneau că ceea ce îl caracteriza pe domnul Pecksniff era tocmai atenția pe care o acorda societății și formelor exterioare.

— E drăguț, tată ? întrebă mezina.

— Nu vezi că spui prostii, Merry ? se scandalizâ sora cea mare.

Mercy era alintată cu numele de Merry [1].

— Ia spune mai bine, tată, cît o să ne plătească, adăugă Charity.

— Doamne, Cherry ! exclamă la rîndu-i domnișoara Mercy, ridicîndu-și mîinile și izbucnind în hohote care, deși stridente, nu erau lipsite de farmec. Materialistă te-ai mai făcut ! Și ce interesată ! Numai la bani te gîndești ! Ha, ha, ha !...

Ce tablou încîntător, demn de o pastorală ! După acest schimb de cuvinte, domnișoarele Pecksniff își dădură una alteia cîte o palmă ușoară în semn de prietenie, după care se îmbrățișară, fiecare din ele făcînd gestul acesta într-un fel aparte.

— E un băiat bine — spuse încet, dar clar, domnul Pecksniff — un băiat destul de bine. Cît despre plată, nu urmăresc să am neapărat un cîștig de pe urma lui.

La auzul acestor cuvinte, și cu toată deosebirea ce exista între ele, Charity și Mercy rămaseră amîndouă mute de uimire, căci nu le venea să-și creadă urechilor.

— Dar ce-are a face ? continuă domnul Pecksniff, surîzînd focului. Mai există și oameni dezinteresați pe lume, nu-i așa ? Doar nu putem spune că toată lumea e împărțită în două tabere opuse : una care atacă și alta care se apără. Mai sînt și unii oameni care urmează calea de mijloc, dîndu-le o mînă de ajutor celor în nevoie ! Hm !

Cugetările îngrijorător de filantropice ale domnului Pecksniff aveau totuși ceva care le liniști pe cele două surori. Schimbînd o privire între ele, domnișoarele se luminară la față.

— Eu cred că în viață nu trebuie să ne gîndim numai la cîștig, reluă domnul Pecksniff, zîmbind într-una cu ochii la foc, avînd aerul unui om care spune o glumă bună. Grijile materiale m-au obosit. Sîntem oameni doar, și atunci

[1] În limba engleză Merry însemnează vesel.

cînd putem face un bine să lăsăm inima să vorbească, chiar dacă în loc de cîștig ne vom alege cu pagubă. Ce spui, Charity ?

Privindu-și pentru prima dată fetele după reflecțiile de mai sus și dîndu-și seama că zîmbeau, schimbă cu ele o privire șăgalnică, în vreme ce fața lui avea o expresie și smerită și voioasă în același timp, așa că mezina, într-un elan de dragoste, se cățără pe genunchii lui, și, aninîndu-i-se de gît, îl sărută de zeci de ori. În tot acest timp, rîdea nebunește, iar chibzuita Charity îi ținea și ea hangul.

— Hai, hai ! făcu domnul Pecksniff, trecîndu-i mîna prin păr și recăpătîndu-și dintr-o dată seriozitatea, ceea ce o sili pe mezină să-și părăsească locul pe care-l ocupase. Ce sînt prostiile astea ? Niciodată nu trebuie să rîdem așa, fără rost, căci după rîs urmează plînsul. Ei, ce s-a mai întîmplat de ieri încoace ? Nădăjduiesc că John Westlock a plecat.

— Nu, n-a plecat încă, spuse Charity.

— Nu ? se miră tatăl. De ce ? I-a expirat aseară termenul. Și știu că și-a pregătit și cufărul — l-am văzut azi dimineață tras lîngă perete.

— Azi noapte a dormit la „Balaurul" — răspunse Charity — iar aseară a luat masa cu domnul Pinch. Au petrecut seara împreună, și domnul Pinch s-a întors acasă foarte tîrziu.

— Iar azi dimineață, tată — adăugă Mercy, vioaie ca de obicei — cînd l-am zărit pe scară, vai, în ce hal era, Dumnezeule ! Ca un monstru ! Vînăt la față, cu ochii tulburi și se vedea cît de colo că-l durea capul. Și hainele-i miroseau, vai ! nici nu-ți închipui cum miroseau... și fata se cutremură... miroseau a tutun și a punch.

— Eu cred — interveni domnul Pecksniff cu obișnuita-i blîndețe, însă cu aerul unui om care, deși insultat, nu vrea să se plîngă — eu cred că domnul Pinch n-ar fi trebuit să se complacă în societatea unui om despre care știa foarte bine că, după ce a locuit atîta vreme la mine, m-a rănit în cele mai alese simțăminte ale mele. Asta nu-i frumos din partea domnului Pinch. E o lipsă de delicatețe. Merg mai departe și spun : e o lipsă totală de recunoștință din partea domnului Pinch.

— La ce te poți aștepta din partea domnului Pinch ? spuse Charity rostindu-i numele apăsat și cu atîta dispreț, încît părea satisfăcută că făcuse un calambur, silindu-l pe domnul în chestiune să simtă semnificația numelui său pe propria lui piele. [1]

— Da, da, spuse domnul Pecksniff ridicînd mîna cu blîndețe ; chiar așa : la ce ne putem aștepta din partea domnului Pinch ? Da, dar domnul Pinch este și el om, draga mea, este și el una dintre ființele care alcătuiesc omenirea ; putem spera, și chiar trebuie să sperăm, că în sufletul domnului Pinch vor înflori acele virtuți pe care le cultivăm noi și datorită cărora ne respectăm. Nu, nu, n-aș putea spune că nu ne putem aștepta la nimic bun din partea domnului Pinch, sau din partea oricărui om de pe lumea aceasta, fie el cît de netrebnic, or, domnul Pinch n-a căzut încă atît de jos ; totuși ; m-a dezamăgit, m-a rănit ; a scăzut mult în ochii mei ; asta nu înseamnă însă că mi-am pierdut încrederea în toată speța umană, o, nu, nu !

— Ascultați ! spuse domnișoara Charity, ridicînd degetul. O bătaie ușoară se auzi la ușa dinspre stradă. Trebuie să fie păcătosul acela ! continuă ea, să știți că a venit cu John Westlock, ca să-i ajute să-și ducă bagajul pînă la diligență ! Să vedeți că-i chiar așa cum vă spun eu !

În timp ce vorbea, se auzi zgomotul cufărului tîrît spre ieșire, urmat de murmurul unei scurte discuții, după care șoaptele încetară și cineva ciocăni la ușa salonașului.

— Intră ! strigă domnul Pecksniff fără asprime dar cu demnitate. Intră !

Un bărbat sărăcăcios îmbrăcat, stîngaci, foarte miop, cu un început de prematură chelie, profită de permisiunea ce i se acordase. Văzînd că domnul Pecksniff stă întors spre foc, cu spatele la el, rămase cu mîna pe clanță, șovăind. Nu s-ar fi putut spune că era un bărbat elegant. Redingota lui de culoarea tutunului avea o croială care, cu bunăvoință, putea fi calificată drept ciudată ; și era atît de mult purtată, încît atîrna pe el mototolită și strîmbă. Totuși, în ciuda îmbrăcămintei și a stîngăciei lui, și chiar în ciuda umerilor lăsați și a prostului obicei de a lungi mereu

[1] În engleză *pinch* înseamnă pișcătură.

gîtul, nimeni n-ar fi putut afirma că noul venit (numai dacă domnul Pecksniff n-ar fi decretat lucrul acesta mai dinainte) era un om rău. Părea cam de treizeci de ani, dar putea tot așa de bine să aibă orice vîrstă, între șaisprezece și șaizeci : pentru că era unul dintre oamenii care nu îmbătrînesc niciodată, care în fragedă tinerețe par mai bătrîni decît sînt, dar care, îmbătrînind, păstrează un aer încă destul de tînăr.

Cu mîna pe clanță, se uita cînd la domnul Pecksniff, cînd la Mercy, cînd la Charity, și tot așa mai departe. Dar cum cele două fete contemplau, ca și tatăl lor, adîncite în gînduri, focul, și cum nici unul dintre cei trei nu-l luase în seamă, se văzu silit în cele din urmă să deschidă el vorba :

— Vă rog să mă iertați, domnule Pecksniff, vă rog să mă iertați că vă deranjez, dar...

— Nu-i nici un deranj, domnule Pinch, răspunse celălalt cu o voce dulce, dar fără a întoarce capul. Vă rog, luați loc, domnule Pinch, și fiți așa de drăguț și închideți ușa, domnule Pinch.

— Cu plăcere, spuse Pinch. Dar în loc să facă ceea ce i se ceruse, deschise ușa mai larg făcîndu-i de zor semne cuiva care stătea afară. Domnul Westlock auzind că sînteți acasă...

— Domnule Pinch, domnule Pinch ! spuse Pecksniff, întorcîndu-și scaunul și privindu-l cu adîncă mîhnire, nu mă așteptam la una ca asta din partea dumitale ! N-am meritat așa ceva !

— Nu. Pe cuvîntul meu însă, domnule... se grăbi Pinch să protesteze.

— Cu cît vei vorbi mai puțin, domnule Pinch, cu atît va fi mai bine, îl întrerupse celălalt. Nu mă plîng ; așa că n-ai de ce să-ți ceri iertare.

— Nu. Vă rog însă să fiți așa de bun și să mă ascultați, spuse Pinch cu toată seriozitatea. Domnul Westlock ar dori să plece împăcat cu toată lumea. Acum cîteva zile, între dînsul și dumneavoastră s-a produs o mică neînțelegere ; o neînțelegere precedată de alte cîteva mici neînțelegeri.

— Mici neînțelegeri ! se miră Charity.

— Mici neînțelegeri ! repetă Mercy.

— Dragele mele, spuse domnul Pecksniff, ridicînd mîna cu seninătatea lui obișnuită ; scumpele mele ! Apoi, după o tăcere solemnă, se înclină binevoitor către domnul Pinch, ca și cum ar fi vrut să-i spună : „Continuă, te rog". Domnul Pinch însă era prea zăpăcit ca să poată continua și se uită la cele două domnișoare Pecksniff cu o mutră atît de jalnică, încît conversația s-ar fi oprit aici dacă un tînăr, plăcut la înfățișare, aproape un adolescent, n-ar fi intrat în cameră și n-ar fi reluat firul discuției.

— Hai, domnule Pecksniff — spuse el zîmbind — nu-ți mai face sînge rău degeaba. Îmi pare rău că au existat între noi divergențe și regret din toată inima dacă vreodată te-am jignit. N-aș vrea să-mi porți pică, domnule, și să ne despărțim supărați.

— Nu — răspunse blajin domnul Pecksniff — eu nu port pică nimănui pe lumea asta.

— Ți-am spus eu că nu-i supărat, îi șopti Pinch. Eram sigur. Totdeauna l-am auzit spunînd că nu poartă pică nimănui.

— Atunci, vrei să-mi dai mîna, domnule Pecksniff ? continuă Westlock înaintînd cîțiva pași și făcîndu-i cu ochiul domnului Pinch.

— Hm ! exclamă domnul Pecksniff cu tonul lui cel mai binevoitor.

— Să ne strîngem mîna, domnule Pecksniff !

— Nu, John, răspunse domnul Pecksniff cu un calm eteric ; nu, n-o să ne strîngem mîna, John. Te-am iertat mai demult, deși dumneata continuai să mă insulți și să faci tot felul de glume răutăcioase pe socoteala mea. Sufletește, te-am strîns la pieptul meu, John ; și asta valorează mai mult decît dacă ți-aș strînge mîna.

— Pinch — exclamă tînărul, întorcîndu-se către prietenul său, cu o expresie ce zugrăvea tot dezgustul pe care-l simțea față de fostul lui dascăl — ce ți-am spus eu ?

Bietul Pinch se uita timid la domnul Pecksniff, ale cărui priviri rămăseseră tot timpul pironite asupra lui, de la începutul scenei ; apoi ridică ochii în sus, fără să-i răspundă.

— Cît despre iertarea dumitale, domnule Pecksniff — reluă tînărul — în condițiile astea nu pot s-o primesc. N-am ce face cu ea.

— N-o primești, John ? se miră domnul Pecksniff, zîmbind. Dar trebuie s-o primești. N-ai încotro. Iertarea e o mare calitate, e o virtute aleasă, mai presus de voința și de puterea dumitale. Eu, John, vreau să te iert. Nu mă poți împiedica să uit nedreptatea pe care mi-ai făcut-o, John.

— Nedreptate ! strigă deodată celălalt cu toată impetuozitatea vîrstei lui. Asta-i bună ! Nedreptate ! I-am făcut o nedreptate ! Se vede c-a uitat de cele cinci sute de lire pe care mi le-a stors sub fel de fel de pretexte, cum a uitat și de cele șaptezeci de lire pe care le-am plătit anual pentru pensiunea mea, cu toate că și șaptesprezece lire ar fi fost prea mult ! Ia te uită cine face pe martirul !

— Banul, John — spuse domnul Pecksniff — este cauza tuturor relelor. Sînt adînc mîhnit văzînd că răul a și început să prindă rădăcini în sufletul dumitale. Vreau să uit însă că există bani pe lumea asta ; voi căuta să uit chiar și felul cum s-a purtat acea persoană, care a putut fi atît de naivă încît — și acum, deși vorbea cu tonul unui om împăcat cu toată lumea, rosti aceste cuvinte cu un aer plin de superioritate, ca și cum ar fi vrut să spună : „Lasă că am să-ți arăt eu, secătură !" — acea persoană care a putut fi atît de naivă încît să te aducă aici astă-seară, gîndindu-se că va izbuti (și pot s-o spun mulțumit că a dat greș) să tulbure liniștea sufletească și pacea aceluia care și-ar fi dat și viața pentru el.

Glasul domnului Pecksniff tremura, iar fetele plîngeau. Prin aer pluteau parcă în zvon nedeslușit glasurile a două spirite, dintre care unul ar fi exclamat : „Bestia" ! iar celălalt : „Sălbaticul" !

— Iertarea — spuse Pecksniff — iertarea cea adevărată și deplină, nu exclude prezența unor răni adînci ; dar atunci cînd sufletul este rănit, iertarea devine o virtute și mai mare. Rănit pînă în fundul sufletului meu de nerecunoștința acelei persoane, sînt mîndru și fericit să declar că l-am iertat. Rog însă acea persoană — spuse domnul Peck-

sniff ridicînd vocea, pentru că-l văzuse pe Pinch pregătindu-se să vorbească — să nu-și mai exprime nici o părere ; îi voi fi recunoscător dacă, pentru moment, nu va spune nimic, absolut nimic. Nu mă simt în stare să suport o altă scenă. Cred că peste cîtva timp voi avea destulă tărie să pot vorbi cu această persoană ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Dar nu acum, nu, nu acum ! încheie domnul Pecksniff, întorcîndu-se din nou spre foc și arătîndu-le ușa cu mîna.

— Eh, făcu John Westlock, punînd în exclamația lui tot dezgustul și disprețul pe care le simțea în clipa aceea. Bună seara, domnișoarelor. Să mergem, Pinch. Nu te mai frămînta ; vezi că tot eu am avut dreptate, și nu tu. Nu-i nimic : asta să-ți fie învățătură de minte pe viitor.

Cu aceste cuvinte își bătu pe umeri prietenul care rămăsese zdrobit lîngă el, făcu stînga-mprejur și ieși pe sală, urmat puțin după aceea de sărmanul Pinch, care mai zăbovi cîteva clipe în încăpere, nehotărît. Apucară amîndoi cufărul și ieșiră în uliță să aștepte diligența.

Acest rapid vehicul trecea în fiecare seară pe la capătul unei străduțe din apropiere ; într-acolo se îndreptară și ei. Merseră tăcuți vreo cîteva minute, pînă cînd tînărul izbucni într-un rîs cu hohote, din care nu se mai putea opri. Prietenul său rămase însă tăcut.

— Vrei să-ți spun ceva, Pinch ? zise deodată Westlock, după ce făcură o bucată de drum fără să deschidă gura. Nu ești destul de șiret. Ba, nu, ce vorbesc eu : nu ești de loc șiret !

— Vezi bine, făcu Pinch oftînd ; nu sînt, dar să știi că pentru mine asta e un compliment. Cu atît mai bine dacă nu sînt.

— Cu atît mai bine ! îl îngînă acru prietenul său. Cu atît mai rău, vrei să spui !

— Și totuși — adăugă Pinch, urmîndu-și gîndul fără a lua în seamă ultima observație a prietenului său — nu mi-ar fi stricat să fiu și eu cît de cît șiret ; așa, nu l-aș mai fi jignit atît de rău pe domnul Pecksniff. Mă doare-n suflet că l-am supărat atît de tare. Nu rîde, te rog. Aș da o mină de aur numai să nu se fi întîmplat nimic ; și to-

tuși, Dumnezeu mi-e martor că mi-ar prinde tare bine o mină de aur, John. Doamne, ce necăjit era !

— El, necăjit ?

— Ce ! N-ai văzut că aproape îi dăduseră lacrimile ? Pe cuvîntul meu, John, nu e de loc ușor să vezi pe cineva atît de supărat și să știi că tu ești de vină. N-ai auzit cînd a spus că ar fi fost în stare să-și dea și viața pentru mine ?

— Ia ascultă ! Ai tu nevoie de viața cuiva ? îi răspunse enervat prietenul său. Ți-a dat el ceva de care să ai într-adevăr nevoie ? Ți-a dat el vreo slujbă, ori învățătură, sau bani de buzunar ? Ți-a dat el vreodată măcar atîta carne de berbec cît să dea gust cartofilor și buruienilor pe care ți le pune în farfurie ?

— Mi-e teamă că sînt cam mîncăcios din fire, spuse Pinch oftînd. Îmi dau foarte bine seama că sînt un mîncăcios și asta o știi și tu, John, nu ?

— Tu, mîncăcios ? se miră Westlock tot atît de indignat ca și mai înainte. De unde ai mai scos-o și pe asta ?

Această întrebare îl puse în mare încurcătură pe bietul Pinch, care repetă, cu jumătate de gură, că așa se știe el dintotdeauna și se teme că domnul Pecksniff are dreptate.

— De altfel — adăugă el — fie că sînt ori nu mîncăcios, asta nu-l poate împiedica să mă acuze de nerecunoștință. John, după mine nu există pe lumea asta păcat mai mare decît nerecunoștința : e destul să-mi aducă cineva o acuzație ca asta, ca să mă simt cel mai nenorocit om de pe fața pămîntului.

— Și crezi că el n-o știe ! rosti Westlock cu dispreț. Dar, ia stai, Pinch ! Înainte de a-ți mai spune și altele, ia să vedem, arată-mi, te rog, motivele pentru care ar trebui să-i fii recunoscător. Dar să schimbăm întîi mîna, că tare mai e greu cufărul ăsta. Așa ! Ei, și acum, vorbește, te ascult.

— În primul rînd — spuse Pinch — m-a primit ca elev cu o taxă mai mică decît aceea pe care mi-a cerut-o la început.

— Minunat ! făcu John, pe care acest exemplu de mărinimie îl lăsa cu totul rece. Și în al doilea rînd ?

— În al doilea rînd ! spuse Pinch parcă niţeluş exasperat. În al doilea rînd sînt atîtea alte lucruri. Bunică-mea, care a murit fericită la gîndul că m-a lăsat în grija unui om atît de perfect ca el ; am crescut în casa lui, am reuşit să-i cîştig încrederea, sînt mîna lui dreaptă, îmi plăteşte o leafă, şi apoi ştiu că atunci cînd afacerile lui vor merge mai bine, îmi va merge şi mie mai bine. Toate astea şi încă multe altele vin în rîndul al doilea. Dar mai înainte, John, ar fi trebuit să-ţi spun un lucru pe care nimeni nu-l poate şti mai bine decît mine : sînt făcut pentru o viaţă modestă, pentru o muncă mai brută şi nu corespund meseriei pe care mi-am ales-o şi pentru care nu am nici un fel de aptitudini, deoarece nu mă pricep la nimic.

Vorbise cu atîta căldură şi cu atîta convingere, încît fără să vrea prietenul lui îşi schimbă atitudinea (ajunseseră la capătul străduţei, acolo unde oprea diligenţa) ; John se aşeză pe cufăr, îi făcu şi lui Pinch loc lîngă el şi îi puse mîna pe umăr :

— Tom Pinch — spuse el — eşti cel mai de treabă băiat din lume.

— Da de unde... răspunse Tom. Dacă l-ai cunoaşte pe Pecksniff aşa cum îl cunosc eu, ai putea spune acelaşi lucru despre el şi să ştii că nu te-ai înşela de loc.

— Bine, am să spun numai ce-ţi place ţie, de aici înainte ; uite, n-am să-l mai vorbesc de rău.

— Mă tem c-o spui numai aşa, ca să nu mă superi pe mine şi nu din consideraţie faţă de el, rosti Pinch, clătinînd mîhnit din cap.

— Ba am să laud pe oricine vrei tu, Tom, numai să te văd mulţumit. Da, da ! E un om extraordinar. Fireşte că el n-ar fi fost în stare să pună mîna pe toţi banii, pe toate economiile cu atîta amar agonisite de sărmana ta bunică — era menajeră, nu-i aşa ?

— Da — aprobă Pinch, dînd din cap şi frecîndu-şi genunchiul butucănos — ţinea gospodăria unui domn.

— Nu, n-ar fi fost, doamne fereşte, în stare să-i înşface bănişorii agonisiţi cu atîta amar şi să-i pună la el în buzunar, făgăduindu-i c-o să-ţi asigure viitorul, pentru că ştia (şi nimeni n-o ştia mai bine decît el) că n-are s-o facă niciodată. El n-a exploatat niciodată mîndria ei şi dorinţa de

a te vedea ajuns cîndva „domn", ea care te-a crescut cu gîndul ăsta... Nu, Tom, nu, niciodată.

— Nu — spuse Tom, pironindu-și ochii pe chipul prietenului său ca și cum nu l-ar fi înțeles prea bine — sigur că nu.

— Asta spun și eu ; sigur că nu. N-a primit să ia mai puțin decît ceruse, fiindcă puținul acesta era tot ce avea bunica ta și acest puțin întrecea în orice caz așteptările lui ; nu, Tom ! Nu te-a luat ca ajutor pentru că i-ai fi de vreun ajutor și nici pentru că nețărmurita încredere pe care o ai în frazele lui sforăitoare i-ar prinde foarte bine în afacerile lui deochiate, sau pentru că cinstea dumitale s-ar răsfrînge și asupra lui, slujindu-i de paravan. Și nici pentru că lumea te vede plimbîndu-te, în timpul liber, cu nasul vîrît în tot felul de hîrțoage scrise în limbi străine, fapt ce a ajuns să fie comentat pînă și la Salisbury, sau pentru că domnul Pecksniff, maestrul tău, își trage de aici renumele lui de savant și reputația lui de om cu vază. Nu, dumneata nu-i faci lui nici o cinste, Tom ; nici un fel de cinste.

— Ei, sigur că nu, întări Pinch privindu-și tulburat prietenul. Cine ? Eu ? Să-i fac cinste ? Asta-i bună ! Să-i fac eu cinste domnului Pecksniff !

— Ți-am spus doar : ar fi ridicol chiar și să presupui un lucru ca ăsta !

— Numai un nebun ar putea crede așa ceva, spuse Tom.

— Nebun... repetă tînărul Westlock. Căci nebun ar trebui să fii ca să-ți închipui că-i face plăcere cînd aude vorbindu-se că cel care cîntă duminica la orgă, în biserică, și care exersează în serile de vară, pe întuneric, este tînărul asistent al domnului Pecksniff, nu-i așa, Tom ? Ar trebui să fii nebun să crezi că un astfel de om e încîntat de faptul că i se pomenește peste tot numele în legătură cu acele lucrări neînsemnate, în legătură cu acele „nimicuri" cum le spui dumneata (și pe care, culmea, lumea crede că le-ai învățat de la el), nu-i așa, Tom ? Ar trebui să fii nebun să crezi că ești reclama lui vie, o reclamă mult mai ieftină și mai eficace decît orice firmă pusă la ușa lui, sau decît orice afiș agățat pe perete. Mai lesne ar fi de crezut că nu-i nici-

odată sincer cu dumneata, că nu te-a plătit niciodată după meritele dumitale, sau, ceea ce ar fi și mai îngrozitor și mai monstruos — dacă așa ceva este cu putință — ar fi mai ușor de presupus (și ajungînd aici, John începu să-l împingă pe Pinch cu degetul în piept, la fiecare cuvînt) că Pecksniff a profitat de slăbiciunile dumitale, de timiditatea și de încrederea dumitale în oameni, și, mai ales, de încrederea oarbă pe care o ai în el, și de care este mai puțin vrednic decît orice alt om pe lume. Dar asta ar fi o nebunie, nu-i așa, Tom ?

Pinch ascultase această pledoarie, uimit pe de o parte de cuvintele prietenului său, iar pe de alta de vehemența și de convingerea cu care le spunea. Cînd Westlock termină, Pinch răsuflă adînc și se uită țintă în ochii prietenului său, de parcă ar fi vrut să citească acolo adevărul și să-și limpezească gîndurile tulburate. Tocmai cînd se pregătea să-i răspundă însă, le ajunse la ureche goarna surugiului, așa că-și întrerupseră convorbirea, prilej pe care pare-se că abia îl aștepta cel mai tînăr dintre ei : acesta apucă grăbit mîna lui Pinch și i-o strînse.

— Dă-mi mîna, Tom, să știi că am să-ți scriu de la Londra, fii sigur de asta.

— Bine — spuse Pinch — bine, te rog să nu uiți. La revedere, la revedere. Nu-mi vine să cred că pleci. Parcă abia ieri ai sosit. La revedere, dragul meu prieten.

John Westlock îi răspunse cu aceeași căldură și se urcă pe imperială. Caii o porniră în trap, pe drumul întunecat ; felinarele sclipeau vesel, iar goana surugiului trezea ecoul pînă în depărtări.

„Du-te, urmează-ți calea ! spuse Pinch, adresîndu-se diligenței. Pentru mine ești o ființă vie, un monstru cumplit care trece din cînd în cînd pe aici și-mi răpește prietenii, plecînd cu ei în lumea largă. În seara asta ai fost mai fioroasă și mai neîndurătoare ca întotdeauna. Ai de ce să te bucuri. Ai luat o pradă prețioasă — John Westlock e un băiat bun, un băiat cinstit, după părerea mea ; singurul lui cusur, de care de altfel nici nu poate fi făcut vinovat, este ăsta : e îngrozitor de nedrept cu domnul Pecksniff !“

CAPITOLUL III

Un fel de completare a capitolului precedent, în care sînt prezentate cititorului alte cîteva personaje.

Am tot pomenit mai sus de un oarecare „Balaur" care se bălăbănea, scîrțîind jalnic, deasupra ușii hanului din sat. Balaurul acesta era un balaur bătrîn și spălăcit : ierni de-a rîndul, ploaia, zăpada, zloata și grindina îi spălaseră culoarea, care fusese pe vremuri de un albastru viu, dar ajunsese acum de un cenușiu murdar. Rămăsese totuși agățat acolo, stînd pe labele-i dinapoi, într-o poziție monstruos de stupidă. Cu cît trecea timpul, culoarea i se ștergea tot mai mult, iar formele deveneau tot mai neclare, așa că, privindu-l din față, aveai impresia că va trece încetul cu încetul prin firmă, ca să apară din nou, pe partea cealaltă.

Era, de altfel, un balaur foarte politicos și foarte îndatoritor, sau cel puțin așa fusese pe vremuri ; acum, în epoca lui de mizerie, ținea ridicată una din ghearele din față în dreptul nasului, ca și cum ar fi vrut să spună : „Nu vă fie frică, așa sînt eu, îmi place să fac pe fiorosul", în timp ce cu cealaltă invita lumea să intre. Trebuie să recunoaștem, spre lauda lor, că balaurii de astăzi au realizat un mare progres în materie de civilizație și de politețe. Nu mai au pretenția să mănînce dimineața la cafea cîte o fecioară frumoasă, ca burlacii din zilele noastre, care mănîncă regulat dimineața cîte o chiflă caldă ; balaurii de azi se mulțumesc cu tovărășia burlacilor fără ocupație și a oamenilor însurați care au obiceiul să-și piardă vremea prin cîrciumi ; ba, mai mult, ocolesc sexul frumos, și chiar îl împiedică să se apropie de cîrciumi (în special sîmbăta seara), ei care, odinioară, îi căutau societatea fără să se sinchisească dacă respectivele erau sau nu de acord.

Trebuie să atragem atenția că tributul pe care-l plătim acestor specimene zoologice nu constituie o digresiune chiar atît de inutilă pe cît s-ar părea la prima vedere ; căci, în paginile ce vor urma, ne vom ocupa adesea de acest balaur refugiat în vecinătatea domnului Pecksniff și,

de vreme ce a venit vorba de el, n-avem nici un motiv să-l trecem cu vederea.

Așadar, de foarte mulți ani, balaurul se bălăbănea, scîrțîia și-și fîlfîia aripile în fața ferestrelor celei mai bune dintre odăile de dormit ale hanului care-i purta numele, dar niciodată de cînd se tot bălăbănea, scîrțîia și-și fîlfîia aripile deasupra mohorîtei case, nu văzuse atîta mișcare și atîta zarvă ca în seara următoare celei cînd s-au petrecut întîmplările povestite în capitolul precedent. Pe scări era o forfotă neînchipuită, iar în casă o iluminație și un freamăt neobișnuit. În căminul rece, focul de curînd aprins fumega, iar slujnicele pregăteau rufăria de pat și încălzeau buiotele ; într-un cuvînt, agitația era așa de mare, că niciodată, de cînd au avut a face cu oamenii, nici un balaur, licorn, grifon, inorog sau orice alt animal asemănător, nu mai văzuse așa ceva.

Un domn bătrîn și o fată tînără (care veneau cine știe de unde și se duceau cine știe unde), călătorind, fără servitori, într-o caleașcă veche și hodorogită trasă de cai de poștă, părăsind șoseaua principală descinseseră pe neașteptate la „Balaurul albastru". Fuseseră nevoiți să se oprească la han, pentru că bătrînului îi venise rău în caleașcă. Bolnavul avea crampe groaznice și spasme nervoase ; dar se împotrivi cu înverșunare, chiar în toiul crizelor, să fie chemat vreun doctor, și refuză orice medicament în afară de acela pe care tînăra i-l dădea dintr-o cutiuță. Hangița se speriase atît de tare, încît, văzînd cu cîtă încăpățînare se împotrivește bolnavul să primească orice ajutor, își pierduse cu totul uzul celor cinci simțuri.

Dintre cele cinci sute de leacuri pe care femeia i le propuse în mai puțin de o jumătate de oră, bătrînul nu se oprise decît la unul : acela de a se urca în pat — și toată zarva din han nu avea alt scop decît instalarea în cît mai bune condiții a numitului călător în încăperea situată în dreptul „Balaurului".

Domnul cel bătrîn era într-adevăr foarte bolnav ; suferea cumplit, cu atît mai mult cu cît era încă în putere, cu o voință de fier și cu o voce de stentor. Dar nici frica de moarte și nici chinurile nu-l făcură să-și schimbe pînă la urmă părerea. Nu voia să cheme pe nimeni. Cu cît îi

era mai rău, cu atît se încăpățîna mai mult. Se jura că dacă îi vor aduce pe cineva să-l îngrijească, fie el bărbat, femeie sau copil, va părăsi imediat casa, chiar de ar fi să plece pe jos și să moară în pragul ușii.

În afară de un biet spițer, care pe lîngă specialitatea lui se mai ocupa și cu negoțul de mărunțișuri și de articole de băcănie, în sat nu era nici un medic. În primul moment, hangița, luînd asupra ei răspunderea, trimisese pe cineva să-l cheme ; dar, așa cum se întîmpla ori de cîte ori aveai nevoie de el, spițerul lipsea de acasă. Se afla la cîteva mile depărtare și avea să se întoarcă foarte tîrziu, așa că hangița trimise la savantul domn Pecksniff, a cărui știință era atît de vastă, încît se arăta gata să mai ia asupra ei încă o răspundere : ca om moral ce se chema că este, domnul Pecksniff știa să liniștească un suflet chinuit. Or, oaspetele ei, judecînd după cuvintele ce-i scăpau în răstimpuri, arăta că are neapărat nevoie de un astfel de ajutor, deși neliniștea lui părea să aibă o cauză mai curînd concretă decît de ordin spiritual.

Dar și din această misiune secretă trimisul ei se întoarse cu același rezultat : domnul Pecksniff nu era acasă. În sfîrșit, bolnavul fu așezat în pat și fără ajutorul domnului Pecksniff, iar după două ceasuri se simți ceva mai bine : crizele se răriră pînă ce dispărură cu totul, deși din cînd în cînd bolnavul era cuprins de o sfîrșeală la fel de îngrijorătoare ca și crizele de la început.

Într-un tîrziu, cînd își mai reveni, se uită foarte bănuitor în toate părțile, se ridică dintre perne cu o expresie misterioasă și neîncrezătoare pe față și se apucă să scrie ceva pe hîrtia care poruncise să fie pusă pe măsuța de noapte, în vreme ce stăpîna „Balaurului albastru" și tînăra stăteau amîndouă în fața focului ce ardea în camera bolnavului.

Stăpîna „Balaurului albastru" avea exact înfățișarea pe care o atribuim de obicei stăpînei unui han : era o femeie zdravănă, durdulie, veselă și plină de nuri, cu o față albă-rumenă, ceea ce arăta în același timp cîtă grijă avea de proviziile adunate în pivniță și cămară și ce efect prielnic pot avea acestea asupra sănătății noastre. Era văduvă ; părăsise însă de mult doliul, descoperindu-și din nou frumusețea, iar de atunci parcă tot înflorea. Înflorea ca tran-

dafirii de pe fustele ei înfoiate, de pe corsaj, de pe bonetă, din obraji și, mai ales, de pe buze, care erau, cu siguranță, și cei mai plăcut de cules. Avea ochii ca mura, strălucitori, și părul negru ca abanosul. Era durdulie și cu carnea tare ca o prună brumărie ; în obraji avea gropițe și mai avea și pe vino-ncoace ; cu toate că nu mai era ceea ce se cheamă o femeie tînără, ai fi putut jura fără șovăială, în fața primarului sau a oricărui judecător din lumea asta, că, deși sînt atîtea fete tinere pe lume (domnul să le binecuvînteze pe toate și pe fiecare în parte), nici una dintre ele nu ți s-ar fi părut nici măcar pe jumătate atît de ispititoare ca rumena hangiță de la „Balaurul albastru".

Așezată în fața focului, se uita din cînd în cînd prin odaie, cu mîndria unui proprietar. Camera era mare, așa cum întîlnești adesea prin conacele de la țară, cu tavanul boltit și cu podeaua mai joasă decît pragul ușii, de unde coborau două trepte, atît de brusc, încît străinii, cu toate că erau preveniți, cădeau regulat în nas. Nu era unul din acele dormitoare cochete și absurd de luminoase în care abia dacă poți închide ochii, ci un colțișor umbrit ce te îndemna la somn și în care mobila greoaie și mohorîtă îți amintea că ai venit acolo numai ca să dormi și pentru nimic altceva. Reflexele flăcărilor nu jucau pe luciul podelei, așa cum se întîmplă în dormitoarele dumneavoastră, doamnă, unde, chiar și în toiul nopților celor mai întunecoase, lacul franțuzesc dă viață umbrelor și unde doar ici și colo cîte o mobilă veche de mahon, în stil spaniol, seamănă în bătaia focului cu o pisică sau un cîine adormit cu botul pe labe. Dimensiunile, forma și duritatea lemnului din care erau făcute patul și dulapul, ca și scaunele și mesele, te îmbiau la somn ; forma lor greoaie, masivă, te făcea să te gîndești la un bătrîn care moțăie și te îmbia la somn. Tablourile nu erau dintre cele care se uită țintă la tine, ca și cum te-ar dojeni că lenevești prea mult ; perdelele nu aveau brodate păsări care să te fixeze cu ochii lor rotunzi și curioși ; draperiile, groase, în culori șterse, și obloanele bine trase, păturile îngrămădite cu duiumul, toate te îndemnau la somn ; tot ceea ce ar fi putut să-ți spulbere somnul fusese îndepărtat. Uitați-vă numai la vulpea aceea împăiată de pe dulap ; nici ea măcar

nu mai are sclipiri vii în priviri ; ochii ei de sticlă au căzut și ai spune că doarme de-a-n-picioarele.

Stăpîna „Balaurului albastru" își plimbă doar de două-trei ori privirile prin cameră, uitîndu-se, în treacăt, la patul din celălalt capăt al încăperii, în care zăcea ciudatul musafir, pentru a-și opri apoi ochii asupra tinerei femei care stătea cufundată în gînduri lîngă ea, căutînd spre foc cu pleoapele plecate.

Tînăra aceasta să tot fi avut șaptesprezece ani ; era o ființă sfioasă și modestă, plină totuși de siguranță și știind să se stăpînească mult mai bine decît o femeie în toată firea, cum o dovedise îngrijind de bolnav. Era mică de stat și subțire, cu niște trăsături fine, cărora nevinovăția și tinerețea le dădeau o frumusețe aparte. Avea o față palidă și obosită din cauza emoțiilor prin care trecuse. Părul ei de un negru strălucitor se despletise și îi lunecase pe gît în bucle capricioase, pe care un îndrăgostit le-ar fi găsit nespus de atrăgătoare. Era îmbrăcată simplu, dar cu gust, ceea ce se potrivea de minune cu înfățișarea ei tainică și potolită. La început căta mereu îngrijorată, spre pat, dar văzînd că bolnavul era liniștit și scria, își trase încetișor scaunul lîngă foc, simțind că lui nu i-ar fi plăcut să fie observat și, poate, pentru că nu voia ca bătrînul să-i citească pe față gîndurile ce o munceau.

Toate astea și multe altele nu scăpară ochiului ager al stăpînei „Balaurului albastru", care o privea așa cum numai o femeie poate privi o altă femeie. În cele din urmă, hangița îi spuse în șoaptă, ca să n-audă bolnavul :

— Domnișoară, l-ai mai văzut vreodată în starea asta ? I se întîmplă des ?

— A mai avut crize dintr-astea, dar niciodată ca în astă-seară.

— Noroc că ați avut la dumneavoastră cutia cu medicamente ! spuse stăpîna „Balaurului".

— Totdeauna le am la îndemînă. Nu plecăm niciodată la drum fără să le luăm cu noi.

„Aha — gîndi hangița — va să zică ne place să călătorim, și mai ales să călătorim împreună". Întîlnind însă privirea tinerei fete, își dădu seama că gîndul acesta i se

citea atît de bine pe față, încît roși ca o hangiță bine crescută și discretă ce era.

— Dacă bunicul dumneavoastră — zise ea după o clipă de tăcere — nu vrea să primească nici un fel de ajutor, cred că trăiți veșnic cu frica în sîn, nu-i așa, domnișoară ?

— Ai dreptate, am tras o spaimă astă-seară. Dar... nu-i bunicul meu.

— Tatăl dumneavoastră, am vrut să spun, se grăbi să rectifice hangița, dîndu-și seama că făcuse o gafă.

— Nu-i tatăl meu, șopti tînăra. Apoi zîmbind ușor, căci presimțea ce avea să mai adauge hangița : Nu-i nici măcar unchiul meu. Nu sîntem rude.

— Vai de mine și de mine, cum am putut să mă înșel în halul ăsta — se grăbi să spună hangița, din ce în ce mai încurcată — cînd știu foarte bine că un om bolnav pare de obicei mult mai bătrîn decît este în realitate. Ce prostie : v-am spus tot timpul domnișoară, și dumneavoastră sînteți doamnă ! Dar în aceeași clipă uitîndu-se la inelarul mîinii stîngi a tinerei, tresări : fata nu purta verighetă.

— Cînd ți-am explicat că nu sîntem rude — reluă tînăra cu blîndețe, dar puțin stingherită — am vrut să spun că nu sîntem nici un fel de rude, nici prin alianță, nici altfel... M-ai chemat, Martin ?

— Dacă te-am chemat ? se răsti bătrînul ascunzînd repede sub pătură hîrtia pe care scria. Nu !

Fata, care făcuse cîțiva pași spre pat, se opri brusc.

— Nu — repetă supărat bătrînul — și de ce mă mai întrebi ? Mai era oare nevoie să mă întrebi, dacă te-aș fi chemat ?

— Se vede că a scîrțîit firma de afară, domnule, îndrăzni să spună, timidă, hangița. Asociația aceasta (după cum își dădu seama pe dată și hangița) nu era de loc măgulitoare pentru vocea bătrînului domn.

— Nu mă interesează ce-a fost, cucoană — se răsti bătrînul — iar eu, după cîte știu, n-am chemat pe nimeni, așa că, Mary, nu înțeleg de ce stai și te zgîiești la mine ca la un ciumat ? Toată lumea se teme de mine, gemu bolnavul lăsîndu-se moale pe pernă. Toți, pînă și ea ! Mă urmărește un blestem ! De altfel, la ce mă mai pot aștepta ?

— Nu, n-aveți dreptate, spuse cu căldură hangița, făcînd cîțiva pași spre pat. Liniștiți-vă, domnule. Nu vă simțiți bine și de asta aveți ipohondrii.

— Ce-s alea ipohondrii ? strigă bolnavul. Ce știi dumneata despre ipohondriile mele ? Cine ți-a vorbit dumitale de ele ? Veșnic același lucru ! Ipohondrii !

— Dar de ce vă supărați ? spuse stăpîna „Balaurului albastru" păstrîndu-și calmul. Nu-i nici o rușine cînd spui de cineva că are ipohondrii : e ceva foarte obișnuit. Parcă n-au și oamenii sănătoși ipohondriile lor ? Oho, și încă cum !

Deși hangița nu avusese de loc intenția să-l întărîte, cuvintele ei îl scoaseră din sărite pe bătrîn. Ridicînd capul o fulgeră deodată cu ochii lui negri, care păreau și mai strălucitori din cauza obrazului scofîlcit și galben, mai galben încă în contrast cu șuvițele de păr cenușiu care-i cădeau pe față de sub tichia de catifea neagră.

— Aha ! Ți-ai și luat meseria în primire, șopti el cu o voce așa de stinsă încît ai fi zis că vorbește cu sine însuși. Știu că nu-ți pierzi vremea ! Îți îndeplinești bine misiunea ; banii pe care-i cîștigi sînt pe drept cîștigați. Cine te plătește pentru treaba asta ?

Hangița se uită încremenită la fată și negăsind pe chipul ei blînd și abătut răspunsul așteptat, se întoarse iar către bolnav. În primul moment făcuse un pas înapoi, crezînd că bătrînul înnebunise ; dar bănuiala i se spulberă în fața atitudinii lui calme și a hotărîrii care i se citea pe față și mai ales în felul cum își ținea gura încleștată.

— Hai — stărui el — spune-mi cine te plătește ? Fii sigură că, de vreme ce mă aflu aci, nu mi-e greu să ghicesc.

— Martin — zise repede fata punîndu-i mîna pe braț — gîndește-te că abia am sosit și că aici nimeni nu știe nici măcar cum te cheamă.

— Doar dacă — spuse el — dumneata... Era tocmai să-și exprime bănuiala că ea ar fi destăinuit ceva hangiței ; dar, fie că-și aminti de devotamentul cu care îl îngrijise, fie că-l liniști privirea ei blîndă, se stăpîni și tăcu, întorcîndu-se pe partea cealaltă.

— Așa, spuse doamna Lupin (căci acesta era numele sub care stăpîna „Balaurului albastru" primise autorizația pentru han). Acum vă simțiți mai bine. A fost numai ceva trecător, un moment în care ați uitat, probabil, că aci vă aflați numai între prieteni.

— Vai — scînci descurajat bătrînul, gesticulînd nervos — ce tot îmi vorbești dumneata de prieteni ? Cînd oare am să pot învăța cum să-i deosebesc de dușmani ?

— Sînt sigură — interveni cu blîndețe doamna Lupin — că cel puțin tînăra domnișoară este un prieten pentru dumneavoastră.

— În orice caz, nu are nici un motiv să nu fie, spuse deznădăjduit bătrînul. Sper că mi-e prietenă, dar Dumnezeu știe dacă o fi așa. Acum, vă rog, nu mă mai țineți de vorbă, aș vrea să dorm puțin. Lasă lumînarea aprinsă !

După ce femeile se îndepărtară, bătrînul luă hîrtia pe care scrisese pînă atunci și o ținu deasupra flăcării pînă se făcu scrum. Apoi suflă în lumînare oftînd, își trase pătura pînă sub bărbie și rămase liniștit.

Faptul că bătrînul distrusese hîrtia după ce migălise atîta timp, precum și teama că ar fi putut da foc „Balaurului", o înspăimîntă pe doamna Lupin și o făcu să rămînă cu gura căscată. Fata, care nu părea nici uimită, nici curioasă și nici îngrijorată, îi mulțumi în șoaptă pentru osteneală și o rugă să mai rămînă puțin, dar apoi s-o lase să-l vegheze singură pe bătrîn, asigurînd-o că e obișnuită cu singurătatea și că își va petrece timpul citind.

Doamna Lupin, care nu reușise încă să scoată toate dividendele la capitalul de curiozitate pe care-l moștenește orice femeie, s-ar fi făcut în alte împrejurări că nu înțelege și ar fi rămas mai departe în cameră. Acum însă, surprinsă peste măsură, aproape uluită de atîtea mistere, coborî imediat în camera de primire, unde se așeză într-un fotoliu, încercînd să nu lase să se vadă nimic din gîndurile care o frămîntau. După cîteva clipe se auzi zgomot de pași la ușa de intrare și domnul Pecksniff, aplecîndu-se galeș în dreptul ghișeului, murmură la vederea încîntătoarei făpturi ce i se înfățișă ochilor :

— Bună seara, doamnă Lupin.

— O, dragă domnule — îl întîmpină ea — ce bine-mi pare că ați venit !

— Și mie îmi pare bine că am venit, dacă persoana mea vă poate fi cu ceva de folos, spuse domnul Pecksniff. Îmi pare foarte bine că sînt aici. Despre ce este vorba, doamnă Lupin ?

— Avem un călător bolnav, care zace sus ; i-a venit rău pe drum, suspină hangița pe un ton plîngăreț.

— Un călător bolnav, care zace și căruia i-a venit rău pe drum ? repetă domnul Pecksniff. Vai de mine !

Exclamația aceasta nu avea nimic original în sine ; nu era nici o maximă necunoscută pînă atunci omenirii și nu avea nici virtutea magică de a alina suferințele ; domnul Pecksniff însă avea o înfățișare atît de blajină, clătina din cap cu atîta bunăvoință și arăta totdeauna atîta încredere în sine, încît nu numai doamna Lupin, dar oricine s-ar fi simțit împăcat numai văzîndu-l și auzindu-i vocea, chiar dacă această voce n-ar fi rostit decît : „Iubiți prieteni, un predicat trebuie să se acorde cu subiectul în număr și persoană", sau : „Opt ori opt fac șaizeci și patru, dragii mei", și i-ar fi rămas etern recunoscător pentru atîta înțelegere și bunăvoință.

— Și — urmă domnul Pecksniff scoțîndu-și mănușile și încălzindu-și mîinile la foc cu grija și delicatețea pe care ar fi avut-o dacă mîinile acestea ar fi fost ale altuia, nu ale lui — cum se simte acum ?

— E mai bine, s-a liniștit, răspunse doamna Lupin.

— E mai bine, s-a liniștit, repetă domnul Pecksniff. Perfect ! Perfect !

Cu toate că afirmația venise din partea doamnei Lupin și nu din a domnului Pecksniff, domnul Pecksniff și-o însuși, folosindu-se de ea ca s-o liniștească. Rostită de doamna Lupin părea o frază fără importanță, dar în gura domnului Pecksniff căpătă deodată greutate. „Văd — părea el a spune — și prin mine o vede întreaga forță morală a omenirii, că-i merge mai bine și că s-a liniștit."

— Totuși parcă-l mai muncește ceva, spuse hangița dînd din cap, pentru că vorbește într-un fel foarte ciudat. Îl apasă probabil ceva pe suflet, și cred că ar avea neapă-

rată nevoie de sfaturile înțelepte ale unui om de nădejde, care ar fi în drept să i le dea.

„Atunci — se gîndi domnul Pecksniff — e omul meu."

Dar cu toate că gîndurile aproape i se citeau pe față, nu spuse nimic. Se mulțumi să dea din cap cu cel mai modest aer din lume.

— Mă tem, domnule Pecksniff — continuă hangița uitîndu-se în jurul ei ca să se asigure că nu o aude nimeni și plecînd apoi ochii în pămînt — adică am motive să bănuiesc, domnule Pecksniff, că îl mustră conștiința pentru că, deși nu-i nici un fel de rudă... și... și nici măcar căsătorit cu tînăra care...

— Doamnă Lupin ! o întrerupse domnul Pecksniff, ridicînd mîna și punînd în gestul acesta un fel de severitate, dar numai în măsura în care i-o îngăduia sufletul său pururea plin de blîndețe. O tînără, spui ? O fată tînără ?

— O fată foarte tînără, răspunse doamna Lupin făcînd o plecăciune și roșind. Vă cer iertare, domnule Pecksniff, dar am fost așa de hărțuită în seara asta, că nici nu mai știu ce spun ! E sus, cu el.

— E sus, cu el... repetă dus pe gînduri domnul Pecksniff, încălzindu-și spatele la foc (la fel cum își încălzise și mîinile), cu aceeași grijă și delicatețe ca și cum ar fi fost spatele unei văduve, al unui orfan, al unui dușman, sau al altcuiva pe care oricine altul în afară de omul acesta minunat l-ar fi lăsat să înghețe. Ce-mi auziră urechile, dragă doamnă, vai, ce-mi auziră urechile !

— Trebuie totuși să recunosc — adăugă hangița cu însuflețire — și o spun din toată inima, că atît înfățișarea cît și felul ei de a se purta spulberă orice urmă de bănuială.

— Bănuielile dumitale — doamnă Lupin, spuse cu gravitate domnul Pecksniff — sînt foarte firești.

În legătură cu afirmația aceasta, trebuie să adăugăm că, spre rușinea lor, dușmanii domnului Pecksniff nu se sfiau să afirme că domnia-sa găsea totdeauna foarte firesc orice lucru deochiat și în felul acesta își dădea arama pe față.

— Bănuielile dumitale, doamnă Lupin — repetă el — sînt foarte firești și nici nu mă îndoiesc că sînt în același timp și întemeiate. Mă duc să vorbesc cu acești călători.

Își scoase apoi paltonul, își trecu mîna prin păr, și, băgîndu-și cu demnitate degetele între nasturii jiletcii, îi făcu hangiței un semn plin de grație îndemnînd-o s-o ia înainte, ca să-i arate drumul.

— Să bat ? întrebă doamna Lupin cînd ajunseră în fața ușii.

— Nu, intră, te rog.

Intrară în vîrful picioarelor, sau, mai bine zis, hangița intră în vîrful picioarelor, pentru că domnul Pecksniff avea de felul lui un mers ușurel. Bătrînul dormea, iar tînăra lui însoțitoare stătea în fața focului și citea.

— Mi-e teamă — făcu domnul Pecksniff, oprindu-se în prag și clătinînd melancolic din cap — mi-e teamă că scena asta a fost dinainte aranjată. Nu știu dacă mă-nțelegi, doamnă Lupin, dar mi-e teamă că scena asta a fost în totul dinainte aranjată !

Rostind în șoaptă aceste cuvinte, domnul Pecksniff trecu înaintea hangiței ; la zgomotul pașilor, tînăra se ridică în picioare. Domnul Pecksniff se uită la cartea pe care o ținea fata în mînă și-i șușoti doamnei Lupin și mai dezolat, dacă se poate spune astfel :

— Da, doamnă, e o carte morală. Mă așteptam la asta. Tare mă tem că-s niște oameni foarte șireți.

— Cine este domnul ? întrebă persoana care forma obiectul acestor virtuoase bănuieli.

— Ssst ! nu e nevoie, spuse domnul Pecksniff în clipa în care hangița deschisese gura ca să răspundă. Doamnă Lupin, această tînără — și, fără să vrea, șovăi în fața cuvîntului „persoană" care îi stătea pe buze, înlocuindu-l cu un altul — această tînără călătoare mă va ierta dacă îi voi răspunde, pe scurt, că locuiesc în sat, mă bucur de oarecare vază (poate fără nici un merit din parte-mi) și am venit aici chemat de dumneata. Am venit aici, așa cum mă duc oriunde pot alina suferința trupească sau sufletească.

Cu aceste cuvinte pompoase, domnul Pecksniff se apropie de pat, unde, după ce cu o mutră gravă mîngîie de cîteva ori pătura, ca și cum ar fi vrut să-și dea seama de starea bolnavului, se înfundă cu voluptate într-un fo-

toliu, luînd o atitudine meditativă, în așteptarea momentului în care bătrînul avea să se trezească. Toate obiecțiile făcute de tînăra fată rămaseră fără nici un rezultat, pentru că doamna Lupin nici nu le mai împărtăși domnului Pecksniff, iar domnul Pecksniff la rîndul său nu mai comunică cu nimeni.

Trecu astfel vreo jumătate de oră. În sfîrșit, bătrînul se mișcă în pat ; deși dormea încă, dădea semne că e pe cale să se trezească. Își scoase încetul cu încetul capul de sub pături și se întoarse cu fața către domnul Pecksniff. Ceva mai tîrziu deschise ochii și, așa cum se întîmplă uneori cînd te trezești, se uită la domnul Pecksniff fără să-l vadă.

Deși mișcările bătrînului nu păreau să aibă nimic deosebit, totuși asupra domnului Pecksniff avură efectul unei lovituri de trăsnet. Încetul cu încetul mîinile i se încleștară pe brațele fotoliului, ochii i se măriră de uimire, gura i se căscă, părul i se zbîrli mai mult ca de obicei ; toate astea pînă în clipa cînd bătrînul, ridicîndu-se în capul oaselor, îl privi la rîndul lui pe domnul Pecksniff atît de uimit, încît toate îndoielile acestuia din urmă se spulberară, și domnul Pecksniff exclamă :

— Dumneata ești Martin Chuzzlewit !

Uimirea lui era atît de vădită, încît bătrînul, cu toate că avea nenumărate motive să-l bănuiască de prefăcătorie, își dădu seama că de astă dată era sincer.

— Da, sînt Martin Chuzzlewit, spuse el cu amărăciune. Martin Chuzzlewit, care ar fi dorit să te știe spînzurat înainte de a veni aici să-i tulburi somnul. Și eu, care-l visam pe ticălosul ăsta fără să-mi treacă prin minte că e așa aproape de mine ! adăugă el întinzîndu-se din nou în pat și întorcîndu-se cu fața la perete.

— Dragul meu văr !... spuse domnul Pecksniff.

— A și început ! se văicări bătrînul rostogolindu-și pe pernă într-o parte și în alta capul încărunțit și fluturînd brațele în aer. Cum deschide gura începe să se laude cu rudenia noastră ! Știam că are să facă așa : așa fac toți, toate rudele apropiate sau îndepărtate. Sînge sau apă, totuna e ! Of ! ce tagmă de șarlatani, ce noian de minciuni și mărturii false îmi amintește legătura lui de rudenie.

— Te rog, nu te mînia așa, domnule Chuzzlewit, spuse domnul Pecksniff cu o voce în care se îmbina perfect calmul cu compătimirea, căci avusese destul timp să-și revină din uimire și să-și redobîndească stăpînirea de sine. Sînt sigur, are să-ți pară rău mai tîrziu că te-ai lăsat acum biruit de mînie.

— Nu mai spune ! Ești sigur ? făcu Martin disprețuitor.

— Da — adăugă domnul Pecksniff — da, domnule Chuzzlewit. Să nu-ți închipui că am de gînd să mă dau bine pe lîngă dumneata sau să te lingușesc — nu, nici nu mă gîndesc. Te înșeli crezînd că am să mai rostesc vreodată cuvîntul acela nenorocit care te-a scos din fire. Pentru ce aș face-o ? Ce aștept eu de la dumneata ? Ce nevoie am eu de dumneata ? Nu te invidiez pentru nimic din ceea ce știu că ai, domnule Chuzzlewit, pentru că nimic din ceea ce ai nu te face fericit...

— Adevărat, mormăi bătrînul.

— În afară de asta — reluă domnul Pecksniff, curios să vadă ce efect vor avea cuvintele lui — trebuie să-ți spun de la bun început că dacă aș fi avut intenția să-ți intru sub piele, m-aș fi ferit în primul rînd să-ți pomenesc de rudenia noastră ; cunoscînd părerile dumitale, lucrul acesta ar fi fost cea mai proastă recomandație.

Martin tăcu ; mișcarea picioarelor sub pătură arăta însă tot atît de limpede ca și cînd ar fi vorbit, că domnul Pecksniff avea perfectă dreptate.

— Nu — continuă domnul Pecksniff băgîndu-și mîna între bumbii jiletcii, ca și cum ar fi fost gata, dacă celălalt i-ar fi cerut-o, să-și scoată inima și s-o supună cercetării lui Martin Chuzzlewit — nu, am venit aici știind numai că e vorba de un necunoscut care are nevoie de ajutorul meu. Dumitale însă nu ți-l ofer fiind dinainte convins că, dacă aș face-o, n-ai avea încredere în mine. Deoarece însă zaci în pat, domnule Chuzzlewit, te consider ca pe un străin și-ți port același interes pe care l-aș purta oricărui om în situația dumitale. Încolo, îmi ești tot așa de indiferent, domnule Chuzzlewit, cît îți sînt și eu dumitale.

După ce spuse ce avea de spus, domnul Pecksniff se înfundă din nou în fotoliu, iradiind în preajmă-i atîta candoare și atîta onestitate încît doamna Lupin se miră

că nu vede apărînd în jurul capului său un nimb ca la sfinții din biserică.

Urmă o lungă tăcere. Bătrînul, din ce în ce mai nervos, nu-și mai găsea locul în așternut. Doamna Lupin și tînăra fată se uitau spre pat fără să scoată un cuvînt, în timp ce domnul Pecksniff se juca nepăsător cu ochelarii, ținînd ochii închiși ca să poată cugeta mai bine.

— Aud ? făcu el deodată, deschizînd ochii și privind spre pat. Iartă-mă, mi s-a părut că ai spus ceva. Doamnă Lupin — adăugă el ridicîndu-se încet în picioare — cred că nu-ți pot fi de nici un folos. Bolnavului îi merge acum destul de bine și nimeni nu l-ar putea îngriji mai bine decît dumneata. Nu-i așa ?

Întrebarea era adresată bătrînului, care se răsucise din nou în așternut, îndreptîndu-se, pentru prima oară de cînd îi întorsese spatele, din nou cu fața spre domnul Pecksniff.

— Dacă vrei să-mi spui ceva înainte de plecare — adăugă domnul Pecksniff după o nouă clipă de tăcere — sînt la dispoziția dumitale ; te previn însă, și țin la asta, pentru demnitatea mea, că va trebui să-mi vorbești ca unui străin și numai ca unui străin.

Domnul Pecksniff bănuise din mișcările lui Martin Chuzzlewit că acesta dorea să-i vorbească, dar nu putuse descoperi intenția lui decît pe cale intuitivă, așa cum se întîmplă în melodramele acelea în care, să zicem, un bătrîn fermier și fiul lui, un flăcău năzdrăvan, ghicesc tot ce vrea să spună fata mută care s-a adăpostit la ei în grădină, după pantomima de neînțeles prin care aceasta își povestește pățaniile. Fără să scoată un cuvînt, Martin Chuzzlewit îi făcu semn tinerei sale însoțitoare să iasă din cameră ; aceasta se supuse numaidecît, urmată de hangiță, lăsîndu-l singur cu domnul Pecksniff. Timp de cîteva clipe, cei doi bărbați se priviră în tăcere ; sau, mai bine zis, bătrînul era acela care se uita la domnul Pecksniff, pentru că domnul Pecksniff închisese ochii din nou și se reculegea, făcîndu-și probabil un examen de conștiință. I se citea pe față că era pe deplin mulțumit de rezultatul acestui examen și că admira în sinea lui propria-i perfecțiune morală.

— Vrei deci să-ți vorbesc așa cum aș vorbi unui străin — spuse bătrînul — da ?

Domnul Pecksniff îi răspunse dînd din umeri și ridicînd ochii spre cer ; da, cu părere de rău era silit să-l considere ca pe un străin.

— Facă-se voia dumitale, începu Martin. Domnule, sînt un om bogat. Poate nu chiar atît de bogat cum crede multă lume, dar am totuși oarecare stare. Nu sînt zgîrcit, cu toate că, după cîte știu, mulți oameni mă socotesc așa. Nu-mi place să strîng bani și nici nu mă gîndesc tot timpul la ei. Știu că ochiul dracului nu-mi poate da fericirea.

Ar fi prea puțin dacă am descrie blîndețea ce se așternuse în timpul acestei destăinuiri pe chipul domnului Pecksniff folosind locuțiunea „bun ca pîinea caldă". Dogorind de atîta căldură sufletească, toată ființa lui era ca un cuptor de brutărie, în care se coceau fără întrerupere nenumărate pîini.

— Nu sînt nici zgîrcit, dar nici mînă spartă. Unora le place să strîngă avuții, iar altora să le risipească, adăugă bătrînul. Nu mă atrage nici una, nici alta. Banii nu mi-au adus decît suferință și amărăciune. Îi urăsc. Sînt ca niște stafii care mă urmăresc pas cu pas și îmi spulberă toate bucuriile vieții.

Se vede că gîndul ce-i fulgeră în clipa aceea prin minte domnului Pecksniff i se oglindi atît de limpede pe față, că Martin Chuzzlewit se grăbi să adauge imediat, cu un aer grav :

— Vrei să mă sfătuiești ca, pentru liniștea mea sufletească, să scap de acest izvor de nenorociri trecîndu-l asupra altcuiva mai tare decît mine. Poate chiar dumneata ai fi gata să mă scapi de această povară prea grea pentru puterile mele. Dar, vezi dumneata, om bun ce ești — adăugă bătrînul întunecîndu-se dintr-o dată la față — om milostiv, asta-i toată nenorocirea mea. Am observat că unora bogăția le aduce mulțumire ; pe alții i-am auzit lăudîndu-se pe bună dreptate că datorită ei au pătruns prin porțile de argint ce duc spre glorie, fericire și plăceri. Cărui bărbat sau cărei femei, cărei ființe cinstite, demne și fără prihană, i-aș putea oare încredința acest talisman,

acum, sau după moartea mea ? Cunoşti o asemenea fiinţă ? Virtuţile dumitale sînt, desigur, de nepreţuit ; dar poţi dumneata oare să-mi numeşti o altă fiinţă care să se atingă de mine şi să rămînă totuşi om ?

— Să se atingă de dumneata, domnule Chuzzlewit ? repetă domnul Pecksniff nedumerit.

— Da — continuă bătrînul — să se atingă de mine. Ai auzit, cred, de omul acela care, potrivit dorinţei lui nesăbuite, a fost blestemat să prefacă în aur tot ce atinge. Blestemul vieţii mele este să încerc mereu, cu bagheta mea de aur, metalul din care sînt turnaţi semenii mei şi să descopăr că toţi sînt falşi şi găunoşi.

Domnul Pecksniff dădu din cap şi spuse :

— Aceasta este părerea dumitale ?

— Da, asta este părerea mea ! se jelui bătrînul. Şi din felul în care ai rostit aceste cuvinte mi-am dat seama numaidecît că dumneata eşti zămislit din acele metale care nu răsună la atingerea meschinelor interese omeneşti. Îţi spun sincer — continuă el tot mai amărît — de cînd sînt bogat am avut a face cu tot felul de oameni. Rude, prieteni şi străini, în care aveam încredere pe vremea cînd eram sărac, o încredere îndreptăţită, căci pe atunci nu mă înşelau niciodată şi, după cîte îmi puteam da seama, nici nu se năpusteau unul la altul. Dar de cînd m-am îmbogăţit şi am rămas singur, n-am întîlnit pe nimeni, dar absolut pe nimeni, în care să nu descopăr imediat putregaiul ce-i rodea sufletul şi care ieşea la iveală de cum îl atingeam ! Şarlatania, trădarea, invidia, ura rivalilor, adevăraţi sau închipuiţi, mîrşăvia, înşelăciunea, josnicia, slugărnicia sau — şi ajungînd aici bătrînul se uită drept în ochii vărului său — sau făţărnicia celor care se împăunează cu o virtuoasă dezinteresare, cea mai josnică dintre toate făţărniciile ; iată virtuţile morale pe care le dă în vileag bogăţia mea. Omul în luptă cu fratele său, fiul în luptă cu părintele lui, prieteni gata să-şi calce prietenia în picioare ; iată lumea pe care o descopăr. Se spun tot felul de istorii, adevărate sau născocite, despre tot felul de oameni bogaţi care s-au travestit în cerşetori ca să poată descoperi şi răsplăti cinstea. Oamenii ăştia n-au fost decît nişte gogomani şi nişte nebuni ; nu e bine

ce-au făcut ; trebuiau să rămînă în veşmintele lor de bogaţi ca să vadă cum îi fură, îi înşală, îi linguşesc şi uneltesc împotriva lor toţi ticăloşii în stare să le joace tontoroiul pe mormînt după ce-i vor fi jumulit de tot ce aveau ; şi atunci cercetările lor ar fi ajuns la acelaşi rezultat la care au ajuns ale mele, şi ar fi devenit şi ei ceea ce sînt eu astăzi.

Domnul Pecksniff, neştiind ce s-ar cuveni să spună în clipa de tăcere care urmă, încercă să-şi dea aerul unui om pe punctul de a rosti o cugetare adîncă, sigur fiind că bătrînul i-o va lua înainte ; şi nu se înşelă, pentru că, după un moment de gîndire, Martin Chuzzlewit continuă :

— Ascultă pînă la capăt. Chibzuieşte bine, să vezi cu ce te-ai putea alege venind a doua oară la mine şi apoi lasă-mă în pace. Totdeauna mi s-a întîmplat să am o influenţă proastă asupra celor din jur, stricîndu-le caracterul, şi să dau naştere la tot felul de uneltiri şi de mîrşăvii. Am semănat chiar şi în sînul familiei mele destulă zîzanie şi neînţelegeri ; am fost mereu ca o torţă aprinsă în liniştitele lor cămine, dînd foc miasmelor vătămătoare, emanaţiilor otrăvite ce pluteau în atmosfera lor morală, dar care, fără de mine, ar fi rămas pînă la urmă cu totul inofensive. Aşa că m-am văzut silit să fug departe de lume, să-mi caut adăpost în locul unde nu mă cunoştea nimeni, trăind o viaţă de fugar. Fata pe care ai văzut-o adineauri... Aha ! îţi strălucesc ochii cînd vorbesc de ea... Ai şi început s-o urăşti, nu-i aşa ?

— Pe cuvîntul meu, domnule ! murmură Pecksniff, ducîndu-şi mîna la inimă şi plecîndu-şi ochii.

— Uitasem... reluă bătrînul uitîndu-se atît de cercetător la el încît celălalt, cu toate că nu-şi ridicase ochii din pămînt, îi simţi privirea sfredelindu-l. Îţi cer iertare, uitasem că nu eşti decît un străin. Mi-ai amintit, o clipă, de un văr de al meu, un oarecare domn Pecksniff. Cum îţi spuneam, fata pe care ai văzut-o e o orfană pe care am crescut-o, sau, dacă îţi place mai mult cuvîntul, am adoptat-o cu un anumit scop. De un an şi mai bine este veşnica şi singura mea tovarăşă. Ştie că am jurat să nu-i las după moartea mea nici o leţcaie ; cît timp trăiesc, îi dau anual o sumă de bani care, deşi nu-i prea mare,

îi ajunge. Ne-am înțeles să nu folosim niciodată unul față de celălalt cuvinte duioase și am hotărît să ne spunem pe nume. Interesul ei este să trăiesc cît mai mult, deoarece prin moartea mea n-ar avea decît de pierdut ; nefiind așadar înșelată în așteptările ei, va purta poate și doliu ; de asta, însă, nu mă prea sinchisesc eu. Este singura prietenie la care țin. Gîndește-te acum la tot ce ți-am spus, fă bilanțul a ceea ce ai cîștigat în ceasul ăsta petrecut alături de mine, pleacă, și nu te mai întoarce niciodată.

Spunînd acestea, bătrînul se lăsă istovit pe perne, domnul Pecksniff însă se sculă încet, tuși cu înțeles și începu astfel :

— Domnule Chuzzlewit...

— Ce mai vrei ? Pleacă. Nu mai vreau să te văd, mă obosești.

— Îmi pare rău, domnule Chuzzlewit — spuse domnul Pecksniff — dar am o datorie de îndeplinit, o datorie de la care, s-o știi, nu vreau să mă dau în lături. Nu, domnule Chuzzlewit, n-am să mă dau în lături.

Partea tristă, dar adevărată, e că în timp ce domnul Pecksniff vorbea stînd lîngă pat ca însăși statuia Virtuții, bătrînul aruncă o privire piezișă către sfeșnic, de parcă ar fi avut o poftă nebună să-l arunce în capul vărului său. Se stăpîni însă și, arătîndu-i ușa cu degetul, îl pofti să plece.

— Îți mulțumesc — spuse domnul Pecksniff — știu că trebuie să plec. Înainte, însă, îngăduie-mi să-ți mai spun cîteva cuvinte. Mai mult încă, domnule Chuzzlewit : trebuie să mă asculți și mă vei asculta. Nu m-a mirat nimic din tot ce mi-ai spus dumneata astă-seară. E firesc, foarte firesc ; cunoșteam de altfel multe lucruri din cîte mi-ai povestit. Nu-ți voi răspunde — continuă domnul Pecksniff, scoțîndu-și batista din buzunar și clipind din ochi, parcă fără voia lui — nu-ți voi răspunde că te înșeli în privința mea. N-aș face asta pentru nimic în lume, atîta vreme cît te mai văd încă mînios. O, cum aș vrea să am o fire destul de tare ca să-mi pot stăpîni această mică slăbiciune, atît de umilitoare, pe care nu ți-o pot ascunde, dar peste care am să te rog să treci cu vederea.

Să presupunem, dacă vrei — adăugă domnul Pecksniff emoționat — că de vină e guturaiul, tutunul, un flacon cu săruri, sau o ceapă tăiată, în sfîrșit să presupunem orice, numai motivul adevărat nu.

În momentul acela se opri și își acoperi fața cu batista. Apoi, zîmbind ușor și proptindu-și mîna în stîlpul patului, continuă :

— Domnule Chuzzlewit, deși nu mă gîndesc, cîtuși de puțin la persoana mea, am totuși obligația, față de mine și față de reputația mea... (da, domnule, sînt foarte mîndru de această reputație, ce va constitui cea mai frumoasă moștenire pentru fiicele mele)... deci am obligația să-ți spun, în numele unei alte persoane, că purtarea dumitale este urîtă, absurdă, nejustificată, odioasă. Și adaug — urmă domnul Pecksniff, ridicîndu-se printre perdelele patului în vîrful picioarelor, de parcă s-ar fi înălțat cu adevărat deasupra tuturor intereselor lumești, fiind nevoit să se țină vîrtos de stîlp ca să nu-și ia zborul spre cer, ca un balon — îți spun, fără teamă și fără lingușire, că nu e frumos din partea dumitale să nu te ocupi de nepotul dumitale, de tînărul Martin, cea mai apropiată dintre toate rudele dumitale. Nu este frumos, domnule Chuzzlewit, repetă domnul Pecksniff dînd din cap. Dumneata crezi poate că asta n-are nici o importanță ; și, totuși, are. Trebuie să te gîndești la viitorul acestui băiat ; eu sînt însă convins că vei face tot ce se poate ca să i-l asiguri și că pînă la sfîrșit i-l vei asigura. Poate — adăugă domnul Pecksniff uitîndu-se la condei și la călimară — că ai și făcut-o, fără să știe nimeni. Fii binecuvîntat atunci pentru acest gînd bun. Fii binecuvîntat, domnule, pentru că ți-ai făcut datoria ! Fii binecuvîntat și pentru ura pe care mi-o porți ! Noapte bună !

Acestea fiind zise, domnul Pecksniff ridică solemn mîna dreaptă ; și, după ce și-o vîrî din nou între nasturii jiletcii, plecă. Deși era adînc înduioșat, avea un pas hotărît. Supus și el slăbiciunilor omenești, pășea totuși mîndru, susținut de conștiința lui.

Mult timp după aceea, pe chipul lui Martin rămase întipărită o expresie plină de uimire și de mînie totodată ; în sfîrșit murmură :

— Ce înseamnă toate astea ? Fățarnicul ăla de băiat să nu fi găsit oare alt mijlocitor decît pe caraghiosul ăsta ? De ce nu ? A uneltit și el împotriva mea, ca toți ceilalți ; nu mai încape nici o îndoială, toți sînt o apă și-un pămînt. Încă un complot ! Încă o cursă ! Ah ! egoismul ăsta, egoismul ăsta ! La fiecare pas, numai peste el dau !

Începu să se joace cu cenușa hîrtiei pe care o arsese. O cernu mai întîi distrat printre degete, apoi își concentră gîndul asupra ei.

— Alt testament distrus ! murmură el. N-am hotărît încă nimic și n-am făcut încă nimic, iar noaptea trecută puteam să mor. Știu bine ce jalnică soartă vor avea banii mei, se tîngui el frămîntîndu-se în pat ; după ce mi-au făcut viața amară, cînd nu voi mai fi vor semăna numai dezbinare și ură. Mereu același lucru ! Cîte certuri provoacă zilnic moartea celor bogați, cîte jurăminte false, cîtă ură și minciună printre rudele cele mai apropiate, acolo unde n-ar trebui să fie decît dragoste ! Dumnezeu să ne aibă în sfînta lui pază ! O să dăm socoteală de toate ! Peste tot egoism, egoism, egoism ! Fiecare se gîndește numai la el, iar la mine, nimeni !

Egoism universal ! Judecînd după propriile lui cuvinte, oare în gîndurile și viața lui Martin Chuzzlewit nu exista nici o urmă de egoism ?

CAPITOLUL IV

În care vom vedea că dacă unirea face puterea, iar dragostea de familie este nespus de duioasă, atunci este neîndoios că Chuzzlewiții au fost familia cea mai unită și mai înduioșătoare din lume.

După ce se despărți de vărul său în termenii solemni amintiți în capitolul precedent, onorabilul domn Pecksniff se întoarse acasă, de unde nu mai ieși timp de trei zile, abia îngăduindu-și în plimbările sale să treacă dincolo

de zaplazurile grădinii, de teamă să nu lipsească dacă s-ar întîmpla să fie grabnic chemat la căpătîiul rudei sale, pocăite și îndurerate, căreia, cu mărinimia lui obișnuită, era gata să-i ierte totul, arătîndu-i astfel nemărginita lui dragoste. Dar încăpățînarea și răutatea sălbaticului bătrîn erau așa de mari, încît zadarnic aștepta din partea lui un semn de pocăință. În cea de a patra zi, domnul Pecksniff părea să fie și mai departe de ținta lui decît fusese la început.

În tot timpul acesta nu încetă să dea tîrcoale „Balaurului", zi și noapte, răsplătind răul prin bine ; se arăta atît de preocupat de starea încăpățînatului bolnav, încît doamna Lupin fu adînc mișcată de atîta dezinteresată grijă, cu atît mai mult cu cît domnul Pecksniff îi spusese în nenumărate rînduri că la fel ar fi făcut pentru oricare nenorocit care s-ar afla într-o situație asemănătoare. Așa că văduva, extaziată, vărsa lacrimi de admirație și încîntare.

Bătrînul Martin Chuzzlewit rămînea însă închis în camera lui și nu voia să vadă pe nimeni, în afară de tînăra-i însoțitoare și de stăpîna „Balaurului albastru", căreia i se îngăduise să intre acolo din cînd în cînd. Numai că, îndată ce o auzea venind, Martin se prefăcea că doarme. Nu vorbea decît atunci cînd rămînea singur cu fata ; încolo, n-ar fi răspuns nimănui la vreo întrebare, cu toate că domnul Pecksniff își putu da seama, trăgînd cu urechea la ușă, că ori de cîte ori cei doi erau singuri, bătrînul se arăta destul de vorbăreț.

În cea de a patra seară, domnul Pecksniff, ducîndu-se așa cum îi era obiceiul la „Balaurul albastru" și negăsind-o pe doamna Lupin acolo, urcă singur scara, propunîndu-și, sub imboldul dragostei pentru aproapele lui, să-și mai lipească o dată urechea de gaura cheii și să-și liniștească în felul acesta cugetul, asigurîndu-se că îndărătnicului bolnav îi merge mai bine. Întîmplarea făcu însă ca, înaintînd tiptil de-a lungul coridorului străbătut de obicei de o rază de lumină ce țîșnea prin gaura cheii, domnul Pecksniff, spre marea lui mirare, să nu mai vadă nici un fel de sclipire ; iar cînd domnia-sa ajunse bîjbîind la ușă și se aplecă grăbit, ca să se încredințeze dacă nu cumva bătrînul, într-un moment de furie, astupase gaura

cheii, să se lovească atît de tare cap în cap cu altcineva, încît de durere scoase, cu totul împotriva voinței lui, un „au !" înăbușit. Pe urmă, domnul Pecksniff se simți înșfăcat de guler de cineva care duhnea ca o duzină de umbrele plouate, un butoi cu bere, o vadră de rachiu și un sac de mahorcă adunate la un loc, și înghiontit pe scări în jos, pînă în sala comună, de unde pornise de altfel. Acolo, se pomeni în fața și în ghearele unui domn necunoscut, cu o înfățișare ciudată, care, frecîndu-și cu putere scăfîrlia cu mîna liberă, îi arunca niște priviri ucigătoare.

Maisuspomenitul domn făcea parte din acea categorie de jerpeliți care au cunoscut cîndva vremuri mai bune. Degetele îi ieșeau prin mănuși, iar între tălpile cizmelor și căpută era o distanță bunicică. Pantalonul, cîndva de o culoare țipătoare, acuma spălăcită de vreme, bătînd către albastru-cenușiu, era atît de strîns pe picior și întins între bretele și panglica de sub talpă încît îți făcea impresia că acuși are să plesnească la genunchi, punînd astfel capăt acestei lupte. Redingota, albastră, de o croială și dintr-o ștofă cazonă, era încheiată pînă sus, iar legătura de la gît semăna, ca desen și culoare, cu prosoapele în care frizerii își înfășoară clienții, atunci cînd sînt în exercițiul funcțiunii. Pălăria lui era atît de ponosită, încît cu greu îți puteai da seama dacă la început fusese albă sau neagră. În schimb, domnul nostru purta mustață, o mustață stufoasă — nu una pleoștită și umilă, ci una îndrăzneață și provocătoare, răsucită diabolic. Pe lîngă toate astea, mai avea o claie de păr zbîrlit și încîlcit. Era foarte murdar și foarte obraznic ; părea un om care ar fi putut-o duce nițeluș mai bine, dar, mai ales ca unul care ar fi meritat o soartă și mai rea.

— Care va să zică asculți pe la uși, pușlama ! îl luă la rost necunoscutul.

Domnul Pecksniff se descotorosi de el cum se descotorosise sfîntul Gheorghe de balaur în clipa în care animalul era pe punctul să-și dea sufletul, și spuse :

— Mă întreb unde o fi doamna Lupin ? Nu știe că aici e cineva care...

— Stai ! întrerupse celălalt. Stai puțin. Știe ! Ei și ?

— Cum, ei și, domnul meu ? strigă Pecksniff. Cum, ei și ? Află că eu sînt prieten și rudă cu bolnavul ; că sînt protectorul lui, păzitorul lui...

— Dar bărbatul nepoată-si nu ești ? îl întrerupse străinul, adăugînd apoi : Fiindcă știu precis că nu ești bărbatul nepoată-si pentru că a fost aici înaintea dumitale.

— Ce tot spui ? făcu domnul Pecksniff mirat și indignat. Ce tot spui ?

— Stai puțin — îl opri celălalt — poate că ești văr ; nu cumva ești acel văr al său care locuiește aici, în sat ?

— Da, sînt vărul care locuiește aici în sat, îi răspunse moralistul.

— Te numești Pecksniff ?

— Da.

— Îmi pare bine de cunoștință și-ți cer iertare, spuse celălalt ducîndu-și mîna la pălărie, după care și-o vîrî sub cravată, căutînd gulerul cămășii, pe care, cu toate sforțările lui, nu putu să-l scoată la iveală. Eu, domnule Pecksniff, să știi, port o deosebită grijă domnului de sus. Stai puțin !

Spunînd aceasta își atinse cu degetul vîrful nasului coroiat, vrînd să-i arate domnului Pecksniff că are de gînd să-i destăinuie un mare secret ; apoi, scoțîndu-și pălăria, scotoci pe sub căptușeală printre hîrtiile mototolite și mucurile de țigară ascunse acolo și scoase afară o scrisoare îngălbenită, soioasă și duhnind a tutun :

— Ia citește asta ! exclamă el, dîndu-i scrisoarea.

— E adresată domnului Chevy Slyme, spuse domnul Pecksniff.

— Cred că-l cunoști pe domnul Chevy Slyme, îi zise străinul.

Domnul Pecksniff dădu din umeri, vrînd parcă să spună : „Din păcate, da, cunosc persoana care răspunde la acest nume".

— Foarte bine, reluă celălalt. Ei, uite, asta e chestiunea care mă aduce aici.

În tot acest timp se trudise mereu să găsească gulerul cămășii, dar nu reușise să tragă afară decît o fîșie de pînză.

— Îmi vine foarte greu, amice — începu domnul Pecksniff clătinînd din cap cu un zîmbet îngăduitor — îmi

vine foarte greu s-o fac, dar mă văd silit să-ți spun că dumneata nu ești persoana drept care te dai. Pe domnul Slyme îl cunosc, prietene. Nu se prinde ; cinstea este cea mai bună tactică, așa că mai bine ar fi să-mi spui imediat ce vrei și să terminăm.

— Stai ! strigă interlocutorul său întinzînd brațul drept, pe care mîneca de la haină stătea atît de strînsă, încît semăna cu un caltaboș. Stai puțin !

Se opri și se așeză cu spatele la foc. După aceea își petrecu brațul stîng pe sub poalele redingotei, își mîngîie mustața și începu :

— Îmi dau foarte bine seama că te-ai înșelat, dar nu mă supăr. Și știi de ce nu mă supăr ? Pentru că mă simt măgulit. Dumneata ai avut impresia că vreau să mă dau drept Chevy Slyme. Dacă există pe lumea asta cineva cu care orice om s-ar simți mîndru și onorat să fie confundat, apoi acest cineva, domnule, este prietenul meu Slyme ; căci fără să-i aduc vreo laudă, omul acesta are inima cea mai nobilă, spiritul cel mai independent, mai original, mai clasic, mai bogat, mai shakespearean, dacă nu chiar miltonian, și totuși din păcate nu e apreciat la justa lui valoare, e chiar mai puțin apreciat decît oricare alt om din cîți cunosc, ceea ce este într-adevăr revoltător. Nu, domnule, n-am ambiția să trec drept Slyme ; sînt și mă cred egal cu oricine din lumea asta. Slyme însă, ți-o spun sincer, este la sute de leghe deasupra mea. Vezi, deci că te-ai înșelat.

— Credeam... făcu domnul Pecksniff arătînd scrisoarea.

— Da, desigur, reluă celălalt. Așadar, domnule Pecksniff, toată întîmplarea asta nu este decît o dovadă de originalitate din partea unui geniu. Căci orice geniu care se respectă are curiozitățile lui, domnule Pecksniff ; și ceea ce îl caracterizează pe prietenul meu Slyme este faptul că stă tot timpul la pîndă în colțul străzii. Tot acolo e și acum. Deci — adăugă el frecîndu-și nasul cu degetul arătător și protăpindu-se și mai bine pe picioare ca să privească mai cu luare aminte la domnul Pecksniff — aceasta este una dintre cele mai curioase și mai interesante trăsături ale firii lui Slyme ; cînd i se va scrie biografia nu va trebui uitat acest lucru, altminteri omeni-

rea nu se va simți mulțumită. Ține minte cuvintele mele : lumea nu va fi mulțumită, domnule !

Domnul Pecksniff tuși.

— Biograful lui Slyme, domnule — continuă celălalt — oricine o fi el, va trebui să vină să vorbească cu mine ; sau, dacă eu voi fi plecat spre țara aceea de unde nu se mai întoarce nici dracu, va trebui să se adreseze executorilor mei testamentari pentru a obține permisiunea să-mi consulte documentele. Am scris, în felul meu, cîteva lucruri extraordinare petrecute cu omul acesta care este fratele meu prin adopțiune, lucruri care te-ar interesa și pe dumneata. Așa, de pildă, la cincisprezece ale lunii trecute, fiind vorba despre o mică poliță pe care n-o putea onora și pe care creditorul său nu voia s-o reînnoiască, a spus un cuvînt de care însuși Napoleon Bonaparte ar fi fost mîndru, dacă l-ar fi rostit în fața armatelor franceze.

— Spune-mi, rogu-te — îl întrerupse domnul Pecksniff care nu se prea simțea la largul lui — ce l-a putut oare determina pe domnul Slyme să vină aici, dacă îmi pot permite această întrebare, cu toate că mă simt obligat din respect față de mine însumi să nu mă amestec în nici un fel în vreuna din afacerile lui ?

— În primul rînd — spuse celălalt — să-mi fie îngăduit să nu răspund la întrebarea aceasta, împotriva căreia protestez cu toată energia și indignarea în numele prietenului meu Slyme. În al doilea rînd, dă-mi voie să mă prezint : eu sînt Tigg, domnule Pecksniff. Numele lui Montague Tigg trebuie să-ți fi ajuns la ureche, pentru că este legat de cele mai însemnate evenimente din războiul Spaniei.

Domnul Pecksniff clătină ușor din cap.

— Ei, n-are a face ! Montague Tigg a fost tatăl meu și am deosebita cinste să-i port numele. Sînt mîndru ca Lucifer de obîrșia mea. Dacă-mi dai voie, am să lipsesc pentru o clipă : aș dori ca prietenul meu Slyme să asiste la sfîrșitul convorbirii noastre.

Și spunînd aceasta o zbughi afară, pe ușa „Balaurului albastru", spre a se întoarce puțin după aceea însoțit de un individ mic de stat, îmbrăcat cu un palton vechi, albastru, croit dintr-o stofă proastă și cu o căptușeală ro-

șie, decolorată de tot. Fața lui cu trăsături ascuțite era învinețită de frig, iar favoriții roșcați și rari, precum și părul aspru și neîngrijit, îi dădeau o înfățișare aparte, care nu avea nimic shakespearean și nici miltonian în ea, omul fiind mai degrabă murdar și scîrbos.

— Așa ! spuse domnul Tigg, bătîndu-l pe umăr pe seducătorul lui prieten și încercînd să atragă astfel atenția domnului Pecksniff asupra acestuia ; după cîte știu, sînteți rude și rudele nu s-au înțeles și nu se vor înțelege niciodată între ele, lucru foarte înțelept și în același timp inevitabil. Dacă n-ar fi așa, ar exista numai familii strîns unite și atunci toată lumea s-ar plictisi de moarte. Dacă ați fi în termeni buni, v-aș considera niște ființe anormale ; așa cum se prezintă însă situația, găsesc că sînteți niște oameni foarte cuminți, cu care se poate discuta în liniște.

Deodată, domnul Slyme, a cărui trăsătură morală caracteristică părea să fie viclenia, îi trase pe furiș un ghiont prietenului său, șoptindu-i ceva la ureche.

— Chiv — spuse domnul Tigg cu tonul unui om care nu îngăduie să fie contrazis — ai răbdare. Ori mă lași să vorbesc cum cred eu de cuviință, ori nu mai spun nimic. Sînt sigur că domnului Pecksniff n-o să i se pară un sacrificiu prea mare dacă o să-i împrumute cinci șilingi unui om atît de bine înzestrat ca tine.

Dîndu-și însă seama, după expresia domnului Pecksniff, că acesta din urmă nu era de loc de aceeași părere, domnul Tigg își duse din nou degetul la nas, voind să-i arate că suma neînsemnată cerută cu împrumut constituia încă una dintre curiozitățile genialului său prieten Slyme, și că el, Tigg, trecea cu vederea micile lui slăbiciuni, care nu prezentau decît un interes psihologic ; iar că în ceea ce-l privește, s-a amestecat în această chestiune, numai ca să-i facă prietenului său un serviciu, și nicidecum ca să tragă vreun folos personal.

— Vai ! Chiv ! Chiv ! continuă domnul Tigg, uitîndu-se lung la fratele său prin adopțiune ; pe cuvîntul meu, nu cred să mai existe un creier genial ca al tău ros de atîtea mici slăbiciuni. Dacă nu s-ar fi pomenit telescoape pe lume, ar fi fost destul să te privesc pe tine ca să-mi dau seama că există pete în soare ! Pe cuvîntul meu, ni-

mic mai ciudat pe lumea asta decît viața pe care sîntem siliți s-o trăim, fără să știm de ce și pentru ce ! Dar asta n-are nici o importanță ; în zadar am filozofa pînă mîine dimineață, că tot nu s-ar schimba nimic. Și Hamlet spune că oricît s-ar folosi Hercule de bîta lui, tot nu va putea împiedica pisicile să facă o larmă nemaipomenită pe acoperișuri, și nici să fie uciși cîinii dacă umblă fără botniță în timpul căldurilor caniculare. Viața este o taină foarte greu de dezlegat, domnule Pecksniff. După mine, nu există răspuns la nici una dintre aceste întrebări, după cum nu există nici la faimoasa ghicitoare care-ți cere să răspunzi de ce un pușcăriaș seamănă atît de bine cu un om slobod. Pe cuvîntul meu, toate problemele astea sînt foarte ciudate ; dar la ce ne-ar folosi, zău, să discutăm despre ele ? Ha ! Ha !

Și cu această liniștitoare concluzie trasă din pesimistele premise mai înainte expuse, domnul Tigg își luă din nou avînt, continuîndu-și discursul precum urmează :

— Acuma, să trecem la fapte. Eu, din fire, sînt un om pașnic ; și mi se face rău cînd văd cum vă puneți unul altuia mîna în beregată, cu atît mai mult cu cît lucrul acesta n-are nici un rost ; domnule Pecksniff, dumneata ești vărul testatorului care locuiește aici, în camera de sus, iar noi sîntem nepotul lui. Cînd spun „noi" mă refer la Chiv. Poate că dumneata ești o rudă mai apropiată decît noi. Foarte bine. Fie și așa. Dar nici dumneata, nici noi, nu ne putem apropia de el. Îți dau cuvîntul meu de onoare, și cu toată sinceritatea, domnule Pecksniff, că de azi dimineață de la orele nouă am privit aproape fără întrerupere, cu foarte mici pauze ca să mă îndrept din șale, prin gaura cheii, așteptînd un răspuns la cea mai modestă și onorabilă cerere cu putință : un mic ajutor temporar de numai cincisprezece lire pe propria mea garanție. Dar în tot acest timp, domnule Pecksniff, dumnealui a stat foarte liniștit închis în odaie împreună cu o persoană străină în care își pune toată încrederea. Declar sus și tare : situația aceasta este ceva inimaginabil, insuportabil, intolerabil și trebuie s-o curmăm o dată !

— Orice om — spuse domnul Pecksniff — are dreptul (drept împotriva căruia, în ceea ce mă privește, nu vreau să protestez, vai, nu, pentru nimic în lume) are

dreptul incontestabil, zic, de a se purta așa cum îi dictează simpatiile și antipatiile sale, bineînțeles însă cu condiția ca acestea să nu fie nici imorale și nici să nu batjocorească religia. Domnul Chuzzlewit nu mă tratează nici pe mine (da, nici pe mine) cu creștineasca dragoste ce-ar trebui să domnească între noi ; poate că în sinea mea mă simt jignit și îndurerat de această nedreptate ; totuși nu deduc de aci că domnul Chuzzlewit ar fi îndreptățit să întoarcă spatele altor persoane. Ferească Dumnezeu ! Pe de altă parte, domnule Tigg — urmă domnul Pecksniff cu o voce mai gravă și mai impresionantă decît înainte — cum îl poți împiedica dumneata pe domnul Chuzzlewit să aibă simpatiile lui, oricît de ciudate, de extravagante ar fi ele ? Știu că aceste simpatii există și, spre binele lui, nu pot decît să-l plîng. Vezi și dumneata, deci, dragă domnule — și domnul Pecksniff se uită visător la el — cu cîtă ușurință vorbești.

— E adevărat — spuse Tigg — e o chestiune foarte dificilă.

— Da, e o chestiune foarte dificilă, repetă domnul Pecksniff.

Spunînd acestea, se dădu ceva mai la o parte, ca și cum ar fi vrut să adîncească și mai mult prăpastia morală care-i despărțea ; apoi reluă :

— Da, e o chestiune foarte delicată și cred că nici unul dintre noi nu este în măsură s-o comenteze. Bună seara.

— N-ai aflat, se vede, că a sosit și familia Spottletoe ? întrebă domnul Tigg.

— Ce vrei să spui cu asta, domnule ? Care Spottletoe ? întrebă mirat domnul Pecksniff, care rămăsese ca înlemnit în pragul ușii.

— Domnul și doamna Spottletoe, răspunse domnul Chevy Slyme, legănîndu-se și adresîndu-i-se pentru întîia oară personal cu vocea lui stridentă și antipatică. Spottletoe s-a însurat cu fiica fratelui tatălui meu, este ? Deci doamna Spottletoe, care va să zică, e nepoata lui Chuzzlewit ; mai mult chiar, pe vremuri a fost nepoata lui preferată. Hm ! mai vrei să știi acum care Spottletoe ?

— Pe cinstea mea — se indignă domnul Pecksniff ridicînd ochii în tavan — e ceva dezgustător ! Lăcomia acestor oameni e strigătoare la cer !

— Și nu-i vorba numai de cei doi Spottletoe, Tigg, spuse Slyme, uitîndu-se la Tigg dar adresîndu-se lui Pecksniff. Anthony Chuzzlewit și cu fiul său se vede c-au aflat și ei vestea și au și sosit azi după masă. I-am zărit chiar acum cinci minute, în timp ce pîndeam la colțul străzii.

— Sfinte Dumnezeule ! exclamă domnul Pecksniff lovindu-se cu palma peste frunte.

— Așa că — adăugă Slyme fără să se sinchisească de întreruperea lui — ne-a mai picat plocon frate-său și încă un nepot.

— Asta-i situația, domnule Pecksniff — spuse domnul Tigg — aici voiam eu să ajung, încetul cu încetul, dar prietenul meu Slyme ți-a explicat totul în cîteva cuvinte. Domnule Pecksniff, de vreme ce vărul dumitale (și în același timp unchiul lui Chiv) e aici, trebuie să luăm anumite măsuri pentru a-l împiedica să dispară din nou încercînd, dacă este cu putință, să înlăturăm influența pe care o exercită asupra lui această nepoată, favorita lui în momentul de față. Cred că la fel gîndesc toți cei care au un cît de mic interes în afacerea asta. Întreaga familie văd că a dat năvală aici. A venit momentul ca gelozia și interesele personale să fie lăsate la o parte și să se unească toți împotriva inamicului comun. Cînd dușmanul va fi învins, veți reîncepe să acționați pe cont propriu ; domnii sau doamnele care au vreun interes în afacerea asta vor lucra atunci fiecare pe socoteala lui, așa cum îl va tăia capul, luptînd pînă la sfîrșit ; nimeni nu va avea nimic de pierdut. Gîndește-te bine — nu e nevoie să iei o hotărîre pe loc. Pe noi ne găsești oricînd la hanul „Șapte stele și o semilună" care, după cum știi, se află aici, în sat. Sîntem gata oricînd să primim orice propunere convenabilă. Chiv, dragul meu, n-ai vrea să te duci puțin afară și să vezi cum mai e vremea ?

Într-o clipă, domnul Slyme dispăru, probabil ca să-și ia din nou în primire postul de la colțul străzii, în timp ce domnul Tigg, înțepenindu-se și mai vîrtos pe picioare, clătină din cap către domnul Pecksniff și zîmbi.

— Nu trebuie să judecăm prea aspru micile curiozități ale prietenului nostru Slyme. Ai observat că mi-a spus ceva la ureche ?

Da, domnul Pecksniff observase acest lucru.

— Ai auzit și ce i-am răspuns, nu-i așa ?

Da, domnul Pecksniff auzise și răspunsul.

— Cinci șilingi ! rosti domnul Tigg cu un aer gînditor. Ah, ce băiat extraordinar ! Și ce om modest !

Domnul Pecksniff nu spuse nimic.

— Cinci șilingi — continuă domnul Tigg visător — pe care îi va înapoia negreșit săptămîna viitoare. Ai auzit și asta ?

Nu, așa ceva domnul Pecksniff nu auzise.

— Nu ? Mă mir ! exclamă Tigg. Tocmai asta era partea cea mai interesantă. Și trebuie să subliniez faptul că prietenul nostru se ține întotdeauna de cuvînt. Poate că n-ai bani mărunți ?

— Ba am, mulțumesc, răspunse domnul Pecksniff.

— Foarte bine, pentru că dacă n-ai fi avut, m-aș fi dus să schimb.

Și începu să fluiere, dar nu trecu mai mult de o clipă că se opri brusc și-și pironi ochii asupra domnului Pecksniff.

— Poate nu ești dispus să-i împrumuți lui Slyme cinci șilingi ?

— Nu, nu prea, răspunse domnul Pecksniff.

— Ei, drăcie ! spuse Tigg clătinînd gînditor din cap, ca și cum abia acum ar fi întrezărit un motiv care să poată justifica șovăiala domnului Pecksniff ; s-ar putea să ai dreptate. Și tot atît de greu ți-ar fi să-mi împrumuți mie cinci șilingi ?

— Da, răspunse domnul Pecksniff.

— Atunci, poate, doar o jumătate de coroană [1], insistă domnul Tigg.

— Nici măcar o jumătate de coroană.

— Să coborîm atunci pînă la ridicola sumă de un șiling și jumătate !

— Nici atît, răspunse domnul Pecksniff.

[1] Doi șilingi și jumătate.

Atunci domnul Tigg îi strînse călduros amîndouă mîinile, afirmînd că domnul Pecksniff este omul cel mai hotărît și mai interesant din cîți a întîlnit vreodată și că dorește să-l cunoască mai îndeaproape. Ținu apoi să adauge că prietenul său Slyme are cîteva mici cusururi, pe care el ca om de onoare în nici un caz nu le poate aproba ; dar că e gata să treacă peste toate aceste neînsemnate imperfecțiuni, cu atît mai mult cu cît în ziua aceea avusese nețărmurita plăcere să stea în societatea domnului Pecksniff, plăcere cu mult mai mare și cu mult mai trainică decît cea pe care i-ar fi procurat-o orice succes obținut în afacerea modestului împrumut solicitat în numele prietenului său. După ce-i ceru domnului Pecksniff permisiunea să se retragă urîndu-i noapte bună, plecă demn, ca un adevărat gentleman, fără să se simtă cîtuși de puțin stînjenit de nereușita tentativei lui.

Meditațiile domnului Pecksniff din seara aceea, cît stătu la „Balaurul albastru", și de peste noapte, acasă la el, fură foarte adînci și serioase, cu atît mai mult cu cît vestea pe care i-o dăduseră domnii Tigg și Slyme în legătură cu sosirea altor membri ai familiei fusese pe deplin confirmată de cercetările sale personale. Într-adevăr, Spottletoe-ii descinseseră la hanul „Balaurului", unde începuseră imediat să facă de gardă ; sosirea lor stîrnise o atît de mare senzație, încît doamna Lupin, bănuind cu ce scopuri veniseră, și asta înainte de a se fi scurs măcar o jumătate de ceas de cînd îi călcaseră pragul, se duse repede pe furiș la domnul Pecksniff ca să-i dea de știre. Dar această grabă discretă cu care își îndeplini misiunea nu făcu decît să încurce și mai mult lucrurile, pentru că tocmai în clipa în care doamna Lupin ieșea pe ușa din dos a hanului, domnul Pecksniff intra pe ușa din față. În timpul acesta, Anthony Chuzzlewit și fiul său, Jonas, se instalaseră, ceva mai modest, la cîrciuma „Șapte stele și o semilună", iar cu diligența următoare sosiseră pe cîmpul de bătălie alți noi simpatici membri ai familiei (care, pe drum, se certaseră tot timpul, atît în interiorul cît și pe imperiala diligenței, mai-mai să-l scoată din minți pe surugiu) și

care în mai puțin de douăzeci și patru de ore ocupară tot spațiul locativ al hanului, provocînd o subită urcare cu sută la sută a prețului mijloacelor de găzduire pe care le oferea satul — patru paturi și o canapea.

În curînd, întreaga familie împresură și luă cu asalt „Balaurul albastru". Martin Chuzzlewit era asediat. Rezistă însă cu tărie, refuzînd să primească scrisorile și pachetele, nevoind să stea de vorbă cu nimeni și spulberînd orice nădejde de capitulare.

Între timp, diferitele tabere ale familiei se tot întîlneau prin sat și cum, niciodată de la facerea lumii încoace, nu s-a pomenit ca doi membri ai acestui neam să fie de acord, avură loc nenumărate încăierări, urmate de înjurături și de capete sparte, bineînțeles în sensul figurat al cuvîntului ; se auzeau schimburi violente de cuvinte și insulte ; nasurile se ridicau disprețuitoare în vînt, sprîncenele se încruntau, sentimentele omenești erau înmormîntate cu alai și se lăsa frîu liber vechilor ostilități, care izbucneau în voie ; așa ceva nu se mai pomenise de la începuturile civilizației pe aceste liniștite meleaguri.

După un timp însă, exasperate, văzînd că nu-l pot îndupleca pe bătrîn, unele dintre părți începură să schimbe cîte un cuvînt mai prietenos și mai toți se adresară domnului Pecksniff în termeni cuviincioși, avînd în vedere calitățile lui deosebite și renumele de care se bucura. Încetul cu încetul, se uniră cu toții împotriva lui Martin Chuzzlewit și căzură de acord (dacă putem folosi cuvîntul acesta vorbind despre raporturile Chuzzlewiților) ca într-o anumită zi, la amiază, să aibă loc un consiliu de familie, acasă la domnul Pecksniff, consiliu la care toți membrii familiei aflați în localitate să fie invitați a lua parte.

Domnul Pecksniff n-a avut niciodată o înfățișare atît de smerită ca în acea memorabilă zi. Niciodată zîmbetul său serafic nu a exprimat mai clar misiunea de sol al păcii pe care o luase asupră-și onorabilul domn. Nicicînd blîndețea mielului și nevinovăția porumbiței, la care se adăuga un picur din lacrimile crocodilului și ceva ce amintea de șuieratul șarpelui, nu au fost mai fericit îmbinate într-una și aceeași ființă omenească. Ca

să nu mai vorbim de cele două domnișoare Pecksniff. Ce expresie senină și liniștită avea Charity ! Parcă ar fi spus : „Știu că familia m-a insultat în așa hal, încît reabilitarea nu mai este posibilă, dar datoria mea este să iert totul !“ O ! și ce încîntătoare simplitate la Mercy ! Era atît de drăgălașă, de naivă și de copilăroasă, încît, dacă ar fi mers singură la plimbare prin pădure, prihorul ar fi acoperit-o ușurel cu frunze, luînd-o drept zîna pădurilor, ieșită tocmai atunci dintre copaci, veselă și nevinovată, să culeagă mure ! Cine ar fi în stare să descrie familia Pecksniff în momentele acelea solemne ? Nimeni ! Pentru că, în timp ce cuvintele pot fi luate într-un înțeles ori într-altul, atitudinea familiei Pecksniff nu poate fi interpretată decît într-un singur mod : privind-o numai prin prisma esenței sale superioare.

O, dar cînd se întruniră, în sfîrșit, cu toții ! Atunci să-l fi văzut pe domnul Pecksniff ! Își primi musafirii în salonul de zile mari, în capul mesei, străjuit de cele două fete ale lui ; se sculă și le oferi scaune, cu niște ochi din care lacrimile stăteau să picure și cu chipul plin de amabilitate și transpirat de atîta bunăvoință ! Ai fi putut spune că plutea într-o baie de blîndețe. Dar invitații, geloși și roși de invidie, cum erau oameni cu sufletul împietrit, încuiați, care n-aveau încredere în nimeni și nu credeau în nimic, se zbîrleau la Pecksniffi ca aricii sau ca porcii mistreți, refuzînd să se lase duși de nas.

Printre cei de față se aflau, în primul rînd, domnul Spottletoe, atît de chel și cu niște favoriți atît de stufoși, încît îți făcea impresia că ar fi descoperit cine știe ce pomadă fermecată grație căreia își transplantase tot părul ce-i cădea de pe cap, pe obraji. Alături de el, doamna Spottletoe, o persoană costelivă și mult prea romantică pentru vîrsta ei, care obișnuia să le spună prietenilor intimi că mai suspomeniții favoriți erau „idealul vieții ei“. În prezent nu făcea decît să bocească și să se tînguie cît era ziua de mare, atît din dragoste față de unchiul Chuzzlewit, cît — mai ales — sub efectul acuzației că nu s-ar gîndi decît la testamentul bătrînului, acuzație care pentru ea fusese ca o

lovitură de măciucă. Nu mult după aceea apăru și Anthony Chuzzlewit cu fiul său Jonas ; fața primului avea niște trăsături atît de ascuțite, ca o consecință a obiceiului său de a bănui pe toată lumea și de a căuta să-i înșele pe toți, încît ai fi zis că-i o lamă de cuțit cu care, tăind în carne vie, își croiește drum prin încăperea ticsită de lume ; cît privește pe fiul său, acesta știuse să tragă atît de multe învățăminte din exemplele și din sfaturile tatălui său, încît, așa cum stăteau unul lîngă altul, clipind din ochii lor înroșiți și șușotindu-și la ureche, fiul părea un frate cu un an sau doi mai mare de-al tatălui său. Sosi apoi văduva unui alt frate al domnului Martin Chuzzlewit. Era o ființă cum nu se poate mai anostă, cu trăsături aspre, trup ciolănos și voce bărbătească, ce putea fi clasată printre așa-numitele femei-jandarm. Dac-ar fi stat în puterea ei, și-ar fi dovedit forța și în același timp dreptul la acest titlu, închizîndu-l pe cumnatul său într-o casă de nebuni, pînă în ziua în care, revenind la sentimente mai bune față de ea, ar fi dovedit că și-a recăpătat facultățile mintale. Alături, ședeau fetele ei : trei fete bătrîne, trei zdrahoni, atît de tare strînse în corset, încît ai fi zis că mai degrabă decît talia li se subțiaseră nervii ; pînă și nasurile lor lungi și ascuțite păreau încorsetate. Venea apoi la rînd un strănepot de al lui Martin Chuzzlewit, un tînăr foarte oacheș și foarte păros, al cărui rost pe lume părea să fie acela de a da prilej oglinzilor să reflecteze una dintre primele încercări ale naturii de a plăsmui un cap omenesc. Mai era apoi o vară îndepărtată, care nu avea nici o particularitate deosebită, în afară de faptul că era foarte surdă, că trăia singură și că suferea veșnic de dureri de măsele. Mai era și George Chuzzlewit, văr cu bătrînul, un holtei vesel care făcea pe craiul și care chiar fusese la vremea lui ; acuma, însă, începuse să capete o burtă respectabilă, dovadă că îi plăcea să mănînce bine ; avînd mereu fața congestionată, ochii îi stăteau tot timpul bulbucați de parcă s-ar fi mirat necontenit de ceva, apoi pe obraji avea atît de multe coșuri, încît îți venea să crezi că picățelele de pe cravată, desenul de pe jiletcă, scînteietoarele lui ace de cravată și butonii tot de sub piele îi ieșiseră. În sfîrșit,

mai erau de față domnul Chevy Slyme și prietenul său Tigg. E cazul să menționăm aici un fapt interesant : deși membrii familiei se detestau reciproc, tocmai fiindcă făceau parte din aceeași familie, se uneau totuși cu toții într-o ură comună împotriva domnului Tigg, pentru că acesta nu era dintre ai lor.

Așa arăta plăcuta reuniune familială din salonul de zile mari al domnului Pecksniff, în care toți cei de față abia așteptau momentul să tabere asupra domnului Pecksniff sau asupra oricărei alte persoane care ar fi îndrăznit să spună ceva în legătură cu indiferent ce subiect.

— Iată — începu domnul Pecksniff ridicîndu-se și privind în jurul lui cu mîinile cruce la piept — iată o ocazie nespus de plăcută atît pentru mine cît și pentru fiicele mele. Vă sîntem cu toții recunoscători că ați venit. Vă mulțumim din toată inima. Este o mare cinste, și credeți-mă... (aici ne este peste putință să-i descriem zîmbetul) credeți-mă că lucrul acesta nu-l vom uita atît de curînd.

— Îmi pare rău că mă văd silit să te întrerup, Pecksniff — spuse domnul Spottletoe cu favoriții zbîrliți gata de atac — dar am impresia că prea te crezi, domnul meu, dacă îți închipui că vreunul dintre noi a avut de gînd să-ți facă dumitale cinste venind aci.

Un murmur general de aprobare întări această afirmație.

— Dacă ai de gînd să continui tot cum ai început, domnule Pecksniff — adăugă înfierbîntat Spottletoe, bătînd cu pumnul în masă — cu cît vei termina mai repede și cu cît toată lumea adunată aici va putea să plece mai degrabă, cu atît va fi mai bine. Domnule Pecksniff, cunosc pretenția dumitale de a fi considerat drept șef al familiei, însă eu, domnule, eu pot să-ți spun...

Așa ! El ! Nu zău, chiar el ! Poate că avea pretenția să fie el șeful familiei ! Asta ar mai fi lipsit !

Începînd cu femeia-jandarm și sfîrșind cu cea din urmă dintre rude, toată lumea se năpusti asupra domnului Spottletoe care, după ce încercă în zadar să se facă ascultat, se văzu nevoit să ia loc pe scaun, unde, încrucișîndu-și brațele la piept și clătinînd înciudat din

cap, dădu a înțelege doamnei Spottletoe că pentru moment va îngădui acestui mizerabil de Pecksniff să continue, dar foarte curînd va interveni din nou, pentru a-l desființa.

— Nu sînt supărat — reluă domnul Pecksniff — nu sînt de fel supărat din cauza neînsemnatului incident care s-a produs. Doar ne-am întrunit aici ca să ne spunem deschis părerile. Trebuie să se știe, așadar, că nu vom avea nici un fel de ascunzișuri unii față de alții, că ne vom arăta întru totul așa cum sîntem într-adevăr.

În clipa aceea, cea mai mare dintre fiicele femeii-jandarm se ridică de pe scaun tremurînd din cap pînă în picioare, nu atît din timiditate cît din furie și exprimîndu-și opinia că anumite persoane ar trebui să dea cărțile pe față, dacă nu de altceva, cel puțin pentru că n-au mai făcut-o niciodată în viața lor, și atunci cînd (aceleași persoane) vorbesc de rudele lor, s-ar cuveni să ia bine seama cu cine au a face, pentru că altfel cuvintele lor ar putea fi greșit interpretate și tot așa transmise mai departe ; cît despre nasurile roșii (adăugă ea), auzea pentru prima oară că ar fi o rușine să ai nasul roșu, deoarece nimeni nu e vinovat de nasul pe care i l-a hărăzit natura și dacă e roșu, n-ai ce face, așa te-ai născut cu el și nimeni nu te-a întrebat dacă-ți place ; că, de altfel, în legătură cu asta, ea nu știe dacă unele nasuri sînt mai roșii decît altele, sau chiar pe jumătate atît de roșii. Ultimele ei cuvinte le făcură pe celelalte două surori să izbucnească într-un rîs batjocoritor. Atunci Charity Pecksniff întrebă cu o voce calmă și politicoasă dacă nu cumva aceste interesante observații erau rostite la adresa ei ; și cum nu primi alt răspuns, dat fiindcă există o zicală din bătrîni care susține nu știu ce în legătură cu musca și căciula, susnumita domnișoară făcu o remarcă foarte acră și foarte injurioasă, încurajată fiind și de sora ei Mercy, care rîdea din toată inima, ba chiar mai cu poftă decît ar fi fost firesc. Cum este absolut imposibil ca ori de cîte ori se iscă o ceartă între două femei să nu se amestece și celelalte reprezentante ale sexului slab aflate de față în clipa aceea, femeia-jandarm, fetele ei, doamna

Spottletoe și chiar vara cea surdă, care habar n-avea despre ce era vorba (dar ce are a face, ăsta nu era un motiv să nu se bage și ea !) intrară buluc în învălmășeală.

Cum însă cele două domnișoare Pecksniff erau în stare să țină singure piept celor trei domnișoare Chuzzlewit și cum toate cinci împreună erau, cum s-ar spune în chip metaforic, rele de clanță, cearta amenința să țină vreme îndelungată, dacă n-ar fi fost vitejia și autoritara intervenție a femeii-jandarm care, justificîndu-și renumele de scorpie, o batjocori și o hăitui în asemenea hal pe doamna Spottletoe, încît biata femeie, înainte ca gongul să marcheze cele două minute reglementare ale rundei, nu-și mai află scăpare decît în lacrimi. Și se porni pe un plîns atît de nestăvilit, încît în cele din urmă domnul Spottletoe, enervat și necăjit, după ce își vîrî pumnul sub nasul domnului Pecksniff ca și cum ar fi vrut să-i arate cine știe ce lucru deosebit de interesant și de instructiv, și după ce se oferi (și nimeni nu fu în stare să-și dea seama care era adevăratul motiv) după ce se oferi, spuneam, să-i aplice domnului Chuzzlewit cîteva picioare în spate în mod cu totul gratuit, își luă nevasta de braț și ieși indignat. Acest neînsemnat incident, schimbînd cursul ideilor, puse capăt discuțiilor, care, după alte două-trei izbucniri anemice, se stinseră cu totul.

Atunci domnul Pecksniff se sculă din nou în picioare și în momentul acela cele două domnișoare Pecksniff luară o înfățișare mîndră și disprețuitoare, nevoind să mai știe de existența unor anumite domnișoare Chuzzlewit, prezente aci sau în oricare altă parte a lumii, care domnișoare Chuzzlewit părură la rîndul lor a fi uitat cu totul de existența domnișoarelor Pecksniff.

— Este foarte trist — spuse domnul Pecksniff aducîndu-și aminte de pumnul domnului Spottletoe, dar numai pentru a-i ierta greșeala — că prietenul nostru ne-a părăsit așa de curînd, deși plecarea lui nu poate decît să ne măgulească, deoarece e o dovadă că domnul Spottletoe are toată încrederea în hotărîrile pe care le vom lua în lipsa lui. Ceea ce constituie, nu-i așa, un lucru îmbucurător.

— Pecksniff — spuse Anthony care contemplase de la început întreaga adunare cu o deosebită atenție — Pecksniff, nu fi ipocrit !

— Să nu fiu cum, scumpe domn ? întrebă domnul Pecksniff.

— Ipocrit.

— Charity, draga mea — spuse blajin domnul Pecksniff — deseară, cînd am să mă duc la culcare, adu-mi aminte să mă rog anume pentru domnul Anthony Chuzzlewit, care s-a arătat atît de nedrept cu mine.

Rostise cuvintele acestea cu o voce dulce, aproape în șoaptă, de parcă n-ar fi vrut să ajungă decît la urechile fiicei sale. Apoi, cu o liniște și o seninătate impresionantă, continuă :

— Toate gîndurile noastre îndreptîndu-se spre scumpa, dar ursuza noastră rudă, cu care, din nenorocire, nu putem sta de vorbă, ne-am întrunit astăzi aici, ca la un adevărat prohod, cu toate că, slavă Domnului, nu avem nici un mort în casă.

Femeia-jandarm fu de părere că, de fapt, nu aveau de ce să ridice în slavă pe cel mai suspomenit, ba chiar dimpotrivă.

— Cum doriți, scumpă doamnă ! reluă domnul Pecksniff ; și acum, fiindcă ne-am întrunit aici, să încercăm ca prin mijloace îngăduite să găsim o posibilitate...

— Ei, asta-i ! Știi tot atît de bine ca și mine — îl întrerupse femeia-jandarm — că în asemenea cazuri orice mijloace sînt îngăduite !

— Foarte bine, scumpă doamnă, foarte bine ! Dacă ne este posibil ca prin *orice* mijloace — da, vom spune, așadar, prin *orice* mijloace — mai precis, dacă vom putea găsi sistemul prin care să deschidem ochii scumpei noastre rude asupra pasiunii care pentru moment l-a acaparat cu totul ; și dacă ne va fi posibil să-l punem la curent cu adevăratul caracter și cu intențiile acestei tinere creaturi, a cărei ciudată, da, foarte ciudată situație (și la aceste cuvinte domnul Pecksniff coborî vocea atît de mult, încît vorba lui deveni aproape o șoaptă misterioasă) ...pătează onoarea familiei și care, după cum o știm cu toții (aici ridică din nou tonul)... îi exploatează

slăbiciunea și nu urmărește decît să pună mîna pe averea lui, căci, altfel, de ce s-ar ține ca un cîine credincios pas cu pas după el ?

Punctul acesta era nespus de dureros pentru toți, așa că grijuliile rude, care nu erau niciodată de aceeași părere, căzură de acord asupra lui, de parcă n-ar fi fost decît un singur trup și suflet... Fără doar și poate ființa aceea nu se gîndea decît la averea lui. Dar ce fel de planuri de căpătuială nutrea ea oare ? ...Femeia-jandarm opină pentru otravă, fetele ei pentru internarea într-o casă de corecție unde să fie supusă unui regim redus exclusiv la pîine și apă ; verișoara cu durerile de măsele propuse să fie deportată la Botany Bay, în vreme ce domnișoarele Pecksniff fură de părere că ar trebui bătută cu biciul. Numai domnul Tigg, care, în ciuda faptului că era atît de zdrențăros, avea reputația de a fi un bun cunoscător al femeilor, și asta datorită mustăților și găitanelor sale, nu părea să fie de acord cu soluțiile propuse, mulțumindu-se să fixeze, cu o admirație din care nu lipsea o umbră de ironie, pe cele trei domnișoare Chuzzlewit, ca și cum ar fi vrut să spună : „Sînteți mult prea haine, simpatice domnișoare, pe cuvîntul meu ! Da, sînteți mult prea haine".

— Nu, nu — interveni domnul Pecksniff încrucișîndu-și cele două degete arătătoare, gest care îi dădea un aer împăciuitor și volubil totodată — nu voi merge chiar atît de departe încît să spun că persoana aceasta ar merita toate pedepsele preconizate aici cu atîta umor și strictețe... (Și asta era tot o figură de stil). Pe de altă parte, însă, n-aș vrea să-mi compromit reputația de om cu bun simț, spunînd că nu le merită. Lucrul asupra căruia vreau să vă opriți este faptul că trebuie să găsim un mijloc practic prin care s-o convingem pe respectata noastră, sau, dacă pot îndrăzni să spun așa, pe venerata noastră...

— Nu, nu, strigă cu vocea ei ascuțită femeia-jandarm.

— Bine, să revenim atunci la cuvîntul *respectată* — continuă domnul Pecksniff — aveți dreptate, scumpă doamnă, sînt de aceeași părere și vă mulțumesc pentru

observația dumneavoastră atît de binevenită. Continuu deci : s-o convingem pe respectata noastră rudă să asculte vocea sîngelui și nu insinuările unei...

— Spune-o pe șleau, tată ! strigă Mercy.

— Scumpa mea ! Adevărul este — continuă domnul Pecksniff adresînd rudelor lui un zîmbet — că îmi scapă acest cuvînt. Nu-mi amintesc cum se numesc animalele acelea fantastice și — cu părere de rău trebuie să o spun — păgîne, care aveau obiceiul să cînte în apă.

— Lebede, îi șopti domnul George Chuzzlewit.

— Nu, nu lebede. Deși animalele despre care vorbesc eu seamănă foarte bine cu lebedele. Vă mulțumesc totuși.

Nepotul cu mutră neisprăvită, deschizînd pentru prima și ultima oară gura, propuse termenul : „Stridii".

— Nu — făcu din nou domnul Pecksniff cu politețea lui caracteristică — nici stridii. Nu se deosebesc însă prea mult nici de stridii. O idee foarte bună ; vă mulțumesc din suflet, scumpul meu domn ! Stai puțin ! Sirene ! Da, sigur că da, sirene ! Mă gîndesc că ar trebui să găsim un mijloc prin care să determinăm pe respectata noastră rudă să dea ascultare vocii sîngelui și să nu se lase orbit de farmecele unei sirene. Nu trebuie să uităm totuși că onorabilul nostru prieten are un nepot pentru care a arătat pînă în ultima vreme multă slăbiciune și pe care mi-ar fi făcut plăcere să-l văd astăzi printre noi, căci am foarte multă stimă pentru el, o reală stimă. Bun băiat, foarte bun băiat. Vom încerca deci să înlăturăm neîncrederea pe care o are domnul Chuzzlewit față de noi, dovedindu-i că sîntem departe de a fi interesați...

— Dacă domnul George Chuzzlewit are să-mi spună ceva — sări deodată femeia-jandarm — îl rog, dacă este într-adevăr bărbat, să mi-o spună pe față, în loc să se zgîiască așa la mine și la fetele mele de parcă ar vrea să ne înghită !

— Ei, asta e, n-am știut, doamnă Ned, că n-am voie să mă uit unde-mi place, răspunse înțepat domnul George ; cred însă că eu, care fac parte prin naștere din această familie, am dreptul să mă uit la o persoană care s-a

introdus în mijlocul nostru prin alianță. Cît despre înghițit, dați-mi voie să vă spun, stimată doamnă, că deși invidia și speranțele dumneavoastră înșelate vă inspiră, poate, o asemenea comparație, eu, cucoană, nu sînt canibal.

— Nu prea sînt sigură de asta, țipă femeia-jandarm.

— În orice caz — reluă domnul George Chuzzlewit, în mintea căruia această replică provocă o scăpărare de spirit — dacă aș fi canibal, aș avea destul de mult bun simț să-mi dau seama că o doamnă, care și-a îngropat trei soți fără să se resimtă prea mult de pe urma acestui fapt, trebuie să fie foarte greu de digerat !

Femeia-jandarm sări ca arsă.

— Voi mai adăuga — spuse domnul George dînd din cap la fiecare cuvînt — fără să mă refer însă la cineva anume și fără intenția de a jigni pe nimeni, în afară de persoanele care ar avea ceva pe conștiință, voi mai adăuga că, după părerea mea, ar fi mult mai înțelept și mai cuminte ca aceia care s-au introdus cu anasîna în familie, profitînd de slăbiciunea unuia dintre membrii ei, înainte de căsătorie, și care, după aceea, l-au terorizat în așa hal pe bietul om încît acesta a fost fericit să moară ca să scape de gura lor, acele persoane, zic, să nu vină aici să facă pe stăpînii față de ceilalți membri ai familiei care mai sînt în viață. Cred că ar fi foarte bine, da, chiar foarte bine, dacă acele persoane ar sta la ele acasă și s-ar mulțumi cu ce au, în loc să vină aici să-și bage nasul lor lung în treburile familiei, care se simte mult mai ușurată știindu-le la cincizeci de poște depărtare.

— Trebuia să mă aștept la una ca asta ! țipă femeia-jandarm, privind în jur cu un zîmbet disprețuitor, în timp ce se îndrepta spre ușă urmată de fetele ei. De la început am presimțit ce-o să se întîmple. Nici nu mă puteam aștepta la altceva de la o adunătură ca asta !

— Vă rog, doamnă — interveni Charity băgîndu-se și ea în vorbă — vă rog să mă scutiți de ifosele dumneavoastră de văduvă de ofițer, fiindcă mă scot din fire.

Această usturătoare aluzie la adresa pensiei pe care o

primise femeia-jandarm în epoca celei de a doua văduvii, adică înainte de ultima căsătorie, întrecea orice măsură.

— Zgripțoroaico ! începu să urle doamna Ned. Am renunțat la pensie de cînd am intrat în familia voastră ! Abia acum văd ceea ce pînă acum n-am fost în stare, că pensia asta îmi prindea foarte bine și că mi-am pierdut toate drepturile la recunoștința Regatului Unit al Marei Britanii și al Irlandei în ziua în care am acceptat să mă înjosesc în halul acesta. Și acum, dragele mele, dacă sînteți gata și în speranța că frumosul exemplu pe care vi l-au dat aceste două domnișoare v-a folosit la ceva, cred că ar fi timpul să mergem. Domnule Pecksniff, vă rămînem foarte îndatorate. Mă așteptam să ne distrăm de minune aici, dar realitatea a întrecut toate așteptările. Vă mulțumesc. Bună seara !

Cuvintele acestea de bun rămas ale femeii-jandarm avură un efect zdrobitor asupra domnului Pecksniff ; demnă și maiestoasă, ieși întîi din odaie, apoi din casă, urmată de fetele ei, care deodată, ca la un semnal, își ridicară nasurile în vînt, izbucnind într-un rîs disprețuitor ; cu același rîs forțat, în hohote, trecură prin fața ferestrei, pentru ca, după această ultimă răzbunare împotriva celor rămași în casă, să dispară imediat.

Înainte ca domnul Pecksniff sau vreunul dintre invitați să fi apucat să spună vreun cuvînt, un alt cap trecu prin fața ferestrei, venind în mare grabă din direcția opusă. Și îndată după aceea domnul Spottletoe intră valvîrtej în încăpere. Era atît de înfierbîntat cînd dădu buzna furios peste cei prezenți, încît, în comparație cu momentul acesta, se putea spune că la plecare fusese rece ca un sloi de gheață. Pe față i se prelingeau broboane atît de mari, încît favoriții îi erau năclăiți de sudoarea aceea unsuroasă ; obrajii îi ardeau ca para focului, mîinile și picioarele îi tremurau și respira cu foarte mare greutate.

— Ce s-a întîmplat, scumpe domn ? se minună domnul Pecksniff.

— O, da ! răspunse celălalt. O, da, desigur ! bineînțeles ! Natural ! Îl auziți ? Spuneți-mi, îl auziți ?

— Ce s-a întîmplat ? întrebară curioase cîteva glasuri.

— O nimica toată ! strigă Spottletoe gîfîind încă. O nimica toată ! Un lucru fără importanță. Dar întrebați-l pe el ; să vă spuie chiar domnia-sa !

— Nu înțeleg la ce face aluzie prietenul nostru, spuse domnul Pecksniff privindu-l foarte mirat. Vă dau cuvîntul meu că nu înțeleg nimic !

— Nu înțelegi, domnule Pecksniff ! strigă celălalt. Te faci că nu înțelegi ? Îndrăznești să spui, domnule Pecksniff, că nu știi ce s-a întîmplat ? Că nu dumneata ne-ai ademenit aici, în timp ce urzeai un complot împotriva noastră ? Vei îndrăzni să susții, domnule Pecksniff, că nu știai de planurile de plecare ale domnului Chuzzlewit, că nu știi că a și plecat, stimate domn ?

— A plecat ?... strigară toți într-un glas.

— Da, a plecat — repetă domnul Spottletoe — a plecat, în timp ce noi stăteam aici și trăncăneam. A plecat. Și nimeni nu știe unde. Sigur că nu știe. Păi cum să știe ? Și nimeni nu știa că o să plece ! Păi cum era să știe ? Pînă în ultima clipă hangița a crezut că voia să iasă puțin să se plimbe ; nici nu bănuia că s-ar putea întîmpla așa ceva ! Păi cum era să bănuiască ? Ea nu era amestecată în afacerile amicului nostru. Păi cum era să fie ?

Completîndu-și aceste exclamații cu un fel de urlet disperat și ironic, furibundul domn aruncă în treacăt o privire asupra celor de față, care înlemniseră cu toții și plecă tot atît de grăbit cum venise.

În zadar se strădui domnul Pecksniff să le explice rudelor sale că această nouă și subită dispariție a lui Martin Chuzzlewit era pentru el o lovitură tot atît de grozavă ca și pentru oricare altul dintre cei de față. Nicicînd invectivele și amenințările abătute vreodată asupra cuiva n-au putut atinge violența și sinceritatea celor pe care, rînd pe rînd, rudele rămase i le azvîrliră lui Pecksniff în chip de rămas bun.

Poziția morală adoptată în această împrejurare de către domnul Tigg fu într-adevăr zdrobitoare, iar verișoara cea surdă, care avea un motiv în plus de supărare, fiindcă văzuse totul fără să înțeleagă nimic în afară de catastrofa finală, își curăță pantofii pe grătarul de la intrare, după care îi scutură pe treapta din capul scării, ceea ce în-

semna că nu vrea să ducă pe tălpi nici un fir de praf luat din locuința asta în care domnea prefăcătoria și viclenia.

Pe scurt, domnul Pecksniff nu se putu consola decît cu gîndul că toți oamenii aceștia, rude și prieteni, îl urau din tot sufletul chiar înainte de nenorocita împrejurare și că nici el nu le arătase prea multă dragoste, cu toate că avea depozitate stocuri serioase de simțăminte generoase. Gîndindu-se la toate cele întîmplate, se simți împăcat ; fapt care merită să fie reținut, căci demonstrează cu cîtă ușurință un om cinstit se poate mîngîia după o înfrîngere sau o deziluzie.

CAPITOLUL V

Care cuprinde o dare de seamă amănunțită asupra instalării noului elev al domnului Pecksniff în sînul familiei, asupra festivităților care au avut loc cu acest prilej, precum și asupra neasemuitei fericiri a domnului Pinch.

Cel mai destoinic dintre arhitecții și inginerii hotarnici avea un cal, căruia dușmanii (de care am pomenit în repetate rînduri în paginile acestea) îi găseau o ciudată asemănare cu stăpînul său. Nu ca înfățișare — pentru că era un cal prăpădit, neîngrijit, și cu un tain mult mai redus decît al domnului Pecksniff — ci ca moral, deoarece, precum spuneau aceleași guri rele, promitea mult, dar nu făcea nimic. Era, ca să spunem așa, totdeauna gata de plecare, dar de plecat nu pleca niciodată. Cînd mergea la pas ridica rînd pe rînd picioarele atît de sus și cu atîta zel, încît nu-ți venea a crede că e în stare să facă mai puțin de patrusprezece mile pe oră. Calul acela era atît de mîndru de iuțeala lui și părea că se teme atît de puțin de concurența celor mai sprinteni cai de curse, încît puțini erau cei care nu se lăsau înșelați. Era un animal ce trezea cele mai frumoase speranțe în inimile celor care nu-l cunoșteau încă, pricinuindu-le în schimb,

celor care-l cunoșteau mai bine, cele mai mari dezamăgiri. Cum era oare cu putință, date fiind aceste trăsături de caracter, să fie asemuit cu stăpînul lui, asta numai dușmanii bunului domn Pecksniff ar fi putut să explice în mod satisfăcător. Din păcate însă adevăratul motiv pentru care făceau comparația de mai sus era, vai, acela că răutatea oamenilor nu cunoaște margini !

Într-o dimineață senină, dar strașnic de friguroasă, toate gîndurile și nădejdile domnului Pinch se concentrară asupra acestui cal și asupra vehiculului pe două roți (un fel de gabrioletă gheboasă) la care era de obicei înhămat animalul în chestiune ; căci în acest echipaj elegant domnul Pinch avea să meargă la Salisbury, ca să-l primească și să-l aducă în triumf acasă pe noul elev al domnului Pecksniff.

Fii binecuvîntat pentru sufletul tău cel curat, Tom Pinch ! Cu cîtă mîndrie ți-ai încheiat tu haina prea strîmtă și prea subțire, care ani și ani în șir a purtat greșit denumirea de palton ! Cu cîtă voioșie i-ai spus lui Sam, grăjdarul, să țină calul, fiind absolut convins că gloaba nu mai poate sta locului de nerăbdare și că-i gata să zburde ! Cine nu ți-ar fi zîmbit oare (cu duioșie, Tom Pinch, nu în bătaie de joc, căci numai Dumnezeu știe cît ești de sărac și așa) văzînd că perspectiva acestei plimbări te-a bucurat atît de mult și a stîrnit atîta neastîmpăr și însuflețire în tine, încît ai fi fost în stare să lași neatinsă pe pervazul ferestrei de la bucătărie, cana cu lapte (pregătită de cu seara chiar cu mîinile tale, de frică să nu te mai întîrzie și masa) și să iei cu tine doar un codru de pîine uscată, pe care l-ai pus pe bancheta gabrioletei, ca să ai ce rontăi pe drum, după ce-ți vei mai fi domolit puțin emoțiile. Ce fericire se oglindește pe chipul tău, Tom Pinch, în clipa în care dai bici calului, făcînd, totodată, în marea ta dragoste și recunoștință, un semn din cap către Pecksniff, care stă la fereastră și te privește cu boneta de noapte pe cap, încît orice om care te-ar vedea acum ți-ar striga : „Domnul cu tine, Tom, lasă că odată și odată se va îndura el să te poarte pe veci pe alte tărîmuri mai primitoare, unde să poți trăi o viață liniștită și fără de griji".

Există oare un lucru mai plăcut într-o plimbare cu trăsura, pe jos, sau călare, ori, în sfîrșit, în orice călătorie, decît o dimineață geroasă de iarnă, cînd speranțele trezite în sufletul tău îți pun sîngele în mișcare și te fac să vibrezi din cap pînă în picioare ? Pinch porni la drum într-una din acele înviorătoare dimineți de iarnă timpurie cu care nici nu se pot compara zilele schimbătoare de primăvară sau moleșitoarele zile de vară (așa vorbim noi despre vară ca să nu ne pară rău că a trecut). Tălăngile oilor sunau atît de cristalin în aerul curat, de parcă se bucurau și ele de frumusețea dimineții ; copacii, în loc de frunze sau flori, își scuturau pe pămînt chiciura înghețată și atît de strălucitoare încît lui Tom îi părea a fi o pulbere de nestemate. Din hornuri, fumul se ridica sus, tot mai sus, ca și cum această frumusețe eterică a pămîntului n-ar fi suferit atingerea greoaielor rotogoale de abur. Pojghița de gheață a rîului care uitase să mai susure era atît de transparentă și de subțire, de-ai fi crezut că apa s-a oprit singură din mers (Tom, în bucuria lui, fiind convins că așa și era) ca să poată admira și ea această încîntătoare dimineață de iarnă. De teamă ca nu cumva soarele să risipească vraja prea devreme, pe pămînt se lăsase o ceață diafană ca vălul ce îmbracă luna în nopțile de vară și prin care lumina-i blîndă și firavă abia poate răzbate.

Tom Pinch nu mergea repede, dar simțea o dorință atît de aprinsă de a călători ca vîntul, încît i se părea că zboară ; și cît ținu drumul, avu destul de numeroase și palpitante aventuri care să-i sporească buna dispoziție. Cînd se apropie, de pildă, de barieră, o zări de departe pe femeia podarului, care tocmai atunci taxase un camion și care intră repede în casă pentru a da probabil de veste că sosește domnul Pinch. Și într-adevăr așa era, pentru că atunci cînd ajunse în dreptul casei podarului, copiii acestuia se năpustiră pe ușă afară, strigînd în cor : „Domnul Pinch ! Domnul Pinch !“ [1] Gîndiți-vă numai ce fericit a fost Tom ! Podarul, deși un om posac și căruia niciodată nu puteai să-i intri în voie, ieși în persoană să încaseze taxa și să-i ureze pe un ton morocănos bună dimineața ; iar cînd Pinch zări dejunul familiei așezat pe o măsuță

[1] Copiii glumeau, strigînd : Domnul „pișcătură“.

rotundă lîngă foc, codrul acela de pîine pe care-l luase cu el i se păru atît de gustos, de parcă ar fi fost un dar al zînelor. Au mai fost și altele. Îi dădeau bineţe nu numai oamenii căsătoriţi și copiii. O, nu ! La ferestrele pe sub care trecea, ochi strălucitori și umeri albi se grăbeau să se arate auzind uruitul asurzitor al roţilor, pentru a-i răspunde la salut, și nu prin gesturi reci, indiferente, ci prin semne îndelung repetate. Ce vesele erau toate chipurile ! Ce frumos rîdeau. Cîte o fetișcană mai sprintenă, îi trimitea de departe o sărutare din vîrful degetelor cînd își întorcea privirea spre ea. Pentru că cine-l lua în serios pe bietul domn Pinch ? Nu constituia nici o primejdie pentru nimeni.

Dimineaţa era din ce în ce mai încîntătoare și natura, cu toate vietăţile ei zglobii, îi dădea, parcă, ghies soarelui să spună (lui Tom i se părea că-l și aude) : „Nu mă mai pot stăpîni ; trebuie să mă uit și eu“ și într-adevăr, astrul se și ivi în toată splendoarea lui. Ceaţa, prea sfioasă și prea gingașă ca să se poată înţelege cu un tovarăș atît de puternic, fugi speriată ; și în timp ce ea se risipea, dealurile, cîmpiile și pășunile îndepărtate, cu blînde mioriţe și ciocănit de ciori, prinseră a sclipi în soare, de parcă s-ar fi îmbrăcat în haine noi anume pentru sărbătoarea asta. Iar rîul, gelos de atîta frumuseţe, începu să-și depene iarăși firul de viaţă, și o porni vioi la vale, să ducă vestea și morilor din depărtare.

Domnul Pinch își vedea vesel de drum cu gîndul la tot felul de lucruri plăcute, cînd deodată zări înaintea lui, pe șosea, un călător care mergea sprinten în aceeași direcţie cu el și cînta cît îl ţinea gura, dar cu o voce destul de armonioasă. Era un tînăr cam de vreo douăzeci și cinci, douăzeci și șase de ani, îmbrăcat destul de fistichiu, cu capetele basmalei (roșii, prea lungi și înnodate anapoda la gît) fluturîndu-i cînd în faţă, cînd în spate și cu un atît de voluminos buchet de scoruși prins la butoniera hainei de catifea, încît domnul Pinch, care mergea în spatele lui, îl zări cît de colo, de parcă drumeţul și-ar fi pus din nebăgare de seamă hainele cu dosul în faţă. Tînărul hăulea prea tare ca să poată auzi zgomotul roţilor, pînă ce trăsura ajunse în dreptul lui. Abia atunci întoarse un chip

simpatic și o pereche de ochi albaștri vioi spre domnul Pinch și se opri numaidecît.

— Tu ești, Mark ? întrebă Pinch oprindu-se și el. Ia te uită ! Da ce cauți pe aici ?

Mark își duse mîna la pălărie și, cu un glas în care voioșia se topise brusc, răspunse că se duce la Salisbury.

— Și ce veselie pe tine ! făcu domnul Pinch, privindu-l cu bucurie. Nu te-aș fi crezut niciodată atît de cochet, Mark !

— Mulțumesc frumos, domnule Pinch ! Ce-i drept, nu arăt prea rău, dar să știți, nu-i vina mea. Că sînt vesel, asta-i altceva.

Și tînărul se posomorî.

— Cum adică ? întrebă domnul Pinch.

— Uite-așa ! Omul e vesel după împrejurări. Nu poți să nu fii vesel și să n-ai chef de viață cînd ești bine îmbrăcat. Nu-i mare lucru. Ei, dacă ar fi curs zdrențele de pe mine și aș fi fost vesel, atunci da, zic și eu că aș fi avut un merit, domnule Pinch.

— Atunci, adineaori cîntai ca să te consolezi că ești bine îmbrăcat, Mark ? îl întrebă Pinch.

— Totdeauna vorbiți ca din carte, domnule Pinch, răspunse Mark, cu un zîmbet larg. Da, chiar așa.

— Atunci — se minună Pinch — să știi, Mark, că n-am pomenit flăcău mai ciudat decît tine. Bănuiam eu de mult, dar acum sînt sigur. Merg și eu la Salisbury. Nu vrei să te urci aici lîngă mine ? Mi-ar face mare plăcere.

Tînărul îi mulțumi și primi propunerea. Se sui în trăsură, dar se așeză pe marginea banchetei cu jumătate de trup în afară, ca să arate că nu a luat loc lîngă domnul Pinch decît ca să răspundă invitației lui atît de politicoase.

Pe drum conversația se desfășură cam în felul următor :

— Credeam — spuse Pinch — văzîndu-te așa de gătit, că ai de gînd să te însori, Mark.

— Da, domnule Pinch, m-am gîndit și la asta, răspunse celălalt. E un merit să fii vesel cînd ești însurat, mai ales dacă femeia e arțăgoasă și copiii au pojar. Aș face-o și pe asta, dar tare mă tem — și pe urmă nici nu prea văd cum aș face-o.

— Nu iubești pe nimeni ? îl iscodi Pinch.

— Nu, domnule Pinch ; după cîte știu eu, nu.

— După felul cum vezi dumneata lucrurile, Mark — spuse Pinch — nu ți-ar prinde rău chiar dacă te-ai însura cu o femeie afurisită și la care să nu ții de loc.

— Cam așa, domnule Pinch ; însă nu credeți că asta ar fi prea din cale afară, ce ziceți ?

— Poate că da, făcu Pinch.

Și izbucniră amîndoi în rîs.

— Nu vă fie cu supărare, domnule Pinch ! reluă Mark, dar dumneavoastră nu vă puteți da seama nici pe departe de ce sînt eu în stare să fac. Cred că nu există pe lume om să se poată descurca așa cum mă descurc eu din niște greutăți care pe alții i-ar da gata. Numai că nu am avut ocazia s-o dovedesc. Asta e, n-am ocazia. Nimeni nu poate bănui nici pe departe ce zace în mine, dacă nu m-a văzut într-un moment greu — și, din păcate, asemenea momente sînt prea rare. Vreau să plec de la hanul „Balaurul albastru", domnule Pinch.

— Să pleci de la han ? se minună Pinch, uitîndu-se la el. Nu-mi vine să cred, Mark.

— Da, domnule — spuse Mark privind în zarea drumului, ca un om cufundat în gînduri foarte adînci — de ce aș mai rămîne la han ? Nu-i de mine acolo. Cînd am plecat din Londra (eu, de felul meu, sînt din Kent) și m-am băgat aici, mi-am închipuit că nu poate fi alt han mai trist și mai singuratic în toată Anglia și că e într-adevăr un eroism să fii mereu vesel într-un asemenea loc ! Dar, Doamne ! nici n-ai timp să te plictisești aici la „Balaur" ! Mai cu popice, mai cu crichet, mai cu întreceri la belciuge, cu cîntece, coruri și taclale la vatră în serile de iarnă, cum poate fi cineva trist la hanul „Balaurului" ? Păi atunci nu-i nici un eroism să rămîi tot timpul vesel și bine dispus.

— Dacă gura lumii nu minte, Mark, și, de data asta, după cîte am văzut eu, cu ochii mei, nu cred să mintă — adăugă Pinch — dumneata ești acela care dai tonul.

— Se prea poate să fie adevărat, domnule — răspunse Mark — dar asta nu-i o mîngîiere pentru mine.

— Ce să-ți spun — murmură Pinch după o clipă de tăcere, cu vocea și mai blîndă ca de obicei — nu-mi vine să-mi cred urechilor. Ce-o să se facă doamna Lupin, Mark ?

Mark se uită din nou gînditor înaintea lui, parcă și mai departe, apoi răspunse că doamna Lupin nu va pune chiar atît de mult la inimă plecarea lui și că sînt atîția alți flăcăi care ar fi fericiți să-i ia locul. Numai el cunoștea vreo șase-șapte.

— Se poate — spuse domnul Pinch — dar eu nu cred că doamna Lupin o să fie prea încîntată de ei. Ca să spun drept, eu eram sigur că doamna Lupin și cu dumneata, Mark, o să vă căsătoriți pînă la urmă și, după cîte știu, toată lumea își închipuia același lucru.

— Eu nu — răspunse Mark cam stînjenit — și nici ea ; noi n-am prea tratat amor împreună, dar poate că, pînă la sfîrșit, am fi făcut-o și pe asta. Totuși, nu mi-ar fi convenit situația.

— Cum ? Nu ți-ar fi plăcut să fii stăpînul „Balaurului", Mark ? se miră Pinch.

— Nu, domnule Pinch, sigur că nu, răspunse celălalt, întorcîndu-și privirea pierdută în zare spre tovarășul lui de drum. Ar fi o nenorocire pentru un om ca mine. Va să zică m-aș chivernisi și aș sta toată viața la căldurică și nimeni n-ar mai ști nimic despre mine. Ce merit ar mai avea atunci stăpînul „Balaurului" dacă ar fi vesel ? N-ar avea de ce să nu fie, chiar să vrea și tot n-ar putea.

— Doamna Lupin știe că vrei să pleci ? întrebă Pinch.

— Nu i-am spus încă, domnule Pinch, dar trebuie să i-o spun. Acum mă duc la oraș să caut altceva, o slujbă ca pentru mine, adăugă tînărul.

— Și ce fel de slujbă ai vrea să găsești ?

— Mă gîndeam, de exemplu, să mă fac gropar, spuse Mark.

— Doamne sfinte, Mark ! se minună Pinch.

— Este o meserie bună — continuă Mark dînd convins din cap — o meserie viermănoasă, ca să zic așa ; e ceva să fii vesel cînd ai o asemenea meserie ; sau poate că toți groparii sînt veseli, și atunci nu mai ai cum

să fii tu mai deochiat decît ceilalți. Nu știți cumva cum stau lucrurile pe acolo, domnule Pinch ?

— Nu, spuse Pinch. Habar n-am. Problema asta, drept să spun, nu m-a interesat niciodată.

— Dac-o fi să nu-mi convină — continuă Mark, urmîndu-și firul gîndurilor — găsesc eu altceva. Mi-ar plăcea să fiu, de pildă, dricar... E o meserie sinistră... Ar fi ceva. Și tot așa n-ar fi rău dacă m-aș putea băga la un cămătar care dă bani pe amanet într-un fund de mahala. Apoi, nici meseria de temnicer nu-i de lepădat — un temnicer vede multe nenorociri în viața lui. Servitor la un doctor, iarăși nu-i rău ; încaltea vezi cu ochii tăi măcelul. Dar portărel ! N-aș putea spune că-i o meserie veselă ! Sau perceptor, și asta mi-ar conveni : vezi destule nenorociri care să-ți amărască viața. Da, sînt atîtea și atîtea meserii care mi-ar da ocazia să arăt ce pot la o adică. Da, sigur că da.

Domnul Pinch fu atît de uimit de cele auzite, încît tot restul drumului nu mai fu în stare să scoată decît o vorbuliță, două, despre lucruri cu totul lipsite de interes și să se uite pe furiș la chipul voios al ciudatului său tovarăș de drum (care habar n-avea că este privit) ; ajungînd în sfîrșit la o cotitură de unde începea mahalaua orașului, Mark îi spuse că ar vrea să coboare.

— Doamne ferește ! se minună domnul Pinch, care tot uitîndu-se la tovarășul său observa că vîntul îi umfla piepții cămășii de parcă ar fi fost în toiul verii. De ce nu porți vestă ?

— La ce bun, domnule Pinch ? întrebă Mark.

— Cum, la ce bun ? Ca să-ți ție de cald !

— Dumnezeu să te aibă în paza sa, domnule — spuse tînărul — dar nu mă cunoști de fel ! Am eu destulă căldură în mine ! Pe urmă, ia să vedem : ce-ar putea să se întîmple dacă nu port vestă ? Poate o aprindere la plămîni ! Dar gîndește-te numai că e ceva să suferi de aprindere de plămîni și să fii totuși vesel !

Și cum domnul Pinch rămăsese înmărmurit privindu-l cu ochi mari și dînd din cap, Mark îi mulțumi pentru bunătate și, fără a mai aștepta să oprească trăsura, sări ușor, din mers, și o porni, cu basmaua lui roșie la gît și haina

descheiată, spre o ulicioară care dădea în șosea. Din cînd în cînd se întorcea și-i făcea semne lui Pinch, cu aerul celui mai lipsit de griji și mai voios om de pe lume. Iar Pinch, dus pe gînduri, își continuă drumul spre Salisbury.

Domnul Pinch auzise că Salisbury este un oraș înfricoșător, un loc al dezmățului și al pierzaniei. După ce calul fu deshămat, dădu hangiului să înțeleagă că se va întoarce peste un ceas, două, să asiste la masa bucefalului său, și plecă hoinar pe străzi, încredințat că va avea plăcerea să descopere toate misterele și drăcoveniile de care orașul era, desigur, plin. Pentru un om liniștit ca el, ideea pe care și-o făcuse despre locurile astea se adeverea într-o oarecare măsură, căci era zi de tîrg și străzile din jurul pieței erau ticsite de căruțe, cai, măgari, panere, care, zarzavaturi, păsări și tot felul de mărunțișuri cu cele mai diverse forme și întrebuințări. Vedeai acolo fermieri și mai tineri și mai bătrîni, unii în haine de lucru, alții cu paltoane cafenii sau mantale cu fulare de lînă roșie, cu jambiere de piele, cu pălării de forme extravagante, cu cravașe de vînătoare ori cu bîte groase în mînă. Stăteau grupuri-grupuri, discutînd zgomotos, în pragul cîrciumilor, plătind sau primind sumedenie de bani soioși, pe care-i băgau sau îi scoteau din niște pungi atît de umflate și de întesate, încît posesorii lor erau amenințați de apoplexie sau de crampe ori de cîte ori trebuiau să le tragă afară sau să le pună înapoi în buzunar. Mai erau apoi nevestele fermierilor, cu pălării din blană de castor, cu pelerine roșii, călare pe cai părosi și blînzi, care, dezbărați de orice ambiție, se lăsau mînați oriunde ca niște miei, fără să se întrebe pentru ce : niște animale răbdătoare, pe care puteai să le lași fără teamă într-un magazin de sticlărie, chiar dacă lîngă copitele lor s-ar fi aflat un serviciu complet de masă. Erau și o mulțime de cîini care păreau foarte interesați de tot ceea ce se petrecea în tîrg și de afacerile făcute de stăpînii lor. Și, pretutindeni, o hărmălaie de nedescris, de nu puteai deosebi glasurile oamenilor de zbieretele animalelor.

Domnul Pinch se uita încîntat la toate lucrurile expuse spre vînzare. Era în deosebi atras de cuțitele vîndute de negustorii ambulanți, fiind convins că toate taie ca briciul, și chiar își cumpără un briceag cu șapte limbi, dintre care

însă (precum avu prilejul să observe mai tîrziu) nici una nu tăia. După ce se uită la tot ce era de privit în tîrg, și după ce fermierii intrară să-și ia masa prin ospătării, Pinch se întoarse să vadă de cal. Liniștit în privința animalului, pe care îl văzu prînzind după pofta inimii, Pinch se apucă să cutreiere orașul, desfătîndu-și ochii pe la vitrine ; se opri apoi în fața băncii, căutînd să ghicească în ce parte erau săpate pivnițele unde se afla tezaurul ; se uită lung după doi tineri care tocmai treceau pe lîngă el și pe care îi știa secretari la niște avocați din oraș ; era plin de respect pentru experiența și iscusința lor de a se descurca în viața publică.

Ce prăvălii minunate ! Mai ales acelea cu bijuterii, unde vedeai toate minunățiile pămîntului și unde erau agățate pe tăblii de lemn niște ceasornice de argint atît de mari, încît chiar dacă nu erau de prima calitate, mecanismul nu se putea plînge că n-ar avea loc berechet să funcționeze. La drept vorbind, erau destul de grosolane și — ca să spunem adevărul — destul de urîte, pentru ca să fie în schimb măcar exacte. Domnului Pinch i se părură totuși mai frumoase decît ceasurile elvețiene și regreta din toată inima că nu avea destui bani să-și poată cumpăra unul cît toate zilele, care, după cum glăsuia reclama, suna la fiecare sfert de oră în buzunarul fericitului proprietar. Dar aurul, argintul, pietrele prețioase, ceasurile, toate fură date uitării în fața librăriilor, de unde venea un miros de hîrtie scoasă chiar atunci de sub tipar, amintindu-i călătorului nostru de cartea de gramatică nou-nouță pe care o avusese mai de mult la școală și pe care scrisese frumos, caligrafic, aceste cuvinte : *Domnul Pinch, Institutul Grove-House !* Mirosul legăturilor de piele și nenumăratele volume frumos aranjate în rafturi, o, ce fericire numai să te gîndești la ele ! În vitrine erau expuse ultimele noutăți sosite de la Londra, deschise la prima pagină, ca să-l poată ispiti mai lesne pe imprudentul amator care, după ce citea începutul, neputînd întoarce pagina și dornic să cunoască urmarea, intra repede în librărie s-o cumpere ! Titlurile și elegantele viniete îmbiau privirea întocmai ca tăblițele indicatoare puse la intrarea orașelor, ce-ți stîrnesc curiozitatea pentru toate

minunățiile de dincolo de porți. Mai era și o colecție întreagă de opere celebre însoțite de portretele autorilor. Domnul Pinch, care le cunoștea, ar fi dat orice să le aibă pe polița de deasupra patului, acasă, la domnul Pecksniff. Librăria asta era o comoară ! O comoară care îi zdrobea inima.

O altă librărie, mai puțin atrăgătoare la prima vedere, dar de care nu te mai îndurai să te desparți, era plină numai cu cărți pentru copii. În vitrină, un Robinson Crusoe vînjos, cu barda în mînă și cu o tichie din piele de capră pe cap, stătea alături de cîinele și puștile sale de vînătoare, privind grav la *Robinson elvețianul* și puzderia de imitatori de care era înconjurat și cerîndu-i parcă domnului Pinch să-i fie martor că, din toată gloata asta, numai el a știut să încînte imaginația copiilor și să lase acolo urme pe care generațiile următoare nu le vor putea șterge niciodată. Mai erau apoi *Poveștile persane* cu cufere zburătoare și cărturari vrăjitori care vor să dea de rostul cărților magice și stau ani de-a rîndul ferecați prin peșteri subterane ; îl puteai vedea acolo și pe Abudah, negustătorul, împreună cu fioroasa vrăjitoare care apărea șchiopătînd, din cutie, în iatacul lui. Atotputernicul talisman, eroii încîntătoarelor *O mie și una de nopți* cu *Ali-Baba* tăiat în patru și spînzurat plin de sînge în grota celor patruzeci de hoți, nu lipseau nici ei. Toate aceste minunății îi înfierbîntară atît de mult închipuirea domnului Pinch, încît, atunci cînd își întoarse ochii spre strada înțesată de lume, i se păru că vede în jurul lui o mulțime de spiriduși, care, sub imboldul lămpii fermecate pe care o purta în suflet, nu așteptau decît un semn al mîinii lui, ca să-i îndeplinească poruncile. Retrăi atunci cu desfătare timpurile fericite cînd nu intrase încă în epoca pecksniffiană.

Farmaciile cu pîntecoasele lor sticle strălucitoare (astupate cu dopuri tot atît de strălucitoare), pline cu pastile aromate sau cu miere proaspătă de albine — plăcute compromisuri între doctorii și mirodenii — îl interesau acum mai puțin. La magazinele cu haine nici nu se uită ; vedeai acolo spînzurate jiletci după ultima modă din capitală — niște jiletci de toată frumusețea, care

prin nu știu ce minune cerească îți luau ochii în galantar, dar pe care, o dată cumpărate și îmbrăcate, nu mai dădeai nici doi bani. Se opri să citească afișul de la teatru și privi intrarea cu o sfială care se transformă în spaimă atunci cînd un domn tras la față și cu plete negre, ieși în grabă și-i porunci unui băiețandru să tragă o fugă pînă la el acasă și să-i aducă sabia. La auzul acestor cuvinte lugubre, domnul Pinch rămase ca împietrit și nu s-ar fi urnit din loc nici pînă a doua zi, dacă tocmai atunci clopotul vechii catedrale n-ar fi vestit vecernia. Atunci de-abia, Pinch își văzu de drum.

Asistentul organistului era prieten cu domnul Pinch ; din fericire era un om foarte liniștit și blînd, care, ca și Tom fusese pe vremuri un școlar mai retras, dar foarte iubit de camarazii lui mai zburdalnici. În după-amiaza aceea Tom avu marele noroc (Tom spunea întotdeauna că e plin de noroc) să-și găsească prietenul singur în galeria prăfuită unde se afla instalată orga. Așa că, în timp ce asistentul cînta, Tom manevra registrele, iar după slujbă se așeză și el la orgă. Se înserа — raze de aur toarse cu fire de purpură străbăteau prin vitralii pînă la cor. Biserica răsuna de acordurile maiestuoase ale orgii, și lui Tom i se părea că melodia aceea minunată pătrunde pînă în fundul străvechilor morminte și pînă în cutele cele mai ascunse ale sufletului său. Și în timpul ăsta mintea îi izvodea tot felul de gînduri generoase, de speranțe mari, împletite cu priveliștile care i se perindaseră prin fața ochilor în ziua aceea, ba chiar și cu cele mai neînsemnate amintiri din copilărie. Sentimentele pe care i le trezeau în suflet sunetele orgii îi învăluiau întreaga ființă ; și, pe măsură ce realitatea din jurul lui — piatra, lemnul sau sticla — se cufunda în umbra serii, vedeniile prindeau tot mai multă viață ; uitase și de noul elev și de dascălul său și ar fi rămas acolo pînă la miezul nopții, să-și cînte visele și idealurile, dacă bătrînul paracliser, mai practic decît el, n-ar fi venit să-i aducă aminte că trebuie să închidă catedrala. Domnul Pinch își luă deci rămas bun de la prietenul său, mulțumindu-i din tot sufletul și, bîjbîind prin întuneric, ieși afară

în stradă unde se aprinseseră felinarele și o porni grăbit spre han.

Fiind ceasul cînd fermierii se îndreptau spre casele lor, în sala presărată cu nisip a hanului la care domnul Pinch își lăsase calul nu mai era nimeni. Își trase măsuța lîngă foc și se ospătă pe îndelete cu friptura garnisită cu cartofi ce abureau. Pe măsuță mai avea și o cană cu o bere excelentă de Wiltshire ; iar efectul acestei fericite îmbinări fu atît de miraculos, încît domnul Pinch simțea din cînd în cînd nevoia să lase jos cuțitul și furculița, ca să-și frece mîinile de bucurie. Cînd hangiul aduse brînza și frunzele de țelină, domnul Pinch își potolise îndeajuns foamea ca să-și poată îngădui să scoată o carte din buzunar și să considere mîncarea un lucru cu totul secundar ; ronțăia ceva, mai bea cîte o înghițitură, mai citea un rînduleț ; o singură dată doar se opri ca să se întrebe ce fel de om putea fi noul elev. Tocmai se cufundase din nou în lectură după ce-și pusese această întrebare, cînd ușa se deschise lăsînd să intre un nou client ; un val de aer rece pătrunse o dată cu el înăuntru, gata-gata să stingă focul din vatră.

— Strașnic ger ! spuse noul venit, mulțumind cu amabilitate domnului Pinch, care își dăduse puțin deoparte măsuța ca să-i facă loc. Te rog, nu te deranja.

Cu toate că se arătase atît de grijuliu pentru confortul domnului Pinch, noul venit își trase drept în fața focului unul din scaunele de piele și își rășchiră picioarele în fața căminului.

— Mi-au înghețat picioarele. Vai ! Amarnic ger !

— Poate ai stat prea mult afară ? spuse domnul Pinch.

— Toată ziua și încă pe imperială !

„De aceea s-a făcut frig și în odaie cînd a intrat, gîndi domnul Pinch. Săracul, ce înghețat trebuie să fie !"

Străinul căzuse pe gînduri. Stătu așa vreo cincizece minute, privind tăcut focul. Apoi se sculă și își scoase șalul și paltonul care (spre deosebire de al domnului Pinch) era gros și călduros ; dar nici acuma nu deveni mai comunicativ ; se așeză la loc în aceeași poziție și, rezemîndu-se de spătar, începu să-și roadă unghiile.

Era tînăr — cam de vreo douăzeci și unu de ani — tînăr și frumos ; avea ochi negri și expresivi, și atît de multă vioiciune în înfățișarea și în tot felul lui de a fi, încît domnul Pinch, dîndu-și seama de contrastul dintre ei doi, deveni și mai timid ca de obicei.

În sală se afla o pendulă spre care străinul își întorcea din cînd în cînd ochii. Tom făcea la fel, pe de o parte fiindcă timiditatea îl îndemna să-și imite fără să vrea tăcutul vecin și, pe de altă parte, fiindcă elevul cel nou trebuia să sosească la șase și jumătate și nu mai era mult pînă atunci. Ori de cîte ori băga de seamă că străinul l-a surprins uitîndu-se la ceas, Tom se simțea stînjenit, ca și cum ar fi fost prins în flagrant delict ; de aceea, probabil, tînărul îl întrebă zîmbind :

— Îmi face impresia că pe amîndoi ne interesează ora. Întrucît mă privește, am aci o întîlnire cu un domn.

— Și eu la fel, făcu Pinch.

— La șase și jumătate, spuse străinul.

— Și eu la fel, repetă Pinch, dintr-o suflare, în vreme ce celălalt se uita la el puțin mirat. Tînărul domn pe care îl aștept — îi explică Tom timid — trebuie să întrebe la șase și jumătate de o persoană cu numele de Pinch.

— Ia te uită ! strigă celălalt, sărind în picioare. Și eu care am stat tot timpul în fața focului și nu te-am lăsat să te încălzești. Nu mi-am închipuit că dumneata ești domnul Pinch. Eu sînt acel domn Martin, pe care-l aștepți. Te rog să mă ierți. Îmi pare bine de cunoștință. Vino mai aproape de foc, rogu-te !

— Îți mulțumesc — făcu Tom — îți mulțumesc. Nu sînt chiar atît de înfrigurat ca dumneata și apoi mai avem de făcut un drum destul de lung. Dar fiindcă stărui, fie. Îmi pare bine, adăugă Tom, cu sinceritatea lui obișnuită în care de astă dată intra și puțină sfială, așa încît îți făcea impresia că își mărturisește păcatele și că-și cere în același timp iertare pentru ele, declarîndu-le prin viu grai și pregătindu-se să le aștearnă și pe hîrtie. Îmi pare grozav de bine că dumneata ești tînărul pe care-l așteptam. Chiar îmi spuneam adineaori : aș vrea ca elevul nostru să semene cu domnul acesta.

— Şi mie îmi pare bine că te aud vorbind aşa, spuse Martin, strîngîndu-i din nou mîna. La drept vorbind şi eu mă gîndeam la acelaşi lucru. Bine ar fi, îmi ziceam, dacă domnul Pinch ar putea să semene cu străinul acesta.

— Adevărat ? se bucură Tom. Spui drept ?

— Pe cuvîntul meu, răspunse noua lui cunoştinţă. Cred că ne vom înţelege de minune ! Ca să-ţi mărturisesc adevărul, eu nu mă prea împac uşor cu oricine şi, de aceea, eram foarte îngrijorat. Acuma nu mai sînt. Eşti aşa de bun să suni ?

Domnul Pinch se grăbi să se scoale, îndatoritor (deşi cordonul soneriei atîrna chiar deasupra capului lui Martin, care şedea la foc) ascultînd încîntat cuvintele pe care prietenul său i le spunea zîmbind :

— Dacă îţi place punciul, dă-mi voie să comand pentru amîndoi cîte un pahar foarte fierbinte, ca să cimentăm mai bine noua noastră prietenie. Nu-ţi ascund, domnule Pinch, că niciodată în viaţa mea n-am avut mai mare nevoie de ceva cald şi reconfortant ; dar mă temeam să nu mă găsească bînd punci străinul care trebuia să vină după mine aici, neştiind ce fel de om e ; prima impresie este aceea care contează şi care rămîne întipărită mai bine.

Domnul Pinch aprobă din cap şi punciul fu comandat. Băutura fu servită după şartul ei, adică fierbinte şi foarte tare. După ce băură în tăcere unul în sănătatea celuilalt, amîndurora li se dezlegă limba.

— Ştii, sînt oarecum rudă cu Pecksniff, spuse tînărul.

— Adevărat ? se miră domnul Pinch.

— Da. Bunicul meu e văr cu el ; aşa că ne cam înrudim — în ce măsură anume, poate că ştii dumneata, că eu habar n-am.

— Atunci, Martin este numele dumitale de botez ? spuse domnul Pinch gînditor.

— Da, desigur. Dar aş fi preferat să-l port ca nume de familie, pentru că numele meu nu e frumos, şi în afară de asta e şi prea lung. Mă cheamă Chuzzlewit.

— Cum ? exclamă domnul Pinch, tresărind fără să vrea.

— Te miră cumva faptul că am şi un nume de familie ? îl întrebă celălalt, ducînd paharul la gură. Doar nu-i ceva original.

— Nu ! făcu domnul Pinch. Nu, de loc ! Nu, doamne ferește !

Amintindu-și că domnul Pecksniff îi atrăsese atenția să nu spună nimic despre bătrînul cu același nume, care locuise la hanul „Balaurului", nu văzu cum și-ar putea ascunde altfel încurcătura decît ducînd și el paharul la gură. Se priviră amîndoi cîteva clipe peste marginea paharelor, după care le lăsară goale pe masă.

— I-am spus rîndașului să înhame calul, vorbi domnul Pinch întorcîndu-și ochii spre ceas. Mergem ?

— Cum dorești, răspunse celălalt.

— Vrei să mîni dumneata calul ? întrebă domnul Pinch, convins de atracția ofertei sale și fericit c-o poate face. Dacă vrei, te las pe dumneata !

— Domnule Pinch — spuse Martin rîzînd — asta depinde foarte mult și de cal. Dacă-i nărăvaș, aș prefera să stau cu mîinile în buzunarele paltonului, ca să-mi fie mai cald.

Martin părea așa de mulțumit de gluma lui, încît domnul Pinch fu încredințat că trebuie să fie o glumă plină de haz. Așa că rîse și el din toată inima, ca unul care se bucură cu adevărat. Apoi își achită nota, în vreme ce domnul Chuzzlewit plătea punciul ; după ce se îmbrăcară, se îndreptară spre ușă, căci echipajul domnului Pecksniff îi aștepta afară în stradă, în fața intrării principale.

— Nu țin să mîn, domnule Pinch ; mulțumesc ! spuse Martin, așezîndu-se pe locul rezervat călătorilor. A, ia stai, că mai am și un cufăr. Îl putem lua cu noi ?

— Oh, sigur, spuse Tom. Dick, pune-l undeva, pe aici.

Cufărul nu era chiar așa de mic, încît să-l poți pune oriunde ; Dick, rîndașul, îl așeză și el cum se pricepu, iar domnul Chuzzlewit îi dădu o mînă de ajutor. Îl urcară chiar în partea unde stătea domnul Pinch, iar domnul Chuzzlewit protestă spunînd că se teme să nu-l incomodeze prea tare ; la care Tom răspunse : „De loc", cu toate că din cauza lui stătea destul de înghesuit, cu genunchii la bărbie. Dar orice neplăcere are și partea ei bună. Înțelepciunea acestei zicale se adeveri o dată mai mult. Într-adevăr, vîntul intra în trăsură prin partea domnului Pinch și datorită barajului pe care îl alcătuia om și cufăr

împreună, noul elev era complet ferit de curent, ceea ce putea fi totuși o reală consolare. Era o noapte senină, cu lună plină. Cîmpia părea argintată de razele ei și de promoroacă ; și ce minunată priveliște ! Seninul și liniștea ce-i înconjura îi făceau să stea tăcuți ; dar, după cîtva timp, punciul dinăuntru și aerul curat de afară îi învioră și se apucară să discute cu însuflețire. La jumătatea drumului se opriră să adape calul ; Martin (mînă spartă cum era) mai comandase cîte un pahar de punci, care le dezlegă și mai bine limbile. Conversația se învîrtea mai ales în jurul domnului Pecksniff și a familiei sale ; Tom Pinch, cu lacrimile în ochi, îl descrise în așa fel pe domnul Pecksniff și îi vorbi cu atîta recunoștință de tot ceea ce îi datora, încît orice suflet delicat l-ar fi admirat din toată inima ; bineînțeles, domnul Pecksniff nu se gîndise că va fi prezentat în felul acesta, altminteri fireasca lui modestie nu i-ar fi îngăduit să-l trimită tocmai pe Tom Pinch în întîmpinarea noului său discipol.

Merseră așa mult și bine (cum se spune în basme) pînă cînd, în sfîrșit, apărură și luminile satului, și umbra proiectată de turla bisericii pe iarba cimitirului — arătător infailibil al acestui cadran funebru (vai, cel mai exact cadran din cîte sînt pe lumea asta) căci, indiferent de lumina pe care o revarsă cerul, zilele, săptămînile și anii sînt însemnați printr-o nouă dungă pe cîmpul acesta solemn.

— Frumoasă biserică ! remarcă Martin, în timp ce prietenul său, pe măsură ce se apropiau de sat, încetinea pasul și așa foarte domol al calului.

— Nu-i așa ? se mîndri Tom. Și are cea mai frumoasă și mai bună orgă pe care ai auzit-o vreodată. Eu cînt la ea.

— Zău ? spuse Martin. Sînt sigur că nu-i aici nici o pricopseală. Cît cîștigi din asta ?

— Nimic, răspunse Tom.

— Ce spui ? se miră noul prieten. Ce om curios ești !

Tăcură cîteva momente.

— Spunînd : nimic — adăugă vesel domnul Pinch — cred că m-am exprimat greșit ; îmi aduce multă bucurie și-mi dă prilejul să petrec cele mai frumoase clipe din viață. Apoi, acum cîteva zile mi s-a întîmplat să... Dar mă tem că asta n-are să te intereseze.

— Ba din contră. Spuneai că ?...

— Mi s-a întîmplat — urmă Tom coborînd vocea — să văd una dintre cele mai frumoase și mai dulci făpturi, cum nici nu-ți poți închipui.

— Cred că eu pot totuși să-mi închipui destul de multe dulci făpturi — îi răspunse prietenul, căzînd deodată pe gînduri — sau ar trebui să pot, dacă între timp nu mi-am pierdut cu totul memoria.

— A venit — continuă Tom punîndu-și mîna pe brațul celuilalt — a venit pentru prima oară într-o dimineață cînd abia se lumina de ziuă. Cînd am zărit-o stînd lîngă ușă, am simțit un fior rece în inimă, căci am crezut la început că e un duh. Asta a ținut numai o clipă, pentru că, din fericire, mi-am revenit destul de repede ca să nu-mi întrerup cîntarea.

— De ce din fericire ?

— De ce ? Pentru că mă asculta. Aveam ochelarii pe nas, așa că am putut s-o văd printre ciucurii perdelei tot atît de limpede cum te văd pe dumneata. Dumnezeule, ce frumoasă era ! Apoi a plecat și eu am continuat să cînt încă, atîta timp cît am crezut că mă mai poate auzi.

— Și de ce asta ?

— Nu înțelegi ? răspunse Tom. Pentru că nu voiam să știe că am văzut-o, ca s-o fac să mai vină și altădată.

— Și a venit ?

— Sigur, a doua zi de dimineață și apoi seara, dar întotdeauna singură. Veneam mai devreme și rămîneam pînă tîrziu în biserică, pentru ca ea să poată găsi ușa deschisă și să asculte cîntecul orgii. A venit așa mai multe zile în șir și totdeauna stătea să asculte. Acuma a plecat, și așa cum se întîmplă cu toate lucrurile minunate din lume, probabil că n-am s-o mai văd niciodată.

— Asta-i tot ce știi despre ea ?

— Asta-i tot.

— Și n-ai urmărit-o niciodată la plecare ?

— Pentru ce s-o supăr ? se miră Tom Pinch. Crezi că tovărășia mea i-ar fi făcut plăcere ? Venea s-asculte orga, nu să mă vadă pe mine ; sau poate că voiai s-o alung în felul ăsta din lăcașul spre care se părea că-și îndreaptă cu tot mai mult drag pașii ? Dumnezeu să mă ierte — strigă el — de-ar fi fost numai ca să-i ofer

măcar o clipă de desfătare în fiecare zi, aș fi rămas acolo și i-aș fi cîntat tot restul vieții mele ; mă simțeam mulțumit cînd îmi spuneam că de cîte ori ascultă, se gîndește și la mine și m-aș socoti pe deplin răsplătit dacă, vreodată, și-ar aduce aminte și de un biet om ca mine, printre alte lucruri pe care le-a iubit așa cum iubea muzica !

Această slăbiciune a domnului Pinch îl uimi atît de tare pe noul elev, încît era tocmai pe punctul să i-o mărturisească și să-i dea chiar un sfat, cînd se treziră în fața porții domnului Pecksniff, poarta cea mare, care era dată în lături, căci stăpînii casei o deschiseseră cu ocazia acestei zile solemne. Afară îi aștepta același servitor pe care dimineața domnul Pinch îl pusese să-i țină calul ca să n-o ia cumva la goană. După ce-i dădu calul în primire și-l rugă pe domnul Chuzzlewit în șoaptă să nu spună nimănui nici o vorbă despre ceea ce-i destăinuise, Tom îl conduse pe noul elev în casă, ca să-l prezinte imediat gazdelor.

Pesemne că domnul Pecksniff îl aștepta să sosească mult mai tîrziu, căci îl găsiră înconjurat de o sumedenie de cărți deschise, pe care le consulta pe rînd, cu un creion în gură și cu un compas în mînă, lucrînd de zor la niște planuri pe care se vedeau niște forme geometrice atît de ciudate, încît ai fi zis că sînt focuri de artificii ; nici domnișoara Charity nu-i aștepta ; avea în fața ei un coș împletit și cosea pentru săraci niște bonete de noapte imposibil de purtat ; și nici domnișoara Mercy care, așezată pe un scăunaș, făcea — Doamne sfinte ! — o cămășuță pentru o păpușă mai mare a unui copil din vecini, o păpușă într-adevăr robustă, a cărei pălărioară și-o agățase cu o fundă, peste bucle, de teamă să n-o piardă, sau să se așeze cineva pe ea. E greu să ne închipuim, dacă nu chiar imposibil, cît de consternată a rămas întreaga familie, văzîndu-se surprinsă așa pe nepregătite.

— Ia te uită ! spuse domnul Pecksniff ridicînd ochii în timp ce încordarea ce-i era întipărită pe obraz — semnul unor preocupări abstracte — se transformă treptat în bucurie. Ați și sosit ! Martin, dragul meu, sînt nespus de fericit să-ți spun bun venit în umila mea casă !

După acest salut, domnul Pecksniff îl îmbrățișă, bătîndu-l de mai multe ori pe spate cu mîna dreaptă, ca și cum

ar fi vrut să-i arate că nu găsește cuvinte să-și exprime simțămintele.

— Fiicele mele, Martin — spuse el, revenindu-și din profunda lui emoție — singurii mei copii, pe care, din cauza neînțelegerilor familiale, nu le-ai mai văzut de cînd erați toți trei de-o șchioapă ; sau poate că nici nu le-ai văzut vreodată. Ei ! dragele mele, nu trebuie să vă rușinați că v-a surprins în timpul îndeletnicirilor voastre zilnice ! Noi ne pregătisem să te primim ca pe un adevărat musafir, Martin, în salonașul nostru, îi explică domnul Pecksniff zîmbind ; dar e mai bine că s-a întîmplat așa, da, e mai bine așa !

O, sfîntă stea a nevinovăției, oriunde te-ai afla, desigur că te-ai aprins mai tare, acolo, în lumea ta, atunci cînd cele două domnișoare Pecksniff, îmbujorîndu-se la față, și-au întins mîinile dalbe ca să-i ureze lui Martin bun sosit ! Ce minunat trebuie să fi scînteiat tu și cu cîtă afecțiune, atunci cînd Mercy, aducîndu-și aminte de pălărioara ei de păpușă, și-a ascuns fața în palme și și-a întors capul drăgălaș, în timp ce blajina ei soră i-o desprinse dintre bucle, bătînd-o apoi ușurel, plină de duioșie, pe umărul durduliu.

— Și acum să-mi spui — reluă domnul Pecksniff, întorcîndu-se și luîndu-l pe domnul Pinch prietenește de braț, după ce contemplase această mică scenă de familie — cum s-a purtat amicul nostru cu dumneata, Martin ?

— Foarte bine, domnule Pecksniff. Să știți că acum sîntem prieteni la toartă.

— Scumpul nostru Tom Pinch ! exclamă domnul Pecksniff, învăluindu-l într-o privire totodată duioasă și melancolică. Ca ieri, parcă, Thomas era un adolescent abia ieșit de pe băncile școlii, și totuși au trecut atîția ani de cînd Thomas Pinch și cu mine am pornit împreună pe drumul vieții !

De emoționat ce era, domnul Pinch nu putu să scoată nici măcar o vorbă ; strînse doar mîna maestrului său, încercînd să-i mulțumească.

— Iar Thomas Pinch și cu mine — continuă domnul Pecksniff cu o voce mai gravă — vom păși încă multă vreme împreună pe acest drum datorită încrederii reciproce și prieteniei care ne leagă ! Și dacă s-ar întîmpla ca unul

din noi să cadă în învălmășeala răscrucilor pe care le străbate calea vieții, celălalt se va apropia de el plin de speranță și-l va îngriji cu dragoste.

Făcu o scurtă pauză, după care adăugă pe un ton ceva mai vesel, scuturînd tare brațul lui Pinch.

— Dar acuma să lăsăm asta. Martin, dragul meu, vreau să te simți aci ca la tine acasă ; vino să-ți arăt încăperile. Să mergem.

Luă un sfeșnic cu o lumînare aprinsă și se îndreptă spre ușă, împreună cu tînăra sa rubedenie ; în prag, însă, se opri :

— Nu vrei să vii cu noi, Tom Pinch ?

— Sigur că da ! Tom l-ar fi urmat cu dragă inimă pînă la moarte, fericit că-și poate da viața pentru un om ca el !

— Aici — începu domnul Pecksniff, deschizînd ușa unei odăi din față — e salonașul de care ți-am vorbit. Fetele mele sînt foarte mîndre de el, Martin ! Aici (și deschise o altă ușă) e odăița unde au fost create modestele mele opere. Iată portretul meu făcut de Spiller și bustul meu de Spoker. Toată lumea e de acord că bustul îmi seamănă foarte bine ; trebuie să recunosc că nara stîngă e minunat prinsă.

Martin găsi și el că portretul seamănă bine cu modelul, numai că nu redă latura intelectuală a acestuia, la care domnul Pecksniff spuse că și alții i-au descoperit același cusur și este încîntat că tînărul are ochiul format în materie de artă.

— Precum vezi, am aici tot felul de cărți în legătură cu meseria mea, urmă domnul Pecksniff, arătîndu-i cu un gest larg pereții. Am scris și eu cîte ceva, însă n-am publicat încă nimic. Fii atent la scară. Aici — spuse el, deschizînd o altă ușă — e camera mea. Aci stau și citesc, în vreme ce familia mea crede că m-am retras ca să mă odihnesc. Mă gîndesc cîteodată că îmi distrug sănătatea și că-i absurd să fac atîtea eforturi. Dar arta e necuprinsă, iar timpul e limitat. Găsești și aici, după cum vezi, tot ce-ți trebuie ca să-ți notezi un gînd fugar.

Rostind aceste cuvinte, arătă cu degetul o măsuță rotundă, pe care se aflau lampa, cîteva coli de hîrtie, o gumă și o cutie cu instrumente gata pregătite, pentru cazul

cînd domnului Pecksniff i-ar fi venit cine știe ce idee arhitecturală în toiul nopții și ar fi vrut s-o imortalizeze imediat pe hîrtie.

Domnul Pecksniff deschise o altă ușă la același etaj, dar o închise imediat la loc, ca și cum ar fi fost camera neagră a lui Barbă Albastră. Totuși, înainte de a o închide de tot, își privi tovarășii zîmbind și spuse :

— La urma urmei, de ce nu ?

Martin nu putu da nici un răspuns la această întrebare, căci habar n-avea despre ce-i vorba. Așa că domnul Pecksniff își răspunse singur, deschizînd din nou ușa :

— Odaia fetelor mele. O cameră ce nouă ni se pare modestă, dar pentru ele e un adevărat rai. Ordonată și spațioasă. Flori, precum vezi, zambile, din nou cărți, păsărele... (Păsărelele, în paranteză fie spus, se rezumau la o vrabie șchioapă și fără coadă, care fusese anume adusă în seara aceea de la bucătărie). Nimicuri scumpe fetelor mele. Doar atît. Amatorii de lux sarbăd nu vor putea găsi niciodată așa ceva aici.

Îl conduse apoi la etajul de sus.

— Aceasta — spuse domnul Pecksniff deschizînd larg ușa memorabilei odăi de la etajul doi — este camera în care, îndrăznesc s-o spun, s-au dezvoltat multe talente. În camera aceasta mi-a venit inspirația pentru o clopotniță, pe care cred c-o voi dărui cîndva lumii. Este camera noastră de lucru, dragă Martin. Ce zici, domnule Pinch, au ieșit cîțiva arhitecți de aici, nu ?

Tom aprobă din cap ; mai mult încă, părea cu adevărat convins.

— Veți vedea aci vestigiile lucrărilor noastre, continuă domnul Pecksniff, plimbîndu-și sfeșnicul peste colile de hîrtie. Catedrala din Salisbury, privită dinspre nord. Dinspre sud. Dinspre răsărit. Dinspre apus. Dinspre sud-est și dinspre nord-vest. Un pod. Un azil. O închisoare. O biserică. O pulberărie. O pivniță de vinuri. Un portic. Un pavilion de vară. O ghețărie. Planuri, relevee, secțiuni ; într-un cuvînt tot ce vrei. Și aceasta — adăugă el, pătrunzînd într-altă cameră tot atît de spațioasă, în care se găseau patru paturi — aceasta e odaia dumitale, pe care o vei împărți cu domnul Pinch, cel mai pașnic cu putință dintre tovarășii de cameră. Are vedere spre miazăzi și o

perspectivă încîntătoare. Iată și mica bibliotecă a domnului Pinch ; tot ceea ce poate fi mai folositor și mai plăcut. Dacă vei simți vreodată nevoia să mai adaugi cîte ceva ca să te simți și mai bine, te rog să-mi comunici. Trebuie să-ți spun că în această privință în casa mea nu se refuză nimic niciodată, nici chiar străinilor, cu atît mai mult dumitale, dragă Martin.

E adevărat (și în privința aceasta nu putem fi decît de acord cu domnul Pecksniff) că fiecare elev își putea permite să ceară orice, absolut orice i-ar fi trăsnit prin cap. Au fost tineri studenți care au cerut timp de cinci ani mereu același lucru, fără să-i fi împiedicat nimeni s-o facă.

— Personalul domestic doarme la mansardă, îl lămuri domnul Pecksniff ; și cu asta am terminat inspecția.

După ce rosti ultimele cuvinte, domnul Pecksniff își conduse din nou oaspetele în odaia de unde plecaseră, mîndru de laudele pe care tînărul le aducea casei.

Salonașul își schimbase între timp aspectul : toate pregătirile în vederea unui ospăț îmbelșugat se terminaseră și cele două domnișoare Pecksniff așteptau domnii, cu atitudinea cea mai primitoare din lume. Pe masă se aflau două sticle de vin de coacăze, una cu vin alb și cealaltă cu vin roșu ; o farfurie foarte lungă și foarte îngustă cu tartine ; una cu mere ; o alta cu biscuiți marinărești, ca întotdeauna jilavi și lipicioși — un deliciu ; o farfurioară cu felii de portocale cam crude, dar presărate cu zahăr ; și în sfîrșit, o străveche prăjitură de casă, tare ca granitul. Pe Tom Pinch fastul acestor pregătiri îl uimi din cale afară. De obicei elevii domnului Pecksniff erau aduși, ce-i drept, încetul cu încetul, la realitate, în special în ceea ce privește vinul, domeniu în care existau atîtea trepte pregătitoare, încît unii tineri nu ajungeau să-l guste decît la două săptămîni după sosire. Totuși, aci era vorba de un banchet în toată regula, de un ospăț ce nu se putea compara decît cu cel pe care-l oferea, o dată pe an, lordul-primar al Londrei, în fine ceva la care să visezi multă vreme și pe care să nu-l poți uita prea curînd.

Domnul Pecksniff îi pofti pe toți să onoreze această masă care, în afară de valoarea ei intrinsecă, mai avea meritul de a fi în armonie cu vremea de afară, fiind tot atît de rece și de puțin îmbietoare.

— Martin se va așeza între voi două, dragele mele — spuse domnul Pecksniff — iar domnul Pinch va sta lîngă mine. Să bem în sănătatea noului nostru pensionar și pentru o fericită conviețuire. Martin, dragul meu, cu toată dragostea ! Domnule Pinch, dacă nu faci onoare cum se cuvine sticlei, să știi că ne certăm !

Și domnul Pecksniff dădu pe gît paharul de vin oțetit, silindu-se să nu se strîmbe și să nu clipească, din considerație față de ceilalți, nevoind, în marea lui bunătate, să le strice pofta.

— Asta, spuse el, făcînd aluzie la petrecere și nu la vin, te răsplătește pentru multe dezamăgiri și necazuri. Să petrecem deci.

Aici se opri și, luînd un biscuit, continuă :

— Numai cei cu sufletele sarbede nu se-nveselesc niciodată și noi nu sîntem dintre aceia. Nu, nu, slavă Domnului !

Căutînd astfel să le stimuleze buna dispoziție și să creeze o atmosferă de veselie, domnul Pecksniff făcea onorurile mesei, în timp ce domnul Pinch, vrînd poate să se asigure că nu visează și că această sărbătoare este reală, mînca din toate, dar mai ales din tartine, pe care le înghițea cu o uimitoare repeziciune. Nu făcea economie nici la vin, din contră, amintindu-și de invitația domnului Pecksniff, își umplea paharul atît de des, încît domnișoara Charity, în ciuda hotărîrii ei de a fi în seara aceea generoasă, se uita la el fix, ca la o stafie. Domnul Pecksniff, de asemenea, devenea din ce în ce mai gînditor și mai trist, probabil fiindcă își cunoștea vinul și se frămînta în sinea lui întrebîndu-se care ar fi cel mai bun leac contra durerilor de stomac pe care domnul Pinch le va avea cu siguranță a doua zi. Martin și fetele se împrieteniră repede și petreceau de minune, povestindu-și unii altora întîmplări din copilărie. Domnișoara Mercy rîdea cu o poftă nebună de orice fleac, iar din cînd în cînd, văzînd mutra fericită a domnului Pinch, era apucată de un acces de veselie atît de năprasnic, încît ți-era frică să nu-i vină istericalele. Atunci sora ei, mai înțeleaptă, o dojenea, șoptindu-i mînioasă că n-are nici un motiv de rîs și că se poartă urît cu bietul om ; ceea ce n-o împiedica să rîdă

și ea, dar mai potolit, spunînd că într-adevăr Pinch era din cale afară de caraghios ca să te poți cît de cît stăpîni.

Dar se făcuse tîrziu. Domnul Pecksniff își aminti de maxima unui filozof din vechime, după care numai cei care se culcă și se scoală devreme sînt sănătoși, bogați și înțelepți, lucru pe care-l dovedeau fără greș imensele averi acumulate generații după generații de coșari și de alți meseriași care se scoală și se culcă o dată cu găinile. În consecință, fetele se ridicară și, luîndu-și cu multă gingășie rămas bun de la domnul Chuzzlewit și cu mult respect de la tatăl lor, iar de la domnul Pinch, cu multă condescendență, se retraseră în cuibușorul lor.

Domnul Pecksniff, dorind să-și conducă tînărul prieten ca să se încredințeze că nu-i lipsește nimic, îl luă de braț și urcară iarăși în camera lui, urmați de domnul Pinch, care ținea sfeșnicul.

— Domnule Pinch — începu Pecksniff așezîndu-se cu brațele încrucișate pe un scaun — nu văd aici nici o pereche de mucări. Vrei să ai bunătatea să te duci să le aduci ?

Domnul Pinch, din cale afară de fericit că poate să fie cu ceva de folos, plecă imediat.

— Am să te rog să-i ierți lui Thomas Pinch lipsa de maniere, Martin, spuse domnul Pecksniff cu un zîmbet îngăduitor, de îndată ce Tom ieși din odaie. Să știi că nu-i un băiat rău.

— Ba e chiar un băiat foarte cumsecade, domnule.

— Da — făcu domnul Pecksniff — da, Thomas Pinch n-are suflet rău ; e un om recunoscător. Niciodată n-am regretat că l-am tratat așa cum am făcut-o.

— Și cred că nici n-o să regretați niciodată, domnule.

— Nu — spuse domnul Pecksniff — sper că nu. Bietul băiat face tot ce poate, dar vezi, nu prea e înzestrat de natură. Poți să-i ceri să te servească, Martin. Are un singur defect, acela că-și uită cîteodată lungul nasului, dar poți foarte ușor să-l pui la locul lui. Are un suflet bun și vei vedea că nu e greu să faci ce vrei din el. Noapte bună.

— Noapte bună, domnule.

Între timp, domnul Pinch se întorsese cu mucările.

— Noapte bună și dumitale, domnule Pinch, i se adresă Pecksniff. Somn ușor și Dumnezeu să vă aibă în paza sa pe amîndoi.

După ce chemă cu atîta căldură binecuvîntarea cerului asupra celor doi tineri, se retrase în camera lui, iar băieții, obosiți peste măsură, adormiră numaidecît. Despre visele lui Martin din noaptea aceea ne vor putea da deslușiri paginile ce vor urma.

Visele lui Thomas Pinch se învîrtiră însă toate în jurul zilelor de sărbătoare, orgilor din biserici, și unor Pecksniffi serafici. Cît despre domnul Pecksniff, el nu se grăbi să se culce, ci rămase încă vreo două ceasuri așezat în fotoliul din fața căminului privind cufundat în gînduri jăratecul. După aceea se culcă și începu și el să viseze ; și iată cum, în liniștea nopții, o singură casă poate cuprinde tot atîtea gînduri fantastice și absurde cîte agită creierul unui nebun.

CAPITOLUL VI

Care cuprinde, printre alte importante chestiuni pecksniffiene și arhitecturale, o exactă dare de seamă asupra progresului făcut de domnul Pinch în ce privește încrederea și prietenia noului elev.

Era dimineață. Frumoasa Aurora, despre care s-a spus, s-a scris și care a fost cîntată atîta, răsărind, cu degetele ei trandafirii o apucă de nas pe domnișoara Pecksniff. Așa obișnuia zglobia zeiță s-o necăjească pe prea frumoasa Cherry, sau pentru a folosi o expresie mai prozaică, vîrful nasului simpaticei fete era totdeauna foarte roșu cînd cobora la micul dejun. Într-adevăr, la ora aceea aveai de cele mai multe ori impresia că nasul ei e degerat și jupuit sau dat pe răzătoare ; un fenomen asemănător se producea și cu dispoziția blîndei Charity, care devenea din ce în ce mai acră (vorbind în sens figurat), de parcă cineva ar fi stors o lămîie întreagă în nectarul sufletului său, pentru a-l acidula. Surplusul de acreală al tinerei și încîntătoarei ființe avea de obicei anumite mici consecințe : de exemplu, domnul Pinch primea un ceai care era numai apă chioară, sau cădea victima unei exagerate economii la rația de unt, și altele.

În dimineața următoare banchetului dat în cinstea instalării noului oaspete, ea îi îngădui totuși domnului Pinch să se servească după pofta inimii, așa că bietul tînăr, mirat și încurcat, întocmai ca un nenorocit de prizonier căruia i s-ar fi redat libertatea la bătrînețe, nu știu să se folosească de această neașteptată bunăvoință, simțindu-se intimidat și nehotărît, deși era eliberat de sub tutela prietenoasei mîini care-i drămuia pîinea și zahărul, copleșindu-l și cu alte amabilități de același fel. Iar atitudinea noului elev, care îl deranja mereu pe domnul Pecksniff pentru a-i mai cere o bucată de pîine și care își tăia cu sînge rece din slănina rezervată exclusiv și personal stăpînului casei, era destul de îngrijorătoare. Ba, ceva mai mult, Martin părea că găsește foarte firesc să procedeze așa și-l îndemnă pe domnul Pinch să-i urmeze exemplul, mustrîndu-l că rabdă de foame. Auzind acestea, Tom plecă ochii îngrozit, avînd sentimentul că a comis cea mai odioasă crimă, aceea de a fi trădat, fără de voie, încrederea pe care i-o arătase domnul Pecksniff. Faptul că aceste cuvinte îi fuseseră adresate în prezența întregii familii avu darul să-i taie pofta de mîncare pentru tot restul mesei, cu toate că niciodată nu fusese mai înfometat.

Tinerele domnișoare, ca și domnul Pecksniff de altfel, își păstrară însă buna dispoziție, în ciuda acestor neplăcute incidente, deși părea că există între ei o misterioasă înțelegere. Spre sfîrșitul micului dejun, domnul Pecksniff, surîzător, îi explică de ce erau cu toții atît de bine dispuși.

— Se întîmplă extrem de rar, Martin, ca eu și fetele mele să ne părăsim tihnitul nostru cămin, spre a ne avînta în vîrtejul plăcerilor dinafară. Astăzi însă, avem această intenție.

— Serios, domnule ? se miră noul elev.

— Da, continuă domnul Pecksniff, bătîndu-se peste palma dreaptă cu o scrisoare pe care o ținea în mîna stîngă. Trebuie să plec la Londra într-o chestiune de afaceri, dragă Martin, o chestiune pur profesională. Și cum le-am promis de mult fetelor mele să le iau cu mine la prima ocazie, vom pleca tustrei deseară cu diligența și ne vom întoarce ca porumbelul lui Noe abia peste o săp-

tămînă ca să depunem pe pragul casei ramura de măslin ; iar cînd spun ramura de măslin — explică domnul Pecksniff — mă gîndesc bineînțeles la modestul nostru bagaj.

— Sper — spuse Martin — că domnișoarele vor avea o călătorie plăcută.

— Desigur, desigur ! strigă Mercy, bătînd din palme. Ah ! Londra ! Londra ! Cherry, scumpa mea, cînd mă gîndesc...

— Ce copil inimos !... șopti domnul Pecksniff privind-o visător. O, cîtă dulceață melancolică în visările noastre de tinerețe ! Și ce plăcut e să știi că ele nu se vor realiza niciodată ! Mi-aduc aminte că pe cînd eram copil credeam că ceapa murată crește în copaci și că toți elefanții se nasc cu o căsuță în spate ; natural că mai tîrziu mi-am dat seama cît de departe de adevăr erau toate acestea și totuși iluziile de odinioară mi-au făcut mult bine în momentele grele, chiar și atunci cînd am avut nu de mult durerea să descopăr că încălzisem la sînul meu un șarpe și nu o ființă omenească, da, chiar în clipa aceea groaznică am aflat o mîngîiere în acele iluzii.

Era o aluzie la John Westlock, și domnul Pinch tresări, mai-mai să-și răstoarne ceaiul pe masă : chiar în dimineața aceea primise o scrisoare de la John și domnul Pecksniff știa de ea.

— Sper că vei avea grijă, dragă Martin — continuă domnul Pecksniff, cu același ton vesel de la început — să n-o ia cumva casa din loc în lipsa noastră. Îți lăsăm totul în seamă ; la noi, în casă, nu există mistere, nu ținem nimic încuiat, nimic ascuns. Spre deosebire de tînărul din povestea orientală care este calificat, dacă nu mă înșel, domnule Pinch, drept calendar chior...

— Cred că era *calender*[1] chior, da, domnule Pecksniff, răspunse timid Tom.

— Totuna e, hotărî domnul Pecksniff zîmbind cu milă. După cîte îmi amintesc, așa se spunea pe vremea mea. Spre deosebire de ce se întîmplă în povestea orientală cu tînărul, în toată locuința aceasta, dragul meu Martin, nu există nici o cameră încuiată, ba chiar te rog să te

[1] Sectă religioasă de rit mahomedan.

socotești aici ca la dumneata acasă. Distrează-te și taie vițelul cel mai gras, dacă-ți face plăcere.

Desigur că acordîndu-i-se această permisiune nimic nu l-ar fi împiedicat pe Martin să taie, pentru uzul său personal, orice vițel — gras sau slab — ce s-ar fi găsit pe lîngă casă, dar cum asemenea animal nu exista pe proprietățile domnului Pecksniff, invitația trebuia socotită mai curînd o formulă de politeță decît o dovadă de ospitalitate. Această frumoasă figură de stil puse capăt conversației, căci rostind-o, domnul Pecksniff se sculă și-și conduse elevul în camera de la mansardă în care se formaseră atîtea genii ale arhitecturii.

— Ia să vedem, dragă Martin — spuse el răsfoind hîrtiile — cum ai putea să-ți petreci mai bine timpul în lipsa mea. Ai putea, de pildă, să lucrezi la o schiță pentru un monument în onoarea primarului Londrei, sau un mormînt pentru un șerif, sau un grajd pentru conacul unui bogătaș. Chiar să știi — adăugă domnul Pecksniff încrucișîndu-și brațele pe piept și privindu-și gînditor elevul — că m-ar interesa să văd cum ai face o schiță de grajd.

Martin nu păru de loc entuziasmat de ideea aceasta.

— O cișmea — reluă domnul Pecksniff — este iarăși un exercițiu foarte bun. Știu din experiență că un candelabru ascute spiritul și-i imprimă o tendință spre clasicism. O barieră decorativă stimulează imaginația. Ce ai spune să începi cu o barieră ?

— Cum crezi dumneata, domnule Pecksniff, răspunse Martin, cu tot atît de puțină convingere ca și mai înainte.

— Stai — spuse domnul Pecksniff — fiindcă ești silitor și desenezi bine... ha, ha ! vei încerca să faci proiectul acestui liceu, natural după datele respective. Pe cuvîntul meu — continuă el vesel — sînt foarte curios să văd cum ai să te descurci cu liceul ăsta. Un tînăr cu talentul dumitale, cine știe, s-ar putea să creeze un lucru din care, deși nepractic și imposibil de realizat la prima vedere, retușîndu-l, eu aș putea scoate totuși ceva. Căci, de fapt, dragă Martin, în ultimele retușări se vede măiestria și priceperea cuiva. Da, da — continuă domnul Pecksniff din ce în ce mai vesel, bătîndu-și pe umăr elevul — va fi într-adevăr

o plăcere pentru mine să văd cum ai să te descurci cu liceul.

Martin primi bucuros tema și domnul Pecksniff îl înarmă cu tot ce-i trebuia ca să-și realizeze opera, continuînd să insiste asupra minunilor pe care le pot săvîrși ultimele retușări făcute de o mînă de maestru. Aceiași dușmani de care am mai pomenit spuneau că, într-adevăr, retușările domnului Pecksniff aveau un dar excepțional, miraculos aproape, căci în unele cazuri fusese deajuns ca maestrul să adauge o fereastră la fațada posterioară a clădirii, sau o ușă la bucătărie, sau vreo șase trepte, sau chiar numai un burlan, pentru ca să transforme schița elevului într-o operă personală, făcînd astfel ca o sumă importantă de bani să intre în propriile-i buzunare. De unde putem deduce extraordinara magie a geniului, care transformă în aur tot ce atinge.

— Cînd vei obosi — reluă domnul Pecksniff — și vei simți nevoia unei destinderi, Thomas Pinch îți va arăta cum trebuie săpată grădina din spatele casei, sau cum se măsoară diferența de nivel dintre casă și stația diligenței, sau alte lucruri tot atît de practice și de plăcute. Avem aici, în curtea din spate, o căruță de cărămizi și vreo cîteva zeci de glastre. Dragul meu Martin, dacă vei reuși pînă la întoarcerea mea să le așezi în așa fel încît să închipuie biserica Sfîntul Petru din Roma sau moscheea Sfînta Sofia de la Constantinopole, va fi o ocupație foarte instructivă pentru dumneata, iar pentru mine o surpriză nespus de plăcută. Și acum, încheie domnul Pecksniff, să terminăm cu chestiunile profesionale și să trecem la cele particulare ; aș vrea să mai stăm un pic de vorbă împreună la mine în cameră cît timp îmi fac geamantanul.

Martin îl urmă și stătură de vorbă în taină o oră sau două, fără ca Tom Pinch să fie de față.

Cînd ieși din camera domnului Pecksniff, tînărul era tăcut și posomorît, și așa rămase toată ziua, iar Tom, după ce încercă de cîteva ori să intre în vorbă cu el, nu mai îndrăzni să-i spună nimic și tăcu și el mîlc.

De altfel nici n-ar fi avut cînd să-i mai spună ceva, chiar dacă noul său prieten ar fi fost vorbăreț ca de obicei, pentru că mai întîi domnul Pecksniff îl chemă

jos și-l puse să se urce pe geamantan unde rămase ca o statuie antică pînă ce reuși să prindă încuietorile ; după care îl chemă domnișoara Charity să-i închidă valiza, iar domnișoara Mercy să-i repare cufărul ; pe urmă trebui să scrie etichete pentru toate bagajele și să le care jos, iar după aceea se oferi să supravegheze transportul lor, într-o roabă, pînă la stația de la capătul uliței și să stea acolo de veghe pînă cînd va sosi diligența.

Toate aceste treburi ar fi fost destul de obositoare chiar și pentru un hamal de meserie, el însă, îndatoritor ca întotdeauna, socotea firesc să le îndeplinească, ba, mai mult, cum stătea așa așezat pe bagaje, în așteptarea Pecksniffilor care coborau străduța întovărășiți de noul elev, se simțea fericit că a putut să-i fie cu ceva de folos binefăcătorului său.

„Mă temeam, își spuse Tom, scoțînd o scrisoare din buzunar și ștergîndu-și fruntea îmbrobonată de sudoare (căci cu alergătura asta îl trecuseră toate nădușelile, cu toate că afară era destul de frig), mă temeam că nu voi avea timp s-o scriu, și ar fi fost păcat, pentru că mărcile pentru o distanță atît de mare m-ar fi costat o groază de parale, și banii sînt scumpi cînd nu ești bogat. Draga de ea, ce fericită va fi cînd va primi-o și va afla că Pecksniff e la fel de bun cu mine. L-aș fi rugat pe John Westlock să se ducă s-o vadă și să-i dea veşti despre mine, dar m-am temut să n-o neliniștească vorbindu-l de rău pe Pecksniff. De altfel, familia la care stă este cam curioasă și poate că n-ar fi văzut cu ochi buni vizita unui tînăr ca John. Biata Ruth !"

Tom Pinch rămase cîteva clipe cu ochii în gol ; își reveni însă imediat, reluîndu-și firul gîndurilor.

„Sînt un caraghios, așa cum spunea mereu John (era un băiat tare bun de altfel, dar aș fi dorit totuși să aibă ceva mai multă considerație pentru Pecksniff) ; sînt un caraghios că mă necăjesc gîndindu-mă ce departe sîntem unul de altul în loc să mă bucur de norocul extraordinar care a dat peste mine cînd am intrat într-o casă ca asta. M-am născut într-o zodie norocoasă că l-am întîlnit pe Pecksniff. Și ce noroc acuma să am un tovarăș ca noul elev ! N-am văzut de cînd sînt un băiat mai amabil, mai îndatoritor și mai sincer ! Din prima zi ne-am împrietenit.

Unde mai pui că e și rudă cu Pecksniff ; e deștept și are prestanță, așa încît va face cu siguranță o carieră frumoasă. Dar iată-l că vine... Ce băiat bun... Oriunde ar fi, se simte ca la el acasă."

Într-adevăr, noul elev, fără să fie de loc emoționat că o duce la braț pe domnișoara Mercy Pecksniff, care-i vorbea cu multă căldură, luîndu-și rămas bun de la el, cobora liniștit strada urmat de domnișoara Charity și de domnul Pecksniff. Cum tocmai atunci venea și diligența, Tom se repezi înaintea sus-numitului domn, rugîndu-l să binevoiască a-i trimite scrisoarea la adresa menționată pe plic.

— Aha ! — spuse acest domn privind plicul — e pentru sora dumitale, Thomas. Bine, bine, scrisoarea va fi dusă la destinație, domnule Pinch, poți fi liniștit ; sora dumitale o va primi cu siguranță, domnule Pinch.

Făcu această promisiune cu un aer atît de mărinimos și de protector, încît Tom înțelese că i s-a făcut un mare hatîr (lucru la care nu se gîndise la început) și îi mulțumi din suflet. După obiceiul lor, cele două domnișoare Pecksniff izbucniră în rîs cînd auziră că este vorba de sora domnului Pinch.

— Trebuie să fie o ciumă, cu siguranță ! Gîndește-te : o „domnișoară Pinch !"... Doamne-ferește !

Tom se bucură, închipuindu-și că rîd cu prietenie și din bunătate. Așa că începu și el să rîdă, frecîndu-și mîinile și urîndu-le drum bun și să vină sănătoși înapoi. Se simțea fericit. Diligența se îndepărtase de mult, cu ramurile de măslin depozitate sub capră și cu porumbițele înăuntru, și Tom tot mai stătea locului făcînd semne cu mîna și dînd din cap ; era atît de emoționat de bunăvoința excepțională a tinerelor domnișoare, încît uitase și de Martin Chuzzlewit, care după ce se achitase de plăcuta-i obligație căzuse pe gînduri, rezemat de stîlpul indicator, cu privirile ațintite în pămînt.

Liniștea deplină, care se așternu după ce se stinse uruitul diligenței, și frigul pătrunzător, îi treziră pe amîndoi tinerii din gîndurile lor. Se întoarseră unul către celălalt și o porniră spre casă la braț.

— Ce abătut ești ! spuse Tom. Ce s-a întîmplat ?

— Nimic deosebit, răspunse Martin. Nimic mai mult decît a fost ieri și — vreau să sper — ceva mai mult decît va fi mîine. Sînt trist, Pinch.

— Eu în schimb astăzi sînt grozav de bine dispus, strigă Tom ; rareori mi s-a întîmplat să mă simt atît de bine. Ce drăguț din partea lui John, știi cine, predecesorul dumitale, că mi-a scris, nu-i așa ?

— Cum ? A, da ! spuse Martin cu gîndurile aiurea. Credeam că are prea multe distracții ca să se mai gîndească la dumneata, Pinch.

— La fel credeam și eu — răspunse Pinch — și totuși s-a ținut de cuvînt ; chiar așa îmi și scrie : „Dragă Pinch, mă gîndesc foarte des la dumneata" și multe alte lucruri, care sînt tot atîtea dovezi de prietenie.

— Se vede că e un băiat grozav de amabil — rosti morocănos Martin — căci probabil nu crede ce spune.

— Nu, probabil că nu, răspunse Tom, uitîndu-se melancolic la tovarășul său ; crezi că mi-a scris așa, numai ca să-mi facă plăcere ?

— E cu putință oare — spuse Martin cu convingere — ca un tînăr care abia a scăpat din satul ăsta păcătos și care a rămas singur de capul lui la Londra, să mai aibă timpul sau dispoziția necesară pentru a se gîndi cu plăcere la ce-a lăsat și la cei pe care i-a lăsat aici ? Spune-mi, crezi că ar fi normal asta, Pinch ?

După o clipă de gîndire, domnul Pinch răspunse cu o voce domoală, că într-adevăr, n-ar fi normal și că, de bună seamă, Martin știe mai bine.

— Cred și eu ! răspunse Martin.

— Sigur că da — murmură blînd Pinch — asta spuneam și eu.

Își continuară drumul tăcuți pînă acasă ; între timp se înnoptase de-a binelea.

Domnișoara Charity, socotind că n-avea cum să care cu ea în diligență și nici cum să le păstreze pînă la întoarcerea lor, lăsase pe masă, în două farfurii, resturile banchetului din ajun. Așa că Martin și Tom găsiră în sufragerie toate bunătățile care supraviețuiseră ospățului din noaptea trecută, adică : cîteva felii ațoase de portocală, cîteva tartine uscate, vreo două bucăți din prăjitura aceea

geologică, vreo cîțiva biscuiți întregi, precum și băutura menită să ude toate aceste bunătăți. Resturile din cele două sticle cu vin de coacăze fuseseră turnate într-o singură sticlă, astupată cu un ghemotoc de hîrtie ; tinerii noștri aveau deci cu ce chefui toată noaptea.

Martin Chuzzlewit, aruncînd o privire disprețuitoare asupra acestui ospăț împărătesc, se apropie de cămin, îl umplu cu cărbuni în paguba domnului Pecksniff, și se așeză cu un aer morocănos în fața focului, alegînd fotoliul cel mai comod din toată încăperea. Pentru a se instala și el cît putea mai bine în colțișorul rămas liber lîngă foc, domnul Pinch își trase scăunașul domnișoarei Mercy, după care, punîndu-și paharul pe covor și farfuria pe genunchi, începu să se înfrupte încîntat.

Dacă Diogene ar fi putut să se rostogolească, cu butoi cu tot, pînă în sufrageria domnului Pecksniff și l-ar fi văzut pe Tom Pinch stînd pe scăunelul domnișoarei Mercy Pecksniff cu farfuria pe genunchi și cu paharul în față, nu și-ar fi putut stăpîni un zîmbet, chiar dacă s-ar fi simțit din cale afară de ursuz în clipa aceea. Satisfacția lui Tom, faptul că aprecia atît de mult tartinele înecăcioase care îi scîrțîiau în gură de parcă ar fi fost rumeguș, adînca voluptate cu care savura picătură cu picătură vinul botezat, plescăind din limbă ca și cum ar fi fost atît de minunat încît i-ar fi părut rău să risipească măcar un strop din el, mulțumirea care i se oglindea pe față, cînd se oprea în răstimpuri, ca să închine în gînd în cinstea cuiva ; apoi neliniștea care-i tulbura uneori fericirea zugrăvită pe chip, atunci cînd, privind cu mulțumire împrejur, întîlnea fruntea posomorîtă a tovarășului său ; în fața acestora, fără doar și poate, nici cel mai cinic mizantrop din lume, oricît de mult ar fi urît oamenii, nu s-ar fi putut opri să nu surîdă văzîndu-l pe Tom Pinch cît era de încîntat.

Unii l-ar fi bătut pe spate prietenește și i-ar fi propus să ciocnească și cu ei un pahar de vin de coacăze, cu toate că era acru ca oțetul, și poate chiar le-ar fi făcut plăcere să-i laude buchetul, alții i-ar fi strîns mîna atît de blîndă și de bună și i-ar fi mulțumit pentru lecția pe care le-o dădea sufletul lui naiv și sincer. Alții, probabil,

ar fi rîs cu el, iar alții ar fi rîs de el ; din ultima categorie făcea parte și Martin Chuzzlewit, care nemaiputîndu-se stăpîni, izbucni într-un rîs cu hohote.

— Ei bravo — spuse Tom mulțumit — bravo ! În sfîrșit, puțină veselie ! Minunat !

Vorbele lui îl făcură pe Martin să izbucnească într-un rîs și mai zgomotos. După ce se mai liniști, spuse :

— N-am mai pomenit om ca dumneata, Pinch.

— Adevărat ? spuse Tom. Probabil ți se pare ciudat, fiindcă eu cunosc prea puține lucruri din lume, față de dumneata care, probabil, ai multă experiență.

— Am văzut destule pentru vîrsta mea, spuse Martin, care își apropiase și mai mult scaunul de foc și-și răschirase picioarele proptindu-le de o parte și de alta a grilajului din fața căminului. Hai, fie ce o fi, trebuie să-mi descarc sufletul. Am să-ți spun tot, Pinch.

— Spune ! zîmbi Tom. Pentru mine asta e cea mai mare dovadă de prietenie.

— Stai bine ? Nu-ți iau din căldură ? întrebă Martin, întorcîndu-se spre Pinch, care în clipa aceea tocmai se străduia să zărească focul privind peste picioarele tovarășului său.

— De loc, îl asigură Tom.

— Trebuie să știi — începu Martin încet și cu o oarecare zăbavă — că în copilărie toată lumea îmi spunea că voi avea parte de un viitor strălucit și voi fi foarte bogat. Probabil așa s-ar fi întîmplat, dacă n-ar fi intervenit anumite evenimente, pe care ți le voi povesti și din pricina cărora am fost desmoștenit.

— De tatăl dumitale ? se miră Pinch făcînd ochii mari.

— De bunicul meu. Părinții mei au murit cînd eram mic, de-abia îmi amintesc de ei.

— Eu pe ai mei nici nu i-am cunoscut, dragul meu ! spuse încetișor Tom, punîndu-și mîna pe aceea a tovarășului său și retrăgînd-o apoi imediat, cu timiditate și delicatețe.

— Ah, cît despre asta, Pinch — urmă Martin zgîndărind focul și vorbind cu însuflețirea și sinceritatea lui obișnuită — știi, e foarte frumos să-ți iubești părinții cît trăiesc și să-ți amintești de ei cînd nu mai sînt, dacă

i-ai cunoscut cît de puțin. Dar cum eu aproape nu i-am cunoscut pe ai mei, îți dai seama că nu am de ce să fiu prea sentimental cînd mă gîndesc la ei. Ăsta-i adevărul și n-am de ce să mă ascund.

Domnul Pinch se uita gînditor la grătarul căminului și, cum tovarășul său se oprise brusc, tresări și spuse :

— Da, desigur ! și se pregăti să-l asculte cu amîndouă urechile.

— Într-un cuvînt — reluă Martin — am fost crescut, de cînd mă știu, de bunicul de care ți-am vorbit. Desigur, bunicul meu are multe calități, nu pot să n-o recunosc, dar are și două mari defecte care strică totul : în primul rînd, e cel mai încăpățînat om, iar în al doilea, e grozav de egoist.

— Adevărat ? se minună Tom.

— În aceste două privințe, n-are seamăn pe lume, reluă celălalt. Am auzit multă lume spunînd că în familia noastră defectele astea se moștenesc din tată în fiu și probabil că afirmația cuprinde mult adevăr. Eu, personal, n-am o părere bine definită. În ce mă privește, sînt mulțumit că n-am moștenit defectele familiei și, pe cît îmi stă în putință, încerc să mă feresc de ele.

— Desigur, spuse Pinch. Foarte bine.

— Ei bine, domnule — continuă Martin, zgîndărind din nou focul și apropiindu-și și mai mult fotoliul de cămin — egoismul îl face să fie grozav de pretențios, iar încăpățînarea nu-i îngăduie niciodată să mai scadă din aceste pretenții. În consecință, mi-a cerut întotdeauna să fiu respectuos, supus și dezinteresat. Am trecut multe cu vederea, pentru că i-o datoram ca bunic (dacă se poate spune așa ceva despre orice bunic în genere) și pentru că țineam la el cu adevărat ; ne-am certat însă adeseori, pentru că mă scoteau din sărite unele toane ale lui, nu față de mine, adică...

Aci se opri, parcă puțin încurcat.

Domnul Pinch, nefiind omul care să scoată pe cineva din încurcătură printr-o observație plină de tact, nu spuse nimic.

— Cred că mă înțelegi ! adăugă repede Martin. Nu-i nevoie să-ți explic mai mult. Acum vine partea cea mai

interesantă a povestirii mele și anume întîmplarea care m-a făcut să ajung aici. Pinch, sînt îndrăgostit !

Domnul Pinch îl privi și mai atent.

— Îți spun că sînt îndrăgostit. Sînt îndrăgostit de cea mai frumoasă fată din lume. Din nenorocire, însă, situația ei depinde de bunicul meu ; dacă bunicul meu ar ști că și ea mă iubește, ar alunga-o și atunci biata fată ar rămîne pe drumuri. Cred că asta nu-i o dovadă de egoism din partea mea, nu-i așa ?

— Egoism !... strigă Tom. Ai avut o purtare nobilă. S-o iubești așa de mult și totuși, pentru ca să nu-și piardă situația, nici măcar să nu-i pomenești de...

— Ce tot vorbești, Pinch ? se răsti Martin. Nu mai îndruga prostii, dragul meu ! Cum să nu-i pomenesc...

— Iartă-mă, te rog, răspunse Tom. Am crezut că asta ai vrut să spui, și de-asta ziceam...

— La ce bun să fii îndrăgostit, dacă nu-i mărturisești fetei pe care o iubești cît de mult ții la ea ? adăugă Martin. Decît doar dacă-ți place să fii mereu cu inima frîntă !

— Ai dreptate. Pariez că știu ce ți-a răspuns cînd i-ai spus că o iubești, rosti Tom uitîndu-se la frumosul chip al lui Martin.

— Nu cred că ai ghicit tot, Pinch — îi replică tînărul, încruntînd ușor din sprîncene — deoarece ea are anumite idei puerile despre datorie și recunoștință, idei pe care e greu să i le schimbi. Cît privește dragostea ei, ai ghicit : mă iubește.

— Aș fi putut să pun rămășag ; era și firesc, spuse Tom, și de mulțumire mai trase o dușcă de vin.

Martin urmă :

— Cu toate că de la început am fost foarte prudent, bunicul meu e mult prea gelos și prea bănuitor ca să nu fi mirosit ceva. Dînsei personal nu i-a spus nimic, dar pe mine m-a luat deoparte și mi-a reproșat că încerc s-o îndepărtez de la îndatoririle ei. (Îți dai seama ce egoist e !) Mi-a spus că a crescut-o numai pentru ca să-l îngrijească cu abnegație și devotament după ce mă va fi însurat pe mine după placul lui. Atunci m-am înfuriat și i-am spus că eu am să mă însor cu cine vreau eu și nu cu cine-i place

lui, că nu sînt nici de cumpărat, și nici de vîndut la licitație.

Domnul Pinch făcu ochii mari și se uită și mai atent la foc.

— Bineînțeles că asta l-a făcut să turbeze, așa că a întors imediat foaia, continuă Tom. De atunci am ținut-o tot într-o ceartă, și pînă la urmă a trebuit să aleg : sau să renunț la ea, sau să fiu dezmoștenit. Or, gîndește-te, Pinch, nu numai că o iubesc cu pasiune (pentru că, deși săracă, e atît de frumoasă și de deșteaptă, încît oricine ar fi fericit să o ia de nevastă), dar ceea ce mă caracterizează pe mine este tocmai...

— Încăpățînarea, îi suflă Tom, cu toată sinceritatea.

Cuvîntul nu fu însă primit așa cum se aștepta Tom, căci tînărul spuse puțin răstit :

— Ești un caraghios, Pinch !

— Iartă-mă — se scuză celălalt — credeam că nu găsești cuvîntul !

— Da, dar nu pe ăsta-l căutam. Ți-am spus că nu sînt încăpățînat. Dacă m-ai fi lăsat să vorbesc, ai fi aflat că ceea ce mă caracterizează pe mine este tocmai hotărîrea mea de nezdruncinat.

— Da, da, înțeleg, exclamă Tom, mușcîndu-și buzele și clătinînd din cap.

— Așa că n-am vrut să cedez nici cît negru sub unghie.

— Nu, nu, firește, spuse Tom.

— Mai mult : cu cît insista el, cu atît se întărea în mine hotărîrea să nu cedez.

— Desigur ! aprobă Tom.

— După cum vezi, reluă Martin, lăsîndu-se pe spătarul fotoliului și făcînd cu mîna un gest care voia să spună că totul s-a terminat, sfîrșitul a fost că am ajuns aici !

Cîteva clipe, domnul Pinch privi încurcat focul, ca și cum ar fi căutat răspunsul la o întrebare grea. În sfîrșit, spuse :

— Probabil că pe Pecksniff îl cunoșteai mai dinainte.

— Numai din auzite. Nu-l văzusem niciodată : pentru că bunicul meu nu numai că nu voia să vadă pe ni-

meni, dar mă ținuse și pe mine departe de restul familiei. După ce m-am despărțit de el, lucru care s-a petrecut într-un oraș din acest județ, m-am dus la Salisbury, unde am citit anunțul domnului Pecksniff : i-am scris imediat, pentru că întotdeauna m-a atras studiul arhitecturii. Iar cînd am aflat că anunțul era dat de Pecksniff, am avut un motiv în plus să vin aici, Pecksniff fiind...

— Un om extraordinar !... îl întrerupse domnul Pinch, frecîndu-și mîinile. Da, da, ai perfectă dreptate.

— Ca să fiu sincer, nu din cauza asta, ci pentru că bunicul meu îl urăște grozav, și, pe cît îmi stă în putință, țin să-i fac în ciudă. Deci, cum spuneam adineaori, iată-mă acum aici ! Va trece probabil încă multă vreme pînă ce-mi voi putea realiza proiectele în privința fetei de care ți-am vorbit. Într-adevăr, nici eu, nici ea, nu avem de nici unele, așa că nu mă pot căsători pînă ce nu-mi voi face o situație. N-aș admite niciodată să mă însor din dragoste și să trăiesc în sărăcie într-o odăiță mizerabilă de la mansardă.

— Ca să nu mai vorbim de ea, remarcă Tom încetișor...

— Ai dreptate — reluă Martin, care se sculă pentru a-și încălzi spatele la foc, rezemat de cămin — ca să nu mai vorbim de ea. Cred însă că ei nu i-ar veni chiar așa de greu cum mi-ar veni mie : întîi, fiindcă mă iubește foarte mult și apoi din pricină că am făcut pentru ea un mare sacrificiu, deoarece aș fi putut găsi o partidă mult mai bună.

Trecu o lungă bucată de vreme pînă ce Tom spuse „desigur", o pauză atît de lungă, încît Martin și-ar fi putut face între timp siesta.

— În legătură cu povestea mea de dragoste, vreau să-ți mai vorbesc de o ciudată coincidență, și cu asta am terminat. Îți amintești ce mi-ai spus aseară despre frumoasa necunoscută din biserică ?

— Sigur, spuse Tom tresărind și sculîndu-se iute de pe scaun, pentru a se așeza pe fotoliul de pe care se ridicase Martin, ca să-i poată privi mai bine fața ; sigur că-mi amintesc.

— Ea era frumoasa necunoscută !

— Bănuiam că asta o să-mi spui, exclamă Tom cu o voce tremurătoare, privindu-l țintă. Extraordinar !

— Ea era, repetă tînărul. După cele povestite de Pecksniff, sînt sigur că a fost aici cu bunicul meu. Nu mai bea atîta acritură, Pinch, că are să-ți vină rău — arăți prost.

— Într-adevăr, mă tem că n-o să-mi facă bine, spuse Tom, punînd jos paharul pe care nu-l mai umpluse de multă vreme. Așadar, ea era !

Martin aprobă din cap și spuse cu o față serioasă că dacă ar fi sosit cu cîteva zile mai devreme, ar fi putut s-o vadă, și că, probabil, ea se afla acum la sute de kilometri depărtare. După ce se mai plimbă cîtva timp cu pași mari prin cameră, se trînti pe un scaun, îmbufnat ca un copil răsfățat.

Tom Pinch avea o inimă bună ca pîinea caldă. Nu putea să vadă suferind pe nimeni, oricine ar fi fost el, cu atît mai puțin pe cineva care îi era drag și care îi arătase (chiar dacă numai în imaginația lui) simpatie și bunăvoință. Înlăturînd gîndurile care îl munciseră pînă atunci (și care, judecînd după creșturile de pe frunte, trebuie să fi fost destul de serioase), Tom încercă să-l consoleze cum se pricepu pe tînărul său prieten.

— Sînt sigur că pînă la urmă o să fie bine ; nenorocirile prin care treceți acum au să vă lege mai tîrziu și mai strîns unul de altul. După cîte am citit eu în cărți, cam așa se întîmplă ; și eu simt că așa e firesc și așa trebuie să fie. Cînd lucrurile nu merg cum vrem noi — adăugă Tom cu un zîmbet care, cu toată înfățișarea lui ștearsă, era mult mai plăcut și mai dulce decît al celei mai frumoase femei — cînd lucrurile nu merg așa cum vrem noi, ce poți face ? Nimic altceva decît să le luăm așa cum sînt, căutînd să vedem numai partea lor bună și să așteptăm răbdători timpuri mai fericite. Eu, după cum știi, n-am nici o putere să le schimb, dar aș vrea din suflet să-ți fiu de ajutor, și dacă vreodată îmi va sta în putință să fac ceva pentru dumneata, m-aș bucura grozav dacă ai apela la mine !

— Mulțumesc... spuse Martin, strîngîndu-i mîna. Pe cuvîntul meu, ești un băiat sincer și tare cumsecade.

După o clipă își trase iar scaunul lîngă foc și adăugă :

— Fii sigur că aș face apel la dumneata, dacă aș ști că-mi poți fi cumva de folos, dar, din nenorocire...

Își trecu nervos degetele prin păr și se uită la Tom ca și cum i-ar fi reproșat că nu-i în stare să facă nimic.

— Ce ajutor poți să-mi dai dumneata ? continuă el. Totuna ar fi dacă m-aș adresa cleștelui ori căminului din fața noastră.

— Uiți că mai există și sufletul, spuse Tom cu blîndețe.

— Poate că ai dreptate. Dacă sufletul ne-ar fi de vreun ajutor pe lumea asta, nici n-aș mai avea nevoie de altceva. Totuși, dacă ai vrea, ai putea să-mi faci chiar acum un serviciu.

— Ce ? întrebă Tom.

— Să-mi citești ceva.

— Cu cea mai mare plăcere, se bucură Tom apucînd sfeșnicul. Iartă-mă dacă te las o clipă pe întuneric ; mă duc să caut o carte. Ce preferi ? Shakespeare ?

— Da, răspunse prietenul său căscînd și întinzîndu-se. Merge ! Ziua de astăzi a fost plină de atîtea evenimente, încît m-a obosit. În asemenea cazuri nu există nimic mai plăcut pe lume decît să-ți citească cineva pînă ce adormi. N-ai să te superi dacă am să adorm, nu-i așa ?

— Sigur că nu, se grăbi Tom să-l asigure.

— Atunci poți să începi. Nu te întrerupe dacă vezi că am ațipit (afară numai dacă n-o să te simți ostenit) ; e așa de plăcut să te trezești în sunetul monoton al unei voci ! Ai încercat vreodată ?

— Nu, niciodată, răspunse Tom.

— Încearcă atunci într-una din zilele astea, cînd vom fi amîndoi în toane bune. Poți să mă lași pe întuneric ; du-te și adă cartea !

Domnul Pinch ieși degrabă și se întoarse într-o clipă cu unul din prețioasele volume de pe poliția de lîngă patul său. Între timp, Martin căutase să se instaleze cît mai bine, în măsura în care îi permiteau circumstanțele. Își înjghebase în fața focului un pat din trei scaune, potrivind scăunașul domnișoarei Mercy drept căpătîi, după care se întinsese cît era de lung.

— Nu citi prea tare, te rog, îi spuse el lui Pinch.
— Nu, nu, răspunse Tom.
— Crezi că n-are să-ți fie frig ?
— De loc, n-ai nici o grijă.
— Atunci, poți începe.

După ce răsfoi mai întîi cartea, întorcîndu-i filele cu atîta dragoste, de parcă ar fi fost niște ființe vii și iubite, domnul Pinch alese un pasaj și începu să citească. Nu citi nici cincizeci de versuri, că prietenul său și începu să sforăie.

— Bietul băiat !... șopti Tom, aplecîndu-se peste speteaza scaunelor să-l privească mai bine, e prea tînăr ca să poată suporta atîta canon. Ce încredere, și ce suflet deschis, să-mi dezvăluie taina inimii sale ! Ea era deci !... ea era !

Amintindu-și însă de înțelegerea dintre el și Martin, își continuă lectura de unde o lăsase și citi mai departe uitînd să curețe mucul lumînării, pînă ce fitilul se făcu cit o ciupercă. Încetul cu încetul, cartea îl pasionă atît de mult, încît uită să mai pună cărbuni pe foc, greșeală de care-i aminti Martin Chuzzlewit ; trezindu-se după vreun ceas, tînărul strigă, tremurînd de frig :

— Cum ! s-a stins focul ?... De asta visam c-am înghețat ! Spune să ne-aducă niște cărbuni ! Ce caraghios ești Pinch !...

CAPITOLUL VII

În care domnul Chevy Slyme își dovedește independența de spirit, iar „Balaurul albastru" își pierde un mădular.

Chiar a doua zi dimineață, Martin începu să lucreze la planul liceului, cu atîta zel și îndemînare, încît făcu să sporească și mai mult, dacă se poate spune, admirația domnului Pinch, care recunoscu că tînărul elev îi este cu mult superior.

Martin primi cu multă bunăvoință laudele lui Tom, și cum la rîndul său și el îl prețuia în felul lui pe dom-

nul Pinch, îi mărturisi acestuia că de aci încolo vor fi cu siguranță cei mai buni prieteni din lume (lucru de care Tom era absolut convins) și că niciodată vreunul dintre ei nu va avea motiv să regrete că s-au cunoscut. Domnul Pinch îl ascultă fericit, simțindu-se atît de măgulit de aceste amabile chezășii de prietenie și protecție, încît nu era în stare să găsească cuvintele potrivite ca să-și exprime mulțumirea. Și fiindcă veni vorba de prietenie, aceasta de față promitea într-adevăr să dăinuie mai mult decît multe altele pecetluite cu jurăminte solemne, căci atît timp cît una din părți conduce, iar cealaltă se supune (căci așa se înfățișau relațiile dintre cei doi prieteni), nu există nici un pericol să se întîmple ceva care să destrame legătura dintre ele, de pildă cei doi demoni gemeni care se numesc Invidia și Mîndria. Așa că, în prietenie sau în ceea ce e considerat ca atare, am putea deseori spune, răstălmăcind un vechi proverb : „Cine nu se aseamănă, se adună".

A doua zi după plecarea familiei, după amiază, tinerii erau foarte ocupați. Martin lucra, iar Tom făcea niște socoteli, calculînd partea ce i se cuvenea domnului Pecksniff din chiriile încasate, operație destul de grea, în timpul căreia era mereu deranjat de prietenul său, care avea obiceiul să fluiere în timp ce desena. Fură deci destul de mirați cînd văzură pătrunzînd în acest sanctuar al geniilor, fără să-și fi anunțat în prealabil vizita, un cap omenesc care, deși avea părul zbîrlit și o figură ce nu prea inspira încredere, zîmbea prietenos, cu o expresie totodată pașnică, glumeață și binevoitoare.

— De felul meu nu sînt prea harnic, scumpii mei domni — li se adresă el — dar știu să apreciez această însușire la alții. Să mă trăsnească cerul și să-mi sară ochii, dacă nu sînt convins că hărnicia este, după geniu, una dintre cele mai minunate însușiri ale omului. Pe viața mea, îi sînt adînc recunoscător prietenului meu Pecksniff că mi-a oferit prilejul să admir acest încîntător tablou pe care îl am sub ochi în clipa de față. Îmi amintiți de Whittington, înainte de a fi fost de trei ori primar al Londrei ! Pe cuvîntul meu de onoare că îmi amintiți de acest personaj istoric : amîndoi formați o autentică pereche de

Whittingtoni, domnii mei, doar pisica lipsește, dar asta nu-mi displace, din contră, mă bucură, pentru că nu pot suferi rasa felină. Mă numesc Tigg și am onoarea să vă salut.

Martin se uită întrebător la Pinch, iar Tom, care nu-l văzuse în viața lui pe domnul Tigg, se uită întrebător în ochii acestuia din urmă.

— Chevy Slyme ! spuse domnul Tigg, care îi înțelese încurcătura și-i trimise cu mîna stîngă o sărutare prietenească. Vă veți dumiri îndată cînd vă voi spune că sînt reprezentantul acreditat al lui Chevy Slyme, că sînt adică ambasadorul curții lui Chiv ! Ha ! Ha ! Ha !

— Așa ? făcu Martin, tresărind la auzul acestui nume binecunoscut lui. Spune-mi, rogu-te, ce vrea de la mine ?

— Dacă vă cheamă Pinch... începu domnul Tigg.

— Nu mă cheamă așa ! îl întrerupse Martin. Iată, acesta este domnul Pinch.

— Dacă acesta este domnul Pinch — spuse Tigg, trimițîndu-i încă o sărutare și pregătindu-se să intre de-a binelea în cameră — îl rog să-mi dea voie să-i exprim stima și respectul meu, dat fiind caracterul domniei-sale, pe care mi l-a lăudat atît de mult prietenul meu, Pecksniff, și să-i spun că apreciez în mod deosebit talentul său la orgă, cu toate că, iertați-mi expresia, eu personal nu sînt scripcar. Dacă acesta e domnul Pinch, îndrăznesc să sper că e bine sănătos și că nu l-a tras nici un curent.

— Vă mulțumesc — spuse Tom — sînt sănătos.

— Îmi pare bine, reluă Tigg. Așadar — adăugă el ducîndu-și mîna la gură și apropiindu-și buzele de urechea domnului Pinch — am venit pentru scrisoare.

— Pentru scrisoare ? repetă cu voce tare domnul Pinch. Ce scrisoare ?

Cu aceeași discreție, Tigg îi șopti răspunsul la ureche.

— Scrisoarea pe care prietenul meu Pecksniff a scris-o domnului Chevy Slyme și pe care ți-a lăsat-o dumitale.

— Nu mi-a lăsat nici o scrisoare ! spuse Tom.

— Ssst ! făcu celălalt. Totuna e, deși observ că prietenul meu Pecksniff nu s-a purtat atît de delicat cum ar fi fost de dorit. Am venit după bani !

— După bani ? se miră Tom.

— Exact, spuse domnul Tigg și îl bătu ușurel pe Tom peste piept, dînd de cîteva ori din cap, de parcă ar fi vrut să spună că, de fapt, ei doi se înțeleg foarte bine, dar că nu-i nevoie să mai știe și o a treia persoană de afacerile lor personale, așa că domnul Pinch să fie mulțumit dacă el, Tigg, acceptă să-i strecoare pe neobservate banii în palmă.

Domnul Pinch, uluit de această inexplicabilă (pentru el) comportare, spuse fără înconjur că probabil este la mijloc o neînțelegere, că nu primise nici o dispoziție să dea nimănui nimic, nici chiar domnului Tigg sau prietenului acestuia.

Domnul Tigg îl ascultă, apoi îl rugă cu toată gravitatea să fie atît de bun și să repete ceea ce a spus, și în timp ce Tom repeta cît putea mai răspicat, ca nu cumva să mai rămînă vreo îndoială, el dădea foarte serios din cap la fiecare frază. Cînd Pinch termină tot ce avea de spus, domnul Tigg se așeză pe un scaun, fără să fie poftit, și le vorbi celor doi tineri în felul următor :

— Ei bine, scumpii mei domni, să vedeți ce se întîmplă. În momentul de față satul acesta adăpostește un mare talent, dublat de un geniu, un adevărat luceafăr care, din pricina neglijenței prietenului meu Pecksniff, se găsește într-o situație atît de îngrozitoare, încît nu-ți vine să crezi că mai poate exista așa ceva în societatea secolului al XIX-lea. În clipa de față, aici în sat, la „Balaurul albastru" (luați seama, într-un han păcătos, într-un han plebeu, în care miroase numai a mahorcă), se află un om despre care am putea spune cu poetul : „Nu poate fi comparat decît cu el însuși". Și omul acesta e ținut zălog acolo pentru că nu poate să-și plătească nota. Ha ! Ha ! Ha ! pentru că nu poate să-și plătească nota ! Da, repet, pentru că nu poate să-și plătească nota ! Cunoașteți desigur *Cartea martirilor* de Fox, am auzit cu toții de Curtea Plîngerilor și de Camera Înstelată, dar nici un om, viu sau mort, n-are să mă contrazică dacă-i voi spune că în comparație cu situația prietenului meu Chevy Slyme, zăvorît într-un han din cauza unei nenorocite de note neplătite, toate acestea nu-s decît niște sărmane lupte de cocoși.

Martin și domnul Pinch se uitară în tăcere, întîi unul la altul și apoi la domnul Tigg, care, cu brațele încrucișate pe piept, îi privea atent cu o amară deznădejde.

— Aș vrea să mă înțelegeți, domnilor, reluă el, gesticulînd aprins cu mîna dreaptă. Dacă ar fi vorba de altceva decît de o notă de plată, aș suferi în tăcere și aș continua să păstrez un pic de stimă față de umanitate. Însă cînd un om ca prietenul meu Slyme e ținut zălog din cauza unei consumații neplătite, din cauza unui lucru atît de prozaic, atît de meschin, pe care îl însemni pe o tăbliță, sau cu cretă pe ușă, îmi dau seama că există în lumea aceasta un dezechilibru atît de adînc, încît toată structura societății stă să se destrame și nu-ți mai vine să crezi în nimic. Într-un cuvînt, domnilor — adăugă domnul Tigg, gesticulînd și cu mîinile și cu capul — cînd un om ca Slyme e ținut zălog pentru o notă de plată, mă lepăd de vechile mele credințe și nu mai cred în nimic. Dracu să mă ia, dar nu mai cred nici măcar în faptul că nu mai cred !

— Îmi pare foarte rău — spuse Tom după o scurtă pauză — dar domnul Pecksniff nu mi-a lăsat nici o dispoziție în această privință și nu pot face nimic fără ordinul dumnealui. N-ar fi mai bine să te înapoiezi acolo de unde ai venit și să rezolvi chestiunea plătind nota prietenului dumitale ?

— Ei ! cum aș putea face una ca asta, cînd și eu sînt ținut zălog — exclamă domnul Tigg — și cînd datorită surprinzătoarei și, trebuie să adaug, vinovatei neglijențe a prietenului meu Pecksniff, n-am nici cu ce plăti trăsura ?

Tom se gîndea să-i amintească acestui gentleman (care, desigur, uitase în zăpăceala lui) că în țară există oficii poștale și că dacă ar scrie unui prieten sau unui samsar să-i trimită bani, suma cerută ar avea foarte puține șanse de a se pierde pe drum ; însă, în marea lui bunătate, se abținu să o facă. Urmă un moment de tăcere, după care Tom întrebă :

— Spuneai, domnule, că și dumneata ești prizonier ?

— Poftiți încoace, spuse domnul Tigg, sculîndu-se în picioare. Îmi dați voie să deschid o clipă fereastra asta ?

— Da, desigur, spuse Tom.

— Foarte bine, făcu domnul Tigg, deschizînd geamul. Vezi dumneata ceva mai încolo un individ cu basma roșie la gît și fără jiletcă ?

— Da, îl văd, spuse Tom. E Mark Tapley.

— Mark Tapley ?... Ei bine ! nu numai că Mark Tapley a avut bunătatea să mă întovărășească pînă aici, dar mă așteaptă ca să mă și conducă înapoi. Și pentru această amabilă atenție, domnule Pinch — adăugă domnul Tigg, netezindu-și mustața — vă jur că ar fi fost mai bine pentru Mark Tapley dacă în pruncie doamna Tapley l-ar fi înecat în propriul dumisale lapte, decît să mai fi apucat ziua de azi.

În ciuda unei atît de cumplite amenințări, domnul Pinch mai găsi destulă putere ca să-l strige pe Mark și să-l roage să vină pînă sus. Acesta nu stătu mult pe gînduri ; Tom și domnul Tigg abia apucară să închidă fereastra că cel chemat se și afla în fața lor.

— Pentru Dumnezeu, Mark ! începu domnul Pinch. Ce s-a petrecut între doamna Lupin și domnul acesta ?

— Care domn, domnule Pinch ? întrebă Mark. Nu văd nici un domn aici în afară de dumneata și domnul cel nou venit (acesta era Martin, căruia Mark îi făcu o plecăciune cam stîngace) și cred că nici dumneata, nici domnul, n-aveți de ce vă plînge de doamna Lupin.

— Vină-ți în fire, Mark ! strigă Tom. Doar îl vezi și tu pe domnul...

— Tigg, completă domnul în chestiune. Stați puțin. Îi arăt eu cine sînt, nu vă fie teamă !

— A ! pe ăsta ? făcu Mark cu dispreț. Sigur că-l văd și l-aș vedea și mai bine dacă și-ar rade barba și s-ar mai tunde olecuță...

Domnul Tigg dădu din cap aruncîndu-i lui Mark o privire fioroasă și bătîndu-se cu pumnul în piept.

— Degeaba, spuse Mark. Degeaba bați la ușa asta, că nu vei căpăta nici un răspuns, ascultă-mă pe mine. N-ai să găsești acolo decît cîlți și încă din cei soioși.

— Hai, hai, Mark — spuse Pinch, intervenind de teama unei încăierări — răspunde-mi la întrebare. Cred că nu te-ai supărat ?

— Să mă supăr, domnule ! exclamă Mark rîzînd. Nu. E ceva (deși nu-i mare lucru) să fii vesel și bine

dispus cînd vezi un individ ca ăsta făcînd pe leul turbat — dacă există cumva o rasă de lei care nu știu decît să răcnească și să-și scuture coama. Mă întrebați, domnule Pinch, ce este între el și doamna Lupin ? Aflați că între el și doamna Lupin e o notă de plată. Și cred că doamna Lupin se poartă destul de bine cu el și cu prietenul lui, căci ar trebui să le ceară plata dublă, dat fiind că indivizii ăștia strică bunul renume al „Balaurului". Asta-i părerea mea. Eu n-aș primi la mine în casă o pușlama ca asta, chiar dacă ar fi să cîștig lozul cel mare. Ăsta numai uitîndu-se în pivniță e-n stare să-ți acrească berea în butoaie ! Cunoaștem noi marfa asta...

— Nu-mi răspunzi la întrebare, Mark, îi atrase atenția domnul Pinch.

— Zău, domnule Pinch, nu știu ce-aș mai putea să spun. Ăsta și cu amicul lui au tras la „Luna și Stelele", au mîncat și au băut acolo pe veresie. După care s-au mutat la noi, ca s-o ia de la cap. Dar asta încă n-ar fi nimic — escroci de-alde dumnealui sînt pe toate drumurile, domnule Pinch, asta treacă de la noi — mai rău e că derbedeul, după toate alea, mai e și obraznic. Nimic nu-i destul de bun pentru domnia-sa ; pe urmă și-a luat-o în cap că toate femeile mor după el, că trebuie să fie încîntate dacă le face cu ochiul și că toți bărbații sînt datori să stea la cheremul lui. Și culmea, îmi spune azi dimineață, fandosit cum e : „Deseară plecăm, băiete !" „Plecați ? întreb eu. Atunci doriți desigur să vă facem socoteala ?" „O ! nu, băiete — îmi spune el — nu te deranja. Îi voi da dispoziție lui Pecksniff să aranjeze totul". La care însă direcțiunea „Balaurului" a răspuns : „Mulțumim, domnul meu, prea multă cinste pentru noi, dar de, cum n-avem o părere prea bună despre dumneavoastră și nici nu vedem de ce am avea-o, cum dumneavoastră călători fără bagaje și cum domnul Pecksniff nu-i acasă (poate nu știați lucrul acesta) preferăm să aranjăm lucrurile altfel". Asta-i situația. Și eu te rog — adăugă domnul Tapley ca încheiere, arătînd cu pălăria spre domnul Tigg — eu rog pe oricare lady sau gentleman cu oleacă de bun simț, să-mi spună dacă a mai pomenit vreodată un individ mai nesuferit ca ăsta !

— Aș vrea să știu — interveni Martin înainte ca invectivele ucigătoare ale domnului Tigg să se abată asupra aceluia care-i ținuse candida cuvîntare mai sus amintită — aș vrea să știu la cît se urcă datoria ?

— În bani, n-ar fi mare lucru — răspunse Mark — vreo trei lire și ceva, dar nu-i numai asta, mai e și obrăzni...

— Da, da, îl întrerupse Martin. Ne-ai mai spus o dată. Pinch, vreau să-ți vorbesc.

— Ce este ? întrebă Tom, retrăgîndu-se cu el într-un colț al încăperii.

— Uite ce e. Mi-e rușine s-o spun, dar domnul Slyme e rudă cu mine și nu prea am de ce să mă laud cu el. Aș prefera să nu-l mai știu pe aci ; la urma urmei cu trei-patru lire scap destul de ieftin. Nu cumva se întîmplă să ai la dumneata ceva bani ca să plătești datoria asta ?

Felul în care Tom îi răspunse clătinînd din cap nu lăsa nici o urmă de îndoială asupra sincerității sale.

— Ce ghinion ! Pentru că nici eu nu sînt în fonduri ; dacă ai fi avut suma aceasta, te-aș fi rugat să mi-o împrumuți. Dar dacă-i spunem hangiței că ne luăm noi obligația să-i plătim ? Cred că-i același lucru.

— Sigur că da ! spuse Tom. Noroc că hangița mă cunoaște.

— Atunci, hai să aranjăm chestiunea asta și să ne descotorosim de ei cît mai repede cu putință ! Și pentru că pînă acuma dumneata ai vorbit cu domnul de colo, cred că ar fi bine ca tot dumneata să-i comunici hotărîrea noastră.

Domnul Pinch fiind de acord, îi aduse domnului Tigg la cunoștință ceea ce hotărîseră, iar acesta îi mulțumi strîngîndu-i mîna cu multă căldură și asigurîndu-l că și-a redobîndit încrederea în tot și în toate. Prețuia acest ajutor nu atît ca atare, spunea el, ci pentru că verifica prin el principiul după care firile generoase și nobile se înțeleg oriunde s-ar afla ele pe glob. Gestul acesta îi dovedea că acele firi simt ca și el, aceeași admirație față de geniu, chiar atunci cînd, așa cum e cazul cu prietenul său Slyme, metalul prețios din care e făurit are și puțin aliaj, și le mulțumi din toată inima în numele sus-numitului prieten, ca și cum ar fi fost vorba de o chestiune pur

personală. În clipa aceea însă fu nevoit să-și întrerupă discursul, deoarece ascultătorii începuseră să coboare scara, pregătindu-se să se ducă la han ; ajungînd la ușa ce da în stradă, îl înșfăcă pe domnul Pinch de reverul hainei, ca să fie sigur că nu va mai fi întrerupt, și îl sili să suporte un nou potop de cuvinte, pînă în momentul cînd se văzură în fața „Balaurului", unde intrară urmați imediat de Mark și de noul elev.

Domnul Pinch nu trebui decît să pună o vorbă pentru cei doi mușterii, pentru ca hangița cea bucălată, care nici nu dorea altceva decît să scape cît mai repede de ei, să le dea drumul. De fapt, ideea de a-i ține zălog fusese a domnului Tapley, care, din principiu, nu-i putea suferi pe acei coate-goale care trăiesc fără griji, folosind tot felul de tertipuri ; or, domnul Tapley nutrea o antipatie deosebită față de domnul Tigg și de prietenul lui, considerîndu-i drept prototipurile acestei specii de oameni. După ce descurcară cu atîta ușurință încurcătura, domnul Pinch și Martin dădură să plece, dar domnul Tigg stărui să mai rămînă, pentru a le face cinstea să-i prezinte lui Slyme, bunul său prieten. Cedînd pe de o parte stăruințelor domnului Tigg, iar pe de altă parte propriei lor curiozități, tinerii îl urmară pentru a fi prezentați distinsului gentleman.

Acesta stătea dus pe gînduri lîngă carafa de rachiu din ajun, în care mai rămăsese ceva pe fund, și desena absorbit niște cercuri pe masă cu fundul umed al paharului. E adevărat, acum arăta într-un hal fără hal, dar asta nu însemna că nu avusese și el zilele lui de glorie, cînd știa să comande cu aroganță, dovedind astfel că este un om cu gusturi rafinate, un om destinat celui mai strălucit viitor. Nu-i nevoie de cine știe ce pregătire specială ca să pozezi în gentleman : e deajuns să strîmbi mereu din nas și să răsfrîngi ușor buzele într-un rictus disprețuitor. Ceasul rău a vrut însă ca acest vlăstar din trunchiul Chuzzlewiților, leneș și nestatornic, să se hotărască, după ce-și risipise bruma de avere pe care o avusese, să devină profesor de maniere elegante, ca să-și cîștige existența. Dîndu-și prea tîrziu seama că pentru a corespunde acestei îndeletniciri îi trebuia ceva mai mult decît aerele lui de

mare senior, căzuse repede în starea în care se afla acum, păstrînd din trecut doar vechea lăudăroșenie și țîfnă și însușindu-și parcă în totul personalitatea nedespărțitului său prieten Tigg. În momentul de față era într-o stare atît de jalnică — plîngăreț, obraznic, abătut, și nervos în același timp — încît pînă și amicul și parazitul lui, Tigg, părea, în comparație cu el, un om întreg.

— Chiv, spuse domnul Tigg bătîndu-l pe umăr — prietenul meu Pecksniff nu era acasă, așa că am aranjat totul cu domnul Pinch și cu amicul său. Domnule Pinch, și dumneavoastră, domnule, vă prezint pe domnul Chevy Slyme ; Chiv, dînsul e domnul Pinch și dumnealui prietenul său !

— În situația în care mă aflu eu, e într-adevăr o plăcere să faci noi cunoștințe ! spuse Chevy Slyme îndreptînd spre Tom Pinch niște ochi tulburi. Nu cred să existe pe lume un om mai nenorocit decît mine !

Tom îl asigură că micul serviciu pe care i-l făcuse nu avea nici o importanță ; și, din delicatețe, simțindu-se stingherit, dădu să plece, împreună cu Martin. Domnul Tigg însă începu să tușească și să le facă semne de zor, implorîndu-i atît de insistent să mai stea, încît cei doi tineri rămaseră locului.

— Jur — strigă domnul Slyme, dînd cu pumnul în masă și rezemîndu-și obrazul în palmă, în timp ce din ochi îi curgeau lacrimi de bețiv — jur că sînt ființa cea mai nenorocită de pe lume. Societatea a urzit o întreagă conspirație împotriva mea. Sînt cel mai talentat om de litere din cîți există, sînt tobă de carte, sînt plin de geniu, plin de cîte în lună și în soare, plin de idei originale în oricare domeniu, și totuși, uitați-vă în ce hal am ajuns ! Mă văd pus în situația de a rămîne îndatorat față de doi străini pentru o biată notă de plată !

Domnul Tigg îi umplu amicului său paharul, i-l puse în mînă și făcu un semn din cap către musafiri, dîndu-le să înțeleagă că îl vor vedea în curînd pe prietenul lui într-o lumină mai favorabilă.

— Să rămîn obligat unor străini pentru o biată notă de plată ! repetă domnul Slyme, după ce duse morocănos paharul la gură. Frumos ! Și în timpul ăsta o groază de șarlatani sînt celebri ! Oameni care nu-mi ajung nici

pînă la degetul mic... Tigg, te iau martor, sînt tratat ca cel mai oropsit cîine de pe suprafața pămîntului !

Scoțînd un geamăt ce aducea cu schelălăitul animalului mai sus pomenit, în cele mai grele clipe din viața lui, domnul Slyme duse din nou paharul la gură. Nectarul păru a-i trezi curajul, căci, după ce puse paharul pe masă, începu să rîdă disprețuitor. Domnul Tigg le făcu iar un semn musafirilor lui, vrînd să le atragă atenția că în sfîrșit sosise momentul în care Chiv avea să se arate în toată măreția lui.

— Ha ! Ha ! Ha ! rîse amar domnul Slyme. Eu, să rămîn îndatorat, pentru o biată notă de plată, față de doi străini ! Și cînd te gîndești, Tigg, că am un unchi bogat, care ar putea cumpăra unchii a cincizeci de străini ! Am dreptate, sau nu ? Sînt un om excepțional de capabil și de talentat. Da, sau ba ?

— Dragul meu Chiv, spuse domnul Tigg, tu ești printre oameni ceea ce liliacul american e printre flori : oameni ca tine se nasc o dată la o sută de ani !

— Ha ! Ha ! Ha ! rîse domnul Slyme din nou. Eu, să fiu îndatorat, pentru o biată notă de plată, față de doi străini ! Eu, să rămîn îndatorat față de doi elevi arhitecți, față de doi indivizi care măsoară pămîntul cu lanțuri de fier și care zidesc case, ca niște salahori ! Spune-mi cum se numesc acești doi elevi ! Cum au avut îndrăzneala să mă îndatoreze ?...

Domnul Tigg rămăsese în extaz în fața nobilului caracter al prietenului său, fapt pe care-l împărtăși și domnului Pinch printr-o mimică expresivă improvizată pe loc.

— Am să le arăt tuturor — strigă Chevy Slyme — am să arăt lumii întregi că nu sînt un om josnic, slugarnic, umil, așa cum întîlnești pe toate cărările. Eu sînt un spirit independent. În pieptul ăsta bate o inimă. Sufletul meu se ridică deasupra intereselor meschine.

— O, Chiv ! Chiv ! — murmură domnul Tigg — ești un suflet nobil și independent, Chiv !

— Dumneata, domnule, du-te și fă-ți datoria — continuă domnul Slyme supărat — du-te și fă rost de bani de drum : dar, oricine vor fi cei de la care vei împrumuta banii, spune-le că am un suflet mîndru, un suflet superior, și că firea mea e atît de gingașă și de sensibilă, încît nu

pot suporta să rămîn îndatorat față de nimeni. Ai auzit? Spune-le că-i urăsc și că numai așa înțeleg să-mi păstrez demnitatea ; spune-le că n-a existat om pînă acum care să se respecte pe sine, așa cum mă respect eu.

Ar mai fi putut adăuga că urăște două categorii de oameni : cei față de care se simțea îndatorat și cei care erau mai avuți decît el, căci, și într-un caz și în celălalt, situația lor era o insultă adusă meritelor lui. Totuși, nu mai adăugă nimic, pentru că, imediat ce rosti cuvintele atît de bine simțite mai sus citate, domnul Slyme, omul cu suflet prea mîndru ca să muncească, să cerșească, să ceară cu împrumut, sau să fure, dar, în același timp, destul de slab ca să îngăduie altora să muncească, să ceară cu împrumut, să cerșească, sau să fure pentru el, prea insolent ca să lingă mîna care l-a hrănit cînd se afla în nevoie, dar destul de laș ca s-o muște și s-o sfîșie pe furiș, imediat deci după atît de bine simțitele cuvinte mai sus citate, domnul Slyme căzu cu capul pe masă și adormi buștean.

— Spuneți-mi, vă rog, a existat vreodată — exclamă domnul Tigg, ajungîndu-i din urmă pe cei doi tineri și trăgînd binișor ușa după el — un suflet mai independent decît acest om excepțional? A existat vreodată spirit mai apropiat de spiritul roman decît prietenul nostru Chiv? A existat vreodată om cu o gîndire mai clasică și un caracter mai demn de o togă? A existat vreodată orator mai elocvent? Vă întreb, domnilor, dacă nu i-ar fi stat bine, în antichitate, așezat pe un trepied și prorocind ceasuri și zile în șir, după ce publicul i-ar fi oferit o porție de gin cu sifon?

Domnul Pinch tocmai se pregătea să-i răspundă cu obișnuita lui blîndețe, la ultima întrebare, cînd, văzînd că tovarășul său a și ajuns la capătul scării, își schimbă hotărîrea și coborî și el.

— Plecați, domnule Pinch? îl întrebă Tigg.

— Da, domnule. Îți mulțumesc, nu e nevoie să mă conduci, spuse Tom.

— Aș vrea să vă spun ceva, dar numai dumneavoastră, domnule Pinch, spuse Tigg venind după el. Mi-ar face foarte bine dacă aș putea petrece cîteva clipe în tovărășia

dumneavoastră la popicărie. Pot îndrăzni să vă cer această favoare ?

— Sigur — răspunse Tom — dacă ții neapărat.

Și se îndreptă împreună cu domnul Tigg spre locul cu pricina. Acolo, gentlemanul nostru scoase din pălărie ceva ce aducea cu fosila unei batiste antediluviene și își șterse ochii.

— Nu m-ați văzut azi într-o lumină prea favorabilă, spuse el.

— Te rog, să nu mai vorbim de asta, îl opri Tom.

— Ba da, ba da, stărui Tigg ; îmi mențin părerea. Dacă m-ați fi putut vedea, domnule Pinch, pe coastele Africii, în fruntea regimentului meu, în formație de careu, cu femeile, copiii și bucătăria la mijloc, nici nu m-ați fi recunoscut. M-ați fi stimat atunci, domnule.

Tom avea părerile lui despre glorie, din care cauză nu se arătă prea entuziasmat de tabloul acesta, așa cum ar fi dorit domnul Tigg.

— Dar să nu mai vorbim de asta, continuă Tigg. Cînd un școlar le scrie părinților, nu uită să le pomenească și despre laptele botezat pe care-l bea dimineața, spunînd : „Uite, asta-i partea proastă !" Vă repet și eu același lucru în legătură cu situația mea prezentă și vă cer iertare. Acum, spuneți-mi, l-ați văzut pe prietenul meu Slyme ?

— Desigur.

— Și ce impresie v-a făcut prietenul meu Slyme ?

— Ca să fiu sincer, nu prea grozavă, răspunse Tom după o clipă de șovăire.

— Îmi pare foarte rău de ceea ce aflu — spuse domnul Tigg ținîndu-l de reverurile redingotei, dar să știți că nu sînt de loc surprins, deoarece și eu am aceeași părere. Dar eu, domnule Pinch, cu toate că sînt un om simplu, admir Spiritul. Cinstesc Spiritul, urmîndu-l pretutindeni pe amicul meu, de aceea, domnule Pinch, la dumneavoastră mai mult ca la oricine altul, am dreptul să apelez, în numele Spiritului, atunci cînd Spiritul e împiedicat să-și facă drum. Așa că, dacă nu pentru mine, care n-am nici un drept să pretind ceva de la dumneavoastră, măcar pentru nedreptățitul, delicatul și independentul meu prieten, care are oarecare drepturi, vă rog fiți așa de bun și împrumu-

tați-mi șapte șilingi. Numai șapte șilingi, pe care vi-i cer cu fruntea sus și cu glas tare, fără să roșesc. Vi-i cer aproape ca un drept ; și dacă ar trebui să adaug că-i veți avea îndărăt cu prima poștă, sînt sigur că această precizare v-ar jigni.

Domnul Pinch scoase din buzunar o pungă de piele roasă și cu încheietoarea de oțel, pe care o avea probabil de la bunica lui, și în care păstra o monedă de o jumătate de liră, singurii lui bani pînă la sfîrșitul trimestrului.

— Încă ceva ! rosti repede domnul Tigg, urmărindu-i atent mișcările. Tocmai voiam să vă spun că aș prefera suma în aur, fiindcă e mai ușor de trimis prin poștă. Vă mulțumesc ! Cred că adresa e : „Domnului Pinch, la domnul Pecksniff". Nu e așa ?

— Da, spuse Tom. Numai că aș dori să adăugați *Esq.* [1] după numele domnului Pecksniff. Scrieți-mi așa : „La domnul Seth. Pecksniff, Esq".

— „La domnul Seth. Pecksniff, Esq", repetă domnul Tigg, scriind cu un ciot de creion pe o hîrtie. Ne-am înțeles, o să-i aveți înapoi în cursul acestei săptămîni, nu-i așa ?

— Da, fie chiar și de luni într-o săptămînă, dacă îți convine mai bine, răspunse Tom.

— Nu, nu, vă rog. Nu se poate să las pînă luni. O dată ce ne-am înțeles să vi-i trimit chiar săptămîna aceasta, înseamnă că sîmbătă e ultimul termen de plată. Deci rămîne așa, vi-i restitui săptămîna aceasta ?

— Dacă ții neapărat — făcu Tom — foarte bine.

Domnul Tigg își notă condițiile tranzacției, reciti în gînd însemnările de la un cap la altul, încruntînd din sprîncene și, pentru ca înțelegerea să fie în regulă, își puse pe hîrtie și inițialele lui. După care, asigurîndu-l pe domnul Pinch că totul este în perfectă ordine, plecă, strîngîndu-i mîna cu multă căldură.

Tom bănuia că Martin are să-l ia în rîs cînd va afla în ce fel s-a încheiat întrevederea, așa că nu se prea grăbi să dea ochii cu el. Făcu deci de cîteva ori înconjurul popicăriei și se întoarse la han abia după plecarea domnilor

[1] Esquire — titlul onorific ce se menționează, din politețe, pe adrese.

Tigg și Slyme, plecare la care noul elev împreună cu Mark asistau de la fereastră. Mark îi arătă domnului Pinch cu degetul pe cei doi călători care se depărtau, făcînd următoarele reflecții :

— Tocmai mă gîndeam, domnule Pinch, că cea mai strașnică meserie pentru mine ar fi să slujesc la niște indivizi ca ăștia. Pentru că, trăind din meseria asta, ar fi mai trist chiar decît dacă aș săpa gropi la cimitir.

— Cel mai bun lucru, Mark, ar fi să rămîi aici, spuse Tom. Ascultă-mă pe mine, rămîi aici, că-ți merge bine.

— Acum e prea tîrziu, domnule, răspunse Mark. Am vorbit și cu dumneaei. Plec mîine.

— Mîine ! se minună domnul Pinch. Unde pleci ?

— Mă duc la Londra.

— Și ce-ai să faci tu acolo ? întrebă Pinch.

— Încă nu știu. În ziua aceea cînd v-am spus tot ce aveam pe suflet, n-am găsit nimic care să-mi convină. Toate meseriile la care mă gîndisem eu erau prea plăcute și n-aș fi avut nici un fel de merit dacă m-aș fi hotărît pentru vreuna din ele. Cred că pînă la urmă am să caut să intru la o casă particulară. Poate așa voi da peste ceva grozav, mai ales dacă s-ar întîmpla să nimeresc într-o familie onorabilă, domnule Pinch.

— Mă tem că veselia dumitale s-ar putea să pară prea grozavă pentru gustul unei familii onorabile, Mark.

— Tot ce se poate, domnule Pinch. Dar dacă aș da peste o familie de oameni ai dracului, gîndiți-vă numai ce merit ar fi pentru mine. E greu însă pînă găsești o slujbă ca asta, pentru că nu poți să scrii în anunț că dorești o slujbă, și că nu te interesează atît simbria cît slujba în sine care ai vrea să fie cît mai afurisită cu putință. Nu sînteți de aceeași părere ?

— Da, spuse domnul Pinch. Nu cred c-ai să poți publica un anunț ca ăsta.

— O familie de oameni invidioși și plini de fiere — urmă Mark visător — ori de oameni gîlcevitori, sau răi de gură, sau zgîrie-brînză, mi-ar da prilejul să pot face și eu ceva. Ah ! grozav mi-ar fi plăcut să intru la domnul acela bătrîn și bolnav care a tras aici ; cu ăla într-adevăr aș fi avut de furcă. În sfîrșit, am să văd eu

cum s-o învîrti roata ; poate o să am norocul să pun mîna pe ce-o fi mai rău.

— Și vrei chiar cu tot dinadinsul să pleci ? întrebă domnul Pinch.

— Mi-am și trimis cufărul înainte, cu căruța ; eu am s-o pornesc mîine dimineață pe jos și am să mă urc în diligență, cînd m-o ajunge din urmă. Așa că vă zic la revedere, domnule Pinch, și dumneavoastră deasemenea, și vă doresc numai bine și noroc !

Cei doi tineri își luară la rîndul lor rămas bun și se întoarseră acasă braț la braț. Pe drum, Pinch îi povesti pe larg, prietenului său, despre ciudatele gusturi ale lui Mark Tapley, gusturi pe care cititorul le cunoaște.

În timpul acesta, Mark știind că stăpînă-sa e mîhnită din pricina plecării lui și temîndu-se de consecințele pe care le-ar putea avea o întrevedere în *tête-à-tête* [1] la tejghea, se feri să dea ochi cu doamna Lupin în tot cursul după amiezii pînă seara tîrziu. Tactica lui fu ușurată de faptul că sala hanului era mereu ticsită de lume ; vestea plecării lui se răspîndise în tot satul și oamenii se perindară toată seara pe la han ca să ciocnească un pahar și să închine în sănătatea lui. Dar cînd se înnoptă și hanul se închise, Mark fu nevoit să-și ia inima în dinți și să se ducă la casă.

„Dacă mă uit la ea, sînt pierdut. Simt cum îmi bate inima."

— În sfîrșit, ai venit ! spuse doamna Lupin.

— Da — făcu Mark — iată-mă-s !

— Ești hotărît să ne părăsești, Mark ? îl întrebă cu glas plîngător doamna Lupin.

— Da, răspunse Mark, privind cu încăpățînare în podea.

— Credeam — urmă hangița cu cochetărie — că ți-era drag „Balaurul".

— Da, mi-e drag, spuse Mark.

— Atunci — continuă hangița (și întrebarea era foarte firească) — pentru ce vrei să pleci ?

Cum el nu-i răspunse, cu toate stăruințele ei, doamna Lupin îi dădu banii cuveniți, întrebîndu-l — fără supărare,

[1] În franțuzește în text.

ba chiar cu drăgălășenie — ce ar dori să ia cu el de aici de la han.

Se spune adesea că sînt în viață împrejurări care te depășesc. Întrebarea pusă făcea și ea parte din aceste împrejurări, cel puțin pentru Mark, mai ales din pricina felului în care fusese rostită în clipa aceea și din pricina celei care o rostise. Ridică fără voie ochii, și o dată ridicați nu mai putu să și-i plece din nou, căci acolo, în fața lui, la tejghea, stătea, în carne și oase, cea mai încîntătoare dintre toate hangițele din lume, cu mijlocul subțirel, cu forme pline, cu obrajii ca niște petale, cu ochii plini de viață, cu gropiță în bărbie ; o ființă fără seamăn în lume, un adevărat trandafir, un ananas, nici mai mult nici mai puțin.

— Atunci — spuse Mark, dîndu-se bătut și cuprinzînd cu brațul mijlocul hangiței, gest care pe ea n-o supără de loc, pentru că îl știa băiat bun — am să-ți spun : dacă aș putea să iau ce mi-i mai drag, te-aș lua pe dumneata. Dacă m-aș gîndi la lucrul cel mai de preț pentru mine, te-aș lua pe dumneata. Dacă aș lua ceea ce nouăsprezece din douăzeci de tineri ar fi fericiți să capete și ar dori să cîștige cu orice chip, te-aș lua tot pe dumneata. Da ! spuse cu tărie domnul Tapley, dînd energic din cap și privind (într-un moment de uitare, desigur) cam prea atent buzele îmbietoare ale hangiței. Și nimeni nu s-ar mira auzind asta.

Doamna Lupin îi spuse că, dimpotrivă, ea se simte uimită. Cum putea să spună asemenea lucruri ? Niciodată nu l-ar fi crezut în stare de așa ceva !

— Nici eu ; nici eu nu m-aș fi crezut în stare de așa ceva ! spuse Mark ridicînd din sprîncene cu o privire veselă și mirată. Speram că ne vom despărți fără multe vorbe și așa și eram hotărît să fac atunci cînd am venit să-mi iau rămas bun. Dar ai un ce, căruia nimeni nu-i poate rezista ! Hai să stăm acum nițel de vorbă, dar să fim dinainte înțeleși — adăugă el serios, ca să înlăture orice îndoială — să știi că n-am de gînd să-ți fac curte.

Pe fruntea hangiței trecu — dar numai o clipă — o umbră care n-avea nimic amenințător și care se împrăștie numaidecît în clipa cînd începu din nou să rîdă din toată inima.

— Foarte bine — spuse ea — dacă nu vrei să-mi faci curte, atunci fă bine și ia-ți mîna de aici.

— Doamne sfinte ! dar de ce... protestă Mark. E un gest atît de nevinovat !

— Sigur că-i nevinovat, nu mai încape vorbă, răspunse hangița. Dacă n-ar fi așa, nici nu te-aș fi lăsat.

— Foarte bine, spuse Mark. Atunci o las acolo.

Judecata era atît de logică, încît hangița se porni din nou pe rîs și îi dădu voie să stea mai departe așa, poruncindu-i să-i spună repede ce avea de spus. Ținu totuși să adauge că e cam îndrăzneț.

— Ha ! ha ! — rîse Mark — e adevărat, cu toate că nici eu n-aș fi crezut vreodată. Astă-seară mă simt în stare să spun orice.

— Hai ! dă drumul mai repede la ce ai de spus, că vreau să mă culc.

— Atunci, suflețelule — începu Mark — pentru că nu se află pe lume femeie mai dulce ca dumneata, și pentru că zici că sînt îndrăzneț, lasă-mă să-ți spun ce s-ar întîmpla dacă noi doi...

— Fleacuri — strigă doamna Lupin — să lăsăm asta !

— Nu, nu, nu-s fleacuri — spuse Mark — te rog să mă asculți. Ce s-ar întîmpla dacă ne-am lua noi doi ? Dacă acuma nu sînt mulțumit în hanul ăsta vesel, aș putea fi oare după ce ne vom căsători ? Sigur că nu. Una la mînă ! Și atunci dumneata, deși ești o femeie atît de veselă, ai fi neliniștită, chinuită și cu inima grea, gîndindu-te mereu că ești prea trecută pentru mine, că mă ții legat de han, cînd eu aș vrea să zburd. Poate că n-ar fi chiar așa, dar s-ar putea întîmpla să fie. Am o fire de vagabond, îmi place să schimb mereu locul. Mă gîndesc că așa, sănătos și vesel cum sînt eu, ar fi mult mai grozav să-mi păstrez veselia acolo unde toate lucrurile sînt făcute ca să ți-o strice. S-ar putea să mă înșel : puțină învățătură de minte poate o să mă lecuiască. Așa că lucrul cel mai bun ar fi să plec, mai ales că mi-ai dat voie să-ți vorbesc deschis și ne putem despărți ca doi buni prieteni, așa cum am fost din prima zi cînd am intrat în acest nobil han, pe care îl voi cinsti pînă în ceasul morții mele dorindu-i toate fericirile din lume.

Hangița rămase pe gînduri cîtva timp, după care își puse amîndouă mîinile în mîinile lui Mark, scuturîndu-i-le cu putere :

— Ești un băiat de treabă, spuse ea, uitîndu-se cu un zîmbet, drept în ochii lui. Cred că n-am avut în viața mea un prieten mai sincer decît mi-ai fost dumneata.

— Fugi de-aici ! zîmbi Mark. Dragă Doamne — adăugă el, privind-o fermecat — dacă ai vrea să te măriți, ce de pețitori ai mai avea ; și toți îndrăgostiți lulea de dumneata !...

Complimentul acesta o făcu din nou să rîdă pe hangiță și să-i scuture încă o dată mîinile, după care, rugîndu-l să-și amintească de ea ori de cîte ori va avea nevoie de o prietenă, ieși veselă de la tejghea și urcă sprintenă scările hanului.

„A plecat cîntînd — își spuse Mark care trăgea cu urechea — de teamă să nu cred cumva că e mîhnită sau că ar putea s-o lase curajul. Ei, uite, în sfîrșit, o împrejurare cînd și aici veselia poate fi un merit !"

Mîngîindu-se cu aceste cuvinte rostite pe un ton cît se poate de mohorît, Mark se duse la culcare ; pe chipul lui însă nu mai era nici urmă de veselie.

A doua zi se sculă cu noaptea în cap ; zorile îl găsiră gata îmbrăcat. Zadarnic însă ; tot satul era în picioare ca să-l vadă pe Mark Tapley plecînd : flăcăii, cîinii, copiii, bătrînii, harnicii și gură-cască, toți erau în pragul porții, toți strigau în fel și chip : „La revedere, Mark ! Cu bine, Mark !" Tuturor le părea rău că pleacă. Bănuia că stăpîna lui îl urmărește de sus, de la fereastră, dar nu avu curajul să privească înapoi.

— Rămas-bun la toată lumea și la fiecare în parte ! strigă Mark, fluturîndu-și pălăria cocoțată în vîrful toiagului cu care pornise la drum, atunci cînd trecu cu pași mari prin mijlocul satului. Hei, potcovarilor, cu bine ! Uite, cîinele măcelarului a ieșit și el din ogradă să-l petreacă. Jos labele, nebunule ! Uite-l și pe domnul Pinch, care se duce să cînte la orgă ! Rămas bun, domnule Pinch ! uite și cățelușa de vînătoare de peste drum. Haide, fii cuminte... Iar copii, slavă Domnului, sînt destui, ca să ducă mai departe neamul omenesc pînă la judecata de apoi. Rămas bun, fete și flăcăi ! Ei uite, acuma e ceva

să fii vesel ! Curaj pînă la capăt ! Pe oricare altul l-ar da gata o despărțire ca asta, dar eu sînt grozav de vesel. Nu chiar atîta cît aș vrea să fiu, dar tot mă țin tare ! Rămas-bun ! Rămas-bun !

CAPITOLUL VIII

În care îl vom însoți pe domnul Pecksniff și pe încîntătoarele sale fiice pînă la Londra, ca să vedem ce li se întîmplă pe drum.

Cînd domnul și cele două domnișoare Pecksniff se suiră în diligență, nu era nimeni înăuntru ; fapt care îi bucură foarte, cu atît mai mult cu cît imperiala era arhiplină și călătorii păreau rebegiți de frig. Fiindcă — după cum pe bună dreptate observă domnul Pecksniff, după ce atît el cît și fiicele sale își înfundară bine picioarele în paie, se înveliră pînă în gît și închiseră amîndouă ferestrele — e o plăcere să stai la căldură, cînd afară vremuiește și să te gîndești că sînt atîția oameni care tremură de frig.

— E un lucru foarte firesc — spuse el — o orînduire înțeleaptă a Providenței, care nu se aplică numai în materie de diligențe, ci și în multe alte domenii ale vieții sociale. Într-adevăr — urmă el — dacă toți oamenii ar sta la căldură și dacă toți ar mînca bine, n-am mai avea nici o plăcere să admirăm eroismul cu care unele pături sociale îndură frigul și foamea. Dacă toți am avea aceeași stare, cine ar mai ști ce înseamnă recunoștința (și rosti cuvîntul acesta cu lacrimi în ochi, amenințînd între timp cu pumnul un cerșetor care încerca să se agațe la spatele trăsurii) unul dintre cele mai sfinte sentimente din cîte există pe lume ?

Fetele ascultau cu cel mai adînc respect maximele morale care curgeau de pe buzele tatălui lor și îi arătau zîmbind că erau cu totul de părerea lui. Ca să întrețină și mai bine flacăra curată a recunoștinței în sufletul său, domnul Pecksniff își încheie observațiile cerîndu-i celei mai mari dintre fetele sale sticla de rachiu, deși de-abia

porniseră la drum. Intrînd în posesia ei, o ridică și dădu pe gît o cantitate respectabilă din conținut.

— Ce sîntem noi ? urmă domnul Pecksniff. Ce sîntem noi, decît niște diligențe ? O bună parte dintre noi sînt niște diligențe leneșe...

— Doamne ferește, tată ! se miră Charity.

— Unii dintre noi, zic — precizează cu emfază domnul Pecksniff — sînt niște diligențe leneșe ; alții — continuă apăsat părintele — sînt niște diligențe care zboară ca vîntul ; pasiunile noastre sînt întocmai ca niște cai nărăvași.

— Adevărat, tată ? exclamară într-un glas amîndouă surorile. Ce trist lucru !

— Da, niște cai nărăvași ! repetă domnul Pecksniff cu atîta patimă, încît în momentul acela el însuși părea a fi, moralmente vorbind, un armăsar nărăvaș. Dar îi ține în frîu virtutea. Din brațele mamei ne avîntăm spre mormînt.

După ce vorbi în felul acesta, domnul Pecksniff, simțindu-se istovit, mai trase cîteva guri de rachiu, după care astupă bine sticla ; apoi, ca și cum ar fi închis discuția, se culcă și dormi cale de trei poște.

De obicei cei care dorm în diligență se trezesc morocănoși : n-ai unde să-ți lungești picioarele și te supără bătăturile. La deșteptare suferințele domnului Pecksniff, care nu făcea excepție de la regula celorlalți muritori, erau atît de chinuitoare, încît simți o nevoie irezistibilă să-și descarce nervii pe fiicele sale, ceea ce și făcu izbind cu picioarele în dreapta și în stînga, la întîmplare. Deodată diligența se opri, și o clipă după aceea ușa se deschise :

— Atunci ne-am înțeles, se auzi în întuneric o voce ascuțită. Intrăm înăuntru și eu și fiu-meu, pentru că pe imperială nu mai este loc, dar cu condiția să plătim la fel ca și cei de afară. Ne-am înțeles, nu-i așa ? Nici un ban în plus !

— E-n regulă, răspunse surugiul.

— E cineva acuma înăuntru ? întrebă aceeași voce.

— Trei călători.

— Atunci îi rog pe acești trei călători, ca, la nevoie, să-mi fie martori. Acum, băiete, cred că ne putem urca fără nici o teamă.

Doi bărbați se urcară în diligența care, potrivit deciziei oficiale a Parlamentului, putea să primească șase persoane în ordinea sosirii lor.

— Avem noroc — șopti bătrînul, după ce diligența o porni iar la drum — bine că ai observat la timp. Hi ! hi ! hi ! N-am fi putut sta pe imperială ; și apoi, cu reumatismul meu m-ar fi luat dracul !

Cine știe ce i s-o fi năzărit atunci tînărului — poate din îngîmfare că se întrecuse pe sine însuși prelungind astfel viața părintelui său, ori poate de frig — cert e că-i arse lui taică-său un ghiont atît de zdravăn, că pe bătrîn îl apucă o tuse care îl chinui fără întrerupere, cel puțin cinci minute.

În cele din urmă, exasperat, domnul Pecksniff strigă :

— Nu se vine aici... chiar în halul ăsta ; n-ar trebui să fie lăsați să ia loc în diligență niște oameni atît de răciți !

— N-ai nici o grijă, Pecksniff — spuse bătrînul, după o clipă de tăcere — răceala mea nu e molipsitoare.

Vocea și felul de a vorbi al bătrînului, siguranța lui, prezența fiului și faptul că îl cunoștea pe Pecksniff, toate acestea constituiau indicii sigure asupra identității respectivului. Pecksniff îl recunoscu numaidecît.

— Hm ! făcu domnul Pecksniff, recăpătîndu-și imediat blîndețea lui obișnuită. Credeam că-i un străin, de unde era să știu că vorbesc cu o rudă ! Rog pe domnul Anthony Chuzzlewit și pe fiul său Jonas — căci ei sînt tovarășii noștri de călătorie, dragele mele copile — să aibă bunătatea de a mă ierta dacă le-am părut puțin cam aspru. Nu sînt eu omul care să jignesc sentimentele unor persoane cu care, nu-i așa, sîntem rude. Oi fi eu ipocrit — adăugă tăios domnul Pecksniff — dar brută, nu, în nici un caz.

— Lasă, lasă ! spuse bătrînul. De ce să ne legăm de un cuvînt ? Sîntem cu toții niște ipocriți. Toți cei care ne adunaserăm, acolo acum cîteva zile eram niște ipocriți. Credeam că sîntem cu toții convinși de acest lucru, altfel nu ți-aș fi spus așa. Dacă n-am fi fost niște ipocriți, nici nu ne-am fi adunat acolo ! Singura deosebire dintre

dumneata și ceilalți era... pot să spun care era deosebirea dintre dumneata și ceilalți, Pecksniff ?

— Da, te rog, scumpe domn, te rog.

— Ei bine — continuă bătrînul — lucrul cel mai supărător la dumneata este că nu vrei să ai parteneri sau complici la înșelăciuni ; ai vrea să înșeli pe toată lumea, chiar și pe cei care au aceeași experiență în meserie ca și dumneata. Și unde mai pui că ții să dai impresia — hi, hi, hi ! — că ești convins de tot ce spui. Aș pune rămășag pe oricît — dacă aș avea obiceiul ăsta, dar n-am pus niciodată rămășag și nici n-am s-o fac vreodată — că dumneata ești în stare să te prefaci chiar față de fetele dumitale. Eu, cînd pun la cale ceva, îl pun și pe Jonas la curent și vorbim amîndoi deschis. Nu te-ai supărat, Pecksniff ?

— Cum o să mă supăr, scumpe domn ! se indignă Pecksniff, ca și cum celălalt i-ar fi făcut cele mai grozave complimente.

— Vă duceți la Londra, domnule Pecksniff ? întrebă Chuzzlewit-fiul.

— Da, domnule Jonas, ne ducem la Londra. Îmi închipui că vom avea plăcerea să călătorim tot timpul împreună, nu-i așa ?

— Hm ! întrebați-l pe tata ; eu nu fac niciodată afirmații pripite.

Domnul Pecksniff făcu foarte mult haz de răspunsul lui.

După ce se potoli, Jonas îi spuse că, într-adevăr, se întorceau amîndoi acasă, în capitală ; că după memorabila întrunire a consiliului de familie mai rămăseseră un timp prin partea locului ca să asiste la vînzarea unor proprietăți, pentru că și el și taică-său obișnuiau ca, în limita posibilităților, să omoare două muște dintr-o singură lovitură și să nu arunce undița în apă dacă nu erau siguri că vor pescui peștele cel mare. După ce-i oferi domnului Pecksniff aceste mostre de inteligență, adăugă că, dacă domnia-sa nu are nimic împotrivă i-l oferă pe taică-său pentru a continua conversația, fiindcă el ar vrea să stea de vorbă cu fetele. Și grăbindu-se să-și puie în practică această politicoasă intenție se sculă de lîngă dom-

nul Pecksniff și se așeză în fața lui, lîngă minunata domnișoară Mercy.

Chiar din leagăn, domnul Jonas fusese educat cu cea mai mare strictețe, după preceptele interesului personal. Primul cuvînt pe care învățase să-l gîngurească fusese : „profit", iar al doilea — cînd începuse să pronunțe corect — „bani". Se întîmplaseră însă două lucruri, care, scăpînd încă din primele timpuri de sub controlul tatălui său, făcuseră ca educația tînărului să nu fie chiar atît de perfectă. În primul rînd, învățînd de la părintele său arta de a înșela pe toată lumea, puțin cîte puțin băiatul și-o însușise atît de bine, încît ajunsese să-l înșele chiar și pe venerabilul său maestru. În al doilea rînd, învățat de mic să se considere stăpîn pe orice lucru, sfîrși prin a nu vedea în tatăl lui decît un capital care îi aparținea, pe care nu-l putea lăsa să circule în libertate și căruia i-ar fi stat mai bine să fie închis într-un seif, de o formă specială, care poartă de obicei numele de coșciug, și se depune în mormînt.

— Ei, verișoară ! spuse domnul Jonas. Căci sîntem veri, nu-i așa, deși nu chiar veri primari, va să zică te duci la Londra ?

Domnișoara Mercy încuviință din cap, pișcîndu-și de braț surioara și chicotind pe înfundate.

— Ei, acolo ai să vezi o grămadă de cavaleri, verișoară, spuse domnul Jonas, apropiindu-și încetișor cotul de ea.

— Nu mai spune, domnule ! se minună tînăra fată. Sper însă că n-au să ne facă nimic !

Vorbise cu un ton serios și cumpănit ; imediat după aceea însă, gîdilată de propriul ei umor, începu să rîdă cu atîta poftă, încît trebui să-și ascundă fața în șalul surorii.

— Merry ! se indignă sora cea chibzuită. Mă faci de rîs ! Ce înseamnă asta ? Nu ți-e rușine ?

Dojana o făcu pe Mercy să rîdă și mai tare.

— Am observat chiar de data trecută cum îi jucau ochii în cap, spuse domnul Jonas, vorbind cu Charity. Nu seamănă cu dumneata, verișoară dragă, care ești atît de așezată, ce mai încolo-ncoace, a mai prima, dragă verișoară.

— Vai, ce caraghios vorbește ! șopti Mercy. Uite ce e, Cherry dragă, schimbă locul cu mine și stai tu lîngă el.

Am să mor de rîs, pe onoarea mea, dacă îmi mai spune ceva.

Ca să evite acest dezastru, ştrengăriţa se sculă de unde şedea şi o împinse pe Charity în locul pe care îl părăsise.

— Nu vă fie teamă că mă înghesuiţi, spuse domnul Jonas. Îmi place să mă înghesuie fetele. Fă-te mai încoace, verişoară.

— Nu, mulţumesc, domnule, i-o întoarse Charity.

— Bravo, ia te uită că ailaltă iar s-a pus pe rîs ! spuse domnul Jonas. Pesemne că acuma rîde de tata. Nici nu m-ar mira. Ei, da cînd l-o vedea şi cu boneta de noapte în cap, cred c-o să leşine ! Tata sforăie aşa, Pecksniff ?

— Da, domnule Jonas.

— Vrei să-l calci pe picior ? îl rugă tînărul. Pe piciorul din partea dumitale, ăla cu gută.

Domnul Pecksniff stătea însă la îndoială. Atunci domnul Jonas îl călcă el pe picior, strigînd :

— Hai, tată, trezeşte-te, că altfel iar o să visezi urît şi o să ţipi în somn. Ai visat vreodată urît, verişoară ? îşi întrebă el în şoaptă vecina, curtenitor.

— Cîteodată, răspunse Charity. Foarte rar.

— Dar ailaltă — continuă domnul Jonas, după o clipă — ailaltă nu visează niciodată urît ?

— Nu ştiu, răspunse Charity. Întreab-o mai bine pe ea.

— Cît poate fata asta să rîdă... spuse domnul Jonas. Nu-i chip de vorbit cu ea. Ia uite ! Iar a apucat-o ! Numai dumneata eşti o fată aşezată, verişoară !

— Da de unde, spuse Charity.

— Ba da, eşti ! Ştii bine că eşti !

— Mercy e o fetiţă zăpăcită ; las' c-o să se mai potolească ea cu vremea.

— O să treacă multă vreme pîn-atunci, dac-o fi să se potolească vreodată. Dar de ce nu stai mai comod, verişoară ?

— Mă tem să nu te stînjenesc, spuse Charity.

Se aşeză totuşi mai bine, şi după ce mai schimbară cîteva cuvinte despre încetineala cu care înainta diligenţa şi despre nenumăratele popasuri pe care le făcea, se aşternu o tăcere care dăinui pînă pe la ceasurile cinci.

Deşi domnul Jonas îi oferise domnişoarei Charity braţul, ca s-o conducă la hotelul unde urmau să cineze, şi cu toate că la masă se aşeză alături de ea, n-o scăpa o clipă din ochi pe sora ei. Se uita foarte des în partea unde stătea Mercy şi ai fi zis că le cîntăreşte pe amîndouă, găsind-o mult mai atrăgătoare pe mezină, care avea forme mai pline. Constatarea aceasta nu-l împiedică totuşi să mănînce tot ce avea în faţă, şoptindu-i la ureche vecinei sale că masa, avînd preţ fix, cu cît va mînca mai mult, cu atît va fi mai cîştigată. Tatăl lui şi domnul Pecksniff, conducîndu-se după aceleaşi principii, înfulecau de zor, aşa că la sfîrşitul mesei aveau amîndoi o faţă rotofeie, mulţumită şi congestionată, cît se poate de plăcută la vedere.

Cînd nu mai putură mînca nici un dumicat, domnul Pecksniff şi domnul Jonas porunciră să li se aducă două pahare de punci fierbinte, de cîte şase penny unul. Ideea era a lui Jonas, care le explicase că e mai convenabil aşa decît dacă ar comanda un singur pahar de un shilling, pentru că, în felul ăsta, spunea el, hangiul avea să pună mai mult rachiu în fiecare decît dacă le-ar fi servit băutura într-unul singur. După ce înghiţiră licoarea aceea înviorătoare, domnul Pecksniff, sub motiv că vrea să vadă dacă diligenţa este gata de plecare, se strecură pînă la bar, unde îşi umplu sticla cu rachiu, ca să aibă cu ce se întrema, de unul singur, în diligenţă, pe întuneric.

După ce terminară cu pregătirile, cînd diligenţa fu gata să pornească, se aşezară cu toţii la locurile lor şi o luară iar, iavaş-iavaş, la drum. Înainte de a-şi începe siesta, domnul Pecksniff le ţinu un fel de mic logos, aşa, ca după cină.

— Procesul de digestie, după cum m-au informat prietenii mei anatomişti, este unul dintre cele mai minunate fenomene ale naturii. Nu ştiu dacă toată lumea gîndeşte la fel, dar pentru mine e o mare mulţumire să ştiu că atunci cînd mănînci, pui în mişcare cea mai perfectă maşină care există pe lume. În clipele acelea am sentimentul că mă achit de o datorie socială. Ori de cîte ori îmi împrospătez forţele, ca să zic aşa — adăugă domnul Pecksniff cu duioşie — şi văd că mă simt bine, am impresia că roţile

mecanismului meu lăuntric îmi dau o lecție de morală, ajutîndu-mă să ajung un binefăcător al omenirii.

Cum nu mai era nimic de adăugat la toate acestea, nimeni nu rosti un cuvînt. Domnul Pecksniff, mulțumit, pe cît se părea, de utilitatea lui morală, se culcă din nou și adormi.

Petrecură noaptea ca și în ajun. Domnul Pecksniff și bătrînul Anthony se ciocneau în somn unul de altul și se trezeau cuprinși de groază, sau se loveau cu capul de colțuri tatuîndu-și obrajii. Diligența făcu nenumărate halte. Unii călători se urcau, alții coborau, celor care dormeau li se părea că se schimbă caii, așa fără rost, la intervale foarte scurte, iar celor care nu puteau dormi li se părea că se scurge o noapte întreagă de la un popas la altul. În sfîrșit, începură să fie hurducați pe un drum plin de hopuri. Uitîndu-se afară, domnul Pecksniff constată cu glas tare că se luminase de ziuă și că ajunseseră la destinație.

Curînd, diligența se opri în fața biroului central. Strada pe care staționau diligențele forfotea de lume, adeverind astfel cuvintele domnului Pecksniff, care spusese că e dimineață, cu toate că după cer ai fi putut crede că de-abia e miezul nopții. Se lăsase o ceață groasă, de ziceai că te afli într-un oraș zidit printre nouri, unde călătorii ar fi ajuns în timpul nopții cu balonul, sau călări pe niște cozi de mătură ca vrăjitoarele ; caldarîmul era plin de un noroi gros, deși unul dintre călătorii de pe imperială (pesemne un nebun) îi spusese vecinului său (probabil infirmierul lui) că ar fi „zăpadă".

După ce își luă în grabă rămas bun de la Anthony și de la fiul acestuia și lăsă bagajele în stație, spunînd că va trimite după ele mai tîrziu, domnul Pecksniff își luă odraslele de braț și o porni ca un apucat pe străzi, străbătîndu-le una după alta, trecînd prin tot felul de ganguri întunecoase, de ulicioare ciudate și de curți și mai ciudate. Sărea peste șanțuri, se ferea îngrozit din drumul caleștilor, niciodată sigur că se află pe calea cea bună, uneori plin de încredere, alteori descurajat și abătut, dar tot timpul agitat și leoarcă de sudoare ; pînă cînd se opri în sfîrșit într-o curte pietruită, nu departe de Monument. Așa cel

puțin pretindea domnul Pecksniff, pentru că fetele lui nu vedeau nici un fel de „monument", ci doar casele din jur, și puteau foarte bine să-și închipuie că se găsesc la Salisbury sau se joacă de-a baba oarba.

Domnul Pecksniff se reculese o clipă, după care bătu la poarta unei case, foarte întunecoasă și murdară chiar în comparație cu casele vecine. Pe zidul casei se vedea o tăbliță ovală, ca o tavă de ceai, pe care scria :

M. TODGERS, PENSIUNE PENTRU COMERCIANȚI

După toate aparențele, M. Todgers nu se sculase încă.

Domnul Pecksniff bătu de două-trei ori în ușă și trase de mai multe ori de mînerul clopoțelului, fără să atragă atenția nimănui în afară de un cîine ce hoinărea pe trotuarul din față. În cele din urmă, lanțul fu înlăturat, zăvoarele porții se desprinseră cu un zgomot de fier vechi, și un băiețel cu capul mare, nasul bont și părul roșu apăru în prag. Ținea sub braț o cizmă plină de noroi și își freca mirat așa-zisul lui nas cu dosul periei de ghete.

— Ce, toată lumea doarme, băiete ? întrebă domnul Pecksniff.

— Ce să doarmă ! repetă băiatul. Ce n-aș da să doarmă ! Sau dacă dorm, se vede că vorbesc prin somn, că zbiară toți după ghete. Credeam că sînteți jurnalistul și mă miram că nu le-ați aruncat peste gard, ca de obicei. Ce doriți ?

Dat fiind vîrsta lui, s-ar fi putut spune că piciul pusese întrebarea pe un ton cam răstit și cam bănuitor. Domnul Pecksniff însă, fără să se sinchisească, îi dădu cartea sa de vizită spunîndu-i s-o ducă jupînului și să-i pregătească o cameră bine încălzită.

— Ia stai — îl opri domnul Pecksniff după ce se gîndi mai bine — dacă este foc în sufragerie, rămînem acolo. Nimeresc eu drumul și singur.

Și, fără multă zăbavă, își conduse fetele într-o odaie de la parter, unde, pe o masă mare acoperită cu o învelitoare care aducea mai curînd cu un șervețel decît cu o față de masă, date fiind dimensiunile tăbliei, aștepta micul dejun. Pe masă se afla o bucată roșie și mare de rasol de

vacă, o pîine mare, dublă, din acelea necoapte şi cu mult miez, cești, farfurioare şi alte accesorii.

Jos lîngă cămin se înşiruiau vreo şase perechi de pantofi şi ghete de diferite mărimi, curăţate, lustruite şi cu tălpile spre foc, ca să se usuce, precum şi două jambiere scurte, negre, de piele, dintre care pe una stătea scris cu cretă (probabil de vreo persoană ce coborîse anume pentru asta, înainte de culcare, după care se urcase iar pe fugă la el în cameră) *„Proprietatea domnului Jinkins"*, în timp ce pe perechea ei era desenat portretul din profil al domnului Jinkins în persoană.

Casa în care se afla instalată pensiunea doamnei Todgers „pentru comercianţi", era de obicei întunecoasă, dar în dimineaţa aceea parcă se întrecuse pe sine. Pe coridoare stăruia un aer atît de închis, încît îţi făcea impresia că era îmbîcsit de mirosul tuturor mîncărurilor gătite la bucătărie de cînd fusese clădită casa aceea, miros ce plutea acum pe scări şi pe care, aidoma Călugărului Negru din Don Juan, „nu va fi chip să-l alungi". Mai puternic decît toate era mirosul de varză, de parcă toate verzele care fuseseră fierte acolo avuseseră darul să-şi păstreze duhoarea de-a pururi, simbol al unei veşnice tinereţi. Salonaşul avea pereţii îmbrăcaţi în lemn, comunicîndu-le parcă prin magnetism celor care intrau pentru prima oară acolo siguranţa instinctivă că era bîntuit de şobolani şi de şoareci. Scara era foarte întunecoasă şi foarte lată, iar balustradele atît de groase, de masive, încît ar fi fost bune şi pentru un pod. Într-un colţ umbros de la etajul întîi se afla un fel de pendulă uriaşă, încununată cu o coroniţă formată din trei mingi de aramă ; pendula aceasta, pe care puţină lume o observase şi la care nimeni nu se uita vreodată, părea a continua să ticăie greoi numai spre a-şi semnaliza prezenţa acolo, ca nu cumva pasagerii să dea peste ea. Pensiunea Todgers nu fusese nici tapetată şi nici zugrăvită, de cînd lumea şi pămîntul. Era întunecoasă, murdară şi plină de igrasie. Sus, la capătul scărilor, se afla un geamlîc vechi, nenorocit, spart şi cîrpit ca vai de lume, care privea bănuitor în jos la cei ce treceau pe dedesubt, acoperind pensiunea Todgers ca geamlîcul unei sere cu tot soiul de zarzavaturi înăuntru, care de care mai curioase.

Nu trecuseră decît zece minute de cînd domnul Pecksniff și încîntătoarele lui fiice se încălzeau în fața căminului, cînd se auzi zgomotul unor pași ce coborau grăbiți scările și zîna acelor locuri intră în încăpere.

Doamna Todgers era o persoană ciolănoasă și cu trăsături aspre, care se pieptăna cu o mulțime de buclișoare în așa fel ticluite, încît îți făcea impresia că poartă pe frunte niște minuscule butoiașe de bere, deasupra cărora, drept în vîrful capului, se afla ceva făcut dintr-o bucată de rețea — să fi fost o bonetă ? — ce semăna cu o pînză neagră de păianjen. Purta pe braț un paneraș în care se găsea o legătură de chei ce zornăiau la fiecare pas. În mîna cealaltă ținea o lumînare aprinsă, pe care, după ce lumină fața domnului Pecksniff, o puse pe masă, ca să-l poată primi cu mai multă căldură.

— Domnul Pecksniff ! exclamă ea. Bine-ai venit la Londra ! Nu m-aș fi așteptat să te mai văd după atîția... Dumnezeule ! După atîția ani ! Ce mai faci, domnule Pecksniff ?

— La fel ca totdeauna, după cum vezi, și, ca de obicei, sînt bucuros că te văd. Parcă ai mai întinerit ! răspunse domnul Pecksniff.

— Mai degrabă dumneata, spuse doamna Todgers. Nu te-ai schimbat de loc.

— Dar ce spui de asta ? întrebă Pecksniff, arătînd cu mîna spre cele două domnișoare. Asta nu-i cea mai bună dovadă că am îmbătrînit ?

— Doar nu vrei să spui că sînt fetele dumitale ! se minună la rîndul ei doamna Todgers, ridicînd mîinile în sus, după care și le încrucișă pe piept. Vai ! nu cred, domnule Pecksniff ; trebuie să fie nevasta dumitale de a doua și domnișoara ei de companie !

Domnul Peckeniff zîmbi cu indulgență, dădu din cap și spuse :

— Sînt fiicele mele, doamnă Todgers, sînt pur și simplu fiicele mele !

— Vai ! — suspină doamna — trebuie să te cred pe cuvînt ; acuma, după ce m-am uitat mai bine la ele, îmi face impresia că le-aș fi recunoscut oricînd și oriunde le-aș

fi văzut. Dragele mele domnișoare Pecksniff, nu vă puteți închipui cîtă plăcere îmi face să vă cunosc !

Le strînse în brațe pe amîndouă și, fie din cauza emoției, fie din cauza aerului rece de dimineață, doamna Todgers fu nevoită să scoată din coșuleț o batistă pe care o duse la nas.

— Scumpă doamnă — spuse domnul Pecksniff — cunosc regulamentul casei și știu că nu primești decît bărbați, dar cînd am plecat de acasă m-am gîndit că poate vei face o excepție pentru fiicele mele.

— Cum „poate" ? răspunse doamna Todgers, în extaz. Ai spus „poate" ?

— Adică la drept vorbind eram sigur că vei accepta, spuse domnul Pecksniff. Știu că ai o odăiță unde ai putea să le găzduiești și unde ar putea să și mănînce, ca să nu se arate la masa comună.

— Dragele de ele ! rosti doamna Todgers. Nu mă pot stăpîni, și o să îndrăznesc din nou !

Voia adică să spună că trebuie să le mai îmbrățișeze o dată. Ceea ce și făcu, plină de foc. Adevărul era însă că toate camerele erau ocupate, în afara unui singur pat care urma să fie pus la dispoziția domnului Pecksniff, și îndatoritoarea doamnă avea nevoie de puțin răgaz pentru a se reculege și chibzui : era o problemă cam delicată. După ce le mai strînse o dată în brațe pe cele două surori, se uită la ele cu o sclipire de dragoste într-un ochi și una de calcul în celălalt. În sfîrșit, spuse :

— Cred că am găsit soluția. Voi așeza o canapea în odăița care dă în salonașul meu personal. O ! drăguțele de ele !

Le mai sărută o dată, mărturisind că n-ar ști să spună care din două seamănă mai bine cu mama lor — ceea ce, de altfel, era mai mult decît probabil, pentru că n-o văzuse niciodată la față — deși totuși i se părea că mezina ar fi aceea care aduce mai mult cu ea, după care adăugă :

— Pensionarii mei trebuie să coboare în curînd. Probabil că domnișoarele sînt frînte de oboseală, după ce-au mers atîta pe drum, așa că le-aș sfătui să poftească chiar acum la mine în cameră.

Trecură deci în salonașul din fund, care, după cum spunea doamna Todgers, avea marele avantaj (aici, în Londra) că era ferit de privirile curioșilor, deoarece nu exista nici o casă în față. Domnișoarele aveau să se convingă personal de asta, cînd se va ridica ceața. Într-adevăr, chiar așa era ; în fața ferestrelor camerei se deschidea o perspectivă largă de vreo două picioare și închisă printr-un zid murdar cu un rezervor de apă deasupra.

Odaia fetelor avea legătură cu salonașul printr-o ușiță foarte comodă, care nu se deschidea decît dacă împingeai în ea cu toată puterea. Dinăuntru aveai ca perspectivă același zid și același rezervor, privite însă din alt unghi.

— De aci nu se vede igrasia, le explică doamna Todgers. Partea igrasioasă este în dreptul camerei domnului Jinkins.

În primul dintre aceste sanctuare, băiețelul care era portar făcu degrabă focul. Și profitînd de absența stăpînei, se apucă să fluiere și să deseneze cu o bucată de cărbune niște siluete pe pantalonii lui de catifea ; dar fiind surprins asupra faptului de doamna Todgers, încasă o pereche de palme și fu alungat afară. După aceea, doamna Todgers prepară cu mîna ei dejunul tinerelor domnișoare și se duse apoi în cealaltă cameră, ca să prezideze masa pensionarilor ei, care tocmai făceau un haz nespus pe socoteala domnului Jinkins.

— Dragele mele, am uitat să vă întreb — spuse domnul Pecksniff băgînd capul pe ușă — cum vă place Londra. Ei, ce ziceți ?

— N-am văzut mare lucru încă tată ! exclamă Mercy.

— Mai bine zis, n-am văzut nimic, adăugă Cherry.

Păreau amîndouă dezamăgite.

— E adevărat, spuse domnul Pecksniff. Avem însă timp să ne și distrăm și să ne facem și treburile. Toate la vremea lor. Puțintică răbdare.

Afacerile domnului Pecksniff la Londra erau într-adevăr de ordin profesional, așa cum îi dăduse el a înțelege noului său elev ? Vom vedea toate acestea „la vremea lor", ca să întrebuințăm expresia onorabilului domn.

CAPITOLUL IX

Londra și pensiunea Todgers.

În nici un tîrg, oraș sau sat din lume n-a existat vreodată o casă mai ciudată decît pensiunea Todgers. Pe de altă parte nici o așezare omenească din lume, judecînd după cartierul în mijlocul căruia se afla situată, nu ar fi putut constitui un decor mai potrivit pentru pensiunea Todgers și pentru alte curiozități de același fel, decît Londra, care o înghesuia, sufocînd-o cu masa ei enormă de cărămizi și de tencuială, așa cum se întîmpla și cu celelalte sute și mii de membri ai familiei de clădiri similare, nelăsînd să răzbată pînă la ele nici aerul și nici lumina.

În cartierul acesta nu te puteai plimba „prin vecini", cum te-ai putea plimba de pildă prin alte cartiere.

Mai mult de o oră ești silit să bîjbîi pe uliți întortocheate și ulicioare, prin curți părăsite și ganguri, pînă să dai de ceea ce cu o oarecare bunăvoință s-ar putea numi o stradă. Străinul ce hoinărește prin acest fantastic labirint se resemnează pînă la urmă și, dîndu-și seama că s-a rătăcit și că se tot învîrtește pe loc, o ia de la capăt pînă ce, la un moment dat, tocmai cînd se aștepta mai puțin și se mîngîia cu iluzia că, în sfîrșit o să scape, se trezește din nou în fața unui zid sau a unei porți ferecate și constată că degeaba se zbate să ajungă mai repede la destinație, deoarece nu există posibilitatea unui itinerariu fără greș. Au fost cazuri cînd unele persoane poftite să ia masa la pensiunea Todgers se învîrtiseră în jurul ei o groază de vreme și, cu toate că zăreau vîrfurile coșurilor, nu izbutiseră să ajungă pînă acolo, întorcîndu-se acasă cu o blîndă dezamăgire în inimă, dar resemnate și cu sufletul împăcat. Nimeni nu izbutise vreodată să nimerească la casa Todgers după indicațiile cuiva, chiar dacă de fapt s-ar fi aflat la un minut depărtare de ea. E drept însă că vreo doi oameni — emigranți din Scoția sau de fel de prin nordul Angliei — reușiseră totuși să ajungă acolo, dar numai cu ajutorul vreunui ștrengar născut prin cartierele mărginașe ale Londrei, care-i însoțise ducîndu-i de mînecă, sau ținîndu-se pas cu

pas după factorul poștal. Acestea însă constituie niște excepții care întăresc regula, deoarece casa Todgers se găsea într-un labirint al cărui fir îl dețineau doar cîțiva inițiați.

Cum în jurul pensiunii Todgers se aflau numeroase tarabe de negustori de fructe, străinul ce rătăcea pentru întîia oară prin partea locului era întîmpinat de mirosul portocalelor stricate, cu pete albastre și verzi, ce mucegăiau în lăzi sau putrezeau prin pivnițe. Cît era ziua de lungă, un puhoi de hamali, fiecare cu încărcătura lui de lăzi, se scurgea necontenit de pe cheiurile Tamisei pe străduțele acelea întortocheate, în timp ce bolta de lîngă cîrciumă adăpostea din zori și pînă în noapte un maldăr de lăzi depozitate acolo de cei ce intrau înăuntru ca să se ospăteze și să se odihnească.

Nu departe de pensiunea Todgers se aflau și cîteva pompe izolate și destul de ciudate ca aspect, cele mai multe pitite prin fundături, ținînd tovărășie scărilor de incendiu. Mai erau de asemeni o mulțime de biserici, cu cimitire părăsite, năpădite de toate soiurile de buruieni, din cauza umezelii mormintelor și gunoaielor. În aceste mohorîte locașuri de odihnă — care semănau tot atît de puțin cu cimitirele de la țară cum semănau ghivecele cu flori, de la ferestrele de prin vecini, cu grădinile adevărate — crescuseră copaci mari și bătrîni, care înverzeau primăvara ; uitîndu-te însă la ramurile lor lungi, îți puteai da seama că tînjesc după pădurile în care se născuseră, tot așa cum tînjește pasărea din colivie după cuibul ei. Ani de-a rîndul, paznici bătrîni și schilozi vegheau morții, noaptea, pînă cînd erau și ei coborîți acolo de unde nimeni nu se mai întoarce. În afară de faptul că acești schilozi dormeau mai bine și mai liniștiți sub pămînt decît dormiseră vreodată deasupra, și că sicriul era doar cu puțin mai strîmt decît ghereta în care-și îndeplniseră, în viață fiind, slujba, nu puteau spune că fuseseră păgubiți cu ceva în momentul în care le venise și lor rîndul să fie înmormîntați.

Pe străduțele întortocheate din vecinătate vedeai din loc în loc porți vechi de stejar, frumos lucrate, în dosul cărora pe vremuri răsunaseră cîntece și fusese numai veselie. Acum toate aceste case, transformate în depozite,

stăteau întunecate și mohorîte, pline cu cîlți de lînă, bumbac și alte mărfuri asemănătoare care înăbușă orice zgomot și în care se stinge orice ecou ; aveau ceva lugubru și impresia asta era întărită și mai mult de liniștea și pustietatea care le înconjura, dîndu-le un aer și mai trist. Pe alocuri se deschideau niște curți întunecoase prin care nu treceau decît drumeți întîrziați și unde vedeai spînzurînd între cer și pămînt, agățate de macarale uriașe, saci și baloturi de mărfuri. Pe străzile din jurul pensiunii Todgers întîlneai nenumărate camioane, mai multe chiar decît ai fi crezut că există în tot orașul ; dar aceste camioane nu erau în stare de funcțiune — niște vechituri bune doar ca să împiedice circulația, pe care stăpînii lor le lăsau să zacă în fața casei, pe ulicioarele înguste ; cînd trecea pe acolo vreo trăsură rătăcită sau vreo căruță încărcată făcea o larmă atît de asurzitoare, încît ridica toată mahalaua în picioare, stîrnind dangătul clopotelor bisericii de alături. Magaziile negustorilor de vin și ale băcanilor angrosiști de pe ulicioarele ce duceau spre pensiunea Todgers arătau ca niște cetăți. Sub temeliile lor se săpaseră nenumărate grajduri în care duminicile, cînd larma se mai potolea, puteai auzi caii nechezînd și scuturîndu-și căpestrele ca să sperie șobolanii, tot așa cum în poveștile de groază sufletele chinuite își zăngănesc lanțurile prin casele bîntuite de stafii.

Un volum întreg nu ne-ar ajunge ca să putem descrie, măcar în parte, viața ce se desfășura în ciudatele și dubioasele cîrciumi îmbîcsite de fum de prin vecinătatea pensiunii Todgers, în timp ce un al doilea volum, nu mai puțin gros, l-am putea consacra și mai ciudaților mușterii ai acestor localuri din care noaptea se cernea în stradă o lumină chioară. În general veneau pe acolo oameni născuți și crescuți prin partea locului ; astmatici, cu respirația scurtă și șuierătoare, oameni care nu mai erau acum buni decît să stea de taclale și povești, căci numai atunci își recăpătau ca prin minune suflul. Oamenii aceștia erau dușmani ai mașinilor cu aburi și îndeobște dușmani ai tuturor bazaconiilor moderne ; pentru ei balonul era o născocire drăcească și se plîngeau că trăiesc într-o epocă de decadență a Marii Britanii. Unul din ei, care făcea parte dintr-o congregație religioasă și

ținea în păstrare cheia bisericii din vecinătate, obișnuia să spună atunci că vremurile grele se datorau puhoiului de erezii și lipsei de credință, în timp ce majoritatea amicilor lui afirmau că cinstea dispăruse o dată cu perucile pudrate și măreția vechii Anglii fusese ruinată prin apariția frizeriilor.

Cît despre pensiunea Todgers (vorbind numai de clădire în sine, fără să facem nici o aluzie la meritele pensiunii pentru comercianți), era demnă de-o asemenea tovărășie. Într-o parte a casei, la parter, se afla, de pildă, o fereastră care, după cum se spunea, nu mai fusese deschisă de cel puțin o sută de ani, o fereastră care dădea spre o străduță plină de noroi și pe care se depusese atîta praf și murdărie de-a lungul unui întreg secol, încît, datorită acestui chit natural, nici o țandără nu se putea desprinde, cu toate că geamul era crăpat în zeci de bucățele. Dar taina cea mai mare a pensiunii Todgers o constituiau, fără îndoială, pivnițele, în care nu se putea intra decît prin spate, printr-o ușă cu gratii ruginite. După cîte își aminteau bătrînii, pivnițele acestea nu comunicau de loc cu casa și avuseseră totdeauna un alt proprietar. Se spunea că erau pline de bogății, dar pentru locatarii pensiunii Todgers chestiunea dacă aceste bogății constau din argint, aur, bronz, butoaie de vin, sau praf de pușcă era de domeniul unei totale incertitudini, sau mai bine zis al unei supreme indiferențe.

Nu mai puțin demnă de luat în seamă era și partea de sus a casei. Pe acoperiș se afla un fel de terasă cu stîlpi și resturi de frînghii putrede, pe care probabil se întindeau pe vremuri rufele la uscat ; se mai aflau acolo cîteva lăzi de ceai pline cu pămînt, în care stăteau înfipte un soi de plante cu lujeri țepeni ca niște bastoane vechi, uitate acolo Dumnezeu știe de cînd. Cel care s-ar fi încumetat să se urce pînă în foișorul ăsta își făcea mai întîi un cucui în frunte, lovindu-se de pervazul scund al ușiței prin care trebuia să iasă pe terasă, apoi nimerea cu capul în hornul de la bucătărie, iar dacă scăpa fără să moară înăbușit, putea privi cîteva lucruri interesante și care meritau să fie văzute. În primul rînd, dacă ziua era senină, putea vedea, întinzîndu-se peste aco-

perișurile caselor pînă în zare, o umbră lungă și neagră, umbra Monumentului ; iar dacă se întorcea, se trezea față în față cu Monumentul însuși, un uriaș cu părul auriu și zbîrlit, speriat parcă de spectacolul pe care i-l oferea orașul așternut la picioarele lui. Mai vedea apoi clopotnițe de biserici, turnuri cu sfîrleze lucitoare și o puzderie de catarguri, după care venea o nouă tălăzuire de ziduri și acoperișuri cu ochiuri de mansardă ; în sfîrșit, fum și zgomot cît să ajungă pentru toate orașele din lume. În toată harababura asta erau cîteva lucruri care-ți atrăgeau privirea, fără să vrei, de la prima aruncătură de ochi. De pildă, coșurile unui grup de clădiri care păreau că se apleacă din cînd în cînd cu solemnitate unul către celălalt, ca și cum ar fi vrut să comenteze ceea ce se petrecea jos. Altele, mai strîmbe, păreau că se apleacă într-adins, ca să strice perspectiva pensiunii Todgers. Omul de la fereastra casei vecine, ocupat să-și ascută o pană, devenea o persoană importantă, iar cînd se retrăgea, părea că lasă în cuprinsul nesfîrșit al peisajului un gol imens. Fluturarea unei bucăți de stofă bătute de vînt, pe parii unei boiangerii, prezenta mai mult interes decît agitația mulțimii. Dar, în timp ce privitorul se gîndea iritat, și totodată mirat, la această disproporție, zgomotul de jos se transforma în vuiet asurzitor și conturul lucrurilor părea că se îngroașă, mărindu-se de sute de ori ; așa că, după ce se uita speriat în jurul lui, spectatorul se grăbea să coboare mai repede decît urcase, și, în nouă cazuri din zece, o dată ajuns jos, îi spunea doamnei Todgers că dacă n-ar fi coborît imediat ar fi ajuns cu siguranță mult mai repede în stradă, adică de-a berbeleacul.

În orice caz, așa se exprimară cele două domnișoare Pecksniff, după ce coborîră de acolo cu doamna Todgers, lăsînd pe seama micului portar grija de a închide ușa după ele, căci acesta, date fiind predispozițiile sale pentru joacă și plăcerea proprie vîrstei și sexului său de a înfrunta primejdiile, rămăsese în urmă ca să se plimbe în echilibru pe parapetul terasei.

Chiar a doua zi după sosirea lor la Londra, cele două domnișoare Pecksniff și doamna Todgers deveniră atît de bune prietene, încît stimata doamnă le vorbi despre cele

trei mari decepții ale tinereții sale, precum și despre viața, purtarea și caracterul domnului Todgers care, pe cît se pare, rupsese brusc legăturile conjugale, fugind ca un trădător, de propria lui fericire, pentru a duce o existență de holtei prin țări străine.

— Pe vremuri tatăl vostru era foarte atent cu mine, dragele mele — le spuse doamna Todgers — dar n-am avut parte de bucuria de a deveni mama voastră. Cred că v-ar veni foarte greu să recunoașteți această persoană, nu-i așa ? și le arătă o miniatură ovală ce reprezenta, cred, o vaporoasă imagine a propriului său chip.

— Îți seamănă leit ! exclamară cele două domnișoare Pecksniff.

— Așa se spunea pe vremuri — rosti doamna Todgers, încălzindu-se la foc cu un aer foarte distins — dar n-aș fi crezut că mă veți mai recunoaște acum, dragele mele.

— Vai de mine ! Am fi recunoscut-o oriunde ! protestară ele. Chiar dacă am fi văzut portretul pe stradă sau într-o vitrină, am fi exclamat imediat : „Ia te uită ! Asta-i doamna Todgers !"

— Să conduci o pensiune ca asta — spuse doamna Todgers — e o treabă foarte grea, care îți scoate peri albi. Vă rog să mă credeți că numai sosurile sînt în stare să te îmbătrînească cu douăzeci de ani !

— Sfinte Dumnezeule ! se mirară domnișoarele Pecksniff.

— Sosurile îți dau atîta bătaie de cap, scumpele mele, încît tot timpul ești într-o stare de încordare. Domnii comercianți au o pasiune cu totul nefirească pentru sosuri. Nu vor să înțeleagă că o friptură nu poate da atîta sos cît cer ei la fiecare masă și că nici o vită întreagă nu ți-ar ajunge pentru asta. Așa că nimeni nu-și poate închipui cît am pătimit eu ! strigă doamna Todgers clătinînd din cap și ridicînd ochii spre cer.

— Întocmai ca Pinch, nu-i așa, Mercy ? spuse domnișoara Charity. Am observat că și lui îi plac sosurile. Îți amintești ?

— Da, dragă — spuse Mercy pe înfundate — dar nu se poate spune că l-am răsfățat vreodată în privința asta.

— Voi, dragele mele, aveți a face numai cu elevii tatălui vostru, care sînt la discreția voastră, așa că nu vă doare nici capul. Dar la mine, unde oricînd te poți aștepta ca vreunul dintre domnii pensionari să-ți spună într-o sîmbătă seara : „Doamnă Todgers, de azi într-o săptămînă plec din cauză că brînza e proastă", nu-i de loc ușor să întreții o atmosferă de bună înțelegere. Tatăl vostru — adăugă ea — a avut azi gentilețea să mă invite cu voi la plimbare ; dacă nu mă înșel, vă duceți în vizită la o oarecare domnișoară Pinch. Domnișoara aceasta e rudă cu domnul de care ați pomenit mai înainte, nu-i așa ?

— Pentru numele lui Dumnezeu, doamnă Todgers — interveni imediat Mercy, care era mai impulsivă — nu-i mai spune „domn" ! Închipuiește-ți dragă Cherry, Pinch și „domn". Asta-i bună !

— Copil răutăcios — spuse doamna Todgers, sărutînd-o cu multă dragoste — ești un adevărat drăcușor ! Dragă domnișoară Pecksniff, cîtă veselie trebuie să aduci dumneata în casă !

— Este cel mai urît individ pe care l-am văzut vreodată. Parcă ar fi un căpcăun ! Pinch cu ochii lui de broscoi — continuă Mercy — este ființa cea mai slută, cea mai dizgrațioasă, pocitania cea mai îngrozitoare cu putință. Iar soră-sa, vă închipuiți cum trebuie să arate ! Cred c-o să mă umfle rîsul cînd voi vedea-o ! exclamă fermecătoarea fată. Nu, cred că n-am să mă pot stăpîni. Numai cînd mă gîndesc că există o domnișoară Pinch, și îmi vine să mor de rîs, dar cînd am să mai dau și cu ochii de ea ! Doamne apără !

Doamna Todgers rîse din toată inima, molipsită de veselia drăgălașei copile, dar mărturisi că începuse să-i fie frică de ea. Pe cuvînt de onoare ! Domnișoara Mercy e așa de ironică !

— Cine-i ironic ? se auzi o voce prin ușa întredeschisă. Cred că nu e vorba de cineva din familia mea.

Și în același timp domnul Pecksniff apăru surîzător în prag.

— Pot să intru, doamnă Todgers ?

Doamna Todgers scoase un țipăt ascuțit, căci ușița dintre sufragerie și camera de dormit era larg deschisă și se

zărea patul desfăcut, ceea ce era într-adevăr imoral. Avu însă prezența de spirit s-o închidă repede, după care spuse, puțin încurcată :

— Da, domnule Pecksniff, puteți intra dacă vă face plăcere.

— Eh, cum ne mai simțim ? întrebă vesel domnul Pecksniff. Ce planuri mai avem ? Mergem s-o vedem pe sora lui Tom Pinch ? Bietul Tom Pinch !

— În primul rînd — spuse doamna Todgers dînd din cap cu un aer misterios — trebuie să dăm un răspuns la invitația făcută de domnul Jinkins și de prietenii săi. Ei, ați avut răgaz să vă gîndiți ? Asta-i întrebarea, domnule Pecksniff.

— Dar pentru ce este făcută invitația în numele domnului Jinkins, scumpă doamnă ? întrebă domnul Pecksniff, apucînd-o gingaș pe Mercy de talie cu un braț, iar cu celălalt cuprinzînd-o ca din nebăgare de seamă pe doamna Todgers, ca și cum ar fi crezut că e vorba de Charity. De ce este făcută în numele domnului Jinkins ?

— Pentru că el, ca de obicei, a pus totul la cale, răspunse șăgalnic doamna Todgers. Iată de ce, domnule Pecksniff.

— Jinkins e un om superior, ținu să remarce domnul Pecksniff. Am foarte multă stimă, să știți, pentru domnul Jinkins. Atenția lui față de fetele mele e o dovadă a deosebitelor lui calități, doamnă Todgers.

— Ei bine, domnule Pecksniff, acum că ați început, n-are nici un rost să mai păstrăm în secret restul. Explică-le totul domnișoarelor.

Și spunînd acestea, dădu grațios la o parte brațul domnului Pecksniff, pentru a se repezi s-o sărute pe domnișoara Charity, fără nici un motiv special : numai fiindcă ținea foarte mult la ea, sau pentru că zărise o umbră de nemulțumire — mai exact, de dispreț — pe obrazul tinerei fete. Domnul Pecksniff le arătă apoi în amănunt fiicelor sale în ce consta invitația colectivă de care am pomenit mai sus. Pe scurt, domnii comercianți, care erau pîinea și cuțitul întreprinderii Todgers, doreau ca atît timp cît vor locui la Londra, tinerele domnișoare să ia masa laolaltă cu ceilalți și le rugă să binevoiască a le

face această onoare începînd chiar de a doua zi, duminică. Le mai spuse apoi că doamna Todgers se arătase cu totul de acord și că în consecință el însuși era dispus să primească invitația. Pe urmă le părăsi, pentru a da răspunsul în scris, în timp ce ele se găteau cu cele mai frumoase pălării, ca s-o facă praf pe domnișoara Pinch.

Sora lui Tom Pinch era guvernantă într-o familie din înalta societate, familia celui mai bogat turnător de bronz și aramă din Anglia și poate chiar din lumea întreagă. Locuia la Camberwell, într-o casă atît de mare și de impunătoare, că numai privind-o pe dinafară, ca pe castelul căpcăunului, oamenii de rînd se cutremurau, iar cei mai viteji simțeau un fior. La intrare avea o poartă uriașă cu un clopot mare, al cărui mîner era o adevărată capodoperă, venea apoi loja portarului, care, fiind lipită de corpul principal al casei, strica poate perspectiva, dar care din afară făcea o impresie grozavă. Un portar impozant păzea în permanență intrarea, iar cînd catadixea să dea drumul vreunui vizitator, scutura un al doilea clopot, la sunetul căruia apărea la ușa din față a casei un fecior tot atît de impozant, cu niște găitane atît de lungi pe umerii livrelei, încît se agățau de toate scaunele și mesele pe lîngă care trecea, așa că bietul om trăia o viață canonită, chinuindu-se ca o muscă ce s-ar fi prins într-o pînză de păianjen.

Spre casa aceasta se îndrepta acuma domnul Pecksniff, într-o trăsurică, împreună cu fiicele sale și cu doamna Todgers. După îndeplinirea tuturor formalităților de care am pomenit, fură primiți în casă și, din încăpere în încăpere, ajunseră într-o odăiță plină de cărți, în care sora domnului Pinch dădea lecții celei mai mari dintre elevele sale — o fetiță precoce, aproape o femeiușcă, de vreo treisprezece ani, căreia corsetul și educația îi răpiseră orice urmă de copilărie, fapt considerat ca foarte îmbucurător de către părinții și rudele ei.

— Oaspeți pentru domnișoara Pinch ! anunță feciorul.

Se vede că feciorul ăsta era un băiat foarte isteț, căci pronunță aceste cuvinte cu un ton special, îmbinînd felul ceremonios și rece în care ar fi anunțat o vizită pentru

familia stăpînului, cu bucuria și căldura cu care ar fi vestit sosirea vreunui prieten de-al bucătarului.

„Oaspeți pentru domnișoara Pinch !"

Domnișoara Pinch se ridică repede de pe scaun : după tulburarea ei se putea vedea că nu era obișnuită să primească oaspeți. În schimb, tînăra ei elevă deveni deodată țeapănă, de parc-ar fi înghițit un băț, pregătindu-se să înregistreze cît mai bine tot ce va vedea și va auzi, pentru că stăpîna casei era curioasă să cunoască pînă în cele mai mici amănunte viața și obiceiurile acelei ciudate specii de viețuitoare care poartă numele de guvernantă și-i cerea de fiecare dată fetei ei să-i raporteze tot ce se întîmplă — metodă lăudabilă, instructivă și totodată amuzantă.

Ne pare rău, dar trebuie să recunoaștem că sora domnului Pinch nu era de loc urîtă. Dimpotrivă ! Avea niște obrăjori drăgălași și atrăgători și o talie subțire și, deși mică și slăbuță, era foarte bine proporționată.

Avea, desigur, și ceva din fratele ei, mai ales aerul lui naiv și încrezător, dar nefiind nici „ferește Doamne", nici o pocitanie și nici o ciumă, cum se așteptau cele două domnișoare Pecksniff, acestea o priviră cu o explicabilă indignare.

Domnișoara Mercy, fiind o fire mai veselă, putu să-și ascundă mai bine dezamăgirea, izbucnind în rîs ; sora ei însă nici nu încercă s-o facă, îngăduind disprețului să i se zugrăvească pe chip cu toată limpezimea.

Cît despre doamna Todgers, ea rămăsese atîrnată de brațul domnului Pecksniff într-o atitudine solemnă și plină de distincție, pe care o considera potrivită în orice împrejurare și care nu exprima nimic.

— Nu te speria, te rog, domnișoară Pinch, spuse domnul Pecksniff cu un aer binevoitor, luîndu-i mîna și mîngîindu-i-o. Am venit să te văd potrivit făgăduielii făcute fratelui dumitale, Thomas Pinch. Numele meu, domnișoară Pinch, este Pecksniff.

Nobilul domn rosti aceste cuvinte cu niște ifose de parcă ar fi spus : „Copila mea, eu sînt binefăcătorul familiei și al neamului dumitale și izbăvitorul fratelui dumitale, care mănîncă la masa mea în fiecare zi din

mana oferită de mine. Lucru pentru care, dacă este o dreptate în cer, se va ține socoteală ; eu însă, cum vezi, nu fac nici un caz, fiindcă nu-mi stă în fire".

Pentru biata fată vorbele lui erau literă de evanghelie. Deseori fratele ei, cu sinceritatea și naivitatea care-l caracterizau, îi scrisese despre aceste lucruri și despre multe altele încă. Și după ce domnul Pecksniff termină ce avea de spus, ea plecă fruntea și vărsă o lacrimă de recunoștință pe mîna lui. „Ah, așa va să zică, domnișoară Pinch — se gîndi eleva — plîngi în fața străinilor, ca să le dai a înțelege că nu ești mulțumită la noi !"

— Thomas e sănătos — spuse Pecksniff — și-ți trimite cele mai bune gînduri, o dată cu scrisoarea asta. N-aș putea spune că bietul băiat a făcut cine știe ce progrese în profesia noastră, dar are toată bunăvoința și nu-i poți cere unui om mai mult decît poate da. Așa că am foarte multă răbdare cu el. Ei ?

— Știu că are destulă bunăvoință, domnule Pecksniff — spuse sora lui Tom Pinch — și știu că sînteți foarte bun și îngăduitor cu dînsul. Nici eu și nici el, după cum de altfel ne mărturisim în fiecare dintre scrisorile noastre, nu vom putea să vă arătăm niciodată toată recunoștința noastră, căci știm cît vă sîntem de îndatorați. Apoi adăugă, uitîndu-se cu recunoștință la cele două surori : Știu și ce datorăm tinerelor domnișoare.

— Dragele mele — spuse domnul Pecksniff zîmbind fiicelor sale — sora lui Thomas a spus un lucru care cred că vă face plăcere.

— Noi nu avem nici un merit, tată, se grăbi să protesteze Cherry, în timp ce amîndouă înclinau capul cu un aer protector spre sora lui Tom, ca și cum ar fi vrut să-i arate cît de adîncă era prăpastia ce le desparte. Sora domnului Pinch nu trebuie să-ți fie recunoscătoare decît dumitale pentru bunăvoința pe care i-o arăți fratelui său ; totuși, nu ne putem decît bucura aflînd că el recunoaște, așa cum se și cuvine de altfel, binele pe care i l-ai făcut.

„Aha, bravo, domnișoară Pinch — își spuse din nou eleva — va să zică ai un frate care e obligat să fie recunoscător. Asta înseamnă că trăiește din mila altuia !"

— Ați fost nespus de bun că v-ați obosit pînă aici, rosti sora lui Tom Pinch cu naivitatea și zîmbetul blînd al lui Tom. Foarte bun, zău ! Nici nu vă puteți închipui ce mare bucurie mi-ați făcut. De multă vreme doream să vă cunosc și să vă mulțumesc personal pentru bunătatea dumneavoastră.

— Frumoase cuvinte, agreabile și foarte juste, murmură domnul Pecksniff.

— Și mai ales sînt fericită — continuă Ruth Pinch, care, după ce-i trecuse emoția din primele clipe, devenise din nou veselă și prietenoasă, văzînd, cu sufletul ei curat, numai partea bună a lucrurilor, exact ca și Tom — sînt fericită că veți putea să-i spuneți fratelui meu că am o situație foarte bună și nu are de ce să-i pară rău că m-a lăsat să-mi cîștig singură existența. Atîta timp cît vom ști amîndoi că ne merge bine, vom putea suporta fără să cîrtim încercări și mai grele decît acelea prin care am trecut. Sînt sigură de asta.

Dacă în lumea noastră plină de minciuni există vreun adevăr, desigur că acesta era unul dintre cele mai mari.

— Ai perfectă dreptate, spuse domnul Pecksniff. În același timp își îndreptă privirea spre elevă.

— Ce mai faceți, scumpă domnișoară ? întrebă el.

— Foarte bine, domnule, vă mulțumesc, răspunse sloiul de gheață cu chip de fecioară.

— Ce obrăjori minunați, dragele mele ! se minună domnul Pecksniff. Ce maniere alese !

Cele două domnișoare Pecksniff căzuseră din prima clipă în extaz în fața acestui vlăstar al unei familii avute (vlăstar care putea constitui cel mai ușor și mai rapid mijloc de a intra în legătură cu părinții).

Doamna Todgers afirmă că nu văzuse în viața ei o figură măcar pe sfert atît de îngerească.

— Aș putea jura — adăugă numita doamnă — că nu-i mai lipsesc decît aripile ca să fie un mic heruvim !

— Fii atît de drăguță și dă asta distinșilor dumitale părinți, micuța mea — rosti domnul Pecksniff întinzîndu-i o carte de vizită — și spune-le că fiicele mele și cu mine...

— Și doamna Todgers, tată, adăugă Mercy.

— Și doamna Todgers din Londra — continuă domnul Pecksniff — că fiicele mele, cu mine și cu doamna Todgers din Londra, nu voim să-i deranjăm, deoarece am venit doar în treacăt s-o vedem pe domnișoara Pinch, al cărei frate e angajat la mine, dar că nu putem părăsi această onorabilă casă fără să le trimit salutul nostru respectuos, și fără să le prezint omagiile mele, ca arhitect, pentru frumusețea, eleganța și gustul cu care și-au aranjat locuința și pentru prețuirea pe care o acordă artei arhitectonice, care este pasiunea vieții mele și pentru care am sacrificat o... o avere. Fii atît de drăguță, domnișoară, și...

— Doamna îi trimite complimente domnișoarei Pinch ! interveni feciorul, care tocmai intrase în cameră vorbind cu același ton de mai înainte. Doamna ar dori să știe ce învață domnișoara în clipa de față.

— A — spuse domnul Pecksniff — iată-l pe tînărul care ne-a condus aici. Am să-i încredințez lui cartea mea de vizită. Și, nu uita, cu salutările noastre respectuoase, tinere... Dragele mele, întrerupem lecția, să mergem !

În momentul acela doamna Todgers provocă o mică încurcătură : după ce cotrobăi la repezeală în coșulețul ei, îi încredință „tînărului" încă o carte de vizită, care, pe lîngă nenumărate detalii asupra condițiilor de găzduire în pensiunea Todgers, mai avea în partea de jos o notă prin care *M. T.* mulțumea tuturor domnilor care îi acordaseră încrederea, rugîndu-i să fie atît de amabili, dacă au fost mulțumiți de pensiune, s-o recomande și prietenilor lor. Domnul Pecksniff, cu o remarcabilă prezență de spirit, se grăbi să pună mîna pe această carte de vizită și să-i dea drumul în propriul său buzunar, după care-i spuse domnișoarei Pinch, mai condescendent și mai familiar decît la început (pentru că nu era rău ca feciorul să-și dea seama că nu sînt prietenii, ci protectorii ei) :

— La revedere și Dumnezeu să te aibă în paza sa ! Fii liniștită, că voi avea grijă și de aci încolo de fratele dumitale Thomas. Poți fi sigură de asta, domnișoară Pinch !

— Vă mulțumesc de mii de ori, spuse cu toată căldura sora lui Tom.

— N-ai pentru ce, îi răspunse el, mîngîind-o pe cap. Să nu mai vorbim despre asta. Mă superi dacă mai insişti. Drăguţa mea (continuă el, adresîndu-se de astă dată elevei) rămîi cu bine !... Ce copil încîntător !... adăugă domnul Pecksniff, privind gînditor spre fecior, ca şi cum despre el ar fi vorbit. E ca o rază de soare care mi-a luminat viaţa. Nu cred c-am s-o pot uita aşa curînd. Ei, dragele mele, ce faceţi, nu sînteţi gata ?

Fetele nu erau gata, fiind ocupate să-i facă tot felul de complimente elevei. În sfîrşit, se hotărîră să plece şi trecură ţanţoşe prin faţa domnişoarei Pinch, cu o ţinută politicoasă şi dispreţuitoare în acelaşi timp ; iar după ce moţăiră din cap în chip de salut, ieşiră repede.

Feciorului îi trebui o groază de timp ca să-i conducă pînă la ieşire. Domnul Pecksniff era atît de entuziasmat de splendoarea casei, încît nu se putea stăpîni să nu se oprească mereu (mai ales cînd ajunseră în preajma uşii salonului), exprimîndu-şi admiraţia în termeni foarte tehnici şi cu voce tare. De la camera de studii şi pînă la peronul de la intrare, le ţinu un adevărat discurs, expunîndu-le principiile de bază ale arhitecturii şi aplicarea lor la construcţiile caselor de locuit ; iar cînd ajunseră în grădină, elocinţa sa luă şi mai mult avînt.

— Uitaţi-vă bine — spuse domnul Pecksniff, coborînd de-a-ndăratelea scările peronului şi închizînd ochii pe jumătate pentru a cumpăni mai bine proporţiile casei — şi veţi vedea ce minunat e construită cornişa, mai ales în partea de sud a clădirii, nu-i aşa că-i splendidă ?... Vă salut, domnule. Respectele mele !

Se întrerupsese pentru a adresa un salut reverenţios unui domn între două vîrste, care apăruse la o fereastră de la etaj. Nu pentru că spera să fie auzit de la o asemenea distanţă ci pentru că plecăciunea sa era o consecinţă logică a salutului.

— Sînt sigur, scumpele mele — reluă domnul Pecksniff, făcîndu-se că le arată cu degetul alte minunăţii — că e proprietarul casei. Aş fi încîntat să-l cunosc. Ne-ar prinde bine. Ia vezi, Charity, se uită la noi ?

— A deschis geamul, tată !

— Ha ! ha ! — se bucură domnul Pecksniff — merge bine. Și-a dat seama că mă pricep ! Probabil c-a auzit ce spuneam adineaori. Nu vă uitați într-acolo... Cît despre pilonii eleganți ai acelui portic, dragele mele...

— Hei ! strigă domnul de la fereastră.

— Respectele mele, reluă domnul Pecksniff scoțîndu-și pălăria. Sînt încîntat că am onoarea să vă cunosc.

— Nu călcați pe iarbă ! urlă domnul la fereastră.

— Vă rog să mă iertați, spuse domnul Pecksniff, crezînd că n-a auzit bine. Spuneați ?...

— Nu călcați pe iarbă, n-auziți ? repetă furios interlocutorul său.

— N-am avut intenția să vă deranjăm, se scuză domnul Pecksniff, încercînd să zîmbească.

— Vorba e că mă deranjați, totuși, îi replică celălalt fără nici o justificare. Încălcați dreptul meu de proprietate. Nu vedeți aleea pietruită ? Pentru ce credeți că e făcută ? Hei, deschideți poarta și dați imediat afară adunătura asta !

Și cu aceste cuvinte, închise geamul și dispăru. Domnul Pecksniff își puse pălăria pe cap și pînă la trăsură nu mai scoase nici un cuvînt, mergînd foarte calm și privind cu cea mai mare atenție norii. După ce își ajută fetele și pe doamna Todgers să se urce în trăsură, contemplă cîteva clipe vehiculul cu solemnitatea cu care ar fi admirat un templu. După acest lung moment de reculegere, se urcă și el și își puse mîinile pe genunchi, zîmbindu-le tovarășelor sale de drum.

Fetele lui însă, mai puțin calme decît el, nu-și putură stăpîni indignarea : „Uite ce înseamnă — spuseră ele — să ai relații cu niște oameni ca Pinch ! Uite ce înseamnă să te cobori pînă la ei ! Uite ce înseamnă să te vadă lumea că ai asemenea cunoscuți : niște oameni obraznici, grosolani, prefăcuți și antipatici ca ei !“ Erau sigure că așa se va întîmpla. Chiar dimineața, înainte de plecare, îi împărtășiseră această părere doamnei Todgers, care putea s-o confirme. Proprietarul casei crezuse că sînt niște prieteni de ai domnișoarei Pinch și se purtase cu ei ca atare ; nici nu se putea altfel : avea perfectă dreptate. Apoi adăugară (contrazicîndu-se oarecum) că proprietarul

era o brută, o fiară, și terminară prin a izbucni într-un torent de lacrimi, menit să șteargă cu totul amintirea epitetelor proferate de această persoană.

Poate că domnișoara Pinch era mult mai puțin vinovată de această întîmplare decît micul heruvim, care imediat, după plecarea oaspeților, se dusese într-un suflet să dea raportul la cartierul general, povestind cum străinii avuseseră nerușinarea să-i încredințeze o misivă pe care pe urmă o dăduseră feciorului ; îndrăzneală care, împreună cu reflecțiile inoportune ale domnului Pecksniff asupra casei, contribuiseră la expulzarea cam bruscă a acestor musafiri nepoftiți. Biata domnișoară Pinch trebui să mai suporte deci încă o scenă, căci mama heruvimului o mustră atît de aspru că are asemenea cunoștințe, încît biata fată se retrase plîngînd în camera ei ; era tare amărîtă și în primele clipe nici faptul că-l văzuse pe domnul Pecksniff și că primise o scrisoare de la Tom nu izbuti s-o mîngîie.

Cît despre domnul Pecksniff, acesta le declară însoțitoarelor lui că orice faptă bună își găsește în ea însăși răsplata, dîndu-le astfel a înțelege că nu-i pare rău de cele întîmplate și regretă chiar că nu a fost dat afară cu lovituri de picior în spate, pentru că și atunci ar fi fost la fel de fericit. Cuvintele lui nu le consolară însă pe tinerele domnișoare, care bombăniră furioase tot timpul drumului și căutară chiar s-o înțepe de cîteva ori pe buna doamnă Todgers, deoarece erau convinse în sinea lor că jumătate din acest eșec se datora felului caraghios în care era îmbrăcată doamna Todgers și în special coșulețului ei și ridicolei sale cărți de vizită.

În seara aceea, pensiunea Todgers era în fierbere. În primul rînd, fiindcă se făceau pregătiri pentru a doua zi ; apoi pentru că era sîmbătă, și în fiecare sîmbătă seara era mai mare forfotă în casă din cauza spălătoreselor, care veneau pe rînd, să aducă rufele diferiților locatari, cu nota de plată prinsă cu un ac. Bocăneala saboților se auzea, sîmbăta, pe scări pînă la miezul nopții. Din cînd în cînd apăreau lumini misterioase în curtea din față ; pompa de apă era tot timpul în funcțiune și zăngănitul mînerului de fier răsuna necontenit. Din cînd în cînd

izbucneau de undeva, din străfundurile casei, certuri aprige între doamna Todgers și femeile de la bucătărie ; iar uneori se auzea un clinchet caracteristic, semn că diferite proiectile, fie vase, fie tacîmuri, zburau în capul băiatului. Sîmbăta flăcăiașul nostru obișnuia să cutreiere casa cu mînecile suflecate și cu un șorț verde dinainte ; tot sîmbăta, mai des ca în alte zile (probabil pentru că în ziua aceea avea atît de mult de lucru), obișnuia ca ori de cîte ori se ducea să deschidă ușa cuiva, să mai dea și cîte o raită prin străzile învecinate, ca să joace capra cu alți ștrengari, pînă cînd cineva îl aducea de păr, sau de urechi, înapoi acasă. Într-un cuvînt, micul portar era eroul principal a nenumărate incidente palpitante care aveau loc la pensiunea Todgers în ultima zi lucrătoare a săptămînii.

În sîmbăta aceasta își făcu de joacă sîcîindu-le tot timpul pe domnișoarele Pecksniff. Nu trecea o dată prin dreptul camerei doamnei Todgers (în care cele două tinere lucrau șezînd în fața focului, la lumina unei lumînări) fără să bage capul pe ușă și să le întrebe : „Tot aici sînteți ? Ei drăcia dracului !" și multe alte drăgălășenii de același fel. Într-un rînd, trecînd din nou pe acolo, le spuse confidențial :

— Știți, domnișoarelor, că mîine avem supă ? Chiar acum s-a apucat cucoana s-o facă. Și n-a pus apă multă, nu, zău așa !

Iar ceva mai tîrziu, ducîndu-se jos să deschidă ușa, le înștiință :

— Știți că mîine mîncăm gîscă ? Dar nu de-alea slabe și prăpădite, nu, zău nu !

Ceva mai tîrziu le strigă prin gaura cheii :

— Știți că mîine avem pește proaspăt ? Chiar acum l-am adus. Aveți grijă să nu mîncați din el !

Și după acest sinistru avertisment dispăru din nou.

Nu mult după aceea veni să pună masa. Cele două domnișoare se înțeleseseră cu doamna Todgers să mănînce cîte un cotlet de vițel în intimitatea apartamentului prea stimatei doamne. Cu prilejul acesta, țingăul, vrînd să distreze fetele, își băgă lumînarea aprinsă în gură, ca să vadă și ele cît de transparenți îi sînt obrajii. Apoi se

apucă să frece cu șorțul lui verde tacîmurile pe care le așeza pe masă, după ce în prealabil scuipase pe ele, ca să le dea luciu.

Terminînd, le spuse celor două surori, rînjind cu gura pînă la urechi, că mîncarea ce li se va servi va fi nițeluș cam „pipărată".

— Nu știi, e gata masa, Bailey ? întrebă Mercy.

— Da — răspunse Bailey — e gata. Tocmai cînd urcam sus, dumneaei tăia bucățile cele mai bune, ca să le guste.

Dar abia apucase să rostească aceste cuvinte că primi peste cap o mică admonestare manuală, care îl trimise tocmai în celălalt capăt al camerei. Doamna Todgers stătea scăpărînd scîntei, în fața lui, cu farfuria în mînă.

— Obraznicule, păcătosule, mincinosule ! țipă ea.

— Nu-s mai mincinos decît dumneata ! replică Bailey, ferindu-și capul, după un sistem învățat de la boxerul Thomas Cribb. Ia repetă figura, și-o să vedem noi atunci care pe care !

— N-am mai pomenit așa copil obraznic ! se plînse doamna Todgers, punînd farfuria pe masă. Veșnic îmi scoate sufletul ! Domnii pensionari îl răzgîie și îl învață să spună tot felul de blestemății. Pe ăsta cred că numai spînzurătoarea îl va lecui.

— Așa crezi mătăluță ! strigă Bailey. Da' i-a spune, de ce-mi torni mereu apă în bere ? Vrei să-mi pierd forma ?...

— Du-te jos, nerușinatule ! se răsti la el doamna Todgers, deschizînd ușa. Ai înțeles ? Hai, șterge-o !

După cîteva dibace mișcări defensive, Bailey ieși din cameră și nu se mai arătă pe acolo toată seara, decît o singură dată, cînd aduse niște pahare și apă caldă și le sperie de moarte pe cele două domnișoare Pecksniff, strîmbîndu-se ca o maimuță în spatele doamnei Todgers, care nu-l văzuse intrînd. Mulțumit că s-a răzbunat, se retrase la subsol, unde, în tovărășia unui roi de gîndaci negri și a unei lumînări de seu, își cheltui toată iscusința lustruind ghetele și periind hainele, pînă noaptea tîrziu.

Numele lui adevărat, pare-se, era Benjamin, dar avea o mulțime de porecle. Din Benjamin i se spusese întîi

Unchiul Ben, apoi numai Unchiul ; trecuse apoi foarte repede la Barnwell, în amintirea unui domn care murise asasinat de nepotul său, George, în timp ce medita pe o bancă în grădina lui din Camberwell. Pensionarii casei Todgers obișnuiau de asemeni să-l boteze în glumă cu numele vreunui criminal, sau vreunui ministru la modă. Uneori, cînd nu mai era nici un eveniment important la ordinea zilei, îi căutau fel de fel de porecle în vreo carte de istorie, spunîndu-i de pildă Mister Pitt, sau Brownrigg-junior, și așa mai departe. În epoca de care este vorba, tînărului portar i se spunea Bailey-junior, spre a nu fi confundat probabil cu Bătrîna Bailey [1], sau poate, cu acea nefericită cucoană cu același nume, care își pusese singură capăt zilelor, în floarea vîrstei, ispravă pentru care fusese imortalizată într-o baladă.

De obicei, duminica, la pensiunea Todgers se lua dejunul la ora două, deoarece această oră le convenea tuturor : doamnei Todgers, din cauza brutarului, iar domnilor pensionari pentru că puteau în felul acesta să-și întocmească mai bine programul de după amiază. Dar în duminica în care cele două domnișoare Pecksniff urmau să facă cunoștință cu toți locatarii pensiunii Todgers, masa trebuia să înceapă mai tîrziu, la ora cinci, pentru ca totul să fie la înălțime.

Aproape de ora fixată, Bailey-junior apăru cu un aer nespus de grav, îmbrăcat în niște haine de trei ori prea mari pentru talia lui ; cămașa mai ales era atît de largă, încît căpătă pe loc de la un domn (renumit pentru agerimea spiritului său) porecla de „Guleratul". La orele cinci fără un sfert, o delegație formată din domnul Jinkins și un alt domn numit Gander, bătu la ușa camerei în care stătea doamna Todgers, iar după ce fură prezentați, după toate regulile etichetei, celor două domnișoare Pecksniff, de către tatăl lor, domnii cerură permisiunea să le conducă sus, în salon.

Salonul pensiunii Todgers avea un aspect cu totul deosebit, așa încît, dacă nu erai prevenit dinainte de unul dintre deținătorii acestui secret, n-ai fi ghicit niciodată că e un salon. Era căptușit de sus pînă jos cu scînduri,

[1] *Old Bailey* : închisoarea din Londra.

iar tavanul, despărțit în două de o bîrnă, era tapetat cu hîrtie. În afară de cele trei ferestruici, în fața cărora erau așezate niște scaune, încăperea mai avea o fereastră fără nici un rost, care dădea în camera de culcare a domnului Jinkins. Într-o parte, sus, lîngă tavan, se aflau două rînduri de geamuri mici și pătrate, pe unde primea lumină. În lemnul ce îmbrăca peretele erau fixate niște dulăpioare foarte bizare, cu geamuri, iar ușa vopsită în negru avea în partea de sus două ochiuri de sticlă cu o pupilă verde în mijloc, care privea parcă cercetător în jur.

Aici se aflau adunați toți domnii pensionari. În momentul cînd domnul Jinkins intră la braț cu domnișoara Charity, toată lumea strigă : „Ia te uită, ia !", sau : „Bravo Jink !" Iar cînd apărură domnul Gander cu Mercy și domnul Pecksniff cu doamna Todgers, entuziasmul celor de față ajunse la culme.

Începură apoi prezentările ; printre pensionari se afla : un domn cu pronunțate înclinații pentru sport, care în fiecare duminică trimitea ziarelor diverse probleme sportive de nedezlegat, fapt confirmat de altminteri și de prietenii lui ; mai era apoi un domn cu pronunțate înclinații pentru teatru și care, dacă oamenii n-ar fi fost atît de invidioși și de răi, ar fi ajuns un mare actor ; apoi un domn cu un mare talent oratoric, tare în discursuri, și-un altul cu un vădit talent literar, care scria pamflete la adresa celorlalți, căci cunoștea slăbiciunile tuturora, în afară, bineînțeles, de ale lui. Mai era pe urmă un domn cu aptitudini pentru muzică vocală, unul a cărui trăsătură caracteristică era că fuma peste măsură de mult și un altul care se pricepea ca nimeni pe lume să-și petreacă viața ; unii dintre stimabilii domni pensionari aveau talent la whist și o mare parte dintre ei aveau talent la biliard și curse. Deoarece toți se ocupau într-un fel sau în altul cu comerțul, putem presupune că erau cu toții înclinați spre afaceri, iar în afară de asta, absolut toți aveau o înclinare pentru distracții. Trăsătura caracteristică a domnului Jinkins era aceea de a fi un om de lume : în fiecare duminică se plimba prin parc, știa ale cui sînt cele mai elegante echipaje, făcea diferite aluzii misterioase la niște femei mi-

nunate și se bănuia că avusese cîndva o aventură cu o contesă. Domnul Gander era un om de spirit ; el născocise porecla „Guleratul", care avusese atît de mult succes și care trecea din gură în gură, însoțită de formula : „Asta-i una de-a lui Gander". Trebuie să mai adăugăm că domnul Jinkins era cel mai în vîrstă dintre toți. Avea patruzeci de ani și ținea registrele unui negustor de pește. Era și cel mai vechi pensionar și, ca atare, el dădea tonul în pensiune, după cum o recunoscuse și doamna Todgers.

Pregătirile pentru masă suferiseră o serioasă întîrziere, iar biata doamnă Todgers, pe care domnul Jinkins o tot chema din cînd în cînd deoparte ca să-i facă reproșuri, intră și ieși din cameră de cel puțin douăzeci de ori, căutînd să dea de fiecare dată la întoarcere impresia că nu e de loc preocupată de această chestiune și că nu părăsise nici o clipă salonul. Totuși, conversația era destul de animată ; un domn voiajor în branșa parfumuri le arătă o cutiuță ingenioasă conținînd un săpun de bărbierit special, pe care o adusese dintr-o călătorie a sa în Germania ; pe urmă, domnul cu talent literar repetă (la cererea generală) cîteva versuri satirice, scrise în legătură cu rezervorul de apă din dosul casei, care își permisese să înghețe în ultimele zile. Aceste distracții și discuțiile care urmară făcură să treacă timpul într-un mod cît se poate de agreabil, pînă ce apăru Bailey-junior și anunță că masa e gata, în termenii următori :

— E gata haleala !

La acest semnal, toată lumea coborî în sala banchetului. Cîțiva mai glumeți voiră să-i imite pe fericiții muritori care le țineau la braț pe domnișoarele Pecksniff, și-și oferiră brațul altor domni, ca și cum aceștia ar fi fost niște distinse doamne.

Domnul Pecksniff spuse rugăciunea, o rugăciune scurtă și pioasă, chemînd binecuvîntarea cerului asupra tuturor comesenilor și rugînd providența să aibă în grija sa pe cei care n-au ce mînca — pentru că (se subînțelegea din rugăciunea lui) asta doar era de fapt menirea ei. Apoi începură să înfulece cu toții pe întrecute, lăsînd orice fasoane la o parte. Masa era copioasă : în afară de

bunătățile mai dinainte anunțate de Bailey domnișoarelor Pecksniff, mai era rasol de vacă, friptură de vițel, șuncă, pateuri și nenumărate legume, pe care orice gospodină le cunoaște ca fiind dintre cele mai sățioase. Apoi sticla cu bere mai tare, sau mai slabă, vin și alte băuturi alcoolice, indigene și străine.

Domnișoarele Pecksniff — așezate în capul mesei, la dreapta și la stînga domnului Jinkins — se simțeau foarte bine, fiind punctul de atracție al ospățului ; din minut în minut cîte un admirator le umplea paharul ca să ciocnească în sănătatea lor. Niciodată nu fuseseră mai bine dispuse și mai guralive. Mercy era de-a dreptul sclipitoare și da atîtea replici spirituale, încît toată lumea o privea ca pe o adevărată minune. Pe scurt, după cum recunoscuse chiar ea, „simțeau în sfîrșit, pentru prima oară, că sînt la Londra" !

Prietenul lor, Bailey, era de aceeași părere, acordîndu-le, în consecință, înalta lui protecție și adresîndu-le tot felul de semne, atunci cînd era convins că nu-l vede nimeni ; ba le făcea cu ochiul, ba dădea cu înțeles din cap, ba își scărpina nasul cu un tirbușon, ca să arate că este vorba de o orgie în toată regula. Într-adevăr, atît veselia celor două domnișoare Pecksniff, cît și îngrijorarea doamnei Todgers în fața extraordinarei pofte de mîncare a comesenilor, erau tot atît de remarcabile ca și obrăznicia acestui flăcăiandru, demn de toată atenția, care nu se temea de nimeni și nu-i păsa de nimic. Atunci cînd scăpa din mînă vreo farfurie, vreo furculiță, sau orice alt obiect (lucru ce se întîmplă în cîteva rînduri), rămînea tot atît de calm și de ceremonios ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Și nici nu avea obiceiul să alerge de la un mesean la altul, așa cum fac servitorii bine stilați, ca să-i deranjeze : din contra, știind că nu poate prididi cu atîta lume, îi lăsa pe domnii pensionari să se servească singuri cu ce doreau, iar el se mulțumea să stea în spatele domnului Jinkins, cu mîinile în buzunare și cu picioarele crăcănate, rîzînd la orice glumă mai tare decît toți.

Desertul fu minunat și nici nu se lăsă așteptat. Farfuriile de pudding fură spălate într-o găleată, în dosul ușii, de cum se termină cu brînza ; n-avea a face că erau

încă ude și calde în urma acestei operații. Kilograme întregi de migdale și de struguri, zeci de portocale, grămezi de mere, farfurii adînci pline cu nuci ! Ce-i drept, pensiunea Todgers știa să fie la înălțime, atunci cînd voia.

După desert se servi din nou vin roșu și alb, urmat de un castron mare cu punci pregătit de domnul care se pricepea să-și distreze prietenii și care le rugă pe domnișoarele Pecksniff să nu se supere că a preparat o cantitate atît de mică, asigurîndu-le că mai e în casă destul material ca să facă încă de șase ori pe atît, dacă va fi nevoie. A ! ce veseli erau cu toții ! Și cum au început drăguțele de ele să tușească delicat cînd au gustat din punci, zicînd că e prea tare ! Cu ce poftă au rîs cînd cineva spuse că dacă nu l-ai recunoaște după culoare, ai crede că-i lapte, atît e de slab ! Cu cîtă energie protestară domnii pensionari, cînd domnișoarele Pecksniff se rugară de domnul Jinkins să mai toarne puțină apă caldă în el ; cu cîtă nevinovăție reușiră totuși, înroșindu-se, să bea paharul pînă la fund ! În sfîrșit sosi și momentul solemn.

— Soarele — spuse domnul Jinkins — va părăsi în curînd bolta cerească ! (Ce om extraordinar domnul Jinkins... Are întotdeauna atîta prezență de spirit !)

— Domnișoară Pecksniff — întrebă în șoaptă doamna Todgers — mai vrei puțin... ?

— A, nu ! de loc, nici un pic, doamnă Todgers, nici un pic.

Doamna Todgers se ridică, cele două domnișoare Pecksniff de asemenea, și toată lumea se sculă în picioare. Domnișoara Mercy Pecksniff își căută șalul pe jos. Unde poate fi, Dumnezeule ? Totuși, fermecătoarea fată nu-și pierduse șalul, care în loc să acopere frumoșii ei umeri, ajunsese pe mlădioasa ei talie. Zeci de mîini se grăbesc să-i ajute. E atît de încurcată ! Cel mai tînăr dintre domnii pensionari, gelos ca un tigru, simte o dorință năprasnică să-l ucidă pe Jinkins. Mercy, din cîțiva pași ușori, o ajunge pe sora ei, lîngă ușă. Charity și-a trecut brațul pe după mijlocul doamnei Todgers, iar cu celălalt braț o cuprinde de talie pe sora ei. O, Diana, ce tablou încîntător ! Se mai văd, ca niște umbre... apoi, pînă și

umbrele dispar. „Domnilor, să bem în sănătatea doamnelor !"

Entuziasmul e de nedescris. Domnul cu aptitudini oratorice se scoală și începe să vorbească atît de elocvent, încît nimeni nu poate rezista. Și-a adus aminte că trebuie să închine în cinstea cuiva și știe că toată lumea va fi de acord. În fața lui se află o persoană căreia toată lumea îi datorează recunoștință. „Da — repetă el — îi datorează recunoștință. Asprimea noastră bărbătească a fost îndulcită astăzi prin prezența unor făpturi încîntătoare. În mijlocul nostru se află un om pe care două desăvîrșite și fermecătoare făpturi îl privesc cu veneratie și respect, ca pe ființa care le-a dat viață. Da, domnilor, de cînd abia puteau să gîngurească, aceste făpturi îi spuneau tată !" (Aplauze prelungite). Oratorul închină în sănătatea domnului Pecksniff ; „Dumnezeu să-l binecuvînteze !" Toți se grăbesc să strîngă mîna domnului Pecksniff și să-și golească paharul pînă la fund. Cel mai tînăr dintre ei simte un fior, căci își dă seama ce fluid tainic îl înconjoară pe omul care-i poate spune „fata mea" ființei cu șalul roz.

Ce a spus domnul Pecksniff ? Sau, mai exact, ce a uitat să spună ? Nimic. Se mai comandă un rînd de punci, care este adus și băut la iuțeală. Entuziasmul merge crescînd. Fiecare se arată așa cum este. Cel care dorise să facă teatru declamă, cel cu voce cîntă, iar Gander s-a întrecut pe sine însuși. Se ridică spre a închina în cinstea cuiva. În cinstea prietenului lor Jinkins, sau, cum i-o mai fi zicînd, a bătrînului Jink, dacă i se îngăduie să-i spună în felul acesta mai familiar. Cel mai tînăr dintre pensionari protestează însă cu vehemență. Nu admite așa ceva ! Dar intervenția lui este prost înțeleasă, pentru că toată lumea bănuiește că e puțin ametit, așa încît nu-l ia nimeni în serios.

Domnul Jinkins le mulțumește tuturor din toată inima. E, vai, cea mai frumoasă zi din viața lui. Văzîndu-i acolo pe toți, simte că i-a pierit glasul de emoție. Nu va spune decît un singur lucru : s-a dovedit o dată mai mult, cel puțin așa speră, că pensiunea Todgers nu-și dezminte renumele : se prezintă tot atît de bine ca și rivalele ei,

dacă nu chiar mai bine. Amintește, în mijlocul aplauzelor prelungite, că unii ar fi auzit vorbindu-se despre o pensiune foarte lăudată în Cannon Street. Nu vrea să facă nici o comparație jignitoare ! Nu, nici nu gîndește la una ca asta : „Dar — adaugă el — cînd acea pensiune va fi în stare să întrunească între zidurile ei atîta spirit și atîta frumusețe cîtă a fost astăzi la acest ospăț și să servească o masă ca aceea din care ne-am înfruptat noi astăzi, voi fi încîntat s-o vizitez. Pînă atunci însă, domnilor, eu nu mă mișc din pensiunea Todgers". Alt rînd de punci, altă explozie de entuziasm, alte discursuri. Se închină pe rînd în sănătatea fiecăruia dintre cei prezenți. Doar cel mai tînăr pensionar nu participă la veselia generală. Stă deoparte, cu cotul sprijinit de spătarul unui scaun liber și se uită la Jinkins cu un aer disprețuitor. Într-un discurs ditirambic, Gander propune să se bea în sănătatea lui Bailey-junior ; încep să se audă sughițuri ; cineva sparge un pahar ; domnul Jinkins simte că ar fi timpul să se ducă să vadă ce fac doamnele ; ca încheiere propune să bea în sănătatea doamnei Todgers, căreia i se cuvin toate laudele. Urale : sigur că da, i se cuvin toate laudele. Chiar dacă uneori au avut motive să fie nemulțumiți, în clipa de față nu există nimeni care să nu fie gata să-și dea pentru ea și viața.

Toți pensionarii se urcă sus, unde de altfel nu erau așteptați atît de curînd, căci o găsesc pe doamna Todgers dormind pe un scaun, pe domnișoara Charity pieptănîndu-se, iar pe Mercy, care și-a aranjat un pat pe fotoliul de lîngă fereastră, odihnindu-se într-o atitudine foarte comodă. Fata se scoală imediat, deși domnul Jinkins o roagă în numele tuturor să nu se miște ; e atît de poetică și de seducătoare, încît ar fi păcat. Ea rîde, începe să-și facă vînt și scapă din mînă evantaiul pe care toți domnii se reped să-l ridice.

Recunoscută cu unanimitate de glasuri regina seratei, devine crudă și capricioasă ; îi trimite vorbă unui domn prin altul și pînă ce acesta din urmă să vină cu răspunsul uită de ce l-a trimis și născocește tot felul de chinuri care le zdrobește inima. Între timp Bailey aduce ceaiul și cafeaua. Un număr mai mic de admiratori, dintre aceia

care nu pot ajunge pînă la sora ei, o înconjoară pe Charity. Cel mai tînăr dintre pensionari e palid, dar stăpîn pe sine, căci îi place să sufere în tăcere, departe de indiscreția oamenilor. Mercy, de altfel, știe că o adoră. Tînărul își dă seama de asta din privirile pe care cînd și cînd i le aruncă fata. Ia seama, Jinkins, nu știi ce e în stare să facă un suflet chinuit !

Domnul Pecksniff se urcase și el la etaj după tinerii lui prieteni și luase loc lîngă doamna Todgers. Își vărsase o ceașcă de cafea pe pantaloni, și nici nu părea să fi băgat de seamă ; nu observase nici măcar tartina ce i se lipise de genunchi.

— Cum s-au purtat domnii pensionari cu dumneata, domnule Pecksniff ? îl întrebă gazda.

— Scumpă doamnă — răspunse domnul Pecksniff — s-au purtat atît de frumos, și mă simt atît de mișcat, încît nu voi putea niciodată să-mi amintesc de această serată fără să vărs o lacrimă. O ! doamnă Todgers !

— Ce s-a întîmplat ? întrebă buna doamnă. Pari așa de abătut !

— Sînt bărbat, scumpă doamnă — spuse domnul Pecksniff lăcrimînd și vorbind cu limba cam împleticită — dar în același timp sînt și tată și văduv. Sentimentele mele nu pot fi sugrumate așa cum au fost sugrumați copiii regelui Eduard în turnul Londrei. Cu cît încerc să le stăpînesc, cu atît se dezlănțuie mai tare !

Deodată, dădu cu ochii de tartina cu unt lipită de genunchi și rămase cu ochii la ea, clătinînd din cap năuc și mirat, de parcă ar fi văzut acolo duhul cel rău, căruia ar fi trebuit să-i aducă reproșuri amare pentru tot ce-a fost odată :

— Era frumoasă, doamnă Todgers ! spuse el, fără altă introducere, întorcînd spre patroană o privire lipsită de expresie. Avea și zestre frumușică.

— Știu, am auzit, întări doamna Todgers, cu un aer foarte înțelegător.

— Vezi, astea sînt fiicele ei, continuă domnul Pecksniff din ce în ce mai înduioșat, arătînd cu mîna spre cele două domnișoare.

Doamna Todgers n-avea îndoieli nici în această privinţă.

— Mercy şi Charity, Charity şi Mercy, două nume sfinte, nu-i aşa ?

— Domnule Pecksniff — exclamă doamna Todgers — vai, ce zîmbet ciudat ai ! Nu cumva eşti bolnav, domnule Pecksniff ?

Domnul Pecksniff îşi puse mîna pe braţul doamnei Todgers şi şopti cu solemnitate :

— E ceva cronic.

— Colic ? întrebă doamna speriată.

— Cro-nic, repetă el cu greutate. Cronic. O boală curioasă. Sufăr de cînd eram copil. Boala asta mă va băga în mormînt.

— Doamne păzeşte ! strigă doamna Todgers.

— Da — spuse convins domnul Pecksniff — dar nu de asta mă îngrozesc !... Semeni cu ea, doamnă Todgers.

— Nu mă strînge aşa de tare, te rog, domnule Pecksniff. Dacă ne vede cineva !

— Dă-mi voie din dragoste faţă de ea, spuse domnul Pecksniff. Dă-mi voie în amintirea ei, dă-mi voie în numele celei care se odihneşte în mormînt ! Teribil semeni cu dînsa, doamnă Todgers ! Ce-i şi cu lumea aceasta !

— Ah ! Aici ai dreptate !

— Mă tem că lumea asta nu e făcută decît din bezmetici şi fluşturatici, reflectă domnul Pecksniff, din ce în ce mai abătut. Uită-te la tinerii din jurul nostru. Crezi că există vreunul dintre ei care să-şi cunoască îndatoririle ? Nici gînd — dă-mi şi mîna cealaltă, doamnă Todgers.

Doamna ezită, spunîndu-i că nu se poate.

— Cum, nici măcar un glas de dincolo de mormînt nu poate să te hotărască ? spuse domnul Pecksniff cu o duioşie lugubră. Asta n-ar fi o faptă creştinească, draga mea.

— Lasă-mă, protestă doamna Todgers, apărîndu-se. Zău, nu se poate.

— Nu-s eu de vină, spuse domnul Pecksniff. Cum poţi să mă bănuieşti pe mine. E glasul. Glasul Ei !

Se vede că răposata doamnă Pecksniff avusese un glas destul de gros și de răgușit pentru o femeie și că se cam bîlbîia cînd vorbea, sau mai exact că avea un glas de bețiv, dacă vocea ei semăna cu sunetele ce ieșeau în momentul acela din gîtlejul domnului Pecksniff. Se prea poate însă că numitul domn să fi fost victima unei iluzii.

— Această zi, doamnă Todgers, a fost pentru mine o zi nespus de plăcută, dar totodată și chinuitoare. Mi-a amintit de singurătatea mea. Ce sînt eu pe lumea asta ?

— Un gentleman foarte cumsecade, domnule Pecksniff, spuse doamna Todgers.

— Crezi ? Asta m-ar mai consola oarecum !

— Ești cel mai cumsecade gentleman din lume, te asigur.

Domnul Pecksniff zîmbi printre lacrimi și dădu din cap.

— Ești foarte bună, îți mulțumesc. Nici nu-ți închipui, doamnă Todgers, ce fericit sînt cînd pot să-i fac pe tineri fericiți. Grija mea de căpetenie este să știu că elevii mei trăiesc mulțumiți. Îi iubesc din toată inima. Și ei mă iubesc pe mine grozav — cîteodată.

— Totdeauna, rectifică doamna Todgers.

— Cînd spun că n-au învățat nimic la mine, stimată doamnă — continuă domnul Pecksniff, privind-o cu un aer misterios și făcîndu-i semn să vie mai aproape de el — cînd spun că n-au învățat nimic la mine și că prețul pensiunii e prea ridicat, mint, da, da, să știi, ți-o spun ca unui vechi prieten !

— Cum se poate să spună așa ceva ? Sînt niște ticăloși atunci !

— Ai dreptate, doamnă. Te stimez pentru felul dumitale de a vedea. Stai să-ți spun ceva la ureche. Părinților și tutorilor... Asta însă rămîne între noi, doamnă Todgers ? Părinții și tutorii — repetă domnul Pecksniff — au cea mai bună ocazie în momentul de față, o ocazie care le oferă posibilitatea unei învățături serioase în domeniul arhitecturii împreună cu confortul vieții de familie, în societatea unor persoane care, deși trăiesc modest și fără pretenții — bagă bine de seamă ! sînt însă oameni care știu ce însemnează morala.

Doamna Todgers îl privea destul de nedumerită, căci nu înțelegea pentru ce îi spunea ei toate astea. Era, după cum cititorul își amintește prea bine, formula obișnuită cu care domnul Pecksniff își făcea reclamă atunci cînd căuta un elev. Cu toate că pentru moment această frază nu părea să se refere la nimic special, domnul Pecksniff ridică un deget, atrăgîndu-i atenția doamnei Todgers să nu-l întrerupă.

— Cunoști, cumva, doamnă Todgers, vreun părinte sau tutore care ar fi amator de așa ceva pentru vreun tînăr și n-ar vrea să scape o ocazie ca asta ? Aș prefera un orfan. Cunoști un orfan cu vreo trei sau patru sute de lire ?

Doamna se gîndi, apoi clătină din cap în semn că nu.

— Dacă auzi pe undeva de vreun orfan care ar putea să plătească trei sau patru sute de lire, spune-le celor ce se îngrijesc de soarta acestui scump orfan să scrie pe adresa S.P. Post restant, Salisbury... Nu știu nici eu prea bine cine este acel domn ! Nu te speria, doamnă Todgers — adăugă domnul Pecksniff, prăbușindu-se peste ea — e ceva cronic ! Cronic ! Dă-mi să beau ceva, indiferent ce.

— Vai de mine, domnișoarelor Pecksniff, strigă doamna Todgers, scumpului vostru tată i-a venit rău !

În timp ce toată lumea se repezea spre el, domnul Pecksniff, făcînd o sforțare supremă, se ridică în picioare și privi adunarea, cu un aer solemn, aproape profetic. Încetul cu încetul, un zîmbet i se ivi pe față, un zîmbet palid, melancolic, neputincios și nespus de blînd :

— Nu trebuie să mă compătimiți, dragii mei prieteni — spuse el cu duioșie — nu vă fie teamă : e ceva cronic. Și încercînd să-și lepede pantofii din picioare, se prăvăli peste grătarul sobei.

Cel mai tînăr gentleman dintre toți îl ridică într-o clipă. Da, înainte ca un singur fir de păr de pe capul bătrînului să ia foc, îl și întinsese pe covor. Era doar tatăl EI !

Ea și sora ei erau disperate. Jinkins le consola pe amîndouă. Toți, de altfel, căutau să le consoleze. Fiecare avea cîte o vorbă bună pentru ele, în afară de cel mai tînăr dintre ei, care luase asupră-și rolul cel mai nobil, îndeplinindu-l cu un devotament nemaipomenit, căci el era acela care îl ținea pe domnul Pecksniff de cap, în timp ce restul

pensionarilor se prefăceau că nu văd nimic. În sfîrșit, se adunară cu toții în jurul domnului Pecksniff și căzură de acord să-l ducă pe brațe pînă sus și să-l culce în pat. Domnul Jinkins îl mustră pe cel mai tînăr domn pensionar că-i sfîșiase haina domnului Pecksniff. Ha ! Ha !... ei și ? Pe domnul Pecksniff îl duseră sus, și pînă să urce scara, nu-l lăsară o clipă în pace pe tînărul în chestiune, luîndu-l peste picior.

Camera domnului Pecksniff era situată la ultimul etaj și avură mult de furcă pînă acolo. Pe drum, bolnavul cerea tot timpul să i se dea ceva de băut. Parcă avea o manie ! Tînărul propuse să i se aducă un pahar cu apă ; drept mulțumire, domnul Pecksniff îi aruncă cele mai jignitoare epitete. Jinkins și Gander își luară obligația să-l culce și-l așezară pe pat cu multă băgare de seamă. Cînd văzură că e aproape să adoarmă, plecară. Dar nici nu apucară bine să coboare scările, că sus, la ultimul etaj, apăru fantoma domnului Pecksniff, într-un costum bizar, gesticulînd, aplecat peste balustradă. Dorea, pare-se, să cunoască părerea lor asupra sufletului omenesc.

— Dragi prieteni — strigă domnul Pecksniff, uitîndu-se în jos, peste balustradă — să întreținem discuții și să ne analizăm unii pe alții pentru a ne întări sufletul. Să fim morali ! Să fim spectatori în viață ! Unde e Jinkins ?

— Aici, răspunse domnul Jinkins. Du-te și te culcă !

— La culcare ! strigă domnul Pecksniff. La culcare ! Asta-i vocea leneviei ; parcă îl auzi pe leneș văietîndu-se : „M-ai trezit prea devreme, lasă-mă să mai dorm..." Dacă e pe aici vreun tînăr orfan care vrea să completeze acest citat din frumoasa poezie a doctorului Watts, are acum cea mai bună ocazie.

Nimeni însă nu se oferi.

— E foarte plăcut aici, spuse domnul Pecksniff după o pauză. E plăcut și răcoare, în special la picioare ! Picioarele omului, dragii mei, sînt o invenție minunată ; gîndiți-vă cum arată niște picioare de lemn și veți vedea ce diferență este între anatomia naturii și anatomia artei. Uite ce e — adăugă domnul Pecksniff, aplecîndu-se peste balustradă cu aerul familiar pe care-l lua față de noii elevi — tare aș vrea să știu ce părere are doamna Todgers despre picioarele de lemn, dacă e așa de bună să-mi spună.

Cum, după asemenea discurs, era peste putință să te mai aștepți de la el la un lucru cuminte, domnii Jinkins și Gander urcară din nou scara și îl așezară în pat. Dar nici nu apucară bine să ajungă la etajul al doilea și domnul Pecksniff își făcu iarăși apariția ; îl siliră din nou să se culce, dar abia coborîseră cîteva trepte, că el ieși iar. Într-un cuvînt, de cîte ori fu așezat în pat, de atîtea ori ieși afară ca să debiteze tot felul de maxime morale pe deasupra balustradei, cu o plăcere nespusă și cu o nestăvilită dorință de a-și lumina prietenii, pe care însă nimic nu-i putu îndupleca să-l lase să continue.

În sfîrșit îl așezară din nou în pat pentru a treizecea oară și domnul Jinkins rămase să-l păzească, în timp ce tovarășul său cobora să-l aducă pe Bailey-junior. Încîntat de misiunea pe care o primise, băiatul se așeză pe un scăunaș în fața ușii domnului Pecksniff, cu o lumînare lîngă el și cu oleacă de merinde, ca să-l păzească în condițiuni optime. Domnul Pecksniff fu închis cu cheia pe dinafară, iar băiatul, căruia îi dădură în grijă să asculte cu atenție la ușă ca nu cumva bolnavul să aibă vreun atac de apoplexie, urma să-i cheme imediat în ajutor. Domnul Bailey răspunse modest că „pe el nu-l poate lega nimeni la gard și nu degeaba trăia de atîta timp la pensiunea Todgers".

CAPITOLUL X

Cuprinzînd întîmplări ciudate, care vor avea o influență, bună sau rea, asupra multor părți din povestirea noastră.

Totuși domnul Pecksniff venise la Londra pentru afaceri.

Uitase cumva lucrul ăsta ? Se simțea atît de bine printre veselii săi prieteni de la pensiunea Todgers și nu se gîndea oare că are nevoie de tot calmul și de toată seriozitatea în lupta pe care trebuia s-o dea ? Nu.

Timpul și valurile nu așteaptă — spune proverbul. În schimb, oamenii sînt nevoiți să aștepte și valurile și timpul. Valul care trebuia să-l ducă pe Seth Pecksniff pe culmile bogăției, era însemnat în catastiful lucrărilor iminente și era pe punctul de a se revărsa. Pecksniff nu stătea nepăsător sus pe faleză, fără să se sinchisească de schimbarea fluxului ; nu, onorabilul domn stătea chiar la marginea mării, privind apa ce începuse să-i înece pantofii, hotărît să se tăvălească chiar și în nămol, dacă asta era calea ce ducea spre piscul speranțelor sale.

Încrederea pe care o aveau în el grațioasele-i fiice era într-adevăr înălțătoare. Domnișoarele Pecksniff erau convinse că tot ce făcea el era bine cîntărit și bine gîndit ; mai știau apoi că nobilul scop pe care îl urmărea el era să se procopsească și, prin urmare, să le procopsească și pe ele.

Ceea ce făcea ca această încredere filială să fie și mai înduioșătoare era faptul că domnișoarele Pecksniff nu cunoșteau de astă dată adevăratele planuri ale tatălui lor. Știau doar că în fiecare dimineață, după micul dejun, domnul Pecksniff se ducea la poștă după scrisori. Cu asta se termina activitatea sa din ziua aceea și era liber pînă cînd soarele răsărea din nou, anunțînd sosirea poștei următoare.

Trecură astfel patru sau cinci zile. În sfîrșit, într-o dimineață domnul Pecksniff se întoarse gîfîind, cu sufletul la gură, lucru foarte ciudat pentru un om atît de liniștit de obicei... Se închise cu fetele lui în odaie, unde stătură de vorbă mai bine de două ceasuri. Ce vor fi vorbit atunci între ei, a rămas încă o taină ; de aflat n-am putut afla decît următoarele cuvinte rostite de domnul Pecksniff :

„Cum s-a putut produce o schimbare atît de adîncă în el, nu înțeleg, și nici n-ar avea rost să ne batem capul să înțelegem. În privința asta, eu, dragele mele, mi-am format o părere, dar nu pot să v-o spun. E de ajuns să nu-i arătăm nici ură și nici mînie și să fim gata de iertare. Dacă vrea să fim prieteni, vom fi. Cred că ne cunoaștem datoria !"

În ziua aceea, pe la amiază, un domn bătrîn coborî dintr-o birjă în fața poștei și întrebă dacă a sosit vreo scrisoare pe numele lui. Scrisoarea așteptată sosise de

cîteva zile. Plicul era scris de mîna domnului Pecksniff și pecetluit cu sigiliul lui. Nu conținea decît o adresă și cuvintele : „Cu cel mai profund respect și, indiferent de cele petrecute mai înainte, cu sentimentele cele mai sincere ale domnului Pecksniff". Bătrînul reținu doar adresa, pe care o dădu vizitiului, poruncindu-i să-l ducă pînă în apropiere de pensiunea Todgers, după care rupse scrisoarea și-o aruncă. Vizitiul îl duse deci pînă la Monument ; acolo, bătrînul coborî, dădu drumul trăsurii și se îndreptă spre casa doamnei Todgers.

Cu toate că figura, felul de a fi al acestui bătrîn și dîrzenia cu care se sprijinea în baston, strîngîndu-i măciulia în mînă, vădeau o hotărîre de nezdruncinat și o încăpățînare — justificată sau nejustificată — care, în alte vremuri, ar fi înfruntat orice chin și ar fi biruit și moartea, totuși, în momentul acela, probabil omul nostru era ros de un grăunte de nehotărîre care-l făcu să ocolească pensiunea pe care o căuta și să se îndrepte spre micul cimitir din apropiere, luminat de razele soarelui. Poate că tăcerea încremenită ce domnea în acel lăcaș, în contrast cu zgomotul dimprejur, să-i fi sporit nehotărîrea, pentru că se plimbă îndelung prin cimitir, trezind cu pașii săi un ecou surd, pînă cînd ceasul bisericii bătînd, pentru a doua oară de cînd se afla acolo, sfertul de ceas, îl trezi din meditare. Atunci abia, împrăștiindu-și îndoielile, așa cum clopotele își împrăștie dangătul, se îndreptă cu pași repezi spre pensiune și bătu la poartă.

Domnul Pecksniff se afla în salonașul gazdei și își ceru iertare, în momentul cînd intră musafirul, că din întîmplare îl găsise cufundat în citirea unei excelente cărți de teologie. Pe o măsuță erau așezate tot din întîmplare, prăjituri și vin, pentru care domnul Pecksniff își ceru din nou iertare, adăugînd că renunțase să-și mai aștepte vizitatorul și că tocmai se pregătea să ia o gustare cu fiicele sale, cînd acesta bătuse la ușă.

— Ce mai fac fetele dumitale ? întrebă Martin, punîndu-și deoparte pălăria și bastonul.

Căutînd să-și stăpînească emoția părintească, domnul Pecksniff răspunse :

— Mulțumesc, bine. Sînt niște copii buni, foarte buni. Nu îndrăznesc — continuă el — să-i ofer domnului Chuzzlewit un scaun, sau să-l previn că trage de la ușă. N-aș vrea să cadă asupra mea nici cea mai mică bănuială. Mă mărginesc doar să-i atrag atențiunea că în odaie se află un fotoliu și că ușa nu se închide bine. Îndrăznesc să mai adaug că așa se întîmplă în mai toate casele vechi.

Bătrînul se așează în fotoliu și după cîteva clipe de tăcere spuse :

— Întîi îți mulțumesc că ai dat urmare rugăminții mele și ai venit imediat la Londra, fără să mai ceri nici o altă explicație ; vreau să-ți spun însă de la început că voi plăti toate cheltuielile călătoriei.

— Cum ! Să plătești dumneata ? Se poate, scumpul meu domn ? exclamă domnul Pecksniff uluit.

— N-am obiceiul — continuă Martin cu un gest de nerăbdare — să-mi pun rudele la cheltuială pentru toanele mele.

— Toane, dragul meu domn ? ! se minună iar domnul Pecksniff.

— Ei, da, nu-i tocmai cuvîntul potrivit, recunoscu bătrînul. Da, se poate să ai dreptate.

În sinea lui însă, domnul Pecksniff se simți liniștit auzind acest lucru, cu toate că, după cît se părea, nu-și dădea nici el bine seama pentru ce.

— Ai dreptate, repetă Martin. Nu-i vorba de o toană. Am chibzuit și m-am gîndit bine. După cum vezi, deci, nu-i o toană. De altfel eu nici nu sînt un om cu toane. Și nici n-am fost vreodată.

— Bineînțeles, întări domnul Pecksniff.

— De unde știi ? spuse iute celălalt. Asta abia de acum înainte o vei afla. Iar dumneata vei avea cel mai bun prilej s-o constați. Dumneata și ai dumitale vă veți putea da seama că sînt un om care știe ce vrea și că nimeni nu mă poate face să-mi schimb hotărîrea. Ai înțeles ?

— Am înțeles.

— Îmi pare foarte rău — reluă Martin, privindu-l drept în ochi și vorbind răspicat — îmi pare foarte rău că ultima oară cînd ne-am văzut am vorbit așa cum am

vorbit. Îmi pare rău că ţi-am spus verde părerea pe care o aveam atunci despre dumneata. Să ştii însă că planurile mele în legătură cu dumneata sînt altele astăzi. Părăsit de toţi oamenii în care m-am încrezut, înşelat şi terorizat de toţi aceia care ar fi trebuit să mă ajute şi să mă susţină, am venit să caut adăpost lîngă dumneata. Îmi pun toată nădejdea în dumneata ; de aci înainte vei fi aliatul meu, vei fi legat de mine prin Interese şi prin Speranţe (accentuă aceste două cuvinte, cu toate că domnul Pecksniff îl rugă să nu insiste) şi mă vei ajuta să mă răzbun pe oamenii aceia care sînt cele mai josnice, mai interesate şi mai viclene fiinţe de pe faţa pămîntului.

— Ce suflet nobil ! izbucni domnul Pecksniff strîngîndu-i mîna. Regreţi părerile proaste pe care le-ai avut despre mine ! Dumneata, un om cu părul alb !...

— Regretele, să ştii — spuse Martin — nu vin decît o dată cu părul alb ; şi în privinţa asta sînt la fel cu ceilalţi oameni. Acum, să trecem la subiect ! Îmi pare rău că am stat despărţiţi atîta vreme. Dacă ne-am fi cunoscut mai bine şi mi-aş fi dat seama cu o clipă mai devreme cît de mult m-ar fi putut ajuta un om cu meritele dumitale, poate aş fi fost mai fericit.

Domnul Pecksniff îşi ridică ochii în tavan şi îşi frecă mîinile de bucurie.

— Pe fetele dumitale — adăugă Martin, după un moment de tăcere — nu le cunosc. Îţi seamănă ?

— Domnule Chuzzlewit — răspunse văduvul — cea mai mare seamănă cu mama ei la nas, iar cea mai mică la bărbie.

— Nu mă gîndeam la înfăţişare, ci la moral — spuse bătrînul — la moral !

— Mie, de, nu mi-ar sta bine să-mi laud copiii, replică domnul Pecksniff cu un zîmbet dulceag. Le-am dat ce am avut mai bun în mine.

— Aş vrea să le cunosc, continuă Martin. Sînt cumva pe aici ?

Dacă erau pe acolo ? Sigur că erau ! De la începutul conversaţiei şi pînă în clipa în care, auzind ultimele cuvinte, fugiseră de lîngă uşă, trăseseră cu urechea la ce vorbeau ei. Domnul Pecksniff avu grijă să-şi şteargă întîi

lacrimile de emoție care-i umeziseră ochii, pentru a le da răgaz fetelor să urce îndărăt scara, după care deschise ușa, ieși pe sală și le strigă cu un glas blînd :

— Dragele mele, unde sînteți ?

— Aici, tată dragă ! răspunse de undeva, de departe, domnișoara Charity.

— Vino, te rog, în salon, scumpa mea — strigă Pecksniff — și adu-o și pe sora ta.

— Da, tată dragă, răspunse Mercy.

Ca fiice ascultătoare ce erau, alergară numaidecît, cîntînd amîndouă.

Domnișoarele Pecksniff rămaseră foarte mirate cînd, intrînd în salon, îl găsiră pe scumpul lor tată în tovărășia unui străin, și uimirea lor depăși orice închipuire atunci cînd domnul Pecksniff le spuse : „Fetelor, dumnealui e domnul Chuzzlewit". Iar după ce adăugă că domnul Chuzzlewit s-a arătat foarte binevoitor cu el și i-a vorbit cu o bunătate și o afecțiune înduioșătoare, domnișoarele Pecksniff exclamară amîndouă într-un glas : „Mulțumescu-ți ție, Doamne !" aruncîndu-se de gîtul bătrînului. După ce îl sărutară cu o duioșie pe care nu avem cuvinte s-o descriem, rămaseră lîngă scaunul lui, aplecate asupră-i, ca niște ființe fără prihană, pentru care nu putea să existe fericire mai mare pe lume decît aceea de a-i împlini toate dorințele și de a-i dărui toată dragostea lor, și asta pînă la sfîrșitul vieții lui — dragoste pe care i-ar fi oferit-o din fragedă copilărie, dacă, oh, omul acesta atît de încăpățînat și atît de iubit ar fi binevoit să le accepte neprețuita ofrandă.

Bătrînul se uită atent cînd la una cînd la cealaltă, după care își întoarse de cîteva ori privirile spre domnul Pecksniff. Prinzînd în sfîrșit momentul cînd domnul Pecksniff își coborî ochii (pe care pînă atunci îi ținuse pironiți extatic în tavan) îl întrebă :

— Cum le cheamă ?

Domnul Pecksniff le spuse numele grăbindu-se să adauge (calomniatorii lui n-ar fi scăpat ocazia să spună că se gîndea la un eventual testament pe care bătrînul Martin ar fi vrut să-l facă) :

— Poate că ar fi mai bine, dragele mele, să vă scrieți numele pe o bucată de hîrtie. Semnătura voastră în sine

n-are nici o valoare, dar dragostea voastră o va preschimba într-un scump suvenir.

— Dragostea — spuse bătrînul — se va răsfrînge și asupra originalelor în carne și oase. Nu vă mai obosiți degeaba. Nu vă uit eu așa de ușor, Charity și Mercy, ca să am nevoie de suveniruri. Vere !

— Da, domnule, se grăbi să spună domnul Pecksniff.

— Nu obișnuiești niciodată să stai jos ?

— Ba da... Cîteodată, domnule Chuzzlewit, răspunse domnul Pecksniff, care pînă atunci stătuse tot timpul în picioare.

— Vrei să iei loc ?

— S-ar putea oare să-mi cereți dumneavoastră ceva — îl întrebă la rîndu-i domnul Pecksniff, lăsîndu-se să cadă pe un scaun — și eu să nu vă satisfac imediat dorința ?

— Văd că vorbești cu multă siguranță — răspunse Martin — și nu mă îndoiesc că spui adevărul : mă tem însă că nu prea știi ce va să zică toanele unui bătrîn ; ce-nseamnă să cauți să-i cîștigi simpatia și să te ferești să nu-l superi cumva ; să te pleci în fața prejudecăților lui, să fii la ordinele lui, oricare ar fi ele, să-i suporți bănuielile și gelozia și să fii totuși gata oricînd să-l servești cu toată rîvna !... Cînd mă gîndesc la toate cusururile mele și cît de mult te-am nedreptățit în vremea asta, abia dacă mai îndrăznesc să fac apel la prietenia dumitale.

— Stimate domn — răspunse ruda sa — cum poți vorbi așa ? ! Ce poate fi mai firesc decît să săvîrșești o mică greșeală, de vreme ce toată lumea vă știe că sînteți omul cel mai corect, mai ales cînd aveți motive foarte triste și foarte serioase să bănuiți pe toți oamenii ?

— Văd că ești foarte îngăduitor cu mine, grăi bătrînul.

— Totdeauna le-am spus fetelor mele — continuă domnul Pecksniff din ce în ce mai slugarnic — că, într-adevăr, e o nenorocire pentru noi să fim confundați cu niște ființe josnice și interesate, dar că, oricît am fi de îndurerați, nu trebuie să ne mirăm prea mult. Vă amintiți, scumpele mele ?

— Sigur că da. Ne-ai spus-o de mii de ori.

— Nu ne plîngeam — continuă domnul Pecksniff — mîngîindu-ne cu gîndul că pînă la urmă dreptatea, ca și virtutea, va ieși la iveală, lucru care se întîmplă foarte rar, de altfel. Vă amintiți dragele mele ?

Dacă își aminteau ! Ce întrebare ! „Ce întrebare ciudată și fără rost, tată dragă !"

— Și — continuă domnul Pecksniff cu un respect, din ce în ce mai adînc — cînd v-am văzut atunci în satul acela amărît și păcătos în care noi trăim resemnați, v-am spus, dragă domnule Chuzzlewit, că vă înșelați în privința mea ; cred că n-am spus decît atît.

— Nu. N-ai spus numai atît — răspunse Martin ridicînd privirea, căci pînă atunci stătuse cu capul în palme — ai spus mai multe lucruri și ceea ce mi-ai mărturisit atunci și ceea ce am aflat pe urmă mi-a deschis ochii. Mi-ai vorbit, fără să fi avut nici un interes, în favoarea lui... Nu-i nevoie să spun a cui. Știi despre cine e vorba.

Domnul Pecksniff lăsă să i se citească pe față emoția, și împreunîndu-și mîinile umede de sudoare, răspunse cu smerenie :

— Absolut fără nici un interes, domnule Chuzzlewit, vă asigur.

— Știu, spuse cu vocea sa liniștită bătrînul Martin. Sînt sigur. Asta-ți și spuneam. Și tot atît de dezinteresat ai fost și atunci cînd m-ai scăpat de haita aceea de șacali, ca să le cazi dumneata în gheare. Altul în locul dumitale i-ar fi împins să-și dea în vileag toată josnicia, încercînd astfel să-mi intre sub piele. Alungîndu-i, mi-ai făcut un mare serviciu și-ți mulțumesc din toată inima. Cu toate că am plecat, vezi bine că știu tot ce s-a petrecut în lipsa mea.

— Mă uimești, domnule Chuzzlewit, strigă domnul Pecksniff.

De data aceasta spunea adevărul.

— Mai știu și altele, continuă bătrînul. Știu că în casa dumitale a venit un nou elev.

— Da, domnule — răspunse arhitectul — așa e.

— Trebuie să plece, hotărî Martin.

— Ca... să vină la dumneavoastră ? întrebă domnul Pecksniff, mieros și cu o voce tremurătoare.

— Să se ducă unde-o ști, răspunse bătrînul. Te-a înșelat.

— Cred că nu, se grăbi să spună domnul Pecksniff. Tînărul acesta mi-e foarte drag. Sper că nu există împotriva lui nici o dovadă care să-l facă să coboare în ochii mei. Prefăcătoria, prefăcătoria, dragă domnule Chuzzlewit, este lucrul cel mai groaznic pentru mine. Dacă s-ar dovedi că e un prefăcut, cred că e de datoria mea să rup imediat orice legătură cu el.

Bătrînul se uită la cele două domnișoare, în special la domnișoara Mercy, asupra căreia își opri îndelung privirea cercetînd-o cu o curiozitate pe care nu și-o arătase pînă atunci. Pe urmă se întoarse spre domnul Pecksniff și spuse foarte calm :

— Știi, probabil, că vrea să se însoare ?

— Dumnezeule, strigă domnul Pecksniff, trecîndu-și mîna prin păr și aruncîndu-le fetelor lui o privire sinistră. Ce aud !

— Cunoști povestea asta ? îl întrebă Martin.

— Sper, dragă domnule, că n-a făcut pasul acesta fără voia și consimțămîntul bunicului său ! strigă domnul Pecksniff. Să nu spuneți cumva că nu-i așa. Pentru cinstea demnității omenești, aș vrea să aud din gura dumneavoastră că nu și-a uitat datoria !

— Ei, află că nici nu s-a sinchisit de asta, spuse bătrînul.

La auzul unei asemenea știri nemaipomenite, domnul Pecksniff se arătă atît de revoltat, încît indignarea care-l cuprinse nu putea fi comparată decît cu indignarea domnișoarelor Pecksniff. Va să zică așa ! Au hrănit și încălzit la sînul lor un șarpe care își dăduse altora cuvîntul, un crocodil, o ființă vicleană care înșelase pe toată lumea, un celibatar falit, un mincinos care specula fără pic de rușine sentimentele fetelor de măritat ? Să-și facă de cap în loc să asculte de bunul, de respectatul domn căruia îi poartă numele ! De părintele acesta atît de blajin ! De acela care a fost pentru el mai mult decît un tată, mai mult decît o mamă ! Ce grozăvie ! Ce grozăvie ! Să-l alunge din casă ar fi o pedeapsă prea ușoară ! Dar atunci cum să-l pedepsească ? N-ar merita oare să

sufere rigorile legii ? Este oare cu putință ca legile țării să fie atît de blînde și să nu pedepsească o astfel de crimă ? Monstrul ! Cu cîtă josnicie le înșelase încrederea !...

— Îmi pare bine că sînteți de partea mea din toată inima, interveni bătrînul ridicînd mîna ca să potolească potopul acesta de incriminații. Nu pot spune că nu mă bucur văzîndu-vă așa de înfocate. Să considerăm chestiunea încheiată.

— Nu, dragă domnule Chuzzlewit — strigă domnul Pecksniff — încă n-am terminat. Mai întîi trebuie să spăl această pată de pe frontispiciul casei mele.

— Toate la timpul lor, spuse bătrînul. Pentru mine lucrul acesta e ca și făcut.

— Sînteți prea bun, domnule Chuzzlewit ! răspunse domnul Pecksniff, strîngîndu-i cu efuziune mîna. Mă copleșiți. Nici vorbă, lucrul e ca și făcut, puteți fi sigur de asta.

— Mai e o chestiune — spuse Martin — în care am nevoie de ajutorul dumitale. Vere, îți mai amintești de Mary ?

— Știți, fata aceea interesantă de care v-am vorbit, dragele mele, le explică domnul Pecksniff. Iertați-mă că v-am întrerupt, domnule Chuzzlewit.

— Ți-am spus povestea ei, începu bătrînul.

— V-am istorisit-o și vouă, scumpele mele, vă aduceți aminte, strigă domnul Pecksniff. Dragele de ele, ce prostuțe sînt, domnule Chuzzlewit ! Au fost mișcate pînă la lacrimi !

— Cu atît mai bine — reluă Martin, mulțumit — credeam că trebuie s-o apăr față de dumneata și să te rog s-o primești așa cum trebuie. N-aș vrea să fiți geloși pe ea ! De altfel nici n-ați avea de ce. Nu are nimic de așteptat de la mine, dragii mei ; de altfel știe și ea asta.

Domnișoarele Pecksniff arătară în cîteva cuvinte că găseau foarte bună soluția aceasta și se grăbiră să-și exprime cordiala lor simpatie față de persoana în chestiune.

— Vai ! făcu bătrînul dus pe gînduri, dacă aș fi putut bănui ce bine ne vom înțelege noi patru... Acum e prea

tîrziu să-mi mai fac reproşuri. Aşa că, domnişoarelor, dacă va fi nevoie, sper c-o veţi primi cu toată dragostea şi bunăvoinţa.

Există pe lume vreo orfană pe care domnişoarele Pecksniff să n-o primească la pieptul lor iubitor? Iar atunci cînd orfana era recomandată de o persoană asupra căreia dragostea lor, de atîta vreme zăgăzuită, se revărsa acum liberă de orice constrîngere, gîndiţi-vă cu ce prinos de sinceră afecţiune aveau s-o îmbrăţişeze!

Conversaţia lîncezi un moment, fiindcă domnul Chuzzlewit, distrat şi preocupat, ţinea ochii plecaţi şi tăcea ca şi cum ar fi vrut să nu fie tulburat în gîndurile lui; în consecinţă, domnul Pecksniff şi fetele nu mai scoaseră nici o vorbă.

În tot timpul discuţiei, bătrînul vorbise cu un glas rece, potolit, ca şi cum ar fi debitat cu greu un rol de sute de ori dinainte repetat. Chiar atunci cînd rostea cu aerul cel mai binevoitor cuvintele cele mai afectuoase, păstrase aceeaşi atitudine rezervată. De astă dată însă, cînd începu iar să vorbească, ochii lui aveau o strălucire mai puternică, vocea îi era mai convingătoare:

— Îţi închipui ce o să zică el despre asta? Te-ai gîndit? rosti bătrînul, revenind la subiect.

— Despre ce, dragă domnule Chuzzlewit? întrebă domnul Pecksniff.

— Despre împăcarea noastră.

Luînd o înfăţişare plină de înţelepciune şi îngăduinţă, cu aerul unuia care se ridică deasupra oricăror considerente omeneşti, domnul Pecksniff clătină din cap şi spuse că, fără îndoială, împăcarea lor ar putea fi interpretată în foarte multe feluri.

— În foarte multe feluri, repetă bătrînul. Unii vor zice că m-am ramolit, din cauza vîrstei, că mi-au slăbit facultăţile mintale, că mi-am pierdut toată ascuţimea creierului şi că am dat în mintea copiilor. Vei fi oare în stare să înfrunţi toate acestea?

Domnul Pecksniff îl făcu să înţeleagă că va fi foarte greu, dar că nădăjduia, cu mari eforturi, să poată trece peste aceste dificultăţi.

— Alții vor afirma (vorbesc de cei dezamăgiți și furioși) că te-ai folosit de tot felul de minciuni josnice și lingușiri pline de slugărnicie, că te-ai tîrît ca viermele în mocirlă ca să mi te vîri sub piele ; că ai făcut atîtea concesii, avansuri și lucruri urîte, că ai suportat situații atît de umilitoare, încît nimic nu te va mai putea spăla de rușinea asta ; nimic, nici chiar de-ai moșteni jumătate din averile pămîntului. Să te văd ce-o să răspunzi la toate astea ?

Domnul Pecksniff spuse că toate aceste zvonuri răuvoitoare, mai cu deosebire acelea privind starea mintală a domnului Chuzzlewit, vor fi desigur foarte greu de îndurat. Totuși, nădăjduia cu smerenie să înfrunte orice calomnie, bazîndu-se pe prietenia rudei sale și pe o conștiință curată ca apa de izvor.

— Îmi închipui de pe acum ce au să trăncănească gurile rele, continuă bătrînul Martin rezemîndu-se de speteaza fotoliului. Au să spună că dinadins am ales din toată droaia de rubedenii pe cel mai nemernic și l-am obligat să stea la ordinele mele, îmbogățindu-l în paguba celorlalți, numai și numai ca să le arăt cît îi disprețuiesc. Că după ce mi-am bătut capul să descopăr cea mai cruntă pedeapsă pentru acești corbi, am scornit planul de față, tocmai cînd ultima verigă a lanțului ce mă lega de familie a fost ruptă cu cruzime — da, cu cruzime, pentru că mi-am iubit foarte mult nepotul, cu cruzime, pentru că m-am bizuit totdeauna pe dragostea lui, cu cruzime, pentru că l-a rupt chiar în clipa cînd îl îndrăgisem mai tare. Dumnezeule ! M-a părăsit, fără să-i pese de mine, tocmai cînd aveam mai multă nevoie de el ! Acum — sfîrși bătrînul zăgăzuindu-și sentimentele de care se lăsase furat — ce spui : crezi oare c-ai să fii în stare să înfrunți toate astea ? Pentru că, să știi, trebuie să te aștepți la un potop de ocări și să le ții singur piept, fără ajutorul meu.

— Dragă domnule Chuzzlewit — exclamă domnul Pecksniff în extaz — pentru un om atît de nobil ca dumneavoastră, pentru un om care, deși a fost victima atîtor nedreptăți, a rămas totuși atît de delicat, pentru un om atît de... asta — a... nu găsesc termenul potrivit...

și în același timp atît de... asta — a... îmi scapă cuvîntul... pentru omul acesta, pot spune fără nici o emfază, că atît eu cît și fiicele mele (dragele mele, cred că sînteți de aceeași părere) ne simțim în stare să înfruntăm orice !

— Destul, spuse Martin. Atunci să nu mă scoți pe mine vinovat de tot ce se va întîmpla mai tîrziu. Cînd vă întoarceți acasă ?

— Cînd doriți, dragă domnule. Și deseară, dacă vreți dumneavoastră.

— Eu nu doresc decît lucruri raționale, și o dorință ca asta n-ar fi rațională. Poți fi gata de plecare pe la sfîrșitul săptămînii ?

Desigur, dacă l-ar fi întrebat dinainte, tocmai atunci își făcuse și domnul Pecksniff socoteala să se înapoieze acasă ; cît despre fete, primele cuvinte care le veniră pe buze fură :

— Ce bine-ar fi să ne întoarcem sîmbătă acasă, tată dragă !

— S-ar putea întîmpla, vere — începu Martin scoțînd din portofel o hîrtie îndoită — ca cheltuielile dumitale să întreacă valoarea acestui cec. Dacă-i așa, îmi vei arăta data viitoare, cînd ne vom întîlni iar, cît îți mai datorez. Nu-i nevoie să-ți spun unde stau ; de fapt n-am încă un domiciliu stabil. Imediat ce mă voi așeza undeva, îți voi comunica adresa. Dumneata și cu fetele dumitale vă puteți aștepta în curînd la o vizită din partea mea ; cred că nu-i nevoie să vă mai spun că tot ce am vorbit trebuie să rămîie între noi. Și sper că știi ce ai de făcut cînd te vei întoarce acasă. Să nu-mi spui niciodată nimic și să nu aduci niciodată vorba despre chestiunea asta, orice s-ar întîmpla. E o favoare pe care ți-o cer. Mie, să știi, nu-mi place să vorbesc prea mult, vere ; acum cred că ne-am spus tot ce aveam de spus.

— Un pahar de vin, o prăjitură ? stărui domnul Pecksniff, încercînd să-l mai rețină. Dragele mele !

Surorile se grăbiră să-l servească.

— Drăguțele de ele ! oftă domnul Pecksniff. Vă rog să le iertați zăpăceala. Sînt atît de inimoase ! Cu asta însă nu răzbești în viață, domnule Chuzzlewit ! Cea mai mică e și ea acum fată de măritat.

— Care din ele e mai mică ? întrebă domnul Chuzzlewit.

— Mercy e cu cinci ani mai mică decît sora ei. Uneori ne crește inima cînd o privim, atît e de fermecătoare. Vorbind ca un artist, aș îndrăzni să spun că are forme grațioase și bine proporționate. Și domnul Pecksniff adăugă, ștergîndu-și mîinile cu batista și examinînd cu atenție chipul vărului său, ca să vadă ce efect au vorbele lui : Sînt mîndru, ca să zic așa, că am o fată atît de frumoasă.

— Pare să fie o fire mai zvăpăiată, observă Martin.

— Doamne — se minună domnul Pecksniff — e nemaipomenit ! Ați caracterizat-o atît de bine, dragă domnule Chuzzlewit, de parcă ați fi cunoscut-o de mică. Zvăpăiată spuneți ? Ah, cît farmec dă zburdălnicia ei modestului nostru cămin !

— Nu mă îndoiesc, spuse bătrînul.

— Pe de altă parte — reluă domnul Pecksniff — dacă un părinte n-ar putea fi bănuit de părtinire atunci cînd își laudă copiii, aș spune că la rîndul ei, Charity e o fată cu bun simț și plină de sentimente nobile. Amîndouă se iubesc grozav de mult, dragă domnule Chuzzlewit ! Dați-mi voie să închin în sănătatea dumneavoastră !

— Acuma o lună — spuse Martin — nici prin gînd nu mi-ar fi trecut că voi ajunge vreodată să beau cu dumneata. Noroc !

Nesinchisindu-se de asprimea cu care celălalt rostise ultimele cuvinte, domnul Pecksniff îi mulțumi din suflet.

— Acum mă duc, spuse Martin, punînd paharul pe masă, după ce abia îl atinsese cu buzele. Dragii mei, la revedere !

Felul acesta rece de a-și lua rămas bun nu prea era pe gustul tinerelor fete, care îl îmbrățișară numaidecît cu toată dragostea, sau, în orice caz, cu toate brațele. Noul lor prieten le suporta efuziunile mai bine decît ne-am fi așteptat din partea unui om care cu puțin mai înainte răspunsese atît de glacial urărilor tatălui. După aceea Martin își luă în grabă rămas bun de la domnul Pecksniff și plecă, petrecut pînă la poartă de părinte și fete, care rămaseră în prag, cu o nemărginită dragoste întipărită pe chipuri și-i trimiseră bezele pînă cînd bătrînul dispăru, cu toate că Martin, o dată plecat, nu mai întoarse de loc capul îndărăt.

După ce domnul Pecksniff și fiicele sale intrară din nou în casă și se văzură iarăși singuri în salonul doamnei Todgers, fetele dădură frîu liber bucuriei. Băteau din palme, rîdeau și-i aruncau tatălui lor priviri iscoditoare, pline de subînțelesuri. Purtarea lor era atît de ciudată, încît domnul Pecksniff (care era foarte solemn) nu se putu opri să nu le întrebe ce înseamnă toate astea, dojenindu-le cu blîndețe, așa cum obișnuia el, că se lasă stăpînite de niște sentimente atît de frivole.

— Măcar — spuse el — dacă ați avea vreun motiv de rîs, fie cît de mic, atunci mai zic și eu. Dar cum nu văd nici unul... zău așa !

Mustrările avură atît de puțin efect asupra lui Mercy, încît tînăra domnișoară, acoperindu-și cu batista buzele-i trandafirii, se lăsă să cadă pe un scaun, gata-gata să leșine de rîs : lipsa ei de respect îl supără atît de tare pe domnul Pecksniff, încît o cam repezi, sfătuind-o părintește să se ducă să se pocăiască în singurătate și reculegere. În clipa aceea fură însă întrerupți de un schimb zgomotos de cuvinte și, cum discuția avea loc chiar în odaia alăturată, traseră cu urechea :

— Mie unul, nu-mi pasă, doamnă Todgers — spunea acel domn care în ziua banchetului fusese cel mai tînăr dintre toți mesenii — să știi, nu-mi pasă nici atîtica (și pocni din degete), nu mi-e frică mie de Jinkins ! Nici să nu vă închipuiți așa ceva.

— Sînt sigură că nu, răspunse doamna Todgers. Dumneata ești o fire prea independentă ca să cedezi vreodată în fața cuiva. Și foarte bine faci. De ce să te lași ? N-ai nici un motiv. Toată lumea știe, n-avea grijă !...

— Am să-i scot ochii caraghiosului ăluia — striga tînărul cu disperare — am să-i scot ochii ca la cîini !

Doamna Todgers nici nu se mai gîndi să-l întrebe cum anume li se scot ochii cîinilor și începu să-și frîngă mîinile suspinînd.

— Să ia seama ! spuse tînărul. Îl previn ! Să știi că nimeni nu mă va putea opri să mă răzbun ! Cunosc eu un individ... Mînios cum era, scăpase fără să vrea acest cuvînt vulgar ; noroc că se corectă imediat. Cunosc un gentleman care toată ziua face exerciții cu pistoalele, și

încă ce pistoale ! Dacă nu-mi dă pace, mă duc la el, i le cer să mi le împrumute și-l provoc pe Jinkins la duel ! O să iasă o tragedie, o să se scrie și în ziare despre asta, să știi, doamnă Todgers !

Doamna Todgers gemu din nou.

— Am răbdat destul, se aprinse tînărul. Nu mai pot și nu mai vreau să rabd. Am fugit de acasă pentru că mă teroriza soră-mea, și acuma credeți că am să mă las călcat în picioare de unul ca Jinkins ? Niciodată !

— Sigur că domnul Jinkins procedează greșit și este de neiertat dacă are asemenea intenții, observă doamna Todgers.

— Cum, dacă are asemenea intenții ! strigă tînărul. Nu profită el de orice prilej ca să mă întrerupă cînd vorbesc și să mă contrazică ? A scăpat vreodată ocazia ca să nu se amestece în treburile mele ? Nu se preface întotdeauna că mă uită, cînd toarnă berea ? Nu se laudă într-una cu bricele lui și nu face aluzii înjositoare la adresa acelora care nu au nevoie să se radă decît o dată pe săptămînă ? Să ia seama : curînd-curînd se va trezi ras, auzi ? — ras de pe fața pămîntului ! Îl previn !

Ceea ce nu era prea exact, pentru că tînărul domn o prevenea întotdeauna pe doamna Todgers, dar pe domnul Jinkins, niciodată.

— Dar, la urma urmei, astea nu sînt lucruri pe care să le discuți cu o femeie. Voiam numai să vă spun, doamnă Todgers, că... voiam să vă spun că sîmbăta viitoare plec. Nu mai pot sta sub același acoperiș cu mișelul ăsta. Dacă nu voi face moarte de om, cît timp mai stau aici, te poți considera fericită : eu personal, însă, mă îndoiesc.

— Vai ! Doamne ! Dumnezeule ! se văicări doamna Todgers, ce n-aș da să împiedic nenorocirea asta ! Fără dumneata e ca și cum mi-aș pierde mîna dreaptă. Dumneata, care ești atît de popular aici la noi în pensiune, dumneata, care ești atît de stimat și iubit de toți ! Sper c-ai să te răzgîndești, dacă nu pentru altcineva, măcar pentru mine.

— Nu-l aveți aici pe favoritul dumneavoastră, Jinkins ? spuse tînărul bosumflîndu-se. Nu vă ajunge el, el care face

cît douăzeci ca mine. Ca să vă consolați și dumneavoastră și ceilalți domni pensionari, de pierderea mea ? De altfel, nimeni nu mă înțelege în casa asta ! Am fost totdeauna un neînțeles pentru voi !

— Nu vreau să pleci de aici cu impresia asta, strigă doamna Todgers în culmea indignării. Vă rog, stimate domn, să nu aduceți asemenea învinuiri pensiunii mele. Nu-i chiar atît de rău cum pretindeți dumneavoastră. Puteți spune orice doriți despre mine și despre toți domnii de aici, dar că n-ați fost înțeles în casa aceasta, nu, asta nu !

— Dacă aș fi fost, nu m-ați trata în felul ăsta !

— Vă înșelați, spuse doamna Todgers pe același ton. În privința asta și eu și mulți dintre domnii pensionari avem aceeași părere ; sînteți prea susceptibil. Chiar așa, prea susceptibil, ăsta-i cusurul dumneavoastră.

Tînărul tuși.

— În ceea ce-l privește pe domnul Jinkins, vă rog, dacă o fi să ne despărțim, vă rog să știți că eu nu-i iau apărarea. Din contra, ar fi de dorit ca domnul Jinkins să nu mai facă pe grozavul aici în casă, ca pe urmă să am neplăceri cu alte persoane a căror plecare m-ar mîhni foarte mult, mai mult chiar decît dacă ar pleca dumnealui. Domnul Jinkins nu-i un locatar chiar cu atîta vază încît să i se permită orice. Ba, vă asigur că din contra !

Tînărul se muiă atît de mult la cuvintele doamnei Todgers și la toate cele cîte îi mai spuse după aceea, încît, puțin cîte puțin rolurile se schimbară : acum ea făcea pe ofensata și el căuta s-o împace ; discutară însă prietenește, fără supărare. Pînă la sfîrșit, tînărul spuse că nu mai pleacă și, după ce o asigură de devotamentul lui veșnic, se duse la treburile lui.

— Vai de mine, domnișoarelor Pecksniff — se văicări doamna Todgers intrînd în camera din fund și lăsîndu-se greoi pe un scaun, cu panerașul pe genunchi și cu mîinile încrucișate deasupra — cîtă răbdare îți trebuie ca să conduci o pensiune ca asta ! Cred că ați auzit aproape toată discuția de adineauri. Ați mai pomenit așa ceva ?

— Niciodată, răspunseră într-un glas domnișoarele Pecksniff.

— Dintre toți caraghioșii cu care am avut a face pînă acum, ăsta-i întrece pe toți. E drept că domnul Jinkins își cam bate joc de el, cîteodată, dar n-o face nici pe jumătate cît ar merita-o. Prea ar fi de tot. Să-l pui pe un domn ca domnul Jinkins pe aceeași treaptă cu el ! Și totuși, Dumnezeu să mă ierte, e așa de gelos pe domnul Jinkins, de parcă ar fi de-o seamă amîndoi !

Domnișoarelor le plăcea să asculte trăncănelile doamnei Todgers în legătură cu tînărul ei pensionar și se distrau de minune. Domnul Pecksniff, însă, avea o mutră gravă și posomorîtă. O lăsă să termine, apoi rosti cu o voce solemnă :

— Dați-mi voie să vă întreb, doamnă Todgers, cît plătește acest tînăr pentru pensiunea lui ?

— Cam optsprezece șilingi pe săptămînă, domnule dragă.

— Optsprezece șilingi pe săptămînă ? repetă domnul Pecksniff.

— Da, cu una cu alta, cam atîta face, spuse doamna Todgers.

Domnul Pecksniff se sculă de pe scaun, își încrucișă brațele și se uită la gazdă clătinînd din cap.

— Și dumneata vrei să spui, doamnă Todgers — e oare cu putință, stimată doamnă ! — că pentru mizerabila sumă de optsprezece șilingi pe săptămînă i-e îngăduit unei femei cu situația dumitale să se înjosească într-atît încît să joace teatru, fie chiar numai pentru un moment ?

— Sînt obligată să fac tot ce pot ca să mențin o atmosferă cordială, se bîlbîi doamna Todgers. Trebuie să mențin buna înțelegere între pensionarii mei și să-mi păstrez pe cît posibil clientela, domnule Pecksniff. Nici așa nu mă aleg cu cine știe ce cîștig.

— Cîștig ! strigă domnul Pecksniff, pronunțînd apăsat cuvîntul. Cîștig, doamnă Todgers ! Mă uimești !

Vorbea pe un ton așa de aspru, încît doamna Todgers începu să plîngă.

— Cîștig ! repetă domnul Pecksniff. Cîștig din prefăcătorie ! Să te închini vițelului de aur, lui Baal, pentru optsprezece șilingi pe săptămînă !

— Dragă domnule Pecksniff, nu mă judeca atît de aspru, se tîngui doamna Todgers, scoţîndu-şi batista.

— O ! Viţelul, viţelul de aur ! spuse cu tristeţe domnul Pecksniff. Vai ! Baal ! Baal ! Vai, dragă prietenă ! Să faci negoţ cu lucrul cel mai de preţ pe care îl ai, cu demnitatea dumitale, şi să te înjoseşti în faţa unui muritor... pentru optsprezece şilingi pe săptămînă !

Era atît de copleşit, de năucit de josnicia asta, încît îşi luă imediat pălăria din cuierul de pe coridor şi plecă să se plimbe ca să-şi găsească liniştea. Oricine ar fi trecut atunci pe lîngă el ar fi spus : „Iată un om cinstit", căci mai purta încă pe faţă expresia de virtute împăcată, după morala făcută doamnei Todgers.

Optsprezece şilingi pe săptămînă ! Era îndreptăţită, chiar foarte îndreptăţită mustrarea ta, prea cinstite Pecksniff ! Măcar de ar fi vorba de o decoraţie, de un ordin — al jaretierei, sau oricare altul — de jilţul de episcop, de zîmbetul unui om influent, de un fotoliu în parlament, de un titlu de noblеţe, de un post gras, de o minciună rentabilă, de optsprezece mii de lire sau chiar de o mie opt sute ! Dar să te închini viţelului de aur pentru optsprezece şilingi pe săptămînă ! Vai ! Mizerie a mizeriei !

CAPITOLUL XI

În care un anumit domn manifestă o deosebită atenţie faţă de o anumită doamnă şi în care evenimentele încep să se contureze mai bine.

Nu mai erau decît două sau trei zile pînă la plecarea familiei Pecksniff de la pensiunea Todgers, spre marea disperare a domnilor comis-voiajori, cînd, pe la amiază, Bailey-junior veni la domnişoara Charity, care stătea cu sora ei în sufragerie, unde tiveau de zor nişte batiste pentru domnul Jinkins. După ce, ca un mucalit ce era, îşi exprimă dorinţa de a se duce dracului, îi spuse că un domn doreşte să-i vorbească şi o aşteaptă în salon. Această ultimă parte a discursului dovedea ce fire opti-

mistă și încrezătoare are Bailey, deoarece băiatul îl părăsise pe oaspete în pragul ușii, rugîndu-l să binevoiască a intra și lăsîndu-l să se descurce singur. Așa că era foarte posibil ca în acel moment musafirul să fi ajuns pe acoperișul casei, sau să fi nimerit din greșeală în vreuna din nenumăratele camere de culcare, căci pensiunea Todgers era una dintre acele clădiri în care, fără călăuză, călătorul se rătăcește cu siguranță.

— Un domn vrea să vorbească cu mine ! se minună Charity, lăsînd lucrul din mînă. Ce spui, drăguțule ?

— Hm ! se maimuțări Bailey. „Ce spui, drăguțule ?" Sînt drăguț, nu-i așa ? Chiar dacă n-aș fi, nu, n-aș vrea să fiu în locul lui !

Remarca asta era destul de încurcată (după cum își poate da și cititorul seama) din pricina nenumăratelor negații pe care le cuprindea ; întovărășită însă de o pantomimă care voia să înfățișeze o pereche de tineri fericiți ce se îndreptau braț la braț spre biserica parohiei uitîndu-se unul la altul cu duioșie, arăta destul de limpede cam ce credea portarul despre intențiile oaspetelui. Domnișoara Charity îl dojeni, chipurile, pentru obrăznicia lui, dar nu-și putu totuși stăpîni un zîmbet. Era un băiat ca nimeni altul portarul ăsta. Și ceea ce era mai nostim — în năzdrăvăniile lui găseai întotdeauna un grăunte de bun simț și de judecată.

— Nu cunosc nici un domn aici, Bailey — spuse domnișoara Pecksniff — cred că te înșeli.

Faptul că el s-ar putea înșela îl făcu pe domnul Bailey să zîmbească și să se uite la tinerele domnișoare cu o nețărmurită duioșie.

— Mercy dragă — spuse Charity surioarei sale — cine poate fi ? Nu ți se pare ciudat ? Parcă nu-mi vine să mă duc ! Înțelegi, e chiar de necrezut !

Mezina înțelese foarte bine că toate aceste vorbe nu aveau alt rost decît să exprime mîndria domnișoarei Charity, care, încîntată de faptul că primea o vizită, voia astfel să-și ia revanșa pentru insuccesul pe care-l suferise cu domnii din pensiune, așa că răspunse cu o drăgălășie și o politețe afectată, că într-adevăr era un lucru foarte ciudat și că în ceea ce o privește nu era în stare să ghicească cine putea fi și ce dorea caraghiosul acela.

— Mi-e absolut imposibil să ghicesc ! repetă Charity, puțin înțepată. Totuși n-ai nici un motiv să te superi, scumpa mea !

— Ai perfectă dreptate, draga mea, răspunse Mercy care începu iar să lucreze îngînînd un cîntec. Într-adevăr, n-am nici un motiv să mă supăr.

— Îmi face impresia că ți-ai pierdut de tot mințile, prostuțo ! surîse Charity.

— Știi, draga mea — zîmbi Mercy cu o naivitate seducătoare — că și eu am aceeași impresie ? Mi-e teamă că ai nimerit-o ! Atîtea complimente, atîtea omagii, sînt de ajuns să sucească chiar o minte mai serioasă decît a mea. Bine de tine, draga mea, că ești așa de liniștită în această privință și nu te sîcîie tot timpul nesuferiții ăștia de bărbați ; nu-i așa, Charity ?

Întrebarea, pusă cu atîta nevinovăție, ar fi putut să iște o ceartă la cataramă, dacă n-ar fi fost de față Bailey, care se distra pe socoteala lor și era așa de încîntat de întorsătura pe care o luase discuția, încît nu se putu stăpîni să nu se dea în spectacol, executînd pe loc un pas de dans foarte dificil și care nu poate fi făcut decît într-un moment de mare exaltare : e pasul care se numește în vorbirea obișnuită „saltul broaștei". Această performanță le sili pe cele două surori să-și aducă aminte de înțeleptele precepte morale în care fuseseră crescute : „Orice veți face, totdeauna trebuie să salvați aparențele". Părăsind deci cearta lor, se aliară împotriva domnului Bailey, spunîndu-i că dacă mai îndrăznește să țopăie așa în fața lor, îl vor reclama imediat doamnei Todgers și de data asta o vor lăsa să-l pedepsească așa cum merită. Numitul tînăr, după ce își manifestă părerea de rău, prefăcîndu-se că-și șterge lacrimile cu șorțul pe care-l stoarse apoi cu toată puterea, se repezi la ușă deschizînd-o larg în fața domnișoarei Charity, care se urcă la etaj să-și întîmpine, cu eticheta cuvenită, misteriosul adorator.

Acesta, din fericire, nimerise în salon.

— Ei, verișoară ! o întîmpină el, iată-mă, am venit. Ai crezut probabil că m-am pierdut ; pun rămășag că-i așa ! Spune-mi, cum te simți aici ?

Domnișoara Charity răspunse că se simte de minune și întinse mîna vărului ei, Jonas Chuzzlewit.

— Îmi pare foarte bine, continuă domnul Jonas. Cred că ai și uitat de oboseala călătoriei. Ailaltă ce mai face ?

— Sora mea ? Cred că-i bine sănătoasă. N-am auzit-o plîngîndu-se de nimic. Poate dorești s-o vezi și s-o întrebi personal cum îi merge ?

— Nu, nu, verișoară, răspunse domnul Jonas, așezîndu-se pe un scaun lîngă ea. Nu te grăbi. Nu-i nevoie. Ce crudă ești !

— De unde știi dumneata dacă sînt sau nu crudă ? întrebă Charity.

— E adevărat. Ce spuneam ? A ! da ! te întrebam dacă nu cumva credeai că m-am pierdut. Nu mi-ai răspuns încă.

— Nu mi-am pus întrebarea asta, i-o întoarse Cherry.

— Adevărat ? spuse Jonas devenind dintr-o dată gînditor în fața acestui răspuns atît de neașteptat. Dar ailaltă ?

— N-aș putea să-ți spun ce-a gîndit sau ce n-a gîndit sora mea în această privință. Ceea ce știu sigur însă e că nu mi-a vorbit niciodată nimic despre asta.

— Cum așa, nimic ? Nici măcar în glumă ? întrebă Jonas.

— Nu, nici măcar în glumă.

— Și totuși, mult îi mai place să rîdă fetei ăsteia ! spuse Jonas încet.

— Așa e ea, veselă, spuse Cherry.

— Veselia e un lucru foarte plăcut cînd nu-ți dă de cheltuială. Nu-i așa ?

— Desigur, spuse Cherry, foarte serioasă, fapt care dădea răspunsului un caracter cît se poate de obiectiv.

— Vorbeam de o veselie ca a dumitale, de exemplu, spuse Jonas dîndu-i domnișoarei Charity cu cotul. Aș fi venit eu mai de mult să te văd, dar n-am știut unde să te găsesc. Ce repede ați șters-o atunci !

— Trebuia să mă țin după tata ! răspunse sfios domnișoara Charity.

— Măcar dacă mi-ar fi spus adresa ! V-aș fi găsit mai repede. Dar n-aș fi dat de voi nici pînă în ziua de azi dacă nu l-aș fi întîlnit azi dimineață pe stradă. Șiret mai e omul ăsta ! Numai miere și vicleșug ! Adevărat motan ! Nu-i așa ?

— Te rog să vorbești mai respectuos despre tatăl meu, domnule Jonas, îl repezi Charity. Nu-ți permit să te exprimi în felul ăsta, nici chiar în glumă.

— Eu, în schimb, îți dau voie să spui orice vrei despre tatăl meu ; din partea mea, ai toată libertatea, spuse Jonas. Ăsta cred că nici nu mai are sînge în vine, ci numai venin. Cîți ani crezi că are tatăl meu, verișoară ?

— Cred că-i destul de în vîrstă, răspunse Charity ; e bătrîn, dar se ține bine !

— Bătrîn, dar se ține bine ? repetă Jonas, trîntind mînios pumnul peste fundul pălăriei. Ar fi timpul să înțeleagă o dată că trebuie s-o mierlească ! Închipuie-ți că are optzeci de ani !

— Adevărat ?

— Pe onoarea mea ! confirmă Jonas. A ajuns pînă la vîrsta asta și totuși nici nu se gîndește măcar să dea ortul popii, așa că nu prea văd cine l-ar putea împiedica să ajungă pînă la nouăzeci de ani, ba chiar pînă la o sută ! Unui om cu oleacă de bun simț i-ar fi rușine să se mai țină bine la optzeci de ani ! Sînt curios să știu cum se împacă treaba asta cu religia, cînd el nesocotește tot timpul sfînta scriptură ! Optzeci de ani e o vîrstă destul de respectabilă și nici un om care are cît de cît o conștiință și înțelege ce așteaptă lumea de la el, n-ar mai face umbră pămîntului degeaba !

Vi se pare, poate, curios că domnul Jonas a pomenit de o anumită carte și încă în termenii de mai sus. Dar cine ar putea pune la îndoială o vorbă din bătrîni, care spune că atunci cînd dracul ia chip omenesc jură și pe sfînta scriptură numai să-și atingă scopul ? E destul să aruncați o privire în jurul dumneavoastră ca să găsiți dintr-o dată mai multe argumente în sprijinul acestui adevăr, decît numărul gloanțelor pe care le poate trage o pușcă cu repetiție.

— Și acuma, gata — spuse Jonas — am discutat destul despre tatăl meu ; n-am chef să mă mai indispun vorbind de el. Am venit să te întreb, verișoară, dacă nu vrei să faci o plimbare cu mine ca să-ți arăt cîteva dintre curiozitățile Londrei ; după aceea, mă gîndeam să ne oprim puțin la noi acasă, și să mîncăm ceva. Pecksniff va trece spre seară să vă ia. Așa mi-a spus. Uite și un

bilet de la el. L-am pus să-l scrie azi dimineață, cînd ne-am întîlnit, fiindcă zicea că nu se va întoarce acasă pînă vin eu. Am fost prudent și mi-am luat măsurile pentru cazul în care nu m-ai fi crezut pe cuvînt. Cel mai sigur este să ai patalamaua la mînă, nu-i așa ? Ha ! ha ! ha ! Dar zicea că s-o iei și pe ailaltă.

Domnișoara Charity citi autograful părintesc, care spunea foarte simplu : „Duceți-vă, fetelor, cu vărul vostru. Trebuie să fim uniți între noi, atunci cînd se poate." După ce stătu puțin pe gînduri, pentru a da mai multă greutate asentimentului său, Charity se duse să se pregătească, împreună cu sora ei, pentru plimbare. Apoi se întoarse însoțită de domnișoara Mercy, care nu părea a fi prea mulțumită că își părăsește cuceririle făcute în pensiunea Todgers, pentru domnul Jonas și tatăl lui.

— Aha ! făcu Jonas. Ia te uită ! Dumneata erai ?

— Da, urîciosule — spuse Mercy — da, eu eram, și aș dori să fiu, indiferent unde, numai cu dumneata nu.

— Nu cred că spui adevărul — se îndoi Jonas — nu se poate să vorbești sincer.

— Ești un nesuferit, spuse Mercy. N-ai decît să crezi ce-ți place, eu rămîn la părerea mea, că ești antipatic, nesărat și urîcios.

Și începu să rîdă cu hohote, părînd că se amuză grozav.

— Ei, șmecheră mai ești ! spuse domnul Jonas. Te pricepi să tachinezi oamenii. Nu-i așa, verișoară ? o întrebă el pe sora mai mare.

Domnișoara Charity răspunse că nu are nici o părere, deoarece nu cunoaște nici obiceiurile și nici gusturile acelor ființe cărora le place să tachineze ; presupunînd însă că ar cunoaște suficient de bine subiectul, nu i-ar conveni totuși să recunoască existența unei astfel de persoane în sînul familiei sale, cu atît mai mult cînd e vorba chiar de sora ei mult iubită, oricum — adăugă Charity cu parapon — oricum ar fi ea.

— Uite ce e, draga mea — spuse Mercy — tot ce pot să-ți răspund este că, dacă nu plecăm imediat, îmi scot pălăria și rămîn acasă.

Această amenințare opri eventuala ceartă care s-ar fi putut isca între ele ; căci domnul Jonas interveni să le

împace și îndată după aceea o porniră toți trei de acasă. La ieșire, domnul Jonas, își luă verișoarele de braț. Bailey-junior, care văzuse de la fereastra mansardei gestul acesta galant, îi întîmpină cu un violent acces de tuse, ce nu-l părăsi decît în momentul cînd victimele dispărură după colț.

Domnul Jonas le întrebă mai întîi pe tinerele domnișoare Pecksniff dacă le place să meargă pe jos și primind un răspuns afirmativ le supuse unei grele performanțe pedestre, căci le arătă într-o singură dimineață mai multe poduri, biserici, străzi, fațade de teatru și toate celelalte minunății care pot fi admirate pe gratis într-un oraș, decît ar fi apucat mulți alții să vadă într-un an întreg. Acest domn părea să aibă o adevărată aversiune pentru interioarele clădirilor și, apreciind la justa lor valoare monumentele pe care nu le puteai vizita decît în schimbul unei taxe, le găsea pe toate, fără nici o excepție, de prost gust și lipsite de calități artistice. Era atît de convins de ceea ce spunea, încît, în clipa în care domnișoara Charity îi aduse la cunoștință că fusese de două-trei ori la teatru cu sora ei, cu domnul Jinkins și cu prietenii lui, el le întrebă foarte natural „cum și-au procurat biletele de favoare", și auzind că domnii plătiseră intrarea, găsi lucrul acesta extrem de amuzant, și făcu constatarea că „trebuie să fie niște fraieri". În timpul plimbării pufnea din cînd în cînd de rîs, amintindu-și de nemaipomenita prostie a acelor domni, în comparație (bineînțeles) cu felul său superior de a vedea lucrurile.

După ce se plimbară cîteva ceasuri în șir pînă ce nu se mai putură ține pe picioare, domnul Jonas le comunică domnișoarelor că le pregătește o mare surpriză. Surpriza era de natură practică : să ia, adică, o trăsură și să se plimbe pentru un șiling atît cît se putea plimba cu suma asta. Din fericire, trăsura îi aduse pînă la locuința domnului Jonas ; altfel, fetele n-ar mai fi apucat să aprecieze poanta acestei ultime glume.

Vechea casă de comerț cunoscută sub numele „Anthony Chuzzlewit & Fiul" angrosiști de mărfuri din Manchester, se găsea pe o ulicioară din spatele Poștei, o ulicioară cu clădiri veșnic întunecoase, chiar și în zilele

cele mai însorite ale verii. În zilele de arșiță portarii stropeau pavajul din fața porților desenînd cu furtunul tot felul de arabescuri, iar cînd era frumos afară, în pragul acestor depozite pline de praf stăteau domni elegant îmbrăcați, care-și contemplau, cu mîinile înfundate în buzunarele pantalonilor, ghetele lustruite oglindă ; singurul efort pe care-l aveau de făcut era să-și pună din cînd în cînd creionul după ureche ; în afară de asta, nu păreau să mai aibă altă ocupație. Casa de comerț „Anthony Chuzzlewit & Fiul" era cea mai întunecoasă, cea mai sordidă, cea mai murdară, cea mai afumată și cea mai dărăpănată dintre toate de pe ulița aceea și din cîte există pe lume ; asta însă nu-i împiedica pe Anthony Chuzzlewit & Fiul să-și facă mai departe afacerile aici și tot aici să-și ducă și viața, pentru că nici bătrînul și nici tînărul Chuzzlewit nu avuseseră vreodată altă locuință, iar dorințele și gîndurile lor nu trecuseră niciodată dincolo de acest spațiu restrîns.

Afacerile, după cum oricine își poate închipui, ocupau locul de frunte și izgoniseră din interiorul casei orice confort și orice eleganță. În sărăcăcioasele lor odăi de dormit găseai, spînzurînd de-a lungul pereților tot felul de dosare pline cu scrisori roase de gîndaci ; pe jos zăceau grămezi întregi de mușamale, mostre vechi și diverse ciurucuri, în timp ce paturile, lavoarele și covoarele lor ponosite stăteau puse grămadă prin colțuri, ca niște obiecte neproductive și de minimă importanță, care stinghereau cursul afacerilor, constituind totuși o incomodă necesitate. Casa avea un singur salonaș, mobilat după aceleași principii, adică plin de cutii și de registre ; aici găseai mai multe scaune de birou decît fotolii, ca să nu mai vorbim de uriașa masă de lucru așezată în mijlocul încăperii și de casa de bani din fier, zidită deasupra căminului. Între măsuța stingheră, de care se slujeau pentru mîncare și distracții, pe de o parte, și biroul și celelalte mobile cu caracter comercial, pe de altă parte, exista același raport ca între plăceri și goana după bani, în viața bătrînului și a fiului său. Pe această măsuță se afla pregătită o cină frugală.

În momentul cînd fiul său intră în încăpere cu drăgălașele lui verișoare, Anthony, care ședea într-un fotoliu în fața focului, se sculă în picioare ca să-i întîmpine. O veche zicală spune că niciodată n-ai să vezi un cap de bătrîn pe umerii unui tînăr ; la asta putem adăuga că dacă s-ar întîmpla să întîlnim o astfel de combinație nefirească, am fi ispitiți să îndreptăm, printr-o lovitură, greșeala naturii, măcar din dragoste pentru lucrurile normale. Desigur că mulți oameni, chiar cei foarte blajini din fire, vor fi simțit acest prim imbold cînd au dat ochi pentru prima oară cu domnul Jonas ; dacă însă l-ar fi cunoscut mai îndeaproape, în propria lui casă, și ar fi stat cu el la masă, cu siguranță că n-ar fi putut rezista acestei dorințe interioare.

— Ei ! strigoi bătrîn — se adresă domnul Jonas tatălui său — e gata masa ?

— Cred că da, răspunse bătrînul.

— Grozav răspuns ! replică fiul. „Cred că da !" M-ai lămurit buștean.

— Nu știu sigur, spuse Anthony.

— Nu știi sigur ? Dumneata niciodată nu știi ceva sigur. Ia dă sfeșnicul ăla ! Îmi trebuie pentru fete.

Anthony îi întinse un sfeșnic vechi și nenorocit. Înarmat cu el, domnul Jonas le conduse pe cele două surori în camera de culcare de alături, ca să-și scoată șalurile și pălăriile, după care se întoarse în salon, unde desfundă o sticlă de vin, ascuți cuțitele unele de altele, proferînd în același timp, în surdină, cîteva amabilități la adresa tatălui său ; asta pînă în clipa în care domnișoarele Pecksniff și cina își făcură, simultan, apariția.

Cina se compunea dintr-o pulpă de berbec cu legume și cartofi. Bucatele fură puse pe masă de către o femeie bătrînă și șchioapă, care, o dată îndeplinită această datorie, plecă și nu se mai întoarse, lăsîndu-i pe meseni să se descurce cum or ști.

— Gospodăria noastră e o gospodărie de burlaci, verișoară, spuse Jonas întorcîndu-se către Charity. Ia spune-mi, nu crezi că ailaltă o să se topească de rîs cînd s-o întoarce acasă ? Așează-te aici, la dreapta mea și ea la stînga. Hei ! dumneata de colo, nu vrei să stai aici lîngă mine ?

— Ți-am spus că nu te pot suferi ! răspunse Mercy. Dacă stau lîngă dumneata, o să-mi piară pofta de mîncare, dar ce să fac, văd că n-am încotro.

— E dată dracului ! spuse domnul Jonas surorii mai mari, întovărășindu-și cuvintele, ca de obicei, cu un ghiont.

— Hm ! ce-ai vrea dumneata să răspund la una ca asta ? spuse acru domnișoara Pecksniff. Mi s-a făcut lehamite de atîtea neghiobii !

— Ce l-a apucat pe mult stimatul meu tată ? schimbă tonul domnul Jonas, văzînd că Anthony umblă de colo pînă colo prin cameră în loc să stea la masă. Ce tot cauți ?

— Nu știu unde-mi sînt ochelarii, Jonas, răspunse bătrînul Anthony.

— Ei și ? Așează-te la masă fără ei ! N-ai nevoie de ochelari ca să bagi în gură. Ei ! Da' boul ăla de Chuffey unde e ? Vino-ncoa, dobitocule ! Aha, văd că știi cum te cheamă !

Pare-se că totuși nu știa, pentru că nu veni decît atunci cînd îl strigă Chuzzlewit-tatăl. La chemarea lui Anthony, ușa biroului — despărțit de salon printr-un perete de sticlă — se deschise încet și un bătrînel mic de statură, cu ochii lăcrimoși și fața smochinită, se apropie, tîrîndu-și picioarele. Părea demodat și prăfuit ca și mobila din jurul lui și era îmbrăcat în niște haine negre și jerpelite, cu pantalonii garnisiți la genunchi cu niște panglicuțe roșcate, pe care altul nu le-ar fi folosit nici ca șireturi de ghete ; iar în picioarele subțiri ca fusul purta ciorapi de lînă, tot roșcați. Ai fi crezut că fusese pus la păstrare și uitat acolo timp de o jumătate de veac și că cineva îl scosese chiar în clipa aceea dintr-un dulap cu vechituri.

Se apropie ,sau mai bine zis se tîrî pînă la masă, unde se lăsă să cadă pe un scaun liber ; pe urmă se ridică din nou, probabil ca să salute, îndată ce mintea lui amorțită putu să-și dea seama că în cameră se aflau persoane străine și aceste persoane erau niște doamne. Dar nu apucă să facă plecăciunea cuvenită și căzu înapoi pe scaun, unde rămase așa, nemișcat, picotind cu nasul învinețit în farfurie și suflîndu-și în pumnii osoși, ca să se mai încălzească, fără să se uite la nimeni ; ochii lui nu vedeau nimic și expresia

feței nu spunea nimic. Omul acesta era întruchiparea însăși a deznădejdii.

— Contabilul nostru, domnul Chuffey, lămuri domnul Jonas în calitatea lui de gazdă și de maestru de ceremonii.

— E surd ? se interesă una dintre surori.

— Nu, nu cred că-i surd. Ia ascultă, tată, e surd ?

— Nu mi s-a plîns niciodată de așa ceva, răspunse Anthony.

— E orb ? întrebară atunci cele două domnișoare.

— N-nu ; n-am auzit niciodată spunîndu-se c-ar fi orb, răspunse cu indiferență domnul Jonas. Tată, dumneata crezi că e orb ?

— Sigur că nu, spuse Anthony.

— Atunci ce-i cu el ?

— Ce-i cu el ? Vă spun imediat, începu domnul Jonas, adresîndu-se confidențial tinerelor fete. Mai întîi e grozav de bătrîn, și asta, să știți, nu mă încîntă de loc, fiindcă am impresia că s-a molipsit și tata de la el. În al doilea rînd — adăugă el cu glas tare — are tot felul de ciudățenii și nu se înțelege cu nimeni altul decît cu dumnealui.

La acest ultim cuvînt, îndreptă vîrful cuțitului spre venerabilul său părinte, ca să se înțeleagă mai bine despre cine e vorba.

— Extraordinar ! se minunară cele două surori.

— Trebuie să vă spun — continuă domnul Jonas — că toată viața și-a îndopat mintea cu cifre și cu registre. Acum vreo douăzeci de ani, a avut o congestie. Cît a ținut febra (cam trei săptămîni) a făcut tot timpul adunări ; a adunat atîtea milioane de cifre, încît cred că de atunci a rămas puțin într-o ureche. Dar asta nu are prea mare importanță, pentru că noi nu mai facem cine știe ce afaceri și apoi, la urma urmei, nu este un contabil prost.

— E chiar un contabil foarte bun, ținu să precizeze Anthony.

— Fie. În orice caz, nu ne costă mult : își plătește întreținerea și asta e singurul lucru care ne interesează și, cum vă spuneam, nu se înțelege cu nimeni în afară de tatăl meu ; să vă dau un exemplu ca să înțelegeți cît de mult s-a obișnuit cu el. Uite, l-am văzut o dată jucînd cu tata whist, un rober întreg, fără să știe cu cine joacă.

— Nu-i e foame ? întrebă Mercy.

— Ba da ! spuse Jonas, înfulecînd ca un lup ; dar mănîncă numai cînd e servit. E în stare să aștepte un minut, sau o oră întreagă, numai să fie și tata la masă. Cînd sînt flămînd, așa ca astăzi, mai întîi mănînc eu pe săturate și după aceea mă ocup și de el. Hei, Chuffey, auzi, măi caraghiosule, vrei să mănînci ?

Chuffey nu se mișcă.

— Vulpe bătrînă ! Totdeauna face așa ! spuse nepăsător Jonas servindu-se a doua oară. Ia întreabă-l, tată

— Vrei să mănînci, Chuffey ? îl întrebă bătrînul.

— Da, da, spuse Chuffey, care, la sunetul vocii lui Anthony păru că se trezește deodată la viață și această trezire era un spectacol ciudat și mișcător în același timp. Da, da, vreau, domnule Chuzzlewit. Vreau, vreau, vreau !

Tăcu zîmbind și ciuli urechea așteptînd să i se mai spună ceva ; dar cum nu mai fu întrebat nimic, scînteia de viață se stinse încetul cu încetul de pe fața lui, pentru a se mistui în cele din urmă cu totul.

— Nu-i prea plăcut de privit, își preveni Jonas verișoarele, în timp ce îi întindea tatălui său porția destinată bătrînului. Cînd îi dai altceva decît supă, se îneacă totdeauna. Ia uitați-vă la el ! Ați văzut vreodată cal orb cu privire mai nătîngă ca a lui ? Dacă n-ar fi așa de caraghios, nu l-aș fi chemat astăzi la masă ; m-am gîndit că o să vă distreze.

Din fericire, sărmanul bătrîn care constituia subiectul acestei conversații pline de umanitate, nu știa că este vorba de el. Friptura era tare iar gingiile lui moi, așa că nu trecu mult și se întîmplă ceea ce prevestise Jonas, adică se înecă. Domnul Jonas se distra de minune, jurîndu-se că nu l-a văzut niciodată la masă într-o formă atît de grozavă și că îi venea să se tăvălească de rîs. Le asigură chiar pe cele două surori că, în privința aceasta, Chuffey îl întrecea pe taică-său.

— Pe onoarea mea ! adăugă el cu înțeles. Nu exagerez.

Uimitor era faptul că Anthony Chuzzlewit, cît era el de bătrîn, părea că apreciază glumele nesărate pe care le făcea fiul său pe seama acelei umbre de om de la masa lor. Ca să fim totuși drepți, el de fapt nu se amuza

pe socoteala bătrînului contabil, cît mai degrabă era încîntat de verva răutăcioasă a lui Jonas. Din același motiv, aluziile cam brutale pe care i le adresa din cînd în cînd fiu-său îl umpleau de bucurie ; își freca mîinile și rîdea pe înfundate, de parcă și-ar fi spus în sinea lui : „Eu l-am învățat, eu l-am format, mie îmi datorește totul. Deștept, viclean, zgîrcit cum e, n-are să-mi toace averea. Pentru asta am muncit o viață întreagă ; ăsta a fost scopul și ambiția vieții mele."

Această desăvîrșită operă constituia pentru el încununarea ambițiilor și scopurilor sale. Sînt oameni care își făuresc idoli după chipul și asemănarea lor, gata să-i adore cînd iau ființă și care pun pe seama naturii toate monstruozitățile acestora. Anthony, cel puțin, era mai logic decît ei.

Chuffey se canoni atîta cu mîncarea, încît pînă la urmă Jonas, enervat, îi luă farfuria din față, sfătuindu-l pe tatăl său să-i dea a înțelege venerabilului domn că ar fi mai bine să mănînce numai pîine ; Anthony se execută imediat.

— Da, da — aprobă bătrînul al cărui obraz se lumină dintr-o dată, ca și mai înainte, la auzul vocii lui Chuzzlewit-tatăl — foarte bine, foarte bine. Fiul dumneavoastră vă seamănă ca două picături de apă, domnule Chuzzlewit ! Ce băiat deștept ! Îi doresc numai noroc ! Numai noroc, numai noroc !

Domnului Jonas i se păru atît de puerilă această remarcă (și poate că avea dreptate), încît rîse și mai tare, declarînd verișoarelor lui că se teme să nu plesnească de atîta rîs, într-o bună zi, din cauza lui Chuffey. După ce se strînse masa, domnul Jonas umplu paharele celor două domnișoare, invitîndu-le să bea fără economie, căci mai aveau destul vin în pivniță. Îndată după aceea însă se grăbi să adauge că glumise și că nu trebuie să-l ia în serios.

— Beau în sănătatea lui Pecksniff — spuse Anthony — în sănătatea tatălui vostru, dragele mele. Pecksniff e un viclean și un șmecher mare. Și un ipocrit ! Ha ! Un ipocrit, fetelor ! Ha ! Ha ! Ha ! Ei, da. Între noi fie vorba. Nu-l condamn pentru asta, deși cam întrece măsura. Dar cum unii întrec măsura în multe alte privințe,

dragele mele copile, poți foarte bine întrece măsura și cu ipocrizia. Nu-i așa, Jonas ?

— Nu poți însă întrece măsura îngrijindu-te exagerat de mult de propria ta persoană ! replică, nu fără anumite tîlcuri, politicosul său fiu, vorbind cu gura plină.

— Îl auziți, fetelor ? exclamă încîntat bătrînul. Cît duh are băiatul ăsta ! E plin de duh ! Excepția e foarte bine găsită, Jonas, ce-i drept, în această privință nu poți întrece măsura...

— Decît atunci cînd trăiești prea mult, adause în șoaptă domnul Jonas către verișoara lui preferată. Ha ! Ha ! spune-i asta și aleilalte.

— Ia ascultă — sări Cherry — du-te și spune-i-o dumneata, dacă ții neapărat.

— Prea are aerul că-și bate joc de oameni ! îi replică domnul Jonas.

— Atunci de ce te ocupi atîta de ea ? întrebă țîfnoasă Charity. Sînt sigură că ea nici nu se sinchisește de dumneata.

— Zău ? spuse Jonas.

— Chiar așa ! reluă ea. E nevoie să mai repet ?

Domnul Jonas tăcu, uitîndu-se la Mercy cu o căutătură ciudată, și o asigură că n-are să moară el de supărare dintr-atîta lucru. După care, manifestă față de Charity și mai multă simpatie decît înainte, rugînd-o, cu politețea ce-l caracteriza, să „se facă mai încoa !"

— Tată — spuse el după cîteva clipe de tăcere — știi, ar mai fi un lucru în care nu poți întrece măsura.

— Care ? întrebă tatăl, schițînd dinainte un surîs de aprobare.

— În afaceri, spuse Jonas ; regula pe care trebuie s-o urmezi este : „Înșală-i pe ceilalți, altfel ceilalți te înșală pe tine". Ăsta e preceptul de bază al evangheliei comerciale. Celelalte-s mofturi.

Anthony era încîntat și nu numai că se arătă din toată inima de acord cu această maximă, dar i-o transmise și bătrînului contabil, care își frecă mîinile și-și clătină capul, apoi, clipind din ochii lui lăcrimoși, declamă cu o voce șuierătoare : „Grozav ! Grozav ! Vă seamănă ca două picături de apă, domnule Chuzzlewit", manifestîndu-și, pe cît îi stătea în putință, bucuria. Entuziasmul nătîng al

bătrînului se putea explica prin afecțiunea bietului om pentru singura ființă de care se simțea legat printr-o lungă asociație și prin neputința lui de acuma. Și dacă cineva și-ar fi dat osteneala să adîncească subiectul acesta, ar fi descoperit poate în el sămînța unui suflet mare, care nu apucase să încolțească din lipsa unui mediu prielnic.

Între timp, fără să fi băgat nimeni de seamă, Chuffey se vîrî într-un colțișor întunecos de lîngă cămin, unde își petrecea el serile. Nu-l mai văzu și nu-l mai auzi nimeni, pînă în momentul cînd i se aduse o ceașcă de ceai, în care își muie cu gesturi automate bucata de pîine. Retras în colțul lui, nu puteai ști dacă doarme sau dacă e treaz. Stătea acolo ca un sloi de gheață, dacă ne este îngăduit să-l comparăm cu un lucru care dă senzații atît de puternice, și nu se trezea decît atunci cînd Anthony punea mîna pe el sau îi spunea cîte ceva.

La rugămintea domnului Jonas, domnișoara Charity pregăti ceaiul. Această atribuție îi stîrni o puternică emoție, manifestată printr-o încîntătoare stîngăcie, căci îndeplinea rolul de stăpînă a casei ; emoția îi era cu atît mai puternică, cu cît domnul Jonas se așezase lîngă ea și îi șoptea la ureche tot felul de complimente. Domnișoara Mercy, pe de altă parte, văzînd că singurii care se distrau în seara aceea erau cei doi, ducea dorul domnilor comercianți de la pensiune — care, cu siguranță, chiar în momentul acela suspinau după ea — și își petrecea vremea căscînd și citind un ziar din ajun. Între timp, Anthony adormise, așa că Jonas și Charity puteau să facă ce voiau. După ce se termină cu ceaiul, domnul Jonas aduse niște cărți de joc soioase și, ca să le distreze, le arătă o mulțime de scamatorii, al căror rost era în primul rînd să lege oamenii la gard și să le golească buzunarele. Domnul Jonas le spuse verișoarelor lui că jocurile acestea de noroc erau foarte la modă în cele mai distinse cercuri intelectuale și că adesea cîștigai cu ele sume frumoase. Trebuie să subliniem că tînărul era foarte convins de ceea ce spunea, căci atît viclenia cît și nevinovăția își au partea lor de credulitate și ignoranță ; iar acolo unde pentru a accepta un lucru trebuie mai întîi să crezi în josnicie și în ticăloșie, domnul Jonas era unul dintre oamenii cei mai creduli de pe lume.

Cititorul poate lua notă totodată și de ignoranța lui, care era într-adevăr extraordinară.

Acest simpatic tînăr avea toate calitățile ca să devină o lichea de prima mînă ; un singur viciu îi lipsea ca să fie o secătură desăvîrșită : nu era risipitor. Apucăturile lui meschine și zgîrcenia lui se interpuneau la momentul oportun și, cum se întîmplă adesea ca o otravă să slujească drept antidot la altă otravă (cînd nici un alt medicament nu mai slujește pacientului) o patimă îl împiedica să cadă în ghearele alteia, atunci cînd virtutea nu mai avea la el nici o trecere.

În timp ce Jonas își arăta talentele de prestidigitator, se înnoptase. Cum domnul Pecksniff nu sosea, tinerele fete își exprimară dorința de a pleca acasă. Domnul Jonas, curtenitor ca de obicei, nu le lăsă să plece înainte de a fi luat o mică gustare, constînd din pîine, brînză și vin roșu. Și nici după aceea nu le dădu drumul să plece și, ca să-și arate ospitalitatea, o tot ruga pe domnișoara Charity să mai rămînă și să vină mai aproape de el. Pînă la urmă, văzînd că toate eforturile ca să le rețină erau zadarnice, își luă pălăria și-și puse pardesiul, ca să-și conducă verișoarele pînă la pensiunea Todgers ; avu însă grijă să facă dinainte supoziția că probabil le place mai mult să meargă pe jos decît cu trăsura și că, în ceea ce-l privește, el nu are nimic împotrivă.

— Noapte bună — spuse Anthony — noapte bună, complimente lui... ha ! ha ! lui Pecksniff. Păziți-vă de vărul vostru, dragele mele. Nu vă încredeți în Jonas ; e periculos. În orice caz, să nu vă bateți pentru el.

— Asta-i bună ! strigă Mercy. Să ne batem pentru el ! Cherry, scumpo, n-ai decît să ți-l păstrezi. Dinspre partea mea, ți-l fac cadou.

— Adevărat ? făcu Jonas. Sînt prea acri strugurii, verișoară.

Domnișoara Charity fu mult mai încîntată decît ne-am fi așteptat, de această replică care nu era nici prea originală și nici prea subtilă. Însă din dragoste pentru sora ei îl dojeni pe domnul Jonas pentru bruschețea lui față de o ființă atît de plăpîndă și-i interzise să mai fie atît de brutal cu biata Mercy, pe viitor, căci atunci va fi obligată și ea, Charity, să-l deteste. La aceste vorbe, Mercy, care avea

totuși simțul umorului, izbucni în rîs. Așa că pînă acasă nu mai schimbară pe drum alte vorbe neplăcute. Domnul Jonas mergea la mijloc, între cele două verișoare, pe care le ducea de braț. Din cînd în cînd, o strîngea pe Mercy așa de tare, încît o împiedica în mers ; însă cum toată vremea șușotea cu domnișoara Charity, față de care avea o atenție deosebită, gestul acesta nu putea fi considerat decît ceva cu totul întîmplător.

Cînd ajunseră la pensiunea Todgers și li se deschise ușa, Mercy își luă imediat rămas bun și urcă iute scările, iar Charity și Jonas rămaseră mai mult de cinci minute de vorbă jos, la intrare, ceea ce făcu pe doamna Todgers să-i spună a doua zi dimineață unei alte persoane :

— E clar ca lumina zilei că lucrurile merg bine și mă bucur mult pentru că era timpul să se căpătuiască și domnișoara Pecksniff...

Dar se apropia ziua cînd strălucitoarea apariție care luminase pensiunea Todgers și făcuse să răsară soarele în bezna din sufletul lui Jinkins, trebuia să dispară, sau, cu alte cuvinte, să fie urcată în diligență și expediată în provincie ca un colet, ca un paner cu pește, ca un butoiaș cu stridii, ca un domn burtos, sau, în sfîrșit, ca orice alt lucru prozaic din viață.

— Niciodată, dragele mele domnișoare Pecksniff — le mărturisi doamna Todgers seara, în ajunul plecării cînd fetele se duceau la culcare — niciodată n-am văzut o pensiune așa de abătută cum este a mea în momentul de față. Vor trece desigur multe săptămîni pînă ce domnii pensionari să fie așa cum au fost înainte, ori măcar pe aproape. O să-i aveți pe conștiință și una și cealaltă !

Domnișoarele nu-și recunoscură nici o vină în acest dezastru și spuseră că regretă din tot sufletul cele întîmplate.

— Și virtuosului dumneavoastră tată, spuse apoi doamna Todgers, o să-i simțim iarăși lipsa. Dragele mele domnișoare Pecksniff, tatăl dumneavoastră este un adevărat sol al păcii și al iubirii.

Neînțelegînd prea bine despre ce fel de iubire era vorba în legătură cu solia domnului Pecksniff, Charity și Mercy primiră complimentul cu destulă răceală.

Observînd acest lucru doamna Todgers adăugă :

— Dacă mi-aș permite să dezvălui secretul care mi-a fost încredințat și să vă spun pentru ce vă voi ruga să lăsați deschisă în noaptea asta ușa dintre camera dumneavoastră și a mea, sînt sigură că v-ar face plăcere. Însă n-am voie să deschid gura, pentru că i-am jurat domnului Jinkins să fiu mută ca un mormînt.

— Dragă doamnă Todgers, hai, spune despre ce e vorba.

— Ei, fie, drăguțele mele domnișoare Pecksniff ! Scumpele mele — începu patroana casei — dacă îmi îngăduiți să vă numesc astfel acum, în preajma despărțirii noastre, domnul Jinkins și ceilalți domni pensionari au pregătit în taină un mic concert și au de gînd să vă cînte o serenadă în noaptea asta, de pe scara din fața ușii. Aș fi dorit, sincer vorbind — continuă doamna Todgers prevăzătoare ca totdeauna — ca acest concert să aibă loc cu o oră sau două mai devreme : pentru că atunci cînd domnii pensionari stau seara tîrziu, mai și beau, și dacă beau, nu vor mai avea vocea tot atît de clară ca înainte de băutură. Însă totul era aranjat dinainte și cred, dragele mele domnișoare Pecksniff, că v-am făcut plăcere destăinuindu-vă această surpriză deosebită pe care v-au pregătit-o.

Vestea avu un efect atît de puternic asupra tinerelor fete, încît și una și cealaltă făgăduiră că nu se vor culca pînă la sfîrșitul serenadei.

Însă după o jumătate de oră de așteptare în camera friguroasă, își schimbară părerea, și nu numai că se culcară, dar și adormiră de-a binelea, așa că nu se bucurară din cale afară cînd fură trezite brusc, după cîtva timp, de niște acorduri armonioase care destrămau liniștea nopții.

Era ceva zguduitor, chiar foarte zguduitor. Cu greu s-ar fi putut imagina ceva mai lugubru. Cîntărețul diletant era acela care dirija prohodul ; Jinkins era basul, iar ceilalți își distribuiseră rolurile cum putuseră mai bine. Cel mai tînăr din pensiune își sufla tristețea prin flaut ; nu știa să cînte din acest instrument, însă asta nu avea nici o importanță. Atunci cînd intonară : „Mergi acolo unde te cheamă gloria !" nimic nu s-ar fi putut compara cu disperarea acelui cor ; ca și cum amîndouă domnișoarele Pecksniff, cu doamna Todgers, cu tot, ar fi fost arse de vii, iar concertul s-ar fi dat în cinstea cenușii lor.

Era un requiem, un cîntec de înmormîntare, un geamăt, un urlet, un plînset, o tînguire, sau mai bine zis o sinteză a tot ce poate fi mai trist și mai lugubru, ca sunet. Flautul cu care cînta cel mai tînăr pensionar suna strident și capricios. Notele izbucneau din el în răstimpuri, ca un vînt năprasnic. Cîtva timp, ascultătorilor li se păru că, răpus de tristețe, ar fi renunțat să mai cînte, dar tocmai cînd doamna Todgers și tinerele domnișoare credeau că, din cauza emoției, flautistul a plecat, plîngînd, să se culce — dintr-o dată atacă pe neașteptate nota cea mai acută, făcînd eforturi spasmodice ca să-și țină suflul. Ce interpret desăvîrșit ! Nu puteai ști niciodată dinainte ce are să facă, fiindcă tocmai atunci cînd credeai că i s-a tăiat răsuflarea, dînsul realiza niște performanțe nebănuite. Domnii pensionari executară în modul acesta mai multe bucăți ; la drept vorbind, nu s-ar fi supărat nimeni dacă ar fi fost mai puține, însă, după cum spunea doamna Todgers, e mai bine să exagerezi decît să oferi prea puțin. Dar iată că, și în momentele acelea atît de solemne, cînd puteai presupune că sunetele fermecate îl răscoliseră pînă în adîncul sufletului pe domnul Jinkins (dacă Jinkins avea cumva un suflet adînc), afurisitul nu se putu abține să nu-l sîcîie pe cel mai tînăr dintre pensionari. Înainte de a ataca a doua bucată, îl rugă clar și răspicat să fie atît de drăguț (vedeți cîtă răutate) și să se lase păgubaș. Da, să nu mai cînte ! Prin gaura cheii nu se mai auzi decît gîfîitul tînărului, căci de cîntat nu mai cînta. Flautul n-ar fi fost în stare să exprime pasiunile vijelioase ce-i clocoteau în suflet. Trombonul însuși ar fi fost prea slab.

Serenada era pe sfîrșite ; urma acum piesa de rezistență a programului. Cu ocazia plecării domnișoarelor Pecksniff, domnul cu inclinații literare compusese un poem, pe care-l adaptase la o melodie veche. Îl cîntară cu toții, în afară de cel mai tînăr, care pentru motivele expuse mai sus se ferecase într-o tăcere amenințătoare. Poemul (în stil clasic) invoca oracolul lui Apollon, rugîndu-l să spună ce se va întîmpla cu pensiunea Todgers după ce Mila și Îndurarea [1] vor fi plecat dintre zidurile ei. Răspunsul oracolului, conform tradiției tuturor oracolelor din timpurile

[1] Traducerea din engleză a celor două nume : Charity și Mercy.

cele mai vechi pînă în zilele noastre, nu era destul de interesant ca să merite a fi amintit aci. Neprimind nici o lămurire în această privință, poetul trecea la alt subiect, arătînd că domnișoarele Pecksniff erau rude atît de apropiate cu Marea Britanie, încît dacă Marea Britanie n-ar fi fost o insulă, n-ar fi existat nici domnișoarele Pecksniff. Apoi, dat fiind că introdusese în poem o notă nautică, termina cu strofa următoare :

Salut să-nălțăm spre-a lui Pecksniff navă
Ce-aleargă mînată de briză ușor,
În juru-i Tritonii roiesc, strigînd slavă,
Spre-arhitect, spre artist și spre Om.

În timp ce înfățișau această grandioasă priveliște, domnii comercianți se retrăgeau încet spre camerele lor, pentru ca melodia să se stingă treptat-treptat. Vocile se auziră tot mai slab, pînă cînd asupra pensiunii Todgers se lăsă o liniște deplină.

Domnul Bailey le rezervase și el pentru a doua zi o surpriză vocală ; băgînd capul pe ușa camerei unde domnișoarele stăteau în genunchi făcîndu-și bagajele, ca să le înveselească se porni să imite scheunatul unui cățeluș într-un moment atît de critic, încît cuvintele erau neputincioase să-i exprime suferințele.

— Așadar, domnișoarelor — spuse băiatul — vă întoarceți acasă ? Foarte prost !

— Da, Bailey — răspunse Mercy — plecăm acasă.

— Și nu lăsați ca amintire nici unuia dintre domni o șuviță de păr ? întrebă Bailey. Cred că părul dumneavoastră e natural, nu-i așa ?

Ele începură să rîdă și îl asigurară că părul lor era într-adevăr natural.

— Nu poți fi totdeauna sigur, spuse el. Parcă eu nu știu că părul cucoanei nu e al ei. O dată l-am văzut atîrnat de cuiul ăsta de lîngă fereastră. Și pe urmă, de cîteva ori, la masă, m-am așezat în spatele ei și am tras-o de păr, și nici n-a simțit. Eu, domnișoarelor, am de gînd s-o șterg de aici. N-am poftă să mai înghit nazurile dumneaei.

Domnișoara Mercy vru să știe ce proiecte avea pentru viitor. Domnul Bailey îi spunea că se gîndea să intre fecior într-o casă mare, sau să se facă soldat.

— Soldat ! exclamară rîzînd amîndouă domnișoarele.

— De ce nu ? făcu Bailey. Ce, la Turnul Londrei nu sînt toboșari ? Îi cunosc. Și patria îi cinstește așa cum se cuvine !

— Și dacă ai să fii omorît ? observă Mercy.

— Ei și ? spuse Bailey. E ceva, nu ? Mai bine să fii lovit de ghiuleaua unui tun, decît de un făcăleț, pentru că dînsa nu ține socoteala de nimic și mereu îmi scapă cîte una cînd e în toane rele fiindcă domnii pensionari mănîncă de sting. Ce sînt eu de vină — continuă domnul Bailey cu ciudă, amintindu-și de toate nedreptățile pe care le suferise — că i se golește cămara ?

— Sigur că nu ; cine s-ar gîndi să te scoată pe tine vinovat pentru asta ! spuse Mercy.

— Credeți ? replică el. Dumneavoastră spuneți că nu, dar eu spun că da. Sigur că nimeni nu mă poate scoate vinovat, dar știu eu ce știu... M-am săturat să tot pătimesc în fiecare zi din pricină că se urcă prețurile. N-am chef să mă cotonogească fiindcă s-a scumpit viața. Nu mai stau. Și — adăugă domnul Bailey, zîmbind ceva mai senin — dacă vreți să-mi dați ceva, ați face bine să-mi dați chiar acuma, pentru că atunci cînd o să mai veniți pe aici n-o să mă găsiți și pentru că ăla care o să vină în locul meu n-o să merite să-i dați nici o para chioară, zău așa !

Luînd cunoștință de acest înțelept avertisment, cele două domnișoare îi dădură un bacșiș atît de gras, în numele lor și al tatălui lor, încît domnul Bailey nu mai știa cum să-și arate recunoștința. Toată ziua fu fericit și se bătu semnificativ cu mîna peste buzunar, făcînd tot felul de comicării... Nu se mulțumi însă cu atîta : desfundă o cutie de pălării, în care se afla o bonetă nou-nouță, și aduse avarii serioase unui geamantan al domnului Pecksniff, tîrîndu-l pe scări de sus pînă jos, cu prea multă rîvnă ; într-un cuvînt, nu știa cum să-și mai arate recunoștința că fusese atît de mărinimos răsplătit de acest domn și de familia lui.

Domnii Pecksniff și Jinkins se întoarseră acasă braț la braț. Acesta din urmă își luase un mic concediu, avînd astfel un mare avantaj asupra celui mai tînăr domn din pensiune și asupra celorlalți domni care din nefericire erau ocupați pînă seara. Domnul Pecksniff comandă vinul și prînzul fu cît se poate de animat, cu toate că erau întristați din cauza despărțirii. În timp ce comesenii petreceau într-o plăcută intimitate, li se anunță vizita bătrînului Anthony și a fiului său, spre marea mirare a domnului Pecksniff și spre marele necaz al domnului Jinkins. Lăsîndu-i pe ceilalți să vorbească între ei, Anthony se așeză lîngă Pecksniff, într-un colț al mesei, și îi spuse încet :

— După cum vezi, am venit să ne luăm rămas bun de la voi. Ce rost are să fim mereu dușmani ? Fiecare în parte nu face nici două parale, uniți însă, Pecksniff, am alcătui o pereche de foarfeci pe cinste. Ei ?

— Unirea, dragă domnule — răspunse Pecksniff — face totdeauna puterea.

— Nu sînt întru totul de acord, spuse bătrînul ; sînt unii oameni cu care prefer să fiu certat decît să trăiesc în bună înțelegere. Știi însă ce părere am despre dumneata.

Domnul Pecksniff, care mai păstra încă în minte epitetul de ipocrit, se mulțumi să dea din cap, ceea ce putea fi luat și ca o încuviințare dar și ca o negație.

— Nu m-ai înțeles. Voiam să-ți fac un compliment, spuse Anthony ; pe onoarea mea că era un compliment. Chiar și atunci, la întrunirea aceea, a fost un omagiu adus talentelor dumitale ; deși atunci nu era un moment potrivit pentru complimente. Pe urmă, în diligență, am ajuns amîndoi la concluzia că ne cunoaștem bine unul pe celălalt.

— Da, chiar foarte bine ! răspunse domnul Pecksniff cu un ton care lăsa să se înțeleagă că, din contra, el era cu desăvîrșire neînțeles, dar totuși nu se plîngea.

Anthony își privi fiul, care se așezase lîngă domnișoara Charity ; pe urmă se uită de cîteva ori cînd la Pecksniff cînd la Jonas. Din întîmplare, ochii domnului Pecksniff luară și ei aceeași direcție ; văzînd că este observat, se grăbi să-și plece privirile, pe urmă închise ochii ca să nu-l lase pe bătrîn să-i citească gîndurile.

— Jonas e un șmecher, spuse Anthony.

— Așa se pare, răspunse domnul Pecksniff, cu aerul cel mai nevinovat din lume ; pare foarte șmecher.

— Și foarte prudent, spuse Anthony.

— Foarte prudent, nici nu mă îndoiesc, replică domnul Pecksniff.

— Ian te uită ! îi șopti Anthony la ureche. Cred că-i face ochi dulci fetei dumitale.

— Vai, domnule Chuzzlewit ! protestă domnul Pecksniff fără să deschidă ochii. Sînt tineri amîndoi, nu-i decît o simplă prietenie. Nici nu poate fi vorba de dragoste, domnule, de altfel sînt veri.

— Ha ! verii nu prea se drăgostesc, doamne ferește, lasă că știm noi, că doar am trecut prin asta ! Nu crezi că ar putea fi ceva mai mult decît o prietenie ?

— Nu-mi vine să cred, replică domnul Pecksniff ; mi-e imposibil. Mă uimești, ce să-ți spun, într-adevăr mă uimești, domnule Chuzzlewit.

— Ei da, firește, spuse bătrînul ; dar vezi că asta poate să dureze (vorbesc de amor, nu de uimirea dumitale), după cum s-ar putea tot atît de bine să nu dureze de loc. Presupunînd însă că durează, îți dai seama că vom fi amîndoi interesați, pentru că și dumneata și eu am știut să ne descurcăm în viață.

Domnul Pecksniff, cu zîmbetul pe buze, dădu să-i răspundă, dar bătrînul îl opri :

— Ghicesc ce vrei să spui. Nu e nevoie. Voiai să spui că nu te-ai gîndit niciodată la așa ceva ; că, fiind în joc fericirea scumpului dumitale copil, nu poți, ca tată iubitor ce ești, să decizi asupra acestui lucru și așa mai departe. E în regulă ! Cred însă, dragul meu Pecksniff — adăugă Anthony apucîndu-l de mînecă — cred că dacă și dumneata și eu continuăm gluma asta, făcîndu-ne că nu vedem nimic, s-ar putea întîmpla ca unul dintre noi să rămînă de căruță ; cum însă nu vreau să fiu eu acela, te rog să mă ierți că mi-am permis să vorbesc deschis pentru ca să punem lucrurile la punct. Îți mulțumesc că m-ai ascultat cu atenție. Acuma știm despre ce e vorba, și e mai bine așa și pentru dumneata și pentru mine.

După aceste cuvinte se ridică și, făcînd un semn care voia să arate că situația s-a lămurit, se duse lîngă tineri, lăsîndu-l pe bunul domn Pecksniff mirat și încurcat de felul acesta direct de a spune lucrurilor pe nume și nu mai puțin contrariat că fusese oarecum bătut cu propriile lui arme, ba chiar cu acelea pe care el le mînuia în mod obișnuit.

Diligența de noapte era foarte exactă ; sosise ceasul cînd familia Pecksniff trebuia să plece la stație, care se afla destul de aproape, așa că trimiseseră bagajele acolo mai dinainte, urmînd ca ei să vină pe jos. Mai zăboviră totuși cîteva clipe cu găteala domnișoarelor Pecksniff și a doamnei Todgers, apoi ieșiră cu toții. Diligența era gata de plecare ; cea mai mare parte dintre domnii pensionari se aflau postați acolo, și, printre ei, bineînțeles, și cel mai tînăr, care era trist de tot și tare abătut.

Nimic nu s-ar fi putut compara cu mîhnirea doamnei Todgers în clipa cînd se despărți de tinerele domnișoare, în afară doar de emoția cu care își luă rămas bun de la domnul Pecksniff. Nicicînd o batistă n-a fost scoasă dintr-un coșuleț mai des decît batista doamnei Todgers, care stătea în fața portierei, susținută la dreapta și la stînga de cîte un domn comerciant. La lumina felinarelor ea încercă să prindă, peste umărul domnului Jinkins care stătea agățat pe treapta trăsurii, privirile prea cinstitului om. Căci Jinkins nu se mai mișcase de lîngă domnișoarele Pecksniff ; ai fi spus că făcuse legămînt să rămînă, pînă la capăt, coșmarul tînărului. Pe treapta din partea cealaltă stătea cocoțat domnul Jonas, care pusese stăpînire pe acest loc în calitatea sa de văr. Astfel că tînărul, care sosise primul pe teren, fu îmbrîncit pînă ajunse tocmai în fundul biroului stației, în mijlocul afișelor roșii și negre și al ilustrațiilor cu diligențe rapide, înghiontit de hamali și înotînd printre bagaje. Și după toate astea îl mai aștepta un necaz ; în momentul cînd trăsura se puse în mișcare, îi aruncă frumoasei Mercy o floare (o floare de seră care îl costase o avere) și floarea căzu drept la picioarele vizitiului, care o ridică mulțumindu-i și o puse la butonieră.

Plecaseră. Pensiunea Todgers rămase singură și nemîngîiată. Tinerele fete, fiecare într-un colț al diligenții, își depănau regretele, în vreme ce domnul Pecksniff, înlăturînd orice gînd legat de plăcerile lumești, își concentrase toată energia spirituală asupra unui scop unic și nobil : să-l alunge cît mai curînd pe ingratul și impostorul a cărui prezență îi pîngărea căminul, profanînd altarul zeilor casei.

CAPITOLUL XII

Acest capitol, după cum se va vedea pînă la urmă, dacă nu chiar de la început, îl interesează în mod deosebit pe domnul Pinch și pe alții. Domnul Pecksniff reîntronează virtutea ofensată. Tînărul Martin Chuzzlewit ia o hotărîre disperată.

Fără a bănui furtuna care avea să se dezlănțuie asupra lor, domnul Pinch și cu Martin se instalaseră comod în casa domnului Pecksniff și pe zi ce trecea, prietenia lor devenea tot mai strînsă. Martin, care avea un spirit inventiv și o mare ușurință în execuție, lucra de zor la colegiul său ; iar Tom nu înceta să spună că dacă există o dreptate pe lumea aceasta și oameni nepărtinitori, un proiect atît de frumos și plin de originalitate va trebui să ia neapărat premiul întîi la concurs. Mai puțin încrezător decît Tom, Martin nu voia să-și facă iluzii, totuși lucra cu multă tragere de inimă și hărnicie.

— Dacă am să ajung vreodată un mare arhitect, dragă Tom — spuse într-o zi noul elev contemplîndu-și de departe și cu multă bunăvoință proiectul — știi care ar fi unul dintre primele lucruri pe care aș vrea să le construiesc ?

— Ce ? întrebă Tom.

— Situația ta.

— Adevărat ?... spuse Tom, încîntat de parcă acest proiect s-ar fi și realizat. Ai face tu una ca asta ? Frumos din partea ta !

— Da, Tom — reluă Martin — și aș construi-o atît de solidă, încît ar dura toată viața ta, a copiilor tăi și a copiilor copiilor tăi. Aș fi protectorul tău, Tom. Te-aș lua sub aripa mea. Și atunci, cînd voi fi devenit un om celebru, aș vrea să văd cine ar mai îndrăzni să se poarte urît cu un protejat al meu !

— Pe cuvîntul meu — spuse domnul Pinch — cred că de cînd mă știu pe lume nimic nu mi-a făcut mai mare plăcere ca vorbele astea. Nu, nimic.

— Ascultă-mă pe mine, așa aș face, continuă Martin cu multă generozitate, ca să nu spunem cu condescendență, de parcă ar fi fost arhitect șef al curții tuturor capetelor încoronate din Europa. Și eu, să știi, cînd promit ceva, totdeauna mă țin de cuvînt ; ai să vezi că am să te căpătuiesc.

— Mă tem — spuse Tom clătinînd din cap — că nu va fi simplu.

— Lasă prostiile ! îi replică Martin. Nu-i vorba de asta. Cînd îmi intră mie în cap ceva, de pildă că „Pinch este un băiat bun ; Pinch e omul meu", aș vrea să-l văd pe acela care va îndrăzni să-mi stea împotrivă. De altfel, tu poți să-mi fii de folos într-o sută de feluri.

— Și dacă n-am să-ți pot fi totdeauna de folos, în nici un caz nu va fi din lipsă de bunăvoință, s-o știi.

Martin rămase pe gînduri o clipă.

— De exemplu, ai putea foarte bine supraveghea executarea proiectelor mele ; să vezi cum merg lucrările pînă cînd va sosi momentul să mă ocup chiar eu de ele ; într-un cuvînt, să ai grijă de mărunțișuri. Ai putea apoi să-i conduci pe vizitatori prin atelierul meu, vorbindu-le despre artă sau despre orice vei vrea tu, atunci cînd am să fiu plictisit : nici nu-ți închipui ce bine îmi va prinde, dragă Tom (vorbesc serios, pe onoarea mea), să am pe lîngă mine un om atît de priceput, în loc de cine știe ce nătărău. Da, voi avea grijă de tine și poți fi sigur că mă bizui pe ajutorul tău.

Spunînd că Tom nu avea de loc pretenția să devină vioară primă în orchestra lumii, ci ar fi fost mulțumit să i

se încredințeze cel de-al o sută cincizecilea locșor în marea orchestră, încă n-am reușit să găsim o comparație pe măsura modestiei sale. Deci Pinch fu grozav de încîntat de aceste planuri de viitor.

— Firește că atunci, dragă Tom — continuă Martin — voi fi căsătorit cu ea.

Ce s-o fi întîmplat oare cu Tom Pinch, în clipa aceea cînd era mai fericit ? De ce i s-au înroșit dintr-o dată obrajii și a fost cuprins de remușcări, ca și cum nu s-ar mai fi simțit demn de încrederea prietenului său ?...

— Da, atunci vom fi căsătoriți, reluă Martin, zîmbind și privind în zare ; și sper că vom avea și o duzină de copii, și copiii noștri te vor iubi, Tom.

Domnul Pinch nu răspunse. Cuvintele pe care ar fi vrut să le pronunțe i se stinseră pe buze, preschimbîndu-se în gînduri de profundă resemnare.

— Toți copiii te iubesc, Tom, și sînt sigur că și ai mei te vor iubi. Poate că pe unul dintre ei am să-l botez cu numele tău. Tom ! Nu sună urît... Thomas Pinch Chuzzlewit !... T. P. C. vor fi inițialele de pe șorțulețele lui. Sper că n-ai nimic împotrivă, nu-i așa ?

Tom încercă, zîmbind, să zică ceva.

— Și ea are să te placă, Tom, sînt sigur.

— Crezi ?... întrebă Tom cu vocea sugrumată.

— Aș putea chiar să-ți spun cuvînt cu cuvînt ce are să gîndească despre tine, adăugă Martin, sprijinindu-și bărbia în palme și privind pe fereastră, ca și cum ar fi citit undeva departe vorbele pe care le rostea. O cunosc așa de bine ! Va zîmbi deseori cînd te va vedea, sau cînd vei vorbi cu ea, dar într-un fel sincer, deschis, care n-o să te supere. Are cel mai dulce zîmbet din lume.

— Sigur că n-am să mă supăr, spuse Tom.

— Și are să aibă grijă de tine, Tom, ca de un copil. De altfel, în unele privințe, ești exact ca un copil, Tom, trebuie să recunoști.

Domnul Pinch făcu un gest de încuviințare.

— Are să fie totdeauna drăguță și veselă și are să se bucure cînd o să te vadă ; și cînd o să te cunoască mai bine (și asta o să se întîmple foarte repede, sînt sigur), o să-ți dea tot felul de comisioane sub cuvînt că are nevoie

de cîte ceva, dar în fond ca să-ți facă ție plăcere, fiindcă își va da curînd seama că de abia aștepți să-i fii de folos. O să se împace de minune cu felul tău de a fi și o să te înțeleagă și o să te prețuiască mai bine decît voi fi eu în stare să te prețuiesc vreodată. Și, pomenind de tine, va spune totdeauna că ești un băiat de treabă, naiv și foarte îndatoritor.

Tom Pinch era atît de tăcut !

— În amintirea vremurilor trecute — urmă Martin — și pentru că ea te-a auzit cîntînd (pe gratis) la orgă, în mica și modesta biserică din satul acesta, vom avea și noi o orgă în casă. Voi construi o cameră pentru muzică după planurile mele ; acolo, într-un colț, vom instala orga. Și atunci, Tom, ai să poți cînta pînă vei obosi ; și cum îți place să cînți pe întuneric, vom aranja în așa fel ca să ai întuneric cînd vrei. Adesea, în nopțile de vară, voi veni cu ea să te ascultăm, să știi, Tom !

Tom trebui să facă o sforțare uriașă ca să se poată scula de pe scaun și strînse mîinile prietenului său cu o expresie liniștită și plină de recunoștință ; deși era un lucru foarte simplu în aparență, totuși trebui, după cum am spus, să facă o mai mare sforțare decît mulți eroi ale căror fapte sînt trîmbițate de goarna îndoielnică a gloriei. Spunem îndoielnică, deoarece sunînd de atîtea secole pe cîmpurile de bătaie, aburii sîngelui au făcut să ruginească metalul, și acuma scoate sunete false și discordante.

— Asta dovedește că oamenii sînt buni, spuse Tom cu modestia-i obișnuită, situîndu-se oarecum în afara discuției ; toți tinerii care vin aici, cum ai venit și dumneata, îmi arată mai multă prietenie și încredere decît aș putea nădăjdui, chiar dacă aș fi omul cel mai încrezut de pe lume sau dacă, vorba vine, aș fi cel mai arătos om din lume. Asta mă copleșește. Eu însă știu ce înseamnă recunoștința și îți jur că nu voi uita niciodată ce frumos te-ai purtat cu mine și dacă voi avea cîndva prilejul să ți-o arăt, o voi face, poți fi sigur de asta.

— Foarte bine, spuse Martin, lăsîndu-se pe spătarul scaunului, cu mîinile în buzunare și căscînd de plictiseală. Toate astea sînt foarte frumoase. Tom ; dar deocamdată, cum vezi, stau încă la Pecksniff, ceea ce înseamnă că sînt la mii de kilometri depărtare de bogăție... Spuneai, parcă,

azi dimineață, că ai primit veşti de la... cum dracu îl cheamă ?

— Despre cine vorbeşti ? întrebă Tom, ca şi cum ar fi vrut să ia apărarea unei persoane absente.

— Ştii foarte bine despre cine. Cum dracu îl cheamă ?

— Westlock, răspunse Tom mai răspicat ca de obicei.

— A ! da — spuse tînărul — Westlock. Ştiam eu că e ceva cu un loc şi cu puncte cardinale. Ei, şi ce-ţi mai scrie Westlock ăsta ?

— A pus mîna pe moştenire, răspunse Tom, dînd din cap şi zîmbind.

— Fericită creatură ! Ce n-aş da să fiu în locul lui. Ăsta-i secretul pe care voiai să mi-l destăinuieşti ?

— Nu, mai e ceva.

— Ce mai e ? întrebă Martin.

— Nu-i un secret şi nici nu cred că are să te intereseze prea mult. Mie însă îmi face multă plăcere. Cît a stat aici, John mi-a pomenit mereu de treaba asta : „Ţine minte ce-ţi spun, Pinch — zicea el — cînd executorii testamentari ai tatălui meu vor scuipa banii..." Ştii, îi plăcea să folosească nişte expresii mai aparte.

— „Să scuipi bani", e foarte nostim spus, dar nu cînd e vorba de tine. Spune mai departe ! Of, trebuie să-ţi smulgă omul vorba cu cleştele, Pinch !

— Da, aşa sînt eu uneori — recunoscu Tom — dar nu mă lua repede, că mă încurc. Uite, mi se pare că am pierdut firul, nu mai ştiu unde-am rămas.

— Cînd executorii testamentari ai tatălui lui Westlock vor scuipa banii... repetă Martin nerăbdător.

— A, da ! Atunci, îmi spunea John, am să vin la Salisbury şi am să dau o masă în cinstea ta, Pinch. În scrisoarea pe care am primit-o de la John, ultima oară, în dimineaţa plecării lui Pecksniff — îţi aminteşti ? — îmi scria că afacerile lui erau pe punctul de a se rezolva şi-mi cerea să-i fixez o zi cînd să ne întîlnim la Salisbury, avînd în vedere că era pe cale să-şi primească moştenirea. I-am răspuns că săptămîna asta, în orice zi îi convine, şi i-am spus că avem un nou elev, un băiat tare bun, cu care m-am împrietenit. Atunci John mi-a scris altă scrisoare, uite, asta... (Tom o scoase din buzunar). A rămas să

ne întîlnim mîine... ne trimite salutări, adăugînd că vom avea plăcere să luăm masa toți trei, dar nu la hanul unde ne-am cunoscut noi, ci la cel mai bun hotel din oraș. Citește și tu și-ai să vezi.

— Foarte bine, spuse Martin, citind scrisoarea cu indiferența lui obișnuită. Îi mulțumesc și accept.

Tom ar fi dorit să-l vadă oleacă mai mirat, sau mai încîntat, în orice caz mai impresionat de acest mare eveniment, dar Martin rămase foarte liniștit și, începînd să fluiere, se aplecă din nou asupra proiectului, ca și cum nu s-ar fi întîmplat absolut nimic.

Calul domnului Pecksniff era considerat un animal sacru, care nu putea fi mînat decît de el, marele preot al templului, sau de o persoană căreia i-ar fi încredințat numai el misiunea aceasta. Așa că cei doi tineri se hotărîră să se ducă pe jos la Salisbury, lucru de altfel mult mai plăcut decît să mergi în gabrioletă, căci vremea era rece și uscată.

Era mult mai plăcut, nici vorbă ! O plimbare pe jos — patru mile pe oră — este sănătoasă și-ți pune sîngele în mișcare ; totuna e să mergi așa sau să te plimbi cu o gabrioletă hodorogită, care scîrțîie și trosnește din toate încheieturile ? Nici nu încape comparație. Ar însemna să insulți mersul pe jos. Căci o plimbare cu gabrioleta nu-ți pune sîngele în mișcare decît atunci cînd vehiculul este atît de șubred, încît în orice clipă te aștepți să-și frîngi gîtul și simți tot timpul fiori reci prin corp și un vîjîit în urechi — ceea ce poate constitui o senzație puternică, dar nicidecum plăcută. S-a întîmplat oare vreodată ca acest vehicul să pună în mișcare imaginația și energia cuiva, în afară doar de cazurile cînd, speriindu-se calul, va fi luat-o la galop pe un drum săpat în stîncă pe marginea unei prăpăstii, cu care prilej, probabil, domnul pasager va fi ajuns să descopere o nouă și originală metodă de a sări jos, din goana calului ? În concluzie, nu mai încape nici o îndoială că e mult mai plăcută o plimbare pe jos decît în gabrioletă.

E frig, Tom — asta e, trebuie să recunoști — dar crezi c-ar fi fost mai bine în gabrioletă ? Focul de la fierăria satului răspîndea o lumină vie, care țîșnea în văzduh, luminînd pînă departe, ca și cum ar fi vrut să-i încălzească pe trecători ; ar fi fost oare mai puțin atrăgător de privit

de pe pernele moi ale gabrioletei ? Vîntul sufla cu putere, biciuind obrazul curajosului călător care ar fi cutezat să-l înfrunte ; îi vîra părul în ochi, dacă mai avea destul păr pe cap, căci, dacă n-avea, îi azvîrlea în ochi praful rece de pe drum, făcea să i se curme respirația, ca și cum l-ar fi afundat într-o baie înghețată și se căznea să-l despoaie de haine ca să-l pătrundă pînă la oase ; dar toate aceste necazuri n-ar fi fost oare de o sută de ori mai neplăcute în gabrioletă ? Ducă-se la naiba de gabrioletă.

Dacă e mai bine pe jos decît în gabrioletă? Cred și eu ! Ați văzut vreodată într-o trăsură călători care să aibă obrajii atît de rumeni ca prietenii noștri ? Ați pomenit călători care să rîdă mai cu poftă cînd sînt siliți să se oprească locului și să se întoarcă cu spatele zărind vîrtejul ce se apropie ? Și atunci cînd, după trecerea vîrtejului, o pornesc din nou la drum, există ceva pe lume care să poată fi comparat cu veselia lor ? Dacă e mai bine pe jos decît în trăsură ?... Iată, un om în trăsură care merge în aceeași direcție. Uite-l cum apucă biciul cu mîna stîngă și cum încearcă să-și încălzească degetele rebegite de frig, de la mîna dreaptă, frecîndu-le de genunchii înghețați, în timp ce bate cu picioarele-i înțepenite în scara trăsurii ca să și le dezmorțească. Ha ! ha ! ha ! Cine ar fi în stare să renunțe la senzația înviorătoare a sîngelui ce năvălește în vine, pentru a ședea nemișcat în trăsură, chiar dacă astfel ar fi să meargă de douăzeci de ori mai repede ?

Dacă e mai bine pe jos decît în trăsură ? Cum ar putea, de exemplu, un om care merge în trăsură, să numere pietrele kilometrice ? Un om care merge în trăsură nici nu vede, nici nu gîndește și nici nu simte atît de intens drumul ca unul care-l străbate pe jos. Iată cum își croiește vîntul cale pe dealurile teșite, lăsînd în urma lui o dîră mai întunecată pe pajiște și o umbră cenușie pe înălțimi ! Aruncați o privire asupra cîmpiei pustii și mohorîte și să-mi spuneți apoi dacă umbrele nu sînt frumoase chiar în toiul iernii ! Frumusețea umbrelor ! Cele mai încîntătoare lucruri din lumea asta, Tom, nu sînt decît niște umbre : vin și pleacă, apar și dispar, la fel de repede ca și acelea care trec în clipa asta prin fața ochilor tăi.

Încă un kilometru. A început să ningă. Cioara care zboară aproape de pămînt, ca să poată înfrunta mai ușor

vîntul, pare o pată de cerneală pe întinderea albă. Dar, cu toate că zăpada le îngreuiază mersul și li se lipește de gene, le place că ninsoarea e deasă : nu, n-ar vrea să piardă nici măcar un fulg, chiar dacă ar mai avea de mers încă douăzeci de mile. Dar iată ! Parcă se zărește turnul vechii catedrale ! Nu trece mult și pătrund în mijlocul ulicioarelor strîmte care, așternute cu un covor alb, par ciudat de tăcute. Ajung la hotelul unde au întîlnire. Văzîndu-i cu obrajii atît de rumeni și plini de sănătate, chelnerul zgribulit de frig încremenește locului, neîndrăznind să le spună nimic și cu toate că a stat tot timpul lîngă sobă, pare palid și rebegit pe lîngă dînșii.

Ce birt grozav ! De sus, din tavanul sălii celei mari, atîrnă puzderie de vînaturi și de buturi de berbec. Într-un colț stau înșirate într-un galantar fripturi de pasăre, mușchi și prăjituri cu marmeladă de zmeură.

Dar iată că la primul etaj, într-o cameră dinspre curte, luminată cu nenumărate lumînări de ceară și cu perdelele trase, focul duduie în sobă, farfuriile sînt calde și masa e întinsă pentru trei persoane, cu argintărie și pahare pentru treizeci. Și în cameră pe cine văd ? Pe John Westlock ! Nu pe vechiul John Westlock de la Pecksniff, ci un adevărat gentleman. Parcă n-ar mai fi același ; are un aer semeț și atitudinea unui om independent, cu bani la bancă. Și totuși, cîteodată pare a fi tot John cel adevărat, căci, văzîndu-l pe Tom Pinch, îi apucă amîndouă mîinile și le strînge cu aceeași căldură ca pe vremuri.

— Dumnealui e fără îndoială domnul Chuzzlewit, observă John. Îmi pare bine de cunoștință !

John nu era un om cu fasoane, așa că el și cu Martin își strînseră mîinile cu căldură și se împrieteniră imediat.

— Stai puțin, Tom — strigă fostul elev, punîndu-și mîinile pe umerii domnului Pinch și privindu-l de la distanță — stai să mă uit la tine. Ești exact același ! Nici o schimbare !

— Doar n-a trecut chiar așa de mult de cînd nu ne-am mai văzut, spuse Tom Pinch.

— Eu am impresia că a trecut un veac ; de altfel și ție ar trebui să ți se pară la fel, haimana ce ești !

Și silindu-l pe Tom să se așeze în cel mai comod fotoliu, îl bătu vîrtos pe umăr, așa cum făcea de obicei

în camera lor de la Pecksniff, încît Tom Pinch nu știu ce să facă : să plîngă, sau să rîdă ? Pînă la urmă, rîsul birui și toți trei izbucniră în hohote.

— Am comandat — spuse Westlock — tot ce rîvneam noi pe vremuri.

— Nu, zău ? spuse Tom Pinch, ai comandat și...

— Tot ! Vezi să nu te umfle rîsul în fața chelnerilor ! Eu nu m-am putut stăpîni cînd am făcut comanda. Parcă ar fi un vis.

Aici John se înșela : căci nici în vis n-ar fi putut vedea cineva o supă ca aceea care li se aduse la masă ; nici peștele, nici garniturile, nici pateurile, nici fripturile de pasăre pe care le mîncară ; într-un cuvînt, nimic din ce s-a servit la banchetul acesta de zece șilingi și șase penny de cap de om, plus vinurile. Cît despre omul care ar fi avut parte, măcar în vis, de o masă cu atîta șampanie frapată, cu atîta porto, sau xeres, ar face mai bine să rămînă în pat, ca să poată visa în voie.

Cel mai ciudat lucru era însă că nimeni nu se mira mai tare ca John la apariția fiecărui fel de bucate. Era atît de fericit, încît tot timpul izbucnea în rîs ; apoi încerca să-și ia un aer serios, ca nu cumva chelnerii să-și închipuie că nu mai văzuse asemenea bunătăți. Era atît de plăcut să tai și să împarți bucatele ce se aduceau, încît nu-și putea ascunde veselia. Și cînd Tom Pinch se încăpățînă — în ciuda recomandărilor chelnerului — să taie cu lingura un pateu și apoi să-l mănînce, John nu se mai putu stăpîni și, ascunzîndu-se după capacul supierei, scoase un chiot de veselie, care se auzi pînă la bucătărie. De altfel nu se sfia să rîdă și de el însuși, cum o dovedi cînd se așezară toți trei în fața focului, după ce se servi desertul. Oberchelnerul îl întrebă atunci cu mult respect dacă porto-ul, care era un vin alb și slab, este pe placul lui și dacă nu dorește să-i aducă altul mai tare. La care John răspunse foarte serios că este foarte mulțumit de cel pe care îl are și că i se pare destul de bun ; chelnerul, după ce îi mulțumi respectuos, se retrase. Atunci John le mărturisi prietenilor săi, rîzînd din toată inima, că speră să nu fi spus vreo prostie, deoarece nu se pricepe de loc. Și izbucniră iarăși cu toții în rîs.

Tot timpul fură foarte veseli ; una din cele mai plăcute clipe ale acestei petreceri fu atunci cînd se așezară voioși la taifas în fața focului, spărgînd nuci și bînd vin. La un moment dat însă Tom Pinch își aminti că trebuia să-i spună ceva prietenului său, organistul ; își părăsi deci pentru cîteva minute locul cald de lîngă foc, temîndu-se să nu ajungă prea tîrziu, și lăsă pe cei doi tineri singuri.

Cît lipsi, prietenii, așa cum era de așteptat, băură în sănătatea lui.

John Westlock prinse momentul să spună că tot timpul cît a stat la Pecksniff niciodată n-a avut cea mai mică neînțelegere cu Tom. Mărturisirea aceasta îl făcu să insiste asupra caracterului lui Tom și să insinueze că domnul Pecksniff, care îl știe prea bine cum este, profită de pe urma lui.

Se mulțumi să facă numai o simplă aluzie și încă destul de discret, amintindu-și cît de mult suferea Tom Pinch cînd acest domn era vorbit de rău și gîndindu-se că era mai bine ca noul elev să-și dea singur seama de realitate.

— E-adevărat — spuse Martin — este imposibil să nu-l prețuiești pe Pinch și să nu-i recunoști calitățile. E cel mai de treabă băiat pe care l-am cunoscut vreodată.

— E prea de treabă chiar, replică John, care avea mult spirit de observație. E aproape un defect la el.

— Ai dreptate — spuse Martin — ai perfectă dreptate. Acum vreo săptămînă, o pușlama, anume Tigg, sub cuvînt că-i cere cu împrumut pentru cîteva zile, l-a scuturat de toți banii pe care-i avea. Nu era mare lucru, doar o jumătate de liră, din fericire, dar sînt sigur că Tom n-are să-i mai vadă niciodată.

— Bietul băiat !... spuse John, care ascultase foarte atent. Poate n-ai avut încă ocazia să-ți dai seama că în chestiuni bănești Tom înțelege să-și păstreze mîndria.

— Adevărat ? Nu, n-am băgat de seamă. Vrei să spui că n-ar împrumuta bani de la nimeni ?

John Westlock dădu din cap.

— Ce curios mi se pare, spuse Martin, punîndu-și pe masă paharul gol. Tom Pinch, știi, e un om tare ciudat.

— Decît să primească bani de la cineva — reluă John Westlock — mai degrabă ar muri de foame.

— E așa de naiv ! spuse Martin... Dar servește-te, te rog.

— Dumneata, însă — continuă John, umplîndu-și paharul și privindu-și tovarășul cu oarecare curiozitate — dumneata, care ești mai în vîrstă decît majoritatea elevilor domnului Pecksniff și cu mai multă experiență, cred că îl cunoști mai bine pe Tom și poți să-ți dai seama cît de ușor se lasă înșelat.

— Desigur — întări Martin, întinzîndu-și picioarele și ridicînd paharul în lumină ca să-i admire culoarea — desigur. De altfel, domnul Pecksniff știe tot atît de bine lucrul ăsta și fetele lui de asemenea. Nu ?

John Westlock zîmbi, dar nu răspunse nimic.

— Fiindcă veni vorba — își aminti Martin — ia spune-mi : ce părere ai despre Pecksniff ? Cum s-a purtat cu dumneata ? Acum cînd nu mai ai de-a face cu dînsul, poți să judeci mai limpede lucrurile.

— Întreabă-l pe Pinch, răspunse fostul elev. El îmi cunoaște în această privință părerea, pe care nu mi-am schimbat-o de atunci, te asigur.

— Nu, nu — stărui Martin — aș vrea să aud din gura dumitale.

— Tom pretinde însă că sînt nedrept, zîmbi John.

— A ! foarte bine ! Atunci bănuiesc ce părere ai, și prin urmare poți să vorbești deschis. Nu te jena de mine, te rog. Nici eu nu-l prea îndrăgesc pe Pecksniff, ca să-ți mărturisesc cinstit. Stau la el de nevoie, datorită unui concurs de împrejurări. Cred că am oarecare vocație pentru arhitectură, și dacă vreunul dintre noi va trebui să-i fie obligat celuilalt, atunci acela cu siguranță va fi Pecksniff. În cel mai rău caz, balanța va rămîne la mijloc și nici unul nu va datora nimic celuilalt. Așa că poți să vorbești cu toată sinceritatea, ca și cum n-aș fi rudă cu el.

— Dacă ții neapărat să-ți spun părerea mea... șovăi John Westlock.

— Da, te rog chiar, stărui Martin.

— Atunci îți voi spune — continuă celălalt — că Pecksniff e cel mai mare pungaș care a făcut vreodată umbră pămîntului.

— O ! făcu Martin cu indiferența lui obișnuită. Cuvîntul e cam tare.

— Pentru el nu-i prea tare, declară John ; și dacă ar fi să-i arăt ce cred despre el, i-aș spune în față același lucru fără să schimb o iotă. Gîndește-te numai la felul cum se poartă cu Pinch și e de ajuns ca să-ți dai seama că epitetul e justificat ; cînd însă îmi aduc aminte de viclenia, de josnicia, ipocrizia și predicele mieroase ale acestei canalii, de smerenia sub care își ascunde ticăloșiile, cînd îmi aduc aminte de toate mîrșăviile la care am fost martor și întrucîtva și părtaș, căci fiind maestrul meu eram obligat să-l asist, îți jur că mă disprețuiesc pe mine însumi.

Martin își goli paharul și privi cu atenție focul.

— Asta nu înseamnă că am să-mi reproșez ceva — continuă John Westlock — eu nu eram vinovat cu nimic ; după cum dumneata, cu toate că îl apreciezi la justa lui valoare, ești nevoit de împrejurări să stai la el. Am vrut numai să-ți arăt scîrba pe care o simt chiar și acum cînd, după cum ai spus dumneata, totul s-a terminat, și am satisfacția să știu că m-a urît totdeauna, că totdeauna ne-am certat și i-am spus pe șleau ce gîndeam despre el. Ei bine și acum, îți mărturisesc, îmi pare rău că nu am cedat ispitei care m-a încercat de nenumărate ori pe atunci, și nu am fugit în străinătate.

— De ce în străinătate ? întrebă Martin întorcîndu-se spre cel ce vorbea.

— Ca să-mi cîștig existența, răspunse John Westlock ridicînd din umeri. Să-mi cîștig existența pe care nu mi-o puteam cîștiga în Anglia. Ar fi fost o încercare disperată, dar frumoasă. Lasă ! Mai bine să ne umplem paharele și să nu mai vorbim de Pecksniff.

— Cum vrei, spuse Martin ; cît despre mine și legăturile mele cu Pecksniff, nu pot decît să-ți repet ce ți-am mai spus. Deocamdată mă înțeleg cu dînsul și sper că treburile să meargă bine. Pecksniff se bizuie pe mine ca să-l ajut la anumite lucrări unde nu se pricepe, de aceea

n-ar vrea să mă piardă. Am bănuit eu asta de la început. În sănătatea dumitale !

— Mulțumesc, răspunse tînărul Westlock. Închin și eu în sănătatea dumitale. Și-ți doresc să te înțelegi bine cu noul elev.

— Care elev ?

— Fericitul muritor născut într-o zodie norocoasă — spuse John Westlock rîzînd — ai cărui părinți sau tutori se vor prinde în lațul ultimului anunț. Ce ! Nu știai că Pecksniff a dat un nou anunț ?

— Nu.

— Ei, află că l-a dat. L-am citit înainte de masă în ziarul de ieri ! Îi recunosc stilul ; nu mă pot înșela ! Atenție ! Iată-l pe Pinch. Nu-i ciudat ? Cu cît el, Pinch, îl iubește mai mult pe Pecksniff (admițînd că ar putea să-l iubească mai mult decît acuma), cu atîta ți-e și mai drag, parcă, băiatul ăsta atît de cumsecade... Dar să nu mai vorbim despre asta, altfel se supără.

Westlock abia închisese gura, că Tom și intră în cameră cu un zîmbet care îi lumina toată fața ; tînărul începu să-și frece mîinile mai mult de bucurie decît ca să și le încălzească (căci mersese foarte repede) și se așeză în colțul lui, fericit cum numai Tom Pinch putea fi. Nu există zîmbet care ar fi putut arăta mai lămurit ce fericit era.

— Ei, acum ai devenit un adevărat gentleman, John, spuse el după ce-și privi cîtva timp tăcut prietenii. Nici nu știi cît mă bucur.

— Încerc să devin, Tom, răspunse Westlock vesel. Și, cine știe ? Poate cu timpul am să reușesc.

— Cred că acum nu ți-ai mai căra singur cufărul pînă la diligență — spuse Tom zîmbind — chiar dacă ar fi să pierzi cursa, nu-i așa ?

— Nu l-aș mai căra ? Ce știi tu, Pinch ? Ar trebui să fie tare greu cufărul pe care nu m-aș mai încumeta să-l car, dac-ar fi vorba să scap de Pecksniff !

— Poftim — spuse Pinch, întorcîndu-se către Martin — ți-am spus eu ? Ăsta-i cel mai mare defect al lui : nu știu ce i-a cășunat pe Pecksniff. Nici nu-ți poți închipui ce e în stare să spună despre el. Zău așa, e ceva nemaipomenit cînd vezi cum îl nedreptățește.

— Ceea ce-i într-adevăr nemaipomenit — spuse John Westlock rîzînd din toată inima și punînd mîna pe umărul lui Pinch — este lipsa completă de patimă a lui Tom în privința asta. Dacă există pe lume cineva care să-l poată judeca just pe domnul Pecksniff, atunci, cu siguranță, acesta e Tom.

— Sigur că-l apreciez la justa lui valoare, întări Tom. Asta ți-am reproșat întotdeauna. Dacă l-ai cunoaște cum îl cunosc eu, John (și aș fi în stare să fac orice ca să-l poți vedea în adevărata lui lumină), l-ai admira, l-ai respecta, l-ai venera. Sînt sigur de asta. Vai ! Atunci cînd ai plecat, l-ai rănit pînă-n adîncul inimii.

— Dacă aș fi știut că are inimă — replică Westlock — aș fi făcut tot posibilul, dragă Tom, să nu-l rănesc, fii sigur. Dar, cum nu puteam să-l jignesc în ceea ce nici nu există la el, în sentimente pe care nu numai că nu le are, dar caută să le vatăme cît mai adînc la ceilalți, mă tem că nu merit complimentul pe care mi l-ai făcut.

Vrînd să curme o discuție care ar fi putut avea o influență dăunătoare asupra lui Martin, domnul Pinch nu răspunse nimic. John Westlock, însă, care, cînd era vorba de virtuțile lui Pecksniff, nu și-ar fi putut ține gura nici dacă i s-ar fi pus un căluș, continuă :

— Inimioara lui ! Adevărat, ce inimă bună !... Inima lui ! Ah ! ce persoană respectabilă, ce prudentă și morală secătură !... Inima lui ! Ei, dar ce faci, Tom ?

Domnul Pinch, între timp, se sculase în picioare și, rezemat de cămin, își încheia cu hotărîre paltonul.

— Nu pot să suport asemenea cuvinte, spuse el clătinînd din cap. Nu, nu pot. Iartă-mă, John. Am pentru tine foarte multă stimă și prietenie și mi-ești foarte drag ; astăzi am fost nespus de fericit văzînd că ai rămas același ; dar nu pot suporta astfel de cuvinte, nu pot.

— Ei, asta e ! Dar știi foarte bine că totdeauna am fost așa, Tom. N-ai spus tu adineauri că ești fericit că nu m-am schimbat ?

— Da, dar nu în privința asta, spuse Tom Pinch. Iartă-mă, John. Nu pot și nici nu vreau să te mai ascult. E o nedreptate strigătoare la cer : ar trebui să-ți măsori mai bine cuvintele. Îmi făcea rău și cînd eram noi doi

singuri ; acum însă nu mai pot să suport. Nu, zău, nu mai pot !

— Ai perfectă dreptate ! strigă celălalt, schimbînd cu Martin o privire plină de înțeles. Am greșit, dragă Tom. Nu înțeleg cum de am ajuns să vorbesc despre asta. Te rog să mă ierți.

— Ești un om drept și cinstit, spuse Pinch. Așa că lipsa de înțelegere de care dai dovadă aici, și numai aici, mă doare și mai tare. N-ai de ce să-mi ceri iertare, John. Față de mine ai fost totdeauna un prieten foarte bun.

— Atunci îi cer iertare lui Pecksniff — spuse tînărul Westlock — sau cui vrei tu : îi cer iertare lui Pecksniff. Ești mulțumit ? Hai să bem în sănătatea lui Pecksniff !

— Îți mulțumesc, spuse Tom, strîngîndu-i mîinile cu efuziune și turnîndu-și în pahar. Îți mulțumesc John ! Voi bea paharul acesta din toată inima. Beau pentru sănătatea și prosperitatea domnului Pecksniff.

John Westlock se făcu ecoul acestor simțăminte, căci bău în sănătatea domnului Pecksniff și încă pentru ceva, dar nimeni nu știu pentru ce anume. Împăcarea fiind pecetluită, cei trei prieteni se așezară în fața focului, la taclale, discutînd și rîzînd, pînă la ora cînd se duseră la culcare.

Un mic, foarte mic amănunt ne poate edifica asupra diferenței de caracter dintre John Westlock și Martin Chuzzlewit ; și anume felul cum fiecare din ei se purta cu Tom, după neînsemnatul incident despre care am vorbit. Amîndoi aveau un aer glumeț ; dar aici se oprea asemănarea. Fostul elev îi arăta lui Tom aceeași dragoste prietenească, ceva mai gravă și mai adîncă. Noul elev, din contra, nu se putea opri să nu rîdă, gîndindu-se la absurditatea lui Tom, iar veselia lui avea o nuanță de dispreț și de milă, ceea ce arăta că după el, domnul Pinch era cam prea prostuț pentru a putea fi prieten cu un om serios.

John Westlock, care nu făcea niciodată lucrurile pe jumătate, reținuse două camere la hotel pentru cei doi musafiri ai săi, și, după o seară foarte plăcută, fiecare se retrase în odaia lui.

Domnul Pinch ședea pe marginea patului ; își scosese cravata și ghetele și se gîndea la nenumăratele calități ale vechiului său prieten, cînd fu trezit din meditația lui de o bătaie în ușă și de vocea lui John.

— Cred că nu dormi încă, Tom.

— Încă nu, tocmai mă gîndeam la tine, răspunse Tom, deschizînd ușa. Intră.

— Nu vreau să te deranjez, spuse John. Dar toată seara am uitat să-ți spun că aveam un mic comision pentru tine și, cum mă temeam să nu uit din nou, am venit să-ți transmit ce trebuia. Cred că îl cunoști pe un anume domn Tigg ?

— Tigg ! exclamă Tom. Nu-i cumva domnul care a împrumutat de la mine niște bani ?

— Chiar el, spuse John Westlock. M-a rugat să-ți transmit salutări și să-ți dau banii aceștia împreună cu mulțumirile lui. Iată-i. Cred că moneda e veritabilă, însă omul e foarte dubios.

Luînd mica monedă de aur, domnul Pinch avea o față atît de strălucitoare, încît strălucirea metalului ar fi pălit lîngă a ei ; nu fusese de loc îngrijat, mărturisi el, de soarta acestei datorii. Era mulțumit că domnul Tigg s-a achitat atît de prompt de ea și e atît de cinstit în afaceri.

— Adevărul e, Tom — îi răspunse prietenul lui — că omul ăsta nu procedează chiar totdeauna așa. Dacă vrei să-mi asculți sfatul, caută să te ferești de el cît poți, dacă-l mai întîlnești cumva. Și în nici un caz, bagă bine de seamă ce-ți spun, în nici un caz nu-l mai împrumuta cu bani.

— Bine, bine, spuse Tom, făcînd ochii mari.

— Omul acesta nu e o cunoștință cu care să te fălești — continuă tînărul Westlock — și cu cît ai să-i dai să înțeleagă mai lămurit lucrul ăsta, cu atît are să fie mai bine pentru tine.

— Ia ascultă, John — spuse foarte serios domnul Pinch clătinînd din cap — sper că tu nu te înhăitezi cu orice terchea-berchea.

— Nu, nu — răspunse John rîzînd — n-ai nici o grijă.

— Ba da, trebuie să am, stărui Tom Pinch ; cum să nu fiu îngrijorat, cînd te aud vorbind astfel. Dacă domnul Tigg e așa cum îl descrii, nici tu n-ar trebui să ai legături cu el. Poți să rîzi cît vrei, dar te asigur că aici nu-i nimic de rîs.

— Nu, nu, răspunse prietenul său, luînd dintr-o dată o mutră serioasă. Ai perfectă dreptate. Nu-i nimic de rîs.

— Știi — reluă Pinch — cu firea ta cinstită și cu sufletul tău bun mă tem că ești cam imprudent și cred că, într-un caz ca acesta, nu poți fi niciodată destul de prevăzător. Pe onoarea mea, dacă aș afla că te-ai înhăitat cu cine știe cine, aș fi foarte necăjit, căci știu cît de greu ți-ar veni să scapi de astfel de oameni. Aș fi preferat, John, să fi pierdut banii aceștia, decît să știu că i-am redobîndit în asemenea condiții.

— Îți repet, dragul și bunul meu prieten — protestă John, strîngîndu-i amîndouă mîinile și zîmbind cu un aer atît de sincer și de senin, încît ar fi convins și un suflet mai bănuitor decît al lui Tom — îți repet că nu-i nici o primejdie.

— Foarte bine, mă bucură ce-mi spui. Sînt sigur că nu-i nici o primejdie, de vreme ce-o afirmi cu tot dinadinsul. Sper, John, că nu te-ai supărat de ce ți-am spus.

— Să mă supăr ? exclamă celălalt, strîngîndu-i cu putere mîna. Dar drept cine mă iei ? Nu sînt în relații chiar atît de strînse cu domnul Tigg încît să-ți faci griji. Uite, îți dau cuvîntul meu de onoare. Acum ești liniștit ?

— Da.

— Atunci, încă o dată, noapte bună !

— Noapte bună ! îi ură Tom. Și-ți doresc vise plăcute, ca pentru cel mai bun băiat din lume !

— După Pecksniff ! spuse prietenul, oprindu-se o clipă în pragul ușii și rîzînd cu bunătate.

— După Pecksniff — răspunse Tom Pinch cu gravitate — sigur că da.

Se despărțiră astfel pentru noapte ; John Westlock, cu inima ușoară și sufletul vesel ; iar bietul Tom, cu inima împăcată, cu toate că se întorcea din cînd în cînd în pat, spunîndu-și : „Totuși aș fi dat orice ca John să nu-l fi cunoscut pe domnul Tigg".

A doua zi, dis-de-dimineață, luară împreună micul dejun, căci cei doi tineri voiau să plece cît mai curînd la drum, iar John Westlock trebuia să se întoarcă în aceeași zi cu diligența la Londra. Cum mai avea cîteva ore pînă atunci, îi petrecu vreo trei sau patru mile și nu se despărți de ei decît în ultima clipă. Despărțirea fu plină de efuziune, nu numai din partea lui John și a lui Tom Pinch, dar și din partea lui Martin, care găsise în fostul elev cu totul altceva decît ageamiul pe care se așteptase să-l întîlnească.

După o bucată de drum, tînărul Westlock se opri pe un dîmb și-i urmări cu privirea. Mergeau repede, iar Tom părea că vorbește cu însuflețire. Deoarece vîntul încetase, Martin își scosese paltonul și îl ținea pe braț. De acolo de unde stătea, John îl văzu pe Tom luîndu-i-l din mînă, după o mică rezistență și punîndu-l peste al lui, căci se dezbrăcase și el de palton pentru a-și continua drumul cu o dublă povară. Întîmplarea aceasta, fără prea mare importanță de altfel, produse totuși o puternică impresie asupra fostului elev, care nu se clinti de acolo decît după ce îi pierdu cu totul din vedere. Atunci clătină din cap ca și cum ar fi vrut să se scuture de un gînd neplăcut și se întoarse la Salisbury, rumegînd ceva în minte.

În timpul acesta, Martin și Tom își văzură de drum mai departe, pînă ajunseră cu bine acasă, la domnul Pecksniff. Aici găsiră o scrisoare pe adresa domnului Pinch, prin care onorabilul domn anunța întoarcerea familiei cu diligența din noaptea următoare. Cum diligența urma să oprească în colț la capătul ulicioarei a doua zi pe la ora șase dimineața, domnul Pecksniff îl ruga pe domnul Pinch să-i trimită gabrioleta la stație și o căruță pentru bagaje. Pentru a-și primi maestrul cu toate onorurile cuvenite, cei doi tineri se hotărîseră să se scoale de dimineață și să meargă chiar ei întru întîmpinarea domnului Pecksniff.

Ziua pe care o petrecură împreună fu dintre cele mai posomorîte. Martin era foarte prost dispus, gîndindu-se la viitorul lui, în comparație cu acela care se deschidea înaintea tînărului Westlock ; totul era în dezavantajul lui. Tom era și el întristat văzîndu-l atît de morocănos și asta îi întuneca amintirea despărțirii din dimineața aceea și a

banchetului din ajun. Orele treceau încet și cei doi tineri fură mulțumiți cînd veni timpul de culcare.

Nu tot atît de mulțumiți fură însă a doua zi dimineață, cînd trebuiră să se scoale la patru jumătate și să plece, zgribuliți de frig, pe lapovița de afară ; totuși ajunseră la stație cu jumătate de oră înainte de sosirea diligenței. Nu era o vreme plăcută, căci cerul era acoperit de nori, mohorît, și ploua cu găleata. Martin se răzbună, spunînd că-i face plăcere să vadă bestia de cal (aluzia se referea la bidiviul domnului Pecksniff) murat pînă la oase, adăugînd că, dinspre partea lui, putea să toarne afară cît poftea. Ceea ce dovedește că lui Martin nu-i trecuse încă proasta dispoziție ; căci în timp ce se adăposteau sub un tufiș, privind cum stau în ploaie gabrioleta și vizitiul ale cărui haine erau ude leoarcă, bodogănea tot timpul ; și cum, ca să te poți certa, trebuie să ai cu cine, Martin era nemulțumit fiindcă nu se putea certa cu Tom.

În sfîrșit, se auzi în depărtare un huruit de roți și diligența apăru înotînd prin noroi și bălțoace : pe imperială era un nenorocit de pasager cufundat în niște paie jilave, sub o umbrelă udă : vizitiul, conductorul și caii erau și ei într-un hal fără hal. Cum se opri diligența, domnul Pecksniff coborî geamul și se adresă lui Tom Pinch.

— Vai de mine și de mine, domnule Pinch ! Cum se poate să ieși din casă pe o vreme ca asta ?

— Poftiți ? strigă Tom apropiindu-se. Domnul Chuzzlewit și cu mine...

— Mda ! mormăi domnul Pecksniff fără să se uite la Martin, cum nu s-ar fi uitat la o bălțoacă. Fii așa de bun și ocupă-te de bagaje, domnule Pinch.

După ce coborî, domnul Pecksniff le ajută și fetelor sale să coboare, dar nici el, nici tinerele domnișoare nu-i acordară nici cea mai mică atenție lui Martin, care, apropiindu-se să-și ofere serviciile, se văzu împiedicat de domnul Pecksniff, care se plasase între el și trăsură, întorcîndu-i spatele. Păstrînd această atitudine, și cea mai deplină tăcere, domnul Pecksniff își urcă fetele în gabrioletă, apoi se sui și el, apucă hățurile și dădu bici calului.

Mut de uimire, Martin rămăsese cu privirile ațintite asupra diligenței și după ce o pierdu din ochi se întoarse către domnul Pinch :

— Ai putea să fii așa de drăguț și să-mi explici ce înseamnă asta ?

— Ce ? întrebă Tom.

— Atitudinea acestei lichele. Vorbesc de domnul Pecksniff. Cred că ai văzut cum s-a purtat.

— Nu, n-am văzut, strigă Tom. Eram ocupat cu bagajele.

— Nu-i nimic, spuse Martin. Hai, dă-i zor, să ne întoarcem o dată acasă. Și fără alt cuvînt o și porni la drum, făcînd pași atît de mari, încît Tom abia putea să se țină după el.

Martin nici nu se mai uita pe unde umblă ; călca cu indiferență prin noroi și bălțoace, privind drept înainte ; din cînd în cînd doar, izbucnea într-un rîs ciudat, așa, de unul singur. Tom simțea că orice ar spune n-ar face decît să-și îndîrjească și mai mult prietenul ; se bizuia că, o dată ajunși acasă, domnul Pecksniff îi va face o altă primire, ce va șterge, desigur, impresia proastă pe care i-o lăsase acum noului și mult iubitului său elev. Dar și el rămase încremenit cînd, întrînd în salonaș, unde domnul Pecksniff ședea singur la foc și își bea ceaiul, văzu că, în loc să-și primească prietenos ruda și să se poarte rezervat cu el, cu domnul Pinch, se întîmplă tocmai contrariul ; căci domnul Pecksniff fu atît de drăguț și de atent cu el, încît Pinch nu mai știa ce să creadă.

— Ia te rog un ceai, domnule Pinch, spuse domnul Pecksniff, ațîțînd focul ; trebuie să fii ud leoarcă și înfrigurat. Te rog, servește-te cu ceai și vino lîngă foc, să te încălzești.

Tom băgă de seamă că Martin se uita la domnul Pecksniff mai-mai să-l rupă, deși rămăsese liniștit în picioare, de cealaltă parte a mesei, privindu-l țintă.

— Stai jos, domnule Pinch — îl pofti Pecksniff — stai jos, te rog. Ce s-a mai întîmplat în lipsa noastră, domnule Pinch ?

— Veți... veți fi încîntat de planul colegiului, domnule Pecksniff îngăimă Tom ; e aproape gata.

— Dacă ești așa de drăguț, domnule Pinch — spuse Pecksniff fluturîndu-și degetele zîmbitor — să lăsăm chestiunea aceasta deocamdată. Aș vrea să știu ce-ai făcut dumneata, Thomas.

Domnul Pinch se uită cînd la maestru, cînd la elev, şi era atît de buimac şi de neliniştit, că nu putu scoate nici un cuvînt. În această dificilă împrejurare, domnul Pecksniff (care-şi dădea perfect de bine seama de starea de spirit a lui Martin, cu toate că nu-i aruncase nici măcar o privire) începu să scormonească focul şi apoi, după ce termină, îşi sorbi tacticos ceaiul.

— Ia ascultă, domnule Pecksniff — spuse în sfîrşit Martin, cu o voce foarte liniştită — după ce vei fi socotit că te-ai încălzit şi odihnit destul, te-aş ruga să ai bunătatea să-mi spui şi mie ce înseamnă purtarea dumitale faţă de mine ?

— Ia spune-mi — întrebă domnul Pecksniff, întorcîndu-se spre Tom Pinch, şi mai blînd şi mai binevoitor decît prima oară — ce-ai mai făcut, Thomas ?

După ce repetă întrebarea, începu să se uite pe pereţi, ca şi cum ar fi căutat să descopere cine ştie ce gîngănii din vremurile de mult apuse.

Tom se afla într-o situaţie foarte delicată, la mijloc, între cei doi adversari ; încercă să-i atragă atenţia domnului Pecksniff asupra lui Martin ; tocmai atunci însă Martin interveni din nou :

— Domnule Pecksniff — spuse el bătînd uşor în masă şi apropiindu-se atît de mult de el, încît l-ar fi putut atinge cu mîna — ai auzit, sper, întrebarea pe care ţi-am pus-o. Fii atît de bun şi răspunde-mi. Am întrebat (şi aici ridică puţin vocea) ce înseamnă toate acestea ?

— Domnule, cu dumneata am să discut ceva mai tîrziu, rosti domnul Pecksniff, cu un ton sever, uitîndu-se pentru prima oară la el.

— Sînteţi prea amabil — replică Martin — dar eu nu mai pot aştepta ; vreau să ştiu chiar acum.

Domnul Pecksniff se apucă să-şi consulte agenda cu un aer foarte preocupat, însă carneţelul îi tremura în mînă.

— Chiar acum — reluă Martin, bătînd cu pumnul în masă — chiar acum, nu mai tîrziu ; vreau să ştiu chiar acum !

— Mă amenințI, domnule ? strigă domnul Pecksniff.

Martin îl privi fără să răspundă ; dar cineva, care s-ar fi uitat atent la el, ar fi observat că buzele îi tremurau, iar mîna dreaptă avea o crispare nervoasă, ca și cum s-ar fi simțit, fără să vrea, atras de maxilarele domnului Pecksniff.

— Trebuie să-ți mărturisesc — reluă arhitectul — că nu m-aș mira de loc dacă te-ai încumeta să mă amenințI. Ai abuzat de buna mea credință ; ai înșelat un suflet sincer și încrezător. Dumneata — continuă domnul Pecksniff sculîndu-se în picioare — ai pătruns în casa mea folosindu-te de minciuni și de înșelăciune.

— Hai, spune, spune mai departe, zîmbi disprețuitor Martin. Acum înțeleg tot. Și ce mai este, mă rog ?

— Mai am încă ceva, strigă domnul Pecksniff, tremurînd din cap pînă-n picioare și frecîndu-și mîinile, ca și cum ar fi fost amorțite de frig ; mai am încă ceva de adăugat, deoarece mă forțezi să vorbesc de față cu o terță persoană, lucru pe care am încercat să-l evit pe cît mi-a stat în putință. Casa aceasta cinstită, domnul meu, nu trebuie să fie spurcată de prezența unui om care a înșelat — cu cîtă cruzime ! — buna-credință a unui onorabil, mult iubit, venerat și venerabil bătrîn, buna-credință a celui care, în înțelepciunea lui, mi-a dezvăluit toată această infamie și care a apelat la protecția și bunăvoința mea, știind foarte bine că, deși fără să afișez acest lucru, sînt un om cinstit care nu doresc decît să-mi fac datoria în lumea asta plină de păcate, și încerc să lupt, pe cît îmi stă în putință, împotriva viciului și a înșelăciunii. Deplîng decăderea dumitale, domnul meu ; mă doare depravarea dumitale ; sufăr cînd văd că ai părăsit de bună voie drumul înflorit al curățeniei sufletești și al cinstei.

Aici, domnul Pecksniff se bătu cu mîna peste piept ca să arate că acolo înăuntru se află o adevărată grădină cu crini, apoi continuă îndreptîndu-și brațul spre ușă :

— Nu pot să mai țin la mine în casă un lepros, un șarpe. Pleacă, tinere ! Te reneg, așa cum au făcut toți cei care te cunosc !

Nu este absolut imposibil să spunem ce i se va fi năzărit lui Martin atunci, dar, auzind aceste cuvinte, tînărul făcu deodată un salt înainte. Tom Pinch îl apucă imediat de braț, dar în aceeași clipă domnul Pecksniff se trase înapoi atît de brusc, încît își pierdu echilibrul, se împiedică de un scaun și căzu jos, într-un colț, unde rămase lungit cu capul rezemat de zid, fără să facă nici cel mai mic efort pentru a se ridica, gîndindu-se probabil că era mai în siguranță acolo.

— Lasă-mă, Pinch ! strigă Martin, împingîndu-l. De ce mă ții de mînă ? Crezi că dacă l-aș lovi, ar putea fi mai ticălos decît este ? Crezi că scuipîndu-l în față, ar putea fi mai josnic decît este ? Poftim, uită-te și tu la el, Pinch !...

Domnul Pinch se uită fără să vrea într-acolo. Domnul Pecksniff, întins, precum am mai spus, pe jos, cu capul rezemat de perete și tras la față din cauza oboselii drumului, era departe de a fi un model de frumusețe și demnitate omenească. Era totuși Pecksniff, nu se putea să nu-i recunoști acest titlu, care exercita aceeași puternică vrajă asupra inimii lui Tom, mai ales acum, cînd, cătînd spre el cu o privire dulce, părea că-i spune : „Da, domnule Pinch, uită-te la mine ! Privește-mă ! Știi ce-a spus poetul despre oamenii cinstiți : un om cinstit este una dintre rarele minuni pe care le putem vedea pe gratis. Uită-te la mine, eu sînt acela."

— Crede-mă — reluă Martin, privindu-l cum sta întins pe jos, ca o cîrpă, ca o rogojină de șters picioarele, ca un cîine care se gudură umil — este cel mai ticălos vierme de pe suprafața pămîntului. Bagă de seamă ce-ți spun, Pinch : va veni o zi (și asta o știe și el foarte lămurit, i-o citesc în ochi) va veni o zi cînd ai să-l cunoști tot atît de bine cum îl cunosc eu ; și dumnealui știe cît îl cunosc de bine. Auzi, el să mă renege pe mine, el ? Uită-te bine la omul ăsta care are obrăznicia să renege pe cineva, Pinch, și adu-ți aminte de asta, cînd îți va veni rîndul...

Și scîrbit pînă în adîncul sufletului, arătă cu degetul spre Pecksniff, după care își puse pălăria pe cap, ieși din cameră și plecă. Mergea atît de repede, încît ajunsese la o bună

distanță de sat cînd îl auzi în spatele lui pe Tom Pinch care-l striga, gîfîind.

— Ce este ? spuse el cînd Tom îl ajunse din urmă.

— Doamne sfinte ! Pleci ? întrebă Tom.

— Mă duc, da, nu mai pot să rămîn.

— Nu credeam că ai să pleci pe o vreme ca asta, așa, pe jos, fără bagaj și fără bani !

— Totuși, plec, răspunse Martin posomorît.

— Dar încotro ? Unde vrei să te duci ?

— Nu știu. Ba da. Plec în America.

— Nu, nu, strigă Tom disperat. Nu te duce, te rog, nu te duce ! Mai gîndește-te ! Nu faci bine ! Nu pleca în America !

— Hotărîrea mea e luată, spuse Martin. Prietenul tău avea dreptate ; plec în America. Rămîi cu bine, Pinch !

— Ia asta, spuse Tom, întinzîndu-i cu o mînă tremurătoare o carte. Trebuie să mă întorc repede înapoi, așa că n-am timp să-ți spun mai multe. Îți doresc mult noroc ! Uită-te prin cartea asta, ai să găsești un semn făcut de mine în dreptul unui pasaj. La revedere ! La revedere !

Bietul băiat, cu obrajii scăldați în lacrimi, strînse deznădăjduit mîna lui Martin, și cei doi tineri se despărțiră repede, luînd-o fiecare în altă direcție, cu pas grăbit.

CAPITOLUL XIII

În care vom vedea ce se întîmplă cu Martin și ce se alege din hotărîrea lui disperată, după ce părăsește casa domnului Pecksniff ; pe cine întîlnește, prin ce încercări trece și ce vești mai află.

Îndîrjit, cu haina descheiată, Martin își continuă drumul, mergînd cu pași mari prin ploaia deasă și strîngînd sub braț, aproape fără să-și dea seama, cartea dată de Tom Pinch, pînă ce trecu de stîlpul indicator și ieși în șoseaua mare care ducea la Londra. Dar nici atunci nu-și încetini mersul ; treptat-treptat însă începu să-și înnoade firul gîndurilor și să privească în jur, încercînd

să scape de sub stăpînirea mîniei ce-l ținuse încordat pînă atunci.

Trebuie să recunoaștem că în clipa aceea viața nu oferea nimic plăcut nici facultăților sale morale, nici celor fizice. Spre răsărit, lumina zilei căuta să răzbată printre norii posomorîți, din care ploaia se cernea ca o ceață deasă. Stropii curgeau șiroaie printre ramurile tufelor și mărăcinișurilor, formînd pe șosea bălțoace din care se desprindeau sute de pîrîiașe, sau umflau șuvoiul șanțurilor ce dădeau pe dinafară de pline ce erau. Picurau, foșnind, pe iarbă, și transformau fiecare brazdă de pe ogoare într-un val de noroi. Nu se zărea țipenie de om ; priveliștea ce se înfățișa ochilor era cum nu se poate mai tristă și mai apăsătoare, ca și cum întreg universul s-ar fi topit, revărsîndu-se pe pămînt.

Gîndurile singuraticului nostru călător erau tot atît de melancolice ca și priveliștea înconjurătoare. Fără bani, fără prieteni, indignat la culme, profund rănit în mîndria și în amorul său propriu, într-un fel care îi făcea irealizabile planurile de independență, era atît de tulburat, încît și cel mai înverșunat dintre dușmanii lui ar fi fost mulțumit văzîndu-l. Pe lîngă toate celelalte, era ud pînă la piele și se simțea înghețat pînă în fundul sufletului.

În această jalnică situație își aminti de cartea lui Tom Pinch, mai mult pentru că îl stingherea s-o tot țină sub braț, decît pentru că ar fi sperat să găsească în acest dar vreo ușurare. Se uită la titlul pe jumătate șters și, dîndu-și seama că este un exemplar vechi din *Studentul din Salamanca*, în limba franceză, îl ocărî în gînd pe Tom pentru ideea lui năstrușnică. Amărît și înciudat, era cît pe ce să o zvîrle din mînă, cînd își aminti că Tom îi vorbise de un semn din interior ; dar deschizînd-o cu gîndul că va avea încă un motiv să-l ocărască (închipuindu-și că Tom subliniase vreo frază cu tîlc ca să-l îmbărbăteze pe drum), descoperi... o jumătate de liră (nu era mare lucru, într-adevăr, dar asta reprezenta toată averea lui Tom). O înfășurase la repezeală într-o bucată de hîrtie pe care o prinsese de fila cărții cu un ac. Înăuntru erau scrise cu creionul următoarele cuvinte : „N-am nevoie de acești bani ; dacă-i păstram, nici n-aș fi avut ce face cu ei".

Sînt unele minciuni, Tom, pe ale căror aripi luminoase oamenii urcă la cer. Şi mai sînt şi unele aşa-zise adevăruri (reci, amare, insolente), de care sînt foarte mîndri savanţii acestei lumi şi care ţin oamenii legaţi de pămînt cu lanţuri grele. Cine oare n-ar fi preferat să aibă parte, în ceasul morţii, de o minciună înălţătoare ca a ta, decît de ţepii de arici care, de cînd lumea şi pămîntul, acoperă adevărul ? Asta simţea Martin acum şi de aceea fu mişcat de gestul lui Tom. După cîteva clipe de gîndire, recăpătîndu-şi stăpînirea de sine, îşi aminti că nu era chiar atît de lipsit de mijloace, deoarece acasă la Pecksniff lăsase un dulap plin cu haine şi în buzunar avea un foarte frumos ceas de aur.

Găsi de asemenea o ciudată consolare, gîndindu-se că persoana lui avea, pare-se, foarte mult prestigiu, de vreme ce făcuse o atît de adîncă impresie asupra lui Tom şi de aci deduse că îl întrecea în multe privinţe pe blîndul său prieten şi că, prin urmare, îi va veni mult mai uşor decît lui să-şi croiască un drum în viaţă. Însufleţit de aceste gînduri şi întărit în hotărîrea lui de a-şi încerca norocul pe alte meleaguri, decise să ajungă cît mai grabnic şi prin orice mijloace la Londra, pentru a-şi stabili acolo cartierul general.

Cam la vreo zece mile depărtare de satul devenit ilustru prin faptul că adăpostea o personalitate ca a domnului Pecksniff, se opri la un han de pe şosea ca să îmbuce ceva. Acolo se instală în faţa unui foc bun, după care îşi scoase haina şi o atîrnă în dreptul căminului, să se usuce. Hanul acesta nici nu suferea comparaţie cu cel în care se ospătaseră cu două zile mai înainte, căci singura încăpere unde se putea odihni călătorul era bucătăria, pardosită cu cărămidă ; dar cum spiritul se dă cu uşurinţă după nevoile trupului, modestul loc de întîlnire al camionagiilor, pe care în ajun nici nu l-ar fi luat în seamă, deveni pentru Martin un birt de lux. Mai mult. Fu de părere că omleta cu slănină şi stacana de bere din faţa lui nu erau de loc de lepădat şi că adevereau pe deplin inscripţia de pe oblonul ferestrei din faţă, care făgăduia „întreţinere aleasă pentru domnii călători".

Cînd termină, dădu la o parte farfuria goală și, instalîndu-se în fața căminului în tovărășia celei de-a doua stacane de bere, se apucă să contemple gînditor flăcările, pînă cînd începură să-l usture ochii. Privi apoi la pozele ţipător colorate de pe pereți, cu subiecte din sfînta scriptură și înrămate exact ca oglinjoarele ieftine de bărbierit. Văzu magii (care semănau leit unii cu alții) stînd în adorație înaintea unei iesle trandafirii ; îl văzu apoi pe Fiul risipitor, îmbrăcat în niște zdrențe roșietice, întorcîndu-se acasă, și pe tatăl acestuia, în haină purpurie, ieșindu-i în întîmpinare — și în gînd se și ospăta din vițelul cel mai gras pus la frigare. Privi apoi pe fereastră la ploaia care bătea pieziș în firma din fața casei, umplînd cu apă ieslea pregătită pentru caii călătorilor, după care își îndreptă din nou ochii spre foc, urmărind în jeraticul din cămin himera unei Londre îndepărtate.

Făcuse de mai multe ori mișcarea asta, cu aceeași consecvență cu care ar fi îndeplinit un ritual, cînd huruitul unor roți îi atrase privirea spre fereastră, înainte ca acestui obiectiv din încăpere să-i fi venit rîndul la contemplație. Afară se zărea un fel de camion ușor, tras de patru cai și, după cît își putea da seama, încărcat, pentru că vehiculul era acoperit cu paie. Căruțașul, care era singur, se opri la poartă, să-și adape caii, apoi, bătînd din picioare și scuturîndu-și stropii de ploaie de pe pălărie și de pe haine, intră în sala unde se afla Martin.

Era un flăcău voinic și roșu la față, care părea dezgheţat și vesel de felul lui. Apropiindu-se de foc și, după ce salută ducîndu-și la frunte mănușa grosolană de piele, observă (lucru cu totul de prisos de altminteri) că vremea e grozav de umedă.

— Foarte umedă, întări Martin.

— Nu-mi amintesc să fi apucat pînă acum un potop ca ăsta.

— Nici eu, zise Martin.

Conducătorul se uită la pantalonii plini de noroi ai lui Martin, la mînecile ude ale cămășii lui, la haina ce se usca în dreptul căminului, și zise, după o pauză, încălzindu-și mîinile la foc :

— După cum văd, domnule, v-a prins ploaia pe drum !

— Da, răspunse scurt Martin.

— Eraţi cumva călare ? întrebă el din nou.

— Aş fi putut fi, dacă aş avea cal, dar uite că n-am !

— Asta-i rău, observă roşcovanul.

— Eh ! ar putea fi şi mai rău, adăugă Martin.

Căruţaşul spuse „asta-i rău" nu atît ca să-l căineze pe Martin, cît pentru că disperarea cu care acesta exclamase „uite că n-am" (disperare pe deplin justificată de situaţia în care se afla) era menită să-i dea de gîndit. Martin îşi vîrî mîinile în buzunare şi începu să fluiere, ca omul care vrea să arate că nu-i pasă nici cît negru sub unghie de soarta lui, că n-are de loc chef să pară ceea ce nu este şi că, la urma urmei, dinspre partea lui ducă-se dracului toate şi căruţaşul cu ele.

Celălalt îl privi cîteva clipe pe furiş şi, retrăgîndu-şi înapoi mîinile pe care şi le încălzise la foc, începu şi el să fluiere. În cele din urmă întrebă, arătînd spre drum :

— La deal, sau la vale ?

— Ce înseamnă „la deal" ? întrebă Martin.

— Londra, vezi bine, răspunse căruţaşul.

— Atunci „la deal", zise Martin. Dădu apoi nepăsător din cap, ca şi cum ar fi adăugat : „Acum ştii totul", după care îşi înfundă mai adînc mîinile în buzunare şi începu să fluiere ceva mai tare o altă melodie.

— Şi eu merg „la deal" — îl înştiinţă căruţaşul — la Hounslow, la zece mile de Londra.

— Adevărat ? făcu Martin, întrerupîndu-şi cîntecul şi uitîndu-se la roşcovan.

Căruţaşul îşi scutură deasupra focului pălăria udă pînă ce jărăgaiul se aprinse din nou şi confirmă :

— Da, da, de bună seamă.

— Ei bine, atunci am să-ţi vorbesc deschis. După hainele mele s-ar zice că am mulţi bani de cheltuit. Dar nu-i aşa. Dacă mi-ai face un locşor în căruţa dumitale, nu ţi-aş putea plăti mai mult decît o coroană, fiindcă n-am în totul decît două. Dacă mă poţi lua cu banii ăştia, îţi mai dau pe deasupra şi vesta, sau batista asta de mătase — şi gata, facem tîrgul. Dacă nu, las-o baltă.

— Puţin, da' bine, zise căruţaşul.

— Poate voiai mai mult ? spuse Martin. Atîta am, așa că nu-ți pot da mai mult. Și cu asta, basta.

Și începu din nou să fluiere.

— Da' ce, spun eu că vreau mai mult ? protestă căruțașul cu oleacă de indignare în glas.

— Dar nici n-ai spus că e destul, răspunse Martin.

— Cum să-ți spun dacă nici n-am avut cînd ? Cît despre haină — pe cinstea mea, pentru nimic în lume n-aș lua haina aproapelui meu și cu atît mai puțin vesta unui domn. Batista de mătase, mă rog, asta e altceva. Dacă dumneata vei fi mulțumit de călătorie cînd om ajunge la Hounslow, de, n-am să zic nu, dacă mi-o dăruiești.

— Atunci, batem palma ? întrebă Martin.

— Batem — sigur că da !

— Dă întîi berea asta pe gît, zise Martin, întinzîndu-i stacana și îmbrăcîndu-și vesel haina. Putem pleca oricînd vrei.

Două minute mai tîrziu își plăti masa, care costa tocmai un șiling și se urcă în căruță, unde se întinse cît era de lung pe o grămadă de paie uscate, lăsînd coviltirul întredeschis în față, ca să poată sta de vorbă cu noul său prieten, și o porniră la drum. Căruțașul nu întîrzie să-i aducă la cunoștință că se numește William Simmons, dar că i se spune de obicei Bill. Starea înfloritoare a sănătății lui se datora mai ales meseriei de cărăuș în serviciul unei mari societăți de cărăușie, pentru care transporta produsele unei ferme din Wiltshire, proprietatea numitei societăți. Îi istorisi apoi că făcea foarte des acest drum și pe deasupra mai avea în grija lui și caii bolnavi, precum și cei lăsați să se odihnească. Stărui îndelung asupra acestui subiect, căci avea ce povesti. Aspira la funcția de vizitiu și spera să fie numit îndată ce va fi un post vacant. Avea și aptitudini muzicale ; purta în buzunar un mic corn de vînătoare, pe care îl scotea imediat ce lîncezea convorbirea și începea să cînte din el frînturi de melodii pe care niciodată nu reușea să le termine.

— Ei ! suspină Bill, ștergîndu-se la gură cu dosul mîinii și punînd la loc, în buzunar, instrumentul, după ce-i deșurubase mușțiucul, ca să se poată usca. Să-l fi auzit

dumneata pe Lummy Ned, din brigada ușoară Salisbury. Ăla muzicant ! Era din gardă și cînta ca un înger.

— A murit ? întrebă Martin.

— Ce să moară ! răspunse cărăușul cu dispreț. Aș ! De unde ! Nu moare el cu una cu două ! Nu-i așa de prost.

— Vorbeai de el la trecut — observă Martin — așa că am presupus c-o fi răposat.

— Nu mai este în Anglia, precizează Bill. A plecat în Statele Unite ale Americii.

— În Statele Unite ? repetă Martin, al cărui interes se deșteptă deodată. De cînd ?

— Cam de vreo cinci ani. Își deschisese o cîrciumioară pe seama lui și fiindcă nu prea i-a mers bine a șters-o într-o bună zi la Liverpool, de unde, fără să spuie nimănui nimic, a luat vaporul pentru America.

— Ei, și pe urmă ?

— Ei, și cum, după cîte se pare, a plecat fără o lețcaie în buzunar, se vede că cei de acolo, din Statele Unite, l-or fi primit cu brațele deschise.

— Ce vrei să spui cu asta ? întrebă Martin cu oarecare superioritate.

— Ce vreau să spun ? repetă Bill. Vreau să spun că în Statele Unite toți oamenii sînt deopotrivă. Deci, acolo nimănuia nu-i pasă dacă vecinul are-n pungă o mie de lire sau nimic — mai ales la New York, că acolo mi s-a spus că ar fi Ned.

— La New York ? repetă gînditor Martin.

— Da — zise Bill — la New York. Asta o știu dintr-o scrisoare pe care ne-a trimis-o și în care zicea că își aduce mereu aminte de „vechiul York" fiindcă între ăl vechi și-ăl nou[1] nu e nici un fel de asemănare. Nu prea înțeleg eu ce o fi învîrtind el pe-acolo ; ne scria că el și cu prietenii lui cîntau tot timpul „Ale Columbia" și că strigau „trăiască președintele", așa că noi am chitit c-o fi avînd vreo slujbă în guvern, sau în vreun stat independent. Oricum, a făcut parale bune.

— Zău ? exclamă Martin.

---

[1] New York în limba engleză : Noul York.

— Da. Am aflat asta cînd și-a pierdut toată averea, știi, atunci cînd au dat faliment alea douăzeci și șase de bănci. Cînd a văzut că nu mai plăteau nimic, i-a trimis lui taică-său un pachet de acțiuni, împreună cu o scrisoare foarte cuviincioasă. Mi-aduc aminte ca azi că toată lumea a citit-o și că văzînd în ce mizerie trăia bietul om, au pus cu toții mînă de la mînă ca să aibă măcar bani de tutun.

— Cred că Ned ăsta n-a avut prea multă minte în căpățîna lui, de a lăsat el să-i scape banii din mînă, exclamă Martin indignat.

— Ai dreptate — zise Bill — mai ales că banii sînt de hîrtie, așa că n-ar fi fost cine știe ce osteneală să-i strîngă teanc și să-i lege zdravăn, să nu-i scape...

Martin nu-i mai răspunse nimic, pentru că între timp adormise. Dormi așa un ceas întreg, dar cînd se trezi, văzînd că ploaia încetase, se așeză lîngă căruțaș, și începu să-i pună tot felul de întrebări. În cîtă vreme traversase oceanul fericitul trompet din brigada ușoară Salisbury ? În ce anotimp se îmbarcase ? Cum se numea vasul pe care se îmbarcase ? Cît îl costase călătoria ? Dacă avusese rău de mare — și cîte și mai cîte. Noul său prieten însă n-avea decît foarte puține informații asupra acestor chestiuni ; răspundea și el la întîmplare, sau zicea că habar n-are, ori că a uitat. Bietul Martin încercă în toate chipurile să-l tragă de limbă, doar-doar o mai afla cîte ceva de la Bill, dar degeaba.

Merseră așa toată ziua, oprindu-se din cînd în cînd, ba să mai îmbuce cîte ceva, ba să schimbe caii, ba să potrivească hamurile, ba să aranjeze cine știe ce chestiune care privea interesele societății de transporturi, așa că intrară în Hounslow seara tîrziu. Cînd ajunseră aproape de grajdurile întreprinderii, Martin coborî și-i plăti însoțitorului său cuvenita coroană, silindu-l să primească și batista de mătase, deși acesta protestă cu toată energia, zicînd că nu vrea s-o ia nici în ruptul capului, în timp ce privirile jinduitoare îi dezmințeau cuvintele. Apoi se despărțiră ; căruța intră în curte, și porțile fură închise, iar Martin rămase în ulița întunecoasă, singur-singurel în fața unei alte porți mari închise, poarta lumii în care trebuia să pătrundă, o poartă a cărei cheie n-o găsise încă.

Dar în momentul acela de descurajare, ca și în alte multe momente asemănătoare de mai tîrziu, amintirea domnului Pecksniff avu asupra lui efectul unui tonic, stîrnindu-i indignarea și întărindu-l în hotărîrea sa. Sub efectul acestei licori fermecate, Martin o porni hotărît spre Londra, unde sosi pe la miezul nopții. Acolo, neștiind unde ar putea afla un han deschis, fu nevoit să hoinărească prin piețe și pe străzi pînă dimineața.

Spre ziuă, cu o oră înainte de răsăritul soarelui, rătăcea prin umilele mahalale din vecinătatea Adelphi-ului ; la un moment dat, văzînd un băiețandru cu o căciuliță de blană, care trăgea obloanele unui han destul de modest, îi spuse că-i străin de locurile acelea și-l întrebă dacă n-ar fi chip să-i găsească și lui un loc unde să se odihnească. Din fericire, acolo era loc berechet. Deși nu prea arătoasă, odaia era destul de curată și Martin fu mulțumit că se poate odihni la căldură, uitînd de toate neajunsurile.

Se trezi după amiază tîrziu și, pînă să se spele, să se îmbrace și să mai ia ceva în gură, aproape se întunecă. Dar tocmai asta dorea și el, pentru că, strîmtorat cum era, se gîndise să-și pună ceasul amanet și ca să poată aduce la îndeplinire această intenție ar fi fost în stare să aștepte pînă s-ar fi lăsat întunericul, chiar dacă ziua aceea ar fi fost cea mai lungă din an, sau chiar dacă ar fi trebuit să rabde de foame pînă seara. În drum, trecu pe lîngă atîtea mingi de aur[1], cîte n-au avut pe mîna lor toți scamatorii din Europa, în cursul tuturor reprezentațiilor pe care le-au dat în viață, pînă să se hotărască să intre în vreuna din prăvăliile care arborau această emblemă. În sfîrșit, se îndreptă spre una dintre primele pe care le văzuse și intrînd printr-o ușă dosnică într-o curte în care alte trei mingi cu inscripția „împrumuturi", îi arătau drumul, pătrunse într-o încăpere cu mai multe compartimente parcă anume făcute pentru clienții timizi și neștiutori. Dădu buzna într-unul din aceste compartimente, scoase ceasul din buzunar și îl puse pe tejghea.

— Pe sufletul și pe viața mea, șoptea cineva în compartimentul alăturat tocmindu-se cu cămătarul. Trebuie

[1] Emblema cămătarilor pe amanet.

să-mi dai ceva mai mult ; mai pune ceva, zău așa, fii om de înțeles ! Hai, bătrîne Shylock, renunță la jumătate de uncie din carnea mea ; nu-ți cer decît doi șilingi și șase penny, ce Dumnezeu !

Fără să vrea, Martin se întoarse cu spatele, căci recunoscuse glasul celui care vorbea.

— Glumeț ca întotdeauna, zise negustorul, făcînd sul marfa (care părea a fi o cămașă), semn că tîrgul era încheiat, și ascuțindu-și pana pe tejghea.

— Cîtă vreme am să-ți tocesc pragul, văd eu bine că n-am să am cheag, zise domnul Tigg. Ha ! Ha ! Hai, zău amice, fă-te încoace cu doi șilingi și șase penny, măcar acum, zău așa. Jumătățile astea de coroane îți iau ochii. O monedă de doi șilingi și șase penny ! Ți-o las cu atîta fiindcă e ultima oară c-o mai amanetez.

— Las' că nu-i ultima ; o s-o văd mereu pe-aici — zise negustorul — pînă s-o ferfeniți de tot. Știu că și-a făcut datoria, săraca ! Ia te uită ce îngălbenită e !

— Zi mai bine, amice — răspunse domnul Tigg — că stăpînul ei s-a gălbejit în serviciul unei patrii ingrate. Ne-am înțeles, nu-i așa ! Îmi dai pe ea doi șilingi și șase penny ?

— Nu-ți dau decît doi șilingi, ca de obicei. Trec același nume ?

— Da, același, zise domnul Tigg. Titlurile mele de noblețe sînt în litigiu. Camera Lorzilor nu mi le-a recunoscut încă.

— Aceeași adresă ?

— Ba, pardon ! Vrei să cunoști adresa mea din Londra ? Ei bine, află că m-am mutat din Mayfair 38, în Park Lane 1542.

— Hai, hai, doar știi că nu pot să trec adrese fictive ! îi ripostă omul zîmbind.

— Dumneata scrie ce vrei, amice — zise domnul Tigg — că tot aia e. Apartamentele celui de al doilea chelner și al celui de al cincilea valet din Mayfair 38, dovedindu-se a fi prea urîte și prea meschine, am fost nevoit, date fiind lăudabilele sentimente ale acestor domni, să închei un contract de închiriere pe timp de șapte, șaptesprezece sau douăzeci și unu de ani, revocabil la voia

locatarului, pentru eleganta și comoda locuință din Park Lane 1542. Dă-mi doi șilingi și șase penny, și îți permit să-mi faci o vizită acasă !...

Cămătarul păru să guste atît de mult gluma asta, încît domnul Tigg nu-și putu stăpîni un zîmbet de triumf. Apoi, vrînd să vadă dacă și vecinul din compartimentul alăturat o apreciază, scoase capul să se uite în partea cealaltă a peretelui de lemn, și-l recunoscu, la lumina lămpii cu gaz, pe Martin.

— Să mor eu — zise domnul Tigg, lungindu-și atît de mult gîtul, încît intră cu capul în cealaltă boxă — să mor dacă asta nu-i cea mai extraordinară întîlnire din cîte au avut loc în istoria antică și-n cea modernă ! Ce mai e pe la țară ? Ce mai fac amicii noștri, membrii familiei P. ? Ha, ha, ha ! David, te poftesc să te porți frumos cu acest gentleman ! E prietenul meu, să știi !

— Iată — zise Martin, întinzîndu-i cămătarului ceasul — dă-mi te rog pe el cît crezi dumneata că poți să-mi dai.

— Îi crapă buza după bani, exclamă domnul Tigg înțelegător. David, fii te rog bun și poartă-te frumos cu prietenul nostru, pentru că-i crapă buza după bani. Fii drăguț cu el, așa cum ești cu mine ; ceas de aur, David, ceas cu mecanismul montat pe patru diamante, cu capace, cu balansoar orizontal, mă rog, un ceas care merge la perfecție, pe onoarea mea. Am avut ocazia să-l observ cu toată atenția ani și ani de zile și în cele mai grele împrejurări. Ajuns aici, îi făcu lui Martin cu ochiul dîndu-i să înțeleagă că recomandația lui avea greutate față de negustor. Ei, David — continuă el — ce răspuns îi dai amicului meu ? Un client ca dînsul, mai ales cînd e recomandat de mine, trebuie onorat cum se cuvine, David.

— Pot să vă dau trei lire, dacă vă convine, îi spuse confidențial lui Martin, negustorul. E un ceas vechi de tot. Nu merită mai mult.

— E destul de bine ! se bucură domnul Tigg. Două lire, doisprezece șilingi, și șase penny pentru ceas, plus șapte șilingi și șase penny pentru că a fost recomandat de mine ; poate că-i o slăbiciune din partea mea, totuși sînt încîntat. Trei lire, ne-am înțeles ? Primim. Prietenul meu se numește Smivey și locuiește în Holborn, numărul

20 bis, cu cameră mobilată ; și iarăși îi făcu lui Martin cu ochiul, în semn că toate formalitățile prescrise de lege fiind îndeplinite după tipic, nu-i mai rămînea decît să încaseze banii.

De fapt, așa și era, și Martin, silit să primească ceea ce i se oferea, își exprimă consimțămîntul dînd din cap, după care plecă cu banii în buzunar. Cînd să iasă, domnul Tigg îl ajunse din urmă și, luîndu-l de braț ca să-l conducă pînă în stradă, îl felicită pentru succesul negocierii.

— Cît despre intervenția mea în această tranzacție, s-o lăsăm moartă. Te rog chiar să nu-mi mulțumești, căci mă simt prost cînd îmi mulțumește cineva.

— Nici n-aveam de gînd să-ți mulțumesc, răspunse Martin, trăgîndu-și brațul din strînsoare și oprindu-se.

— Ești prea drăguț ! Îți mulțumesc !...

— Și acum, domnule — rosti Martin mușcîndu-și buzele — drumurile noastre se despart, orașul e destul de mare. Fii bun și spune-mi în ce parte mergi dumneata, ca eu s-o iau în partea cealaltă.

Domnul Tigg dădu să spună ceva, dar Martin i-o luă înainte :

— După scena la care ai fost și dumneata martor adineaori, nu mai e nevoie să-ți spun, cred, că nu am mijloace să-i ofer vreun dar prietenului dumitale, domnul Slyme. În altă ordine de idei, mă văd silit să-ți mărturisesc că nu țin de loc la cinstea de a fi însoțit de dumneata.

— Stai ! strigă domnul Tigg, întinzînd mîna spre el. Un moment, te rog ! Există un proverb din bătrîni, care spune că prima datorie a unui om este să fie drept, iar a doua să fie generos. Fii și dumneata drept ; pe urmă, poți să fii și generos. Te rog să nu mă confuzi cu numitul Slyme. Și să nu mă consideri prietenul lui, căci te-ai înșela amarnic. Am fost nevoit să mă despart de individul cu acest nume. Domnule — adăugă el, lovindu-se cu pumnii în piept — pe lîngă mine Slyme nu-i decît o varză ordinară, lîngă o lalea de soi, cultivată în seră.

— Pentru mine unul — zise Martin cu răceală — totuna e dacă te-ai hotărît să faci matrapazlîcuri pe cont propriu, sau dacă lucrezi pentru domnul Slyme. Fapt e că nu vreau să am nici un fel de legături cu dumneata.

Pentru Dumnezeu, omule — strigă Martin care, deşi enervat, nu-şi putu stăpîni un zîmbet văzîndu-l pe domnul Tigg că se reazemă de obloanele unei prăvălii ca să-şi aranjeze frizura — spune-mi o dată, încotro o iei : la dreapta, sau la stînga ?

— Permite-mi să-ţi amintesc — zise domnul Tigg recăpătîndu-şi dintr-o dată toată demnitatea — că dumneata şi nu eu, da, da, nu eu, subliniez, dumneata ai redus întîlnirea noastră de astă-seară la proporţiile meschine ale unei legături banale de afaceri, în timp ce eu eram dispus să aranjez totul cum e mai bine, ca între prieteni. Dar de vreme ce doreşti să nu fie decît o simplă tranzacţie, îmi voi lua libertatea să-ţi spun că nădăjduiesc să primesc un mic comision, ia acolo o nimica toată, o sumă pe care o voi da primului cerşetor întîlnit în drum, drept binemeritată răsplată pentru umilele servicii aduse în cursul negocierilor pecuniare de adineauri. Şi, daţi fiind termenii în care ai vorbit despre mine — spuse în încheiere domnul Tigg — sper că nu-mi vei face ofensa să-mi oferi mai puţin de o jumătate de coroană !

Martin scoase din buzunar moneda cerută şi i-o aruncă. Domnul Tigg o prinse din zbor, o examină ca să se asigure că e în perfectă stare, o zvîrli în aer, după obiceiul vînzătorilor ambulanţi, apoi o vîrî cu dexteritate în buzunarul vestei. Şi luînd poziţia de drepţi, îşi ridică pălăria la cîteva degete deasupra capului şi după ce păru că se gîndeşte profund în ce direcţie s-o apuce, sau cărui marchiz ori conte dintre cunoştinţele lui mondene să-i acorde favoarea unei vizite, îşi vîrî mîinile în buzunarele hainei şi dispăru după colţ. Iar Martin, încîntat că scăpase de el, o apucă în direcţia opusă.

Se simţea umilit şi blestema ghinionul care i-l scoase în cale pe Tigg tocmai cînd îşi amaneta ceasul. Singura lui consolare, cînd îşi aducea aminte de cele întîmplate, era mărturisirea lui Tigg că se despărţise de Slyme. „Cel puţin — îşi zicea Martin — nimeni din familie n-o să cunoască situaţia mea actuală" ; căci la gîndul acesta se simţea peste măsură de încurcat şi de umilit. De fapt, n-avea nici un motiv să creadă că Tigg spusese adevărul ; afirmaţia acestuia părea, totuşi, verosimilă — dat fiind

mobilul prieteniei dintre cele două pușlamale — pentru că era foarte probabil ca Tigg să lucreze în prezent pe cont propriu, folosindu-se de cunoștințele lui. Oricare ar fi fost însă realitatea, Martin își recăpătă curajul, și asta era destul.

Prima lui grijă, de cum se văzu cu o sumă de bani care-i permitea să facă față nevoilor momentane, fu să-și rețină o cameră la hanul unde trăsese și să-i scrie lui Tom Pinch o scrisoare în termeni ceremonioși (știind că va trece prin mîinile lui Pecksniff), pentru a-l ruga să-i trimită bagajul la Londra, cu diligența, post-restant. O dată luate aceste măsuri, în așteptarea geamantanului, care-i sosi după trei zile, își petrecu timpul cerînd de la toate agențiile maritime din capitală informații asupra vapoarelor ce plecau spre America și hoinărind prin docuri și pe chei cu o vagă speranță că va fi angajat pe vreun vapor ca funcționar, procurist, supraveghetor, sau în orice altă slujbă, pentru ca drumul să nu-l coste nimic. Curînd însă își dădu seama că nădejdile lui erau zadarnice, și ca să nu piardă timpul degeaba se grăbi să publice în cele mai mari ziare un mic anunț la cereri de serviciu. În așteptarea celor douăzeci-treizeci de răspunsuri pe care spera să le primească, își reduse garderoba la strictul necesar cerut de convenințe, amanetînd prisosul de îmbrăcăminte, ca să mai facă rost de ceva bani.

Foarte curînd, chiar Martin observă, spre marea lui mirare, că-și pierde cu repeziciune, deși pe nesimțite, delicatețea și respectul de sine, ajungînd treptat în stare să facă în chip firesc și fără nici un fel de stînjeneală lucruri care puțin mai înainte l-ar fi costat mari sforțări și multe suferințe. Prima dată cînd fusese la cămătar i se păruse că toți trecătorii bănuiesc unde se duce ; la întoarcere își închipuia că fiece om pe care-l întîlnea în cale știa de unde vine. Acuma însă nici nu se mai sinchisea de ce ar putea gîndi cineva. În primele zile, cînd hoinărea pe străzile înțesate de lume, căuta să aibă aerul unuia care se îndreaptă spre un țel precis ; în curînd însă începu să meargă cu pasul tărăgănat al omului fără ocupație, luînd obiceiul de-a se opri pe la colțuri de stradă, de-a mozoli în gură cîte un fir de pai, de a străbate de la

un capăt la celălalt aceeași piață, privind nepăsător de cîte cincizeci de ori pe zi vitrinele acelorași magazine. La început dimineața ieșea pe furiș din nenorocitul acela de han, temîndu-se să nu-l vadă cineva, deși pe acolo nu treceau decît necunoscuți, pe care probabil nu avea să-i mai întîlnească niciodată în viață ; acuma însă, cînd ieșea sau intra, nu se mai sfia să se oprească în fața ușii ori să-și mai încălzească mădularele la soare lîngă stîlpul de la intrare bătut cu niște cuie mari de lemn, pe care se bălăbăneau stacanele de bere puse la zvîntat. Și totuși nu-i trebuiseră decît cinci săptămîni ca să coboare această lungă și anevoioasă scară, pînă la ultima ei treaptă !

O, moraliștilor ! Voi, care discutați despre fericire și despre demnitatea înnăscută în toate sferele vieții omenești susținînd că ele luminează fiecare firicel de praf de pe căile Domnului ; voi, cei care străbateți aceste căi, huzurind în caleașcă, în vreme ce alții, care merg desculți, pe jos, fleșcăiesc prin noroaie ; gîndiți-vă, privind vertiginoasa decădere a celor care s-au bucurat cîndva de propria lor stimă, că mai sînt atîtea mii și mii de oameni care se luptă din greu cu viața, împovărați de o muncă istovitoare, și care n-au avut niciodată posibilitatea să învețe ce înseamnă respectul de sine. Voi, cei ce îl citați cu atîta seninătate pe psalmistul, care a fost și el tînăr cîndva și care și-a înstrunit la bătrînețe harpa pentru a face cunoscut omenirii, cu tot avîntul său liric, că nu i-a fost niciodată dat să vadă pe cel drept umilit sau seminția lui cerșind la colț de stradă ; voi, care vorbiți de mulțumire, mîndrie de sine și demnitate ; duceți-vă și cercetați minele, fabricile și atelierele — triste lăcașuri ale celei mai adînci ignoranțe, prăpăstii înfiorătoare ale mizeriei omenești — și spuneți-ne apoi dacă este oare cu putință ca o plantă, cît de viguroasă ar fi ea, să trăiască în aerul acela, atît de spurcat, încît flacăra luminoasă a vieții ce pătrunde acolo se stinge într-o clipă. O, farisei ai secolului al XIX-lea după Cristos, voi care adresați un astfel de apel gintei umane ; aveți grijă mai întîi ca această gintă să fie cu adevărat umană ! Băgați de seamă ca nu cumva, în timpul letargiei voastre, în timpul somnului trecutelor generații, să fi degenerat într-o gintă animalică !

Cinci săptămîni ! Din cele douăzeci sau treizeci de răspunsuri pe care le aștepta Martin, nu sosi nici unul. Banii se topeau văzînd cu ochii, cu toate sumele suplimentare pe care și le procurase punîndu-și amanet veșmintele de schimb (pentru că veșmintele costă scump cînd le faci, dar capeți o nimica toată pe ele cînd le amanetezi). Ce era de făcut ? Uneori, cuprins de disperare, Martin abia apuca să intre pe ușa camerei sale și o zbughea înapoi să-și mai încerce încă o dată norocul în cîte un loc unde mai fusese de douăzeci de ori, dar totul era în zadar ! Avea prea mulți ani pentru a putea fi angajat ucenic marinar și mult prea puțini ani de experiență pentru a putea fi primit ca marinar. Îmbrăcămintea și purtările lui nu-l recomandau pentru asemenea posturi și totuși se vedea silit să stăruie ca să fie angajat, pentru că, dacă se gîndise, cîndva, că, la nevoie, ar putea să debarce în America și fără rezerve pecuniare, acum nu mai avea bani nici pentru o călătorie în cele mai modeste condiții...

Un amănunt caracteristic pentru optimismul inerent firii omenești este faptul că în tot acest răstimp Martin nu avu nici o clipă de îndoială asupra posibilității de a reuși în Noul Continent, ba era chiar ferm convins de asta, numai să se vadă o dată ajuns acolo. Cu cît împrejurările îi ridicau mai multe piedici în cale, iar posibilitățile de a ajunge în America se împuținau, cu atît creștea în el convingerea că Lumea Nouă este singurul loc unde putea spera să reușească ; îl chinuia doar gîndul că i-o luau înainte alți emigranți, furîndu-i apa de la moară și frustrîndu-l de beneficiile la care aspira. Își amintea deseori de John Westlock și tot uitîndu-se în jurul lui, doar-doar l-o zări, cutreieră Londra trei zile în șir, anume ca să-l întîlnească. Și, cu toate că încercările lui fură zadarnice, din păcate, căci dacă l-ar fi văzut nu s-ar fi sfiit să-i ceară bani cu împrumut, fiind sigur că John i-ar fi dat imediat, nu se putu totuși hotărî să-i scrie lui Pinch ca să-l întrebe de adresa prietenului său, deoarece, deși după cum am văzut ținea în felul lui la Tom, nu se putea obișnui cu ideea de a-și face interesele folosindu-se de acest băiat de treabă căruia i se simțea superior și pe care i-ar fi plăcut să-l protejeze ; mîndria lui se revolta atît de tare la acest

gînd, încît, deşi se afla în împrejurări atît de tragice, nu se putu decide să recurgă la el.

Totuşi, nu mai încape îndoială că pînă la urmă ar fi călcat şi peste mîndria lui, dacă n-ar fi intervenit o întîmplare neprevăzută şi cît se poate de bizară.

Spre sfîrşitul celei de-a cincea săptămîni, Martin era într-o situaţie disperată, cînd, întorcîndu-se într-o seară acasă, în timp ce-şi aprindea candela la flacăra lămpii cu gaz, înainte de a se urca amărît în camera lui, îl auzi pe hangiu pronunţîndu-i numele. Rămase foarte mirat, deoarece el nu şi-l divulgase, ba dimpotrivă, căutase să şi-l ascundă cu grijă ; în clipa aceea se simţi atît de tulburat, încît patronul, pentru a-l linişti, îi spuse că „e vorba doar de o scrisoare".

— O scrisoare ! se miră Martin.

— Pentru domnul Martin Chuzzlewit, zise hangiul citind adresa de pe plicul pe care îl ţinea în mînă. Expediată la ora 12 de la poşta centrală. Taxa plătită.

Martin luă scrisoarea, mulţumi hangiului şi se grăbi să urce scara. Plicul nu era pecetluit, ci doar lipit. Desfăcîndu-l, găsi înăuntru o hîrtie de douăzeci de lire şi altceva nimic : nici o semnătură, adresă, sau explicaţie.

Inutil să mai spunem că tînărul nostru rămase buimăcit de surpriză şi de bucurie, că stătu îndelung cu ochii pironiţi asupra bancnotei şi plicului, că o porni imediat pe scări în jos, sărind mai multe trepte, pentru a se interesa dacă hîrtia nu este cumva falsă, că se întoarse în goană la el în cameră să verifice pentru a cincea oară dacă nu cumva trimiţătorul scrisese ceva pe plic, că făcu tot felul de presupuneri fără să poată ajunge la altă concluzie decît că are în mînă o bancnotă şi că se îmbogăţise subit !

Rezultatul final al acestor frămîntări fu că se hotărî să-şi cumpere deocamdată ceva de mîncare ceva uşor, dar consistent — şi în consecinţă ieşi din nou în oraş, după ce porunci să i se facă foc în cameră.

Tîrgui nişte friptură rece, şuncă, franzelă şi unt şi se înapoie acasă cu buzunarele doldora. La întoarcere îl aştepta o surpriză mai puţin plăcută. Fu cît pe ce să se înece, atît de gros era fumul ce plutea în cameră, lucru ce se datora în primul rînd unui burlan necurăţat, şi în

al doilea rînd faptului că hornul era înfundat cu niște zdrențe de sac, vîrîte în cămin ca să nu pătrundă ploaia înăuntru și uitate acolo. De altfel, personalul de serviciu de la han căutase să-și îndrepte greșeala, deschizînd fereastra, pe care o proptise cu o bucată de lemn, așa că, lăsînd deoparte faptul că te puteai alege cu ochii umflați și cu aprindere de plămîni pe deasupra, s-ar fi putut spune că încăperea era destul de confortabilă.

De altfel, chiar dacă lucrurile ar fi mers mult mai rău, Martin era prea bine dispus ca să se supere. Pe masă se afla o stacană cu bere neagră, iar cînd femeia de serviciu ieșise din cameră îi dăduse instrucțiuni să-i aducă și ceva cald de îndată ce va suna, așa că nu mai avea ce să-și dorească. În loc de față de masă, întinse pe o măsuță rotundă un afiș de teatru în care fusese împachetată friptura, avînd grijă ca partea imprimată să fie dedesubt, și așeză deasupra tacîmul și merindele. Patul care era aproape lipit de masă, îi servea de bufet. După ce termină preparativele, trase un fotoliu hodorogit în colțul cel mai călduros, lîngă cămin, și se puse să se ospăteze în lege.

Tocmai începuse să mănînce cu poftă, făcînd ocolul camerei cu privirea și bucurîndu-se la gîndul că a doua zi o va părăsi pe veci, cînd îi veni deodată la ureche un zgomot ușor de pași ce se apropiau de ușa lui, urmat îndată de un ciocănit care, deși politicos, zgudui atît de tare încăperea, încît surceaua care sprijinea fereastra se desprinse și căzu în stradă.

„Se vede c-a venit femeia cu cărbunii", își zise Martin.

— Intră !

— Nu vă deranjez ? întrebă o voce bărbătească. Umilul dumneavoastră servitor, domnule ! Nădăjduiesc că sînteți sănătos.

Martin se uită la figura celui ce se înclina profund din pragul ușii și ale cărui trăsături și expresie i se păreau grozav de cunoscute, deși nu-și aducea aminte ale cui erau.

— Tapley, se prezentă vizitatorul ; am fost în serviciu pînă acum cîtva timp la „Balaurul albastru", dar n-am mai putut să stau acolo : simțeam nevoia de mai multă veselie.

— A, da, mi-aduc aminte, exclamă Martin. Dar cum ai ajuns aici ?

— Am luat-o pe coridor şi pe urmă am urcat scara.

— Ştiu asta. Spune-mi însă cum m-ai descoperit aici ? întrebă Martin

— Să vedeţi Am trecut pe lîngă dumneavoastră, o dată sau de două ori, pe stradă, dacă nu mă înşel. Adineauri, tocmai mă oprisem în colţ la băcănie, lîngă un coşar hămesit, să mă uit la fripturile din galantar, cînd v-am văzut intrînd şi cumpărînd toate astea.

Şi arătă spre bunătăţile de pe masă. Martin se înroşi şi zise cu oarecare pripă ·

— Bine Şi apoi ?

— Şi-apoi — zise Mark — am avut îndrăzneala să mă ţin după dumneavoastră pînă aici şi fiindcă le-am dat să înţeleagă celor de jos că mă aşteptaţi, m-au lăsat să urc.

— Ai poate vreo însărcinare din partea cuiva pentru mine, de le-ai spus că te aştept ? întrebă Martin.

— Nu, n-am nici o însărcinare, mărturisi Mark. Cuvintele mele ar putea fi socotite o minciună, o respectuoasă minciună, domnule.

Chiar aşa fiind, pe faţa deschisă şi în felul sincer de a se purta al acestui flăcău, care, deşi jovial, nu se arăta nici indiscret, nici familiar, era ceva care-l dezarmă de tot pe Martin. În ultimele săptămîni dusese de altfel o viaţă atît de retrasă, încît îi făcea plăcere să mai asculte un om.

— Tapley — îi spuse el — uite, am să-ţi vorbesc fără ocoluri. După cît pot să-mi dau eu seama şi după cîte am aflat de la Pinch despre dumneata, îmi face impresia că nu eşti dintre aceia care dau buzna peste oameni, împinşi de o penibilă curiozitate, sau de cine ştie ce alt motiv la fel de penibil. Ia loc. Îmi pare bine că te văd.

— Mulţumesc, domnule, zise Mark. Mai bine stau în picioare.

— Dacă nu vrei să stai jos, nu mai spun nici un cuvînt.

— Foarte bine. Porunca dumneavoastră e lege pentru mine. Mă aşez.

Şi, în adevăr, se aşeză pe marginea patului.

— Serveşte-te, te rog, îl pofti Martin, întinzîndu-i unicul său cuţit.

— Mulțumesc ; după dumneavoastră.

— Dacă nu iei imediat, nu-ți mai las nimic...

— Foarte bine, zise Mark. Dacă așa doriți, fie.

Își tăie ceremonios o bucățică și începu să mănînce. După ce mestecă un răstimp în tăcere, Martin îl întrebă deodată :

— Și ce faci la Londra ?

— Nimic, absolut nimic.

— Cum nimic ?

— Caut o slujbă.

— Îmi pare rău pentru dumneata, zise Martin.

— Aș dori să intru la un domn singur. Dacă ar fi de la țară, ar fi și mai bine. Și nici prea bogat ; e tocmai ce caut, leafa nu mă interesează...

Rosti aceste cuvinte atît de apăsat, încît Martin se opri din mestecat și spuse :

— Dacă cumva te-ai gîndit la mine...

— Da, la dumneavoastră m-am gîndit, îl întrerupse Mark.

— Ai putea totuși să-ți dai seama, după condițiile în care trăiesc aici, că nu am mijloace să întrețin un om de serviciu. Pe lîngă asta, sînt pe punctul de a pleca în America.

— Foarte bine, răspunse Mark, care nu părea de loc mirat de ultima lui mărturisire ; după cîte am auzit povestindu-se, aș putea spune că America este o țară croită exact pe măsura unui om ca mine, vesel din fire.

Martin îl privi din nou, vădit nemulțumit ; dar și de astă dată necazul i se risipi, fără voia lui, aproape imediat.

— Pe legea mea — zise Mark — ce rost au atîtea ocoluri ; de ce să ne jucăm de-a v-ați ascunselea, cînd putem să ne spunem tot ce avem de spus în trei cuvinte. De vreo două săptămîni sînt cu ochii pe dumneavoastră, pentru că mi-am dat seama de la început că nu prea vă merge bine. De cum v-am văzut prima oară la „Balaurul albastru" am bănuit că, mai de vreme sau mai tîrziu, veți da de un bucluc. Eu, cum v-am spus, nu mi-am găsit nimic de lucru aici, dar pot să mă lipsesc de bani încă vreun an de zile de aci încolo, pentru că în timpul cît am fost în serviciu la „Balaurul albastru" am făcut — fără voia mea, credeți-mă, dar așa au fost împrejurările — ceva economii.

Trebuie să vă mărturisesc că-mi place grozav să trăiesc o viață plină de aventuri și îmi place și de dumneavoastră. Și apoi nici nu doresc altceva decît să înving greutăți care, pe alții, i-ar doborî. Așa că sînt și rămîn la dispoziția dumneavoastră — ce hotărîți cu mine ? Mă luați cu dumneavoastră, sau nu ?

— Cum aș putea să te iau ? exclamă Martin.

— Cînd zic „să mă luați" — adăugă Mark — înțeleg „îmi dați voie să vin și eu în America ?" Iar cînd zic „îmi dați voie să viu și eu în America ?" înseamnă „îmi dați voie să merg cu dumneavoastră ?" Căci de ajuns tot ajung eu acolo. Cum ați pomenit de America, mi-am dat imediat seama că ăsta-i locul cel mai potrivit pentru mine ca să-mi păstrez veselia. Prin urmare, dacă nu-mi iau bilet pentru vaporul cu care plecați dumneavoastră, îmi iau pentru cursa următoare. Să țineți bine minte ce vă spun : dacă plec singur, să știți că voi alege vaporul cel mai nenorocit, cel mai șubred și mai crăpat din cîte au străbătut vreodată oceanul. Așa că, dacă se întîmplă să pier pe drum, o să mă aveți pe conștiință și, prin urmare, s-ar putea să vă pomeniți cu mine în toiul nopții că vă bat la ușă, ca orice stafie de înecat care se respectă, și am să bat, n-am să mă-ncurc, v-o spun dinainte.

— Ar fi o nebunie ! zise Martin.

— Foarte bine, răspunse Mark. Sînt fericit că vă aud vorbind așa, fiindcă, în cazul cînd nu vreți totuși să mă luați cu dumneavoastră, vă veți simți, poate, cu conștiința împăcată la gîndul că ar fi fost o nebunie. Nu-mi stă în fire să contrazic un gentleman ca dumneavoastră. Eu atîta vă spun : dacă nu voi pleca în America pe cea mai păcătoasă coajă de nucă ce va ieși din port, jur că...

— Sper că nu vorbești serios, zise Martin.

— Ba chiar așa ! exclamă Mark.

— Ei aș ! Las-că știu eu !

— Foarte bine, zise Mark cu aceeași siguranță. Atunci să lăsăm asta. Om trăi și-om vedea. Doamne sfinte ! Un singur lucru mă cam pune pe gînduri : mă tem că nu-i cine știe ce scofală să pleci la drum cu un domn ca dumneavoastră, fiindcă e sigur că o să vă croiți drum în viață tot atît de lesne cum ar pătrunde un sfredel în lemnul ăsta.

Cuvintele lui Mark îl unseră la inimă pe Martin, așa că acțiunile flăcăului crescură brusc. Martin se lăsă cîștigat de buna dispoziție a acestui băiat de treabă, care, de cum intrase în trista sa cămăruță, înviorase parcă atmosfera.

— Sigur că da, Mark — zise el — trag nădejde că voi reuși să mă descurc în America, altfel n-aș pleca acolo. S-ar putea să am tot ce trebuie pentru asta.

— Cu siguranță că aveți, răspunse Mark Tapley. Toată lumea știe.

— Vezi tu, Mark — continuă Martin, sprijinindu-și bărbia în palmă, cu ochii la focul din vatră — în America, arhitectura trebuie să aibă foarte mare căutare, pentru că acolo locuitorii își schimbă mereu reședința, pe măsură ce pătrund spre inima țării și, evident, au mereu nevoie să-și construiască alte case.

— Ce să vă spun — observă Mark — dacă-i așa, atunci arhitectura va avea acolo un viitor atît de strălucit cum n-am mai auzit să fi fost altul vreodată !

Martin îi aruncă o privire fugară ; căci nu era tocmai sigur dacă remarca lui Mark nu conținea totuși o umbră de îndoială cu privire la reușita planurilor sale. Domnul Tapley își mînca însă friptura cu atîta bună credință și sinceritate zugrăvită pe față, încît lui Martin i se risipi și ultima bănuială. Nu trecu mult însă și-i încolți o altă îndoială în suflet. Scoțînd plicul anonim în care găsise bancnota, i-l întinse lui Mark și-l întrebă, țintuindu-l cu privirea :

— Să-mi spui cinstit, Mark. Știi cumva ce-i cu plicul ăsta ?

Mark întoarse plicul și pe o parte și pe alta, îl privi de aproape, apoi de la distanță, îl cercetă și pe față și pe dos, apoi clătinînd din cap atît de mirat că-i pusese o astfel de întrebare, încît Martin i-l luă din mîini, zicîndu-i :

— Nu, văd că habar n-ai. În adevăr, de unde poți tu să știi ! Deși, chiar dacă mi-ai spune că știi, nu m-aș mira mai tare decît atunci cînd am primit plicul. Uite, Tapley — continuă el după o clipă de gîndire — am să-ți povestesc viața mea, fără să-ți ascund nimic și ai să-ți dai atunci mai bine seama de soarta ce te așteaptă dacă vei rămîne hotărît să vii cu mine.

— Vă cer iertare — zise Mark — dar înainte de a începe să-mi povestiți aș vrea să am garanția că mă veți lua, în cazul că eu nu îmi schimb părerea. Vreți să vă descotorosiți tocmai de mine, Mark Tapley, care am fost în serviciu la „Balaurul albastru", eu care am avut cinstea să fiu recomandat de domnul Pinch și sînt tocmai omul ce-i trebuie unui domn ca dumneavoastră ? Îmi îngăduiți să vă urmez, la o respectuoasă distanță, în timp ce urcați treptele gloriei ?... Știu că pentru dumneavoastră lucrul acesta n-are nici o importanță ; tocmai aici e buba, că pentru mine, în schimb, are foarte multă importanță.

Mark atinsese pentru a doua oară punctul vulnerabil al lui Martin, bazîndu-se pe efectul produs prima oară de măgulirile lui, ceea ce dovedea că este un fin observator și un iscusit diplomat. Deși nu se putea ști dacă rostise aceste cuvinte cu anume intenții sau la întîmplare, lovitura avu efectul dorit ; căci Martin, cedînd încetul cu încetul, zise cu o condescendență care îi gîdila cum nu se poate mai plăcut vanitatea, după recentele umilințe pe care le îndurase :

— Vom vedea, Tapley. Îmi vei spune mîine dacă nu ți-ai schimbat cumva părerea.

— Atunci, domnule — rosti Mark frecîndu-și mîinile — e ca și făcut ! Acum puteți începe povestea ; sînt numai urechi.

Înfundîndu-se în fotoliu, cu ochii țintă la foc, ceea ce nu-l împiedica să se uite din cînd în cînd la Mark, care avea grijă în acele momente să dea din cap ca să-i arate cît de mult îl interesa ce-i spunea și cu cîtă atenție îl asculta, Martin îi istorisi cele mai de seamă întîmplări din viața lui, așa cum i le împărtășise și lui Pinch cu cîteva săptămîni mai înainte. Cu oarecari modificări însă, așa ca să fie mai pe înțelesul lui Tapley ; de exemplu, nu pomeni decît în treacăt de dragostea sa. Nu-și cunoștea încă omul, pentru că tocmai acest punct al povestirii îl interesa îndeosebi pe Mark Tapley, care nu-și putu înfrîna curiozitatea și-i puse tot felul de întrebări. Îndrăzneala lui era oarecum îndreptățită (se scuză el către Martin), căci zărise și el pe tînăra în chestiune la „Balaurul albastru".

— Vă dau cuvîntul meu că nu există în toată lumea asta o domnișoară care să merite mai mult dragostea unui gentleman, zise Mark cu convingere.

— Da, întări Martin, întorcîndu-și din nou privirile spre foc. Și dumneata n-ai văzut-o decît atunci, cînd era tare amărîtă. Dacă ai fi cunoscut-o mai înainte, atunci într-adevăr...

— Aveți dreptate ; părea ceva mai abătută și mai palidă decît mi-ar fi plăcut s-o văd, dar totuși arăta destul de bine. Arăta însă și mai bine după ce au revenit la Londra.

Martin își întoarse privirile de la foc, uitîndu-se țintă la el, ca și cum flăcăul și-ar fi ieșit din minți, și-l întrebă ce vrea să spună.

— Mă rog de iertare, domnule, răspunse Mark. N-am vrut să spun c-ar fi mai fericită acum, ci doar că s-a făcut și mai frumoasă decît înainte.

— Vrei să zici că s-a întors la Londra ? strigă Martin, ridicîndu-se brusc în picioare și împingînd înapoi fotoliul.

— Fără îndoială, răspunse Mark, care se ridică la rîndu-i, uluit, de pe patul pe care ședea.

— Înseamnă deci că se află acum la Londra ?

— Se prea poate, domnule ; adică, mai bine spus, era săptămîna trecută.

— Și știi unde stă ?

— Da, rosti Mark. Cum, dumneavoastră nu știți ?

— Dragul meu — exclamă la rîndul său Martin, apucîndu-i amîndouă mîinile — dar eu n-am mai văzut-o de atunci de cînd am părăsit casa bunicului !

— Ei, dacă-i așa — zise cu însuflețire Mark, dînd cu pumnul o lovitură atît de puternică în măsuță, încît bucățile de friptură și de șuncă începură să salte în farfurie, în timp ce pe chipul lui se zugrăvea o bucurie amestecată cu mirare — pe „Balaurul albastru", dacă n-am fost sortit să fiu în serviciul dumneavoastră ! Într-o zi, cînd dădeam tîrcoale unui cimitir din Londra ca să mă mai distrez puțin, l-am văzut pe bunicul dumneavoastră ; o oră încheiată s-a tot plimbat pe acolo, dîndu-se de ceasul morții. L-am văzut așa cum vă văd. Și nu l-am pîndit eu pînă cînd a intrat la o pensiune ținută de unul Todgers ? Nu l-am așteptat pînă a ieșit de acolo ? Nu l-am urmărit

apoi pînă acasă ? Nu i-am spus că aș da nu știu ce să-l pot servi, așa cum îi mai spusesem și altădată, înainte de a pleca de la hanul „Balaurul" ? Nu era și tînăra domnișoară cu el și n-a început dînsa să rîdă de-ți era mai mare dragul s-o privești ? Iar bunicul dumneavoastră nu mi-a răspuns „întoarce-te peste o săptămînă" ? Și nu m-am întors eu peste o săptămînă, cînd mi-a spus că-i foarte greu pentru el să mai aibă încredere în cineva și că, prin urmare, nu mă poate angaja ? Și, pe de altă parte, nu mi-a dat dumnealui un bacșiș, și încă un bacșiș gras ?... Ei, și-atunci — se întrebă, în sfîrșit, domnul Tapley, cu un comic amestec de bucurie și de ciudă — nu știu zău ce merit mai poate avea cineva să fie bine dispus în asemenea împrejurări ? Cum să nu fii vesel cînd lucrurile merg bine de la sine ?

Cîteva clipe Martin se uită la el ca și cum s-ar fi îndoit de mărturia propriilor sale simțuri, ca și cum nu i-ar fi venit să creadă că în fața lui se află Mark ; îl întrebă dacă ar putea, în cazul că fata se mai afla încă la Londra, să-i ducă pe ascuns o scrisoare.

— Pot. Cum să nu pot ? ! strigă Mark. Haide, așezați-vă la masă și scrieți-o !

Și spunînd acestea, Mark strînse masa la repezeală, printr-o operație foarte sumară, adică aplecînd-o și lăsînd să cadă în foc tot ce se găsea pe ea ; luă apoi de pe cămin cele trebuitoare pentru scris, trase fotoliul lîngă masă și-l sili pe Martin să se așeze ; după care muie o pană în cerneală, îndemnîndu-l :

— Hai, la lucru ! Țineți-vă bine ! Ziceți-i și dumneavoastră, acolo, ce v-o trece prin minte, că-i ziceți bine ! Cum să nu pot duce scrisoarea ? Sigur că pot ! Hai, dați-i drumul, domnule !

Fără să se mai lase rugat, Martin se apucă îndată de treabă, în timp ce Tapley, luîndu-și în primire funcțiunile de valet și de factotum, își scoase fără multe fasoane haina și începu să curețe căminul și să deretice prin cameră, mormăind de unul singur :

— Veselă casă, n-am ce spune ! inspectă el din ochi încăperea sărăcăcioasă frecîndu-și vîrful nasului cu coada lopățelei pentru foc. Asta mă unge la inimă. Uite că mai și plouă înăuntru ! Zău că-mi place ! Și ce pat strașnic —

pun rămășag că-i plin de vampiri ! Haide, haide, iar am luat-o razna ! Da asta ce-o mai fi ? Aha, o bonetă de noapte, cam jerpelită, nu-i vorbă ! Semn bun ! O să ne meargă bine ! Hei, ia ascultă, Jane, porumbițo — strigă el din capul scării — adu paharul ăla mare cu grog fierbinte pe care-l pregăteai pentru stăpînu-meu cînd am venit. Apoi întorcîndu-se către Martin : Merge strună, sir ! Scrieți acolo tot ce vă trece prin cap ! Și cu duioșie, cu cît mai multă duioșie, zău așa, vă rog eu ! Ticluiți o scrisoare cît mai grozavă, nu vă sfiiți !

CAPITOLUL XIV

În care Martin își ia rămas bun de la stăpîna gîndurilor lui, onorînd totodată, cu încrederea sa, pe un obscur individ, pe care vrea să-l căpătuiască.

Scrisoarea terminată, semnată și pecetluită fu încredințată lui Mark Tapley, pentru a fi dusă la destinație cît mai repede posibil. Mark se achită atît de bine de misiunea lui, încît reuși să se întoarcă înapoi în aceeași seară, chiar în clipa cînd hanul era zăvorît pentru noapte. Venise cu vestea îmbucurătoare că scrisoarea, pe care o strecurase într-o așa zisă ofertă de intrare în serviciu adresată domnului Chuzzlewit, ajunsese în mîinile domnișoarei, care coborîse în persoană și-i spusese în grabă, cu un aer tulburat, că se va putea întîlni cu Martin chiar a doua zi, la ora opt, în parcul Saint James. Noul stăpîn și noul valet se înțeleseră că a doua zi dis-de-dimineață Mark să aștepte în apropiere de casa domnișoarei ca s-o conducă la locul întîlnirii. O dată aceste lucruri stabilite, se duseră fiecare la culcare. Martin își reluă pana și, înainte de a se urca în pat, mai scrise încă o scrisoare, despre care vom vorbi mai tîrziu.

Se sculă o dată cu revărsatul zorilor. Cînd se lumină bine de ziuă era în parcul Saint James, care în ziua aceea își îmbrăcase cel mai ponosit dintre cele trei sute șaizeci și cinci de costume care alcătuiau garderoba sa anuală.

Vremea era rece, umedă, întunecată și mohorîtă : norii, tot atît de cenușii ca și pămîntul, iar ceața ca o draperie soioasă, închidea perspectiva fiecărei străzi și a fiecărui bulevard din împrejurimi.

„Minunat timp, n-am ce zice ! se gîndea Martin cu amărăciune ; tocmai bun să hoinărești pe aici, dînd tîrcoale ca un hoț ! Frumoasă vreme pentru o întîlnire de dragoste ! O întîlnire în aer liber, într-un parc public ! De-abia aștept s-o șterg cît mai curînd în altă țară. M-am săturat pînă-n gît de stat pe aici !"

Poate că lui Martin i-ar fi trecut în cele din urmă prin minte că dintre toate diminețile unui an întreg o alesese tocmai pe cea mai puțin indicată pentru a scoate din casă o fată tînără. Dar nu mai apucă să se gîndească la asta, pentru că o zări pe Mary și se grăbi să-i iasă în întîmpinare. Scutierul domnișoarei, domnul Tapley, se dădu discret la o parte, examinînd cu toată atenția ceața ce plutea deasupra capului său.

— Martin, scumpul meu ! zise Mary.

— Mary, scumpa mea ! îi răspunse Martin.

Îndrăgostiții sînt niște oameni ciudați ; la început, cei doi tineri nu mai găsiră nimic altceva să-și spună, cu toate că Martin o luase de braț pe Mary, ținîndu-i mîna în mîna lui, și cu toate că străbătură de cîteva ori la rînd o alee lăturalnică, ceva mai ferită de privirile trecătorilor.

—Dragostea mea — începu în sfîrșit Martin, contemplînd-o cu mîndrie și admirație — te-ai schimbat de cînd nu te-am mai văzut ! Ești mai frumoasă ca oricînd !...

Dacă ar fi fost ca toate celelalte domnișoare, obișnuite cu galanteriile, Mary i-ar fi răspuns, desigur, cu modestia cuvenită : „O, dimpotrivă, m-am urîțit de mă sperii și eu cînd mă văd !" sau i-ar fi spus că s-a ofilit din cauza lacrimilor și a grijilor pe care i le pricinuia dragostea, sau că simte cum se apropie cu încetul de un prematur mormînt, sau că suferințele dragostei sînt de nedescris, sau, în sfîrșit, i-ar fi făcut prin lacrimi și prin cuvinte sfîșietoare sau folosind amîndouă aceste argumente deodată, alte destăinuiri asemănătoare, care ar fi avut darul să-l tulbure pe Martin pînă în adîncul sufletului.

Mary fusese educată însă la o școală mai severă decît școlile în care sînt educate în general tinerele noastre ;

caracterul ei se oțelise prin suferință și lipsuri, iar fata ieșise din primele încercări ale vieții mai înțelegătoare, cu o inimă mai caldă și mai plină de abnegație și devotament. Dobîndise de tînără (spre fericirea căruia dintre ei doi, nu este acum momentul să ne întrebăm) alesele însușiri ale sufletelor mari, însușiri care nu se pot cîștiga decît cu greu la maturitate, și numai după multe frămîntări și lupte. Însuflețită de o sinceră și profundă afecțiune pentru iubitul ei, vedea în Martin pe omul care părăsise și familie și avere din pricina ei ; singura-i dorință era să-i arate toată dragostea prin cuvinte calde, pline de nădejde, de încredere și de recunoștință ; și nu i-ar fi trecut prin minte să se lase ispitită, nici chiar în vis, de nimic altceva din tot ceea ce putea să-i ofere lumea.

— Dar dumneata, Martin, te-ai schimbat ! răspunse ea. Ăsta-i lucrul cel mai important pentru mine. Pari mai preocupat și mai neliniștit ca de obicei.

— Cît despre asta, iubito — zise Martin, cuprinzînd mijlocul tinerei fete, după ce se uitase mai întîi împrejur pentru a se asigura că nu mai sînt și alți martori în afară de domnul Tapley, care continua să studieze cu atenție fenomenele naturii — ar fi de mirare dacă aș părea altfel, căci am dus-o foarte greu în ultimul timp.

— Mi-am închipuit eu că așa se va întîmpla, răspunse ea. Crezi c-ar fi putut să treacă o singură clipă în care să nu mă gîndesc la dumneata și la tot ce te privește ?...

— Sper că nu, zise Martin ; ba chiar sînt sigur de asta, și mă socotesc pe deplin îndreptățit s-o cred, cu atît mai mult cu cît umilințele și lipsurile pe care le-am îndurat îmi dau dreptul, nu-i așa, la o compensație.

— Slabă compensație, spuse ea cu un surîs trist. Dar o ai, și vei avea totdeauna parte de ea. Înseamnă că plătești mult prea scump pentru o biată inimă, Martin, însă inima asta este a dumitale, pe veci credincioasă.

— O, cît despre asta, nici nu mă îndoiesc, răspunse tînărul ; altminteri nu m-aș afla în situația actuală. Să nu mai spui „biată inimă", Mary, pentru că eu știu, dimpotrivă, cît de bogată e inima ta. Și acum, draga mea, trebuie să-ți împărtășesc și ție unul dintre ultimele mele planuri, care mă tem că te va pune pe gînduri la început, dar

pe care să știi că l-am făurit numai și numai din dragoste pentru tine.

Și rosti răspicat, privind-o în adîncul ochilor ei negri și frumoși :

— Plec în străinătate.

— În străinătate, Martin ?

— Da, în America. Ei, vezi, te-ai și întristat !

— Da, dragul meu — spuse ea după un moment de tăcere, ridicînd din nou ochii spre el — fiindcă mă chinuiește gîndul că ceea ce vrei să faci acum faci numai din cauza mea. Nu voi căuta să-ți schimb hotărîrea, Martin ; dar e tare, tare departe ! Ai de străbătut un ocean nemărginit, iar boala și sărăcia sînt mult mai greu de îndurat într-o țară străină. Te-ai gîndit la toate astea ?

— Cum să nu mă gîndesc ? exclamă Martin, care, deși îndrăgostit — căci era în adevăr foarte îndrăgostit de ea — rămăsese la fel de impetuos cum fusese totdeauna. Ce vrei să fac ? E ușor de zis „te-ai gîndit", dar, tot atît de bine, draga mea, ai putea să mă întrebi dacă m-am gîndit vreodată că s-ar putea să mor de foame în propria mea țară, dacă m-am gîndit vreodată că voi fi silit să fac pe hamalul ca să am din ce trăi, dacă m-am gîndit că voi fi nevoit să păzesc caii în stradă pentru o bucățică de pîine... Haide, haide — adăugă el cu un ton ceva mai blînd — nu mai sta așa cu ochii în jos, iubito, pentru că am nevoie de curaj, și nu-l pot găsi decît uitîndu-mă în ei. Așa ! acum ești iar fetița mea vitează.

— Încerc să fiu, răspunse ea, surîzîndu-i printre lacrimi.

— E mare lucru să încerci. Dar tu izbutești totdeauna să fii ! Nu ne cunoaștem noi de atîta vreme ? o încurajă Martin, pe un ton vesel. Bravo, foarte bine ! Acum pot să-ți vorbesc liniștit despre planurile mele, ca și cum ai fi soțioara mea, Mary.

Fata se lipi și mai drăgăstoasă de brațul lui, apoi ridicîndu-și fața spre el, îl rugă să-i spună tot.

— După cum știi — începu Martin, jucîndu-se cu mînuța ei ce se odihnea în mîna lui — după cum știi, toate strădaniile mele de a-mi găsi vreun rost aici în țară au dat greș. Nu vreau să mai pomenesc din vina cui, pentru că asta ne-ar mîhni pe amîndoi. Dar așa este. Nu cumva l-ai auzit vorbind în ultimul timp de o rudă a

noastră, de cineva cu numele de Pecksniff ? Numai atîta aș vrea să știu.

— L-am auzit spunînd, spre marea mea mirare, că este un om mai cumsecade decît s-ar părea...

— Eram sigur ! o întrerupse Martin.

— ...și că probabil vom avea prilejul să-l cunoaștem mai îndeaproape, dacă nu cumva ne vom muta la un loc cu el și — așa cred — cu fetele lui. Are și niște fete, nu-i așa, dragule ?

— Două, are două fete tare drăgălașe, două giuvaeruri !

— Mi se pare că glumești !

— E o glumă foarte serioasă, care conține o mare doză de scîrbă. Faptul că mai pot glumi cînd îmi aduc aminte de domnul Pecksniff (în casa căruia am locuit, fiind asistentul lui și de la care n-am primit decît insulte și injurii) e o dovadă că sînt bine dispus. În orice caz, oricît de strînse ar putea deveni legăturile voastre, nu uita ce-ți spun, Mary : chiar dacă aparențele ar fi împotriva afirmațiilor mele, caută să-ți aduci aminte în orice moment că Pecksniff e un nemernic !

— Adevărat ?

— Cum nu se poate mai adevărat și în toate chipurile cu putință. Un nemernic din creștet pînă-n tălpi. Cît despre fetele lui, mă voi mulțumi să-ți spun că, după opinia mea și după toate observațiile făcute de mine, sînt croite exact pe calapodul tatălui lor. Dar văd că ne-am îndepărtat de subiect, deși această paranteză constituie o firească introducere la ceea ce vreau să-ți împărtășesc.

Se opri privind-o din nou drept în față, și după ce se asigură dintr-o ochire că nu e nimeni în parc, în afară de Mark, ocupat să studieze ceața, nu se mărgini să-i privească buzele dulci, dar le și sărută.

— Îți spuneam deci că plec în America, sînt cu inima plină de speranțe, și după ce voi face în scurt timp avere, mă voi întoarce înapoi să te iau cu mine acolo pentru cîțiva ani înainte de a ne stabili aci, în orice caz, ca să ne căsătorim. După atîtea suferințe, cred că nu te vei mai socoti obligată să rămîi mai departe lîngă omul care nu mă lasă să trăiesc în țara mea ; căci dacă mă expatriez e numai din vina lui — de ce să nu recunoaștem adevărul.

Firește, nu pot să-ți spun dinainte cît timp voi lipsi, dar absența asta nu va dura prea mult, poți să fii sigură !

— Și pînă atunci, Martin, dragul meu...

— Tocmai aci voiam să ajung. Între timp, să știi, vei primi regulat vești de la mine și uite cum... Se întrerupse pentru a scoate din buzunar scrisoarea pe care o scrisese în ajun, apoi continuă : Există în serviciul acestui individ, la el în casă chiar (prin *individ*, înțelegînd desigur tot pe domnul Pecksniff), o persoană cu numele de Pinch — Mary, te rog să nu uiți numele acesta — un biet om ciudat și simplu din fire, destul de original în felul lui, dar cinstit, sincer și inimos, legat de mine printr-o prietenie curată, pe care am de gînd s-o răsplătesc într-o bună zi, cum se cuvine, ajutîndu-l să-și facă un rost pe lume.

— Ai rămas la fel de bun cum te știam, Martin !

— O, să lăsăm asta, iubito, protestă Martin. Omul ăsta e plin de recunoștință față de mine și abia așteaptă să-mi facă un serviciu ; cum vezi, sînt mai mult decît răsplătit. Într-o seară i-am spus povestea mea, povestea noastră, și nici nu știi cu ce interes a ascultat-o, fiindcă și el te cunoaște. Da, îți dau dreptate să fii mirată — o, și ce bine îți stă așa ! Aș vrea să te am totdeauna în fața ochilor așa cum te văd acum... L-ai auzit cîntînd la orga bisericii din sat. El te-a văzut în timp ce-l ascultai ; mai mult chiar — fără să știi, ai dat aripi inspirației lui muzicale.

— Cum, el era organistul ? șopti Mary. Îți mulțumesc din toată inima !

— Da, el era, zise Martin. Cîntă totdeauna acolo, bineînțeles fără plată. N-am pomenit un flăcău mai naiv ; e ca un copil — dar e un om tare de ispravă, te asigur.

— Sînt convinsă, zise Mary cu însuflețire.

— Nu încape nici o îndoială, întări Martin cu obișnuita lui nepăsare. Așa încît m-am gîndit... dar, ia stai puțin ! Mai bine să-ți citesc scrisoarea pe care i-am scris-o și pe care am de gînd s-o pun la poștă chiar astă seară. Ascultă : „Scumpul meu Tom Pinch"... poate că tonul e prea familiar, zise Martin, amintindu-și deodată că înainte îl lua pe Tom cam de sus. Dar îi spun așa fiindcă știu că îi va face plăcere. Se va simți măgulit !

— Foarte bine — spuse Mary — și foarte drăguț din partea ta.

— Chiar așa !... strigă Martin. E bine să-ți arăți dragostea față de oameni, atunci cînd poți ; și apoi, cum ți-am mai spus, este într-adevăr un om minunat.

„Scumpul meu Tom Pinch, îți trimit această scrisoare pe adresa doamnei Lupin, la „Balaurul albastru". Am rugat-o, printr-un bilet, să ți-o înmîneze fără să știe nimeni și să facă la fel cu toate celelalte scrisori pe care i le voi trimite de aci înainte pentru tine. Cred că ai înțeles imediat de ce am procedat așa."

Nu prea sînt sigur că a înțeles — zîmbi Martin, întrerupîndu-se — căci bietul băiat e cam greu de cap, dar pînă la urmă va pricepe el. Motivul e foarte simplu : nu vreau ca scrisorile mele să fie citite de alții și mai ales de nemernicul acela la care el se uită ca la un sfînt.

— E vorba tot de domnul Pecksniff, nu-i așa ? întrebă Mary.

— Da, zise Martin. Apoi continuă lectura :

„Cred că ai înțeles imediat de ce am procedat așa. Află că mi-am terminat pregătirile pentru călătoria în America, și te vei mira cînd am să-ți spun că o voi face împreună cu Mark Tapley. L-am întîlnit la Londra, în chip cu totul neașteptat, și a insistat să-l iau sub aripa mea."

Știi despre cine e vorba, iubito — spuse Martin, întrerupîndu-se din nou — de prietenul nostru, aci de față.

Încîntată de ceea ce aflase, Mary îndreptă spre Mark o privire plină de căldură, pe care acesta, uitînd o clipă să mai studieze ceața, o prinse, măgulit, din zbor. Mary adăugă apoi cu voce tare că Mark este un suflet bun și un flăcău plin de viață, care-ți inspiră încredere prin devotamentul lui — complimente pe care domnul Tapley, în sinea lui, se hotărî să le justifice întru totul, cinstind buzele care le rostiseră, chiar de-ar fi fost să plătească pentru asta cu viața.

„Și acum, scumpul meu Pinch — continuă Martin să citească — îți voi da o puternică dovadă de încredere, știind că mă pot bizui fără grijă pe cinstea și pe discreția dumitale ; dealtminteri nici nu am pe altcineva în care să mă pot încrede."

— Eu n-aș spune așa ceva, Martin.

— N-ai spune ? Bine, atunci am să șterg asta. Totuși e adevărul curat.

— Mi-e teamă că sfîrșitul frazei nu-i tocmai amabil pentru el.

— Eh ! Că mult îmi pasă mie de ce-o să gîndească Tom ! Cu el nu e nevoie de atîtea fasoane. Totuși, voi șterge sfîrșitul, dacă ții tu, și am să pun punct după cuvintele „și pe discreția dumitale" ! Așa ! „În afară de faptul că..." citesc din nou, Mary, auzi ?

— Te ascult.

— „În afară de faptul că toate scrisorile destinate domnișoarei de care ți-am vorbit vor veni pe numele dumitale, urmînd ca dumneata să le trimiți acolo unde îți va spune ea, încredințez persoana ei, în mod special, solicitudinii și pazei dumitale, în cazul cînd o vei întîlni în timpul absenței mele. Am toate motivele să cred că ocaziile de-a o vedea nu vor fi rare, nici îndepărtate : și cu toate că, în situația dumitale, nu prea știu în ce măsură i-ai putea îndulci necazurile, am ferma convingere că vei face, în această privință, tot ce-ți va fi cu putință, justificînd pe deplin încrederea mea."

Vezi, scumpă Mary, pentru tine va fi o mare mîngîiere să ai pe cineva, oricît de simplu ar fi omul acela, cu care să poți vorbi despre *mine* ; și-ți vei da seama de cum te vei întîlni cu Pinch că poți să-i vorbești deschis, ca și cum ai vorbi cu o băbuță cumsecade.

— Oricum ar fi — răspunse ea surîzînd — este prietenul tău, și asta mi-ajunge.

— O, da, desigur, este prietenul meu. De fapt i-am făgăduit de nenumărate ori că vom avea întotdeauna grijă de el și că-l vom proteja, or, una dintre marile lui calități este recunoștința. E într-adevăr un băiat foarte devotat. Sînt convins, iubito, că vei fi pe deplin mulțumită de el. Vei vedea ce comic e : parcă-i un om din alte timpuri ; să nu te sfiești dacă te va pufni rîsul, că el nu se supără ; dimpotrivă, îi face chiar plăcere.

— Nu cred că voi fi în stare să fac așa ceva, Martin.

— Nu, desigur, dacă te poți stăpîni ; totuși, cred că pînă la urmă tot n-ai să poți rămîne serioasă. Dar nu de

asta e vorba. Să ne întoarcem la scrisoare, care se termină astfel :

„Nu e nevoie, cred, să-ți mai spun că cele de mai sus sînt strict confidențiale, așa că mă voi mulțumi doar să adaug (trimițîndu-ți multe salutări, împreună cu dorința de a ne revedea cît de curînd) că pe viitor îmi iau îndatorirea ca, imediat ce va interveni o schimbare în situația mea, să am aceeași grijă de cariera și de fericirea dumitale ca și de a mea proprie. Poți să te bizui pe mine, căci voi rămîne întotdeauna, dragă Tom Pinch, prietenul dumitale devotat

Martin Chuzzlewit

P. S. Îți trimit o dată cu această scrisoare suma pe care ai avut bunătatea să..."

— O — zise Martin, oprindu-se brusc și împăturind scrisoarea la loc — asta nu te mai interesează pe tine !

În acest moment critic, Mark Tapley interveni, aducîndu-le la cunoștință că bătuse orologiul de la Garda Călare.

— N-aș fi spus nimic — zise el — dacă domnișoara nu mi-ar fi dat în grijă să-i atrag atenția.

— E adevărat, zise Mary. Îți mulțumesc. Ai perfectă dreptate. Peste o clipă trebuie să plec. Nu mai avem decît puțin timp, dragă Martin, așa că vor rămîne atîtea și atîtea lucruri neîmpărtășite pînă la fericita zi a apropiatei noastre revederi. Dea Domnul să avem parte cît mai curînd de această zi ! Dar despre asta nici nu mă îndoiesc.

— Să te îndoiești ? ! strigă Martin. Cine s-ar putea îndoi ? Ce înseamnă cîteva luni ? Sau chiar un an întreg ? Cînd mă voi întoarce vesel, după ce-mi voi fi croit drumul în viață, nici nu ne vom mai gîndi că despărțirea noastră a fost atît de tristă. Jur însă că n-aș fi dorit ca această despărțire să se desfășoare în împrejurări mai favorabile decît cele de acum, căci mi-ar fi venit prea greu să plec și poate că necesitatea ei mi s-ar fi părut mai puțin imperioasă.

— Da, da, așa cred și eu. Cînd pleci ?

— Deseară. Deseară pornim spre Liverpool. Mi s-a spus că peste trei zile pleacă un vas din port. Pînă într-o lună, sau chiar mai puțin, sîntem acolo. Ei, ce înseamnă o lună? Cîte luni nu s-au scurs de la ultima noastră despărțire!...

— E tare mult, cînd te gîndești cît a trecut de atunci — zise Mary, căutînd să vorbească pe același ton nepăsător ca și el — și, totuși nici nu-ți dai seama cum trece vremea!

— Da, adevărat, nici nu-ți dai seama! exclamă Martin. Voi trăi în alt decor, voi vedea alte țări, alți oameni, alte obiceiuri, voi avea alte griji și alte speranțe. Timpul îți dă aripi! Nu mi-e teamă de greutăți, numai să pot realiza ceva, Mary.

Se gîndea el oare — în clipele acelea cînd privea cu atîta ușurință despărțirea lor — la mîhnirea ei, la monotonia vieții ce o aștepta și la chinuitoarea ei neliniște de fiecare zi? Nu exista oare o notă cît de cît discordantă în acest refren curajos, în care nu vădea altă preocupare decît grija de propria lui persoană? Poate că da, dar Mary n-o simțea, deși ar fi fost mai bine s-o simtă. Ea nu percepea decît accentele unui sunet impetuos, care din dragoste pentru ea zvîrlise ca pe o zdreanță plăcerile pe care i le-ar fi oferit bogăția, fără a ține seama de primejdii și de lipsuri, numai ca ea să fie liniștită și fericită, și prin urmare nu voia să simtă nimic altceva. O inimă în care egoismul nu și-a clădit lăcaș nu e în stare să-i recunoască chipul slut nici chiar atunci cînd îl are sub ochi. După cum în vechime se credea că numai cei stăpîniți de diavol pot recunoaște prezența unor duhuri rele în sufletul altora, tot astfel există un soi de fraternitate în viciu, datorită căreia toți cei ce-l au se recunosc între ei ori unde s-ar găsi, în timp ce virtutea este totdeauna încrezătoare și oarbă.

— A trecut un sfert de ceas! strigă domnul Tapley, dojenitor.

— Plec îndată, zise Mary. Mai am ceva de adăugat, dragă Martin. Acum cîteva minute mi-ai pus o întrebare; trebuie să știi (altfel nu m-aș simți liniștită) că din momentul dezbinării voastre, a cărei cauză, din nenorocire,

am fost eu, bătrînul nu ți-a mai rostit niciodată numele, nici n-a făcut vreo aluzie la tine și nici nu ți-a reproșat vreodată ceva ; trebuie să mai știi că în tot timpul acesta s-a arătat la fel de bun cu mine ca și înainte.

— Cît privește acest ultim punct, îi rămîn îndatorat — zise Martin — căci alt motiv de recunoștință nu am. Cu toate că, dacă mă gîndesc mai bine, aș mai avea poate să-i fiu îndatorat pentru faptul că nu pomenește nici un cuvînt despre mine, pentru că nu sper și nici nu țin să-mi mai rostească vreodată numele de acum înainte ; e posibil totuși ca într-o zi să-l pomenească, pentru a-l înfiera, în testamentul lui. Cu atît mai bine ! Dar pînă să ajungă la mine această veste, el va odihni de mult în groapă. Și voi fi răzbunat ! Dumnezeu să-l ierte !

— Martin, dacă vreodată, într-un moment de răgaz, iarna, în fața focului, sau vara sub dezmierdarea razelor de soare, ascultînd o melodie plăcută, sau gîndindu-te la moarte, la patrie și la copilărie ; chiar dacă asta ți s-ar întîmpla numai o dată într-o lună sau numai la un an o dată — dacă în aceste clipe te vei hotărî să-ți amintești și de el, sau de oricine altul care te va fi năpăstuit, sînt sigură că vei ajunge pînă la urmă să-l ierți !...

— Dacă aș crede asta cu putință, Mary, atunci aș prefera să nu-mi amintesc niciodată de el în astfel de clipe, pentru a fi scutit de o slăbiciune atît de rușinoasă. Nu sînt eu omul făcut să fie jucăria sau paiața cuiva, și cu atît mai puțin am ambiția să fiu paiața celui căruia i-am sacrificat toată tinerețea mea, căutînd să-i îndeplinesc toate toanele în schimbul puținului ce mi l-a dat. Căci, la drept vorbind, între noi n-a fost altceva decît un schimb în natură, un troc, nimic mai mult ; iar talgerul balanței nu se apleacă atît de mult de partea lui încît să mai fie nevoie să adaug la cîntar o nenorocită de iertare. Ți-a interzis să mai pomenești vreodată de mine, nu-i așa ? adăugă repede Martin. O știu. Nu-i așa ? Mărturisește.

— E adevărat — răspunse ea — mi-a interzis asta imediat după ce v-ați despărțit. Nici nu apucaseși să părăsești casa. Dar de atunci încoace nu mi-a mai spus nimic niciodată.

— N-a mai pomenit de mine — zise Martin — pentru că n-a mai avut prilejul. Dar asta n-are nici o importanță. De acum înainte, să știi, între noi doi orice aluzie la el trebuie să fie exclusă. De aceea, iubito — continuă Martin strîngînd-o la piept, căci sosise momentul despărțirii — în prima scrisoare pe care mi-o vei trimite la poșta din New York, ca și în toate celelalte pe care le vom primi prin intermediul lui Pinch, amintește-ți că pentru mine bătrînul nu mai există și că pentru noi doi este ca și mort. Și-acum, te las în paza celui de sus ! Locul ăsta nu e prea plăcut pentru o astfel de întîlnire, nici pentru o despărțire ca asta ; viitoarea noastră revedere însă va fi într-un loc mai potrivit și din clipa aceea numai moartea ne va mai putea despărți.

— O ultimă întrebare, Martin, te rog. Ai bani de drum ?

— Ce vorbă-i asta ? protestă tînărul. Și atît din mîndrie cît și din dorința de a o liniști, adăugă : Dacă am bani ? Iată o întrebare demnă de viitoarea soție a unui emigrant ! Păi cum s-ar putea, scumpo, să călătoresc pe uscat sau pe mare fără bani ?...

— Vreau să zic : ai destui ?

— Mă-ntreabă dacă am destui ! Am mulți, de douăzeci de ori mai mult decît îmi trebuie ! Buzunarele mele sînt doldora. Mark și cu mine avem atîția bani, de-ai crede că Fortunatus și-a deșertat punga în bagajele noastre !

— A bătut și jumătatea ! rosti domnul Tapley.

— Adio, dragul meu, adio ! strigă Mary cu glasul tremurînd.

Și totuși, o asemenea despărțire are și partea ei de mîngîiere : o tristă mîngîiere. Mark Tapley știa foarte bine lucrul acesta, fie din cărți, fie din propria experiență, fie prin intuiție. Cu toate că nu avem nici o posibilitate să aflăm cum, cert este însă că ori de unde ar fi știut-o, instinctul lui îi sugeră cel mai cuminte lucru pe care putea să-l facă cineva în asemenea împrejurare. Domnul Tapley fu apucat deci subit de un adevărat acces de strănutat, care-l sili să întoarcă îndată capul în altă parte, iar îndrăgostiții rămaseră astfel singuri, fericiți și nevăzuți în colțișorul lor.

Urmă o scurtă pauză, pe care Mark o putu socoti cu totul binevenită. Mary trecu apoi pe lîngă el cu voaleta trasă pe față și-i făcu semn s-o urmeze. Înainte de a ajunge la capătul aleii, se opri și se întoarse, fluturînd mîna în semn de rămas bun către Martin. Acesta făcu un pas spre ei, ca și cum ar mai fi avut ceva de spus ; dar Mary se și îndepărtase în grabă, urmată la distanță cuviincioasă de domnul Tapley.

Cînd Mark se întoarse la han, îl găsi pe Martin stînd gînditor, în fața grătarului prăfuit al căminului, cu amîndouă picioarele așezate pe apărătoare, cu coatele pe genunchi și cu bărbia foarte puțin grațios sprijinită în palme.

— Ce-i, Mark ?

— Ce să fie, zise Mark, respirînd adînc. Am dus-o pe domnișoara acasă și abia atunci m-am simțit cu inima împăcată. Vă transmite toate cele bune și vă roagă să primiți acest inel drept amintire.

— Cu diamante ! exclamă Martin fericit sărutîndu-l (din dragoste pentru Mary, trebuie să recunoaștem, iar nu pentru dar) și punîndu-l pe degetul cel mic. Frumoase diamante ! Bunicul meu e-un om tare ciudat, Mark. Pariez că el i l-a dat.

În sinea lui, Mark Tapley însă era sigur (și ar fi putut-o chiar jura) că Mary cumpărase inelul pentru ca tînărul să ducă cu el un obiect de preț, care să-i fie de ajutor la nevoie. Cu toate că nu știa nimic mai mult decît stăpînul lui despre povestea strălucitorului giuvaer de pe degetul lui Martin, ar fi putut pune prinsoare că, pentru a-l cumpăra, biata fată își cheltuise toate economiile ; i se părea chiar c-o vede aievea numărînd ban cu ban. Ciudata orbire a îndrăgostitului în această privință îl făcu pe Mark să-și dea seama imediat de adevăratul caracter al stăpînului său și de atunci nu mai avu nici o îndoială că Martin este o persoană plină de sine.

— Merită sacrificiile pe care le-am făcut pentru ea, adăugă Martin, încrucișîndu-și brațele și contemplînd cenușa din cămin, ca și cum ar fi depănat mai departe firul întrerupt al gîndurilor. Da, este într-adevăr demnă de ele. Bogăția... (și își mîngîie bărbia privind visător

focul din vatră) bogăția n-ar fi putut compensa, în ceea ce mă privește, pierderea unei asemenea ființe. Păstrîndu-i dragostea, am dejucat planurile egoiste ale unui om care n-avea nici un drept să se amestece aici. Da, este într-adevăr demnă, ba chiar mai mult decît demnă de sacrificiul pe care l-am făcut. Da, da, așa e !

S-ar prea putea ca aceste reflecții să fi ajuns și la urechile lui Mark, căci, deși nu-i erau adresate lui, fuseseră rostite destul de tare ca să le poată auzi și el. În orice caz, Mark rămase în picioare, uitîndu-se la Martin cu o indescriptibilă și misterioasă expresie întipărită pe față, pînă în clipa în care tînărul, întorcîndu-se, îl văzu ; atunci Mark, ca și cum și-ar fi adus aminte deodată de nu știu ce pregătiri urgente în vederea călătoriei, se depărtă în grabă, fără o vorbă, dar zîmbetul și grimasa de pe chipul lui păreau să sugereze cuvîntul :

— Vesel !

CAPITOLUL XV

Salut, o, țară a lui Columb !

O noapte întunecoasă și posomorîtă ; oamenii stau cuibăriți în așternuturi, sau veghează lîngă foc. Cei nevoiași, mai rebegiți decît imaginea Filantropiei, tremură de frig pe la colțuri de stradă. Turnurile bisericilor mai răsună încă de zvonul clopotelor, care au bătut ora unu — ora fantomelor ; pămîntul pare acoperit cu un giulgiu negru, ca și cum s-ar fi îmbrăcat în doliu pentru moartea zilei ce a trecut ; ramurile înnegurate ale copacilor, aidoma unor uriașe panașuri funerare, se leagănă a jale în bătaia vîntului. E o tăcere de moarte, toată firea se odihnește ; doar norii repezi făuresc în goană, lunei, zăbrele mînate de vîntul șovăitor, care mătură în zbor fața pămîntului, se oprește din cînd în cînd să tragă parcă cu urechea, și apoi pornește mai departe în foșnetul frunzelor, pentru a se opri iar, ca să-și reia din nou goana, ca indianul pe urmele vînatului.

Încotro aleargă norii și vîntul cu atîta grabă ? Se duc ei oare, asemenea unor suflete rătăcite, să-și întîlnească semenii într-un sinistru sobor ? Ce pustii locuri și-au ales ei drept loc de întîlnire ? Unde-și vor încinge cumplita lor horă ?

Iată ! Acolo, peste îngustele margini ale pămîntului, pe imensa întindere a apelor. Acolo unde toată noaptea pot să-și dezlănțuie în voie furia, împletindu-și răcnetele cu ecourile ce răzbat din peșterile ostrovului care doarme liniștit în mijlocul valurilor mînioase, la mai bine de o mie de leghe depărtare. Din pustiurile neștiute ale lumii, uraganele se grăbesc și ele spre locul de întîlnire. Liberați de orice cătușe, nori și vînt se iau la trîntă, iar marea — desferecată și ea din zăgazuri — se zvîrcolește ca turbată, pînă cînd întreaga scenă se transformă într-un vîrtej al nebuniei.

Învolburate, valurile se înalță și se rostogolesc într-una pe întinderi fără de sfîrșit și fără de odihnă. Se ridică munți, se cască genuni, care dispar într-o clipă pentru a lua din nou chip din imensitatea clocotitoare a mării. Este o urmărire, o luptă, o ciocnire de valuri ce se sparg, o încleștare sălbatică ce se termină printr-o țîșnire de spume care luminează noaptea neagră ; o continuă schimbare de peisaj, de formă și culoare ; o luptă veșnic nepotolită. Talazurile se rostogolesc într-una, și cu cît noaptea devine mai cernită, cu atît mugesc mai tare vînturile și cu atît se ridică mai puternic milioanele de glasuri ale mării, unite într-un urlet sălbatic ce răzbate prin furtună : „O corabie !“ Corabia înaintează, luptînd vitejește cu stihiile dezlănțuite ; catargurile ei mari unduiesc, toată lemnăria tresare, încordată. Înaintează, cînd săltată pe culmea valurilor ce se umflă, cînd coborîtă în văgăunile apelor, ca și cum s-ar fi pus o clipă la adăpost de furia lor ; și peste toate, în aer și pe ape, domină glasurile furtunii ce strigă tot mai puternic : „O corabie !“

Corabia înaintează, continuîndu-și lupta ; îmboldite de cutezanța ei și de strigătele lor tot mai aprige, valurile mînioase își înalță capetele cărunte pe deasupra surorilor lor, pentru a o privi mai bine ; de departe, atît de departe cît pot cuprinde cu ochii marinarii de sus de pe punte,

prin întuneric, aleargă spre ea, cățărîndu-se unele peste altele, înaintînd în salturi, stîrnite de-o înspăimîntătoare curiozitate. Valurile se sparg sus, deasupra vasului, se ridică năprasnice și mugesc împrejurul lui ; apoi se îndepărtează, gemînd, ca să facă loc altora, și, văzînd că mînia lor e zadarnică, se risipesc în mii de stropi. Vasul continuă totuși să înainteze vitejește. Și, cu toate că mulțimea lacomă a valurilor îi încercuiește flancurile, lovindu-l greu noaptea întreagă, și cu toate că asaltul apelor învolburate nu slăbește nici în zori, el înaintează mereu ; lumini palide străbat din interiorul lui, unde călătorii dorm fără să aibă habar că moartea nemiloasă îi pîndește la cea mai ușoară pîrîitură a încheieturilor vasului, sau că dedesubt, în adîncimea de nepătruns, stă deschis, gata să-i înghită, mormîntul marinarului, de care nu-i desparte decît o biată scîndură.

Printre călătorii adormiți se aflau și Martin cu Mark Tapley ; dormeau greu, legănați de clătinările, pentru ei neobișnuite, ale vasului, fără să simtă nici aerul închis din cabină, fără să audă mugetele furtunii de afară. Era ziuă plină cînd Mark se trezi sub impresia unui vis : se făcea că se culcase într-un pat care se răsturnase peste el în timpul nopții. Și era mai aproape de adevăr decît s-ar fi părut, căci primul lucru pe care-l zări deschizînd ochii, fură propriile sale picioare care-l priveau, după cum povesti el singur mai tîrziu, de la înălțime, formînd aproape un unghiu drept cu restul trupului.

— Asta-i bună ! zise Mark reușind să se așeze ca lumea în pat, după sforțări nemaipomenite. E prima oară că am stat în cap o noapte întreagă !

— De, nu trebuia să te culci cu capul în partea de unde bate vîntul !... mormăi o voce dintr-un alt pat.

— Cu capul... unde ?

Omul repetă fraza.

— Bine, altădată am să știu — zise Mark — după ce voi consulta mai întîi harta locului, ca să mă orientez. Dar pînă una alta îți dau un sfat și mai bun : să nu te culci niciodată în vreo corabie, cîte zile ăi avea !

Omul scoase un mîrîit morocănos, oarecum aprobator, apoi se întoarse pe partea cealaltă și-și trase pătura peste cap.

— Că — își urmă domnul Tapley monologul — nimic pe lume nu-i mai prost decît marea. Nu știe niciodată ce vrea și nici ce să facă, și fiindcă n-are de lucru, n-are astîmpăr o clipă. Parc-ar fi un urs polar de la circ ; își clatină într-una capul de la dreapta la stînga și nu poate sta un moment liniștit. Lucru care dovedește o prostie fără seamăn...

— Tu vorbești, Mark ? întrebă dintr-un alt pat o voce slabă.

— Da, sau mai bine zis ceea ce a mai rămas din mine, după cincisprezece zile de zguduieli, răspunse domnul Tapley. Păcătoasă treabă ; de cînd sînt pe vaporul ăsta, trăiesc ca o muscă ; sînt mereu zvîrlit cînd de-un perete, cînd de altul, cînd cu capul în jos ; unde mai pui că mănînc puțin și lepăd mult, așa că n-aș putea jura că mai sînt tot Mark Tapley. Dar dumneavoastră cum vă simțiți în dimineața asta ?

— Foarte rău, zise Martin cu un geamăt trist. Of ! e groaznic !

— E un mare merit, murmură Mark sprijinindu-și într-o mînă capul dureros și privind împrejur cu un zîmbet destul de jalnic. Asta-i singura mea mîngîiere ! E un mare merit să mai fii vesel acum ! Virtutea poartă în ea propria-i răsplată. Așa e și cu veselia.

Mark avea dreptate, căci — fără doar și poate — cel care reușea să-și păstreze moralul ridicat în timpul unei călătorii în clasa a treia pe nobilul și rapidul vas de pasageri „The Screw" o făcea numai datorită propriilor sale mijloace ; proprietarii vasului nu contribuiau cu nimic la crearea unor condiții suportabile, după cum nu se îngrijeau nici de hrana acestor nenorociți. O cabină întunecoasă, scundă, înăbușitoare, cu paturi suspendate, în care stau înghesuiți bărbați, femei și copii, care de care mai suferinzi și mai nenorociți, nu poate fi, de bună seamă, un loc plăcut ; iar cînd aglomerația este atît de mare (și asta se întîmplă la fiecare călătorie), încît paturile și saltelele stau una lîngă alta pe podele, fără a se mai ține seama de confort, curățenie sau decență, este natural ca o asemenea stare de lucruri să ridice o stavilă de netrecut în fața oricăror sentimente de bună vecinătate, ba chiar

să constituie mai degrabă un imbold fățiș spre egoism și mojicie. Privind împrejurul lui, Mark vedea și simțea toate acestea și „se veselea" în sinea lui.

Se aflau acolo englezi, irlandezi, scoțieni, și oameni din Țara Galilor, fiecare cu legăturica lui cu hrană sărăcăcioasă, cu niște haine jerpelite și aproape toți cu o droaie de țînci după ei. Erau copii de toate vîrstele, de la cel de țîță pînă la fetișcana precoce. Toate speciile de suferințe ce rezultă din sărăcie, boală, emigrație forțată, necazuri, și dintr-o lungă călătorie pe timp urît — toate erau înghesuite în spațiul acela strîmt ; totuși, în mijlocul acestei sordide corăbii găseai mult mai puține nemulțumiri și toane rele și infinit mai multă bunăvoință și bunătate decît în multe saloane strălucitoare.

Mark privea deci gînditor în jur și se lumina la față. Ici, o bunică bătrînă îngîna un cîntec copilașului bolnav, legănîndu-l în brațele-i slăbănoage, mai neputincioase chiar decît ale pruncului ; dincolo, o biată mamă, cu un țînc pe genunchi, cîrpea hainele altuia mai mărișor, căutînd să-l potolească pe un al treilea care voia să i se cațere în brațe, săltîndu-se din culcușul înjghebat pe podea. Erau acolo bătrîni ce-și vedeau de micile lor treburi gospodărești cu atîta stîngăcie, încît ar fi părut caraghioși de n-ar fi arătat atîta zel și atîta bunăvoință ; mai erau apoi niște flăcăi voinici și arși de soare, adevărați uriași, ce se purtau față de cei din jur cu atîta gingășie, cum mai poți găsi numai în sufletul blajin al unui pitic din poveste. Pînă și idiotul ce se legăna toată ziulica în colțul lui se simțea îndemnat de exemplul celor din jur să dea și el o mînă de ajutor și tot trosnea din degete, încercînd să aline plînsul unui copilaș.

— Haide — zise Mark zîmbind cu gura pînă la urechi și făcînd totodată un semn din cap către o femeie de lîngă el, care își îmbrăca cei trei copii — dă-mi și mie unul, ca să păstrăm obiceiul din fiecare dimineață.

— Ai face mai bine să vezi de masă, Mark — zise repede Martin — în loc să pierzi vremea cu niște străini.

— De masă o să aibă ea grijă, zise Mark. Asta înseamnă o bună diviziune a muncii. Eu îi spăl copiii, iar ea ne prepară ceaiul. Nu m-am priceput niciodată

să fac un ceai bun, în schimb oricine e în stare să spele un copil.

Femeia, făptură firavă și bolnăvicioasă, aprecia bunătatea lui Mark, care-o învelea în fiecare noapte cu paltonul lui, el mulțumindu-se să doarmă în pat pe scîndura goală, acoperit numai cu pledul. Martin însă, care numai arareori se scula să privească în jur, se supără la auzul acestor cuvinte fără rost și-și manifestă nemulțumirea printr-un mormăit nerăbdător.

— Așa este, zău ! întări Mark pieptănînd părul copilului cu atîta îndemînare, de-ai fi zis c-ar fi fost de cînd lumea bărbier sau frizer.

— Ce tot îndrugi acolo ? întrebă Martin.

— Exact ce spuneți dumneavoastră — răspunse Mark — sau, mai bine zis, ceea ce ați fi vrut să spuneți adineaori. Sînt cu totul de părerea dumneavoastră. I-e tare greu și ei, sărmana.

— Ce i-e greu ?

— Să facă o călătorie atît de lungă pe o vreme ca asta și cu o spuză de plozi după ea, numai și numai ca să fie la un loc cu bărbatu-său. Ascultă, flăcăule, dacă nu vrei să-ți intre săpun în ochi și să te usture de mama focului — continuă domnul Tapley, adresîndu-se celui de al doilea băiețel pe care începuse să-l spele deasupra unui lighean, atunci fă bine și ține-i închiși.

— Și unde e bărbatu-său ? întrebă Martin, căscînd.

— Vai, tare mă tem — zise domnul Tapley mai încetișor — că nici ea singură nu prea știe unde. Să sperăm că-l va găsi. Ultima scrisoare i-a trimis-o lui bărbatu-său printr-o ocazie și mi se pare mie că nu s-au înțeles prea bine în privința locului de întîlnire ; dacă nu l-o găsi pe țărm, fluturîndu-și batista, ca pe copertele cărților cu cîntece, biata femeie o să aibă toate motivele să moară de supărare.

— Ce nebunie din partea unei femei să se îmbarce pe-un vapor ca să caute acul în carul cu fîn !... bombăni Martin și se trînti din nou pe pat.

Domnul Tapley se uită o clipă la el, apoi zise foarte liniștit :

— Da. Ce vrei ! Nici eu nu știu ce să cred. S-au despărțit de vreo doi ani, ea a rămas la țară, singură,

fără un ban, tot oftînd după clipa în care s-or întîlni iar. E ciudat s-o vezi aici ! E chiar extraordinar ! N-o fi în toate minţile... Altă explicaţie nu văd.

Martin era prea slăbit de răul de mare ca să mai răspundă ceva sau să mai dea vreo atenţie cuvintelor lui. Tocmai atunci, femeia care forma subiectul lor de conversaţie se întoarse cu o cană de ceai fierbinte, aşa încît Mark fu nevoit să pună capăt discuţiei. După masă, strînse patul lui Martin, apoi se urcă pe punte să spele vesela, care se compunea din două căni de tinichea pentru ceai şi dintr-un lighenaş de bărbierit din acelaşi solid material.

Trebuie s-o spunem din capul locului că Mark Tapley suferea şi el de rău de mare, ca orice alt om — bărbat, femeie sau copil — de pe vapor şi că se izbea de pereţi de fiecare dată cînd vasul se clătina, căzînd grămadă jos, cînd zguduitura era ceva mai puternică. Dar hotărît fiind, precum obişnuia să spună chiar el, „să iasă vesel" din cele mai neplăcute încercări, era viaţa şi sufletul pasagerilor de clasa a treia ; uneori te pomeneai că se opreşte în mijlocul unei conversaţii voioase şi se duce puţin mai încolo pentru a plăti cu vîrf şi îndesat tribut mării, după care se reîntorcea şi-şi continua povestirea cu acelaşi ton vesel şi plin de însufleţire, ca şi cum ar fi fost vorba de lucrul cel mai firesc din lume...

Nu se putea spune deci că buna lui dispoziţie creştea în măsura în care răul de mare i se potolea, pentru că nu cred să fi putut găsi alt om mai vesel, pe vapor, decît Mark ; în schimb, atunci cînd se simţea bine, putea să le aducă mai multe servicii pasagerilor mai suferinzi decît el şi căuta să le fie de folos în orice moment. Dacă din cerul posomorît se pogora o rază de soare, Mark cobora în grabă jos, de unde se întorcea aducînd de braţ o femeie, cîţiva copii, un bărbat, cărînd un pat, o cratiţă, sau un paner — în sfîrşit, ceva, însufleţit sau nu, care socotea el că are nevoie de aer. Dacă în timpul zilei, se întîmpla să fie vreme mai bună timp de un ceas sau două, şi dacă unii călători, care de obicei nu se mişcau de la locurile lor, voiau să-şi dezmorţească picioarele sau să se întindă pe catargurile de rezervă, pentru a încerca să mănînce cîte ceva, îl vedeai imediat pe dom-

nul Tapley în mijlocul grupului, împărțind unora pastramă și biscuiți, altora pahare de grog preparate cu mîna lui. Tăia copiilor friptura cu briceagul, spre bucuria lor, le spunea snoave marinarilor, citea cu voce tare un ziar cu știri răsuflate, îl auzeai cîntînd vreun cîntec vesel într-un grup de emigranți, îl vedeai ticluind scrisori către cei rămași în țară în numele celor care nu știau să scrie, sau împleticindu-se sub izbitura unui val și ieșind din baia de spumă cu răsuflarea tăiată ; într-un cuvînt, dădea o mînă de ajutor unuia sau altuia și făcea tot ce-i sta în putință pentru a le fi de folos tuturora.

Noaptea, cînd focurile pîlpîiau pe punte împrăștiind printre catarguri scîntei ce se ridicau amenințătoare spre pădurea de pînze, ca și cum ar fi vrut să nimicească vasul în cazul în care vîntul și valul, coalizate, n-ar fi izbutit să-l răpună, domnul Tapley se afla iarăși la postul lui. Fără haină, cu mînecile cămășii suflecate pînă la cot, se îndeletnicea cu diferite treburi culinare : gătea tot felul de mîncări ciudate, deși era recunoscut ca autoritate în această materie, și ajuta pe fiecare pasager să facă lucruri pe care nu le-ar fi făcut sau pe care nu și-ar fi închipuit vreodată că le poate face dacă ar fi fost lăsat de capul lui.

Pe scurt, n-a existat nicicînd persoană mai populară decît Mark Tapley pe bordul acestui prea nobil și rapid transatlantic cu numele de „Screw" ; stima de care se bucura printre pasageri ajunsese atît de generală, încît începuse să se întrebe dacă mai e vreun merit să fii întotdeauna cu zîmbetul pe buze în împrejurări atît de favorabile.

— Dacă lucrurile merg tot așa — își zicea domnul Tapley — nu cred că va fi cine știe ce diferență între vasul ăsta și „Balaurul albastru". Asta e soarta mea, să n-am niciodată vreun merit ! Încep să mă tem că destinul mi-a hărăzit o viață mult prea ușoară !

— Ei, Mark — îl strigă Martin, care stătea întins pe patul de alături — cînd o să se termine o dată povestea asta ?

— S-ar părea că săptămîna viitoare o să intrăm în port. Corabia merge destul de bine, adică atît de bine

cît poate merge o corabie, căci îndeobște eu n-am o părere prea bună despre ele.

— Nici eu, gemu Martin.

— Cred că v-ați simți mai bine dacă ați ieși pe punte, îi atrase atenția Mark.

— Da, ca să mă vadă doamnele și domnii de la clasa întîi — răspunse Martin, apăsînd cu dispreț asupra cuvintelor — printre toți cerșetorii îngrămădiți în maghernița asta infectă. Grozav de bine m-aș simți, n-am ce zice !

— Mulțumesc lui Dumnezeu că nu cunosc din proprie experiență simțămintele unui gentleman — zise Mark — dar eu aș crede, totuși, că domnia-sa s-ar simți cu mult mai bine acolo sus, la aer, decît aici, mai ales cînd domnii și doamnele acelea îl cunosc tot atît de puțin cît îi cunoașteți de pildă dumneavoastră, așa că n-ar avea de ce să se sinchisească unii de alții. Eu așa cred.

— Și eu îți spun — ripostă Martin — că n-ai dreptate să crezi ceea ce crezi, și că nu crezi bine.

— Se prea poate, zise Mark cu obișnuitul său calm. Asta mi se întîmplă adesea.

— Nu cumva îți închipui — întrebă Martin ridicîndu-se într-un cot și privindu-l furios pe tovarășul său — că-mi face mare plăcere să zac aici în pat ?

— Nu cred să existe casă de nebuni în lumea asta, — îi răspunse domnul Tapley — în care s-ar găsi vreun maniac în stare să gîndească așa ceva !

— Atunci pentru ce mă tot sîcîi și mă îmbii să mă scol ? Stau aici culcat, pentru că nu vreau ca într-o bună zi, cînd mi-o fi lumea mai dragă, să fiu recunoscut de vreun bogătaș care m-ar vedea acum călătorind în clasa a treia. Stau aici culcat pentru că vreau să mă ascund și pentru că nu vreau să afle cineva de situația în care mă găsesc, ca să nu ajung în Lumea Nouă pecetluit și etichetat drept un individ ajuns în ultimul hal de mizerie. Dacă aș fi putut călători la clasa întîi, m-aș fi simțit egalul celorlalți, dar cum nu s-a putut, mă ascund. Înțelegi ?

— Îmi pare foarte rău, zise Mark. Nu mi-am închipuit că vă puteți face sînge rău pentru atîta lucru !

— Bineînțeles, continuă stăpînul său. Cum ți-ai fi putut închipui așa ceva, dacă nu ți-am spus ? Eu nu

sînt ca tine, Mark ; tu te simți bine oriunde, umbli slobod și încolo și încoace. Tu poți să faci în anumite împrejurări anumite lucruri pe care eu nu le pot face și care ție ți se par foarte firești. Crezi că mai există pe acest vapor o singură ființă care să sufere, măcar pe jumătate, cît sufăr eu ? întrebă el ridicîndu-se de pe pat și uitîndu-se la Mark cu o expresie serioasă și întrebătoare în același timp.

Figura lui Mark era atît de încordată încît fața i se încreți se ca o pungă ; după aceea, tînărul își întoarse capul într-o parte părînd a cîntări cu toată gravitatea întrebarea, ca și cum cu greu îi putea găsi răspuns. Pînă la urmă, însuși Martin îl scoase din încurcătură : întinzîndu-se din nou pe pat și luînd în mînă cartea a cărei lectură o întrerupsese, îi spuse :

— La ce bun să-ți mai explic, cînd din tot ce ți-am mărturisit pînă acum văd că tot n-ai înțeles cît sufăr ! Fă-mi, te rog, un pic de grog rece și foarte slab, dă-mi un pesmet și comunică prietenei tale, care din păcate se află mult prea aproape de noi, să aibă grijă de plozi să fie ceva mai astîmpărați decît au fost noaptea trecută ; asta-i tot !

Domnul Tapley se grăbi să-i execute ordinele ; putem presupune că activitatea asta îi înteți din nou curajul, căci în timp ce le executa făcu de mai multe ori observația, rostită cu jumătate de gură, că în ceea ce privește meritul de a fi vesel, călătoria pe vapor avea incontestabil un mare avantaj asupra „Balaurului albastru". Mai îndrugă apoi că simțea o mare mîngîiere la gîndul că la debarcare va avea alături de el cea mai de seamă sursă a acestui merit și că nu se va despărți de ea niciodată, ori încotro și-ar îndrepta pașii ; dar nu dădu nici o explicație care să lămurească ce anume înțelegea el prin asta.

Pe vas domnea acum o însuflețire generală ; care mai de care făcea pronosticuri asupra zilei precise și chiar a orei la care aveau să sosească la New York. Pe punte era mai multă forfotă ca de obicei, căci toată lumea privea în zare, așa cum nu se mai întîmplase pînă atunci ; se ivise o nouă epidemie : călătorii își făceau zilnic bagajele, pe care seara le desfăceau din nou. Cei care aveau scrisori de predat, prieteni de văzut sau diverse planuri dinainte alcătuite de a se duce undeva sau de a face anumite lucruri, le repetau

de-o mie de ori pe zi ; și cum în această categorie intrau doar puțini călători (deoarece numărul celor care nu aveau nici o țintă precisă era cu mult mai mare) pe vas se aflau mai mulți auditori decît oratori.

Cei care fuseseră bolnavi tot timpul drumului se făcuseră bine, iar cei care se simțiseră bine se simțeau acum și mai bine. Un american ce călătorea sus, la clasa întîi, și care stătuse tot timpul înfofolit în blănuri și în impermeabile, se arătă deodată pe punte cu o pălărie cît toate zilele, neagră și lucioasă, veghind cu mare grijă asupra unei valize de piele, de culoare deschisă, în care se aflau haine, rufărie, perii, unelte de bărbierit, cărți, bijuterii și alte lucruri. Mergea cu mîinile adînc înfundate în buzunare, străbătînd puntea cu nările în vînt, ca și cum ar fi tras de pe acum în piept aerul libertății, care înseamnă (în orice împrejurare, e cazul să spunem) moartea pentru tirani și în care sclavii nu pot trăi. Un englez, despre care se vorbea că ar fi părăsit în mare grabă banca al cărei director era, luînd cu el nu numai cheia de la casa de bani, dar chiar și conținutul susnumitei case, perora cu patos despre drepturile omului, fredonînd mereu Marsilieza. Într-un cuvînt, o adîncă emoție cuprinsese tot vasul, căci pămîntul Americii era aproape ; atît de aproape, încît într-o noapte înstelată sosi pe bord un pilot, iar după cîteva ceasuri, spre dimineață, corabia ancoră, așteptînd vaporașul care urma să transporte pasagerii pînă în port.

În sfîrșit, nu mult după răsăritul soarelui sosi și vaporașul și, într-o oră și ceva (în care timp fochiștii de pe bord fură obiectul atenției generale, de parcă ar fi fost cel puțin îngeri sau diavoli) toți pasagerii fură îmbarcați. Printre aceștia se afla și Mark (care continua să vegheze asupra femeii cu cei trei copii) și Martin, care-și îmbrăcase iar hainele lui obișnuite, azvîrlindu-și pe umeri o manta veche, uzată, pe care avea de gînd s-o poarte pînă în momentul cînd se va ști despărțit pentru totdeauna de foștii lui tovarăși de drum. Vaporul cu aburi, care, atunci cînd își punea în funcțiune picioroangele, semăna, din cauza mașinilor de pe punte, cu o insectă uriașă sau cu un monstru antediluvian, pătrunse, în plină viteză, într-un minunat golf, iar pasagerii, după ce văzură

niște dealuri și cîteva insule, ajunseră în sfîrșit în dreptul unui oraș ce se desfășura pe o cîmpie.

— Acesta e Pămîntul Libertății, nu-i așa ? zise domnul Tapley privind în zare. Foarte bine. Sînt încîntat de cunoștință ! De altfel, după atîta noian de apă, orice petec de pămînt e pentru ochii mei o adevărată încîntare.

CAPITOLUL XVI

Martin părăsește nobilul și rapidul vas de pasageri „Screw", debarcînd în portul New York, din Statele Unite ale Americii. Face cîteva cunoștințe și ia masa la o pensiune de familie. Amănunte asupra acestor evenimente.

În regiunile mărginașe ale acestei țări a libertății domnea o oarecare agitație : cu o zi înainte avusese loc alegerea unui consilier comunal, și, cum asemenea eveniment stîrnește întotdeauna emoții vijelioase, prietenii candidatului care rămăsese mofluz găsiseră de cuviință să demonstreze frumusețea înălțătoarelor principii după care se conduceau — Alegerile libere și Libertatea de opinie — cotonogindu-și cîțiva dintre concetățeni, iar pe unul dintre ei, socotit ca deosebit de primejdios, urmărindu-l pe străzi pentru a-i reteza nasul. Se pare că dezlănțuirea acestor mici toane populare nu era un fenomen atît de neobișnuit încît să facă vîlvă ; a doua zi, totuși, strigătele vînzătorilor de ziare îi dădură importanța cuvenită. Aceștia proclamau cele petrecute, cu țipete stridente, pe toate străzile și ulițele orașului, pe chei și în port, ba chiar și pe puntea și în cabinele vaporului care, chiar înainte de-a ajunge la mal, fu asaltat și invadat de o sumedenie de tineri cetățeni americani, fiecare cu teancul respectiv de ziare.

— Cumpărați, domnilor ! striga unul. *New York Sewer* [1] de azi. A apărut *New York Stabberul* [2] ! Poftiți

[1] Cloaca New Yorkului.
[2] Viespea New Yorkului.

New York Family Spy [1] ! *New York Private Listener* [2] ! *New York Peeper* [3] ! *New York Plunderer* [4] ! *New York Keyhole Reporter* [5] ! *New York Rowdy Journal* [6] ! Aveți aci toate ziarele din New York, cu detalii amănunțite asupra acțiunii patriotice de ieri, în care liberalii au fost bine scărmănați ; citiți cum i s-au scos ochii unui cetățean din Alabama ; interesanta descriere a unei bătăi cu cuțitele în Arkansas ; toate știrile politice, comerciale și mondene. Ziare !... Ziare !... Cine mai dorește ziare ?

Luați *Cloaca !* striga altul. *Cloaca ! Cloaca !* de astăzi ! Tiraj de douăsprezece mii de exemplare, cu cele mai noi cursuri ale bursei din America și din lumea întreagă și știri maritime ; patru coloane de corespondență din țară și o descriere amănunțită a balului dat ieri seară de doamna White, la care s-au întrunit toate frumusețile și toată elita New Yorkului ; corespondentul special al ziarului dă ultimele amănunte inedite asupra vieții particulare a doamnelor ce se aflau acolo. Cumpărați *Cloaca !* Priviți, iată aici cîteva exemplare din tirajul de douăsprezece mii al *New York Sewerului ! Sewerul* demască cloaca din Wall-Street ; *Sewerul* prezintă în adevărata lumină cloaca din Washington ! Citiți reportajul despre flagrantul delict al secretarului de stat, comis la vîrsta de opt ani ; faptele nu sînt cunoscute decît de ziarul *Sewer,* care le-a obținut cu mari sacrificii de la propria lui doică. Cumpărați *Sewerul,* domnilor, ziarul *Sewer, New York Sewer* tras în douăsprezece mii de exemplare ; cu o coloană întreagă consacrată demascării cîtorva cetățeni din New York, ale căror nume le publicăm în întregime. Aveți aici un articol asupra judecătorului care alaltăieri ne-a dat în judecată pentru calomnie precum și tributul de recunoștință al *Sewerului* către juriații imparțiali care ne-au achitat precum și o dare de seamă despre ceea ce i-ar fi așteptat în cazul cînd ne-ar fi condamnat ! Citiți *Cloaca !* Poftiți *Cloaca !* Luați *Cloaca !*

---

[1] Spionul familiei New Yorkeze.
[2] Cel ce trage cu urechea la viața intimă a New Yorkului.
[3] Cel ce trage cu ochiul la viața intimă a New Yorkului.
[4] Jefuitorul new yorkez.
[5] Reporterul new yorkez care privește pe gaura cheii.
[6] Ziarul zurbagiul new yorkez.

Totdeauna la datorie, știe-tot, vede-tot ! Primul ziar din Statele Unite ! Un tiraj de douăsprezece mii de exemplare, care continuă să crească ! Luați *New York Sewer* !

— Iată prin ce minunate mijloace — șopti o voce aproape în urechea lui Martin — se exprimă patimile clocotitoare ale țării mele !

Fără să vrea, Martin se întoarse și văzu lîngă el un om cu fața palidă și scofîlcită, cu părul negru, ochii mici, dar vii, și cu o expresie curioasă, jumătate sarcastică, jumătate severă, care putea fi interpretată la prima vedere și într-un fel și în celălalt. Privindu-l mai bine, ai fi putut defini această expresie drept un amestec de șiretenie vulgară și de îngîmfare, dar definiția n-ar fi fost destul de satisfăcătoare. Numitul domn, pentru a-și da un aer mai important, purta o pălărie cu boruri largi, iar pentru a avea o atitudine cît mai gravă, își ținea brațele încrucișate pe piept. Purta un pardesiu albastru, cam jerpelit, lung pînă-n călcîie, pantaloni scurți și largi, tot albaștri, și-o vestă roasă, din piele de căprioară, peste reverele căreia se revărsa un jabou de dantelă soios, care ținea parcă să demonstreze că are aceleași drepturi cetățenești ca și celelalte atribute vestimentare și să facă o Declarație de Independență pe cont propriu. Omul stătea jumătate rezemat, jumătate așezat pe balustrada punții, cu picioarele de o lungime neobișnuită încrucișate neglijent ; avea un baston gros cu vîrf de metal, pe care-l purta agățat de braț cu un șnur cu canaf. Personajul acesta, astfel dichisit, vrînd să dea impresia unui om cu prestanță, repetă cu o grimasă ce-i strîmba puțin colțul drept al gurii și făcea să i se închidă ușor ochiul drept :

— Iată prin ce minunate mijloace se exprimă patimile clocotitoare ale țării mele.

Deoarece se uita la Martin, iar în jurul tînărului nu se mai găsea nimeni, acesta dădu din cap și zise :

— Faceți aluzie la...

— La acest templu al libertății raționale în care trăim și la crunta tiranie ce domnește în afară, rosti celălalt, arătînd cu vîrful bastonului spre un vînzător de ziare chior și grozav de murdar. Fac aluzie — continuă

el — la ceea ce provoacă invidia întregii lumi ; fac aluzie la liderii civilizației umane. Îmi îngădui să te întreb — zise el înfigînd autoritar în punte clonțul metalic al bastonului, ca și cum ar fi vrut să arate că el nu acceptă răspunsuri în doi peri — cum ți se pare țara noastră ?

— Deocamdată n-aș putea să vă răspund la întrebare — spuse Martin — pentru că nici n-am debarcat încă.

— Ai dreptate ; sînt însă sigur că nu te așteptai să vezi o națiune atît de prosperă...

Și-i arătă vasele care se înșirau de-a lungul cheiului, după care își învîrti bastonul prin aer, ca și cum ar fi vrut să includă în spusele lui văzduhul și chiar oceanul.

— Mda !... zise Martin. Nu știu. Ba, la drept vorbind, mă așteptam.

Domnul cu pardesiul albastru îi aruncă o privire șireată, declarînd că este bun diplomat.

— E și natural, spuse el. Ca filozof, îmi place să observ prejudecățile spiritului omenesc.

Întorcîndu-se apoi de-a binele spre Martin, declară, sprijinindu-se pe mînerul bastonului :

— După cum văd, ai adus cu dumneata obișnuitul tribut de josnicie, mizerie, ignoranță și crimă, pentru a le lepăda în sînul acestei mari Republici. Foarte bine. Să se importe cît mai multe încărcături de acest fel din bătrîna patrie. Se zice că atunci cînd un vas e pe punctul de a se scufunda, guzganii îl părăsesc. După părerea mea, zicala asta conține mult adevăr.

— Bătrînul vas la care faci aluzie mai ține un an, doi, răspunse Martin cu un zîmbet provocat în parte de spusele numitului domn, dar mai ales de felul destul de ciudat în care vorbea, accentuînd numai cuvintele scurte, monosilabice, iar pe celelalte lăsîndu-le în voia soartei, ca și cum și-ar fi făcut socoteala că fiind mai mari le poți lăsa de capul lor, pe cînd celor mai mici trebuie să le porți mereu de grijă.

— Speranța este doica micuței Dorințe, zice poetul, adăugă interlocutorul său.

Martin răspunse că auzise și el spunîndu-se că această virtute cardinală ar avea cîteodată și asemenea atribuții casnice.

— În cazul nostru — zise omul — vei vedea că nu va mai apuca să-și dădăcească pruncul.

— Asta urmează s-o arate timpul, zise Martin.

Domnul cu pardesiul albastru dădu din cap cu gravitate și întrebă :

— Care este numele dumitale ?

Martin i-l spuse.

— Vîrsta ?

Martin îșI spuse și vîrsta.

— Profesiunea ?

Martin îi răspunse și la această întrebare.

— Și unde ai de gînd să te duci ? îl întrebă iar respectivul domn.

— De astă dată — zise rîzînd Martin — nu vă mai pot răspunde, deoarece nici eu singur nu știu.

— Așa ? strigă domnul.

— Așa, zise Martin.

Domnul cu pardesiul albastru îșI puse bastonul sub brațul stîng, supunîndu-l pe Martin unei examinări ceva mai amănunțite și mai complete decît înainte. După ce-și termină inspecția, îi strînse mîna și îi zise :

— Mă numesc colonelul Diver și sînt editorul și redactorul lui *New York Rowdy Journal*, da, sînt editorul *Zurbagiului*.

Martin primi această comunicare cu tot respectul cuvenit.

— *Zurbagiul* — continuă colonelul — este, precum poate ai auzit, organul aristocrației orașului nostru.

— Cum ? zise Martin. Există o aristocrație în acest oraș ? Și din cine se compune ?

— Din inteligență — răspunse colonelul — din inteligență și virtute ; precum și din corolarul lor în republica noastră : din dolari.

Martin fu foarte încîntat să afle acest lucru, gîndindu-se că dacă prin inteligență și virtute se pot dobîndi capitaluri, apoi cu siguranță că în scurt timp va putea deveni și el un mare capitalist. Voia tocmai să-i exprime satisfacția pe care i-o prilejuia această veste bună, cînd fu întrerupt de căpitanul vaporului, care se apropie de ei ca să dea mîna cu colonelul ; văzînd un străin bine îmbrăcat pe punte (Martin îșI scosese pardesiul cel uzat) îi strînse mîna și lui.

Martin simți o mare ușurare, căci, în ciuda faptului că superioritatea inteligenții și a virtuții era recunoscută în această țară, ar fi fost cît se poate de umilit să apară în ochii colonelului Diver sub aspectul jalnic al unui călător de clasa a treia.

— Ce mai e nou, domnule căpitan ? zise colonelul.

— Nimic nou, domnule colonel, răspunse căpitanul. Ei, dar știi că arăți minunat. Aproape să nu te mai recunosc.

— A fost o călătorie plăcută ? întrebă colonelul luîndu-l deoparte.

— Hm, ce să spun, a fost destul de agitată. Am avut o vreme !...

Căpitanul vorbea — sau mai degrabă cînta — cu accentul caracteristic celor din Noua Anglie [1].

— Zău ? se miră colonelul.

— Îngrozitoare, domnule colonel, întări căpitanul. Să știi că am și trimis un băiat de pe vapor la dumneata la birou, cu lista pasagerilor.

— Nu mai ai încă unul la dispoziție ? întrebă colonelul cu un ton aproape sever.

— Ba da, cum să nu, și o duzină dacă vrei, domnule colonel !

— Unul mi-ajunge, dar să fie solid, ca să-mi ducă pînă acasă vreo duzină de sticle cu șampanie, răspunse colonelul cu un aer visător. Vasăzică ați avut o călătorie agitată.

— Da, grozavă.

— Stau destul de aproape, îi atrase din nou atenția colonelul. Îmi pare bine că nu v-ați plictisit pe drum, căpitane ! Dacă nu ai sticle de cele mari, nu face nimic. Băiatul poate să facă două drumuri cu cîte o duzină de sticle mici de fiecare dată. Și cum spuneai, nu v-ați plictisit pe drum, căpitane ?

— Ba a fost chiar o distracție grozavă, răspunse proprietarul corăbiei.

— Felicitările mele pentru acest succes, căpitane. Ai putea să-mi împrumuți totodată și un tirbușon și cîteva pahare, dacă ești atît de bun.

Se întoarse apoi către Martin spunîndu-i, în timp ce făcea niște arabescuri pe punte cu vîrful bastonului :

[1] Numele dat regiunii nord-estice a S.U.A.

— Zadarnic se unesc forțele naturii împotriva acestui nobil vas al țării mele ; el își vede de drum fără să-i pese de nimic.

Aducîndu-și aminte că în timpul acesta proprietarul și redactorul ziarului *Cloaca* luau o masă copioasă într-o cabină, în vreme ce într-alta redactorul amabilului ziar *Viespea* bea pe rupte, căpitanul își luă prietenește rămas bun de la amicul său, colonelul, și se grăbi să-i trimită sticlele de șampanie, știind (precum se va dovedi mai tîrziu) că dacă nu se pune bine cu redactorul *Zurbagiului*, acest potentat nu va aștepta nici pînă a doua zi pentru a-l defăima atît pe el cît și vasul său, cu litere de-o șchioapă, necruțînd nici memoria mamei sale, moartă de vreo douăzeci de ani.

Colonelul rămase singur cu Martin. Văzînd că tînărul e gata s-o pornească în altă direcție, îl opri, oferindu-se, din considerație pentru titlul său de englez, să-i arate orașul și să-l ducă, dacă dorește, într-o elegantă pensiune de familie.

— Dar în primul rînd — zise el — nădăjduiesc că-mi vei face plăcerea să mă întovărășești pînă la redacție, ca să bem un păhărel din șampania importată direct din Franța.

Atitudinea ziaristului era atît de prietenoasă și de ospitalieră, încît Martin se grăbi să accepte, cu toate că era încă destul de devreme. Îi dădu deci dispoziție lui Mark, care se ocupa de mama celor trei copii, ca, îndată ce va termina cu această familie și cu bagajele, să vină la redacția *Zurbagiului* pentru a primi noi instrucțiuni, după care descinse pe țărm în tovărășia noului său prieten.

Străbătură, nu fără greutate, trista mulțime a emigranților de pe chei, care stăteau strînși grămadă cu pături și bagaje pe pămîntul gol și sub cerul liber și păreau atît de dezorientați, de parcă ar fi picat dintr-o altă planetă ; merseră apoi cîtva timp de-a lungul cheiului, pe-o stradă aglomerată, mărginită de un șir nesfîrșit de birouri și depozite din cărămidă roșie, pe care se aflau agățate atît de multe firme scrise cu negru pe fond alb sau cu alb pe fond negru, cîte nu văzuse Martin în viața lui nici pe o întindere de cincizeci de ori mai mare. Intrară apoi într-o uliță

strîmtă și de acolo în alte străzi tot atît de înguste, pînă ce se opriră în fața unei case pe care stătea scris cu litere mari Rowdy Journal.

Colonelul, care umblase tot timpul cu mîna vîrîtă între cheutorile de la piept ale hainei, cu pălăria pe ceafă și clătinînd cînd și cînd din cap ca un om obosit de povara propriei sale mărimi, porni înainte pe o scară întunecoasă și murdară, conducîndu-l într-o cameră la fel de întunecoasă și de murdară, unde nu vedeai pretutindeni decît bucăți de ziare, de manuscrise și de șpalturi. La o măsuță care abia se mai ținea pe picioare, stătea un individ cu un cotor de pană între dinți și cu o foarfecă mare în mîna dreaptă, cu care făcea tăieturi într-un teanc de ziare. Era atît de caraghios, încît Martin cu greu își stăpîni rîsul, știind că colonelul Diver nu-l slăbește din ochi.

Individul care se îndeletnicea cu forfecatul era un tinerel scund, cu fața de-o paloare bolnăvicioasă, datorată în parte activității sale intelectuale, și în parte consumului excesiv de tutun, din care în chiar clipa aceea mesteca de zor mai să-și rupă fălcile. Dacă gulerul cămășii îi stătea răsfrînt peste o panglică neagră, iar părul lung și rar, pe care-l purta pe spate ca să nu acopere nimic din poetica sa fizionomie, era pe alocuri smuls din rădăcină, ceea ce explica marele număr de coșuri pe care le purta țanțoș pe frunte, nasul său, aparținînd în chip evident categoriei celor pe care invidioșii le numesc cîrne, își ținea vîrful ridicat cu un fel de sfidare plină de dispreț. Deasupra buzelor lui mijea o umbră de puf roșcat, o umbră atît de slabă, atît de invizibilă, încît, deși posesorul ei o încuraja să se îndesească prin toate mijloacele posibile, părea a fi mai curînd o urmă rămasă de la masa de dimineață (și atare presupunere ar fi fost justificată de vîrsta fragedă a ziaristului nostru) decît o mustață adevărată. Tînărul era adîncit în lucru și de fiecare dată cînd închidea foarfecele, fălcile lui făceau exact aceeași mișcare, ceea ce-i dădea o înfățișare fioroasă.

De cum îl zări, Martin socoti că trebuie să fie fiul colonelului Diver, speranța familiei, viitorul „articol de fond" al *Zurbagiului* ; ba chiar deschise gura pentru a declara că, fără îndoială, dumnealui este băiețelul colonelului,

adăugînd că-i tare nostim, așa cum se joacă de-a redactorul, cu toată seriozitatea vîrstei lui copilărești, cînd colonelul i-o luă înainte, făcînd prezentările :

— Corespondentul meu de război — rosti el cu mîndrie — domnul Jefferson Brick !

La auzul acestei recomandații neașteptate, Martin tresări fără să vrea, gîndindu-se la greșeala de neiertat pe care era cît pe aci s-o săvîrșească.

Domnul Brick păru mulțumit de impresia pe care o produse asupra străinului ; îi strînse mîna cu un aer protector, menit să-l liniștească și să-i aducă la cunoștință că nu e cazul să se teamă, căci el (Brick) nu-i va face nici un rău.

— După cît se pare, se vede că ai auzit și dumneata vorbindu-se de Jefferson Brick, spuse zîmbind colonelul. Anglia a auzit de Jefferson Brick, Europa a auzit de Jefferson Brick. Stai puțin ! Cînd ai părăsit dumneata Anglia ?

— Acum vreo cinci săptămîni, răspunse Martin.

— Vreo cinci săptămîni, repetă colonelul gînditor. Se așeză pe masă și începu să-și legene picioarele. Permite-mi să te întreb acum care din articolele domnului Brick au făcut o impresie mai puternică acum cinci săptămîni în parlamentul britanic și la Curtea din Saint James ?

— Pe cuvîntul meu... murmură Martin.

— Am motivele mele să cred — îl întrerupse colonelul — că cercurile aristocratice ale țării dumitale tremură la auzul numelui lui Jefferson Brick. Mi-ar face plăcere să aflu, chiar din gura dumitale, care din argumentele lui a dat lovitura de grație...

— Celor o sută de capete ale Hidrei corupte, ce se tîrăște astăzi prin praf sub amenințarea lanciei Rațiunii, și care împroașcă cu sînge bolta cerească, completă domnul Brick, care înainte de a cita din ultimul său articol își pusese pe cap o șapcă albastră cu cozoroc lucios de piele.

— Libațiunile libertății, Brick... îi suflă colonelul.

— Se fac cîteodată cu sacrificii de sînge, domnule colonel, continuă tînărul țipînd, și, rostind cuvîntul „sînge", mînui foarfecele cu atîta energie, încît ai fi crezut că vrea să sfîrtece pe cineva, acolo, pe loc.

După această frază profetică, tăcură și unul și altul și se uitară la Martin, în așteptarea unui răspuns.

— Pe viața mea — făcu Martin care își recăpătase între timp obișnuitul său sînge rece — n-aș putea să vă dau nici un fel de informație satisfăcătoare în legătură cu ceea ce m-ați întrebat. Adevărul este că...

— Stai ! strigă colonelul aruncînd o privire asupra corespondentului de război și dînd din cap la fiecare frază. Adevărul este că n-ai auzit niciodată vorbindu-se de Jefferson Brick, că n-ai citit niciodată ziarul nostru și că habar n-ai de covîrșitoarea lui influență asupra cabinetelor europene. Nu-i așa ?

— Tocmai asta voiam să vă spun, răspunse Martin.

— Stăpînește-te, Jefferson, rosti cu gravitate colonelul. Nu-ți ieși din fire ! Ah, voi, europenii ăștia ! Și acum să ciocnim un păhărel !

Și cu acestea, descinse de pe masă și scoase o sticlă de șampanie și trei pahare dintr-un coșuleț de după ușă.

— Domnule Jefferson Brick, zise colonelul împingînd spre el sticla, după ce umpluse mai întîi paharul lui Martin și apoi pe al său, fii bun și ține-ne un mic toast.

— Bine, aprobă corespondentul de război. Fiindcă apelați la mine, am să mă supun. Voi închina pentru *Zurbagiul* și pentru confrații săi, pentru această fîntînă a adevărului, a cărei apă este neagră, fiind plină cu cerneală tipografică, dar care totuși este destul de limpede pentru a oglindi în ea umbra destinului acestei țări.

— Bravo, bravo ! strigă colonelul în extaz. Trebuie să recunoști că limbajul prietenului nostru este înflorat !

— Adevărat, este înflorat, ce să spun, mărturisi Martin.

— Iată numărul de azi al ziarului nostru, adăugă colonelul întinzîndu-i jurnalul. Te vei convinge că Jefferson Brick este la postul său în avangarda civilizației omenești, susținător al purității moravurilor.

Zicînd acestea, colonelul se instală din nou pe masă. Domnul Brick luă loc lîngă el, și amîndoi se puseră pe băut. Se uitau din cînd în cînd la Martin care citea ziarul și schimbau priviri între ei. Cînd Martin își termină lectura, ceilalți doi tocmai goliseră cea de a doua sticlă de șampanie ; colonelul îl întrebă ce părere are despre ziar.

— E foarte personal, zise Martin.

Observația aceasta păru a-i face o deosebită plăcere colonelului, care declară că tocmai aceasta era și menirea ziarului său.

— Noi, cei de aici — întări domnul Jefferson Brick — ne bucurăm de o independență completă. Fiecare facem ce ne place.

— Judecînd după cele citite — răspunse Martin — există în acest oraș cîteva mii de oameni care, dimpotrivă, fac tocmai ceea ce nu le place ; asta ar fi oarecum reversul medaliei.

— Ei ! — zise colonelul, — aceștia trebuie să se plece în fața voinței atotputernice a instructorului public ; se mai găsește, pe ici, pe colo, cîte unul care încearcă să se împotrivească ; dar, în general, noi dăm directivele în ceea ce privește atît viața particulară cît și viața publică a cetățenilor noștri ; pentru că în fericita noastră patrie, ziaristica este o instituție tot atît de nobilă, ca, de exemplu...

— De exemplu, sclavia negrilor, îi suflă domnul Brick.

— Ab-so-lut just, făcu colonelul.

— Mă rog, zise Martin după o clipă de șovăire — aș putea să vă întreb, referitor la un fapt relatat în ziarul dumneavoastră ; dacă i se întîmplă des instructorului public (nu știu cum m-aș putea exprima ca să nu vă jignesc) să comită falsuri, să falsifice, de pildă, scrisori — urmă el văzînd că interlocutorul său rămîne la fel de calm și netulburat la cuvintele lui, de parcă i s-ar fi făcut un compliment — afirmînd în modul cel mai solemn că ele au fost scrise recent de oameni care sînt încă în viață !

— Mda... se întîmplă și asta din cînd în cînd, răspunse colonelul.

— Și publicul ce face atunci ? întrebă Martin.

— Le cumpără, răspunse colonelul.

Domnul Jefferson trînti un scuipat și rîse cu un aer aprobator.

— Le cumpără cu sutele de mii, continuă colonelul. Sîntem o națiune întreprinzătoare și știm să apreciem această calitate și la alții.

— Așadar, în America a comite un fals înseamnă a avea spirit întreprinzător ? întrebă Martin.

— Desigur, zise colonelul. Americanii au adoptat o seamă de lucruri bune care în alte părți ale lumii se

cheamă altfel. Voi europenii nu sînteți obișnuiți cu așa ceva, pe cîtă vreme la noi e ceva firesc.

„Da, așa este, se gîndi Martin. Și unde mai pui că nu stați prea mult la gînduri cînd e vorba să adoptați cît mai multe."

— În orice caz — zise colonelul aplecîndu-se ca să facă vînt celei de a treia sticle goale care se rostogoli pe podele pînă-n colțul camerei, lîngă celelalte două — oricare ar fi numele pe care i-l dăm noi, falsul, dragă domnule, nu în America a fost inventat.

— Cred că nu, răspunse Martin.

— Și nici celelalte dovezi de spirit întreprinzător n-au fost inventate aci.

— Inventate ? Nu, desigur.

— Bine, zise colonelul. Ceea ce înseamnă atunci că toate acestea au venit din fosta noastră patrie, așa că întreagă vina cade asupra ei, iar nu asupra celei noi. Și, cu asta, socot discuția încheiată ! Acum dumneavoastră fiți așa de bun și luați-o înainte. Eu rămîn ultimul ca să închid ușa.

Luînd spusele lui drept o politicoasă invitație de plecare, Martin coborî scara în urma corespondentului de război, care îl preceda cu un aer maiestuos. Colonelul încheia șirul ; părăsiră deci redacția ziarului ieșind în stradă. Pe drum, Martin nu se putea hotărî dacă trebuie să-l trateze pe colonel cu răceală, fiindcă avusese îndrăzneala să-i adreseze cuvîntul fără a-l cunoaște, sau dacă era mai bine să-i suporte grosolăniile, pe motiv că el și instituția lui ar putea să se prenumere printre așezămintele ce se aflau la mare preț pe acest pămînt al făgăduinței.

Adevărul este că colonelul Diver, la adăpostul solidei sale poziții sociale și cunoscînd ca nimeni altul opinia publică, nici nu se sinchisea de ceea ce putea gîndi despre el Martin, sau oricare altul ca el. Marfa lui, din belșug piperată, era făcută pentru vînzare și se vindea ; miile de cititori ai ziarului său n-aveau nici un drept să-l facă răspunzător de plăcerea ce-o resimțea savurînd aceste murdării, după cum un mîncău n-ar putea reproșa bucătarului propriile lui excese de mîncare. Nimic nu l-ar fi încîntat mai mult pe colonel decît să audă spunîndu-i-se că un om

ca el nu s-ar putea plimba așa, cu capul sus, pe străzile nici unui alt oraș din lume ; singura concluzie logică pe care ar fi tras-o, ar fi fost certitudinea perfectei concordanțe dintre materialul pe care-l conținea ziarul său și gustul publicului, și siguranța că el reprezintă cu adevărat tipul național american.

Merseră așa vreo milă și mai bine de-a lungul unei străzi, arătoase, care, potrivit informațiilor date de colonel, purta numele de Broadway și care, după afirmațiile lui Jefferson Brick „bătea toate bulevardele din univers". Cotind apoi pe una dintre numeroasele străzi ce porneau din această arteră principală, se opriră înaintea unei case cu un aspect mai mult decît modest și cu obloane la toate ferestrele ; cîteva trepte duceau spre ușa principală, vopsită în verde ; de o parte și de alta, balustrada avea un fel de ornamente albe care semănau cu niște ananași împietriți ; deasupra clopoțelului se afla o tăbliță mică, lunguiață, de metal, pe care era gravat un nume : *Pawkins* ; și, ca din întîmplare, patru porci se învîrteau în jurul casei. Colonelul bătu la ușă, ca un obișnuit al casei. O servitoare irlandeză scoase capul pe o fereastră de la etaj, să vadă cine bate. În timp ce femeia scobora scara, mai sosiră de prin vecini încă vreo doi-trei porci, care se alăturară celor din curte și cu care de comun acord se tolăniră într-o băltoacă, grohăind fericiți.

— Domnul maior este acasă ? întrebă colonelul intrînd.

— Întrebați de stăpînu-meu ? spuse fetișcana cu o urmă de șovăire ce lăsa să se înțeleagă că în casă erau maiori cîți frunza și iarba.

— Stăpînul ? se miră colonelul Diver, oprindu-se brusc și privind cu înțeles către corespondentul de război.

— Un lucru este sigur : că instituțiile imperiului britanic sînt grozav de degradante, domnule colonel, zise Jefferson Brick ! Stăpînul ! Ascultați și minunați-vă !

— Și, mă rog, de ce vă displace acest cuvînt ? întrebă Martin.

— Vreau să cred că acest cuvînt n-a fost niciodată folosit în țara noastră ! Asta e ! zise Jefferson Brick Numai o ființă ca femeia asta, care este încă străină de toate binefacerile formei noastre de guvernămînt, poate îndrăzni să-l rostească. La noi nu există stăpîni !

— Atunci, aici la dumneavoastră sînteți toți proprietari ? întrebă Martin.

Fără a-i răspunde, domnul Jefferson Brick intră în casă după proprietarul gazdei, iar Martin în urmă, zicîndu-și în sinea lui că mîndrii și independenții cetățeni care, cu înalta lor morală, îl recunoșteau pe colonel drept stăpînul lor, ar fi adus un mult mai vrednic omagiu zeiței libertății dacă ar fi dus viața unui biet iobag rus care doarme pe cuptor.

Colonelul îi conduse într-o cameră situată în fundul casei, la primul etaj, o încăpere luminoasă și încăpătoare, dar lipsită de orice confort ; între cei patru pereți — reci, albi și goi — nu se găsea decît un covor mizerabil, o masă enormă de sufragerie, lungă cît toată încăperea, și o sumedenie de scaune cu tăblia din trestie împletită. La capătul acestei săli impunătoare se afla o sobă cu cîte o scuipătoare mare de aramă de o parte și de alta ; soba se compunea din trei burlane de tablă așezate pe un grătar și lipite la mijloc, sistem frați siamezi. În fața sobei, un domn gras și cu pălăria pe cap se legăna într-un balansoar și scuipa la precizie, cînd în recipientul din dreapta sobei, cînd în cel din stînga. Un servitor negru, într-o vestă albă și soioasă, așeza pe masă două șiruri lungi de tacîmuri și din loc în loc, între ele, cîteva căni de apă ; apoi, făcînd înconjurul acestei mese festive, îndreptă cu niște degete murdare fața de masă și mai murdară, care stătea strîmb și se vede că nici nu fusese măcar scuturată după masa de dimineață. Soba împrăștia în cameră o căldură înăbușitoare ; combinată cu mirosul de supă de la bucătărie și cu acela al mucurilor de țigară din sus-menționatele scuipători, crea o atmosferă insuportabilă pentru cineva venit de afară.

Domnul din balansoar, care ședea cu spatele spre ușă și era complet absorbit de intelectuala sa îndeletnicire, nu băgă de seamă venirea oaspeților decît în clipa în care colonelul, apropiindu-se de sobă, oferi obolul său scuipătoarei din stînga, și asta tocmai în momentul cînd maiorul — căci el era domnul cel gras — se pregătea să facă la fel.

Maiorul Pawkins își întrerupse ocupația și zise, privind peste umăr cu o expresie calmă și plictisită totodată, de om care a petrecut o noapte albă. (Martin observase de altfel aceeași expresie și pe fața colonelului ca și pe aceea a lui Jefferson Brick.)

— Ce mai e nou, domnule colonel ?

— Domnule maior — răspunse acesta — vă aduc un gentleman proaspăt sosit din Anglia, care ar vrea să locuiască la dumneavoastră, dacă îi va conveni prețul.

Fără ca pe fața lui să se clintească un singur mușchi, maiorul dădu mîna cu Martin.

— Îmi pare bine de cunoștință, zise el. Nădăjduiesc că te simți bine.

— Mai bine ca niciodată, răspunse Martin.

— Nicăieri pe lume nu există motive atît de puternice ca să te simți bine, adăugă maiorul. Vei vedea că la noi soarele strălucește cu adevărat.

— Îmi amintesc totuși că l-am văzut uneori strălucind și în țara mea, spuse Martin zîmbind.

— Nu cred, ripostă maiorul imperturbabil.

Rostise aceste cuvinte cu o indiferență plină de stoicism, dar în același timp cu o fermitate ce nu îngăduia nici o contrazicere. Socotind deci discuția încheiată, maiorul își trase pălăria pe-o ureche, pentru a se putea scărpina mai în voie, după care îl salută pe domnul Jefferson Brick dînd plictisit din cap.

Maiorul Pawkins (originar din Pensilvania) se distingea printr-un cap enorm și o frunte gălbejită și foarte bombată ; datorită acestor privilegii, trecea drept un om de o excepțională inteligență, mai ales prin cafenele sau alte localuri asemănătoare. Abia ceva mai tîrziu băgai de seamă, văzîndu-i privirea îndobitocită și mișcările greoaie, că face parte dintre oamenii care — vorbind la figurat — au nevoie de mult spațiu ca să se poată întoarce în loc. Cît privește rezervele lui de deșteptăciune, avea obiceiul de a scoate cu orice prilej la iveală tot ce poseda (ba chiar și mai mult), făcînd întotdeauna un mare efect asupra cercului său de admiratori.

Probabil că tot din această cauză cucerise și considerația domnului Jefferson Brick, care, prinzînd un moment favorabil, îi șopti lui Martin la ureche :

— E unul dintre cei mai remarcabili oameni din țara noastră.

Nu trebuie totuși să ne închipuim că maiorul stîrnea admirația și simpatia semenilor săi doar prin manifestarea tuturor posibilităților sale intelectuale, pentru că domnia-sa era și un cap politic ; în toate chestiunile care puneau în joc onoarea și buna credință a țării, avea un principiu pe care îl enunța astfel : „Treci cu buretele pe deasupra și ia-o de la început" și datorită căruia își cucerise faima de mare patriot. În afaceri era îndrăzneț, sau, pentru a vorbi mai pe șleau, dovedea geniu în materie de escrocherii, pentru că nu exista cetățean mai priceput decît el în domeniul falimentelor bancare, al negocierilor de ipoteci sau al organizării de societăți pentru vînzări de terenuri în vest, vînzări care duceau la sapă de lemn și distrugeau sute de familii. Aceste talente îi făuriseră reputația unui admirabil om de afaceri. Era în stare să stea într-o cafenea cîte douăsprezece ore în șir, discutînd interesele națiunii, și să îndruge în tot acest timp verzi și uscate, mestecînd sau fumînd mai mult tutun și bînd mai mult *rum-toddy, mint-julep, gin-slint,* sau *cocktailuri* [1] decît oricare alta dintre cunoștințele sale. Iar aceste talente făcuseră din el un mare orator și un favorit al poporului. Într-un cuvînt, maiorul era un om de viitor și cu popularitate, așa încît putea nutri speranța că va fi trimis ca reprezentant al partidului popular în parlamentul statului, la New York, dacă nu chiar la Washington.

Dar cum prosperitatea unui cetățean nu merge totdeauna mînă în mînă cu devotamentul său față de treburile publice, și cum operațiile frauduloase nu sînt întotdeauna rentabile, maiorul se afla din cînd în cînd la strîmtoare. Din această cauză, doamna Pawkins deschisese o pensiune de familie, în timp ce maiorul trăia din veniturile soției sale, „așteptîndu-și vremea".

— Ai venit să ne vizitezi țara — zise maiorul — într-o epocă în care bîntuie o cumplită criză comercială.

— O criză alarmantă, adăugă colonelul.

---

[1] Diverse amestecuri de băuturi spirtoase.

— Într-o epocă de stagnare fără precedent, întări domnul Jefferson Brick.

— Îmi pare rău de cele ce aud, zise Martin. Sper totuși că această stare de lucruri nu va dura mult.

Martin nu cunoștea de loc America, pentru că, dacă ar fi cunoscut-o, ar fi știut că — după spusele cetățenilor americani, luați individual — afacerile sînt totdeauna în depresiune, totdeauna în stagnare, totdeauna într-o stare de criză alarmantă ; în vreme ce, în masă, sînt oricînd gata să-ți jure pe evanghelie, la orice oră din zi și din noapte, că America este cea mai înfloritoare și mai prosperă dintre ținuturile locuibile de pe glob.

— Sper că starea asta de lucruri nu va dura, spuse Martin.

— O, răspunse maiorul, cred că pînă la urmă ne vom descurca noi și o vom scoate la capăt.

— Avem destule resurse, confirmă proprietarul ziarului.

— Sîntem niște pui de lei, adăugă domnul Jefferson Brick.

— Avem în noi nepreţuite rezerve spirituale, reluă maiorul. Ei, dar nu bem un păhărel de *bitter* înainte de masă, domnule colonel ?

Colonelul primi propunerea cu entuziasm, așa că maiorul Pawkins le propuse tuturor să dea o raită pe la cîrciuma din apropiere care, zicea el, se afla la doi pași, în primul bloc din vecinătate. După care îi spuse lui Martin că în ceea ce privește costul pensiunii trebuie să ia legătura cu doamna Pawkins, pe care va avea plăcerea s-o cunoască la masă, adică după un sfert de ceas, căci dejunul se servea la ora două. Această precizare îi aminti că, dacă voia să-și bea *bitterul*, nu mai avea timp de pierdut, așa că maiorul o luă înainte, fără prea multă ceremonie, lăsîndu-i pe ceilalți liberi să-l urmeze, dacă găsesc de cuviință.

În clipa cînd maiorul se ridică din balansoarul instalat în fața focului, tulburînd aerul cald și plăcuta mireazmă de supă ce stăruia în nările celor de față, un iz puternic de mahorcă se răspîndi în cameră, acoperind toate celelalte mirosuri, iz care fără nici o îndoială emana chiar din îmbrăcămintea numitului domn. Mergînd în urma lui spre cîrciumă, Martin se gîndea că acest maior

trupeș, cu nepăsarea și indolența lui, nu putea fi comparat decît cu o buruiană dintr-o grădină publică, numai bună de smuls pentru a fi aruncată la gunoi spre binele celorlalte plante.

La cîrciumă întîlniră o mulțime de alte buruieni asemănătoare ; unele, pe cît de însetate pe atît de murdare, erau mult prea uscate în unele privințe, și mult prea pipernicite în altele. Dintre acestea făcea parte și un individ, care, după cum izbuti să afle Martin din convorbirea ce se înfiripă în timp ce-și beau *bitterul*, urma să plece chiar atunci pentru șase luni în vestul îndepărtat într-un turneu de afaceri, avînd drept bagaj și echipament de călătorie doar o pălărie lucioasă și o valiză mică de piele galbenă, ambele asemănătoare pălăriei și valizei pasagerului de pe „Screw".

Se întorceau cu toți agale (Martin la braț cu domnul Jefferson Brick, în timp ce în fața lor mergeau umăr la umăr maiorul și colonelul), dar, deodată, cînd nu mai aveau decît o casă sau două pînă la locuința maiorului, auziră dangătul răsunător al unui clopot. La auzul acestui sunet, colonelul și maiorul o rupseră la fugă ca nebunii, urcară treptele de la intrare și dispărură pe ușă (care era întredeschisă), în timp ce domnul Jefferson Brick, smulgîndu-se de la brațul lui Martin, o tuli și el în aceeași direcție, făcîndu-se nevăzut.

„Doamne sfinte ! se gîndi Martin. S-o fi aprins casa ! Era un clopot de alarmă !"

Dar nu se zărea nici fum, nici flăcări și nici nu mirosea a ars. În timp ce Martin rămăsese nehotărît pe loc, alți trei domni, ale căror fețe exprimau groază și neliniște veniră în salturi uriașe de după colțul străzii, se ciocniră unii de alții pe treptele de la intrare disputîndu-și întîietatea, după care dădură buzna în casă, într-o nemaivăzută învălmășeală de mîini și de picioare. Împins de curiozitate, Martin se luă după ei, și cu toate că mergea repede, fu îmbrîncit, dat la o parte și întrecut de alți doi gentlemani, ce păreau, după mișcări, cuprinși de aceeași agitație.

— Unde este ? îl întrebă Martin gîfîind pe un negru peste care dădu pe coridor.

— În sufragerie ; dom' colonel păstrat scaun la dumita alături de el.

— Scaun ?

— Da, pentru masă, domnu.

Martin îl privi o clipă năuc, apoi izbucni într-un hohot de rîs nebunesc, la care omul, cu buna dispoziție caracteristică negrilor și din dorința de a-i fi pe plac, răspunse cu atîta voie bună, încît dinții lui albi sclipiră ca luminați de soare.

— Ești cel mai simpatic individ pe care l-am întîlnit pînă în momentul de față în țara asta ! zise Martin bătîndu-l pe spate. Mi-ai făcut mai multă poftă de mîncare decît toate *bitterele* din lume !

Și cu aceste cuvinte intră în sufragerie și-și făcu drum pînă la scaunul pe care colonelul i-l rezervase alături de el, aplecîndu-l și sprijinindu-l cu speteaza de masă. (Menționăm în treacăt că între timp colonelul aproape că și terminase masa).

În sală se mai aflau vreo optsprezece-douăzeci de persoane, dintre care cinci sau șase doamne, strînse ciopor unele lîngă altele într-un grup de sine stătător. Cuțitele și furculițele erau mînuite într-un ritm aproape vertiginos, iar de vorbit nu se prea vorbea, din instinct de conservare, fiecare părînd că vrea să înfulece cît mai mult, ca și cum s-ar fi așteptat ca pînă la masa de a doua zi de dimineață să treacă prin toate chinurile foametei și s-ar fi socotit deci obligat să-și satisfacă această primă necesitate firească. Fripturile de pasăre, care constituiau pare-se felul de bază al meniului (pentru că la un cap al mesei era un curcan, la celălalt două rațe, iar la mijloc două găini), dispărură atît de repede, de parcă făcuseră aripi și zburaseră drept în gîtlejurile comesenilor. Stridiile, fierte sau marinate, își părăseau adîncile castroane, în care sălășluiau, dispărînd și ele, cu duzinele. Murăturile cele mai picante se mistuiau văzînd cu ochii. Unii înghițeau cîte un castravete întreg fără a clipi măcar, de parcă ar fi fost cea mai inofensivă bomboană. Enorme cantități de alimente indigeste se topeau cum se topește gheața la soare. Era un spectacol solemn și înspăimîn-

tător. Indivizi suferinzi de dispepsie se ghiftuiau cu mîncare, întreținîndu-și astfel nopțile de tortură ; oameni uscățivi cu obrajii supți, scofîlciți, simțind că poftele lor destructive nu sînt încă îndestulate, căutau acum din ochi, lacomi, dulciurile. Chinurile prin care trecea, în fiecare zi, la ora mesei, doamna Pawkins, nu le poate nimeni zugrăvi. Avea doar o singură consolare : că de obicei totul se termina foarte repede.

Colonelul, după ce isprăvi de mîncat (eveniment ce avu loc tocmai în momentul cînd Martin abia se pregătea să înceapă și întinsese farfuria așteptînd să fie servit cu o bucată de curcan fript), îl întrebă ce părere are despre comesenii lui, care veneau din diferite state ale Americii, și dacă nu dorește să știe unele amănunte asupra lor.

— Spune-mi, te rog — întrebă Martin — cine-i fetița asta slăbuță, cu ochi mari și rotunzi din fața noastră ? S-ar părea că n-are pe nimeni, nu văd care dintre doamnele de față ar putea să fie mama ei sau persoana care să îngrijească de ea.

— Vorbești de doamna în albastru, stimate domn ? întrebă colonelul cu un aer semeț. Este doamna Jefferson Brick.

— Nu, nu — zise Martin — vorbesc de fetița asta, ca o păpușă, care stă chiar în fața noastră.

— Domnule — exclamă colonelul — ți-am spus doar că este doamna Jefferson Brick !

Martin se uită la colonel și văzu că acesta nu glumea.

— Ce vorbești ! făcu Martin. În cazul ăsta s-ar putea să auzim într-o bună zi și de un Brick mititel.

— Există doi pînă acum, stimate domn, zise colonelul. Mama lor semăna atît de mult cu un copil, încît Martin nu se putu stăpîni să nu-i împărtășească și vecinului său această impresie.

— Da — răspunse cu superioritate colonelul — unele instituțiuni dezvoltă natura omenească, pe cînd altele o întîrzie. Jefferson Brick — adăugă el după o clipă de tăcere privindu-și redactorul — este unul dintre oamenii cei mai remarcabili din țara noastră !

Aceste cuvinte fură mai curînd șoptite decît rostite, căci distinsul personaj despre care se vorbea stătea chiar lîngă Martin, în partea cealaltă.

— Domnule Brick — zise Martin întorcîndu-se către el și adresîndu-i cuvîntul nu atît pentru că-l interesa răspunsul, cît pentru a lega o convorbire — spune-mi, te rog, cine este (era să zică tînărul, dar socoti mai prudent să evite acest epitet) cine este domnul acela mărunțel, cu nasul roșu ?

— Este profesorul Mullit, domnule, răspunse Jefferson.

— Aș putea să știu ce anume predă ?

— Educația.

— Atunci e un fel de pedagog, nu-i așa ? îndrăzni să adauge Martin.

— Este un om cu înalte facultăți morale — răspunse corespondentul de război — un om deosebit de înzestrat. Cu ocazia ultimelor alegeri prezidențiale s-a simțit dator să-l renege și să-l demaște pe propriul lui tată, pentru că acesta votase cu cine nu trebuia. Sub pseudonimul „Suturb", adică „Brutus" inversat, a scris de atunci o serie de pamflete violente. Este unul dintre cei mai remarcabili oameni din țara asta, domnule.

„Un lucru e sigur — își spuse Martin — că în țara asta oamenii remarcabili sînt ca frunza și ca iarba."

Continuîndu-și investigațiile și aflînd că erau de față nu mai puțin de patru maiori, doi colonei, un general și un căpitan, Martin se gîndi în sinea lui că într-adevăr armata americană nu ducea lipsă de ofițeri ; se întrebă însă dacă ofițerii aceștia făceau instrucție unii cu alții sau, dacă nu, de unde recrutau soldați pentru atîta ofițerime. Nu exista măcar o singură persoană printre cei prezenți care să nu poarte un titlu ; cei care nu aveau nici un grad militar, erau doctori, profesori sau pastori. Trei domni uscățivi și antipatici veniseră în misiune, trimiși de diferite state vecine : unul avea de rezolvat nu știu ce chestiuni financiare, altul nu știu ce chestiuni politice, iar al treilea nu știu ce chestiuni religioase. Printre femei se aflau : doamna Pawkins, uscată, ciolănoasă și tăcută și o fată bătrînă cu o figură colțuroasă, aprigă

apărătoare a drepturilor femeii, subiect despre care ținuse nenumărate conferințe ; cît despre celelalte doamne, erau atît de lipsite de personalitate, încît oricare dintre ele ar fi putut face un schimb integral cu inteligența vecinei sale, fără ca nimeni să bage de seamă. De fapt, se pare că dintre toți cei prezenți erau singurele persoane care nu făceau parte dintre cele mai ilustre figuri ale Americii.

Majoritatea comesenilor se ridicaseră rînd pe rînd și părăsiseră încăperea imediat după ce terminaseră masa ; în general, însă, toți făceau un scurt popas lîngă sobă, lîngă scuipătoarele de metal, unde-și curățau bine gîtlejul. Totuși, cîțiva, mai sedentari decît ceilalți, rămaseră la masă încă vreun sfert de oră și nu se ridicară decît o dată cu doamnele. În momentul acela toată lumea se pregăti de plecare.

— Unde se duc ? îl întrebă Martin la ureche pe domnul Jefferson Brick.

— Fiecare în camera lui de culcare.

— Nu avem deci desert, nici nu se face conversație după masă ? întrebă Martin, căruia i-ar fi plăcut să se mai destindă un pic, după oboseala unei călătorii atît de lungi.

— Noi sîntem oameni ocupați, nu avem timp de pierdut, i se răspunse.

Doamnele ieșiră din cameră în monom. Domnul Jefferson Brick și ceilalți domni însurați, care mai rămăseseră, moțăiau ușor din cap în chip de salut în clipa cînd soțiile lor ieșeau pe ușă, mulțumindu-se cu această sumară dovadă de politețe. Martin găsi că purtarea lor nu era prea galantă, dar își păstră părerea pentru sine, nerăbdător să asculte și să învețe cîte ceva din discuțiile acestor oameni foarte ocupați, care se strînseseră în jurul sobei — ca și cum plecarea reprezentantelor sexului slab le-ar fi luat o piatră de pe inimă — și foloseau cu prisosință scuipătorile și scobitorile.

La drept vorbind nu se alese cu mare lucru din discuția lor, căci mai toate schimburile de vederi se puteau reduce la un singur cuvînt : dolari. Toate preocupările,

speranțele, bucuriile, simțămintele, virtuțile și prieteniile acestor oameni păreau să se rezume la dolari. Asta era baza oricărei discuții, chiar dacă, întîmplător, se mai strecura și alt subiect. Oamenii erau cîntăriți în dolari, iar faptele tot în dolari erau evaluate ; viața era scoasă la mezat, evaluată, pusă în vînzare și adjudecată în raport cu dolarii pe care îi putea produce.

După dolari, lucrul cel mai apreciat erau mijloacele de a-i obține. Cît despre inutilul, neînsemnatul lest ce se cheamă „onoare" și „cinste", era evident că, cu cît îl puteai arunca mai curînd în mare de pe vasul „Bunei Reputații" și al „Bunei Credințe", cu atît aveai mai mult loc pentru încărcătura de dolari. Fă din comerț o vastă minciună și o imensă hoție ; din stindardul națiunii o zdreanță inutilă ; întinează-i stelele una cîte una și sfîșie-i pe rînd benzile, așa cum ai smulge galoanele de pe mîneca unui soldat degradat. Da, poți face orice pentru dolari. Căci ce importanță putea să aibă pentru ei un simplu drapel ?

Vînătorul care, cu riscul de a-și frînge gîtul, urmărește călare o vulpe, ajunge de multe ori să scape dîrlogii. Așa se întîmplase și cu domnii aceștia. În ochii lor, cel mai bun patriot era acel care răcnea mai tare și care se dovedea cel mai puțin preocupat de cinste. Cel mai de seamă om era cel care, tîrît de furia oarbă a intereselor personale, justifica în ochii celorlalți, prin exemplul lui, propria lor ticăloșie. Așa că, în mai puțin de cinci minute, Martin află, din crîmpeiele de conversații ce se închegară în jurul sobei, că e un lucru vrednic de laudă să vii în adunările legislative cu pistoale, bastoane cu șiș și alte fleacuri inofensive de același gen ; să-ți apuci adversarii de beregată, cum fac cîinii și guzganii ; să urli, să amenințI și să te impui prin atacuri asupra vieții particulare — că acestea toate erau tot atîtea isprăvi vitejești. Nu erau atentate împotriva libertății ; nu constituiau pentru ea lovituri mult mai grele decît cele date de iataganul sultanului ; nu, dimpotrivă, era o tămîie rară, prețioasă, al cărei miros

gîdila plăcut nările patriotice și se ridica de pe altarele ei pînă în al șaptelea cer al gloriei.

În vreo două rînduri, cînd conversația începu să lîncezească, Martin puse unele întrebări, cît se poate de firești venite din partea unui străin, asupra poeților naționali, teatrelor, literaturii și artei. Dar informațiile pe care le obținu în aceste diverse domenii se rezumau la aprecieri asupra creațiilor cîtorva intelectuali de elită de calibrul colonelului Diver, al domnilor Jefferson Brick și compania, care excelau, pe cît se pare, în schițe umoristice de o grosolănie fără seamă, numite *screamer* [1].

— Noi sîntem oameni de afaceri — spuse unul dintre căpitani, originar din vest — și n-avem timp să ne ocupăm de ideile altora. Cînd le găsim în ziare, printre alte lucruri de un real interes, le suportăm, dar cu cărțile n-avem ce face.

După aceea, generalul, care se cutremura de groază numai la gîndul că ar trebui să citească un singur rînd care să nu fie în legătură nici cu comerțul, nici cu politica și nici tipărit în vreun ziar, întrebă dacă domnii n-ar vrea să bea ceva ?

Cea mai mare parte dintre cei de față găsind ideea foarte judicioasă și cît se poate de binevenită, se strecurară, unul cîte unul, spre cîrciuma din blocul vecin. De acolo fiecare avea să se ducă probabil la magazinul sau la biroul său ; apoi se vor întoarce la bar, pentru a discuta din nou despre dolari și pentru a se cultiva citind și comentînd diverse *screamers*, pentru ca, pe urmă, fiecare să se ducă să sforăie în sînul familiei.

„Se pare — își zise Martin depănînd mai departe firul gîndurilor — că acesta este singurul fel de distracție în comun pe care-l acceptă." Gîndul i se îndreptă apoi spre dolari, demagogi și baruri și se întrebă în sinea lui dacă în adevăr această națiie era atît de ocupată pe cît pretindea, sau pur și simplu nu era în stare să guste plăcerile vieții de familie și de societate.

Era o problemă greu de rezolvat, care devenise și mai complicată în urma celor auzite și văzute pînă în acel

[1] **La argou**, ceva similar cu „bancuri senzaționale".

moment. Se așeză deci la masa rămasă pustie și, lăsîndu-se copleșit de nesiguranța și obstacolele legate de situația sa precară, suspină adînc.

Printre comesenii de la pensiune, Martin observase un bărbat între două vîrste, cu ochii negri și fața bronzată, care îi atrăsese atenția prin felul său cuviincios de a fi și prin figura lui deschisă ; nu putuse însă obține nici o informație asupra lui de la vecinii de masă, care păreau a-l socoti nedemn de atenția lor. Omul acela nu luase parte la conversația din jurul sobei și nici nu ieșise împreună cu ceilalți.

Auzindu-l pe Martin suspinînd pentru a treia sau a patra oară, îi adresă cîteva cuvinte prietenoase, ca și cum ar fi dorit să intre în vorbă fără a-și impune totuși prezența. Intenția lui era atît de vădită, dar manifestată cu atîta delicatețe, încît Martin simți față de el o adîncă recunoștință, pe care se grăbi să i-o arate prin răspunsul pe care i-l dădu.

— Nu te voi întreba — zise zîmbind străinul în timp ce Martin se ridica de pe scaun pentru a se apropia de el — ce părere ai despre țara noastră, căci îmi închipui ce simți în momentul de față. Dar cum sînt american și, ca orice american, trebuie să încep conversația printr-o întrebare, te voi întreba cum îți place colonelul ?

— Dumneata pari să fii un om atît de sincer — răspunse Martin — încît îți voi mărturisi fără prea multă șovăială că nu-mi place de loc. Trebuie totuși să adaug că îi sînt obligat pentru amabilitatea sa, căci dînsul m-a adus aici la pensiune și a intervenit să fiu primit în condițiuni acceptabile, zise el, amintindu-și că înainte de plecare colonelul îi șoptise că totul se aranjase precum dorise.

— Nu prea ai de ce, îi răspunse scurt străinul. Din cînd în cînd colonelul se urcă pe bordul vapoarelor care intră în port ca să culeagă ultimele știri pentru ziarul său și profită de ocazie ca să agațe călătorii în căutare de pensiune ; cred că pentru treaba asta încasează un comision, pe care patroana i-l scade din nota lui de plată săptămînală. Sper că nu te-am jignit spunîndu-ți asta ? se grăbi el să adauge, văzînd că Martin se înroșise.

— Cum m-ai putea jigni dumneata, scumpe domn, protestă Martin strîngîndu-i mîna prietenește. La drept vorbind, eu...

— Spune ! îl încurajă străinul, așezîndu-se lîngă el.

— Ca să fiu sincer — zise Martin fără să mai stea la gînduri — nu prea pot să pricep cum a scăpat colonelul ăsta neciomăgit pînă acum.

— Ei, ba de ciomăgit a fost el ciomăgit, în vreo două rînduri, răspunse liniștit străinul. Colonelul face parte din tagma indivizilor de care vorbea marele Franklin, cu un deceniu înainte de sfîrșitul veacului trecut, prevestind că ei vor duce țara aceasta la pierzanie. Nu știu dacă dumneata ai cunoștință de faptul că Franklin a declarat în public că persoanele defăimate de ticăloșii de teapa acestui colonel sînt îndreptățite să răspundă cu bîta la mîrșăviile lor, atunci cînd legile țării și opinia publică nu-i reabilitează.

— Nu știam — zise Martin — dar sînt încîntat s-o aflu și găsesc că acest precept îi face onoare lui Franklin, cu atît mai mult cu cît... și se opri, iar, șovăind.

— Hai, spune ! îl îndemnă celălalt surîzînd, ca și cum ar fi știut dinainte cuvintele ce-i stăteau pe buze noului său prieten.

— Cu atît mai mult — continuă Martin — cu cît, din cîte am înțeles pînă acum, a avut mare curaj, chiar pentru vremea lui, să-și afirme în această țară a libertății, în mod deschis, o părere care să nu fie în acord cu orînduirea.

— Da, sigur c-a avut mult curaj. Dar crezi că nouă, azi, ne-ar trebui mai puțin ca să vorbim despre lucrurile astea ?

— Nu, zise Martin, ba chiar mai mult decît i-a trebuit lui.

— Ai dreptate ; ai toată dreptatea. Sînt sigur că în țara asta n-ar putea trăi nici un scriitor satiric. Dacă mîine, un Juvenal sau un Swift ar apărea în mijlocul nostru, i s-ar face repede de petrecanie. Dumneata, care ai oarecare cunoștințe despre literatura noastră, poți să-mi citezi numele vreunui scriitor născut și crescut în

America, și care să fi analizat greșelile poporului nostru, greșelile generale, nu numai ale unui anume partid, fără să devină ținta celor mai odioase și mai crîncene atacuri, persecuțiilor, urii și intoleranței celei mai înverșunate ? Eu nu știu nici unul. Ți-aș putea însă pomeni numele unor scriitori de bună credință, care, încercînd să descrie viciile și defectele noastre, s-au văzut siliți să anunțe că în ediția a doua pasajul cu pricina a fost sau suprimat, sau modificat, dacă nu chiar înlocuit cu altul plin de laude.

— Cum e posibil așa ceva ? întrebă Martin îngrozit.

— Gîndește-te la tot ce ai văzut și ai auzit astăzi, începînd cu colonelul — zise prietenul său — și-ți vei da seama cum de este posibil. Ah ! dacă n-ai întreba cum pot exista asemenea indivizi, asta ar fi altceva. Să sperăm însă că nu sînt exemplarele reprezentative ale gîndirii și ale moralei americane ; cert este însă că soiul ăsta de oameni dețin puterea ; numărul lor este foarte mare și deseori se întîmplă ca tocmai ei să ne reprezinte țara. Nu vrei să ieșim puțin ?...

Noul său prieten avea un fel de a fi atît de simplu, de lipsit de afectare, și părea atît de convins că Martin nu va abuza de încrederea lui, încît tînărul, care nu mai văzuse încă la nimeni atîta demnitate și atîta încredere în oameni, se simți atras către el.

Așa că, fără nici o șovăire, Martin îl luă de braț pe american și ieșiră împreună ca doi buni prieteni.

Probabil că unui om plămădit din același aluat ca el îi fuseseră adresate următoarele versuri de către un ilustru călător ce vizitase aceste ținuturi cu aproape patruzeci de ani în urmă și observase, cum au făcut-o și alții după el, viciile și scăderile acestui popor, în contrast cu pretențiile lui extravagante — scăderi pe care nu și le-ar fi putut închipui atunci cînd visa, în îndepărtata lui patrie, la țara tuturor libertăților :

Din cauza lor, țară a lui Columb, zilele-ți sînt numărate,
Căci fructele tale sterpe, cum nu se află sub soare,
Crude s-arată la față și putred le e tot miezul.
Pînă s-ajungă în vară, vor cădea în praf, fulgerate.

CAPITOLUL XVII

Martin își lărgește cercul cunoștințelor găsind o minunată ocazie de a pune în balanță rezultatele propriei sale experiențe cu ale lui Lummy Ned din Regimentul de cavalerie ușoară din Salisbury, așa cum i-au fost relatate de prietenul acestuia, domnul William Simmons.

În tot acest timp Martin, consecvent cu sine însuși, uitase cu desăvîrșire de Mark Tapley, ca și cum nici n-ar fi existat vreodată cineva cu acest nume, și chiar dacă, uneori, figura lui îi apărea în gînd, o înlătura imediat, ca pe un lucru care poate să mai aștepte, sau la care are tot timpul să revină. Cînd se pomeni însă din nou în stradă, îi trecu prin minte că s-ar putea totuși ca bietul Mark Tapley să se fi plictisit de atîta așteptare în fața redacției lui *Rowdy Journal*. Îi explică deci noului său prieten că i-ar fi recunoscător dacă ar binevoi să-l însoțească pînă acolo, ca să pună la punct și această chestiune.

— Fiindcă veni vorba de afaceri — zise Martin — fie-mi îngăduit să te întreb, la rîndul meu, dacă ocupațiile dumitale te obligă să locuiești în acest oraș, sau dacă ești, ca și mine, un simplu vizitator ?

— Un simplu vizitator, răspunse prietenul său. M-am născut în statul Massachussets, unde locuiesc și acum, într-un orășel liniștit. Foarte rar mi se întîmplă să vin în aceste cetăți aglomerate și pot să te asigur că pe măsură ce le cunosc mai bine îmi face din ce în ce mai puțină plăcere să le vizitez.

— Ai fost vreodată în străinătate ? întrebă Martin.

— O, da.

— Și, ca toți cei care călătoresc, te-ai întors și mai legat de cămin și de țara dumitale, nu-i așa ? întrebă Martin privindu-l cu curiozitate.

— De cămin da, răspunse prietenul. Iar de țara mea numai ca teritoriu pe care se află căminul meu.

— S-ar părea că ai anumite rezerve, spuse Martin.

— Da, în cazul în care m-ai fi întrebat, de exemplu, dacă la înapoiere am trecut mai ușor cu vederea scăderile țării noastre, dacă am simțit mai multă simpatie față de cei care se pretind prietenii acestei țări (pentru suma de X dolari pe zi), dacă am fost mai indiferent față de anumite procedee care se împământenesc tot mai mult în viața publică și în relațiile dintre particulari, procedee criminale de care ar roși chiar și avocații ce pledează la voi în Anglia — la Old Bailey. Dacă m-ai fi întrebat toate astea, ți-aș fi răspuns fără înconjur : nu !

— O ! răspunse Martin, și exclamația lui, emisă pe același ton ca și „nu"-ul americanului, răsună ca un ecou.

Tovarășul său adăugă :

— De m-ai întreba dacă m-am întors mai împăcat cu starea de lucruri de aici, stare de lucruri ce desparte societatea în două clase, dintre care una, cea mai numeroasă, se bucură de o falsă independență, tocmai pentru că nu-și poate cîștiga o nenorocită de pîine decît nesocotind toate legile omenești și sociale (mai mult chiar : cu cît omul devine mai grosolan, cu atît se agață mai tare de această pretinsă independență), în vreme ce cealaltă clasă, dezgustată de scăzutul nivel de trai constatat pretutindeni, se consolează trăindu-și viața în lux și huzur și lăsînd treburile publice să se rezolve la voia întîmplării, precum arată și presa, în haosul de nedescris al unei sfîșieri reciproce... dacă m-ai întreba asta, ți-aș răspunde iarăși : nu !

Martin făcu din nou „o !" pe același ton ciudat. Era dezamăgit și îngrijorat, ce e drept nu atît din cauza dezastruoasei situații politice despre care îi vorbea americanul, ci pentru că vedea cum i se risipesc speranțele cu privire la arhitectură.

— Cu alte cuvinte — continuă interlocutorul său — nu cred, nu pot să cred, și, prin urmare, nici nu pot să susțin că sîntem un model de înțelepciune, un exemplu în fața lumii întregi, întruchiparea însăși a rațiunii umane, și alte asemenea bazaconii pe care le vei auzi

la orice oră din zi în gura oricăruia numai fiindcă viața noastră politică s-a înfiripat sub auspiciile a două mari și nepreţuite avantaje.

— Care anume ? se informă Martin.

— Primul, că istoria ţării noastre a început destul de tîrziu, scăpînd de secolele de crude și sîngeroase excese prin care au trecut celelalte naţiuni și bucurîndu-se deci de lumina experienţei lor fără a cunoaște și întunericul tiraniei. Iar celălalt este că avem un teritoriu vast care, pînă acuma, nu este prea populat. Și, în raport cu aceste avantaje, socot că n-am realizat mare lucru.

— Dar învăţămîntul public... ? insinuă Martin cu gura pe jumătate.

— În privinţa asta, nu stăm chiar așa prost — zise americanul dînd din umeri — cu toate că nu prea avem cu ce ne mîndri ; pentru că ţările vechi, și chiar ţările despotice, au realizat tot atît, dacă nu mai mult, cu mai puţină gălăgie decît noi. Desigur că, pe lîngă Anglia, noi strălucim, dar Anglia este un caz unic. Asta fiindcă m-ai lăudat adineauri pentru sinceritatea mea, adăugă el rîzînd.

— O, nu mă mir de loc cînd te aud vorbind fără nici un fel de menajamente despre ţara mea, răspunse Martin. Ceea ce mă surprinde este felul necruţător în care vorbești despre propria dumitale patrie.

— Pot să te asigur că nu-i o calitate atît de rară aci și vei mai avea ocazia s-o întîlnești destul de des — bineînţeles nu la de-alde colonelul Diver, Jefferson Brick, sau maiorul Pawkins. Te previn însă că cei mai distinși cetăţeni americani sînt ca valetul din comedia lui Goldsmith, care își ocăra tot timpul stăpînul dar nu îngăduia nimănui altuia să-l vorbească de rău. Dar hai să schimbăm subiectul, adăugă el. Ai venit aici ca să-ţi încerci norocul, nu-i așa ? N-aș vrea să te descurajez, dar sînt ceva mai în vîrstă decît dumneata și ţi-aș putea da cîteva sfaturi practice.

Propunerea aceasta, făcută din toată inima și fără nici o afectare, nu cuprindea nici cea mai slabă urmă de curiozitate sau de indiscreţie. Era deci firesc ca tînărul

să se lase cîștigat de amabilitatea și delicatețea americanului și să-i împărtășească, fără nici o rezervă, planurile sale, mărturisindu-i chiar un lucru destul de stînjenitor : sărăcia lui. Trebuie să recunoaștem însă că, fără să precizeze cît de mare era această sărăcie, tonul degajat cu care o mărturisi lăsa să se înțeleagă că mai are încă bani destui pentru cel puțin șase luni, cînd în realitate ceea ce-i rămăsese putea să-i ajungă cel mult tot atîtea săptămîni ; îi spuse totuși că este lipsit de mijloace și primește cu recunoștință bunele sfaturi pe care se oferea să i le dea noul său prieten.

Oricine ar fi băgat imediat de seamă (și cu atît mai mult Martin, al cărui spirit de observație se ascuțise în urma greutăților întîmpinate) că fața acestuia se cam lungise la auzul planurilor lui în legătură cu arhitectura. Cu toate că n-ar fi vrut să-l descurajeze, străinul nu se putu opri să nu clatine din cap, ca și cum și-ar fi spus sieși cu o expresie, cam tare : „vax !" Îi comunică totuși pe un ton voios că, deși New Yorkul nu oferă cine știe ce perspective acestei profesiuni, va căuta să se informeze dacă alte localități nu sînt cumva mai prielnice planurilor lui. Apoi se prezentă, spunîndu-i că-l cheamă Bevan, că este medic, dar că-și practică foarte puțin sau aproape de loc meseria, și în drum îi dădu o serie de amănunte asupra lui și a familiei sale, pînă cînd se pomeniră în fața redacției lui *Rowdy Journal*.

Se pare că domnul Tapley se instalase pe odihna de la primul etaj, căci de departe încă cei doi prieteni auziră pe cineva fluierînd din răsputeri *Rule Britannia* cam de la nivelul acelui etaj. Urcîndu-se pînă la locul de unde veneau sunetele, îl găsiră pe domnul Tapley chircit în mijlocul unor fortificații clădite din bagaje și delectînd cu melodia imnului englez pe un negru cu păr cărunt care se așezase pe unul dintre forturile exterioare, adică pe un geamantan, și nu-și mai lua ochii de la Mark. La rîndul său, Mark stătea cu capul proptit într-o mînă și-l privea gînditor, fluierînd fără întrerupere. Prînzise acolo, căci alături se vedea un cuțit, o damigeană și niște resturi de mîncare strînse într-o

basma. După masă se distrase împodobind ușa redacției, pe care se lăfăiau acum inițialele lui mari de o șchioapă, iar dedesubt data zilei, scrisă cu litere ceva mai mici ; totul înconjurat de un chenar festonat, executat cu o mînă sigură și îndrăzneață.

— Am crezut că v-ați rătăcit, exclamă Mark ridicîndu-se în picioare și întrerupîndu-și fluieratul tocmai la versul în care englezii proclamă de obicei : *„niciodată, niciodată"*... [1] Sper că n-ați pățit nimic.

— Nu, Mark. Da' unde ți-ai lăsat prietena ?

— Nebuna, domnule ? zise Tapley. O ! e bine, sănătoasă.

— Și-a găsit bărbatul ?

— Da. Adică, mai bine zis, a găsit ce a mai rămas din el, se corectă Mark.

— Doar n-o fi murit !

— Nu de tot, domnule, dar prea tare l-au scuturat frigurile și prea l-a chinuit malaria ca să mai fie om în toată firea. Cînd a văzut că nu-i bărbatu-său, am crezut că moare pe loc.

— Vrei să spui că bărbatu-său nu era acolo ?

— Ba da, dar nu mai semăna la chip cu cel pe care-l știa. Era numai umbra lui, o biată umbră care abia reușise să se tîrască pînă acolo și care semăna cu bărbatu-său, cît semănați dumneavoastră cu umbra dumneavoastră cînd o lungește și o subțiază soarele. Se vede însă că tot mai rămăsese ceva din el, nici vorbă, pentru că a îmbrățișat cu atîta dragoste rămășițele astea, de parcă ar fi fost într-adevăr bărbatul ei în carne și oase.

— A cumpărat vreo bucată de pămînt ? întrebă domnul Bevan.

— Da, a cumpărat niște pămînt — zise Mark dînd din cap — a cumpărat pămînt și l-a plătit scump. Samsarii i-au spus că locul acela e binecuvîntat de natură ; în realitate, însă, era binecuvîntat doar cu un singur lucru, dar din prisos : apă, apă cît vezi cu ochii.

— În orice caz — zise Martin cam țîfnos — apa-i un lucru absolut necesar.

---

[1] *„Britans never, never shall be slaves"* : Britanicii nu vor fi niciodată, niciodată sclavi.

— Desigur. În privința asta n-are de ce să se plîngă, nu mai trebuie să deschidă caneaua, nici să plătească taxe. În afară de vreo trei sau patru rîuri mocirloase care o înconjoară, ferma este acoperită chiar în verile secetoase de un strat de apă de cinci pînă la șase picioare. N-a putut să ne spună cît de adîncă este în vremea ploilor, pentru că n-a găsit niciodată un băț destul de lung ca s-o poată măsura.

— Este posibil oare așa ceva ? întrebă Martin pe tovarășul său.

— Foarte posibil, îi răspunse acesta. Trebuie să fie vreun lot de pămînt de prin regiunea fluviului Mississippi, sau Missouri.

— Și cu toate astea — urmă Mark — omul a venit numai Dumnezeu știe de unde pînă aici la New York, ca să-și întîmpine nevasta și copiii ; s-au îmbarcat pe un vaporaș chiar azi după amiază, fericiți că sînt iarăși cu toții la un loc, de parcă plecau spre ceruri. Și mai că îmi vine a crede, dacă ar fi să judec după cum arăta bietul om, că drept acolo se duc !

— Îmi dai voie să te întreb — zise Martin prietenos, plimbîndu-și privirea de la Mark la negru — cine este domnul acesta ? Un alt prieten de-al dumitale ?

— Trebuie să vă atrag atenția — zise Mark luîndu-l deoparte și vorbindu-i la ureche — că este un „om de culoare".

— Nu cumva îți închipui că sînt chior — se burzului Martin — de socoți că mai trebuie să-mi spui asta cînd am aici înaintea ochilor cea mai tuciurie față pe care am văzut-o în viața mea ?

— Nu, nu ! spunînd „om de culoare" m-am gîndit la unul dintre aceia cum se văd în pozele atîrnate prin prăvălii. Vă aduceți aminte : „Un om de culoare este un frate", adăugă Mark luînd atitudinea în care erau înfățișați negrii în gravurile ieftine și în broșurile care dezbăteau problema sclaviei.

— Un sclav ! șopti Martin.

— Exact ! răspunse Mark tot în șoaptă. Nici mai mult nici mai puțin decît un sclav. Da, cînd omul ăla era copil (nu vă uitați la el ca să nu-i atrageți aten-

ția) a fost împușcat în picior, după care i s-a făcut un semn pe braț, crestîndu-l de viu, ca pe un pește. Pe urmă l-au bătut pînă l-au deșelat și i-au pus la gît un cerc de fier care-l rodea pînă la sînge și tot felul de verigi de fier la mîini și la picioare. Mai are și acum semnele. Cînd mîncam, și-a scos haina să mi le arate, de mi-a pierit toată pofta de mîncare.

— Este adevărat ? întrebă Martin pe noul său prieten, care se afla alături de el.

— N-am nici un motiv să mă îndoiesc — răspunse acesta dînd din cap — e ceva destul de obișnuit pe aici !

— Doamne sfinte ! exclamă Mark. Cum să nu fie adevărat, cînd chiar el mi-a povestit toată viața lui ! Primul lui stăpîn a murit ; la fel s-a întîmplat și cu al doilea : ăstuia i-a crăpat capul cu o bardă un sclav care după aia s-a aruncat în rîu și s-a înecat. Pe urmă a avut un stăpîn ceva mai bun : a strîns ani de zile ban cu ban ca să-și răscumpere libertatea ; nu i-a cerut prea mult, fiindcă îi slăbiseră puterile și mai era și bolnav. De cînd e liber, lucrează în oraș. Acum adună iar ban cu ban, pentru că vrea să mai cumpere ceva înainte de moarte. O, nimica toată, un fleac ! E vorba de propria lui fiică ! strigă domnul Tapley, care, vorbind, se înfierbîntase. Trăiască libertatea ! Ura ! Trăiască țara lui Columb !

— Sst ! strigă Martin, punîndu-i mîna la gură. Lasă prostiile ! Dar el ce păzește aici ?

— Așteaptă să se încarce bagajele într-un camion. Ar fi plecat el și s-ar fi întors ceva mai tîrziu, dar l-am tocmit cu un preț ieftin, pe cheltuiala mea, ca să stea lîngă mine să mă mai înveselească, și zău că m-a înveselit ; iar dacă aș fi destul de bogat, l-aș angaja să vină în fiecare zi numai să mă uit la el, așa ca să fiu veșnic vesel.

Cu riscul de a zdruncina cititorilor încrederea pe care o au în Mark, trebuie să recunoaștem că în clipa aceea atît mutra cît și atitudinea lui exprimau cu totul altceva decît veselie.

— Să mă ierte Dumnezeu, domnule — adăugă el — dar locuitorii din partea asta a globului iubesc atît de

mult libertatea, încît o cumpără, o vînd și merg cu ea la piață. Sînt atît de îndrăgostiți de libertate, că își permit cam prea multe libertăți față de ea. Asta e singura explicație pe care am găsit-o.

— Bine, bine, zise Martin, vrînd să schimbe vorba. Poate că după această minunată concluzie vei binevoi să te ocupi și de mine, Mark. Uite aici o carte de vizită cu adresa unde trebuiesc transportate bagajele : „Doamna Pawkins pensiune de familie".

— Direcția pensiunea de familie a doamnei Pawkins ! repetă Mark. La drum, Cicerone !

— Așa îl cheamă ? întrebă Martin.

— Da, așa îl cheamă, răspunse Mark.

De sub geamantanul de piele neagră — nici pe departe însă atît de neagră pe cît era fața lui — Cicerone zîmbi cu o gură pînă la urechi, întărind spusele lui Mark, după care coborî scările șchiopătînd, și cărînd o parte din bunurile lor pămîntene, în timp ce Mark Tapley o luase înainte, încărcat și el cu bagaje.

Martin și prietenul său îi urmară pe jos ; în momentul în care se pregăteau să pornească, americanul se opri și-l întrebă cu oarecare ezitare dacă are încredere în Mark.

— În Mark ? O, desigur ! Oricînd și în orice împrejurare.

— Mă tem că n-ai înțeles ce vreau să spun. Ar fi mai bine să meargă cu noi. Este un băiat de treabă, nimic de zis, dar prea e slobod la gură !

— Adevărat, zise Martin surîzînd. Cum nu e obișnuit cu republicile libere, s-a învățat să vorbească fără înconjur.

— Cred că e mai bine să-l luăm cu noi. Altfel, ar putea avea neplăceri. Nu sîntem într-un stat sclavagist, dar mărturisesc cu rușine că pe meleagurile noastre toleranța este mai mult trîmbițată decît practicată. Sîntem renumiți pentru îngăduința pe care o avem unul față de celălalt atunci cînd părerile noastre diferă. Cu străinii, însă, se schimbă socoteala... Nu, hotărît lucru, e mai bine să meargă cu noi.

Martin îl pofti pe Mark să-i întovărășească și, în consecință, Cicerone și camionul o luară pe un drum, iar ei trei pe altul.

Se plimbară așa, prin oraș, vreo două-trei ceasuri, în care timp îl admirară din cele mai favorabile unghiuri, oprindu-se pe străzile principale și în dreptul monumentelor publice asupra cărora le atrăgea atenția domnul Bevan. Fiindcă se înserase, Martin fu de părere să se întoarcă la pensiune cu toții, să-și ia cafeaua ; dar propunerea fu respinsă de către noua sa cunoștință care își pusese în gînd să-l ducă, măcar pentru o oră, la un prieten de al lui care locuia pe aproape. Cu toate că perspectiva nu-l atrăgea, deoarece era obosit, Martin se gîndi că ar fi de prost gust și nici nu s-ar cădea să-i obiecteze că nu obișnuiește să facă vizite unor necunoscuți, atunci cînd protectorul său se oferea cu dragă inimă să-l prezinte ; așa că, pentru prima oară în viață, tînărul consimți să treacă peste dorințele și preferințele lui, cedînd în fața dorințelor altuia. Precum se vede, călătoria dădea totuși roade bune.

Domnul Bevan bătu la ușa unei case mici, dar foarte îngrijite. Pe ferestrele salonașului se revărsa afară în strada acum întunecată o lumină vie. Ușa fu imediat deschisă de un bărbat pe care îl ghiceai de la prima vedere că e irlandez, încît te mirai că nu e îmbrăcat în zdrențe, potrivit cu starea marei majorități a conaționalilor săi, ci dimpotrivă, era gătit și spilcuit, într-un costum pe care nu vedeai nici cel mai mic peticel.

Lăsîndu-l pe Mark în seama acestui fenomen — pentru că în ochii lui Martin un irlandez bine îmbrăcat nu putea fi decît un fenomen — domnul Bevan păși în încăperea luminată, urmat de Martin, și îl prezentă celor de față drept domnul Chuzzlewit, un englez proaspăt sosit din Anglia, pe care avusese de curînd plăcerea să-l cunoască. Stăpînii casei îi făcură o primire atît de prietenoasă, încît în mai puțin de cinci minute Martin se afla lîngă foc ca la el acasă și în cei mai buni termeni cu întreaga familie.

Familia se compunea din două fete tinere — una de optsprezece, cealaltă de douăzeci de ani — amîndouă

înalte, subțirele, și foarte drăgălașe — mama lor (care i se păru lui Martin mai trecută și mai veștejită decît s-ar fi cuvenit la vîrsta ei) și bunica, o bătrînică vioaie și isteață, ce părea să fi suportat mai bine decît nora neajunsurile vieții și ale bătrîneții. În afară de ele, mai erau de față tatăl și fratele fetelor, primul, de profesiune comerciant, iar al doilea, student. Amîndoi aveau ceva din cordialitatea domnului Bevan ; de altfel, semănau cu el și ca trăsături, ceea ce nu era de mirare, fiind rude apropiate, lucru pe care Martin îl află în scurt timp. Musafirul nu se putu opri să nu reconstituie arborele genealogic al acestei familii, examinînd cu insistență pe cele două fete, care îi atrăgeau în mod special atenția nu atît pentru că erau drăgălașe — precum am spus-o de altfel mai sus — cît pentru faptul că purtau niște pantofi minusculi și niște ciorapi de mătase subțiri ca pînza de păianjen, pe care îi scotea mereu la iveală legănarea balansoarelor în care stăteau.

Fără îndoială că te simți foarte bine într-o încăpere confortabilă și cu gust mobilată, în care arde un foc vesel, o cameră plină cu lucruri frumoase, printre care două perechi de pantofiori și două perechi de ciorapi, cît și — de ce n-am mărturisi-o oare ? — niște picioruțe și pulpe grațioase. După atmosfera de pe corabie și de la pensiunea doamnei Pawkins, Martin simțea nevoia unei destinderi, așa că, văzînd toate astea într-o lumină trandafirie, nu întîrzie să-și revizuiască părerile asupra perspectivelor de viitor și-și dădu toată silința să fie cît mai agreabil ; iar cînd se aduse ceaiul și cafeaua (împreună cu dulcețuri și prăjituri), tînărul era mai bine dispus ca niciodată și reușise să cîștige simpatia întregii familii.

Înainte de a fi băut prima ceașcă de ceai, făcu o descoperire care îl încîntă : întreaga familie fusese în Anglia. Ce plăcere ! Dar Martin fu mai puțin încîntat cînd află că gazdele lui cunoșteau pe de rost toți marii duci, lorzi, viconți, marchizi, ducese, cavaleri și baroni și mai presus de orice îi interesau veștile pe care le-ar fi putut afla despre ei. O scoase totuși la capăt destul de bine. Cînd era întrebat dacă cutare sau cutare aristo-

crat e sănătos, răspundea : „Da, da, niciodată nu s-a simțit mai bine", iar cînd gazdele voiau să știe dacă ducesa, mama alteței-sale, nu s-a schimbat prea tare, el răspundea : „O, Doamne, nu ! Dacă ați vedea-o, ați recunoaște-o numaidecît". Și așa mai departe. Cînd domnișoarele se interesară de peștii aurii din fîntîna greacă pe care o admiraseră în sera cutărui sau cutărui nobil, întrebîndu-l dacă peștișorii aceia sînt și acum tot atît de numeroși ca atunci, el luă o mutră gravă, concentrată, și, după cîteva clipe de gîndire, răspunse că între timp, după socoteala lui, numărul lor s-a dublat ; cît despre plantele exotice : „Ce să vă mai spun, ar trebui să le vedeți ca să vă dați seama". Familia Norris se bucură mult la auzul acestor vești bune, deși motivele lor păreau a fi diferite, și-și aminti apoi de minunata serbare la care luase parte (alături de toată nobilimea și de întregul almanah al curții) și la care fusese în mod special invitată, deoarece în bună parte serbarea fusese dată în onoarea ei. Urmară apoi o sumedenie de amintiri eterne : ce spusese domnul Norris marchizului, ce spusese doamna Norris marchizei, ce spuseseră marchizul și marchiza cînd își exprimaseră dorința ca domnul Norris-tatăl și doamna Norris-mama, împreună cu domnișoarele Norris și cu domnul Norris-junior să-și stabilească reședința în Anglia ca să poată fi veșnic împreună ; iar depănarea acestor amintiri fără moarte ținu un timp îndelungat.

Lui Martin i se păru ciudat și oarecum ilogic faptul că în cursul acestor povestiri, și tocmai cînd păreau să le savureze mai cu nesaț, domnul Norris-tatăl și domnul Norris-fiul (care era în strînsă corespondență cu patru tineri din nobilimea engleză) căutau să scoată în relief neprețuitul avantaj de a nu avea asemenea distincții arbitrare în luminata lor țară, în America, unde nu există altă noblețe în afara celei create de natură și în care raporturile întregii societății se bazează pe o dragoste frățească și pe egalitatea naturală. Într-adevăr, domnul Norris-tatăl, captivat de acest subiect, tocmai se lansase în niște perorații sforăitoare, cînd domnul Bevan îi tăie firul vorbei, întrebîndu-l ceva în legătură

cu un vecin de-al lor. La care oratorul răspunse că „persoana cu pricina avea păreri religioase pe care nu le putea admite și că, prin urmare, n-avea cinstea să-l cunoască". La rîndul ei, doamna Norris-mama adăugă în altă ordine de idei că „erau, poate, oameni cumsecade, dar de fapt nu puteau fi considerați ca făcînd parte din lumea bună."

Martin mai remarcă apoi încă un lucru curios. Cînd domnul Bevan pomeni despre Mark și despre negru, toată familia Norris se dovedi a fi abolițională. Constatarea aceasta îl făcu pe Martin să se simtă atît de mulțumit și atît de bine în mijlocul societății în care se afla, încît își exprimă fără înconjur simpatia față de bieții negri prigoniți. Atunci una dintre domnișoare (cea mai drăguță și cea mai delicată) izbucni în rîs văzîndu-l cu cîtă căldură ia apărarea negrilor ; chiar și după ce o rugă cu insistență să-i explice motivul acestei veselii subite, fata nu-i putu răspunde imediat, atît de tare rîdea. După ce-și recăpătă graiul, declară că negrii sînt atît de bizari și atît de caraghioși în felul cum se poartă și cum se îmbracă, încît oricui îi cunoaște îndeaproape îi este absolut imposibil să asocieze vreo idee serioasă cu această atît de absurdă parte din omenire. Domnul Norris-tatăl, doamna Norris-mama, domnișoara Norris-sora și domnul Norris-junior, ba chiar și bătrîna doamnă Norris-bunica, fură cu toții de aceeași părere : negrii era caraghioși, fără doar și poate. Ca și cum suferința și sclavia nu ar fi fost niște realități destul de triste pentru a da demnitate oricărei ființe omenești, chiar dacă ar fi fost la fel de comică, în privința aspectului fizic, ca și cea mai comică dintre maimuțe, sau, moralmente vorbind, ca și cel mai inofensiv dintre republicanii ahtiați după relațiile cu nobilimea !

— În rezumat — zise domnul Norris-tatăl, încheind discuția — există între cele două rase o antipatie naturală.

— Care merge atît de departe — adăugă încet prietenul lui Martin — încît ajungem să-i supunem celor mai îngrozitoare chinuri și să-i scoatem la mezat, adjudecînd pînă și pruncul din pîntecele mamei.

Domnul Norris-fiul nu zise nimic ; privi doar cu un aer de profundă scîrbă și-și șterse degetele (cu gestul pe care probabil l-a avut Hamlet după ce a azvîrlit craniul lui Yorick), ca și cum ar fi pus mîna pe un om de culoare și i-ar fi fost teamă să nu se fi înnegrit pe mîini.

Pentru a aduce iar conversația la vechea ei matcă, mai agreabilă, Martin schimbă vorba, căci își dăduse seama că atinsese un subiect riscant chiar în cele mai favorabile împrejurări ; adresă deci cuvîntul tinerelor domnișoare minunat îmbrăcate în culori vii, fiece lucru pe care-l purtau fiind la fel de elegant ca și pantofiorii și ciorapii subțiri de mătase. Felul lor de a se îmbrăca îl făcu să deducă imediat că cele două surori erau foarte la curent cu modelele franțuzești, deducție care fu îndată confirmată ; cunoștințele lor în această direcție erau foarte bogate, dacă nu chiar la zi ; îndeosebi cea mai mare, care părea să fie foarte pricepută în metafizică, în legile presiunii hidraulice și în drepturile omului, avea un fel special de a face apel la cunoștințele ei, fie că vorbea despre pudră, fie că vorbea despre fericitul mileniu ce avea să vină, ceea ce era în egală măsură instructiv și uluitor, așa încît, cei care nu erau obișnuiți cu volubilitatea ei se simțeau năuciți după cinci minute de conservație.

Cînd Martin își dădu seama că nu mai poate rezista, o rugă pe cealaltă soră să cînte ceva, căci văzuse un pian în cameră.

Tînăra nu se lăsă prea mult rugată și ambele domnișoare Norris le oferiră un splendid concert cîntînd în toate limbile de pe pămînt, în afară de limba lor maternă ; și astfel auditorii avură ocazia să asculte cîntece nemțești, franțuzești, italiene, spaniole, portugheze și elvețiene ; nu se cîntă însă nici un cîntec în limba engleză. Ar fi fost de prost gust ! Căci limbile sînt ca și călătorii : banale și insignifiante la ele acasă, dar deosebit de apreciate în străinătate.

Probabil că domnișoarele Norris ar fi ajuns pînă la urmă să cînte și în limba ebraică, dacă n-ar fi fost

întrerupte de valetul irlandez, care, deschizînd ușa, anunță cu voce tare :

— Generalul Fladdock !

— Doamne ! strigară surorile, încetînd brusc. S-a întors generalul !

De abia apucară să scoată această exclamație, că generalul și apăru, în mare ținută, pentru că se ducea la un bal. Pătrunse în cameră atît de precipitat, încît își agăță pintenul de covor, se împiedică de sabie și se întinse, cît era de lung, pe dușumea, descoperind, spre marea mirare a celor de față, o mică chelie chiar în creștetul capului. Ceea ce urmă fu și mai penibil, căci generalul, fiind foarte gras și strîns în chingi în uniforma ce plesnea pe el, o dată căzut, nu se mai putu ridica și rămase pironit locului, descriind în aer cu cizmele atîtea întoarceri pe loc și manevre, cîte nu s-au pomenit niciodată în istoria artei militare.

Săriră deci cu toții în ajutorul lui și generalul fu pus imediat pe picioare ; uniforma lui era însă atît de strîmtă, încît fu ridicat de jos țeapăn ca un țăruș, fără nici o îndoitură, aidoma unui clovn care face pe mortul. Și generalul nu fu în stare să facă nici o mișcare pînă ce tălpile cizmelor nu ajunseră cu toată suprafața lor din nou pe pămînt ; de abia atunci începu ca prin minune să dea iar semne de viață și, înaintînd într-o dungă, ca să aibă mai mult loc și ca nu cumva să-și destrame fireturile de aur ale epoleților agățîndu-le, Doamne ferește, de cine știe ce, se îndreptă surîzător spre stăpîna casei ca să-i prezinte omagiile sale.

Nimic pe lume n-ar fi putut trezi mai multă bucurie în sînul acestei familii decît bucuria pe care o stîrni apariția neașteptată a generalului Fladdock. Oaspetele fu primit cu atîta căldură, de parcă New Yorkul ar fi fost în stare de asediu iar el singurul general din localitate. Strînse mîna de trei ori pe rînd fiecărui membru al familiei, după care îi trecu în revistă de la oarecare distanță, ca un brav comandant ce era, cu mantaua-i largă drapată pe umărul drept, în timp ce umărul stîng rămînea descoperit pentru a scoate și mai bine în evidență pieptu-i larg.

— Aşadar, iată-mă din nou în mijlocul celor mai distinşi concetăţeni ai mei !

— Da, zise domnul Norris-tatăl. Prezenţi cu toţii la apel, domnule general !

Şi întreaga familie îl înconjură întrebîndu-l ce mai face, pe unde mai fusese după ultima scrisoare, ce impresii îi lăsase călătoria în străinătate ; dar mai ales si înainte de orice, cîţi mari duci, lorzi, viconţi, marchizi, ducese, cavaleri şi baroni cunoscuse, pentru că ştiut este că locuitorii acestor ţări cufundate în beznă au slăbiciunea să cultive asemenea ciudăţenii.

— Nu-mi mai pomeniţi de aşa ceva, zise generalul ridicînd mîna. M-am învîrtit tot timpul numai printre ei, am adus şi în geamantan nişte ziare în care, închipuiţi-vă, da, închipuiţi-vă, e menţionat şi numele meu — şi coborî tonul, pentru a produce mai mult efect asupra auditorilor — da, menţionat la rubrica mondenă. O, nenorocite prejudecăţi ale bă-trî-nei E-u-ro-pe !...

— Ah ! oftă domnul Norris-tatăl clătinînd din cap cu un aer melancolic, şi-i aruncă apoi o privire lui Martin, ca şi cum ar fi vrut să-i spună : „Sînt adevăruri care nu pot fi negate, domnul meu. De hatîrul dumitale aş încerca să le trec sub tăcere dacă mi-ar sta în putinţă."

— Ce înapoiat e simţul moral în Anglia ! continuă generalul. Ce totală lipsă de demnitate morală !

— Ah ! suspinară toţi membrii familiei Norris profund abătuţi.

— Mărturisesc că n-aş fi reuşit să-mi fac o idee exactă despre această stare de lucruri, dacă n-aş fi constatat-o la faţa locului şi cu propriii mei ochi, continuă generalul. Nici dumneata, Norris, care eşti un om cu foarte multă imaginaţie, nu ţi-ai fi putut face o idee despre toate astea, dacă nu le-ai fi văzut cu ochii dumitale.

— Aşa este, întări Norris.

— Ex-clu-si-vis-mul, mîndria, formalismul, eticheta ! strigă generalul, apăsînd cu emfază asupra fiecărui cuvînt. Barierele artificiale ridicate între oameni ; împărţirea speciei omeneşti în două tagme : cei care au carte mare şi cei

cu carte mică : de treflă, de caro sau de pică — numai cea cu semnul inimii lipseşte !

— Ah ! — exclamă întreaga familie — adevărat, aşa e, domnule general !

— Staţi ! strigă deodată domnul Norris-tatăl apucîndu-l de braţ. Dumneata ai călătorit desigur pe „Screw", domnule general ?

— Da, pe „Screw", fu răspunsul.

— Cum se poate ! se minunară amîndouă fetele deodată. Cine şi-ar fi putut închipui una ca asta !

Generalul nu înţelegea de ce faptul că venise cu vasul „Screw" producea atîta senzaţie şi nu păru mai lămurit nici după ce domnul Norris i-l prezentă pe Martin, zicînd :

— Aici de faţă se află unul dintre tovarăşii dumitale de călătorie.

— Ai mei ? repetă generalul. N-aş crede.

Nu-l văzuse pe Martin niciodată ; Martin în schimb îl văzuse, iar acum, stînd faţă în faţă, îl recunoştea : era pasagerul care spre sfîrşitul călătoriei străbătuse puntea cu nările în vînt şi cu mîinile înfundate în buzunare. Toţi îşi aţintiră privirile asupra lui. Nu mai avea încotro. Trebuia să dea cărţile pe faţă.

— Am călătorit pe acelaşi vas cu generalul — zise el — dar nu şi în aceeaşi clasă. Din motive de economie, eu am mers cu clasa a treia.

Dacă ar fi fost legat de gura unui tun pus în bătaie chiar în acea clipă, generalul n-ar fi fost mai consternat decît la auzul acestor cuvinte. Cum, el, Fladdock, Fladdock, în mare ţinută ; el, generalul Fladdock, oaspetele atîtor nobili străini — obligat să facă cunoştinţa unui individ ce călătorise cu clasa a treia (pentru suma de patru lire şi zece şilingi), să-l întîlnească chiar în sanctuarul mondenităţii newyorkeze, să-l vadă petrecînd în sînul aristocraţiei New York-ului ! Cît pe ce să pună mîna pe sabie, nu alta.

O tăcere de moarte se lăsă asupra membrilor familiei Norris. Se temeau ca nu cumva să mai afle şi alţii despre această întîmplare : iată-i compromişi din pricina unei imprudenţe comise de o rudă din provincie. Ei, care erau consideraţi printre cei mai strălucitori aştri ai constelaţiei

newyorkeze ! Deasupra și dedesubtul lor se aflau alte constelații mondene, dar nici una dintre stelele care făceau parte dintr-o constelație n-avea relații cu stelele celorlalte. Totuși, prin toate aceste sfere s-ar fi putut răspîndi zvonul că familia Norris, înșelată de manierele și de înfățișarea cuiva, primise în casa lor, primejduindu-și înalta poziție, pe un om fără dolari, pe un necunoscut ! O ! vultur păzitor al seninei Republici, nu trăiseră ei oare decît pentru a îndura această umilință ?

— Îngăduiți-mi să mă retrag, zise Martin, într-o tăcere mormîntală. Îmi dau seama că vă stînjenesc și stînjenit mă simt și eu, de altfel. Înainte de a pleca, însă, țin să descarc de orice răspundere pe acest domn, care, vă asigur, nu știa că sînt nedemn de a fi adus în mijlocul unei atît de înalte societăți.

Și, cu aceste cuvinte, salută familia Norris și ieși din cameră ca o statuie de gheață, care, rece pe dinafară, clocotea pe dinăuntru.

— Hm — zise după plecarea lui domnul Norris-tatăl, uitîndu-se, alb la față, la ceilalți — tînărul acesta a avut astă-seară ocazia să vadă un rafinament, o distincție și o eleganță de care este cu totul străin în țara lui. Să sperăm că lecția asta va izbuti să trezească în el simțul moral.

Dacă acest specific articol transoceanic, denumit simț moral (căci după spusele politicienilor, oratorilor și pamfletarilor indigeni, America are monopolul acestui articol), precum ziceam, dacă acest articol transoceanic ar corespunde unui sentiment de bunăvoință față de întreaga omenire, atunci, în adevăr, ar fi fost foarte greu să-l trezească cineva în acel moment în sufletul lui Martin ; căci, în timp ce străbătea străzile cu pași mari, urmat de Mark, simțul său imoral era în plină activitate, făcîndu-l să rostească printre dinți tot felul de cuvinte înfricoșătoare, pe care, din fericire pentru el, nu le auzi nimeni ; se mai potolise totuși, ba, într-o oarecare măsură, îi venea chiar să și rîdă de pățania lui, cînd auzi în urmă un zgomot de pași ; se întoarse și îl recunoscu pe prietenul său, Bevan, care gîfîia, obosit de atîta alergătură.

Bevan îl apucă de braţ şi-l rugă să meargă mai încet. După cîteva clipe de tăcere, zise :

— Sper că nu mă faci răspunzător de cele întîmplate.

— Ce vrei să spui ? întrebă Martin.

— Nu-ţi închipui cumva, nădăjduiesc, că am prevăzut sau am putut bănui cum se va termina vizita noastră.

— O, nu, dimpotrivă — zise Martin — îţi rămîn cu atît mai îndatorat pentru amabilitatea dumitale, cu cît am putut constata cîte parale fac cei mai onorabili cetăţeni ai acestei ţări.

— Adevărul este — răspunse prietenul său — că sînt făcuţi din acelaşi aluat ca oricare dintre noi, dar nu vor s-o recunoască şi au nişte pretenţii absurde.

— Poate că aşa e, recunoscu Martin.

— Pun rămăşag — continuă celălalt — că dacă ai fi văzut o scenă ca asta în cine ştie ce comedie engleză, ai fi găsit că-i întru totul corespunzătoare realităţilor din ţara dumitale.

— Ai dreptate.

— Fără îndoială că lucrurile astea par mai ridicole la noi decît în alte ţări, din cauza năravului nostru de a critica pe toată lumea. În ceea ce mă priveşte, pot să te asigur, ştiam de la început că ai venit cu a treia, fiindcă văzusem lista călătorilor de la clasa întîi şi numele dumitale nu figura acolo.

— Îţi sînt cu atît mai îndatorat, zise Martin.

— În felul lui, Norris este un om bun. observă domnul Bevan.

— Se prea poate, îi răspunse scurt Martin.

— O, da, are multe calităţi. Dacă dumneata, sau oricine altcineva, i s-ar fi adresat lui, ca de la inferior la superior, solicitîndu-i mila, *in forma pauperis* [1], ai fi găsit că-i îndatoritor şi cu inimă bună.

— Dacă e vorba numai de calităţi de felul ăsta, n-avea nici un rost să fi străbătut trei mii de mile pînă aici, spuse Martin.

Tînărul şi domnul Bevan nu mai scoaseră nici un cuvînt tot restul drumului, fiecare părînd adîncit în propriile lui gînduri.

---

[1] Aşa cum se cuvine unui om sărac (lat.).

Cînd ajunseră la maior, ceaiul, cina, sau cum vreți să numiți masa de seară, fusese servită ; fața de masă, ceva mai pătată decît la prînz, era încă întinsă. La un capăt al mesei, doamna Jefferson Brick și alte două doamne beau ceai ; o gustare suplimentară, desigur, fiindcă doamnele erau cu pălăriile pe cap și înfofolite în șaluri, ca și cum de abia atunci sosiseră acasă. La lumina tremurătoare a trei lumînări de lungime inegală așezate în sfeșnice de diferite forme, camera nu arăta cîtuși de puțin mai primitoare decît ziua.

Cînd Martin și cu prietenul său intrară, doamnele vorbeau toate trei cu voce tare ; dar dînd cu ochii de ei, își întrerupseră conversația, luînd un aer extrem de rèzervat și de distins, ca să nu zicem glacial. Schimbau doar în șoaptă unele impresii și erau atît de reci și de distante, încît temperatura apei clocotite din ceainic trebuie să fi coborît cu vreo douăzeci de grade.

— Ați fost la întrunire [1], doamnă Brick ? întrebă prietenul lui Martin, ai cărui ochi sclipeau ștrengărește.

— La conferință vrei să spui, domnule.

— Vă cer iertare. Uitasem că dumneavoastră nu vă duceți la întruniri.

La care, doamna ce stătea în dreapta soției lui Jefferson Brick tuși ușor și cu evlavie, ca și cum ar fi spus : „Eu însă mă duc". Și într-adevăr, se ducea la întruniri aproape în fiecare seară.

— A fost o predică frumoasă ? zise domnul Bevan adresîndu-se acestei doamne.

Doamna ridică smerită ochii spre cer, răspunzînd : da. Ascultase cu adîncă satisfacție o predică serioasă, aprigă și usturătoare, în care mulți dintre prietenii și cunoștințele ei fuseseră încondeiați cum nu se poate mai bine și puși la locul lor. Pe deasupra avusese și cea mai admirată pălărie din toată congregația, așa că se simțea pe deplin mulțumită din toate punctele de vedere.

— La ce conferințe vă duceți, doamnă Brick ? întrebă prietenul lui Martin, întorcîndu-se din nou spre ea.

— Filozofia sufletului, în fiecare miercuri.

— Dar lunea ?

[1] E vorba de întruniri religioase.

— Filozofia crimei.

— Și vinerea ?

— Filozofia legumelor.

— Ai uitat joia, filozofia politică, draga mea, observă a treia doamnă.

— Nu, zise doamna Brick, dar nu e joia, e marțea.

— Așa e ! strigă doamna. Cum să uit tocmai eu ! Joia se ține filozofia materiei.

— Precum vezi, domnule Chuzzlewit, doamnele noastre sînt extrem de ocupate, zise domnul Bevan.

— Ai dreptate, răspunse Martin. Între asemenea serioase ocupații în afară, și îndatoririle căminului, timpul trebuie să fie foarte bine împărțit.

Martin se opri brusc ; observase că doamnele nu-l priveau cu ochi buni și nu-și dădea seama cu ce greșise ca să merite disprețul ce li se citea pe față. După cîtva timp, însă, cînd doamnele se retraseră la ele în cameră, domnul Bevan îl lămuri că grijile familiale nu erau considerate demne de atenția acestor filozoafe și puteai pune rămășag o sută contra unu că, dintre toate trei, nici una nu era în stare să migălească nici cel mai ușor lucru de mînă, fie pentru ea, fie pentru copiii ei.

— Nu crezi că unor mîini delicate ca ale dumnealor li s-ar potrivi mai bine niște unelte mai inofensive, ca andrelele, de pildă, decît cuțitul cu două tăișuri al filozofiei ? zise el. Iată o întrebare la care eu cu greu aș putea da un răspuns. Un singur lucru aș putea preciza : cuțitul acesta nu taie prea adînc : predicile și conferințele lor reprezintă pentru ele ceea ce pentru altele sînt balurile și concertele. Femeile noastre se duc la întruniri ca să mai uite de monotonia vieții și să-și vadă una alteia toaletele, după care se întorc înapoi acasă tot așa cum au plecat.

— Cînd zici acasă, vorbești de o casă ca asta ?

— Foarte adesea. Dar văd că ești frînt de oboseală, așa că-ți urez noapte bună. Mîine dimineață vom discuta despre proiectele dumitale de viitor. Acum îți dai seama cred că ar fi de prisos să mai rămîi în acest oraș unde n-ai nici o posibilitate de reușită. Trebuie să pleci aiurea.

— Ca să dau din lac în puț ? zise Martin citînd o veche zicală din bătrîni.

— Nădăjduiesc că nu. Totuși, nu va fi chiar atît de ușor. Noapte bună !

Își strînseră mîinile cu căldură și se despărțiră. Rămînînd singur, Martin simți că surescitarea stîrnită de atîtea lucruri noi și de schimbarea de decor, care-l făcuse să biruie toate oboselile zilei, îl părăsește cu totul ; era atît de abătut și de istovit, încît n-avea putere nici să urce scara și să se tîrască pînă în odaia lui.

Unde erau speranțele și încrezătoarele lui proiecte, făurite cu douăsprezece sau cincisprezece ore mai înainte ? Proaspăt sosit și străin cum era, atît pe pămîntul pe care pășea cît și în aerul pe care-l respira, nu putea să alunge, după toate întîmplările prin care trecuse în răstimp de o singură zi, trista presimțire că planurile lui se duc pe apa sîmbetei. Deseori, încă de pe vapor, planurile pe care le izvodise i se păruseră nechibzuite, ba chiar nebunești ; după debarcare, mai căpătase o brumă de speranță ; acum însă nu mai întrezărea în viitor decît umbre negre, înspăimîntătoare. În zadar își chinuia mintea ; gîndurile lui îmbrăcau straie cernite și puțin îmbietoare, și nu-i mai ofereau nici sprijin, nici mîngîiere. Pînă și diamantul de la deget i se părea că are sclipiri de lacrimă, nereflectînd nici măcar o singură rază de speranță.

Rămăsese lîngă sobă, adîncit în gîndurile-i negre, fără să bage de seamă că ceilalți pensionari începuseră să se adune unul cîte unul de pe la magazinele sau birourile lor ori de prin barurile din apropiere și că, după ce beau înșetați cîteva guri de apă din aceeași cană mare și albă, așezată pe bufet, și zăboveau o bucată de vreme aplecați asupra dezgustătoarelor scuipătoare de aramă, se urcau greoi ducîndu-se la culcare. Tîrziu de tot, intră și Mark Tapley, care-l scutură de braț, crezîndu-l adormit.

— Mark ! strigă el, tresărind.

— Toate merg strună, zise voios ca întotdeauna, servitorul, mucărind cu degetele lumînarea. Patul dumneavoastră nu-i prea mare ; iar cineva, chiar dacă nu-i prea însetat, ar putea da de dușcă înainte de masă toată apa de spălat din cană, înfulecînd și prosopul pe deasupra. În noaptea asta însă veți dormi, în sfîrșit, liniștit, fără să vă mai zgîlțîie vaporul.

— Da, dar nu știu cum, am impresia că toată casa asta plutește pe valuri, zise Martin, care se ridică de pe scaun clătinîndu-se ; mă simt tare prost.

— Eu, domnule, în schimb mă simt voios ca un pițigoi, zise Mark. Dar am și de ce. Ah ! Aici ar fi trebuit să mă nasc ! Zău așa ! Luați seama la treaptă, adăugă el, în clipa cînd se pregăteau să urce scările. Vă mai aduceți aminte de domnul acela de pe „Screw" care umbla cu un geamantanaș mic de tot ?

— Da.

— În seara asta au fost aduse de la spălătorie rufele domnilor pensionari ; le-au lăsat în dreptul ușii fiecăruia. O să vedeți că au fost puține cămăși și foarte multe plastroane de schimb, așa că puteți dezlega acum și misterul acelui băgăjel atît de mic.

Martin era prea obosit și prea abătut ca să mai observe ceva, așa că descoperirea lui Mark îl lăsă rece. Domnul Tapley nu se dădu totuși bătut și îl conduse cu aceeași voioșie sus, la etaj, în camera ce-i fusese rezervată. Era o încăpere mică, îngustă și cu un gemuleț mic, cu un pătuc de lemn ca o ladă fără capac, două scaune, un covoraș de dimensiunile celui pe care ți-l pune vînzătorul sub picioare în magazinele de încălțăminte din Anglia, cînd îți încerci pantofii, o oglinjoară agățată într-un cui în perete și un spălător înzestrat cu o carafă care semăna mai degrabă cu o ceașcă.

— Eu, domnule, bănuiesc că în țara asta dimineața oamenii își dau doar lustru pe față cu un prosop uscat, zise Mark. Or fi suferind cu toții de „drofobie".

— Fii bun și trage-mi cizmele, zise Martin lăsîndu-se greoi pe scaun. Sînt zdrobit de parcă m-ar fi bătut cineva, Mark ; mă simt pe jumătate mort.

— Lăsați, că mîine dimineață, o să vorbiți altfel, domnule, îl încurajă Mark Tapley. Ba poate chiar în seara asta, după ce veți fi gustat din ce am eu aici.

Ca din senin, apăru un pahar mare, plin ochi cu bucăți mici și străvezii de gheață, printre care se zăreau vreo două felioare de lămîie și, la fund, o licoare aurie, foarte îmbietoare la vedere.

— Ce-i asta ? întrebă Martin.

Domnul Tapley nu se grăbi să-i răspundă : vîrî doar un pai în pahar, pricinuind o plăcută perturbare printre bucățelele de gheață și lăsă a se înțelege, printr-un gest expresiv, că delicioasa licoare putea fi sorbită de băutor numai cu ajutorul acestui pai.

Martin luă paharul cu un aer mirat, apucă paiul între dinți și sorbi băutura, ridicîndu-și îndată ochii spre cer, în extaz, și nu se opri pînă nu dădu de fundul paharului.

— Ați văzut ? strigă Mark luîndu-i triumfător paharul din mînă. Dacă vi se mai întîmplă altă dată să vă simțiți pe jumătate mort și dacă din întîmplare n-am să fiu prin preajmă, cel mai bun lucru e să rugați pe primul cetățean ieșit în cale să vă aducă imediat un „cobbler".

— Să-mi aducă un „cobbler" ? repetă Martin.

— Așa se numește născocirea asta minunată, zise Mark, mîngîind paharul gol. Îi zice „cobbler". „Un sherry-cobbler" dacă vrem să-i spunem numele întreg, iar mai pe scurt „cobbler". Și acum, fiindcă vă simțiți un alt om, vă putem trage și cizmele.

Și după această solemnă introducere, aduse șanurile.

— Mark — zise Martin — mi-a trecut slăbiciunea... Dar, Doamne iartă-mă, ce ne facem dacă ne azvîrle soarta prin cine știe ce ținuturi sălbatice și rămînem acolo fără bani și fără alte mijloace de trai ?

— Lăsați — răspunse imperturbabil Tapley — că din cîte am putut constata pînă acum nu știu dacă, în ce ne privește, n-am duce-o mai bine în ținuturile sălbatice decît în cele civilizate.

— O, Tom Pinch, Tom Pinch ! zise Martin meditativ. Ce n-aș da ca să fiu din nou lîngă tine, să-ți aud vocea, fie chiar și în biata cămăruță pe care o aveam în casa lui Pecksniff !

— O, tu, „Balaure albastru" ! exclamă Mark, ca un ecou ceva mai voios. Dacă n-ar fi atîta amar de apă între mine și tine, și dacă nu m-aș simți prea prăpădit ca să mă întorc înapoi, mai-mai c-aș spune și eu la fel. Dar, iată-mă, „Balaure", la New York-America, pe cînd tu, ehe, ai rămas hăt departe, în Wiltshire-Europa ; și avem de gînd să ne îmbogățim, „Balaure", ca să facem fericită o fată frumoasă ; iar dacă te duci cumva să

vizitezi Monumentul, să nu te oprești jos, în prag, „Balaure", că atunci nu mai ajungi niciodată în vîrf !

— Înțeleaptă vorbă ai rostit, Mark ! întări Martin. Trebuie să privim numai înainte.

— În toate cărțile de povești pe care le-am citit, toți cei care au privit în urmă au fost prefăcuți în stane de piatră, și totdeauna m-am gîndit că asta era numai din vina lor și că-și meritau soarta. Vă urez noapte bună, domnule, și visuri plăcute.

— Ar trebui atunci să mă visez acasă, zise Martin întinzîndu-se în pat.

— Cred și eu — murmură Mark Tapley după ce intră în camera lui, cînd Martin nu-l mai putea auzi — că aici n-o s-o scoatem noi la capăt cu una cu două ; vor veni ceasuri cînd are să fie într-adevăr un merit să fii vesel în țara asta. Să nu-mi spui mie cetățean al Statelor Unite, de n-o să fie așa !

Să lăsăm umbrele nostalgice ale amintirilor să se împletească în visurile lor, formînd fel de fel de arabescuri fantastice în clarobscurul gîndirii slobozite din frîu, în timp ce povestea noastră — un vis al altui vis — își schimbă decorul, trecînd înapoi, peste ocean, pe țărmurile Angliei.

CAPITOLUL XVIII

Relatează anumite afaceri ale firmei Anthony Chuzzlewit & Fiul, din care unul dintre asociați se retrage cu totul pe neașteptate.

Orice schimbare aduce după sine o alta : nimic nu se propagă mai repede. Atunci cînd un om, închis de obicei într-un cerc restrîns de griji și de plăceri din care nu iese decît rareori, face un pas în afară, fie chiar și pentru scurtă vreme, ieșirea lui din scena cenușie în care a fost principalul actor pare să fie semnalul unei iminente dezordini ; ca și cum, în golul lăsat de el, demonul schim-

bării s-ar fi vîrît ca un țăruș, prefăcînd în țăndări, doar în cîteva săptămîni, un conglomerat cimentat vreme de ani și ani de zile. Bomba pe care cu o îndelungată răbdare timpul a instalat-o la temelia unei realități atît de familiare, explodează într-o clipă și acolo unde puțin mai înainte se afla o stîncă de granit nu mai vezi decît praf și pulbere.

Mulți sînt cei care, într-o epocă sau alta, au prilejuit această constatare. Vom încerca să arătăm, în paginile ce urmează, pînă la ce punct legile naturale ale transformării și-au exercitat puterea în strîmta sferă de acțiune pe care o părăsise Martin.

— Ce friguroasă e primăvara asta ! se plîngea într-o seară bătrînul Anthony, aciuindu-se mai lîngă foc. Ehei, pe vremea mea era mult mai cald.

— Pentru asta nu-i nevoie să-ți pîrlești hainele, îi făcu observație amabilul Jonas, ridicîndu-și ochii de pe ziarul din ajun. Stofă nu se găsește pe toate drumurile !

— Ce copil bun ! exclamă tatăl suflîndu-și în pumnii înghețați și frecîndu-și mîinile ca să le dezmorțească. Ce băiat chibzuit ! El niciodată nu s-a lăsat ispitit de deșertăciunea îmbrăcămintei, nu, niciodată.

— Poate că m-aș lăsa eu, dacă s-ar găsi pe gratis, zise fiul, reluîndu-și lectura.

— Așa, *dacă !* chicoti bătrînul. Totuși, e prea frig aici.

— Lasă focul în pace ! strigă domnul Jonas apucînd mîna venerabilului său tată în momentul în care acesta voia să ia lopățica de cărbuni. Vrei să ajungi la sapă de lemn tocmai acum, la bătrînețe ? Ce faci atîta risipă ?

— Nu mai am timp să sărăcesc, Jonas, răspunse bătrînul.

— Nu mai ai timp să ce ? răcni moștenitorul.

— Să sărăcesc. Ei, cum aș vrea să am !

— Totdeauna ai fost egoist ca un hîrciog, bodogăni încet Jonas ca să nu-l audă bătrînul, uitîndu-se la el mînios. Tot așa ai rămas cum te știu. Puțin îți pasă dacă sărăcești, nu-i așa ? Sigur că nu-ți pasă. Și pe fiu-tău, carne din carnea ta, dacă l-ai vedea sărăcind, nu te-ar durea nici capul, cărpănosule !

După ce formulă această respectuoasă alocuțiune, Jonas luă ceașca în mînă, căci, în acel moment, tatăl, fiul și Chuffey tocmai își luau ceaiul. Neslăbindu-l o clipă din ochi pe taică-său decît pentru a duce din cînd în cînd la gură linguriţa de ceai, Jonas continuă pe același ton :

— Auzi dumneata, sărăcie ! Bine îți stă să vorbești de sărăcie, acum, la bătrîneţe ! Alt subiect n-ai găsit ? Foarte frumos ! Și zici că nu mai ai timp să sărăcești, hai ? Da, da, și eu trag nădejde că nu mai ai timp. Da' vezi că asta nu-ți convine ; chiar de-ar fi să trăiești pînă la o sută de ani, și tot n-ai fi mulțumit. Știu eu cine-mi ești !...

Bătrînul oftă și se ghemui mai aproape de foc. Domnul Jonas îl amenință cu linguriţa de alpaca, și, considerînd chestiunea dintr-un punct de vedere superior, începu să-i înșire o serie de argumente de o foarte înaltă moralitate.

— Dacă acolo vrei să ajungi — mormăi el tot printre dinți — pentru ce nu-ți înstrăinezi averea ? Cumpără-ți o rentă viageră mai ieftină, ori fă-ți o asigurare pe viață. Dar vezi că asta nu-ți place. Ar însemna să te porți ca un adevărat părinte față de fiul dumitale, ori dumneata preferi să fii un părinte denaturat, să-l frustrezi de toate drepturile lui. În locul dumitale mi-ar fi rușine, zău ! M-aș grăbi să intru — știi dumneata unde...

Presupun că ultimele cuvinte se raportau la noțiunea de mormînt, sicriu, cimitir sau mausoleu, vorbe pe care dragostea filială a lui Jonas nu-i putea îngădui să le rostească. Tînărul își întrerupse peroraţia, căci Chuffey, din colțișorul lui de lîngă cămin, unde ședea de obicei, observînd probabil că Anthony trage cu urechea la bodogănelile lui Jonas, exclamă deodată, ca sub imboldul unei subite inspirații :

— Îți seamănă leit, domnule Chuzzlewit, îți seamănă leit !

Bătrînul Chuffey nu-și dădea seama nici cît de potrivite erau cuvintele lui, nici de amara ironie pe care o conținea, și nici de impresia pe care ele ar fi produs-o asupra bătrînului, dacă Anthony ar fi putut ști ce vorbe stăteau să-și ia zborul de pe buzele fiului său și ce gînduri clocea în cap. Dar glasul lui Chuffey îl trezi din meditație și îl aduse la realitate.

— Da, da, Chuffey, Jonas este o aşchie din trunchiul meu. Numai că trunchiul e mult prea bătrîn, Chuffey, continuă Anthony abătut.

— O, da, mult prea bătrîn, întări Jonas.

— Ba nu, ba nu, zise Chuffey. Nu, domnule Chuzzlewit, nu eşti chiar aşa de bătrîn !

— O ! omul ăsta întrece orice măsură ! strigă Jonas cu un profund dezgust. Pe cuvîntul meu, tată, a devenit din cale afară de nesuferit. Tacă-ţi gura, ai auzit ?

— Jonas zice că n-ai dreptate ! îi strigă Anthony bătrînului său contabil.

— Mofturi ! răspunse Chuffey, crede-mă pe mine ! Eu zic dimpotrivă că el n-are dreptate, da, că el n-are dreptate. Nu-i decît un copil. Da, da ! Şi dumneata tot aşa, domnule Chuzzlewit, da, şi dumneata eşti un copil. Ah ! ah ! aproape un copil, pe lîngă atîţia alţii pe care i-am cunoscut ; eşti un copil pe lîngă mine, eşti un copil pentru noi ăştialalţi. Nu-l lua în seamă !

Încheind acest neobişnuit discurs (căci pentru Chuffey frazele de mai sus constituiau o întreagă tiradă, de o elocvenţă fără precedent), bătrîna şi nenorocita fantomă luă mîna stăpînului şi o vîrî sub braţul său tremurător, ca şi cum ar fi vrut să-l ocrotească.

— Ei, Chuff, vezi tu, pe zi ce trece devin tot mai surd, zise Anthony pe un ton mai blînd, adică pe un ton mai puţin aspru ca de obicei.

— Nu, nu, protestă Chuffey. Nu-i aşa. Şi chiar dacă ar fi, ce are a face ? Eu sînt surd de mai bine de douăzeci de ani !

— Şi văd din ce în ce mai prost, adăugă bătrînul clătinînd din cap.

— Semn bun ! strigă Chuffey. Ha ! Ha ! Cel mai bun semn din lume. Înainte vreme vedeai prea bine !

Şi îl bătu uşurel peste mînă, cum ai face cu un copil pe care vrei să-l potoleşti ; apoi, trăgîndu-l de braţ pe bătrîn mai aproape de el, îi arătă cu degetele tremurătoare spre Jonas, ca şi cum ar fi vrut să-i spună că nici măcar nu-l bagă în seamă. Dar Anthony rămase nemişcat şi tăcut, aşa că bătrînul contabil îi dădu drumul de braţ şi se retrase în colţul lui obişnuit ; din timp în timp doar

întindea mîna, ca să atingă ușor haina bătrînului său patron, ca și cînd ar fi vrut să se asigure că domnul Chuzzlewit se află tot lîngă el.

Jonas rămase atît de surprins de această scenă, încît nu mai fu în stare să facă altceva decît să se uite la cei doi bătrîni pînă în clipa în care Chuffey căzu din nou în toropeala lui obișnuită, iar Anthony ațipi. Atunci abia putu să-și revină din emoțiile prin care trecuse, și apropiindu-se de bătrînul contabil făcu un gest ca și cînd ar fi vrut — cum se spune în limbaj popular — „să-i lipească una după ceafă".

„Sînt două sau trei săptămîni de cînd îmi tot fac dumnealor figuri de-astea, se gîndea Jonas cufundat într-o sumbră meditație. Niciodată nu l-am văzut pe tata ocupîndu-se atîta de Chuffey, ca în ultima vreme. Nu cumva ?... Te pomenești că te-ai pus să-mi vînezi moștenirea, domnule Chuff, hai ?"

Dar Chuffey nici nu bănuia măcar gîndurile lui Jonas, după cum habar n-avea că se apropiase de el pumnul strîns. După ce se răcori amenințîndu-l, Jonas luă sfeșnicul de pe masă, deschise ușa cu geamuri și intrînd în birou scoase din buzunar o legătură de chei. Potrivind una din ele, deschise un compartiment secret al biroului, după ce aruncase mai întîi o privire în odaia de alături, ca să se asigure că cei doi bătrîni stăteau tot lîngă foc.

„Totul e în ordine, își zise Jonas, ținînd capacul biroului cu capul, în timp ce despăturea o hîrtie. Iată testamentul, domnule Chuff ! Treizeci de lire sterline pe an pentru întreținerea dumitale, iar restul îl lasă tot singurului său fiu, Jonas. Degeaba îi dai ghes cu dragostea, mai bine cruță-ți osteneala ! Tot n-ai să capeți un ban mai mult. E ! dar ce-i asta ?".

Era probabil ceva înspăimîntător. De cealaltă parte a ușii cu geamuri se vedea chipul unui om care se uita curios înăuntru ; privirea nu era îndreptată asupra lui Jonas, ci asupra hîrtiei pe care acesta o ținea în mînă. După ce Jonas scoase strigătul acela alarmat, ochii îndreptați asupra hîrtiei se ridicară mai sus și în clipa cînd se întîlniră cu ai lui, Jonas avu impresia că recunoaște privirile domnului Pecksniff.

Lăsînd să cadă cu zgomot capacul biroului, Jonas, palid și cu suflarea tăiată, fără a uita totuși să încuie mașinal sertarele cu cheia, rămase cu ochii pironiți asupra fantomei, care făcu o mișcare, deschise ușa și pătrunse în încăpere.

— Ce este ? strigă Jonas, dîndu-se înapoi. Ce este ? De unde vii ? Ce vrei ?

— Ce este ? se auzi vocea domnului Pecksniff, în timp ce persoana sa în carne și oase îi zîmbea binevoitor. Cum ce este, domnule Jonas ?

— De ce dracu îmi tot dai tîrcoale și-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala ? făcu Jonas acru. Ce ți-a mai venit să vii în capitală și să pici la oameni în casă așa, fără veste ? Nu-și mai poate citi cineva în tihnă ziarul acasă la el în birou, fără să fie spionat și băgat în sperieți de niște oameni care dau buzna peste el, fără a se fi ostenit măcar să se anunțe. De ce n-ai bătut la ușă ?

— Am bătut — domnule Jonas, răspunse Pecksniff — dar nu m-a auzit nimeni. Eram curios să știu — adăugă el cu blîndețea lui obișnuită, punîndu-și mîna pe umărul tînărului — care rubrică anume din ziar te interesa atît de mult. Dar geamul era prea murdar și n-am putut să văd.

Jonas aruncă o privire asupra geamului de la ușă. E drept, nu prea fusese spălat. În această privință domnul Pecksniff nu mințise.

— Ce citeai, versuri ? întrebă domnul Pecksniff amenințîndu-l în glumă cu degetul. Sau poate politică ? Sau cotele bursei ? Ăsta-i cel mai important lucru, domnule Jonas, da, da, cel mai important dintre toate !

— Nu ești departe de adevăr, răspunse Jonas, care-și recăpătase sîngele rece și se apucase să mucărească lumînarea. Dar ce dracu cauți la Londra ? Nu, zău așa, cum să nu te sperii cînd vezi deodată, holbîndu-se la tine, un om pe care-l credeai la șaizeci sau șaptezeci de mile depărtare !

— Așa-i, recunoscu domnul Pecksniff. Ai dreptate, scumpe domnule Jonas, căci inima omenească fiind plăsmuită așa cum este...

— Ia să lăsăm inima omenească la o parte, îi tăie vorba Jonas nerăbdător. Spune-mi mai bine ce te aduce pe la noi ?

— O chestiune măruntă, care mi-a picat așa, pe neașteptate.

— Numai atît ? strigă Jonas. Bine, tata e în camera de alături. Hei, tată, a venit Pecksniff. Văd eu că pe zi ce trece devii mai tare de urechi, bombăni Jonas zguduindu-și prea onoratul părinte. N-auzi cînd îți spun că a venit Pecksniff, Surzilă ?

Efectul combinat al scuturăturilor și al afectuoaselor dojeni ale fiului nu întîrzie să-l trezească din somn pe bătrîn, care îi făcu lui Pecksniff o călduroasă primire, în parte fiindcă se bucura să-l vadă, dar mai ales fiindcă simțea o deosebită satisfacție la gîndul că-l făcuse cîndva ipocrit. Fiindcă domnul Pecksniff nu luase încă ceaiul (sosise abia de un ceas la Londra), i se servi ceea ce mai rămăsese pe masă, plus o felie de slănină. Jonas, avînd treabă într-o stradă învecinată, plecă făgăduind că se va întoarce înainte ca domnul Pecksniff să-și fi terminat gustarea.

— Ei, scumpul meu domn — zise Pecksniff către Anthony — acum, că am rămas singuri, spune-mi te rog ce-ți dorește inima ? Zic „am rămas singuri", fiindcă, după mine, iubitul nostru Chuffey este, metafizic vorbind, un... aș putea spune : „un mort" ? întrebă domnul Pecksniff cu cel mai dulce dintre surîsurile sale, ținîndu-și capul mult plecat pe umăr.

— Nici nu ne vede, nici nu ne aude, răspunse Anthony.

— Ei bine, îndrăznesc atunci a spune, cu cea mai profundă compătimire față de nenorocirea lui și cu cea mai mare admirație pentru excelentele calități care fac cinste minții și sufletului său, că este totuși ceea ce se cheamă la jocul de cărți o mînă moartă. Așadar ziceai, scumpe domn...

— După cîte știu, nu spuneam absolut nimic, răspunse bătrînul.

— Eu însă aș avea ceva de spus, insinuă mieros domnul Pecksniff.

— Da, și ce anume ?

— Aș avea de spus — continuă domnul Pecksniff sculîndu-se mai întîi pentru a vedea dacă ușa este bine închisă, după care își așează așa fel scaunul încît să nu poată nimeni nici măcar s-o întredeschidă fără știrea lui — aș avea de spus că în viața mea n-am avut o surpriză mai mare decît aceea de ieri, cînd am primit scrisoarea dumitale. Faptul că îmi faci onoarea de a dori să te sfătuiești cu mine într-o chestiune de ordin particular, mă miră întrucîtva ; dar ca să-l excluzi de la această întrevedere chiar pe domnul Jonas, vezi dumneata, lucrul ăsta, pentru un om căruia cîndva i-ai adus o ofensă verbală (da, bineînțeles, o ofensă pur verbală, pe care te-ai grăbit imediat s-o retragi) este o dovadă de încredere care m-a încîntat, m-a emoționat și m-a cucerit.

Domnul Pecksniff era totdeauna bun de gură, dar rosti această scurtă alocuțiune mai curgător ca de obicei, pentru că avusese grijă s-o pregătească mai dinainte, în timp ce călătorea pe imperiala diligenței.

Cu toate că se oprise așteptînd răspunsul și cu toate că venise aici chemat de Anthony, bătrînul rămase în fața lui nemișcat, tăcut și cu o mutră inexpresivă. Părea că nu are nici cea mai mică dorință sau veleitate de a continua conversația, în ciuda faptului că domnul Pecksniff se uita mereu spre ușă și-și tot scotea ceasul, dîndu-i să înțeleagă prin toate aceste semne că nu avea decît puțin timp la dispoziție și că Jonas, precum spusese, putea să se întoarcă dintr-un moment într-altul. Dar cel mai bizar lucru din cursul acestei ciudate întrevederi fu cînd pe neașteptate, într-o singură clipă și atît de fulgerător încît nu-ți puteai da seama care putea fi cauza acestei modificări, trăsăturile bătrînului își reluară vechea lor expresie, iar Anthony, dînd puternic cu pumnul în masă, răcni, ca și cînd conversația lor nu s-ar fi întrerupt nici o clipă.

— Domnule, ai de gînd să taci o dată și să mă lași și pe mine să vorbesc ?

Domnul Pecksniff se înclină respectuos, zicîndu-și în sine : „Am observat eu bine că i s-a schimbat scrisul și

a început să-i tremure mîna. Am spus-o de ieri. Ei, drăcie !"

— Jonas face ochi dulci fetei dumitale, Pecksniff, continuă bătrînul cu tonul lui obișnuit.

— Am mai vorbit noi de asta la doamna Todgers, dacă îți mai amintești, răspunse virtuosul arhitect.

— Nu-i nevoie să strigi, îi replică Anthony, că nu sînt surd.

Domnul Pecksniff, fără îndoială, ridicase puțin tonul, nu atît pentru că îl credea pe Anthony fudul de urechi, cît mai ales întrucît socotea că facultățile înțelegerii erau aproape stinse la el ; dar observînd cît de prost era primită bunăvoința lui, se zăpăci de tot și, neștiind ce să mai facă, înclină iarăși capul cu și mai adîncă smerenie.

— Ți-am spus — repetă bătrînul — că Jonas face ochi dulci fetei dumitale.

— Un copil încîntător, murmură domnul Pecksniff observînd că interlocutorul său așteaptă un răspuns. Un copil bun, domnule Chuzzlewit, o spun cu mîna pe inimă, deși nu s-ar cădea s-o spun tocmai eu.

— Dumneata știi prea bine că nu este așa, strigă bătrînul ridicîndu-se pe jumătate din fotoliu și înălțîndu-și spre el fața-i veștedă. Minți ! Iar faci pe ipocritul ?

— Scumpul meu domn... bolborosi domnul Pecksniff.

— Nu mă lua cu „scumpul meu domn" — răspunse Anthony — și nici dumneata să n-ai pretenția că ești un domn. Dacă fata dumitale ar fi așa cum vrei să mă faci să cred că este, atunci nu i-ar plăcea lui Jonas. Dar fiindcă este așa cum este, socotesc că e tocmai ce-i trebuie. Ar fi putut să se înșele, să dea peste cine știe ce mînă spartă care să facă datorii și să-i irosească toată averea. Dar, cînd o să mor...

Și fața i se schimonosi atît de tare, rostind aceste ultime cuvinte, încît domnul Pecksniff se grăbi să-și întoarcă privirea în altă parte.

— Dacă s-ar întîmpla așa ceva, voi fi mult mai amărît pe lumea cealaltă, decît dacă s-ar întîmpla sub ochii mei cît timp mai sînt în viață ; da, ar fi pentru mine un chin îngrozitor să știu că tot ce m-am străduit să strîng atîta amar de vreme se duce pe gîrlă. Nu — adăugă bătrînul

cu o voce spartă — nu, cel puțin atît să fie salvat, să nu se mai risipească un ban după ce am pierdut atîtea în viață.

— Dragă domnule Chuzzlewit — zise Pecksniff — astea nu sînt decît rodul unei închipuiri bolnăvicioase ! Nici nu poate fi vorba de moarte, sînt sigur că n-ar folosi nimănui ! Adevărul este că nu te simți prea bine, scumpul meu domn !

— Încă nu sînt pe patul de moarte ! strigă Anthony cu un fel de sălbăticie în glas. Încă n-am ajuns pînă acolo. Mai am vreo cîțiva ani de trăit. Uite, ia privește la ăsta ! zise el arătînd spre slăbănogul de contabil. Moartea n-are dreptul să-l lase pe el să trăiască și să mă ia pe mine.

Domnul Pecksniff era atît de înspăimîntat de înfățișarea bătrînului și atît de tulburat de starea în care îl găsea, încît nu avu nici măcar prezența de spirit să debiteze o maximă morală din colecția pe care o ținea în rezervă pentru orice împrejurare. Nu fu în stare decît să bolborosească vreo cîteva lucruri fără sens : cum că era de datoria domnului Chuffey să moară mai întîi și, după cîte auzise povestindu-se despre Chuffey și după cele ce știa el însuși despre acest domn, era perfect convins că domnul Chuffey va găsi de cuviință să răposeze în cel mai scurt timp posibil.

— Vino-ncoace ! zise bătrînul făcîndu-i semn să se apropie mai mult de dînsul. Jonas va fi moștenitorul meu, Jonas va fi bogat, și Jonas face ochi dulci fetei dumitale. Bună pleașcă pentru dumneata, n-am ce zice !

„Știam toate astea, se gîndi domnul Pecksniff. Mi le-ai spus doar de atîtea ori".

— Ar putea lua o fată mai bogată decît ea, adăugă bătrînul. Asta însă îl va ajuta să-și chivernisească averea. Știu că nu-i nici prea tînără, nici prea zburdalnică, și că e dintr-o familie care nu lasă ușor din gheare ce a-nșfăcat o dată. Dar nici să umbli prea mult cu fofîrlica nu-i bine. Jonas nu-i legat de fata dumitale decît de un fir de ață, și dacă o să-l răsuciți prea tare (îl cunosc eu bine pe Jonas al meu) firul se poate rupe. Înnoadă-l cît timp Jonas se lasă prins ; leagă-l, Pecksniff. Ești destul de

dibaci, dar dacă întinzi prea mult coarda, îți scapă din mîini și o ia razna. Hai, hai, mierosule, crezi că eu n-am ochi și că n-am văzut de la început cum i-ai aruncat nada ?

„Mă întreb — se gîndea domnul Pecksniff privindu-l cu un aer îngrijorat — mă întreb dacă nu cumva mai are și altceva de spus !"

Bătrînul Anthony își frecă mîinile, mai bolborosi ceva ca pentru sine, se plînse din nou de frig și-și trase scaunul lîngă foc ; pe urmă se întoarse cu spatele la musafir și-și lăsă bărbia în piept ca și cum ar fi uitat cu totul că se mai află cineva în casă.

Această scurtă convorbire, oricît de ciudată și de nesatisfăcătoare părea, îi dăduse domnului Pecksniff un indiciu prețios, care îl despăgubea de cheltuielile de deplasare dus și întors. Căci bunul domn Pecksniff (neavînd prilejul să-l studieze) nu putuse pătrunde în ascunzișul firii lui Jonas, încît orice rețetă pentru prins în capcană un asemenea ginere era cît se poate de binevenită, mai ales cînd purta semnătura tatălui. Doritor totuși să profite cît mai mult de o ocazie atît de favorabilă și fiindu-i teamă să n-o piardă dacă-l lasă pe Anthony să adoarmă din nou înainte de a fi spus tot ce avea de spus, domnul Pecksniff întrebuință tot felul de mijloace ingenioase ca să-i atragă atenția. Așadar, în timp ce se înfrupta din gustarea lăsată pe masă, tușea, strănuta, ciocnea ceștile, ascuțea cuțitele, lăsa să cadă pîinea ; făcea, într-un cuvînt, cît mai mult zgomot. Zadarnic, însă, căci Anthony nu mai scoase nici o vorbă, iar domnul Jonas se întoarse curînd acasă.

— Cum ? Iar a adormit ? Ia te uită cum sforăie ! Auzi-l, exclamă el aruncînd o privire spre bătrîn în timp ce-și agăța pălăria în cuier.

— Sforăie zdravăn, zise domnul Pecksniff.

— Sforăie zdravăn ! repetă Jonas. E destul să-l lași o clipă singur, că oriunde s-ar găsi începe să sforăie cît șase.

— Știi ceva, domnule Jonas — zise Pecksniff — nu vreau să te neliniștesc, dar eu, unul, cred că tatăl dumitale s-a cam șubrezit !

— Zău ? Ţi se pare ! răspunse Jonas, dînd din cap ca şi cum ar fi vrut să spună că ştie el ce ştie. Ei, drăcie ! Habar n-ai dumneata cît e de solid ! Nu-i încă dispus să se cărăbănească !

— Îmi face impresia că s-a schimbat mult, atît la faţă cît şi în felul de a fi.

— Cred că te înşeli, zise Jonas aşezîndu-se pe un scaun cu un aer melancolic. Este sănătos tun. Ce mai fac ai dumitale ? Ce face Charity ?

— E un boboc gata să înflorească, domnule Jonas, da, gata să înflorească.

— Dar ailaltă ? Ailaltă ce mai face ?

— E veselia întruchipată ! rosti domnul Pecksniff cu un aer visător. E bine şi ea, foarte bine. O găseşti zburdînd prin toată casa — o albină care zboară de ici colo — un fluturaş ! Cînd soarbe din vinul nostru de coacăze, parcă-i o păsărică de la tropice. Ah ! dragul meu, ce bine mi-ar părea să fie mai puţin zvăpăiată, să aibă excepţionalele calităţi ale soră-sei.

— E chiar atît de zvăpăiată ? întrebă Jonas.

— Doamne — zise domnul Pecksniff cu însufleţire — n-ar trebui să fiu prea sever cu propriul meu copil, dar aşa pare, în comparaţie cu sora ei Cherry. Ce zgomot ciudat, domnule Jonas !

— Îmi face impresia că s-a stricat pendula, răspunse Jonas uitîndu-se la ceas. Aşadar, nu ailaltă-i favorita dumitale, nu-i aşa ?

Bunul părinte se pregătea să răspundă şi reuşise chiar să ticluiască o frază plină de simţire, cînd zgomotul de mai înainte se repetă.

— Pe cuvîntul meu, domnule Jonas, pendula asta face un zgomot tare ciudat ! zise el.

Da, într-adevăr ar fi fost ciudat ca o pendulă să producă zgomotul pe care-l auziră în clipa aceea amîndoi ; de fapt, se stricase o altă pendulă care dădea acum semnalul de alarmă. Ţipătul scos de Chuffey, ţipăt care părea de o sută de ori mai puternic şi mai fioros, dată fiind tăcuta existenţă de pînă atunci a bătrînului contabil, răscoli casa, din pivniţă şi pînă-n pod ; întorcînd privirile,

Jonas și Pecksniff îl văzură pe Anthony Chuzzlewit zăcînd la pămînt și pe bătrînul contabil în genunchi, lîngă el.

Anthony căzuse de pe scaun, lovit de un atac și rămăsese acolo întins, zbătîndu-se și făcînd sforțări violente ca să respire ; vinele strîmbate de bătrînețe și îngroșate de boală, tristă mărturie a vîrstei, păreau a porunci naturii să nu-i mai vină în ajutor. Principiul vieții, întemnițat în carapacea uscată a omului, se lupta ca un demon puternic, nerăbdător să-și sfărîme lanțurile și să-și părăsească vechiul lăcaș, iar priveliștea acestei încleștări era înspăimîntătoare. Un tînăr în plină putere, luptîndu-se cu moartea, aprig, cu energia disperării, ar fi fost un spectacol înfricoșător ; dar un trup bătrîn și copleșit, plin încă de o nebănuită vigoare și care, prin fiece mișcare a mădularelor și articulațiilor lui, părea să dezmintă această înfățișare șubredă — era un spectacol într-adevăr hidos.

Îl ridicară de jos și chemară în grabă un doctor, care luă bolnavului sînge și-i dădu diferite doctorii ; totuși, atacul ținu atît de mult, încît trecuse miezul nopții cînd putură în sfîrșit să-l așeze în pat, liniștit, dar fără cunoștință și sleit de puteri.

— Nu pleca, zise Jonas apropiindu-și buzele vineții de urechea domnului Pecksniff și vorbindu-i în șoaptă peste pat. Bine că ai fost aici cînd l-a apucat criza ! S-ar fi găsit oameni care să spună că-i din vina mea.

— Din vina dumitale ? ! se minună domnul Pecksniff.

— Mai știi, răspunse Jonas, ștergîndu-și sudoarea ce i se prelingea pe obrazul palid. Ce nu scornește lumea ! Cum ți se pare ?

Domnul Pecksniff clătină din cap.

— Îi mai spuneam eu cîte ceva, în glumă, știi dumneata — adăugă Jonas — dar niciodată n-am... nu i-am dorit moartea. Crezi că-i atît de rău ?

— Așa spune doctorul. L-ai auzit doar, răspunse domnul Pecksniff.

— Adevărat. Dar poate că doctorul a exagerat, ca să-și umfle nota de plată, în cazul în care bătrînul se va face bine. Să nu pleci, Pecksniff. În momentul de față, nici pentru o mie de lire n-aș vrea să rămîn fără martori.

Chuffey nu spunea și nici nu auzea nimic. Se așezase pe un scaun la căpătîiul bolnavului și încremenise acolo ; numai din cînd în cînd se apleca asupra acestuia, ca și cum ar fi ascultat ceva. Așa rămase tot timpul acelei nopți lugubre, cu toate că domnul Pecksniff, care ațipise, se trezi la un moment dat cu impresia confuză că-l aude rugîndu-se și amestecînd cifre printre rugăciuni.

Jonas stătuse și el toată noaptea pe un scaun, în aceeași cameră ; e adevărat, însă, că nu într-un loc de unde l-ar fi putut zări tatăl său dacă și-ar fi venit în fire, ci pitit în dosul patului, mulțumindu-se să-l întrebe din ochi pe domnul Pecksniff cum îi mai este bolnavului. El, bădăranul acela necioplit, care de atîtea ori poruncise în casă ca un tiran, ajunsese o javră fricoasă, ce nu îndrăznea nici să se miște și se temea și de umbra lui de pe perete.

Se făcu ziuă ; afară se luminase și era forfotă. Îl lăsară pe bătrînul contabil să vegheze asupra lui Anthony, iar ei coborîră să mănînce. Mulțimea circula în sus și în jos pe stradă ; se deschideau ușile și ferestrele, hoții și cerșetorii își luau locurile lor în primire ; o mulțime de ființe omenești se zbăteau să trăiască, așa cum se lupta bătrînul Anthony pentru cele cîteva firicele de nisip ce mai rămăseseră pe fundul clepsidrei care urma să-i vestească ceasul morții, de parcă fiecare grăunte ar fi prețuit cît o împărăție.

— Pecksniff, făgăduiește-mi că dacă se întîmplă ceva vei rămîne aici pînă ce se va termina totul. Vreau să-mi fii martor că am făcut tot ce trebuia.

— Știu că vei face tot ce-i de făcut, domnule Jonas, zise Pecksniff.

— Da, dar n-aș vrea să aibă cineva vreo bănuială. Vreau ca nimeni să nu poată rosti măcar un singur cuvînt împotriva mea. Știu ce-i în stare să scornească lumea... N-or să țină seamă că e un om bătrîn și eu n-am nici o putere să-l mai țin în viață !

Domnul Pecksniff făgădui neprețuitului său prieten că-i va sta la dispoziție dacă împrejurările o vor cere. Tocmai își terminaseră tăcuți masa, cînd deodată apăru în fața

lor o fantomă atît de înfricoșătoare, încît Jonas scoase un țipăt ascuțit și amîndoi se dădură înapoi cu groază.

Bătrînul Anthony, îmbrăcat în hainele lui de toate zilele, se afla acolo în cameră, lîngă masa lor. Se sprijinea de umărul solitarului său prieten : pe fața-i lividă, pe mîinile-i noduroase, în ochii sticloși și în picăturile de sudoare ce-i îmbroboneau fruntea, ședea scris de mîna veșnicei soarte un singur cuvînt : moarte.

Le spuse ceva cu o voce care aducea cu fosta lui voce, dar care se făcuse ascuțită și găunoasă, ca obrazul unui mort. Numai Dumnezeu putea ști ce spunea. Părea că articulează cuvinte nemaiauzite încă de nici o ureche omenească. Era înfiorător să-l vezi stînd așa, în picioare, lîngă masă și vorbind o limbă care nu mai era de pe lumea aceasta.

— Se simte mai bine acum, zise Chuffey. Mult mai bine. Așezați-l în fotoliul lui, are să-și revină. I-am spus, doar, să mai lase încolo grijile. Și ieri i-am spus-o.

Îl așezară pe bolnav în fotoliul lui, pe care îl împinseră pînă la fereastră, deschizînd-o, ca să respire aerul proaspăt de dimineață. Dar nici aerul dimineții, nici toate vînturile care au suflat vreodată între pămînt și ceruri nu l-ar mai fi putut readuce la viață.

Puteai să-l cufunzi pînă la gît într-o cadă plină cu bani de aur, că degetele lui înțepenite n-ar mai fi putut apuca nici măcar o singură monedă.

CAPITOLUL XIX

Cititorul este pus în legătură cu anumiți profesioniști, fiind mișcat pînă la lacrimi de pietatea filială a bunului domn Jonas.

Domnul Pecksniff luase o gabrioletă de piață, pentru că Jonas Chuzzlewit îi spusese : „Nu te uita la bani". Lumea-i pizmașă și bănuitoare, așa că Jonas era hotărît să nu dea apă la moară gurilor rele. Nu voia să se spună

că fiul lui Anthony s-a calicit cînd a fost vorba de înmormîntarea tatălui său. De aceea, pînă la terminarea funeraliilor, Jonas își alesese ca deviză : „Cheltuiește fără să te uiți la bani".

În vederea numitei ceremonii, domnul Pecksniff fusese la antreprenorul de pompe funebre și acum plecase în căutarea unui alt personaj, una dintre acele femei care dau mortului ultimele îngrijiri și care poartă nenumărate porecle. Pe bucata de hîrtie pe care o ținea domnul Pecksniff în mînă se afla scris numele unei persoane ce îi fusese călduros recomandată. O chema doamna Gamp și locuia în Kingsgate Street, High Holborn. Domnul Pecksniff se urcase deci într-o gabrioletă de piață și gonea pe macadamul Holbornului în căutarea suspomenitei doamne care locuia la un negustor de păsări, două case mai departe de plăcintăria în care se vindea faimosul pateu de berbec și drept în fața măcelăriei pentru pisici. Fațadele ambelor întreprinderi erau acoperite cu reclame care scoteau în evidență renumele glorios al respectivelor firme. Era o casă nu prea mare și deci cu atît mai potrivită meseriei pe care o exercita doamna Gamp, deoarece această doamnă era, ca să folosim un limbaj mai pretențios, infirmieră cu luna, sau, mai precis — potrivit indicației de pe o tăbliță — „moașă". Avantajul de a locui în primul etaj în apartamentul dinspre stradă consta în faptul că putea fi cu ușurință trezită în toiul nopții, azvîrlindu-i-se în geam cu pietricele sau alte obiecte, în scopul de a-i atrage atenția în mod mai eficace decît cu ajutorul clopoțelului de la ușă, care trezea imediat toată mahalaua — băgîndu-i pe toți în răcori, că s-o fi aprins vreo casă de pe stradă — fără a avea în schimb nici un efect asupra dumisale.

Întîmplarea făcea ca doamna Gamp să fi stat de veghe toată noaptea, deoarece fusese nevoită să asiste la ceremonia denumită de cumetre cu o vorbă alcătuită din trei silabe și care exprimă blestemul aruncat pe capul lui Adam. Și tot datorită întîmplării, doamna Gamp nu fusese angajată mai dinainte, ci — dată fiind reputația de care se bucura — fusese solicitată chiar în momentul crizei pentru a da ajutor cu sfaturile sale unei alte doamne de

aceeași profesie, și după ce totul se terminase cu bine, doamna Gamp se întorsese acasă la negustorul de păsări și se culcase. Așa că, în clipa în care gabrioleta domnului Pecksniff se opri în fața casei, perdelele de la fereastra doamnei Gamp erau trase, căci, la adăpostul lor, doamna Gamp dormea buștean.

Asta n-ar fi fost încă nimic, dacă negustorul de păsări ar fi fost acasă (și la ora aceea ar fi trebuit să fie) ; dar omul era plecat și prăvălia închisă. Obloanele, totuși, nu erau trase și prin fiecare gemuleț se putea vedea cîte o biată păsărică închisă într-o colivie tot atît de micuță ca și ea, ciripind și zbătîndu-se zadarnic să iasă de acolo, căci se lovea mereu cu capul de tavan, în timp ce un nenorocit de sticlete, locatarul unei „vile" vopsită în roșu, pe ale cărei uși ședea scris numele său, ieșise să se adape, rugîndu-se parcă din ochi de trecători să se îndure de el și să-i toarne în apă un strop de otravă. Pînă una alta, însă, ușa de la intrare era închisă. Domnul Pecksniff suci și răsuci mînerul în toate felurile, stîrnind, undeva, în depărtări, jalnicul clopoțel al unei sonerii stricate, dar nimeni nu se arătă. Negustorul nostru de păsări mai avea încă o meserie, anume aceea de bărbier și de coafor. Poate că fusese chemat la curte tocmai în cealaltă parte a orașului, ca să tundă vreun lord sau să „onduleze" vreo lady. În orice caz, omul nu era acasă și toți cei care-l căutau nu vedeau decît o emblemă — emblema vocației sale — reprezentînd un distins coafor în momentul în care aranja coafura unei preaelegante doamne, așezate în fața unui pian mare de concert, deschis.

Domnul Pecksniff luă notă de toate aceste detalii și, în naivitatea sa, făcu apel la clopotul de la ușă. Dar abia trăsese de două ori de mîner, că în fiecare geam de pe stradă răsări cîte un cap feminin și nici nu apucă să mai scuture o dată clopoțelul că o liotă întreagă de femei (unele pe cale să-i dea foarte curînd de lucru doamnei Gamp) ieșiră în pragurile ușilor țipînd toate, de comun acord și cu mare însuflețire :

— Bate-n geam, domnule, bate-n geam ! Sfinte Dumnezeule ! Nu mai pierde atîta timp ! Bate-n geam !

Domnul Pecksniff le urmă sfatul și împrumutînd biciul birjarului provocă o asemenea perturbare printre ghivecele

cu flori de la geamul doamnei Gamp, încît aceasta se trezi și strigă dinăuntru — spre marea satisfacție a matroanelor — „Vin numaidecît".

— E alb ca varul la față, zise una dintre doamne, făcînd aluzie la domnul Pecksniff.

— Așa și trebuie să fie, dacă e într-adevăr bărbat, remarcă o alta.

O a treia, care stătea cu brațele încrucișate pe pîntecele proeminent, zise că ar fi fost de dorit, în ceea ce o privea, ca domnul acesta să fi ales un alt moment pentru a o lua de acasă pe doamna Gamp, dar că pesemne așa i-a fost ei scris să n-aibă parte sărăcuța de ce-i trebuie. Pentru domnul Pecksniff aceste schimburi de cuvinte erau foarte penibile, fiindcă domnia-sa își dădu imediat seama că femeile bănuiau că venise s-o ia pe doamna Gamp nu pentru un mort, ci pentru o naștere. Chiar și doamna Gamp căzu în aceeași greșeală, căci deschizînd geamul îi strigă dinăuntru, în timp ce se îmbrăca :

— E pentru doamna Perkins ?

— Nu, răspunse scurt domnul Pecksniff. E cu totul altceva.

— Atunci e domnul Whilks ! strigă doamna Gamp. Dumneata ești, nu-i așa, dragă domnule Whilks ? Și biata doamnă Whilks, care n-a pregătit de nici unele, nici măcar un căpătîi de ață... Dumneata ești, nu-i așa, domnule Whilks ?

— Nu-i domnul Whilks, zise Pecksniff. Nici nu-l cunosc măcar. E vorba de cu totul altceva : a murit un domn și, cum e nevoie să stea cineva să-l vegheze, domnul Mould, antreprenorul de pompe funebre ne-a recomandat să venim la dumneata.

Între timp, doamna Gamp se pregătise să-și facă apariția ; și cum de obicei își potrivea expresia feței după împrejurări, se arătă la fereastră cu o mutră de înmormîntare și-l anunță că va coborî imediat. Dar matroanele nu vedeau de loc cu ochi buni faptul că domnul Pecksniff nu avea o misiune mai importantă, ba încă cea care ședea cu brațele încrucișate îl luă la rost, întrebîndu-l cu ce drept își îngăduie dumnealui să sperie niște doamne atît de delicate ca ele cu „hoiturile" lui, exprimîndu-și

totodată părerea că, pentru mutra lui pocită, ar fi putut avea mai multă minte. Celelalte doamne nu se lăsară mai prejos, dînd glas unor păreri asemănătoare, în vreme ce laia de copii ce se adunase începu să-l huiduiască și să-l fluiere cu atîta foc, încît, de îndată ce doamna Gamp ieși afară, inofensivul domn se grăbi s-o împingă fără multă ceremonie în gabrioletă și s-o pornească la trap, petrecut de afuriseniile norodului.

Doamna Gamp luasè cu ea un pachet mare, o pereche de șaboți și o umbrelă enormă ; acest ultim articol era de culoarea frunzei uscate, cu excepția unui petec rotund de un albastru viu, aplicat cu multă dibăcie spre vîrf.

Zăpăcită încă de zorul cu care se pregătise de plecare, cucoana moașă pare-se își făcuse o idee cu totul greșită despre gabrioletă, confundînd-o, probabil, cu o diligență, sau cu căruța de poștă, așa că în primul sfert de oră se tot străduí să-și vîre bagajul prin gemulețul din față, strigîndu-i birjarului să-l pună pe capră. Căpătînd în sfîrșit lămuririle necesare, își concentră întreaga atenție asupra saboților de lemn, pe care-i tot arunca în picioarele sărmanului domn Pecksniff, de parcă ar fi jucat la belciuge. Abia cînd ajunseseră aproape de casa mortului, doamna Gamp își regăsi obișnuita prezență de spirit și zise :

— Așadar, săracu, a murit ! Ah ! Mare păcat ! (Deși nici nu știa măcar cum îl cheamă). Da, da, asta-i soarta ce ne așteaptă pe toți, adăugă ea. Nu scăpăm de moarte ; ăsta-i lucru sigur, cum e sigur că te-ai născut ; numai că niciodată nu poți ști precis cînd o să mori. Ah ! săracul, drăguțul de el !

Doamna Gamp era o femeie bătrînă și grasă, cu o voce răgușită și cu niște ochi lăcrimoși pe care știa să și-i dea cu foarte multă iscusință peste cap, lăsînd la vedere numai albul. Cum gît nu prea avea, îi venea destul de greu să privească — ca să spunem așa — peste capul ei însăși, la persoanele cu care stătea de vorbă. Purta o rochie neagră, decolorată, ce duhnea a tutun ; iar șalul și pălăria erau în perfectă concordanță cu restul toaletei. Din principiu și din timpuri imemoriale, în asemenea ocazii doamna Gamp punea pe ea tot ce avea mai prost. Jerpeliturile cu care se îmbrăca prezentau dublul avantaj

de a arăta pietatea ei față de răposat, sugerînd în același timp rudelor lui apropiate ideea de a-i dărui bietei infirmiere o haină mai ca lumea : această idee era atît de limpede sugerată, încît puteai vedea la orice oră din zi spectrul doamnei Gamp (de la pălărie pînă la pantofi) agățat în fața a cel puțin jumătate de duzină de magazine de haine vechi din Holborn. Doamna Gamp era roșie la față și buhăită și atunci cînd aveai plăcerea de a fi în compania ei, nu se putea să nu simți în nări un puternic miros de alcool. Ca mulți dintre oamenii ajunși la o înaltă calificare în profesia lor, intrase atît de bine în pielea rolului său, încît — lăsînd la o parte preferințele-i feminine firești — se ducea la fel de bucuroasă și la nașteri și la înmormîntări.

— Ah ! Ah ! Doamne ! Doamne ! repeta ea mereu. (În caz de doliu exclamația asta era totdeauna bine venită.) Ah ! Doamne, Doamne ! Cînd bietul Gamp a fost chemat în ceruri de atotputernicul și cînd am fost la spitalul Guy și l-am văzut întins pe pat, cu cîte un ban pe fiecare ochi și cu piciorul lui de lemn sub brațul stîng, am crezut c-o să leșin. Dar m-am ținut bine.

Dacă anumite zvonuri care circulau printre vecinii din Kingsgate Street aveau vreun temei, se pare că în adevăr se ținuse cît se poate de bine ; ba încă dăduse dovadă de atîta tărie sufletească și eroism, încît dispusese ca rămășițele pămîntești ale domnului Gamp să fie utilizate în scopuri științifice. Dar, ca să fim drepți, trebuie să adăugăm că lucrul acesta se întîmplase cu vreo douăzeci de ani în urmă și că domnul și doamna Gamp se despărțiseră cu mulți ani înainte, acuzîndu-se reciproc de lipsă de temperanță la băutură.

— Cred că de atunci te-ai obișnuit, nu-i așa ? zise domnul Pecksniff. Obiceiul este a doua natură, doamnă Gamp !

— Că bine zici, răspunse numita doamnă. La început, îți vine să-ți iei cîmpii, așa-i întotdeauna. Dacă nu mi-aș mai face oleacă de curaj cu cîte un strop de rachiu (așa, mai mult de gust, nu ca să zici că beau), n-aș putea s-o scot la capăt cu meseria asta a mea. „Doamnă Harris, i-am zis eu cînd m-a chemat mai deunăzi la ea — e o

femeie tinerică, doamna asta Harris — zic, lasă sticla aia pe cămin și nu-mi mai da ghes cu ea ; eu, numai cît să-mi moi buzele cînd am chef ; nu de-alta, zic, dar ca să pot isprăvi treaba la care m-ați tocmit." „Doamnă Gamp — zice ea — dacă există pe lume o ființă fără pretenții, gata să dea o mînă de ajutor cu optsprezece penny pe zi pentru lucrători și cu trei șilingi și șase penny pentru domni (asta ziua, căci noaptea se plătește separat, accentuă doamna Gamp), atunci — zice — numai dumneata ești ființa asta neprețuită." „Doamnă Harris — zic — mie nu-mi pomeni de bani, fiindcă eu, te rog să mă crezi, aș fi cea mai fericită să-mi îngrop toți semenii pe gratis — zic — așa țin la ei. Eu însă le spun ălor care aranjează toate socotelile în asemenea ocazii, fie că-i vorba de un domn sau de o doamnă (și aici se uită drept în ochii lui Pecksniff) atîta le spun, doamnă Harris — zic — să nu mă tot întrebe dacă vreau sau nu vreau să beau ceva ; să-mi lase mai bine sticla pe cămin, ca să-mi pot înmuia buzele cînd am chef."

Trăsura se opri în fața casei tocmai în clipa în care doamna Gamp trăgea concluziile înduioșătoarei sale povestiri. Pe coridor se întîlniră cu domnul Mould, antreprenorul de pompe funebre, un bătrînel mic, chel, și îmbrăcat în negru. Ținea în mînă un carnet ; un lanț gros de aur îi ieșea dintr-un buzunar al vestei, iar fața lui era teatrul unei vădite lupte între strădania de a se arăta mîhnit și un zîmbet de satisfacție ; într-un cuvînt, avea aerul unui om care, lingîndu-și buzele după ce a băut un păhărel de vin ales, încearcă să te convingă cu tot dinadinsul că ar fi luat o doctorie.

— A, uite-o pe doamna Gamp ! Ce mai faci, doamnă Gamp ? zise domnul cel chel, cu o voce atît de domoală precum îi era și pasul.

— Foarte bine, vă mulțumesc, zise ea, făcîndu-i o plecăciune.

— Să fii foarte atentă aici, doamnă Gamp. Avem o înmormîntare clasa întîi, doamnă Gamp. Toate trebuiesc făcute cu grijă și cu gust, doamnă Gamp, zise antreprenorul solemn, dînd din cap.

— Fii pe pace, domnule — răspunse ea, salutîndu-l din nou — că doar nu mă cunoşti de ieri de alaltăieri !

— Sper că o să fie bine, doamnă Gamp — zise antreprenorul — în privinţa dumitale sînt liniştit.

Doamna Gamp făcu o a treia plecăciune.

Domnul Mould adăugă, adresîndu-se lui Pecksniff :

— E unul dintre cele mai emoţionante cazuri pe care le-am întîlnit de cînd îmi exercit meseria.

— Ce spui, domnule Mould ! se miră domnul Pecksniff.

— N-am văzut niciodată atîta dragoste filială şi atîta durere ! Nu se uită de loc, dar absolut de loc (aici domnul Mould deschise ochii mari şi se înălţă pe vîrful picioarelor) la bani. Mi-a dat dispoziţie să chem cît mai multe bocitoare şi bocitoarele costă scump, domnule Pecksniff, chiar dacă le-om scădea băutura la plată ; mi-a dat dispoziţie să fac rost de sfeşnice de argint, argint curat, împodobite cu capete de îngeri, cel mai scump model ! Să aduc toate penele pe care le avem. Într-un cuvînt, domnule, să fac o înmormîntare clasa întîi !

— Prietenul meu, domnul Jonas, este un om minunat, zise domnul Pecksniff.

— Am avut o sumă de ocazii să văd manifestîndu-se dragostea filială, după cum am avut ocazia să văd şi copii denaturaţi. Asta-i soarta noastră, să pătrundem în adîncul acestor secrete. Dar n-am întîlnit niciodată un sentiment atît de puternic la un fiu, care să facă cinste omenirii, sau care, mai bine zis, să ne împace cu lumea în care trăim ! Ceea ce confirmă o dată mai mult adevărul atît de elocvent demonstrat de răposatul poet dramatic, în veci regretatul... cel înmormîntat la Stratford... cum că orice rău este spre bine...

— E o adevărată plăcere să te asculte cineva vorbind, domnule Mould, observă Pecksniff.

— Eşti prea bun, domnule Pecksniff. Ah, ce om a fost şi domnul Chuzzlewit ! Ce om a fost ! Poţi să-mi pomeneşti dumneata cît pofteşti de cutare oameni cu vază sau cutare bogătaşi — adăugă Mould gesticulînd de parcă s-ar fi adresat marelui public — arată-mi însă, te rog, în tot oraşul, pe cineva care să poată fi comparat cu răposatul, cu bunul domn Chuzzlewit, Dumnezeu să-l

ierte. Nu, nu — exclamă el cu amară ironie — orice-ați face, orice-ați drege, degeaba, numai fiul lui va putea sta pe aceeași treaptă cu el, cînd va fi destul de bătrîn ca să suporte comparația. Noi care l-am cunoscut — continuă Mould cu același ton amar, punîndu-și carnetul în buzunar — noi care l-am cunoscut nu ne vom putea lăsa atît de ușor legați la gard de niște oameni care nu-i ajung nici măcar la degetul cel mic. Domnule Pecksniff, am onoarea să vă salut.

Domnul Pecksniff îi răspunse la salut, iar domnul Mould, fericit că și-a făcut simțită prezența, se pregăti de plecare cu un surîs voios pe buze, cînd deodată își aminti, din fericire, că era un mort în casă. Luînd un aer mîhnit, suspină, își pironi ochii asupra pălăriei, pe care o ținea în mînă ca și cum ar fi putut găsi acolo o consolare ; negăsind însă nici una, și-o înfundă pe cap și se depărtă încet.

Atunci domnul Pecksniff urcă scara împreună cu doamna Gamp, pe care o conduse în camera unde zăceau, sub o pătură, rămășițele pămîntești ale lui Anthony Chuzzlewit, plînse doar de o sărmană inimă devotată, inima unui biet idiot ; după care domnul Pecksniff intră într-o cameră întunecoasă, cu un etaj mai jos, chiar dedesubtul acesteia, unde îl aștepta Jonas, pe care nu-l văzuse de mai bine de două ceasuri.

Acest model de fiu îndoliat, această pildă de generozitate filială, atît de apreciată de antreprenorii de pompe funebre, în momentul cînd domnul Pecksniff intră în odaie se afla la birou cu niște hîrtii în față, pe care tot înșira cifre. Fotoliul, pălăria și bastonul bătrînului fuseseră mutate de la locul lor obișnuit, pentru a nu-i zgîndări mereu o tristă amintire ; storurile de culoarea cetei de noiembrie erau trase cu îngrijire, iar Jonas părea atît de abătut, încît abia dacă mai scotea un cuvînt sau dacă mai ieșea din cameră.

— Pecksniff — îi zise el încetișor — te rog să ai grija de toate, auzi ? Vreau să poți spune, la toți cei care te vor întreba, că toate au fost făcute după rostul lor, așa cum se cuvenea. Ai cumva vreun prieten pe care ai dori să-l poftești la înmormîntare ?

— Nu, domnule Jonas, nu cred.

— Dacă totuși ai pe cineva, să știi, poți să-l inviți. Nu ținem să păstrăm nici un secret în jurul înmormîntării.

— Nu — repetă domnul Pecksniff după un moment de gîndire — îți rămîn foarte îndatorat, domnule Jonas, pentru generoasa dumitale ospitalitate, dar crede-mă, zău, n-am nici o invitație de făcut.

— Foarte bine, zise Jonas ; atunci, dumneata, cu mine, cu Chuffey și cu doctorul putem încăpea toți într-o trăsură, căci, vezi dumneata, Pecksniff, am ținut să-l luăm și pe doctor, fiindcă el știe ce-a avut tata și că nu există să scape cineva din asta.

— Dar unde o fi oare domnul Chuffey, scumpul nostru prieten ? întrebă Pecksniff clipind înduioșat și făcînd ocolul odăii cu privirea.

Tocmai atunci însă fu întrerupt de doamna Gamp, care, cu capul gol și fără șal, intră țanțoșă în cameră și după ce făcu cîțiva pași șovăielnici îi solicită domnului Pecksniff, pe un ton cam acru, o întrevedere de cîteva clipe între patru ochi.

— Sîntem între noi, doamnă Gamp, spune ce dorești, o îndemnă acesta dînd din cap cu profundă întristare.

— Ceea ce doresc eu nu prea se cade s-o spun față de o persoană îndurerată de moartea răposatului ; dar dacă așa vreți, uite, eu mă execut, fără multe fasoane. Eu, una, domnilor, am cunoscut la vremea mea o grămadă de lume și nimeni n-a putut spune pînă acum că nu știu să-mi fac meseria ; dacă n-aș ști, ce fel de obraz ar mai avea persoana care m-a recomandat ? Nu credeți c-ar însemna să-l fac de rîs pe domnul Mould, care se ocupă de înmormîntările celor mai grozave familii din țară și de care toată lumea a fost totdeauna foarte mulțumită ? În viața mea, eu am trecut prin multe — adăugă doamna Gamp accentuînd din ce în ce mai mult pe anumite cuvinte — și știu să compătimesc cu cei întristați, dar eu nu sînt nici rusoaică, nici prusacă, și prin urmare nu-mi place să am spioni după mine.

Pînă să apuce cineva să-i răspundă, doamna Gamp, care se făcuse stacojie la față, continuă în felul următor :

— O femeie văduvă, domnilor, mai ales dacă e și sentimentală ca mine, nu se descurcă așa ușor în viață și deseori e nevoită să muncească în asemenea condiții că mai mult păgubește decît se alege cu ceva, și nu mai știe, săraca, cum s-o scoată la căpătîi ! Dar oricum ne-am cîștiga pîinea, fiecare avem o regulă și o socoteală a noastră, ca tot omu'. Nu zic — continuă doamna Gamp, retrăgîndu-se din nou îndărătul primului său argument ca într-o fortăreață inexpugnabilă — nu zic, dinspre partea mea pot să existe pe lume și ruși și prusaci, că n-am nimic cu ei ; așa e soiul lor, și dacă le place să fie spionați, n-au decît, numai că cei care nu sînt din același aluat cu ei au altă părere.

— Dacă înțeleg eu bine — zise Pecksniff întorcîndu-se spre Jonas — pe buna noastră doamnă Gamp o deranjează prezența lui Chuffey. Pot să-l aduc aici ?

— Sigur că da, zise Jonas. În momentul cînd a sosit dumneaei, tocmai voiam să-ți spun că a rămas sus. M-aș duce chiar eu să-l iau, numai că... aș prefera să te duci dumneata, dacă nu te superi.

Domnul Pecksniff plecă imediat, urmat de doamna Gamp, care văzîndu-l că ia de pe bufet o sticlă și un pahar, se îmbună pe loc.

— Află — zise ea — că dacă n-aș avea grijă de liniștea lui sufletească, nici nu m-aș sinchisi că stă acolo, lîngă mine, săracu, ori el ori o muscă tot aia ar fi ! Dar, vezi dumneata, oameni d-ăștia ca el, care n-au avut parte să vadă prea des asemenea lucruri, după aia rămîn multă vreme cu gîndul tot acolo la ce-au văzut, așa că, zău, le faci un bine dacă nu-i lași să se uite prea mult ! Chiar dacă — adăugă doamna Gamp, referindu-se probabil la unele figuri de stil pe care i le adresase domnului Chuffey — chiar dacă îi mai ocărăști oleacă, nu le strică, dimpotrivă, îi mai înviorează.

Indiferent cu ce epitete îl calificase doamna Gamp pe domnul Chuffey, se pare că acestea nu-l înviorașeră de loc. Bătrînul ședea lîngă pat, în același fotoliu în care stătuse toată noaptea, cu mîinile încrucișate și cu capul în piept ; cînd domnul Pecksniff și doamna Gamp intrară în încăpere, el parcă nici nu-i simți decît în momentul

în care domnul Pecksniff îl apucă de braț. Atunci, se sculă, umil.

— Șaptezeci — zise Chuffey — scriu zero și țin șapte. Unii sînt destul de sănătoși ca să trăiască pînă la optzeci de ani... De patru ori zero fac zero, de patru ori doi fac opt, optzeci. Ah, de ce, de ce, de ce n-a trăit el de patru ori zero fac zero și de patru ori doi fac opt... optzeci ?

— Ah, ce ți-e cu viața asta ! exclamă doamna Gamp, punînd stăpînire pe sticlă și pe pahar. O adevărată vale a plîngerilor !

— Pentru ce o fi murit el înaintea unui nenorocit, unui hodorog, unui prăpădit ca mine, care l-a iubit toată viața ? zise Chuffey, frîngîndu-și mîinile și ridicîndu-și spre cer privirile îndurerate. Acum el nu mai e, mie ce-mi mai rămîne ?

— Domnul Jonas, răspunse Pecksniff ; Jonas, prietene.

— Țineam atîta la el ! strigă bătrînul vărsînd lacrimi amare. Era bun cu mine. Am învățat împreună tabla înmulțirii. Îmi amintesc că odată la școală i-am luat cu șase locuri înainte la aritmetică. Dumnezeu să mă ierte ! Cum am avut îndrăzneala asta ?

— Vino cu mine, domnule Chuffey, zise Pecksniff. Haide, vino, ține-ți firea, domnule Chuffey.

— Da, viu, răspunse bătrînul contabil. Da... o să-mi țin firea... Oh, *Chuzzlewit și Fiul*... Îți seamănă leit, domnule Chuzzlewit, da, îți seamănă leit, domnule !

Recăpătîndu-și apoi înfățișarea lui obișnuită, se lăsă dus de mîna celui care-l conducea. Doamna Gamp, cu sticla pe un genunchi și cu paharul pe celalt, se așeză pe un taburet și începu să dea din cap ; rămase așa o bună bucată de vreme pînă ce, fără să-și dea seama probabil, își turnă o picătură de băutură și o duse la gură. Această primă picătură fu urmată îndată de a doua, apoi de a treia ; pînă ce — fie din cauza tristelor sale reflecții asupra vieții și a morții, fie ca un omagiu adus băuturii — doamna Gamp dădu ochii peste cap de nu se mai văzu decît albul lor. În tot acest timp, însă, continuase să moțăie trist din cap.

Bietul Chuffey fu dus în colțișorul lui obișnuit, unde rămase liniștit și tăcut ; cînd și cînd numai se scula și

făcea cîțiva pași prin casă, frîngîndu-și mîinile, sau scoțînd cîte o exclamație curioasă și cu totul neașteptată.

O săptămînă încheiată stătură astfel toți trei, strînși în jurul căminului, fără să pună piciorul afară din casă. Domnul Pecksniff ar fi vrut să iasă măcar seara să se mai plimbe, dar lui Jonas îi era atît de frică de cîte ori îl vedea că pleacă de lîngă el, fie și pentru o clipă, încît făcea ce făcea și-l convingea să renunțe la această idee ; de dimineață și pînă seara săteau încremeniți în camera întunecoasă, fără să facă nimic, fără să-și omoare cu nimic timpul.

Gîndul la cel care zăcea întins, rece și țeapăn, în camera de la etajul de sus, era atît de apăsător și de crud pentru Jonas, încît pînă la urmă îl birui. Șapte zile și șapte nopți încheiate fu necontenit urmărit de ideea înspăimîntătoare a prezenței mortului în casă. Dacă ușa se mișca puțin, se îngălbenea la față și se uita cu ochii holbați ca și cum ar fi fost încredințat că mîna stafiei umblă la clanță. Dacă un curent de aer făcea să pîlpîie focul din cămin, se uita speriat în spatele lui, ca și cum s-ar fi așteptat să vadă acolo vreo fantomă fîlfîindu-și giulgiul în dreptul flăcărilor. Cel mai mic zgomot îl făcea să sară în sus ; o dată, auzind niște pași în miez de noapte la etajul de sus, dup-dup-dup, începu să strige că s-a sculat mortul și se plimbă în jurul sicriului !

Dormea pe o saltea întinsă pe podea, în salon — camera lui fiind ocupată de doamna Gamp — iar domnul Pecksniff la fel. Urletul unui cîine în fața casei îl umplea pe Jonas de o groază nestăpînită. Se ferea de lumina felinarelor care se răsfrîngea în ferestrele caselor de peste drum, ca și cum ar fi fost „un ochi rău" ațintit asupra lui. Deseori se trezea brusc în toiul nopții dintr-un somn zbuciumat și nemaiputînd adormi aștepta cu nerăbdare zorile ! Toate treburile casei, pînă și grija mesei, le lăsase pe seama domnului Pecksniff, iar distinsul gentleman, convins că ființele îndoliate au nevoie de mîngîiere și că o hrană bună este indispensabilă sănătății, încărca masa cu tot felul de bunătăți, numai și numai ca să mai îndulcească oleacă perioada asta de tristețe. Așa că poruncea să se servească la masa de seară momițe de vițel,

rinichi la capac, stridii și tot felul de lucruri bune, ca să nu mai vorbim de nenumăratele pahare cu punci fierbinte, servit la sfîrșit, care avea darul să-i inspire domnului Pecksniff diverse considerații de ordin moral și înălțătoare cuvinte de consolare, în stare să convertească și un păgîn, mai ales în cazul cînd acesta n-ar fi priceput prea bine limba engleză.

Dar în acele zile de memorabilă tristețe domnul Pecksniff nu era singurul care se ocupa de nevoile fizice ale omenirii, pentru că doamna Gamp se arăta și dînsa foarte exigentă în ceea ce privește alimentația, și n-a pus, Doamne ferește, în gură tocătură de berbec. În privința băuturii avea, deasemeni, tabieturile ei și manifesta preferințe foarte precise ; de pildă, la ora unsprezece îi plăcea să ia, așa, ca gustare, o halbă de bere neagră, o altă halbă la masa de prînz, un țap pentru a-i da putere între masa de prînz și ora ceaiului și o halbă de bere blondă superioară, cunoscută sub numele de „Old Brighton Tipper", la cină. La toate astea se adăuga bineînțeles sticla de pe cămin și eventuala invitație de a-și uda gîtlejul cu cîteva înghițituri de vin, din partea celor doi domni atît de binecrescuți. Pe de altă parte, funcționarii domnului Mould găseau și ei de cuviință să-și înece jalea, cum îneci pisoii în zorii vieții lor ; așa că, în general, înainte de a se apuca de vreo treabă, se chercheleau bine, de teamă ca nu cumva să-i doboare tristețea și să nu mai poată fi, deci, în stare să mai facă ceva. Pe scurt, săptămîna aceea în care mortul rămase în casă fu un adevărat lanț de întristate desfătări și de lugubră veselie. Fiecare, în afară de Chuffey, care stătea tot timpul în umbra catafalcului lui Anthony Chuzzlewit, fiecare se înfrupta ca un vampir din averea mortului.

Sosi în sfîrșit și ziua înmormîntării, zi de pioasă și solemnă ceremonie. Domnul Mould, ținînd într-o mînă un păhărel cu un vin de porto strașnic, prin a cărui transparență privea pierdut în zare, și în cealaltă ceasul de aur, stătea cu spatele sprijinit de birou, în biroul despărțit de camera alăturată printr-o ușă cu geamuri, discutînd cu doamna Gamp. La ușa casei stăteau doi ciocli care se străduiau să pară cît mai nenorociți cu putință,

adică atît cît le era îngăduit unor oameni care realizau un cîștig atît de gras ; toate resursele întreprinderii domnului Mould fuseseră folosite, fie în interiorul casei, fie afară ; penele fluturau, caii nechezau, mătăsurile și catifelele unduiau în bătaia vîntului ; într-un cuvînt, după cum spunea și domnul Mould cu atîta emfază, „tot ce s-a putut face prin puterea banului, s-a făcut".

— Și cine are mai multă putere decît banul, doamnă Gamp ? exclamă antreprenorul, golindu-și paharul și lingîndu-și buzele.

— Nimeni pe lume, domnule.

— Nimeni pe lume, repetă domnul Mould. Ai dreptate, doamnă Gamp. Pentru ce oare, adăugă el umplîndu-și din nou paharul, pentru ce oare se cheltuiesc atîția bani cînd moare omul, cum nu se cheltuiește atunci cînd se naște ? Asta-i de resortul dumitale, doamnă Gamp, dumneata trebuie să știi. Cum îți explici acest fapt ?

— Poate pentru că spezele antreprenorului de pompe funebre sînt mai ridicate decît ale moașei, răspunse doamna Gamp rîzînd și netezindu-și rochia cea neagră și nouă pe care o căpătase în dar.

— Ha, ha ! rîse domnul Mould. Dar dumneata pe socoteala cui ai mîncat azi dimineață, doamnă Gamp ? adăugă el. În momentul acela, privindu-se din întîmplare într-o oglinjoară de bărbierit agățată în perete și văzînd că este mult prea jovial, își ticlui imediat o mutră lungă, încercînd să arate cît mai îndurerat.

— Datorită bunelor dumitale recomandații, am avut deseori parte să iau masa pe socoteala altora și nădăjduesc că voi mai avea și în viitor nenumărate alte ocazii asemănătoare, zise doamna Gamp, făcîndu-i o plecăciune, ca să-l împace.

— Așa va fi, cu ajutorul proniei cerești, răspunse domnul Mould. Uite, doamnă Gamp, am să-ți explic eu cum stau lucrurile. Plătind bine unei firme cunoscute care aranjează totul în condiții optime, e ca și cum ai turna balsam peste rănile inimii, alinîndu-i durerea. Inimile noastre au nevoie de consolare ; cînd ne moare cineva, pierderea suferită cere o mîngîiere, mîngîiere care nu-și

mai are locul atunci cînd se naște cineva. Uită-te de pildă la domnul de aici, uită-te la el !

— A, ce om generos ! exclamă doamna Gamp cu entuziasm.

— Nu, nu — zise antreprenorul — deobicei, nu-i de loc generos. Te înșeli amarnic. E un om întristat și fiu iubitor care știe că prin puterea banului își va putea găsi cît de cît consolare, arătîndu-și totodată dragostea și veneraţia față de răposatul taică-său. Cu bani poți obține multe lucruri — adăugă domnul Mould, înfășurînd încetișor pe degete lanțul ceasornicului, o dată pentru fiecare articol enumerat — cu bani poți avea : trăsuri cu cîte patru cai, valtrapuri de catifea, birjari în haine de doliu și cu cizme înalte, poți avea pene de struț vopsite în negru, un alai numeros care să meargă după dric, numai oameni îmbrăcați în negru, foarte eleganți și cu bastoane cu mîner de aramă ; poți avea un mormînt frumos, ba chiar un loc în biserica din Westminster, dacă ții neapărat să faci o astfel de investiție ! Să nu-mi mai spună mie nimeni, doamnă Gamp, că aurul este ochiul dracului, cînd ne poate procura atîtea lucruri frumoase !

— Slavă cerului — zise doamna Gamp — că se găsesc oameni ca dumneata, care să vîndă sau să închirieze toate aceste frumuseți.

— Ai dreptate, doamnă Gamp — răspunse antreprenorul — ar trebui ca profesiunea noastră să se bucure de toată cinstea cuvenită ; noi facem binele în mod discret și am roși de rușine dacă am înscrie asta pe facturile noastre. Cîte consolări nu le-am procurat eu semenilor mei datorită celor patru cai cu cozi lungi pe care niciodată nu i-am înhămat la dric cu mai puțin de zece lire și zece șilingi.

Doamna Gamp tocmai se pregătea să dea răspunsul potrivit, cînd fu întreruptă de apariția unui om din serviciul domnului Mould. Era maestrul de ceremonii în persoană, un grăsan îmbrăcat într-o haină ale cărei poale i se încurcau în picioare — ceea ce nu era chiar conform cu ideile curente asupra eleganței — și care avea ca semne particulare un nas cît un cartof și un obraz presărat cu coșuri. Fusese pe vremuri și el o plantă firavă,

dar crescînd pe ogorul gras al pompelor funebre se dezvoltase peste măsură.

— Ei, Tacker — zise domnul Mould — jos e totul gata ?

— E o plăcere să te uiți, răspunse Tacker. De cînd sînt n-am văzut cai mai mîndri și mai focoși ; își scuturâ capetele de parcă ar ști cît costă penele cu care sînt gătiți. Una, două, trei, patru — numără domnul Tacker, punînd pe brațul stîng patru pelerine de doliu.

— Tom este acolo, cu prăjiturile și cu vinul ? întrebă domnul Mould.

— Gata la ordin, răspunse Tacker.

— Atunci — zise domnul Mould punîndu-și ceasul în buzunarul vestei și privindu-se în oglinjoara de bărbierit pentru a se asigura că fața lui avea expresia cerută de împrejurări — atunci, cred că putem începe. Dă-mi teancul de mănuși, Tacker. Ah ! Ce om a fost clientul nostru ! Ah ! Tacker, Tacker, ce om !

Domnul Tacker, care, datorită vastei experiențe cîștigate la înmormîntări, ar fi putut ajunge un excelent actor de pantomimă, făcu semn cu ochiul doamnei Gamp, fără să-și modifice cîtuși de puțin solemnitatea înfățișării, după care își urmă patronul în camera alăturată.

Era un lucru extrem de important pentru domnul Mould — ba chiar una dintre exigențele profesiunii sale — să se poarte așa ca și cum nu l-ar fi cunoscut pe doctor, deși, în realitate, erau vecini și cu toate că, deseori, ca în cazul de față, lucraseră cot la cot. Se apropie deci de el ca să-i dea o pereche de mănuși, cu aerul unuia care-l vedea pentru prima oară ; pe de altă parte, doctorul se ținea și el în rezervă adoptînd o atitudine atît de indiferentă de parcă nici n-ar fi auzit măcar pomenindu-se vreodată de antreprenorul de pompe funebre, sau ca și cum ar fi trecut doar prin fața magazinului său, fără să aibă vreodată a face cu el.

— Mănuși ? aha !... zise doctorul. După dumneata, domnule Pecksniff.

— Ba nu, te rog, servește-te dumneata întîi, răspunse acesta.

— Ești foarte amabil, zise doctorul, alegîndu-și o pereche. Și cum îți spuneam, am fost chemat pe la unu și

jumătate la căpătîiul unui bolnav. Haa !... prăjituri şi vin ? Care-i de porto ? Mulţumesc.

După aceea domnul Pecksniff se servi şi el.

— Cam pe la unu şi jumătate de dimineaţă — reîncepu doctorul — am fost chemat la căpătîiul unui bolnav. Cum am auzit clopoţelul de noapte, m-am sculat, am deschis fereastra şi am scos capul afară. Aaa ! Pelerina ?... N-o lega prea strîns. Aşa !

După ce domnul Pecksniff îmbrăcă şi el un veşmînt asemănător, doctorul continuă :

— Mi-am scos capul pe geam. Aaa !... Pălăria ? A, nu, amice, asta nu-i a mea. Domnule Pecksniff, îţi cer iertare, dar cred că din greşeală ne-am schimbat pălăriile. Mulţumesc. Aşadar, cum spuneam...

— Totul e gata, îl întrerupse Mould în şoaptă.

— E gata ? zise doctorul. Foarte bine. Domnule Pecksniff, îţi voi povesti restul în trăsură. Să vezi ce lucru ciudat ! Şi zici că totul e gata ? Sper că n-o să plouă, nu-i aşa ?

— Da de unde, e-o vreme minunată, domnule doctor, îl asigură Mould.

— Mi-era teamă să nu fie umed pe jos — zise doctorul — pentru că ieri barometrul meu scăzuse. Ce noroc că avem timp frumos.

În clipa aceea însă dădu cu ochii de domnul Jonas şi de Chuffey, care se îndreptau spre uşă, şi ducîndu-şi repede batista la nas, ca şi cum s-ar fi simţit deodată copleşit de durere, începu să coboare scările alături de domnul Pecksniff.

Vorbind despre fastul preparativelor, domnul Mould şi oamenii săi nu exageraseră cu nimic. Totul era măreţ. Cei patru cai de la dric se ridicau pe picioarele dinapoi, arătîndu-şi toate talentele, de parcă ar fi ştiut că murise un om şi ar fi spus triumfător : „Oamenii ne dresează, ne înhamă, ne călăresc, ne chinuiesc, ne schilodesc şi-şi bat joc de noi, şi toate astea numai pentru plăcerea lor. Dar uite că şi ei mor ! Ura ! Mor şi ei !"

Şi aşa străbătu cortegiul funebru al lui Anthony Chuzzlewit străzile strîmte şi ulicioarele întortochiate ale ora-

șului. Din fundul cupeului, domnul Jonas se uita pe furiș să vadă ce efect face convoiul asupra trecătorilor ; în drum, domnul Mould înregistra cu modestie exclamațiile lor admirative ; doctorul continua să-i spună domnului Pecksniff pe șoptite povestirea începută, care părea că nu se mai sfîrșește niciodată ; numai bietul Chuffey, bătrînelul, nebăgat de nimeni în seamă, plîngea în colțișorul lui. Cu toate astea, chiar de cînd pornise cortegiul, reușise să-l scandalizeze peste măsură pe domnul Mould, căci își ștergea ochii ca un om nemanierat, cu dosul mîinii, în loc să folosească batista pe care o vîrîse în fundul pălăriei. După cum declarase de altfel pe loc domnul Mould, purtarea lui era indecentă și departe de a fi la înălțimea situației ; după părerea domnului Mould, n-ar fi trebuit să i se îngăduie domnului Chuffey să ia parte la ceremonie.

Totuși luă parte, bietul de el ; veni la cimitir, unde se purtă în mod absolut scandalos, sprijinindu-se de Tacker, care-i spuse de la obraz : „Dumneata nu face să te duci decît la înmormîntările de clasa a treia !" Dar Chuffey (Dumnezeu să-l aibă în pază) nu auzea decît îndepărtatul ecou al unei voci pe veci stinse, ecou ce răsuna încă în fundul inimii sale.

— Mi-era atît de drag ! strigă bătrînul, repezindu-se asupra mormîntului după ce totul se termină. Era atît de bun cu mine ! O, mult iubit stăpîn și prieten !

— Hai, domnule Chuffey — zise doctorul — toate astea nu mai au nici un rost ; e noroi pe jos, domnule Chuffey. Se poate să te porți așa ?

— Domnilor, vă spun cinstit, dacă înmormîntarea asta ar fi fost o înmormîntare oarecare, și dacă domnul Chuffey ar fi fost un cioclu de rînd — zise domnul Mould aruncînd o privire îndurerată spre Pecksniff și Jonas, în timp ce-i ajuta să-l scoale pe Chuffey de jos — și tot nu cred c-ar fi avut o purtare mai indecentă.

— Fii bărbat, domnule Chuffey, îl îndemnă Pecksniff.

— Fii gentleman, domnule Chuffey, îl îndemnă Mould.

— Pe cinstea mea, prietene — îl dojeni doctorul apropiindu-se de el cu un aer de superioritate — asta denotă lipsă de caracter ! Nu șade frumos. E o purtare egoistă, domnule Chuffey, o purtare odioasă ! Ar trebui să iei exemplu de la ceilalți, scumpe domn. Ai uitat poate că

nu ești din același sînge cu decedatul nostru amic, care are o foarte, foarte apropiată și iubită rudă, domnule Chuffey !

— Da, fiul său ! strigă bătrînul împreunîndu-și mîinile cu o ciudată patimă în glas. Propriul său fiu ! Singurul. Unicul său fiu !

— Bătrînul nu prea e în toate mințile lui, zise Jonas, îngălbenindu-se. Nu vă uitați la gura lui. Nu m-aș mira să spună cine știe ce năzbîtii ! Nu-l luați în seamă, cum nu-l iau nici eu. Tata mi l-a lăsat în grijă, și asta-i de ajuns. Poate să zică și să facă orice vrea de acum înainte. O să am eu grijă de el !

La această nouă dovadă de mărinimie și bunăvoință din partea lui Jonas, un murmur de admirație se ridică din rîndurile întristatei adunări (între care se număra și domnul Mould cu asistenții săi). Chuffey, însă, nu-i mai puse la alte încercări. Nu mai scoase nici un cuvînt după aceea și, rămînînd un moment de capul lui, se apropie de cupeu și se urcă înăuntru.

Spuneam că domnul Jonas se îngălbenise la față în clipa cînd bătrînul contabil avusese ieșirea aceea care atrăsese atenția tuturor ; tulburarea lui fu însă de scurtă durată, pentru că numaidecît își recăpătă stăpînirea de sine. Dar aceasta nu era singura metamorfoză pe care o suferise domnul Jonas în cursul zilei. De cum părăsiseră locuința pentru a lua parte la ceremonia funebră, începuse să se simtă mai bine și, pe măsură ce această ceremonie se desfășura, treptat treptat își redobîndise îndrăzneala, aerul și înfățișarea lui de mai înainte, felul lui agreabil de a vorbi și de a se purta în societate, în fine, redevenise din toate punctele de vedere simpaticul personaj pe care îl cunoaștem. Nici una dintre aceste metamorfoze nu scăpa agerelor priviri ale domnului Pecksniff. Pe cînd se urca în trăsură pentru a se întoarce acasă, și — mai ales — cînd, la sosire, găsiră toate ferestrele deschise, prin care aerul și lumina intrau acum în voie în toate încăperile și orice urmă a tristului eveniment se șterse definitiv, domnul Pecksniff fu convins că Jonas devenise iar cel din totdeauna, nemaiamintind prin nimic de epava care fusese în ultima săptămînă ; așa încît virtuosul arhitect renunță de bună voie la prerogativele de care se bucurase în ulti-

mul timp și, fără să facă cea mai mică încercare de a le păstra, reveni pe nesimțite la rolul lui de musafir docil și smerit.

Doamna Gamp se întoarse la negustorul de păsări și fu trezită din somn chiar în cursul nopții ca să asiste la nașterea unor gemeni ; domnul Mould își luă bine dispus masa în sînul familiei, după care își petrecu restul serii, tot atît de bine dispus, la club ; dricul, după ce așteptă multă vreme nu se știe pe cine sau ce, la ușa unei cîrciumi, intră să se repauzeze în șopron ; cu penele de struț vîrîte înăuntru, la adăpost, și cu cei doisprezece ciocli cu nasul roșu de băutură, cățărați pe acoperiș și agățați fiecare de cîte un cîrlig, în care, în timpul ceremoniei, fuseseră înfipte falnicele pene ; diversele ornamente ale alaiului funebru fură strînse cu grijă, ca să poată fi puse la dispoziția primei persoane care va veni să le închirieze ; focoșii cai ședeau liniștiți în grajdul lor ; doctorul petrecu la o nuntă și povesti o anecdotă interminabilă a cărei poantă o uitase. Din fastul ultimelor ceasuri nu mai rămăsese nimic în afară de facturile antreprenorului de pompe funebre.

Nici chiar în cimitir ? Nu, nici măcar acolo. Porțile erau închise ; noaptea era întunecoasă și umedă ; ploaia cădea molcom peste buruieni și urzici. Atîta doar că se mai ridicase o movilită, una nouă, care cu o seară înainte nu era acolo. Timpul, scobind pe sub pămînt ca o cîrtiță, lăsase în urma lui un nou mușuroi, și nimic mai mult.

CAPITOLUL XX

Un capitol cu dragoste.

— Pecksniff — zise Jonas scoțîndu-și pălăria din cap și uitîndu-se să vadă dacă brasarda de crep negru îi stă bine pe braț, după care, pe deplin satisfăcut, și-o prinse cu grijă — ce zestre ai de gînd să le dai fetelor dumitale cînd s-or mărita ?

— Scumpe domnule Jonas — exclamă duiosul tată cu un surîs nevinovat — ce întrebare ciudată îmi pui !

— Să nu te împiedice faptul că întrebarea mea este la plural și nu la singular, răspunse Jonas, uitîndu-se țintă la domnul Pecksniff, cu priviri în care nu se prea putea citi dragostea ; ori îmi răspunzi răspicat, ori lasă-te păgubaș. E lămurit ?

— Hm ! Scumpul meu amic — zise domnul Pecksniff, punîndu-și prietenește mîna pe genunchiul rubedeniei sale — chestiunea e mult mai complicată decît s-ar părea, din pricina unei serii întregi de considerente. Ce zestre socotesc să le dau, zici, nu ?

— Da, cam cît crezi c-o să le dai ?

— Păi, asta, bineînțeles, depinde în primul rînd de bărbatul pe care și-l vor alege fiecare, scumpe prietene.

Domnul Jonas își pierdu cumpătul și nu mai știu ce să spună ; răspunsul era cum nu se poate mai bun ; părea viclean, dar în asta sta înțelepciunea simplității.

— Am pretenția ca ginerii mei să fie oameni capabili, adăugă domnul Pecksniff după o clipă de tăcere. Iartă-mă, scumpul meu domn Jonas — adăugă el, foarte emoționat — dar trebuie să-ți spun că dumneata m-ai făcut să-mi ridic pretențiile, mi-ai creat o himeră, ceva pur imaginativ, scînteind în toate culorile curcubeului, dacă-mi este îngăduit să mă exprim astfel.

— Adică, cum vine asta ? mîrîi Jonas, a cărui privire se făcea din ce în ce mai puțin binevoitoare.

— Ai tot dreptul să mă întrebi, dragă prietene. Inima omenească nu poate fi totdeauna asemuită cu tarapanaua regală, unde există o mașină patent care bate monedă cu aceeași efigie. Cîteodată, însă, modelul pe care-l imprimă are ceva aparte, care-l face să se deosebească de moneda curentă. Totuși, este tot aur de prima calitate. Are meritul ăsta de a fi aur curat, iar nu imitație.

— Zău ? mormăi Jonas făcînd o mișcare din cap, prin care arăta că nu înțelesese mare lucru.

— Desigur ! reluă domnul Pecksniff, plin de înflăcărare. Aur curat. Ca să-ți vorbesc deschis, domnule Jonas, dacă aș putea să găsesc doi gineri la fel cu cel care ai putea dumneata deveni într-o bună zi pentru un om în stare să aprecieze o fire ca a dumitale, atunci nu m-aș

mai gîndi la mine și aș da fetelor dote care să atingă limita superioară a posibilităților mele.

Declarația aceasta era precisă și făcută cu toată căldura. Dar cine s-ar mai fi mirat că o persoană ca domnul Pecksniff se arăta plin de energie și de entuziasm în această chestiune, după tot ce văzuse și auzise despre Jonas, chestiune asupra căreia de altfel își exercitase elocința și antreprenorul de pompe funebre.

Domnul Jonas tăcea, contemplînd gînditor peisajul. Pentru că se aflau amîndoi pe imperiala diligenței cu care părăsiseră Londra. Domnul Jonas plecase împreună cu domnul Pecksniff să mai schimbe pentru cîteva zile atmosfera, după recentele încercări prin care trecuse.

— Bine, zise el în sfîrșit cu o fermecătoare sinceritate. Presupunînd că găsești un ginere ca mine, cît i-ai da?

Domnul Pecksniff îl privi mai întîi nespus de uimit, apoi răspunse cu însuflețire, lăsîndu-se treptat cuprins de emoție :

— Atunci eu știu pe care dintre fete ar lua-o.

— Pe care? întrebă Jonas scurt.

— Pe cea mai mare, domnule Jonas, răspunse Pecksniff cu lacrimi în ochi ; pe scumpa mea Cherry, toiagul bătrîneților mele, averea mea, comoara mea, domnule Jonas! Grea cumpănă pentru un tată, dar așa-i rînduiala în lumea asta! Într-o bună zi voi fi nevoit să mă despart și de ea, lăsînd-o în grija unui soț. Știu, știu prea bine asta, scumpul meu prieten. Și sînt gata pentru sacrificiu.

— Oho! zise Jonas. Cred că ești gata de multă vreme.

— Mulți pretendenți au vrut să mi-o răpească. Dar nici unul n-a reușit. „Niciodată — îmi spunea ea — niciodată, tată, n-am să mă mărit cu un om pe care nu-l iubesc!" În ultima vreme nu mai e atît de veselă. De, știu eu de ce...

Domnul Jonas se uită din nou la cîmpie, apoi la vizitiu, după aceea la bagajele îngrămădite pe imperială și, în sfîrșit, la domnul Pecksniff.

— Presupun că va trebui să te desparți și de ailaltă într-o bună zi, zise el, întîlnind privirea tovarășului său de drum.

— Probabil, zise tatăl. Anii vor potoli și toanele zburdalnicei mele păsărele, și atunci păsărica va intra în colivie. Dar Cherry, domnule Jonas, Cherry !

— Oh, oh ! îl întrerupse Jonas. Pe păsărica asta au potolit-o destul anii. Nimeni nu se îndoiește. Dar nu mi-ai răspuns la întrebare. Desigur, dacă nu vrei, nu ești obligat să-mi răspunzi. Dumneata ești doar în stare să judeci singur lucrurile.

Cuvintele acestea, ce conțineau un fel de avertisment ursuz, îi dădură a înțelege domnului Pecksniff că scumpul său amic nu e omul pe care să-l duci cu vorba sau să-l legi la gard și că el, Pecksniff, n-avea altceva de făcut decît să răspundă precis la întrebare sau să-i spună ritos că nu-l poate lumina asupra chestiunii care-l interesează. Amintindu-și, în această dilemă, de recomandarea făcută de bătrînul Anthony pe patul de moarte, Pecksniff se hotărî să-i vorbească deschis ; ceea ce și făcu spunîndu-i lui Jonas și insistînd asupra faptului că această destăinuire era o dovadă de mare prietenie și încredere față de el, că în cazul în speță, adică atunci cînd un tînăr ca el ar cere mîna fiicei sale, ar fi gata să-i dea o zestre de patru mii de lire sterline.

— Asta înseamnă că o să-mi dau și cămașa de pe mine — zise bătrînul tată — dar îmi voi face datoria, ca să fiu cu conștiința împăcată. Pentru mine o conștiință împăcată este cea mai solidă dintre bănci. Acolo mi-am plasat averea — o nimica toată — domnule Jonas, dar pentru mine este cea mai de preț dintre comori, crede-mă.

Asupra acestei chestiuni, dușmanii virtuosului domn s-ar fi împărțit desigur, în două tabere. Unii ar fi afirmat, fără pic de scrupul, că dacă conștiința domnului Pecksniff era banca la care domnia-sa făcea depuneri, atunci ridicările de bani depășiseră cu mult suma depusă ; ceilalți ar fi negat pur și simplu faptul în sine, declarînd că probabil în contul acestui domn nu se afla trecută pe registru nici o intrare și că, dacă existau totuși unele sume trecute pe numele lui, erau desigur scrise cu cerneală invizibilă, sume la care domnul Pecksniff s-ar feri să se mai uite vreodată.

— Da, dragul meu, o să-mi dau și cămașa de pe mine — repetă arhitectul — dar providența (dacă mi-ar fi îngăduit aș putea spune chiar o providență specială) mi-a răsplătit întotdeauna sforțările, deci garantez că nu mă voi da înapoi de la acest sacrificiu.

Aci se ridică o problemă de ordin filozofic, și anume dacă domnul Pecksniff avea sau nu dreptul să spună că o anumită providență îi protejează și îi susține în mod special sforțările. Toată viața lui străbătuse în lung și în lat străduțele și maidanele vieții cu un cîrlig într-o mînă și un fel de croșet în cealaltă, culegînd din gunoaie tot felul de lucruri de oarecare valoare, pe care le vîra în sac. Or, cum o vrabie nu poate cădea în tolbă fără o permisiune specială a providenței, reiese că (așa ar fi raționat domnul Pecksniff) tot printr-o permisiune specială a providenței lovește și piatra, bățul sau orice alt obiect cu care ai zvîrli în suspomenita zburătoare. Și deoarece cîrligul sau croșetul domnului Pecksniff nimerea totdeauna pasărea în cap, doborînd-o la pămînt, domnia-sa se putea considera autorizat de o pronie specială să vîre vrăbiile în tolbă, socotindu-se legitimul posesor al tuturor păsărilor obținute pe această cale. Acum, toată lumea știe că pe raționamente de felul ăsta se bazează afirmațiile celor care declară că anumite sarcini naționale sau individuale (cele mai adesea primele) au fost aduse la îndeplinire spre cinstea celor cărora le revenea susnumita sarcină. Tot așa, cele de mai sus vor să arate că domnul Pecksniff își sprijinea spusele pe argumente solide și că se exprima în acest mod nu din trufie sau aroganță, cum ar putea crede cineva, ci dintr-o fermă convingere și dintr-o înțelepciune demnă de toată lauda.

Domnul Jonas, care nu prea avea obiceiul să-și bată capul cu astfel de teorii, nu emise nici o părere. Primi vestea pe care i-o dăduse tovarășul său de drum fără să spună nimic — nici dacă e bună, nici dacă e rea — păstrînd timp de vreun sfert de oră o adîncă tăcere ; în care interval păru ocupat să supună o anumită sumă de bani tuturor operațiilor aritmetice, posibile și imposibile, scăzînd-o, înmulțind-o, făcînd cu ea fel de fel de împărțiri mai mult sau mai puțin complicate, folosindu-se de regula

de trei, simplă sau compusă, schimb sau troc, dobîndă simplă sau compusă și alte operațiuni matematice. Se vede că rezultatul acestui calcul fu satisfăcător, pentru că, în clipa în care deschise iar gura, avea aerul că ajunsese la un rezultat îmbucurător, simțindu-se parcă scăpat de apăsarea unei penibile nesiguranțe.

— Haide, bătrîne Pecksniff — îi spuse el cu voioșie acestuia din urmă, în timpul unui popas, bătîndu-l pe spate — haidem să luăm ceva.

— Cu plăcere ! zise domnul Pecksniff.

— Ce-ar fi dacă l-am cinsti și pe vizitiu ? propuse Jonas.

— Bineînțeles — glăsui fără convingere domnul Pecksniff — mă tem numai să nu-l jignim și să nu-l facem să se simtă nemulțumit de situația lui.

Auzindu-l, Jonas izbucni în rîs și se grăbi să coboare de pe imperială, sărind destul de greoi în mijlocul drumului. După care intră în han și comandă atîta băutură, încît domnul Pecksniff se întrebă dacă nu-și ieșise cumva din minți : se dezmetici însă în momentul în care Jonas îi spuse, cu două clipe înainte de plecarea diligenței :

— Te-am găzduit mai bine de o săptămînă. Te-am lăsat să comanzi toate trufandalele din lume. Acum este rîndul dumitale să plătești, Pecksniff !

Și nu glumea, precum crezuse la început domnul Pecksniff, pentru că Jonas se urcă fără prea multe ceremonii în diligență, lăsîndu-și victima să achite nota de plată.

Domnul Pecksniff era însă un om răbdător și apoi Jonas îi era prieten. În afară de asta, atențiile sale față de numitul domn erau bazate, precum se știe, pe cea mai adîncă stimă și pe aprecierea minunatului său caracter. Domnul Pecksniff ieși deci din han cu o față radioasă, ba împinse amabilitatea pînă acolo încît repetă tratația și la cîrciuma următoare, ce-i drept, pe o scară ceva mai redusă. Era în felul lui Jonas de-a se purta o extravaganță (puțin obișnuită la el) pe care tratațiile repetate, departe de a o potoli, o întărîtară în așa măsură, încît tot restul drumului fu atît de vesel, și am putea spune, atît de turbulent, că domnului Pecksniff îi veni destul de greu să-i țină hangul.

Nu erau așteptați, o, Doamne, nu ! Încă de la Londra, domnul Pecksniff spusese că vrea să le facă fetelor o surpriză și nu le va scrie nici un cuvînt pentru a le preveni, ca să le ia pe nepregătite și să vadă ce făceau drăguțele de ele în timp ce-l știau pe scumpul lor părinte la atîtea leghe depărtare. Ca o consecință a acestui plan ingenios, călătorii nu erau așteptați de nimeni în stație, ceea ce însă nu putea constitui nici un neajuns, căci veniseră cu diligența de zi și domnul Pecksniff n-avea decît un sac de călătorie, iar domnul Jonas un geamantan. Apucară deci amîndoi de geamantan, puseră sacul deasupra și o luară neîntîrziat pe ulicioară în sus. Domnul Pecksniff mergea în vîrful picioarelor, ca și cum, fără această precauțiune, scumpele sale copile, deși se aflau la o distanță de mai bine de două mile, ar fi putut să-i simtă apropierea printr-un fel de presentiment filial.

Era o seară frumoasă de primăvară ; calmă și armonioasă, natura se odihnea în lumina blîndă a amurgului. Fusese o zi caldă și liniștită ; o dată cu căderea serii însă, aerul se răcorise și în depărtare, din hornurile căsuțelor țărănești, fumul se ridica în spirale grațioase. Frunzele tinere și bobocii abia înmuguriți îmbălsămau aerul cu mii de dulci miresme ; cucul, care cîntase toată ziua, se odihnea. Vîntul serii purta cu el miros de brazdă proaspăt răsturnată (primul suflu de speranță al primului plugar, după izgonirea din grădina raiului). Era una din clipele acelea în care oamenilor le place să ia hotărîri înțelepte, căindu-se de greșelile trecutului ; una din acele clipe în care, privind la umbrele ce se ridică înconjurîndu-i din toate părțile, încep să se gîndească la amurgul în care totul se va cufunda pentru ei, la ziua de pe urmă.

— Cam întuneric, zise domnul Jonas, uitîndu-se în jur. O întunecime de te apucă pandaliile.

— Încă puțin, și vom fi acasă, la lumină și căldură, îl liniști domnul Pecksniff.

— Bine-ar fi, zise Jonas. Da' de ce dracu nu spui nimic ? La ce te gîndești ?

— Ca să-ți spun drept, domnule Jonas — rosti solemn Pecksniff — în acest moment spiritul meu evoca amin-

tirea răposatului nostru prieten, a scumpului dumitale părinte.

Domnul Jonas lăsă imediat să-i scape bagajul din mîini și strigă, amenințîndu-și tovarășul cu degetul :

— Lasă-te de chestiile astea, Pecksniff !

Domnul Pecksniff, neștiind dacă nu cumva prin aceste cuvinte Jonas se refera la geamantan, se uită la prietenul său cu o neprefăcută mirare.

— Destul, îți zic ! țipă Jonas furios. Ai auzit ? Să nu mai pomenești nimic despre asta, nici acum nici în viitor, căci să știi că n-o să-ți meargă bine, te previn !

— Îmi pare rău — zise domnul Pecksniff speriat — îți mărturisesc că a fost ceva necugetat. Trebuia să-mi dau seama că am atins o coardă sensibilă !

— Lasă-n pace corzile sensibile, zise Jonas ștergîndu-și fruntea cu mîneca hainei. Să nu-mi faci pe grozavul, pentru că să știi, mie, unul, nu-mi place tovărășia morților.

Domnul Pecksniff tocmai se pregătea să protesteze spunînd : „Să fac pe grozavul ? Cine, eu, domnule Jonas ?" cînd tînărul, cu o expresie sălbatică întipărită pe față, îl întrerupse din nou :

— Bagă bine la cap ce ți-am spus ! Nu-mi plac chestiile astea și te sfătuiesc să nu mai aduci vorba despre ele, nici față de mine, nici față de oricine altcineva. Cei care au urechi de auzit, să audă ! Și cu asta, am terminat. Dă-i drumul !

Rostind aceste cuvinte, ridică din nou bagajul și o porni întinzînd atît de mult pasul, încît domnul Pecksniff, care mergea de cealaltă parte a geamantanului, se pomeni tras după el într-un mod cît se poate de brutal și de dizgrațios, ceea ce era cu totul în detrimentul epidermei piciorului său, zdrelite fără milă de curelele și de cătărămile de fier de care se lovea la fiecare pas. După un timp, domnul Jonas își încetini totuși mersul, îngăduind tovarășului său să-l ajungă din urmă, și ținu în sfîrșit geamantanul într-o poziție ceva mai convenabilă.

Se vedea cît de colo că lui Jonas îi părea acum rău de ieșirea de adineauri și se temea de efectul pe care-l putea avea asupra lui Pecksniff ; căci de fiecare dată, cînd nu-

mitul domn se uita la el, întîlnea și privirea celuilalt îndreptată asupra sa, ceea ce constituia un nou prilej de jenă. Totuși nici asta nu ținu mult, căci la un moment dat Jonas începu să fluiere, iar domnul Pecksniff, urmînd exemplul prietenului său, se apucă să fredoneze o melodie.

— Nu mai e mult, nu-i așa ? întrebă Jonas după un răstimp.

— O nimica toată, dragă prietene, răspunse Pecksniff.

— Ce-or fi făcînd ele acum ? întrebă Jonas.

— Cine poate să știe ! exclamă Pecksniff. Prostuțele, haimanalele tatii ! Poate că nici nu sînt acasă ! Voiam să... Ha ! ha ! ha ! voiam să-ți propun să intrăm pe ușa din dos ca să picăm în casă ca un fulger, domnule Jonas.

Nimeni, cred, n-ar fi reușit să găsească vreo cît de mică asemănare între domnul Jonas, domnul Pecksniff, sacul de călătorie și geamantan, pe de o parte, și un fulger, pe de alta ! Dar deoarece domnul Jonas se arătă de acord cu această propunere, intrară amîndoi tiptil în curtea din spatele casei, înaintînd în vîrful picioarelor pînă la fereastra bucătăriei, prin care lumina focului și a lumînării străbăteau destrămînd întunericul de afară.

În adevăr, domnul Pecksniff fusese binecuvîntat de Dumnezeu în privința copiilor săi — cel puțin, în privința uneia dintre ele. Înțeleapta Cherry (toiagul bătrîneților sale, onoarea, comoara tatălui care o idolatriza) ședea în fața focului din bucătărie lîngă o masă albă ca zăpada și făcea socoteli ! Uitați-vă numai la fata asta care-și trecea în carnețel cheltuielile, îmbrăcată simplu și curat, cu pana în mînă și cu privirile, în care se puteau citi atît de grațioase preocupări de ordin contabilicesc, ridicate spre tavan, avînd alături, într-un paneraș, cheile gospodăriei. Fierul de călcat, capacele oalelor, buiotele de încălzit patul, cratițele și cazanul, tava de aramă și plita lustruită frumos cu negreală, toate o îmbrățișează, privind-o cu dragoste și cu o profundă încredere. Chiar și cepele ce se legănau agățate de o bîrnă, în cămășile lor roșcate, păreau a fi obrajii unor heruvimi veniți s-o admire pe fata cea cuminte. Și poate că tocmai din simpatie față de această legumă se simți și domnul Pecksniff atît de mișcat, încît îl trecură lacrimile !

Dar numai pentru o clipă, fiindcă, discret din fire, se grăbi să-şi ascundă imediat emoţia faţă de amicul său, fluturîndu-şi batista, căci n-ar fi vrut să-şi dea în vileag slăbiciunea.

— Ce mîngîiere — murmură el — ce mîngîiere pentru o inimă de tată. Fetiţa mea scumpă ! Ce zici, domnule Jonas, să-i spunem că sîntem aici ?

— Ba bine că nu ! Că doar n-ai de gînd să dormim noaptea asta în grajd sau în şopron !

— Asta, în adevăr, n-ar fi ospitalitatea pe care aş dori să ţi-o ofer, mai ales dumitale, prietene, exclamă domnul Pecksniff strîngîndu-i mîna.

Trase adînc, aer în piept şi bătu în geam, urlînd atît de tare, că ar fi sculat şi morţii din mormînt : „Bau, bau !..."

Cherry scăpă jos pana şi scoase un ţipăt. Dar nevinovăţia nu se teme niciodată de nimic, sau, cel puţin, aşa ar trebui să fie. Auzind că se deschide uşa, curajoasa copilă strigă cu voce hotărîtă şi cu o prezenţă de spirit care n-o părăsea nici în cele mai critice momente ale vieţii :

— Cine-i acolo ? Ce vrei ? Răspunde ! Că de nu, îl chem pe tata !

Domnul Pecksniff întinse braţele. Cherry îl recunoscu imediat şi se repezi să-i primească părintească îmbrăţişare.

— A fost un lucru necugetat din partea noastră, domnule Jonas, un lucru foarte necugetat ! zise Pecksniff mîngîind părul fiicei sale. Priveşte, scumpa mea. Uite cu cine am venit !

Cum era să-l observe ! Nu avusese ochi pînă atunci decît pentru tatăl său, iar pe domnul Jonas abia acum îl văzu ; se roşi toată şi-şi plecă feciorelnic capul urîndu-i şi lui bun venit.

Dar Mercy pe unde era ? În glasul domnului Pecksniff nu se simţea nici urmă de dojană, doar o blîndeţe puţin îndurerată. A, era în salon ! Citea pe canapea ! Da ! Grijile gospodăriei n-aveau nici un farmec pentru o fată ca ea !

— Cheam-o, zise domnul Pecksniff cu o calmă resemnare. Cheam-o, scumpa mea.

Mercy fu chemată și veni rumenă toată și zburlită după somnul pe care-l trăsese pe canapea. Dar nimeni n-o ținu de rău, dimpotrivă.

— O, Dumnezeule mare ! strigă zvăpăiata întorcîndu-se către vărul ei, după ce-și sărutase cu zgomot părintele pe amîndoi obrajii și căruia, neastîmpărată ca de obicei, îi mai dăduse pe deasupra și un bobîrnac, drept în vîrful nasului patern. Cum, dumneata ești, nesuferitule ! Slavă Domnului că nu-mi faci curte.

— Cum așa ! Tot zburdalnică ai rămas ? zise Jonas. Vai ce rea ești !

— Hai, șterge-o ! se răsti la el Mercy, respingîndu-l. Nu știu ce aș fi în stare să-ți fac dacă te-aș avea tot timpul în fața ochilor ! Dă-mi pace, pentru numele lui Dumnezeu !

Domnul Pecksniff se amestecă în discuție, poftindu-l pe domnul Jonas sus, ceea ce acesta se grăbi să facă, împlinind în același timp și dorința zglobiei Mercy. Dar deși dăduse brațul frumoasei Cherry, Jonas, în timp ce urcau tuspatru scara către salon, se întorcea totuși mereu spre cealaltă soră, cu care își continuă dialogul, pe același ton glumeț. Printr-o fericită întîmplare, în seara aceea fetele întîrziaseră cu ceaiul, așa încît puseră numaidecît masa pentru toți.

Domnul Pinch nu era acasă ; fiind deci numai între ei, se simțiră mai în largul lor și, mai cu seamă, foarte expansivi. Jonas, care ședea între cele două surori, se arătă cît putea de galant.

După ce terminară de băut ceaiul și după ce masa fu strînsă, domnul Pecksniff mărturisi că îi venea foarte greu să părăsească această plăcută companie, dar că avea de cercetat niște hîrtii la el în cameră, așa încît îi rugă să-i îngăduie a lipsi vreo jumătate de oră. Și cu aceasta se retrase, fredonînd o melodie veselă.

Nici nu trecuseră cinci minute de la plecarea lui, cînd Mercy, care se așezase la fereastră, la oarecare distanță de Jonas și de sora ei, pufni ostentativ în rîs și-o zbughi pe ușă afară.

— Hei, strigă Jonas după ea. Nu pleca !

— Ia te uită ! răspunse Mercy, privindu-l peste umăr. Nu cumva oi fi vrînd să rămîn de dragul tău, nesuferitule !

— Da, chiar așa, zise Jonas. Pe onoarea mea ! Vreau să-ți spun ceva.

Dar cum fata se încăpățînase să părăsească încăperea, Jonas alergă după ea și o aduse înapoi, după o scurtă luptă pe coridor, luptă ce avu darul s-o scandalizeze grozav pe domnișoara Cherry.

— Pe cuvîntul meu, Mercy — spuse ea — mă mir de tine ! Toate lucrurile au o limită, chiar și cele mai absurde, draga mea !

— Îți mulțumesc, surioară scumpă, zise Mercy, încreținduși buzele trandafirii. Și-ți sînt profund recunoscătoare pentru bunul tău sfat... Lasă-mă o dată în pace, monstrule !

Această rugăminte fusese provocată de încercările domnului Jonas de-a o face să se așeze așa, fără suflare, cum se afla, pe sofaua pe care și tînărul se lăsă aflîndu-se din nou între ea și domnișoara Cherry.

— Ei, acum — zise Jonas apucîndu-le pe fiecare de talie — vedeți ? Am găsit mijlocul de a-mi umple amîndouă brațele deodată. Nu ?

— Ai să vezi că, de nu mă lași în pace, unul dintre ele o să fie pînă mîine numai vînătăi, strigă zvăpăiata Mercy.

— Ei și, poți să mă ciupești cît vrei, că nu-mi pasă, rîse Jonas ; încearcă numai !

— Ciupește-l pentru mine, Cherry, te rog ! zise Mercy. Pe cuvîntul meu, n-am urît pe nimeni în viață așa cum urăsc ființa asta !

— Nu, nu, nu vorbi așa ! Și nu mă ciupi, fiindcă vreau să vă spun ceva serios. Ziceam... verișoară Charity ?...

— Ei, ce e ?... îl întrebă tăios aceasta.

— Vreau să stau de vorbă serios cu voi, zise Jonas. Vreau să evit orice neînțelegere și să cădem la învoială prietenește. Așa se cade și așa e și mai bine, nu ?

Nici una dintre surori nu mai scoase o vorbuliță. Domnul Jonas făcu o scurtă pauză, ca să-și dreagă glasul, simțind că i se uscase gîtlejul :

— N-o să-i vină a crede ce am să-i spun, nu-i așa, verișoară ? zise Jonas, strîngînd-o sfios pe Cherry de mijloc.

— Zău așa, domnule Jonas, cum pot să știu eu dacă are să creadă sau nu, pînă nu-mi spui despre ce e vorba ! Mi-e absolut imposibil.

— Știu — zise Jonas — numai că ea are obiceiul să-și bată joc de oameni și cu siguranță c-o să rîdă de mine, sau cel puțin se va preface că rîde. Dar dumneata, verișoară, poți să-i spui că vorbesc foarte serios, nu-i așa ? Ai să-i spui că știai mai de mult, nu-i așa ? Ai să fii sinceră, da ? adăugă el pe un ton convingător.

Nici un răspuns. Jonas își simțea gîtlejul ca pîrjolit și nu mai era în stare să-și stăpînească vocea.

— Știi doar, verișoară Charity — continuă Jonas — că numai dumneata ai putea să-i spui cîtă osteneală mi-am dat ca să mă pot bucura cît mai mult de prezența ei cînd erați amîndouă la pensiunea din capitală. Nimeni nu știe acest lucru mai bine ca dumneata. Nimeni altul nu-i poate spune cîte sforțări am făcut ca să te cunosc mai bine, pentru ca prin dumneata s-o pot cunoaște și pe ea, fără să pară că doresc lucrul ăsta. Te întrebam mereu de ea, unde s-a dus, cînd se întoarce, îți spuneam cît e de sprințară și multe altele, nu-i așa, verișoară ? Știu că ai să-i spui — dacă nu cumva i-ai și spus-o — și... și... Dar pare-mi-se că i-ai și spus, fiindcă știu cît ești de sinceră. Nu-i așa ?

Iarăși nici un răspuns. Brațul drept al domnului Jonas (pe care braț se sprijinea sora mai mare) se simți străbătut de un fior care nu venea de la el ; dar în afară de acest fior, nici un alt semn nu-i dovedea că spusele lui ar fi avut vreun cît de mic efect.

— Chiar dacă ai ținut pentru dumneata toate astea — continuă Jonas — și nu i le-ai împărtășit niciodată, n-are a face ! Căci acum poți fi martoră că așa este. Din prima zi, noi doi am fost cei mai buni prieteni și, natural, la fel vom rămîne și pe viitor, încît nu mă sfiesc să vorbesc de față cu dumneata. Verișoară Mercy, cred că ai auzit ce-am spus. Sora dumitale îți va confirma cuvînt

cu cuvînt spusele mele, așa precum se și cuvine. Vrei să fii soția mea ?

Deoarece își retrăsese brațul cu care cuprinsese mijlocul sorei mai mari, pentru ca întrebarea lui să producă mai mult efect, Charity o zbughi spre camera ei, scoțînd niște țipete disperate și incoerente, așa cum numai din pieptul unei femei furioase pot izbucni.

— Lasă-mă să plec ! Lasă-mă să mă duc după ea, zise Mercy îmbrîncindu-l și trăgîndu-i peste obraji (trebuie să spunem adevărul) cîteva palme răsunătoare.

— Nu te las pînă nu-mi spui da. Nu mi-ai dat încă nici un răspuns. Vrei să fii soția mea ?

— Nu, nu vreau ! Nu pot să te văd în ochi ! Ți-am spus-o de o sută de ori ! Ești îngrozitor ! De altfel, totdeauna mi-am închipuit c-o placi pe sora mea. Așa credeam cu toții.

— Nu sînt eu de vină, zise Jonas.

— Ba da, ești de vină. O știi prea bine.

— În dragoste, scopul scuză mijloacele. Ea n-avea decît să-și închipuie că era favorita, dumneata însă știai bine că nu-i așa.

— Ba nu !

— Ba da ; cum ai fi putut să crezi c-o plăceam pe ea cînd erai și dumneata pe-acolo ?

— Gusturile nu se discută, zise Mercy. Doamne ! A, nu, altceva voiam să spun... nu mai știu ce. Lasă-mă să mă duc după ea !

— Spune da și te las.

— Dacă mă hotărăsc vreodată să zic da, te previn dinainte că te voi urî și-ți voi face zile fripte toată viața.

— Bine, ne-am înțeles, strigă Jonas primind tîrgul. Am încheiat afacerea, verișoară. Va fi cea mai potrivită pereche din lume.

Această declarație galantă fu urmată de un zgomot confuz de sărutări și de palme, după care frumoasa Mercy, cu părul vîlvoi, scăpînd din brațele lui, o luă la goană după soră-sa.

Fie că domnul Pecksniff ascultase la ușă (ceea ce însă n-ar fi fost de demnitatea unui om cinstit ca el), fie că din pură inspirație ghicise ce s-a întîmplat (ceea ce e

desigur mult mai probabil, dată fiind perspicacitatea domnului Pecksniff), fie că printr-o fericită întîmplare se găsea tocmai la locul potrivit (ceea ce iarăşi este foarte probabil, dat fiind că faţă de domnia-sa providenţa avea, precum ştim, o deosebită grijă), în ori ce caz, un lucru este sigur, că de îndată ce surorile se aflară în camera lor, răsări şi el în prag. Ce contrast uimitor ! Pe cît erau fetele lui de înfierbîntate, de gălăgioase şi de pornite, pe atît era el de calm ; era atît de stăpîn pe sine, de rece şi de liniştit, încît nici un fir de pe cap nu i se zbîrlise.

— Copii ! zise domnul Pecksniff întinzînd spre ele mîinile cu un gest de nedumerire, nu înainte însă de a închide grijuliu uşa în urma lui şi de a se rezema cu spatele de ea. Fetelor ! Copilele mele ! Ce înseamnă asta ?

— Mizerabilul ! Trădătorul ! Licheaua ! Mincinosul ! A cerut de faţă cu mine, sub ochii mei, mîna lui Mercy ! fu răspunsul surorii mai mari.

— Cine a cerut-o pe Mercy în căsătorie ? întrebă domnul Pecksniff.

— Ei ! Individul ăla de jos, Jonas !

— Jonas a cerut-o pe Mercy în căsătorie ? zise domnul Pecksniff. Aha !... Adevărat ?

— Asta-i tot ce ai să-mi spui ? strigă Charity. Tată, vrei să-mi pierd de tot minţile ? Pe Mercy, îţi repet, pe Mercy a cerut-o, nu pe mine !

— O, ruşine ! Ruşine ! rosti grav domnul Pecksniff. Ruşine să-ţi fie. Se poate oare ca succesul surioarei tale să te aducă într-o stare ca asta, fata mea ? O, e foarte trist ! Sînt îndurerat, sînt surprins şi umilit să te văd în halul ăsta. Mercy, fetiţo, te binecuvîntez ! Ai grijă de sora ta. A, invidia, invidia ! Ce patimă îngrozitoare !

După această morală făcută pe un ton îndurerat şi jalnic, domnul Pecksniff părăsi încăperea (fără a uita să închidă uşa după el) şi coborî în salon, unde-l găsi pe viitorul său ginere, căruia îi cuprinse amîndouă mîinile !

— Jonas ! exclamă el, Jonas !... Cea mai scumpă dintre dorinţele inimii mele s-a înfăptuit !

— Foarte bine — zise Jonas — îmi pare bine că aud asta. Dar ascultă colea, Pecksniff ! Deoarece ţii mai mult la cealaltă decît la Mercy, ce-ar fi să mai adaugi la zestre

o mie de lire ? Zău așa ! Trebuie s-o sporești la cinci mii ! Merită să dai o mie de lire ca să-ți păstrezi comoara lîngă dumneata ! Așa, scapi ieftin și nici măcar nu trebuie să faci vreun sacrificiu !

Rîsul batjocoritor cu care își întovărăși cuvintele îi dădu o asemenea prestanță, încît pînă și domnul Pecksniff își pierdu în primul moment prezența de spirit și se uită la viitorul său ginere oarecum zăpăcit de uimire și de admirație. Recăpătîndu-și însă repede calmul lui din totdeauna, tocmai se pregătea să schimbe vorba, cînd se auzi afară un zgomot de pași grăbiți ; iar după o clipă, Tom Pinch dădu buzna înăuntru peste măsură de agitat.

La vederea unui străin ce părea să aibă cu domnul Pecksniff o convorbire intimă, Tom rămase ca împietrit, deși probabil și el avea de făcut vreo comunicare importantă, pentru că altfel nu și-ar fi îngăduit să dea năvală peste patronul său...

— Domnule Pinch ! zise Pecksniff. Ce înseamnă asta, domnule Pinch, e inadmisibil !

— Vă cer iertare — răspunse Tom — că n-am bătut la ușă !

— Mai degrabă dumnealui ar trebui să-i ceri iertare, Pinch ! Eu te știu cum ești, dar dînsul nu te cunoaște încă. Domnule Jonas, îți prezint pe asistentul meu.

Viitorul ginere făcu către Pinch un semn din cap, semn în care nu era nici dispreț, nici desconsiderare, ci doar nepăsare, pentru că Jonas era bine dispus.

— Aș putea să vă spun două vorbe. Vă rog ? întrebă Tom. E foarte urgent.

— Trebuie în adevăr să fie ceva foarte urgent, ca să justifice o purtare atît de ciudată, domnule Pinch ! răspunse domnul Pecksniff. Dragul meu, scuză-mă pentru un moment. Și acum, domnule, spune-mi care este cauza acestei intrări vijelioase ?

— Îmi pare tare rău, zise Tom rămînînd cu pălăria în mînă în fața domnului Pecksniff. Îmi dau seama că aparențele sînt împotriva mea.

— Aparențele sînt într-adevăr împotriva dumitale, domnule Pinch.

— Da, cred ; ca să vă spun drept, am fost tare mirat cînd i-am văzut și știind că și dumneavoastră veți fi tot atît de mirat ca și mine, am alergat încoace nefiind încă destul de stăpîn pe mine ca să știu ce am de făcut. Eram mai adineauri în biserică și cîntam la orgă de unul singur, cînd, uitîndu-mă împrejur, am zărit din întîmplare un domn și o doamnă care mă ascultau dintr-o strană. Păreau străini, după cît mi-am putut da seama, căci era întuneric în biserică și mi-am închipuit că nu-i cunosc. Așa că m-am ridicat și i-am poftit să se urce sus unde se află orga și să ia loc. „Nu — mi-au răspuns ei — nu-i nevoie", dar mi-au mulțumit pentru muzica pe care o ascultaseră. De fapt, adăugă Tom roșindu-se, au zis : „Pentru minunata muzică", adică dînsa a zis așa ; și pentru mine, știți, nu există compliment care să-mi facă mai mare plăcere și cinste. Vă... vă cer iertare... (Tom, care era grozav de emoționat, scăpă pentru a doua oară pălăria din mînă) dar... sînt atît de tulburat, încît mi se pare că m-am depărtat de la subiect !

— Fii atunci așa de bun și revino la el. Tom, zise domnul Pecksniff cu o privire glacială. Ți-aș fi chiar foarte recunoscător.

— Da, desigur. În fața bisericii îi aștepta o trăsură ; mi-au explicat că se opriseră să asculte orga. Apoi m-au întrebat, adică ea m-a întrebat : „Nu cumva locuiești la domnul Pecksniff ?" I-am răspuns că într-adevăr aveam această cinste și mi-am luat libertatea — adăugă Tom, ridicîndu-și privirile spre chipul binefăcătorului său — precum se cuvine și cum voi face, fie-mi îngăduit, totdeauna, să le spun cît de obligat mă simt față de dumneavoastră și cum niciodată n-am să vă pot arăta îndeajuns recunoștința mea.

— Ai făcut foarte rău, zise domnul Pecksniff. Continuă, te rog, domnule Pinch !

— Mulțumesc, reluă Pinch. După aceasta m-au întrebat, adică tot dînsa m-a întrebat : „Nu există vreun drum mai scurt ca să ajungem la domnul Pecksniff acasă..."

Domnul Pecksniff deveni atent.

— „... fără să trecem prin fața „Balaurului albastru ?" Cînd le-am răspuns că există și că aș fi fericit să-i conduc, au dat drumul trăsurii și au venit cu mine pe jos, peste arături. I-am lăsat în dreptul porții, lîngă gardul viu, și am alergat înainte, să vă înștiințez că vin și că într-o clipă vor fi aici, încheie Tom, abia trăgîndu-și sufletul.

— Dar cine să fie — zise domnul Pecksniff pe gînduri — cine să fie aceste persoane ?

— Dumnezeu să mă ierte, domnule — strigă Tom — dar tocmai cu asta ar fi trebuit să încep ! Credeam că v-am spus. I-am recunoscut, pe dînsa mai ales, din primul moment. E vorba de domnul acela care a zăcut bolnav iarna trecută la „Balaurul albastru" și de domnișoara care era cu dînsul.

Lui Tom îi clănțăneau dinții în gură, și, de uimire, văzînd efectul extraordinar pe care-l produseră ultimele sale cuvinte asupra domnului Pecksniff, i se muiară picioarele. Teama de a pierde bunăvoința bătrînului Chuzzlewit, aproape imediat după ce se împăcase cu el, din pricina că-l găzduia pe Jonas — pentru că, vezi bine, pe Jonas nici nu-l putea alunga, nici nu-l putea închide undeva, și nici să-l lege de mîini și de picioare și să-l ascundă în pivnița pentru cărbuni, fără a-l ofensa pe vecie, nu putea s-o facă — cumplita discordie care domnea în casă și imposibilitatea de a găsi un mijloc pentru restabilirea armoniei (acum, cînd Charity era apucată de istericale, Mercy ca scoasă din minți, Jonas în salon, iar Martin Chuzzlewit cu tînăra lui însoțitoare așteptau în pragul ușii), imposibilitatea absolută de a ascunde sau de a explica într-un chip plauzibil această nemaipomenită stare de confuzie — toate aceste perplexități, complicații și încurcături ce căzuseră năprasnic pe smeritul său cap și de care socotise că va scăpa cu ajutorul timpului, al norocului și al strategiei sale personale ; cum spuneam, toate acestea, îl tulburară atît de tare pe bravul nostru arhitect și-l făcură să pară atît de înspăimîntat, încît, dacă Tom ar fi fost o Gorgonă ce s-ar fi holbat la el, în timp ce el, Pecksniff, cu același cap de Gorgonă s-ar fi uitat la Tom, amîndoi nu s-ar fi speriat nici pe jumătate cît se speriară acum, uitîndu-se unul la altul.

— Doamne ! Doamne ! Ce-am făcut ? strigă Tom. Şi eu care speram că vestea asta o să vă facă plăcere ! Eu, care-mi închipuiam că veţi fi încîntat s-o aflaţi !

Dar în aceeaşi clipă se auziră cîteva bătăi puternice în uşa de la intrare.

CAPITOLUL XXI

Alte păţanii din America. Martin îşi ia un asociat şi face o achiziţie. Cîteva informaţii asupra Edenului, aşa cum apare el din reclame ! Reflecţii asupra Leului britanic ; cîteva deslușiri asupra genului de simpatie profesată şi resimţită de Asociaţia „Watertoast Sympathizers“ [1].

Bătăile din uşa domnului Pecksniff, deşi destul de puternice, nu se puteau compara totuşi cu huruitul unui tren american în plină viteză. E bine să începem prezentul capitol cu această declaraţie sinceră, ca nu cumva cititorul să-şi închipuie că zgomotele ce asurzesc în acest moment urechile povestirii noastre au vreo legătură cu ciocănelul cu care se bătea în uşa domnului Pecksniff, sau cu adînca tulburare cauzată de aceste bătăi — tulburare resimţită într-o egală măsură atît de virtuosul domn mai sus menţionat, cît şi de Tom Pinch, care, dintr-un anumit punct de vedere, dezlănţuise aceste sentimente.

Casa domnului Pecksniff se află la mai bine de o mie de leghe depărtare de aici, căci în momentul de faţă povestea noastră se desfăşoară în ţara Libertăţii şi a Moralităţii. Respirăm din nou aerul binecuvîntat al Independenţei ; avem din nou prilejul să contemplăm cu pioasă teamă acel simţ moral care nu dă Cezarului nimic din ce este al Cezarului ; trăim din nou în acea atmosferă sacră care se confundă cu însăşi viaţa nobilului patriot, părintele spi-

[1] Asociaţia simpatizanţilor lui Watertoast (nume propriu, traductibil prin : a se îmbăta cu apă rece).

ritual a numeroşi discipoli, ce visa despre libertate în braţele unei sclave şi care, după ce se trezea, îşi vindea în piaţă copiii făcuţi de ea.

Trenul goneşte într-un vacarm asurzitor, făcînd să trosnească şinele în iuţeala nebună cu care se învîrtesc roţile. Locomotiva urlă parcă ar fi mînată cu biciul şi chinuită ca un muncitor ce s-ar da de ceasul morţii. Dar comparaţia nu e decît un biet fruct al fanteziei, căci în această republică oţelul şi fierul sînt mult mai preţuite decît carnea şi sîngele. Atunci cînd lucrurilor produse de mîna omului li se cer eforturi ce depăşesc puterea lor de rezistenţă, ele se răzbună prin însăşi natura lor ; în timp ce nenorocitele mecanisme create de Mîna Divină sînt mult mai puţin primejdioase, căci pot fi mînate, strivite şi frînte după placul conducătorului. Priviţi la locomotiva aceasta ! Potrivit legilor în vigoare, cel care ar deteriora într-un fel sau într-altul această insensibilă masă metalică, ar plăti mai scump decît cel ce ar lua viaţa a douăzeci de fiinţe omeneşti ! De aceea stelele steagului american fac cu ochiul benzilor sîngerii, iar Libertatea şi-a tras boneta pe ochi şi s-a-nhăitat cu cea mai odioasă dintre asupriri.

Conductorul acestei locomotive, al cărui zgomot ne-a trezit la începutul prezentului capitol, nu era, desigur, frămîntat de asemenea reflecţii ; ba se prea poate chiar să nu fi avut în capul lui nici un fel de gînd care să-l îndemne la reflecţie. Proptit cu umărul de peretele locomotivei, îşi fuma pipa, cu mîinile şi picioarele încrucişate, scoţînd din cînd în cînd cîte un mîrîit scurt — scurt ca şi pipa lui — spre a-şi manifesta aprobarea atunci cînd, printr-o dibace manevră, colegul său, fochistul (care se distra în clipele libere aruncînd cu cîte o scurtătură de lemn în vitele ce păşteau de-a lungul şinelor), îşi nimerea ţinta ; în afara acestor momente, conductorul sta nemişcat şi cu un aer atît de impasibil, de parcă ar fi avut de condus un purcel de lapte şi nu coşcogea locomotivă. Cu toată imobilitatea şi calmul maşinistului, trenul înainta cu o mare viteză, iar cum terasamentul nu era prea solid, zguduiturile erau destul de dese şi de violente.

De locomotivă se aflau ataşate trei vagoane ; vagonul pentru doamne, vagonul pentru domni, şi vagonul pentru

negri, acesta din urmă fiind vopsit în negru, pentru ca să se vadă cît mai bine cui îi este destinat. Martin și Mark Tapley stăteau în primul vagon, cel mai confortabil ; și fiindcă era loc destul, se mai instalaseră acolo și alți domni, care se simțeau bine într-o societate feminină. Stăpînul și servitorul stăteau unul lîngă altul și discutau cu însuflețire.

— Așa dar, Mark, — spuse Martin privindu-l îngrijorat — zici că-ți pare bine c-am părăsit New Yorkul ?

— Da, îmi pare foarte bine, îi răspunse Mark.

— Nu erai destul de „vesel" acolo îl întrebă Martin din nou.

— Dimpotrivă. Cea mai veselă săptămînă din viața mea am petrecut-o la Pawkins.

— Ce părere ai despre perspectivele noastre ? îl iscodi Martin, cu un ton care arăta foarte limpede că mult timp se codise să-i pună această întrebare.

— Sînt cît se poate de strălucite, domnule ; imposibil să găsești un nume mai frumos decît „Valea Edenului" ! Cum ar putea cineva să-și aleagă un loc mai minunat în care să se statornicească, decît valea paradisului ? Mi s-a spus — adăugă Mark după o pauză — că pe acolo se află șerpi berechet, așa că, precum se vede, toate sînt așa cum scrie în Biblie.

Departe de-a da cel mai mic semn de groază, în timp ce-i împărtășea acest amănunt neplăcut, fața lui Mark Tapley părea, dimpotrivă, cît se poate de radioasă ; văzîndu-l, un străin ar fi putut presupune că nu-și dorise toată viața altceva decît să trăiască în tovărășia șerpilor și acum aștepta cu nerăbdare apropiata realizare a acestei arzătoare dorințe.

— Cine ți-a mai spus-o și pe asta ? îl luă la rost Martin.

— Un ofițer, zise Mark.

— Dracul să te ia de neghiob ! strigă Martin rîzînd cu poftă în ciuda gîndurilor sale negre. Ce fel de ofițer o mai fi fost și ăla ? Parcă nu știi că pe aici ofițerii sînt ca frunza și iarba !

— Da, adevărat, ca sperietorile de păsări pe la noi, și chiar aduc cu alea, fiindcă sperietorile de la noi alcătuiesc

şi ele un fel de armie naţională ; iar pe de altă parte ofiţerii de aci nu sînt decît nişte prăjini îmbrăcate cu haină şi vestă. Ha ! ha ! ha ! Nu vă uitaţi că rîd cu atîta poftă, mi se mai întîmplă şi mie să rîd din cînd în cînd. Cum să nu fii vesel ? ! Da, mi-a vorbit de şerpi chiar unul dintre cuceritorii acestui continent care locuia la pensiunea Pawkins. „Dacă nu mă-nşel — mi-a zis el, vorbind fornăit, sau de parcă ar fi avut nasul înfundat — plecaţi în Valea Edenului ?" „Da, cam aşa ceva", i-am răspuns eu. „O — zice el — dacă vi se întîmplă cumva să vă culcaţi acolo — deocamdată nu este încă un lucru posibil, dar pe măsură ce va pătrunde civilizaţia pînă acolo se va întîmpla, poate, şi minunea asta — nu uitaţi să aveţi o secure la îndemînă." „De ce, sînt prea mulţi purici ?" m-am încruntat eu la el. „Ceva mai rău decît puricii," mi-a răspuns el. „Vampiri ?" „Mai rău." „Ţînţari, poate ?" „Nici ţînţari." „Mai rău decît ţînţarii ?", zic eu. „Da, şerpi — zice el — şerpi cu clopoţei ; totuşi, străine, ai şi dumneata dreptate, într-o oarecare măsură, pentru că se găsesc şi o sumedenie de gîngănii sugătoare care atacă omul de viu, aşa, nitam-nisam ; dar de ele nu trebuie să vă pese, că vă ţin de urît ; cu şerpii, însă, o să aveţi mult de furcă ; dacă vi se va întîmpla la sculare — zise el — să găsiţi unul încolăcit pe stîlpul patului, ca un tirbuşon fără mîner şi gata să sară, trăgeţi-i una la mir, fiindcă se cheamă că ar fi veninos."

— De ce nu mi-ai spus astea mai dinainte ? strigă Martin, a cărui faţă căpătă o expresie ce-l „înveseli" şi mai mult pe Mark.

— Nu mi-am închipuit că v-ar interesa, domnule, zău, pe cinstea mea, răspunse tînărul. Mi-a intrat pe o ureche şi mi-a ieşit pe ailaltă. Dar, Dumnezeu să mă ierte, se vede că ofiţerul era membru al unei companii de exploatare şi a născocit toată istoria asta ca să mergem în Edenul lui şi nu în cel al concurenţei.

— Se prea poate să fie aşa, încuviinţă Martin. Tot ce pot spune e că doresc din toată inima să fie aşa.

— Nici nu mă îndoiesc — răspunse Mark, prea preocupat de povestea asta ca să se mai gîndească la efectul

pe care-l produsese asupra stăpînului său — căci, ştiţi, oricum, tot acolo va trebui să trăim.

— Să trăim acolo ! exclamă Martin. Da, lesne de spus, dar dacă s-o întîmpla să ne trezim într-o bună zi cu un şarpe cu clopoţei făcut covrig pe pătura noastră, atunci, zău, nu ştiu dacă o să mai fie chiar atît de uşor de trăit.

— Ai dreptate ! zise cineva atît de aproape de el, încît glasul parcă-l gîdilă la ureche. Într-adevăr, ai perfectă dreptate.

Martin se întoarse şi se pomeni nas în nas cu un individ aşezat în spatele lor, care-şi băgase capul între el şi Mark şi care sprijinindu-şi bărbia de spătarul băncii lor se distra ascultînd ce vorbesc. Avea acelaşi aer nepăsător şi pasiv pe care cei doi călători îl observaseră la majoritatea cetăţenilor acestei ţări ; obrajii îi erau atît de scofîlciţi, încît ai fi zis că şi-i sugea într-una ; era ars de soare, dar căpătase o culoare galbenă-murdară. Avea ochi negri, strălucitori, şi-i ţinea pe jumătate închişi, privind doar pieziş, şi chiar atunci într-un anumit fel, ca şi cum ar fi spus : „Degeaba încercaţi voi, că pe mine nimeni nu mă poate trage pe sfoară, oricît s-ar strădui !“ Îşi proptise braţele pe genunchi şi şedea cu corpul aplecat înainte ; în palma mîinii stîngi avea un pac de tutun, pe care-l ţinea cum ţin ţăranii englezi în palmă o felie de brînză, iar în mîna dreaptă, un briceag. Intervenise atît de firesc în conversaţia lor, de parcă ar fi fost special poftit să asculte argumentele celor două părţi şi să-şi dea cu părerea ; faptul că ceilalţi doi puteau să n-aibă chef să-l cunoască sau să-i îngăduie să-şi vîre nasul în treburile lor nu părea să-l preocupe mai mult decît l-ar fi preocupat pe un urs sau pe un bivol.

— Ai perfectă dreptate ! repetă el, adresîndu-i lui Martin un salut condescendent, ca unui barbar de străin ce era. Să le ia naiba de gîngănii !

Martin nu se putu stăpîni să nu încrunte sprînceana cu intenţia de a-i da să înţeleagă numitului domn că era tot atît de indezirabil ca şi gîngănile în chestiune. Dar amintindu-şi că înţelepciunea recomandă ca atunci cînd te afli la Roma să te porţi ca un roman, îşi călcă pe inimă şi schiţă cel mai amabil surîs cu putinţă.

Pentru moment, noul lor prieten nu mai spuse nimic, pentru că, fluierînd încetișor o melodie, era ocupat să-și taie o bucată din tutunul de mestecat. După ce-o croi după gustul lui, scoase dumicatul cel vechi din gură și-l așeză pe marginea băncii, între Mark și Martin, iar pe cel proaspăt îl introduse în golul rămas, unde căpătă imedia forma unei nuci mari sau a unui măr de dimensiuni mijlocii. Pe deplin satisfăcut, înfipse vîrful briceagului în dumicatul vechi de tutun și ridicîndu-l în sus ca să-l arate celorlalți, zise cu tonul unui cunoscător că era „destul de morfolit". După ce-l lepădă, își vîrî cuțitul într-un buzunar, bägă tutunul în altul, și, sprijinindu-și din nou bărbia de spătarul băncii, cum desenul vestei lui Martin părea să-l atragă întinse mîna să pipăie ștofa.

— Cum se cheamă la voi asta ? întrebă el.

— Drept să spun — răspunse Martin — nu știu.

— Trebuie să coste cam vreun dolar yardul [1], dacă nu și mai mult ?

— Habar n-am.

— La noi în țară — rosti răspicat susnumitul gentleman — toată lumea cunoaște prețurile pro-du-se-lor noastre !...

Cum Martin nu găsi cu cale să discute această problemă, se lăsă o scurtă tăcere.

— Ei — reluă noua lor cunoștință, care în timpul acestei tăceri prelungite îi cercetase cu toată atenția și pe unul și pe celălalt — ce mai face baba ?

Domnul Tapley, considerînd această întrebare ca o nouă versiune a impertinentei formule engleze : „Ce face mă-ta", se pregătea să-i răspundă cum se cuvenea, cînd Martin i-o luă înainte.

— Vorbești de Anglia ? întrebă el.

— Da, răspunse americanul. Ce mai face ? Cred că avansează mereu înapoi, ca de obicei. Ce mai face regina Victoria ?

— Îmi închipui că e bine, zise Martin.

— Mă tem că pe regina Victoria or s-o cam strîngă pantofii, și asta poate chiar mîine.

[1] Un yard = 0,9144 m.

— Nu prea înțeleg, zise Martin. Le ce faci aluzie ?

— Să vezi cum au s-o apuce bîțîielile cînd o să afle cîte s-au făcut prin părțile noastre !

— Nu cred, zise Martin. Ba chiar aș putea să jur că nu.

Ciudatul individ îl privi ca și cum l-ar fi compătimit pentru ignoranța sau orbirea sa, apoi spuse :

— Ei bine, domnule, țin rămășag că cea mai hodorogită locomotivă de pe întinsul drept-credincioaselor State Unite, făcută armonică în fundul celei mai prăpăstioase rîpe, va arăta mai bine decît fetișcana aia, în luxoasa ei locuință din Turnul Londrei, cînd va citi cel de al doilea supliment al ziarului nostru : *Watertoast Gazette* [1].

În timpul acestei convorbiri cîțiva domni se sculaseră de la locurile lor și se strînseră în jur, ascultînd din cale afară de încîntați această conversație. Unul dintre ei, un slăbănog cu o cravată albă, pleoștită, o vestă albă, lungă, și o redingotă neagră, crezu de cuviință să scoată în evidență autoritatea de care se bucura printre cei de față.

— Hm ! Domnule La Fayette Kettle... zise el, scoțîndu-și pălăria.

— Sst ! Liniște ! murmură grupul.

— Domnule La Fayette Kettle, respectele mele !

Domnul Kettle se înclină.

— Domnule Kettle, în numele acestor domni, în numele patriei noastre comune și în numele dreptei și sfintei cauze căreia îi sîntem cu toții devotați, îți mulțumesc. Îți mulțumesc, domnule, în numele asociației „Watertoast Sympathizers", îți mulțumesc în numele gazetei noastre, și îți mulțumesc în numele stindardului înstelat al marilor State Unite, pentru elocvența și categorica dumitale pledoarie. Și dacă, domnule Kettle — adăugă oratorul, atingîndu-l pe Martin cu mînerul umbrelei pentru a-i atrage atenția, pentru că în momentul acela tînărul era atent la Mark, care-i șoptea ceva la ureche — dacă, zic, în acest loc și în această clipă mă încumet să exprim o părere ce atinge indirect subiectul care ne interesează, voi încheia, domnule Kettle, împărtășindu-vă sentimentul meu personal că Leul britanic își va vedea în curînd smulse unghiile de către nobilul cioc al Vulturului american și că va fi învă-

[1] Gazeta băutorilor de apă chioară.

ţat să cînte atît pe harpa irlandeză cît şi pe vioara scoţiană, melodia pe care o şuieră toate scoicile goale de pe litoralul înverzitei ţări a lui Columb !...

Cu aceste cuvinte, slăbănogul se aşeză. Vorbele lui făcuseră senzaţie ; toată lumea luă un aer grav.

— Domnule general Choke — zise domnul La Fayette Kettle — mi-ai încălzit inima ; pot spune chiar că mi-ai înflăcărat-o ! Dar Leul britanic are aici un reprezentant şi aş fi bucuros să aud ce răspunde la cele spuse de dumneata.

— Pe cuvîntul meu — strigă Martin rîzînd — deoarece îmi faceţi onoarea să mă consideraţi un astfel de reprezentant, voi spune doar atît că n-am auzit niciodată ca regina Victoria să fi citit gazeta aia... nu ştiu cum îi ziceţi... şi nici nu cred că ar exista vreo şansă s-o citească vreodată.

Generalul Choke zîmbi adunării şi spuse, în chip de răbdătoare şi binevoitoare explicaţie :

— Gazeta i se trimite, domnul meu, i se trimite. Prin poştă !

— Dacă îi este cumva adresată la Turnul Londrei — răspunse Martin — tare mă tem că nu i-a încăput niciodată în mînă, fiindcă nu locuieşte acolo.

— Regina Angliei, domnilor — zise la rîndul său domnul Tapley, afectînd cea mai mare politeţe şi privind adunarea cu un aer cît se poate de serios — regina Angliei locuieşte de obicei în Palatul Monetăriei, ca să-şi poată supraveghea finanţele. În afară de asta, dat fiind postul ei, mai are o locuinţă, pe care o împarte cu primarul Londrei la Mansion House, unde nu stă însă decît foarte rar, pentru că soba din salon scoate fum.

— Mark — zise Martin — ţi-aş rămîne foarte îndatorat dacă ai avea bunătatea să nu mai spui asemenea năzbîtii, oricît de nostime ţi s-ar părea ţie ; dinspre partea mea, mă voi mulţumi să le atrag atenţia acestor domni, cu toate că e un lucru fără nici o însemnătate, că regina Angliei nu locuieşte în Turnul Londrei.

— Ai auzit, domnule general ? exclamă domnul La Fayette Kettle.

— Domnule general ! repetară ceilalţi. Domnule General !

— Sst ! Tăcere, vă rog ! zise generalul Choke, agitîndu-şi mîna şi vorbind cu atîta calm, afabilitate şi bunăvoinţă, că ţi-era mai mare dragul să-l asculţi. Am observat în repetate rînduri un fapt cu totul extraordinar, pe care îl imputăm instituţiilor britanice şi tendinţei lor de-a înăbuşi spiritul de cercetare şi de analiză, atît de larg răspîndit pînă şi în pădurile virgine din occidentul continentului nostru ; am observat în repetate rînduri, zic, că însăşi cunoştinţele britanicilor asupra anumitor subiecte nu se pot compara cu cele pe care le deţin inteligenţii şi dinamicii noştri concetăţeni. Ceea ce afirmi dumneata este interesant, căci confirmă observaţiile mele, se adresă el lui Martin. Cînd dumneata spui că regina dumneavoastră nu locuieşte în Turnul Londrei, cazi într-o greşeală destul de frecventă printre concetăţenii dumitale, ale căror merite şi onorabilitate inspiră în alte privinţe cel mai adînc respect. Eşti greşit, domnul meu. Regina Victoria acolo locuieşte.

— Cînd se află la curtea Saint James, întrerupse Kettle.

— Da, cînd se află la curtea Saint James, natural, răspunse generalul cu aceeaşi afabilitate ; căci dacă ar locui la castelul din Windsor, n-ar putea fi şi la Londra în acelaşi timp. Turnul Londrei, domnul meu, continuă generalul surîzînd cu siguranţa de neclintit a omului care-i sigur pe ceea ce spune, este, incontestabil reşedinţa regală a familiei domnitoare engleze. Aşezat în imediata vecinătate a parcurilor aleilor, arcurilor de triumf, operei şi clubului Almack, turnul acesta este cel mai indicat loc pentru o curte fastuoasă şi frivolă. Şi, prin urmare, încheie generalul, acolo se află desigur şi curtea regală.

— Ai fost în Anglia ? îl întrebă Martin.

— O cunosc din cărţi, domnul meu — zise generalul — altfel nu. Noi sîntem un popor căruia-i place să citească, domnul meu. Te vei convinge singur că posedăm un bagaj de cunoştinţe care te va face să te minunezi.

— Nu mă îndoiesc cîtuşi de puţin, răspunse Martin.

Aici fu întrerupt de domnul La Fayette Kettle, care-i şopti la ureche :

— Ai auzit de generalul Choke ?

— Nu, răspunse Martin tot în şoaptă.

— Dar știi, nu-i așa, că la noi este considerat drept...

— Unul dintre cei mai remarcabili oameni din țară, nu-i așa ? completă Martin, la întîmplare.

— Exact ! răspunse Kettle. Eram sigur că ai auzit vorbindu-se de el.

— Am cinstea — zise Martin, adresîndu-se din nou generalului — să fiu purtătorul unei scrisori de recomandație pentru dumneavoastră, domnule general. E de la domnul Bevan, din Massachussets, adăugă el, prezentîndu-i-o.

Generalul luă scrisoarea și o citi cu atenție, întrerupîndu-și din cînd în cînd lectura pentru a se uita la cei doi străini. După ce termină, se apropie de Martin, se așeză lîngă el și-i strînse mîna.

— Foarte bine ! zise el. Așadar ai de gînd să te stabilești în Eden ?

— Aș vrea să cunosc mai întîi părerea dumneavostră și sfatul agentului, răspunse Martin. Mi s-a spus că în orașele vechi nu e nimic de făcut.

— Dacă vrei, pot să te recomand agentului, domnul meu, se oferi generalul. Îl cunosc. De altminteri, sînt și eu membru al Companiei de colonizare din Eden.

Pentru Martin informația aceasta era foarte prețioasă, căci prietenul său insistase asupra faptului că generalul nu avea legături, după cîte știa el, cu nici o companie de colonizare, așa încît putea să-i dea îndrumări cu totul dezinteresate. Generalul îi explică însă că nu devenise membru al numitei societăți decît de cîteva săptămîni și de atunci nu se mai văzuse cu domnul Bevan.

— Nu prea avem cine știe ce capitaluri de pus la bătaie, îi mărturisi Martin timid ; tot avutul nostru se reduce la cîteva lire sterline. Credeți oare că, pentru un om cu profesia mea, Edenul reprezintă o investiție cu perspective de reușită ?

— Deh — zise grav generalul — trebuie să-ți spun că dacă n-ar oferi nici o perspectivă de viitor nu mi-aș fi investit nici eu dolarii acolo, te rog să mă crezi.

— Nu vorbesc de perspectivele celor care vînd terenuri — îi atrase atenția Martin — ci de acelea ale cumpărătorilor...

— Ale cumpărătorilor, domnul meu ? repetă generalul cu un aer plin de importanță. Dumneata vii dintr-o țară veche, dintr-o țară care și-a îngrămădit viței de aur pînă la înălțimea Turnului Babel și care-i adoră de secole. Aici, domnul meu, e o țară nouă ; o țară în care omul trăiește într-o stare mai primitivă ; noi n-am ajuns să ne însușim, cu trecerea veacurilor, moravuri decadente, nici nu ne închinăm falșilor idoli ; aici, omul și-a păstrat neatinsă demnitatea lui. Pentru aceste țeluri am luptat, pentru aceste țeluri ne-am fi dat și ultima picătură de sînge, numai și numai pentru ele. Uită-te la mine, domnul meu — adăugă generalul ridicîndu-și umbrela în chip de simbol al individualității sale (era o umbrelă găurită și prăpădită, o destul de anemică mărturie a prestanței proprietarului său). Uită-te la mine, domnul meu, sînt un om cărunt și cu simț moral. S-ar putea oare ca eu, cu principiile mele, să bag capital într-o afacere, dacă n-aș fi încredințat că oferă posibilități și perspective de viitor fratelui meu întru Domnul ?

Martin încercă să se arate convins, dar își aducea aminte de cele pățite la New York și îi veni cam greu.

— Pentru ce au luat ființă aceste puternice State Unite, domnul meu — continuă generalul — dacă nu pentru regenerarea omului ? Totuși e foarte natural să culegi informații, căci dumneata vii din Anglia și nu ne cunoști țara.

— Atunci, dumneavoastră sînteți de părere — zise Martin — că lăsînd deoparte greutățile inerente pe care sîntem gata să le înfruntăm, am avea motive să nădăjduim că vom obține rezultate satisfăcătoare ? De altfel, numai Domnul știe cît de puțin ambițioși sîntem !

— Cum așa : dacă poți nădăjdui să obții rezultate satisfăcătoare în Eden ?! Uite ce e, domnul meu, vorbește cu agentul, uită-te pe hartă și la planuri, și pe urmă n-ai decît să pleci sau să rămîi, după șansele pe care ți le oferă așezarea terenului ales. Edenul n-a ajuns încă să-și prindă cumpărătorii cu arcanul, domnul meu ! ținu să-i precizeze generalul.

— E un ținut grozav de plăcut și în același timp colosal de sănătos ! zise domnul Kettle, amestecîndu-se în conversație ca și cum ar fi fost cel mai natural lucru din lume.

Martin își dădu seama că nu se cade, ba chiar ar fi o mojicie din partea lui, să mai pună cumva la îndoială valabilitatea acestor mărturii, sub imboldul unor temeri fără motiv. Mulțumi deci generalului pentru promisiunea de a-l pune în legătură cu agentul, convenind să se ducă împreună la el chiar a doua zi dimineața. Îl rugă apoi să-i spună ce înseamnă a fi simpatizant al „Watertoast"-ului despre care îl auzise vorbind cu domnul La Fayette Kettle și împotriva căror neajunsuri obștești își reuneau dumnealor simpatiile. Atunci generalul, cu un aer grav, îi răspunse că va avea ocazia să se lămurească singur asupra acestui punct și nu mai tîrziu decît a doua zi, asistînd la o mare adunare a acestei asociații ce avea să se țină chiar în orașul spre care călătoreau, „adunare pe care, iubite domn, concetățenii mei m-au rugat s-o prezidez", adăugă generalul.

Ajunseră la destinație abia seara tîrziu. Lîngă gară se ridica un imens edificiu cu zidurile văruite, semănînd cu un spital, o clădire dintre cele mai urîte, pe fațada căreia stătea scris :

HOTEL NAȚIONAL

În față, avea o galerie cu stîlpi de lemn, un fel de cerdac, unde, coborînd din tren, observai un lucru surprinzător : o mulțime de cizme și de pantofi și valuri-valuri de fum gros de trabuc ; în afară de asta, nici țipenie de om. Totuși, treptat-treptat, reușeai să deslușești cîteva capete și cîțiva umeri ; pînă la urmă, făcînd legătura între aceste elemente, ajungeai la concluzia că unii dintre locatarii hotelului, cărora le plăcea să-și pună picioarele acolo unde în alte țări oamenii obișnuiesc să-și pună capul, se bucurau și ei, în felul lor, de răcoarea nopții.

Hotelul avea un bar încăpător, precum și o sală mare — o sufragerie comună — în care tocmai se așeza masa. Mai erau apoi niște scări interminabile date cu var și niște galerii lungi, la parter și la etaj, tot văruite ; nenumărate odăi de dormit, spoite și ele la repezeală, și, la fiecare etaj, cîte un cerdac jur împrejurul casei, a cărei construcție cuprindea un pătrat mare la mijloc, cu o curte interioară, o curte păcătoasă unde se aflau întinse la uscat niște rufe.

Bărbaţi cu mîinile în buzunarele pantalonilor se plimbau căscînd pe coridoare sau prin curte ; dar, fie în casă, fie afară, pretutindeni unde se aflau la un loc măcar o jumătate de duzină de suflete, prin înfăţişare, costum, fel de a fi, moravuri, obiceiuri, mod de a gîndi şi a se exprima, toţi îl multiplicau la infinit pe domnul Jefferson Brick, pe colonelul Diver, pe maiorul Pawkins, pe generalul Choke sau pe domnul La Fayette Kettle. Toţi se purtau la fel, spuneau aceleaşi lucruri şi judecau după acelaşi calapod, reducînd totul la acelaşi numitor. Văzîndu-i cum trăiesc şi constatînd că, chiar despărţiţi unii de alţii, rămîneau totuşi pururea în fermecătoarea lor companie, Martin începu să înţeleagă cum se făcea că erau toţi la fel de sociabili, de veseli, de agreabili şi de gingaşi.

La auzul unui gong cu sunet jalnic, încîntătoarea lor societate se puse în mişcare în grupuri compacte, îndreptîndu-se din toate părţile clădirii spre sufrageria comună, în timp ce o mulţime de alţi locatari alergau de prin magazinele din preajmă, pentru că aproape jumătate din populaţia acestui oraş, indiferent dacă era vorba de oameni însuraţi sau de burlaci, locuia la Hotelul Naţional. Ceaiul, cafeaua, afumăturile, limba, şunca, murăturile, prăjiturile, pîinea prăjită, marmelada, tartinele de pîine cu unt, toate fură înghiţite cu iuţeala şi cu lăcomia obişnuită ; apoi, ca-n fiece zi, mesenii se împrăştiară care încotro, sculîndu-se rînd pe rînd de la masă, ca să se ducă fie la treburile lor, fie la bar.

Pentru doamne exista o masă ceva mai mică, la care erau admişi (dacă ţineau morţiş) soţii şi fraţii domniilor lor ; încolo, doamnele se distrau exact ca la Pawkins.

— Mark, dragă prietene — zise Martin, închizînd uşa camerei sale — trebuie să chibzuim serios, căci mîine dimineaţă soarta noastră se va decide. Ce zici, eşti ferm hotărît să-ţi investeşti economiile în asociaţia noastră ?

— Dacă n-aş fi fost hotărît să-mi încerc norocul — răspunse domnul Tapley — n-aş fi venit.

— Cît spuneai că ai aici ? îl întrebă Martin, luînd în mînă un săculeţ.

— Treizeci şi şapte de lire, zece şilingi şi şase pence. Aşa mi s-a spus la Casa de Economii, fiindcă eu nu le-am

numărat niciodată. Dar, slavă Domnului, cei de acolo se pricep mai bine decît mine, adăugă Mark, făcînd din cap un semn prin care-şi arăta nemărginita sa încredere în înţelepciunea şi calculele numitei instituţii.

— Din banii pe care i-am avut cu noi — zise Martin — n-au rămas, minus cîţiva şilingi, decît opt lire sterline.

Domnul Tapley surîse şi privi în aşa fel încît să-i dea a înţelege că el nu acordă nici cea mai mică importanţă acestui fapt.

— Pe inel... inelul ei, Mark !... zise Martin uitîndu-se cu tristeţe la degetul gol.

— Ah ! suspină Tapley. Vă cer iertare, domnule !

— ...am căpătat, în bani englezeşti, paisprezece lire. Dar chiar aşa, aportul dumitale în asociaţia noastră este, precum vezi, cu mult mai mare decît al meu. Aşa că, Mark, zise tînărul pe tonul cu care i-ar fi vorbit altădată lui Tom Pinch, m-am gîndit la un mijloc de a-mi plăti datoriile faţă de dumneata şi de a te ajuta totodată să te ridici la un alt rang.

— O, nu-mi vorbiţi despre ranguri, replică Mark. Nu ţin de loc să mă ridic. Mă simt foarte bine aşa cum sînt.

— Ascultă întîi şi pe urmă dă-ţi cu părerea, îl sfătui Martin. Este un lucru foarte important pentru dumneata, iar pentru mine un prilej de adîncă satisfacţie. Mark, vreau ca în această afacere să fii asociatul meu, un asociat cu drepturi egale cu ale mele. Eu voi investi în plus aici cunoştinţele şi capacitatea mea profesională şi, pe toată durata asociaţiei noastre, jumătate din beneficiile anuale vor fi ale dumitale.

Bietul Martin ! Mereu clădea castele în Spania ! În egoismul lui nemăsurat nu se gîndea decît la speranţele şi la planurile sale de viitor, uitînd de rest. Chiar şi în clipa aceea era grozav de mîndru şi ferm convins că-i face lui Mark o favoare, răsplătindu-l cu dărnicie !

— Nu ştiu ce aş putea spune ca să vă mulţumesc, rosti Mark cu glas schimbat, emoţionat ca niciodată, dar din cu totul alte motive decît acelea pe care le bănuia Martin. Am să caut să vă slujesc cît voi putea mai bine şi mai mult. Asta-i tot.

— Ei, atunci ne-am înţeles perfect, scumpul meu asociat, zise Martin, sculîndu-se în picioare cu un aer satis-

făcut și condescendent. De acum înainte nu mai sîntem stăpîn și servitor, ci prieteni și asociați, spre mulțumirea amîndurora. Dacă ne hotărîm pentru Eden, cum vom ajunge acolo ne vom începe afacerile sub firma — adăugă Martin, căruia nu-i plăcea să bată fierul decît atunci cînd era cald — sub firma „Chuzzlewit și Tapley".

— Doamne, iartă-mă ! protestă Mark. Ce rost are să băgați și numele meu, că eu habar n-am de afaceri. Mai bine să punem : „și Comp." M-am gîndit adeseori — zise el, coborînd glasul — că nu mi-ar strica să văd și eu o dată cum arată la față o „Comp.", dar în viața mea n-am visat c-aș putea ajunge și eu așa ceva !

— Fie cum vrei tu, Mark.

— Mulțumesc, domnule. Dacă, din întîmplare, cineva de prin părțile acelea, la vreun han sau mai știu eu unde, v-ar comanda o popicărie, aș putea să vă dau și eu o mînă de ajutor la lucrare.

— Mai cu folos decît orice arhitect din Statele Unite, zise Martin. Du-te și adă două sherry-cobblers, Mark ; să bem pentru succesul asociației noastre.

Fie uitînd că între ei doi nu mai existau raporturi ca de la stăpîn la slugă (lucru pe care îl va uita adeseori și mai apoi), fie socotind că acest gen de servicii intra în atribuțiile obișnuite ale unui Comp., Mark îndeplini ordinul cu zelul lui obișnuit. În seara aceea, înainte de a se duce la culcare, se înțeleseră să meargă împreună a doua zi dimineața la agenție, rămînînd ca Martin să hotărască singur după cum îl va tăia capul ; și dîndu-i astfel lui Martin mînă liberă, Mark nu făcu nici cel mai mic efort, nici măcar pe acela de a fi vesel, întrucît știa dinainte că, în orice caz, lucrurile tot așa s-ar fi terminat.

A doua zi dimineață, generalul se afla și el printre comeseni și după ce luară masa le propuse să meargă tustrei la agenție fără multă zăbavă. Mark și cu Martin, care atîta așteptau, căzură de acord ; porniră deci imediat spre birourile coloniei Eden, care se aflau la o bătaie de pușcă de Hotelul Național.

„Birourile" erau instalate într-o gheretă ca acelea în care locuiesc cantonierii. Pentru că, dacă soarta unor moșii foarte întinse începe uneori într-o cutie de zaruri, de ce n-ar fi posibil să se vîndă într-o cocioabă un ținut în-

treg ? De altfel, nu era decît un local provizoriu, căci vînzătorii Edenului erau pe punctul de a construi o clădire măreață pe care s-o folosească drept centru al tranzacțiilor lor ; terenul pentru construcție chiar fusese ales, și, în America, asta e principalul. Ușa biroului era larg deschisă, iar agentul stătea în prag. Se vede că era un om tare vrednic fiindcă se părea că-și terminase lucrul ; în clipa aceea ședea tolănit într-un balansoar și se legăna ținînd un picior proptit în pervazul ușii, iar pe celălalt sub el, ca și cum l-ar fi pus la clocit.

Era un om slab ca o umbră, cu o imensă pălărie de paie pe cap și îmbrăcat cu niște haine verzi. Nu purta cravată din cauza căldurii, iar gulerul cămășii îi era larg desfăcut la piept, așa că, ori de cîte ori vorbea, puteai urmări pe gîtul lui niște zvîcniri spasmodice, la fel cum se mișcă ciocănelele pianului cînd apeși pe clape. Poate că în felul acesta adevărul încerca să-și croiască drum pînă la buze ; lucru cert este însă că nu reușea niciodată să răzbată pînă acolo.

Agentul avea niște ochi cenușii, duși în fundul capului, printre care unul, lipsit de lumină, stătea liniștit la locul lui și părea că ascultă de acolo tot ce se întîmplă în cealaltă jumătate a feței. Profilul oferea deci, după cum era privit, dintr-o parte ori din alta, o expresie diferită, pentru că, în timp ce partea mobilă era plină de însuflețire, cea nemișcată încremenea parcă la pîndă. Cînd le examinai pe rînd, puteai citi pe viu cît de calculat și de ascuns era omul și aveai impresia că l-ai întors pe dos, ca pe o mănușă și știi tot ce zace în el.

Avea un păr lung cu fire țepene ce cădeau ca niște fire cu plumb ; numai cîteva lațe lunecau în dezordine peste sprîncene, ca și cum o gîscă ale cărei labe se vedeau adînc întipărite în colțurile ochilor le-ar fi jumulit bine în prealabil, crezînd că are a face cu vreo pasăre de pradă.

Așa arăta omul pe care veniseră să-l vadă și pe care generalul îl salută rostindu-i numele : Scadder.

— Hallo, domnule general. Ce mai faci ? îi răspunse el.

— Activ ca întotdeauna și plin de ardoare, în serviciul țării și al cauzei simpatizanților. Iată doi domni care au treabă cu dumneata, domnule Scadder.

Acesta le strînse cu putere mîna (căci în America nimic nu se face fără strîngeri de mînă), după care continuă să se legene.

— Îmi închipui eu cam pentru ce fel de treburi i-ai adus pe străinii ăştia, domnule general.

— Nici nu-i greu de închipuit, dragă domnule Scadder.

— Domnule general, dumneata ai limba prea lungă, zise Scadder. Zău aşa, dumneata nu ştii să taci. În public, vorbeşti foarte frumos, dar n-ar trebui să-ţi dai drumul la gură aşa, cînd e vorba de afaceri particulare !

— Să mă calce trenul — zise generalul după un moment de tăcere — dacă înţeleg ce vrei să spui !

— Ştii foarte bine — zise Scadder — că noi nu vindem parcele oricărui solicitant şi c-am decis să le rezervăm exclusiv pentru oameni cu calităţi alese ! Chiar aşa !

— Iată-i ! strigă generalul indignat. Sînt în faţa dumitale !

— În cazul acesta, totu-i în perfectă regulă, răspunse agentul cu un glas în care se mai simţea un pic de dojană. Dar n-ar trebui să te înfurii pe mine, domnule general !

Generalul îi şopti lui Martin la ureche că Scadder era cel mai cumsecade om de pe faţa pămîntului şi n-ar fi fost în stare să-l jignească cu bună ştiinţă nici pentru zece mii de dolari.

— Sînt un om al datoriei şi din cauza asta îmi fac numai duşmani printre cei pe care nu vreau să-i servesc, zise Scadder mai potolit, privind în lungul drumului şi continuînd să se legene. Se supără pe mine fiindcă nu vreau să le vînd Edenul pentru nimica toată. Ce să faci, aşa sînt oamenii. Da, aşa sînt !

— Domnule Scadder — zise generalul reluîndu-şi poza lui de orator — iată mîna mea şi iată şi inima mea. Te stimez, domnule Scadder, şi-ţi cer scuze. Domnii aceştia sînt buni prieteni cu mine, altfel nu ţi i-aş fi adus aici, ştiind bine că actualmente parcelele se vînd cu un preţ foarte scăzut. Dar îmi sînt prieteni buni, domnule, prieteni intimi.

Explicaţia aceasta probabil îl satisfăcu pe deplin pe domnul Scadder, căci se sculă din balansoar şi strînse călduros mîna generalului, după care îi pofti pe prietenii

intimi ai acestuia să-l urmeze în birou. Generalul declară cu obișnuita sa amabilitate că, făcînd parte din consiliul asociației, nu se poate amesteca în tranzacții, așa încît se așează în balansoar și se apucă să privească șoseaua, ca un bun samaritean care ar fi așteptat să-i pice un călător în căutare de ajutor.

— O ! făcu Martin, a cărui privire căzu pe un vast plan ce se întindea de-a lungul unui perete întreg.

Biroul, de altfel, nu mai conținea nimic altceva în afară de cîteva mostre geologice și botanice, vreo două reviste mucegăite și o masă de lucru cioplită ca din topor, cu taburetul ei.

— O ! ce-i asta ?

— Edenul, îi explică Scadder, scobindu-și dinții cu un soi de baionetă minusculă pe care o scoase din plăselele briceagului declanșînd un resort.

— Zău ? N-aș fi crezut că Edenul este chiar un oraș.

— Nu ? Și totuși este un oraș în toată puterea cuvîntului.

Și încă ce oraș înfloritor ! Un oraș plin de construcții. Pe plan se vedeau bănci, biserici, o catedrală, piețe, fabrici, hoteluri, magazine, locuințe elegante, antrepozite, o bursă, un teatru, monumente publice de tot soiul și redacția cotidianului *Viespea Edenului* ; totul era desenat, negru pe alb, în fața lor.

— Mare minune ! într-adevăr un oraș foarte frumos ! exclamă Martin, întorcîndu-se.

— Desigur, foarte frumos, zise agentul.

— Dar — zise Martin, privind din nou monumentele publice — mă tem că n-o să mai fie nimic de lucru pentru mine.

— Nu-i încă construit în întregime — răspunse agentul — bineînțeles.

La aceste cuvinte Martin respiră ușurat.

— Halele au fost construite ? întrebă el.

— Astea ? zise agentul, împlîntîndu-și scobitoarea în sfîrleaza înfiptă în vîrful presupusului edificiu. Să vedem. Nu, n-au fost încă.

— Bună treabă ar fi pentru început ! Nu-i așa, Mark ? murmură Martin, dînd cu cotul asociatului său.

Mark, care în tot acest timp păstrase o atitudine impasibilă, mulțumindu-se să se uite cînd la agent cînd la plan, răspunse doar :

— Grozavă !

Urmă o tăcere adîncă. Domnul Scadder, lăsînd puțin scobitoarea în pace, începu să fluiere cîteva măsuri din *Yankee Doodle* [1], în timp ce ștergea praful de pe acoperișul teatrului.

— Presupun — zise Martin prefăcîndu-se că privește planul mai de aproape, dar lăsînd să se ghicească din imperceptibilul tremur al glasului său cîtă importanță avea pentru el răspunsul — presupun că sînt mai mulți arhitecți acolo ?

— Nu este nici unul, zise Scadder.

— Mark — murmură Martin, trăgîndu-l de mînecă — auzi tu, Mark ? Dar — adăugă el tare — cine a făcut atunci toate lucrările astea de aci ?

— Aici pămîntul e foarte bogat și poate că monumentele răsar singure, zise Mark.

În timp ce spunea acestea, Mark se afla spre jumătatea încremenită a feței domnului Scadder, care se întoarse imediat pentru a-l putea observa cu ochiul cel bun.

— Pipăie-mi mîinile, tinere, îl pofti el.

— Da' de ce ? întrebă Mark, căutînd să se sustragă invitației.

Scadder îi întinse mîinile.

— Sînt murdare, sau curate ? zise el.

Propriu vorbind, erau, mai presus de orice îndoială, murdare. Fiind însă limpede că domnul Scadder le prezenta pentru o examinare figurată, ca emblemă a caracterului său moral, Martin se grăbi să declare că sînt curate ca neaua.

— Mark — zise el cu un pic de enervare în glas — te rog să nu mai arunci asemenea reflecții, pentru că, oricît de nevinovate ar fi ca intenție, sînt totuși deplasate și nu pot fi pe placul celor care nu te cunosc. Sînt foarte supărat de purtarea ta, să știi !

---

[1] Cîntec popular din timpul războiului pentru independența Statelor Unite, socotit un fel de imn național.

— Adevărat, ce se bagă Comp. aici ? se gîndi Mark cu glas tare. Comp. trebuie să fie cît mai adormit, ba, ce spun, trebuie chiar să doarmă buștean și să sforăie... După cîte văd eu, cam asta-i treaba unui Comp.

Domnul Scadder nu zicea nimic : stătea sprijinit de plan, împungînd de mai bine de douăzeci de ori la rînd masa cu baioneta ce-i ținea loc de scobitoare și privind în tot acest timp la Mark, ca și cum, în gînd, pe el l-ar fi înjunghiat.

În cele din urmă Martin îndrăzni să întrebe pe un ton de umilă rugă :

— Nu mi-ai spus încă cine a executat toate lucrările astea ?

— Ce-ți pasă dumitale cine le-a executat și cine nu ? bombăni agentul ursuz. Poate c-a fost unul care a șters-o cu basmaua plină de dolari, sau poate că n-avea nici para chioară ; poate că era un zurbagiu, sau poate un șarpe cu ochelari. Ei și ?

— Uite ce ai făcut, Mark ! zise Martin.

— Poate că — urmă agentul — nici astea nu sînt plante care cresc în Eden. Nu ? Poate că masa și taburetul nu sînt din lemn de Eden. Nu ? Poate că nici nu există nici un colonist din gloata de oameni plecați acolo. Nu ? Poate că nici nu există un loc cu numele de Eden pe teritoriul marilor State Unite. Hai ?

— Sper că ești satisfăcut acum : uite ce succes a avut gluma dumitale, Mark, îl mustră Martin.

Atunci interveni, tocmai la timp, generalul care, din prag unde rămăsese, îi strigă lui Scadder să dea prietenilor săi amănunte asupra acelei parcele mici, de cincizeci de acri, cu casă, ce aparținuse cîndva societății și care revenise acum din nou în stăpînirea ei.

— Domnule general — răspunse agentul — ești prea darnic dumneata ! E o parcelă al cărei preț s-ar putea să se ridice. Asta e.

Își consultă totuși hîrțoagele, bodogănind, ce-i drept, și ațintindu-și tot timpul ochiul sănătos asupra lui Mark, oricît de incomodă îi era această poziție ; apoi întinse celor doi străini o foaie de hîrtie. Martin o citi la iuțeală și întrebă :

— În ce parte se află parcela asta pe plan ?
— Pe plan ? repetă domnul Scadder.
— Da, pe plan.

Scadder se întoarse spre schiță și stătu un moment la gînduri, ca și cum, ca răspuns la provocarea lui Mark, s-ar fi hotărît să nu-și îngăduie nici cea mai infimă lipsă de precizie. După ce descrise încet prin aer cu scobitoarea o mulțime de cercuri, imitînd, parcă, zborul unui porumbel călător, își repezi arma în plan, înfigînd-o drept în mijlocul antrepozitelor.

— Aici este, strigă el, lăsînd briceagul să vibreze înfipt în perete. Aici !

Martin aruncă asupra lui Comp. o privire strălucitoare de bucurie și Comp. își dădu seama că nu mai era nimic de făcut.

Totuși, tîrgul nu se încheie chiar atît de ușor precum s-ar fi părut, căci Scadder era năzuros și în toane rele și le punea mereu alte bețe în roate ; ba îi poftea să se gîndească mai bine și să se întoarcă peste o săptămînă sau două, ba le spunea că locul n-are să le fie pe plac, ba le cerea chiar să anuleze contractul, blestemînd în timpul acesta nesăbuința generalului. Totuși, prețul de cumpărare, reprezentat prin suma derizorie de o sută cincizeci de dolari — adică vreo treizeci de lire din capitalul adus de Comp. în asociația lor — fu achitat integral în cele din urmă, iar Martin părea cu două capete mai înalt, mai-mai să atingă tavanul magherniței-birou, de fericire că a devenit mare proprietar în înfloritorul oraș Eden.

— Dacă nu v-o conveni — îi spuse Scadder lui Martin după ce încasase banii, întinzîndu-i titlurile de proprietate — să nu dați vina pe mine.

— Nu, nu — răspunse vesel tînărul — fii pe pace, n-o să-ți reproșăm nimic. Mergem, domnule general ?

— Sînt la dispoziția dumitale, domnule, zise generalul — strîngîndu-i mîna cordial și cu solemnitate — și vă doresc să n-aveți decît mulțumiri de pe urma acestei achiziții. Iată-te acum împămîntenit pe teritoriul celei mai puternice și mai civilizate națiuni ce a înflorit vreodată-n lume ; o națiune, domnul meu, în care omul este legat de aproapele său prin puternicul lanț al unei afecțiuni reciproce și al

adevărului. Îți doresc să fii demn de patria dumitale adoptivă !

Mark îi mulțumi, luîndu-și rămas bun de la domnul Scadder, care, imediat după ce se sculase generalul, se instalase din nou în balansoar și începuse iar să se legene, ca și cum nici nu și-ar fi întrerupt exercițiul. În timp ce se îndreptau spre Hotel Național, Mark întoarse de cîteva ori capul spre el, dar domnul Scadder se așezase cu partea încremenită a feței spre el, așa încît pe figură nu i se mai putea citi decît o profundă meditație. Dar ce grozavă deosebire de cealaltă jumătate a feței ! Domnul Scadder făcea parte dintre oamenii care nu rîd nici mult și nici cu hohote ! Totuși, fiecare cutișoară a labei de gîscă și fiecare vînă din cealaltă jumătate a feței era încrețită într-un rînjet batjocoritor. Chipul Morții cu al Zînei din poveste, puse alături, n-ar fi fost mai deosebite, n-ar fi putut înfățișa ochilor două jumătăți de figură mai monstruos disparate decît cele două profiluri ale lui Zephaniah Scadder.

Generalul lungi pasul, căci nu mai era mult pînă la douăsprezece și la douăsprezece precis trebuia să aibă loc în sala Hotelului Național marea adunare a celor care se intitulau „Watertoast Sympathizers". Dornic să asiste la această demonstrație pentru a-și da seama despre ce era vorba, Martin se ținu scai de general și, neslăbindu-l nici cînd intrară în sală, ajunse pînă în dreptul unei mici platforme, alcătuite din cîteva mese alăturate, ce se afla la un capăt al sălii. Un fotoliu fusese adus aci pentru general, iar domnul La Fayette Kettle, în calitatea lui de secretar, scoase la iveală o mulțime de documente voluminoase, fără îndoială toate grozav de interesante.

— Domnul meu — zise el dînd mîna cu Martin — ai prilejul să vezi un spectacol în fața căruia Leul britanic își va pune coada între picioare și va începe să răcnească a jale ! Așa sper, cel puțin.

Martin se gîndi în sinea lui că era foarte probabil ca Leul britanic să se simtă prost în această arcă, dar nu spuse nimic. Se votă ocuparea fotoliului prezidențial de către general, la propunerea unui tinerel slăbuț, plămădit din același aluat ca Jefferson Brick, care se lansă imediat într-un discurs foarte usturător, împănat cu aluzii la ve-

trele și căminele națiunii americane pe de o parte și pe de alta la cătușele tiraniei, ce trebuiau sfărîmate.

Groaznică lovitură pentru Leul britanic ! Indignarea tînărului dar strălucitului cetățean al țării lui Columb nu mai cunoștea margini. O ! dacă ar fi fost în locul unui strămoș de al său, să vezi că l-ar fi luat la refec pe respectivul Leu : mi ți l-ar fi domesticit ca un îmblînzitor neînfricat cu lovituri de bici și i-ar fi dat o lecție pe care n-ar fi uitat-o cu una, cu două.

— Vorbiți de Leu ? strigă tînărul columbian. Unde este, ce este și cum este acest leu ? Arătați-mi-l ! Aduceți-mi-l aci ! Aici, „Leule" ! strigă el, într-o atitudine de atlet. Aici ! Vino aici, pe altarul sfînt ! strigă el din nou, idealizînd mesele ce-i serveau de tribună. Aici, peste cenușa părinților noștri, cimentată cu sîngele ce a curs valuri-valuri pe plaiurile noastre din Chickabiddy Lick ! Aduceți-mi Leul aici ! Sînt singur și neînarmat dar nu mi-e frică să-l înfrunt ! Și îl previn că, atunci cînd mîna Libertății se va înfige în coama lui, îi vom vedea cadavrul rostogolindu-i-se la picioarele noastre, în timp ce vulturii Marii Republici vor rîde într-un glas : ha ! ha ! ha !...

Cînd se constată că Leul britanic refuză să iasă la iveală și că este destul de prudent ca să se țină deoparte, că tînărul columbian stătea în picioare cu brațele la piept, singur cu gloria lui, și că, după toate probabilitățile, vulturii Republicii rîdeau de se strîmbau pe crestele munților, adunarea izbucni în aplauze atît de tumultuoase, încît e de mirare cum din pricina lor nu s-au împleticit brusc acele orologiului din turnul cazărmii Gărzilor Călări, făcînd să se schimbe ora exactă în capitala Marii Britanii.

— Cine-i ăsta ? îl întrebă Martin cu un gest, pe domnul La Fayette.

Cu un aer foarte grav, secretarul scrise ceva pe o foaie de hîrtie, pe care o împături și care trecu din mînă în mînă la Martin. Era o variantă a veșnicului refren : „Este unul dintre cei mai remarcabili oameni din țara noastră".

După tînărul columbian urmă un alt orator — nu mai puțin elocvent — care obținu de asemeni uragane de aplauze. În exaltarea lor, însă, cei doi tineri excepționali uitară să spună cu cine, cu ce, și pentru care motive, simpatizau membrii „Watertoastului" (lucru foarte normal, de

altfel, căci poezia adevărată nu se înjosește niciodată să furnizeze detalii). Martin rămase deci tot atît de nedumerit ca și la început pînă ce, în sfîrșit, o rază de lumină străpunse întunericul minții lui, grație secretarului, care, citind procesele-verbale ale ședințelor precedente, aduse anumite lămuriri în această chestiune. Află atunci că membrii asociației „Watertoast" simpatizau cu o anumită personalitate politică din Irlanda, care se afla, în unele privințe, în conflict cu Anglia, și că această simpatie se datora antipatiei lor față de Albion și nu dragostei lor pentru Irlanda ; căci americanii sînt grozav de invidioși și de neîncrezători față de irlandezii emigranți pe care nu-i tolerează decît pentru că sînt foarte harnici și le aduc mari foloase cu munca lor, știut fiind că în glorioasa republică munca este considerată mai înjositoare decît în oricare altă țară din lume. Această descoperire stîrni curiozitatea lui Martin, care dorea acum să știe pe ce se bazau simpatiile asociației „Watertoast". Nu avu mult de așteptat, căci generalul se sculă în picioare pentru a da citire unei scrisori scrise de propria lui mînă și adresată Omului Politic Irlandez :

— Prieteni și concetățeni, începu generalul, iată ce cuprinde această scrisoare :

„Prea stimate Domn,

Mă adresez dumneavoastră în numele Asociației „Watertoast United Sympathizers", fondată, domnule, în măreața republică a Americii ! În clipa de față, mult stimate domn, ea contemplă ținîndu-și răsuflarea și făcînd să i se umfle vinele albastre de pe frunte, cu o înfrigurată atenție și cu o arzătoare simpatie, nobilele dumneavoastră sforțări în lupta pentru Libertate."

De fiecare dată cînd se rostea cuvîntul Libertate, toți simpatizanții răcneau din răsputeri „Ura" de cîte nouă ori la rînd și încă o dată pe deasupra.

„Prea stimate domn, mă adresez dumneavoastră în numele Libertății, în numele Sfintei Libertăți. În numele ei vă trimit o dată cu această scrisoare o contribuție destinată fondurilor societății dumneavoastră. În numele Libertății, prea stimate domn, privesc cu indignare și dezgust blestemata fiară cu mustățile pline de sînge ; în numele ei privesc acea lighioană a cărei josnică cruzime

şi nesăţioasă lăcomie a constituit întotdeauna o calamitate şi un supliciu pentru întreaga omenire. Prea stimate domn, vizitatorii lipsiţi de apărare ai insulei lui Crusoe, despletitele soţii ale lui Peter Wilkins, copiii din hăţişurile Australiei, cu mutrişoarele lor năclăite de sucul fructelor — ce zic eu? — pînă şi vînjoşii bărbaţi originari din districtele miniere ale Cornwallului, poartă cu toţii urmele sălbaticei ferocităţi a acestui monstru. Unde sînt, prea stimate domn, eroii citaţi în istorie? Unde sînt Cormoranii, Blunderborii şi marii Feefumii? Au fost cu toţii, da, cu toţii, exterminaţi de mîna lui destructivă.

Mă refer, mult stimate domn, la Leul britanic.

Devotaţi, domnul meu, cu trup şi cu spirit, cu inimă şi cu suflet, cauzei Libertăţii, (a Libertăţii, care este mîngîierea melcului în pragul bordeiului său întunecat, a stridiei în culcuşul ei sidefat, a tăcutului vierme în căsuţa lui de brînză, şi chiar a umilei scoici ce trăieşte în ţara voastră, adăpostită în cochilia ei), în numele acestei neprihănite Libertăţi, vă oferim întreaga noastră simpatie. O, mult stimate domn, în scumpa şi fericita noastră patrie focul nu se stinge niciodată pe altarul ei, ci arde veşnic, strălucitor, luminos şi fără fum; iar cînd acest foc se va întinde pînă la dumneavoastră, Leul britanic va muri, fript de viu.

În numele Libertăţii, rămîn, prea stimate domn, al dumneavoastră credincios şi sincer simpatizant,

Cyrus Choke
General U.S.M."

Se întîmplă că tocmai în momentul cînd generalul începuse să citească scrisoarea, să fi sosit şi trenul cu poşta din Anglia. Secretarul primi un pachet, pe care-l desfăcu în timpul lecturii şi al răsunătoarelor urale în cinstea Libertăţii. Vădit tulburat de conţinutul pachetului, profită de un moment în care generalul se aşeză jos, ca să-i înmîneze o scrisoare ce cuprindea o serie de extrase din ziarele englezeşti, asupra cărora îi atrase atenţia, pradă unei adînci agitaţii.

Se întîmplă de asemeni ca generalul, înfierbîntat la culme de opera sa, să fie într-o stare de spirit favorabilă unei descărcări electrice. Nici nu luase bine cunoştinţă de cele scrise, că figura i se întunecă de mînie, aşa încît zgo-

motoasa adunare, observînd cu uimire această bruscă metamorfoză, amuți cu desăvîrșire.

— Prieteni — strigă generalul, ridicîndu-se — prieteni și concetățeni, să știți că ne-am înșelat asupra acestui om !

— Care om ? întrebară toți din toate părțile.

— Acesta ! zise generalul gîfîind și arătîndu-le scrisoarea pe care le-o citise cu glas tare puțin mai înainte. Constat din acest document că a susținut și susține încă emanciparea negrilor...

Dacă în clipa aceea era vreun lucru sigur sub soare, apoi sigur era că în cazul cînd acești Fii ai Libertății l-ar fi avut atunci pe irlandez în mijlocul lor, l-ar fi împușcat cu pistoalele sau i-ar fi împlîntat pumnalele în piept, l-ar fi ucis, în orice caz, într-un mod sau într-altul. Nici cel mai curajos dintre concetățenii lor n-ar fi riscat un fir de pai măcar pentru viața unui om care s-ar fi aflat într-o situație atît de primejdioasă. Rupseră scrisoarea în bucăți, pe care le aruncară pe jos și le călcară în picioare, urlară, huiduiră și fluierară pînă ce obosiră.

— Propun — zise generalul cînd își mai veni puțin în fire — ca asociația „Watertoast United Sympathizers" să fie imediat dizolvată.

— Da, jos cu asociația ! Da, ducă-se la dracu ! Să nu mai auzim vorbindu-se de ea ! Să punem pe foc arhiva ! Să dărîmăm sala ! Să nu mai rămînă nici urmă din ce a fost.

— Bine — zise generalul — dar trebuie să ne gîndim, scumpi cetățeni, la cotizațiile care se află în posesia noastră. Avem fonduri. Ce facem cu aceste fonduri ?

Luară pe loc hotărîrea să cumpere o tavă de argint pe care s-o ofere acelui jude constituțional, care de la înălțimea scaunului său judecătoresc stabilise nobilul principiu : „albii pot ucide în mod legal orice negru" ; luară apoi hotărîrea ca altă tipsie, tot de argint și de aceeași valoare, să fie dăruită cutărui patriot care declarase de la înălțimea postului pe care-l ocupa în Consiliul Legislativ că „el și prietenii lui vor spînzura, fără alte formalități, pe orice aboliționist care ar îndrăzni să le calce pragul". Se stabili de asemenea ca restul să fie întrebuințat în sprijinul acelor acțiuni liberale și egalitare care pornesc de la ideea că este cu mult mai primejdios și mai criminal să înveți pe un negru să citească și să scrie, decît să-l frigi de viu într-o

piață publică. După ce luă aceste hotărîri, adunarea se împrăștie în cea mai mare dezordine. Și așa se încheie existența asociației „Watertoast Sympathizers".

În timp ce Martin se urca în camera lui, privirea-i fu atrasă de un steag republican, arborat în vîrful clădirii în cinstea adunării și care flutura în dreptul ferestrei pe lîngă care tocmai trecea.

— Ei ! zise el. De departe pari a fi un steag destul de falnic. Dar dacă se apropie cineva și se uită mai bine la tine și pe o parte și pe alta, vede că nu ești decît o amărîtă de zdreanță.

CAPITOLUL XXII

În care se vede că Martin devine „omul zilei", precum și explicația acestui fapt.

De îndată ce la Hotelul Național se răspîndi vestea că mister Chuzzlewit, un tînăr englez, cumpărase un teren pe valea Edenului și că plănuiește să pornească spre acest paradis terestru cu primul vapor, Martin deveni imediat un personaj foarte popular. De ce și cum se întîmplase asta el n-avea habar nici cît ar fi avut doamna Gamp, din Kingsgate Street, High Holborn ; ceea ce știa e că devenise, pentru moment și prin sufragiul general, „leul" simpatizanților din „Watertoast" și toată lumea ținea să-l vadă.

Primul semn care-i indică schimbarea situației sale fu următoarea epistolă, cuprinzînd următoarele rînduri așternute pe o foaie de hîrtie liniată cu albastru, cu un scris subțire și strîmb, ornamentat, pentru mai mult efect, cu cîteva inițiale scrise mai apăsat :

„Onorabilului domn Chuzzlewit, Hotel Național. Luni dimineață.

Scumpe domn,

Alaltăieri, în tren, cînd am avut onoarea să vă fiu tovarăș de drum, v-am auzit făcînd unele considerații cu privire la Turnul

Londrei, pe care, de comun acord cu marea majoritate a concetățenilor mei, aș dori să le ascult repetate într-o conferință cu public.

În calitate de secretar al Asociației Tineretului «Watertoast» din acest oraș, am primit însărcinarea de a vă aduce la cunoștință că Societatea va fi măgulită să poată asculta mîine, la orele șapte seara, în sala de reuniuni, prelegerea dumneavoastră asupra Turnului Londrei ; și cum ne putem aștepta la o masivă vînzare de bilete la prețul de un sfert de dolar unul, îmi veți face un deosebit serviciu trimițîndu-mi prin purtătorul acestei misive răspunsul, o dată cu consimțămîntul dumneavoastră.

Rămîn al dumneavoastră preadevotat,

La Fayette Kettle

P. S. Societatea nu înțelege totuși ca subiectul conferinței să se mărginească numai la Turnul Londrei. Permiteți-mi a vă sugera că unele noțiuni elementare de geologie, sau, poate, dacă vă convine mai mult, cîteva observații asupra scrierilor strălucitului și spiritualului dumneavoastră compatriot, onorabilul domn Miller, ar fi bine primite."

Destul de plictisit de această invitație, Martin răspunse imediat printr-un refuz politicos ; dar abia terminase de scris răspunsul, cînd se pomeni cu o altă epistolă.

(Particulară)

„47, *Bunker Hill Street. Luni dimineață.*

Domnule,

Am fost crescut în nesfîrșitele solitudini unde uriașul nostru Mississippi (zis și Părintele Apelor), își rostogolește puhoaiele sale vijelioase.

Sînt tînăr și avîntat. Căci singurătatea este plină de poezie și fiecare crocodil ce se bălăcește în mîl conține intrinsec în el un poem epic. Vreau să cuceresc gloria. Asta e singura mea dorință, setea ce mă chinuiește.

Cunoașteți poate, prea stimate domn, vreun membru al Congresului englez, care ar binevoi să-mi plătească spezele de călătorie în Anglia pe timp de șase luni ?

Este ceva în mine care mă face să cred că acest luminat patronaj nu-mi va fi acordat în zadar. Sînt sigur că într-o zi voi reuși în literatură sau artă, în barou, profesorat sau teatru — în una sau alta din aceste profesii, dacă nu în toate.

Dacă numeroasele dumneavoastră ocupații nu vă îngăduie să-i scrieți cu mîna dumneavoastră acestei persoane, fiți atît de bun și trimiteți-mi o listă cu trei sau patru inși care ar fi dispuși la cele de mai sus ca să mă pot adresa domniilor lor prin poștă. V-aș ruga de asemenea să fiți atît de bun și să-mi comunicați cîteva din reflecțiile dumneavoastră asupra piesei *Misteriosul Cain* de onorabilul lord Byron.

Rămîn, domnule, al dvs., iertați-mă dacă îndrăznesc să adaug, cu tot avîntul

Putnam Smif

P.S. — Adresați-vă răspunsul la „America Junior", Firma Hancook și Floby, magazin de mărunțuri, pe numele de mai sus."

Aceste două scrisori, precum și răspunsurile lui Martin, fură publicate, potrivit unui lăudabil obicei menit să favorizeze progresul politeței și al bunelor maniere, în primul număr din „Watertoast Gazette".

Martin tocmai își terminase corespondența, cînd căpitanul Kedgick, patronul hotelului, îi făcu o vizită amicală ca să mai vadă ce face. Înainte de a începe convorbirea, căpitanul luă loc pe pat, dar, găsindu-l cam prea tare, se așeză pe pernă.

— Ei, ce mai spui, scumpe domn ? zise el, trăgîndu-și pălăria pe o ureche, fiindcă-i era prea strîmtă. Dacă nu mă înșel, pare-mi-se, ai devenit un personaj public.

— Da, așa se pare, răspunse Martin cu un aer obosit.

— Scumpe domn, concetățenii noștri vor să-ți prezinte omagiile lor. Cred că ai să fii obligat să le dai o recepție cît timp mai stai pe meleagurile noastre.

— Sfinte Dumnezeule ! exclamă Martin. Nici nu mă gîndesc la așa ceva, amice !

— Te previn atunci că *trebuie*, zise Kedgick.

— *Trebuie ?* Cuvîntul ăsta nu-mi prea place, domnule căpitan.

— Ce să-ți fac, asta-i limba mea maternă, alta nu cunosc, îi tăie vorba căpitanul ; dacă aș putea, crede-mă, aș născoci una mai plăcută. Tot ce-ți pot spune este că trebuie să dai recepția. Asta e.

— Dar de ce aș primi niște oameni care se sinchisesc tot atît de mine cît mă sinchisesc eu de ei ?

— Cum, de ce ? răspunse căpitanul. Pentru că am pus un *munimentum* în bar.

— Un ce ? strigă Martin.

— Un *munimentum*, reluă căpitanul.

Martin se uită disperat la Mark, care-l lămuri că era vorba de un aviz afișat în local — Mark îl văzuse cu ochii lui — prin care se făcea cunoscut că în aceeași zi, începînd de la ora două, domnul Chuzzlewit va primi pe membrii asociației *Watertoast*.

— Cred că nu dorești să devii nepopular ? adăugă căpitanul curățindu-și unghiile. Te previn că compatrioții noștri sînt cam iuți la mînie și că dacă nu primești, *Gazetta* noastră te va stîlci ca pe o pisică turbată.

Martin era cît pe ce să-și iasă din balamale, dar se stăpîni și spuse :

— Atunci, pentru numele lui Dumnezeu, n-au decît să vie !

— Oho, vin ei, n-avea grijă ! răspunse căpitanul. Am și pregătit sala cea mare, m-am ocupat personal de asta.

— Bine — reluă Martin, în clipa în care hotelierul se pregătea să iasă — dar poți cel puțin să mă lămurești de ce țin oamenii ăștia să mă vadă ? Ce-am făcut ? Și de unde interesul ăsta subit pe care mi-l arată ?

Căpitanul Kedgick își apucă pălăria de boruri, cu ambele mîini, ținînd grațios în sus degetul cel mic, o ridică ușurel, apoi o așeză cu grijă la loc ca pe un capac ; pe urmă își trecu mîna peste față, începînd cu fruntea și terminînd cu bărbia, se uită pe rînd, întîi la Martin, apoi la Mark și iarăși la Martin, le făcu cu ochiul și ieși.

— Pe viața mea — strigă Martin, dînd cu pumnul în masă — n-am pomenit un individ mai misterios ! Tu ce zici, Mark, de toată povestea asta ?

— Drept să vă spun — răspunse asociatul său — părerea mea este că am dat în sfîrșit de *cel mai* remarcabil

om din țară, ceea ce mă face să nădăjduiesc că li s-a terminat spița, slavă Domnului.

Gluma lui Mark îl făcu să rîdă, dar nu trecu mult și ceasul bătu ora două. Cum se auzi prima bătaie, căpitanul Kedgick se și înființă ca să-l conducă în sala de festivități. Martin nici nu apucase bine să se așeze, cînd Kedgick se și repezi pe scări în jos să le strige concetățenilor adunați că domnul Chuzzlewit „primește".

Năvăliră toți ca la asalt. Sala se umplu într-o clipită, în timp ce prin ușa larg deschisă se mai zărea urcînd pe scări o înspăimîntătoare gloată de vizitatori, care-și așteptau rîndul să intre. Unul după altul, zeci și sute de oameni dădură mîna cu Martin. Ce bogat asortiment de mîini — groase, subțiri, scurte, lungi, grase, osoase, aspre și moi. Și ce diferență de temperatură ! Calde, reci, uscate, umede, fleșcăite ! Și ce diversitate în felul de a strînge mîna ! Brusc, molatec, scurt sau prelung. Și mereu alte și alte mîini... Din cînd în cînd se auzea, biruind larma mulțimii, vocea căpitanului, care striga : „Mai sînt și alții care așteaptă ! Mai sînt și alții jos ! Acuma, domnilor, cei care l-ați văzut pe domnul Chuzzlewit, vă rugăm să ieșiți ! Sînteți atît de buni să plecați, domnilor ? Fiți drăguți, vă rugăm, și ieșiți, domnilor, ca să faceți loc altora !"

Nimeni însă nu se sinchisea de strigătele căpitanului, așa că nimeni nu părăsea camera : stăteau în picioare, nemișcați, uitîndu-se la străinul din fața lor. Doi redactori de la „Watertoast Gazette" veniseră anume să culeagă material pentru un articol consacrat lui Martin. Căzuseră de acord între ei în privința diviziunii muncii. Unul îl ținea sub observație pe Martin de la brîu în sus și celălalt de la brîu în jos. Fiecare dintre ei stătea înfipt înaintea lui, cu capul puțin plecat, atent la fiecare mișcare pe care o făcea. Cum punea Martin un picior peste celălalt, redactorul părții inferioare se grăbea să noteze gestul ; dacă Martin își freca o bubuliță de pe nas, redactorul părții superioare o înregistra imediat ; dacă deschidea gura să spună ceva, același domn îndoia un genunchi ca să-i examineze dinții, cu competența unui adevărat dentist. Amatorii fizionomiști și frenologi se învîrteau în jurul lui cu priviri scrutătoare și degetele întinse, de parcă abia

așteptau să-l atingă ; cîteodată, unul mai îndrăzneț îi pipăia ușor occiputul, după care se pierdea în mulțime. Îl priveau din toate părțile : din față, din profil, din trei sferturi și din spate. Cei ce nu erau nici literați, nici artiști, nici oameni de știință, schimbau cu voce tare diferite reflecții asupra înfățișării lui. Așa de pildă fură formulate cîteva păreri cu totul originale, referitoare la nasul său ; iar în legătură cu pieptănătura circulau tot felul de opinii contradictorii. Și din nou se auzi vocea căpitanului (atît de slabă de astă dată, încît părea că iese de sub o saltea de puf) strigînd : „Domnilor, cei care v-ați prezentat domnului Chuzzlewit, vă rog să spălați putina !"

Situația nu se îmbunătăți, însă, nici după ce vizitatorii începură să iasă, căci atunci năvăli un alt puhoi de domni, fiecare cu cîte o doamnă la braț (exact cum intră corul în scenă intonînd Imnul Național atunci cînd familia regală asistă la vreo festivitate) și fiecare serie nouă era mai curioasă decît celelalte și mai hotărîtă să rămînă acolo pînă în ultima clipă. Dacă vizitatorii îi adresau cuvîntul (lucru ce se întîmpla destul de rar), îi puneau întotdeauna și pe același ton, aceleași întrebări, lipsite de orice discreție, delicatețe sau considerație, ca și cum Martin ar fi fost o statuie de piatră cumpărată, plătită și așezată acolo numai pentru plăcerea lor. Cînd, în sfîrșit, se hotărîră să plece, lucrurile nici atunci nu se ameliorară cîtuși de puțin ; dimpotrivă, pentru că le luară locul copiii, care se apropiară de el în calitate de reprezentanți ai noii generații, făcînd exact ceea ce făcuseră cei vîrstnici. Se perindară apoi niște oameni cu o înfățișare de vagabonzi, un fel de umbre, care, o dată intrate în sală, nu mai știau pe unde să iasă ; așa de pildă un individ tăcut, cu ochii sticloși ca de pește, și cu un singur nasture la vestă, un nasture de metal, foarte mare și foarte lucios, nimeri după ușă, unde rămase, ca un tablou, încă multă vreme după ce toată lumea ieșise.

Răzbit de oboseală, de zăpușeală și de plictis, Martin se simțea gata să cadă jos și să rămînă întins acolo, dacă musafirii ar fi binevoit să-l lase în pace. Dar cum biletelele și scrisorile prin care era amenințat cu oprobiul public, în cazul cînd nu-l va primi pe respectivul solicitant, plouau

cu găleata, și cum, în timp ce-și lua cafeaua, soseau din ce în ce mai mulți curioși, iar Mark, cu toată vigilența lui, nu mai prididea dîndu-i pe ușă afară, Martin se hotărî să se ducă la culcare, și asta nu pentru că ar fi fost sigur că patul îl va ocroti de admiratori, ci pentru că voia să risipească și această vagă și ultimă iluzie.

Tocmai îi comunicase lui Mark hotărîrea asta și se pregătea să-și ia tălpășița, cînd ușa se deschise cu zgomot și în prag își făcu apariția un domn bătrîn. Vizitatorul ducea de braț o doamnă, care în orice caz nu se mai putea socoti tînără și care nici frumoasă nu s-ar fi putut spune că este, dar asta e și o chestie de gust. Doamna era țeapănă ca un băț, foarte înaltă și avea o față împietrită ca și mădularele ei. Pe cap purta o pălărie mare de pai cu ornamente din același material, care aducea cu o coșniță făcută de un meșteșugar neîndemînatic ; iar în mînă ținea un evantai cît toate zilele.

— Domnul Chuzzlewit, dacă nu mă înșel ? întrebă vizitatorul.

— Da.

— Domnule — începu bătrînul — să știți că sînt foarte grăbit.

„Domnul fie lăudat !" se gîndi Martin.

— Trebuie să mă întorc acasă cu primul tren, care de altfel e gata de plecare, continuă bătrînul. „Plecare" nu este un cuvînt prea frecvent folosit în țara dumitale.

— Ba da, cum de nu, zise Martin.

— Te înșeli ! răspunse domnul pe un ton categoric. Dar să lăsăm asta, căci poate dumneata ai anumite prejudecăți, și să-ți prezint pe doamna Hominy.

Martin salută.

— Doamna Hominy este soția maiorului Hominy și unul dintre cele mai remarcabile spirite ale țării noastre ; domnia-sa face parte din una dintre cele mai aristocratice familii din țara noastră. Cunoști poate lucrările doamnei Hominy ?

Martin însă nu putu afirma acest lucru.

— Vei avea prilejul să te convingi că tovărășia domniei-sale este pe cît de instructivă, pe atît de plăcută, adăugă

bătrînul. Doamna Hominy urmează să şadă pînă la sfîrşitul toamnei la fiica sa, care este măritată şi locuieşte în New Thermopyle, cale de trei zile de aici, în direcţia Eden. Grija pe care o vei purta doamnei Hominy în timpul călătoriei va fi apreciată cum se cuvine, atît de maior cît şi de concetăţenii noştri. Doamnă Hominy, vă urez noapte bună şi călătorie plăcută !

Pînă să-şi dea seama Martin despre ce este vorba, domnul cel bătrîn plecase, iar doamna Hominy îşi bea liniştită cafeaua cu lapte.

— Mărturisesc că sînt moartă de oboseală, declară ea. Vagoanele astea atîta te zguduie, de parcă ar fi pus cineva pe linie numai cioturi şi răgălii. Dar mi se pare că nu prea cunoşti vocabularul nostru american, continuă doamna Hominy. Haide, spune dacă nu-i aşa !

Se părea totuşi că nu aşteaptă nici un răspuns la întrebarea ei, pusă pe un ton foarte energic, căci doamna Hominy îşi desfăcu panglicile de la pălărie şi-l anunţă că se duce să-şi lase undeva acest articol vestimentar, după care se va întoarce imediat.

— Mark ! zise Martin. Ciupeşte-mă, te rog. Visez, sau sînt treaz ?

— În orice caz, Hominy[1] e trează, ba chiar trezită de-a binelea ! E o femeie din alea pe care le vezi tot timpul stînd cu ochii căscaţi, gata la orice oră din zi şi din noapte să contribuie cu mintea lor luminată la binele ţării.

Doamna Hominy însă nu le lăsă răgaz să vorbească mai mult, pentru că se întoarse repede (ţeapănă de parc-ar fi înghiţit un băţ, probabil pentru a-şi afirma descendenţa aristocratică) ţinînd cu amîndouă mîinile o batistă roşie de bumbac, pare-se un dar de rămas bun de la soţul ei, distinsul maior.

Îşi scosese pălăria înlocuind-o cu o bonetă grozav de aristocratică şi de un model clasic, pe care o legase sub bărbie şi care se potrivea atît de bine cu figura ei, încît dacă răposatul domn Grimaldi[2] ar fi apărut în clipa aceea

[1] În limba engleză *hominy* înseamnă un fel de mămăligă.

[2] Joseph Grimaldi (1779—1837), cunoscut clovn englez.

deghizat în doamna Siddons [1], n-ar fi obținut un succes mai desăvîrșit.

Martin se ridică și îi oferi un scaun. Primele cuvinte pe care i le adresă îl țintuiră locului, înainte de a fi apucat să se așeze din nou jos.

— Spune-mi, te rog, de unde ești dumneata de pămînt ?

— Mă tem că astă-seară, din cauza oboselii, sînt cam tare de cap — răspunse Martin — căci, pe cinstea mea, nu înțeleg ce-mi spuneți !

Doamna Hominy clătină din cap cu un surîs melancolic, care însemna : „Pînă și limba și-au stricat-o în țara aia nenorocită". După care, ca și cum ar fi coborît vreo două trepte pentru a fi la același nivel cu el :

— Unde ai crescut ?

— Aha ! zise Martin. M-am născut în Kent.

— Și cum îți place țara noastră ? reluă doamna Hominy.

— Foarte mult, murmură Martin, pe jumătate adormit. Adică... da, da, e foarte frumoasă.

— Majoritatea străinilor, și mai ales britanicii, rămîn uluiți de tot ce văd în Statele Unite.

— Au și de ce, doamnă, răspunse Martin ; în viața mea n-am fost atît de uluit ca acum.

— Instituțiile noastre schimbă oamenii, îi fac mai energici, nu-i așa ? îi atrase atenția doamna Hominy.

— Și cel mai chior dintre chiori ar putea observa dintr-o ochire adevărul acesta gol-goluț, zise Martin.

Doamna Hominy era scriitoare și filozoafă și prin urmare văzuse și auzise multe ; totuși, necuviința aceasta i se păru prea din cale afară, chiar și pentru ea, și nu putea „să înghită" asemenea mojicie. Cum era oare cu putință ca un gentleman, stînd de vorbă cu o lady între patru ochi — cu toate că ușa era deschisă — să spună că ceva e *gol*, chiar referindu-se la adevăr.

Trecu o bună bucată de vreme pînă ce doamna Hominy — deși femeie cu spirit masculin și minte robustă — să-și poată aduna curajul, ca să continue conversația. Dar doamna Hominy era o persoană umblată. Doamna Hominy colabora la diverse reviste literare și era autorul unor studii

[1] Sarah Kemble Siddons (1755—1831), celebră actriță engleză.

analitice. Doamna Hominy trimitea regulat „din străinătate" articole sub formă de scrisori, începînd cu „Mult preaiubită etc..." și semnate „Mama Grachilor Moderni" (aluzie la domnișoara Hominy, fiica sa, acum măritată), în care termenii ce exprimau indignarea erau tipăriți cu litere mari, iar cei ironici cu litere cursive. Doamna Hominy arunca asupra națiunilor străine privirea unei desăvîrșite republicane, ieșită, rumenă și caldă, din cuptorul perfecțiunii. Doamna Hominy era în stare să vorbească sau să scrie ceasuri întregi despre aceste națiuni. De aceea, doamna Hominy îl atacă pe Martin cu artileria grea și cum acesta dormea buștean, putu să-și dea drumul la gură după pofta inimii și să-l înfunde fără drept de apel.

Ceea ce spunea doamna Hominy nu avea cine știe ce importanță ; era copia exactă a jargonului întrebuințat de o întreagă categorie de concetățeni de ai ei, categorie foarte numeroasă, care, cu fiece cuvînt rostit se dovedește a fi tot atît de străină de înaltele principii pe care America și-a întemeiat existența ca națiune, pe cît sînt oricare dintre reprezentanții săi, în adunările-i legislative. Această categorie nu este capabilă să-și dea seama (sau chiar dacă își dă, puțin îi pasă) că, făcîndu-și țara de rîs și stîrnind pe bună dreptate disprețul oamenilor cinstiți, dăunează și revendicărilor ridicate de națiunile ce nu au obținut încă independența și-și cer dreptul la viață, și totodată periclitează însuși progresul omenirii ; nu, ea nu simte lucrul acesta, cum nu-l simt nici porcii care se tăvălesc în noroi. Această stirpe de oameni își închipuie că strigîndu-le celorlalte țări îmbătrînite în corupția lor : „Nu sîntem mai răi decît voi !" acest *mai răi !* poate fi o scuză, ba chiar o fală pentru republica lor, care abia de ieri de alaltăieri, a purces pe nobila ei cale, dar care, de pe acuma este atît de schilodită, de ciuntită, toată numai pustule și plăgi dezgustătoare, ce inspiră atîta repulsie oricui, încît și cei mai buni dintre prietenii ei întorc capul cu scîrbă în fața acestei respingătoare arătări. Această categorie de oameni, ai căror strămoși au declarat și au cîștigat independența fiindcă susținînd adevărul nu voiau să-și mai plece grumazul înaintea corupției și a

unor orînduiri nedrepte, s-a strîns grămadă în jurul răului, întorcînd binelui spatele și se simte împăcată la gîndul că mai există și alte temple de carton și că pietrele ce sînt azvîrlite asupra ei pot fi aruncate înapoi. Și astfel, tagma aceasta de oameni a arătat că nu este la înălțimea importantei sale misiuni și deci nu e demnă s-o ducă la îndeplinire. Mîrșăviile și josniciile tuturor acestor state (și înlăuntrul fiecăruia domnește un asemenea despotism și o asemenea depravare încît ar putea fi luat drept un mic regat) se acumulează parcă anume pentru a servi ca mărturie împotriva acestei clase sociale.

Martin se trezi încetul cu încetul, cu o cumplită senzație de apăsare ; parcă visase că își asasinase cel mai bun prieten și că nu știa unde să arunce cadavrul. Deschizînd ochii, văzu spectrul acestuia în fața lui. Fioroasa doamnă Hominy perora pronunțînd adînci adevăruri cu o voce cîntătoare și fonfăită, și cheltuindu-și cu atîta generozitate facultățile mintale, încît, auzind-o, și cel mai aprig dușman al maiorului l-ar fi iertat din toată inima pe bietul om, socotindu-l îndestul de pedepsit. Martin tocmai era pe punctul de a face un gest disperat, cînd se auzi clopotul care anunța masa de seară. Binecuvîntat semnal ! O așează pe doamna Hominy la un cap al mesei, iar el se refugie tocmai în capătul celălalt. După ce mîncă în grabă, o șterse în camera lui, în timp ce doamna Hominy încă se lupta cu o halcă de friptură afumată și cu o farfurie mare cu murături !

Cu greu am putea găsi un termen just de comparație pentru frăgezimea pe care o avea tenul doamnei Hominy, a doua zi dimineață, sau înflăcărarea cu care se lansă într-o dizertație de ordin filozofic și moral. Dacă avea o mutră ceva mai acră, asta se datora probabil murăturilor consumate în ajun. Cît fu ziulica de lungă se ținu scai de Martin. Rămase lîngă el tot timpul cît își primi musafirii (pentru că și a doua zi avu loc o recepție la care participă și mai multă lume decît în ajun) ; enunță o serie de teorii pe care apoi ea singură le combătea, așa că, de la un timp, lui Martin i se păru că visează și că a început și el să vorbească debitînd interminabile considerații originale asupra artei de a guverna. Și, vorbind, doamna Hominy se

folosea din ce în ce mai des și mai sonor de batista maiorului, ca și cum glasul ei fonfăit n-ar fi fost decît o maladie efemeră, de care se hotărîse să scape imediat și cu orice preț. Într-un cuvînt, se dovedi a fi o companie atît de strălucită, de distinsă, încît Martin se gîndi în sinea lui că într-o nouă orînduire socială va fi o datorie de conștiință să suprimi, în interesul societății, o asemenea ființă.

În zilele ce urmară, Mark fu ocupat, din zorii zilei și pînă noaptea tîrziu, să care pe vapor provizii, unelte și tot felul de lucruri de care, după cum i se spusese, avea să aibă nevoie.

Achiziționarea acestor diverse obiecte, precum și plata notei la hotel, le împuținaseră finanțele într-atîta, încît, dacă vaporul și-ar fi amînat din nou plecarea, Mark și cu el s-ar fi găsit aproape în aceeași situație ca numeroși alți emigranți, mai săraci, care atrași de minunate făgăduieli trăiau pe bordul vasului de o săptămînă încheiată, în care timp consumaseră bietele lor merinde înainte chiar de a fi purces la drum. Stăteau pe vapor claie peste grămadă, de-a valma cu fochiștii, printre cazane : fermieri care în viața lor nu puseseră mîna pe coarnele unui plug ; pădurari care nu știau cum să umble cu o secure ; dulgheri care nu erau în stare să facă nici măcar o lădiță, toți alungați din țara lor, rătăcind fără nici un sprijin de nicăieri într-o lume necunoscută, nepricepuți ca niște copii, dar, totuși, cu toate nevoile oamenilor mari, împovărați de o droaie de copii adevărați pe care-i tîrau după ei, spre viață sau spre moarte, după cum le va fi norocul.

În sfîrșit, veni și dimineața plecării, plecare ce se tărăgănă pînă la amiază. La amiază plecarea se amînă pentru seara. Dar cum nimic în lumea aceasta nu ține o veșnicie — nici chiar tărăgănelile unui căpitan de vas american, seara totul era gata.

Din cale afară de obosit, sleit de puteri, dar mai mult ca niciodată „omul zilei" în ochii publicului (cît fusese după-amiaza de lungă răspunsese la o serie de scrisori, jumătate scrise fără nici un rost, jumătate cu cereri de bani, dar toate solicitînd un răspuns imediat), Martin se îndreptă, cu doamna Hominy la braț, spre chei, croindu-și cu greu drum prin mulțime și, în sfîrșit, se urcă pe vapor.

Mark se hotărîse însă să dezlege, dacă-i va sta în putere, enigma „oamenilor zilei" și, cu riscul de a rămîne de căruță, se întoarse într-un suflet la hotel.

Căpitanul Kedgick stătea pe un scaun în vestibul, cu un pahar de limonadă pe genunchi și cu o țigară de foi în gură. Îl recunoscu imediat și-l întrebă :

— Eh ! ce naiba te-a adus înapoi ?

— Am să-ți explic, domnule căpitan, zise Mark. Vreau să-ți pun o întrebare.

— Orice om are dreptul să pună întrebări, răspunse Kedgick, lăsînd să se înțeleagă prin atitudinea lui că orice om are dreptul de a da sau nu un răspuns acelei întrebări.

— De ce s-a ocupat atîta lume de domnul Chuzzlewit ? întrebă cu dibăcie Mark. Zău, spune-mi și mie.

— Pentru că nouă ne plac senzațiile tari, răspunse Kedgick, trăgînd adînc din țigară.

— Și ce senzații tari putea să vă dea oare dînsul ? întrebă Mark.

Căpitanul îl privi ca unul care mai-mai că și-ar da drumul la gură, pentru că prea era bună gluma.

— Dar e sigur că pleci ? zise el.

— Cum să nu ? strigă Mark. Dintr-o clipă într-alta.

— Nouă, americanilor, ne plac emoțiile puternice, îi șopti la ureche căpitanul. Vezi dumneata, asociatul dumitale nu e de teapa celorlalți emigranți, și asta i-a impresionat foarte mult pe concetățenii noștri. Ajuns aici, căpitanul se opri, îi făcu cu ochiul și repetă, chicotind pe înfundate : Da, da, i-a impresionat grozav ; Scadder ăsta e un băiat isteț și... și... nimeni dintre cei care au plecat în Eden nu s-a mai întors de-acolo viu.

Cheiul nu era departe și chiar în clipa aceea Mark se auzi strigat : era glasul lui Martin, după cum își dădu imediat seama, care-l poftea să-și ia picioarele la spinare, ca nu cumva să rămînă pe mal. Era prea tîrziu ca să mai poată schimba lucrurile ; nu mai avea nimic altceva de făcut decît să le ia așa cum erau. Mark îl blagoslovi în gînd pe căpitan, după cum se cuvenea, apoi o porni în galop ca un cal de curse.

— Mark ! Mark ! striga Martin.

— Iată-mă-s, domnule, răspunse aproape în același timp Mark Tapley, de pe chei, aterizînd dintr-o săritură pe vas. Niciclnd n-am fost mai vesel ca în momentul de față ! Totul merge strună ! Înainte marș !

Scînteile ce țîșneau de la cazane se revărsau prin cele două coșuri ca și cum vasul s-ar fi transformat pe de-a-ntregul într-un enorm foc de artificii, aprins în clipa aceea pe apele întunecate, iar sirena dădu semnalul de plecare.

CAPITOLUL XXIII

Martin și asociatul său își iau domeniul în stăpînire. Acest fericit eveniment ne dă prilejul să cunoaștem noi amănunte asupra Edenului.

Din întîmplare, pe acest vaporaș se găseau mai mulți călători în genul domnului Bevan, prietenul lui Martin de la New York, și, în societatea lor, Martin se simți voios și cu sufletul ușor. Ei îl apărară pe cît le stătu în putință de șarjele intelectuale ale doamnei Hominy ; toate cuvintele și toate acțiunile lor vădeau atîta bun simț și intenții atît de nobile, încît Martin fu încîntat că avusese prilejul să-i cunoască.

— Dacă aceasta ar fi o republică a gîndirii și a meritului — zicea el — în loc să fie-așa cum este, a vorbelor goale și a hoției, s-ar găsi destule pîrghii care s-o pună în mișcare.

— Dulgherii au scule bune, dar lucrează tot cu cele rele, răspunse domnul Tapley. Se cheamă că tot meșteșugari proști sînt, nu-i așa ?

— Desigur, Mark, aprobă Martin. Își dau seama că-i mult prea greu să construiască edificiul, că e ceva ce depășește puterile lor, și atunci îl cîrpesc și ei cum pot.

— Interesant este — zise Mark — că dacă se întîmplă să facă și cîte o treabă bună — pe care, în mod obișnuit, orice muncitor mai acătării ar face-o la fel de bine și încă în condiții mult mai grele — dumnealor încep să bată toba ca să afle lumea cît de grozavi sînt. Ascultați-mă

pe mine ; dacă vreodată bancherii falimentari ai țării ăsteia se vor hotărî să-și plătească datoriile (și n-or să facă una ca asta decît atunci cînd își vor da seama că nu rentează, din punct de vedere comercial, să nu-ți plătești datoriile), atît or să se laude, încît, ascultîndu-i, ai putea să crezi că de cînd e lumea și pămîntul nu s-a mai pomenit datornic care să dea înapoi banii luați cu împrumut. Uite, așa reușesc ei să tragă lumea pe sfoară. Mulțumesc lui Dumnezeu că-i cunosc ! Luați aminte la ce vă spun eu !

— Ce să zic, grozav de înțelept te-ai mai făcut, Mark, îi spuse Martin rîzînd.

„Probabil — se gîndi Mark — din pricină că ne-am apropiat de Eden, și astea ar fi ultimele scăpărări înainte de moarte. Cine știe ? Poate că ajungînd acolo o să devin un profet în toată puterea cuvîntului."

De dat în vileag gîndurile, nu și le dădu, însă voioșia pe care i-o inspirau și veselia ce i se întipări pe față fură de ajuns ca să-l învioreze și pe Martin. Deși se prefăcea că nu acordă nici o importanță veșnicei bune dispoziții a tovarășului său, căruia îi reproșa uneori că face glume de prost gust, cum a fost de pildă în cazul lui Zephaniah Scadder, se lăsa totuși influențat de starea lui de spirit care-i întreținea speranțele și curajul. Indiferent dacă era sau nu înclinat să profite de exemplul dat de Mark, se molipsea, vrînd-nevrînd, de veselia lui.

În primele zile, la fiecare escală — lucru care se întîmpla o dată sau chiar de două ori pe zi — trebuiau să se despartă de unii dintre tovarășii lor de călătorie, în locul cărora se urcau alții. Dar orașele deveniră din ce în ce mai rare ; navigau acum ore întregi fără să vadă vreo așezare omenească, în afară de colibele pădurarilor, în dreptul cărora se opreau cînd și cînd pentru combustibil. Cer, pădure și apă, cît era ziulica de lungă, și o arșiță care pîrjolea tot ce-i ieșea în cale.

Înaintau cu greu prin marile singurătăți ; trunchiurile groase ale copacilor de pe maluri erau dese ca peria ; altele pluteau în voia apei, ridicîndu-și din adîncurile fluviului brațele sfrijite ; mai erau unele ce păreau că se prăvăliseră de pe mal, pe jumătate prinse-n rădăcini și jumătate putrezind în apa nămoloasă. Mergeau, deci, zi și noapte, sub soarele arzător al zilei, sau în aburul

fierbinte al amurgurilor, tot înainte, pînă în clipa în care întoarcerea părea ceva iluzoriu și speranța de a-și revedea patria un vis de neîmplinit.

Pe vas nu mai rămăseseră decît puțini călători, istoviți, tăcuți și indiferenți ca și vegetația ce le obosea privirile. Nu mai auzeai nici rîsete, nici vorbe de nădejde, nu mai aveau loc nici discuții menite să scurteze timpul ; nu mai vedeai nici grupuri hotărîte să lupte împreună împotriva acestei apăsătoare priveliști. Iar dacă pasagerii nu s-ar fi reunit măcar în timpul meselor, ai fi putut crede că vaporul acela nu era altceva decît barca lui Caron, ce purta niște nefericite umbre spre locul judecății de apoi.

În sfîrșit, se apropiau de New Thermopyle, unde doamna Hominy urma să debarce în aceeași seară. Aflînd această veste, în ochii lui Martin se ivi un licăr de mulțumire. Cît despre Mark, el n-avea nevoie de bucurii, dar, cinstit vorbind, nici lui nu-i părea rău.

Cînd vasul ancoră în dreptul debarcaderului — situat pe malul abrupt pe care se înălța un „hotel" semănînd cu o șură, înconjurat de vreo două dughene de lemn și cîteva șoproane risipite ici și colo — era întuneric.

— Probabil că rămîneți noaptea asta aici și vă continuați mîine drumul, zise Martin.

— Să-mi continui drumul ? Unde ? exclamă Mama Grachilor Moderni.

— Spre New Thermopyle.

— Sfinte Dumnezeule ! Ce, nu vezi orașul ? se minună doamna Hominy.

Martin își plimbă privirea peste priveliștea aceea sumbră, dar, cum nu văzu nimic, fu nevoit s-o mărturisească.

— Cum așa, nu-l vezi ? Uite-l ! Colo e ! strigă doamna Hominy, arătîndu-i șoproanele despre care am pomenit mai sus.

— Cum, ăsta e ?!... exclamă Martin.

— Da ; poți spune dumneata ce poftești, dar Edenul nu ajunge nici la degetul cel mic al acestui oraș, îi ripostă doamna Hominy, clătinînd foarte semnificativ din cap.

Căsătorita domnișoară Hominy, care venise s-o întîmpine pe vapor împreună cu consortul ei, întări cu toată energia spusele maică-si ; la fel făcu și soțul. Martin refuză politicos invitația de a merge la ei acasă pentru

jumătate de ceas cît dura escala și după ce o escortă pînă la mal pe doamna Hominy și basmaua ei roșie (veșnic în activitate), se întoarse gînditor să privească la emigranții care își descărcau bagajele.

Lîngă el, Mark, în picioare, îl cerceta din cînd în cînd cu privirea, căutînd să descopere efectul produs asupra lui de ultimele cuvinte schimbate cu familia doamnei Hominy, dorind chiar din toată inima ca speranțele lui Martin să se spulbere înainte de-a ajunge la Eden, pentru ca lovitura pe care o va primi să fie mai puțin dureroasă. Dar, în afară de privirile pe care Martin le arunca asupra șandramalelor de pe mal, Mark nu reuși să afle nimic din zbuciumul lui sufletesc, pînă în momentul în care o porniră din nou la drum.

— Mark — zise el atunci — să fie adevărat, ori mi se pare mie, că dintre toți pasagerii de aici numai noi doi mergem la Eden ?

— Numai noi doi. Ceilalți, adică majoritatea, precum știți, s-au oprit mai la vale ; iar cei cîțiva care au mai rămas, merg în altă parte. Ei și ? Ce are a face ? Așa o să avem mai mult loc.

— A, sigur că da, zise Martin. Dar mă gîndeam...

Aci se opri.

— La ce vă gîndeați ?

— Mi se pare totuși ciudat că familia Hominy s-a hotărît să-și încerce norocul într-o văgăună ca asta, uitată de Dumnezeu, cînd la doi pași există un ținut mult mai civilizat și mai frumos.

Martin vorbea pe un ton care păstra foarte puțin din obișnuita lui siguranță și cu o atît de evidentă teamă de răspunsul lui Mark, încît bietul băiat își simți inima năpădită de milă.

— Trebuie să înțelegeți — răspunse el căutînd să-i destăinuie adevărul într-un mod cît mai blînd — că e necesar să ne descotorosim de un lucru : anume să nu fim prea simțitori. De altfel, nici nu putem spera să reușim chiar așa, cu una, cu două ; sîntem însă hotărîți să răzbim, oricîte greutăți am avea de întîmpinat acolo, nu-i așa ?

Martin îl privi fără a scoate un cuvînt.

— Chiar dacă în Eden, știți, n-ar exista nici un fel de construcții...

— Pentru Dumnezeu, omule — strigă Martin înfuriindu-se — nu mai compara Edenul cu mizeria asta ! Ce, ai înnebunit ? Dumnezeu să mă ierte, dar mă scoți din răbdări !

După acestea îi întoarse spatele și se plimbă timp de două ceasuri încheiate de-a lungul și de-a latul punții, iar pînă a doua zi nu mai rosti un cuvînt, nici despre Eden, nici despre altceva ; doar la culcare îi spuse „noapte bună".

Cu cît se apropiau de ținta călătoriei lor, înfățișarea monotonă și sălbatică a locurilor devenea din ce în ce mai izbitoare, așa încît, cu puțină bunăvoință, călătorii s-ar fi putut crede în inima întunecatei împărății a disperării. O mlaștină întinsă, semănată cu trunchiuri de copaci căzuți ; un smîrc care părea să fi înghițit tot ce însemna viață sănătoasă pe pămînt, pentru a face loc alteia, hîde și respingătoare, a putregaiului și a descompunerii ; pînă și arborii păreau a fi niște buruieni uriașe ieșite din mîl și coclite de dogoarea soarelui ; boli cumplite păreau să-și caute victimele ca să le infecteze cu veninul pe care îl răspîndeau noaptea în chip de aburi ce se tîrau pînă în zori peste ape, ca niște uriașe fantome. Iar soarele, binecuvîntatul soare, strălucind peste aceste putreziciuni ce împrăștiau miasme ucigătoare, devenise un izvor de spaimă. Iată cum arăta imperiul speranței, spre care se îndreptau.

În sfîrșit, ancorară. Ajunseseră la Eden. S-ar fi spus că apele potopului nu se retrăseseră de acolo decît cel mult de vreo săptămînă, într-atît era de cotropit de mîl și de răgălii uscate și chircite, hidosul ținut ce purta acest nume.

Deoarece apa nu era destul de adîncă pentru ca vasul să tragă la mal, Martin și Mark, cu tot bagajul lor, fură lăsați pe uscat de o barcă. Printre copacii întunecați nu se zăreau decît vreo cîteva colibe de lemn, puține la număr ; cea mai răsărită aducea cu un staul de vite sau cu un grajd. Cît despre cheiuri, piețe, monumente publice...

— Văd un locuitor al Edenului, zise Mark. Ne-ar putea da o mînă de ajutor să ne cărăm bagajele. Curaj, domnule ! Hei, dumneata de colo !

Omul înaintă înspre ei cu niște pași șovăielnici, prin întunericul ce se făcea tot mai adînc, sprijinindu-se într-un toiag. Cînd fu mai aproape, cei doi călători observară că era palid, stors de puteri și cu ochii duși în fundul capului. Hainele de pe el, cusute în casă, spînzurau în zdrențe ; era desculț și cu capul gol. Omul se așeză la jumătatea drumului, pe un trunchi de copac, și-i rugă să vină dînșii la el, ceea ce și făcură. Atunci își duse mîna la coastă, parcă fulgerat de un junghi, și, în timp ce-și trăgea răsuflarea, se uită la ei cu mirare.

— Străini ! exclamă el de cum fu în stare să vorbească.

— Chiar așa, zise Mark. Cum te mai simți, domnule ?

— Am avut niște friguri păcătoase, răspunse omul încetișor. Sînt cîteva săptămîni de cînd nu mă pot ține pe picioare. Astea, pare-mi-se, sînt bagajele dumneavoastă ? adăugă el, arătînd cu degetul spre avutul noilor sosiți.

— Da, domnule, zise Mark. N-ați putea să ne recomandați pe cineva ca să ne dea o mînă de ajutor, să le ducem pînă... pînă în oraș ?

— V-aș fi recomandat pe băiatul meu mai mare, răspunse omul, dar tocmai astăzi l-au apucat frigurile, așa că trebuie să stea culcat, cu păturile pe el. Cel mic mi-a murit săptămîna trecută.

— Îmi pare foarte rău, da, foarte rău, zise Mark strîngîndu-i mîna. Nu te mai îngriji de noi. Haide, ia-mă de braț, am să te conduc pînă acasă. Bagajele noastre sînt în siguranță aici, îl liniști el pe Martin. Nu prea văd cine le-ar putea lua. Asta-i mare lucru !

— Nu. Căutați oameni ? Atunci să știți că aici îi găsiți, strigă bătrînul lovind cu toiagul în pămînt, sau acolo, în pădure, spre miazănoapte. Ehei, cîți am îngropat noi acolo ! Ăilalți au fugit. Iar restul, care au mai rămas, nu ies noaptea din casă.

— Noaptea nu-i prea sănătos pe aici, remarcă Mark.

— E moarte sigură ! răspunse colonistul.

Mark însă nu se arătă mai îngrijorat decît dacă i s-ar fi spus că aici era un adevărat paradis ; îi oferi brațul și pe drum îi explică omului care parcelă anume cumpăraseră și-l întrebă cam pe unde ar putea fi. Omul îi spuse că era foarte aproape de coliba lui ; atît de aproape,

încît se folosea de ea pentru a-şi depozita acolo bruma de grîu pe care-l strînsese şi-i rugă să-l ierte pentru seara asta, adăugînd că a doua zi avea să-l ridice negreşit de pe locul lor. Le comunică apoi, în chip de ştire locală, că pe ultimul proprietar îl îngropase chiar el, cu mîinile lui, ştire pe care Mark o primi fără ca liniştea sufletească să-i fie cît de cît compromisă.

Pe scurt, omul îi duse cu el pînă la o colibă nenorocită, înjghebată din cîteva trunchiuri de copaci, a cărei uşă căzuse sau fusese luată de cineva mai de mult, aşa că stătea larg căscată asupra peisajului sălbatic şi asupra întunericului nopţii. În afară de bruma de grîu de care le pomenise omul, coliba era pustie ; dar la debarcader îi aştepta lada lor cu bagaje, iar colonistul le dădu, în loc de lumînare, un soi de torţă. Mark aşeză darul acesta pe jos, declarînd că reşedinţa i se părea „cît se poate de confortabilă" şi-l invită pe Martin să meargă cu el ca să-i ajute să care lada. Tot timpul cît ţinu acest du-te-vino între debarcader şi colibă, lui Mark nu-i tăcu o clipă gura, de parcă ar fi vrut să-l obişnuiască cît de cît pe asociatul său cu ideea că îşi atinseseră ţinta sub cele mai fericite auspicii cu putinţă.

Mulţi oameni, însă, care ar fi în stare să şadă într-o ruină numai ca să-şi aducă la îndeplinire nişte planuri de cruntă răzbunare, n-au puterea să vadă năruindu-li-se sub ochi castelul clădit din nisip. Cînd se întoarseră în sfîrşit la coliba lor de lemn, Martin se aşeză pe jos plîngînd cu hohote.

— Dumnezeu să vă aibă în paza lui, domnule ! strigă Mark îngrozit. Nu trebuie să faceţi una ca asta ! Nu trebuie ! Orice, dar numai asta nu, pentru că nu foloseşte la nimic ! Nu există pe lume bărbat, femeie sau copil care să poată învinge cea mai mică piedică dacă-şi pierde curajul. Nu numai că asta nu vă ajută la nimic, dar pentru mine e o nenorocire, fiindcă, dacă dumneavoastră plîngeţi, îmi vine şi mie să mă trîntesc la pămînt ! Nu pot suporta aşa ceva. Orice, numai asta nu !

Fără îndoială că era sincer, judecînd după îngrijorarea cu care se uita la Martin în timp ce-i vorbea, îngenunchiat în faţa lăzii pe care încerca s-o deschidă.

— Îți cer iertare de mii de ori, dragă prietene, zise Martin. Nu m-am putut stăpîni — și nu m-aș fi putut stăpîni chiar de m-ai fi tăiat bucățele.

— Auzi, îmi cere iertare ! zise Mark cu obișnuita lui voie bună în timp ce despacheta lucrurile din ladă. Asociatul principal să ceară iertare lui Comp. ! Trebuie să fie ceva putred în afacerea asta, dacă am ajuns aici ! Sînt obligat să cer imediat revizuirea registrelor și a inventarului ! Pînă atunci... uitați-vă. Totul e în regulă. Aici avem niște friptură de porc sărată, aici sînt biscuiți, iar acolo whiskyul... din cel mai bun ! Ia mirosiți-l ! Asta e cănița de metal, o adevărată comoară ! Iată și așternuturile, uite și toporul. Cine ar îndrăzni să afirme că n-avem un echipament de prima clasă ? Ce să spun, parcă aș fi mezinul unui nobil domn, președinte al unui consiliu de administrație, fugit în Indii ! Acum, după ce-oi aduce apă din gîrla care curge prin fața ușii, o să torn un grog pe cinste, strigă Mark, trecînd de la vorbă la faptă ; o să întindem o masă numai cu bunătăți. Iată, avem tot ce ne trebuie ! Iar pentru cele ce vom primi din mîna ta, mulțumescu-ți ție, Doamne... și așa mai departe. Pe cinstea mea, domnule, parcă sîntem la un pic-nic pe iarbă verde !

Cum să nu capeți curaj în tovărășia unui asemenea om ? Martin se așeză jos lîngă ladă, își scoase briceagul și începu să mănînce și să bea cu nădejde.

— Acum — zise Mark după ce-și terminară liniștiți masa — să vedeți ce frumos o să țintuim noi pătura asta cu bricegele noastre în ușă, adică acolo unde, într-un stadiu înaintat de civilizație, ar trebui să fie ușa ! Buun ! Să mai astupăm și borta aia de dedesubt ; punem lada acolo. Buun ! Acum, asta e pătura dumneavoastră, ailalta e a mea. Și gata ! Ce ne împiedică oare să petrecem o noapte minunată ?

Cu toată guraliva lui voioșie, Mark nu putu să doarmă mult timp. Se înfășurase în pătură și se culcase în pragul ușii, cu toporul la îndemînă, dar era prea îngrijorat ca să poată închide ochii. Noutatea cumplitei lor situații, teama de-a vedea apărînd cine știe ce dușman, fiară sau om, teribila nesiguranță a mijloacelor de exis-

tență pe care se vor putea bizui de aci înainte, frica de moarte, înspăimîntătoarea distanță și numeroasele obstacole ce-i despărțeau de țara lor, Doamne, cîte motive de îngrijorare în adînca liniște a nopții ! Deși Martin voia să pară că doarme, Mark, chinuit de aceleași gînduri, băgă de seamă că nu ațipise.

Asta era foarte rău ; pentru că, dacă Martin se lăsa doborît de necazuri în loc să caute să le înfrunte, nu mai încăpea nici o îndoială că această stare de spirit îl va da gata foarte curînd, pradă climei nesănătoase. Nicicînd, deci, nu i se păru lui Mark lumina zilei atît de bine venită ca atunci cînd, trezindu-se dintr-un somn agitat, o văzu strălucind pe sub pătura ce acoperea ușa.

Ieși afară tiptil, lăsîndu-și tovarășul să mai doarmă și, după ce se răcori spălîndu-se în pîrîiașul care curgea la cîțiva pași de casă, făcu o scurtă inspecție generală a așezării. Nu erau, cu totul, mai mult de vreo douăzeci de colibe dărăpănate, dintre care majoritatea păreau părăsite. Cea mai ruinată, mai hîdă și mai prăpădită dintre toate, purta o inscripție — foarte adecvată, după cum se vede :

BANCĂ ȘI AGENȚIE DE CREDIT NAȚIONAL.

Hardughia era sprijinită cu cîteva nenorocite de proptele, dar era prea înfundată în noroi ca să mai poată sta vreodată în picioare.

Pe ici, pe colo, se făcuseră încercări de curățire a terenului ori de îngrădire a cîte unui așa-zis ogor, unde, printre trunchiurile și cenușa copacilor arși, creșteau cîțiva hlujeni de porumb. În mai multe locuri fuseseră începute niște garduri de nuiele în zig-zag, dar nici unul nu era terminat ; parii căzuți și pe jumătate înnămoliți putrezeau în pămînt. Vreo trei-patru cîini, ogîrjiți de foame, numai piele și oase, cîțiva porci lungi în picioare, care rătăceau prin pădure căutîndu-și hrana, și cîțiva copii aproape despuiați ce se zgîiau la el din pragurile colibelor, fură singurele viețuitoare pe care le putu zări. Un abur puturos, cald și grețos, ca dogoarea unui cuptor, se ridica din pămînt împînzind atmosfera. Urmele lăsate de pasul lui în pămîntul clisos dispăreau imediat, înghițite de nămolul negru și bîhlit.

Terenul de cultură al celor doi asociați era încă nedefrișat. Copacii crescuseră atît de deși, atît de aproape unii de alții, încît ai fi zis că-și dădeau coate, iar cei mai firavi se chirceau, creșteau strîmb, luînd cele mai ciudate forme, și se uscau ca niște bieți schilozi. Cei cu trunchiuri mai drepte rămăseseră totuși scunzi, din pricina atmosferei apăsătoare și a lipsei de spațiu ; iar trunchiurile lor, pe care se încolăciseră vrejuri lungi de iederă, erau năpădite de un strat umed și nesănătos de mușchi și de licheni din cei care cresc de obicei pe jos. Nimeni n-ar fi putut deosebi după specii vegetația aceasta încîlcită. Sta ca o junglă nepătrunsă și întunecoasă ce nu ieșea nici din pămînt, nici din apă, ci din materia în putrefacție — o pastă formată din amestecul apei cu pămîntul plin de mucegaiuri și cu putreziciunile din sînul ei.

Mark se duse pe mal în locul unde-și lăsaseră bagajele cu o seară mai înainte ; găsi acolo cîțiva oameni prăpădiți ca vai de ei, care se arătară totuși gata să-l ajute să-și transporte lucrurile pînă la colibă. Cînd venea vorba despre colonie, se mulțumeau să dea numai din cap, fără a fi în stare să găsească vreun cuvînt de încurajare pentru noul venit. Din spusele lor reieșea că cei care putuseră, părăsiseră Edenul imediat. Iar cei care rămăseseră, își pierduseră pe rînd nevestele, copiii, prietenii sau frații, și zăcuseră și ei multă vreme. Majoritatea boleau încă pe picioare ; nici unul nu mai era ceea ce fusese odinioară. Îi dădură deci lui Mark ajutorul și sfatul lor prietenesc, după care, lăsîndu-l singur, se întoarseră abătuți la treburile lor.

Între timp, Martin se trezise. Dar ce mult se schimbase într-o singură noapte ! Era foarte palid la față și ostenit ; se plîngea de dureri și de o sfîrșeală în toate mădularele, ba pretindea chiar că-i slăbise vederea și că de abia mai putea vorbi. Simțindu-și buna dispoziție înzecită, cu cît greutățile creșteau, Mark scoase o ușă de la o casă părăsită și o așeză la locuința lor ; se întoarse apoi să ia o bancă grosolan cioplită, pe care o descoperise undeva, aducînd-o în triumf ; o instală în fața colibei și așeză pe ea faimoasa cană de tinichea și alte cîteva obiecte de același soi, ca să-i dea aspectul unei mese de bucătărie sau

al unui bufet. Încîntat de acest aranjament, rostogoli butoiașul cu făină pînă în colibă și-l puse într-un colț, în chip de masă. Pentru mîncat, lada era cea mai potrivită, așa că i se atribui cu solemnitate această întrebuințare. Păturile, rufăria și tot ce mai aveau fură agățate de cuie și de piroane. La sfîrșit, scoase o placardă mare (pe care Martin, cuprins de entuziasm, o făcuse cu mîna lui la Hotelul Național) cu inscripția :

CHUZZLEWIT ȘI COMP., BIROU DE ARHITECTURĂ ȘI TOPOGRAFIE

pe care o agăță cît mai la vedere, cu atîta seriozitate, de parcă înfloritoarea cetate a Edenului ar fi existat într-adevăr, iar noii sosiți s-ar fi așteptat să fie asaltați cu comenzi.

— Iaca și sculele, zise Mark scoțînd cutia cu instrumente a asociatului său și înfigînd compasul în trunchiul unui arbore din fața ușii. Să le lăsăm afară, ca să arătăm că sîntem bine utilați. Și acuma, dacă vreun gentleman de pe aci dorește să-și clădească vreo casă, să se grăbească să ne angajeze din timp, pînă nu dau buzna ceilalți clienți.

Deși era o zăpușeală cumplită, Mark muncise cu nădejde toată dimineața. Fără a-și îngădui o clipă de odihnă, cu toate că era lac de sudoare, intră din nou în casă, de unde ieși cu un toporaș în mînă, cu aerul unuia care vrea să facă cine știe ce isprăvi nemaiauzite.

— Uitați ce e — propuse el — eu aș zice să tăiem copacul acela scorburos. Am putea să construim acolo un cuptor pentru pîine, chiar astăzi după-amiază. Nu cred să existe pe lume ținut mai bogat în humă decît Edenul. Și asta e ceva care ne prinde bine.

Dar Martin nu-i răspunse. În tot acest timp stătuse pe jos, cu capul în mîini, privind apele vijelioase ale fluviului și gîndindu-se, poate, la repeziciunea cu care se rostogoleau spre ocean, spre nețărmuritul drum ce ducea în patrie, în patria lui, pe care n-o va mai revedea niciodată.

Nimic nu-l putea smulge din gîndurile-i negre, nici chiar loviturile puternice ale securii din mîna lui Mark, care se apucase să taie copacul. Văzînd că toate încercă-

rile sale de a-i abate atenția sînt zadarnice, Mark își părăsi ocupația și se apropie de el.

— Nu trebuie să vă lăsați, îl sfătui el.

— O, Mark — răspunse prietenul lui — cu ce-am păcătuit oare în viață ca să pătimesc atît ?

— Cît despre asta — îi replică Mark — toți cei care sînt aici pot spune același lucru ; ba unii dintre ei au poate motive mai serioase decît mine sau decît dumneavoastră să-și pună întrebarea asta. Curaj, domnule ! Trebuie să faceți ceva. Poate v-ați mai răcori puțin sufletul dacă i-ați trimite lui Scadder o scrisoare cu cîteva observații bine simțite !

— Nu, zise Martin clătinînd din cap cu tristețe. Nici măcar de asta nu mai sînt în stare !

— Păi dacă nici de asta nu mai sînteți în stare, se vede că sînteți bolnav și atunci trebuie să vă îngrijiți.

— Nu te ocupa de mine, zise Martin. Fă cum crezi că e mai bine pentru dumneata. Curînd nu vei mai avea decît grija dumitale. Și atunci să-ți ajute Dumnezeu să te întorci în patrie și să mă poți ierta că te-am adus pe aceste meleaguri — pe aceste meleaguri unde mi-a fost dat să pier. Am simțit asta din prima clipă cînd am pus piciorul pe țărm. Treaz sau în somn, gîndul ăsta m-a urmărit toată noaptea.

— Am spus eu bine că sînteți bolnav — zise Mark cu duioșie — iar acum sînt sigur că am brodit-o. Să știți că ați luat friguri de baltă. Dar, slavă Domnului, nu-i cine știe ce bucluc ! Nu e decît o chestiune de aclimatizare ; într-un fel sau altul, trebuie să ne aclimatizăm cu toții. Știți, așa e rînduiala.

Martin se mulțumi să suspine și să dea din cap.

— Așteptați numai cîteva clipe, zise Mark cu însuflețire ; numai cît să dau o fugă în vecini să-ntreb ce trebuie să luați și să cer oleacă din doctoriile lor. Mîine vă veți simți iarăși în putere, ca de obicei. Mă întorc imediat. Pînă atunci, nu cumva să vă lăsați muncit de gînduri negre.

Și părăsindu-și securea o porni în goana mare ; după o bucată de drum, însă, se opri locului și-și întoarse privirea înapoi, apoi o luă iarăși la fugă.

„Acu-i acu, domnule Tapley ! se gîndi el, dîndu-şi un pumn zdravăn în piept, chipurile ca să se mai învioreze. Ia seama ce-ţi spun, măi băiete ; stăm cît se poate de prost ! Ocazie ca asta, să-ţi arăţi veselia, n-o să mai ai toată viaţa, amice ; nu, niciodată ! Prin urmare, domnule Tapley, fă bine şi te ţine tare, acum ori niciodată."

CAPITOLUL XXIV

În care vedem cum au decurs anumite evenimente cu dragoste, ură, gelozie şi răzbunare.

— Hei, Pecksniff ! strigă domnul Jonas, care rămăsese în salon. Nu e nimeni aici să deschidă blestemata asta de uşă ?

— Imediat, domnule Jonas, imediat !

— Drace ! murmură orfanul. Ar fi şi timpul. Oaspetele acesta a bătut la uşă de trei ori, şi atît de tare, că fiecare lovitură ar fi putut scula din somn şi...

Gîndul de a scula din somn morţii îi era însă atît de neplăcut încît îşi luă seama înainte de a fi pronunţat cuvîntul, adăugînd :

— ...pe cei şapte somnoroşi din poveste.

— Imediat, domnule Jonas, imediat, repetă Pecksniff. Thomas Pinch ! strigă el, dar neputîndu-se hotărî cum să-şi completeze chemarea, cu „dragă prietene" sau cu „păcătosule", îi arătă pînă una alta pumnul : Urcă pînă în camera fetelor şi spune-le cine a venit. Şi să fii mut ca un peşte ! Ai auzit ?

— Îndată, domnule, spuse foarte mirat Tom, plecînd să execute ordinul.

— Domnule Jonas... Ha ! ha ! ha ! mă ierţi dacă închid uşa pentru moment, nu-i aşa ? zise domnul Pecksniff. Probabil a venit cineva într-o chestiune profesională. Da, da, sigur, asta trebuie să fie. Îţi mulţumesc. După care, domnul Pecksniff, fredonînd un cîntecel popular, îşi puse pe cap pălăria pe care o purta cînd lucra în grădină, luă în mînă o sapă şi deschise uşa de la intrare, arătîndu-se

în prag, foarte liniștit, ca și cum i s-ar fi părut că a auzit, tocmai din fundul grădinii, pe cineva ciocănind discret la ușă, fără să fie sigur că-i așa.

Văzînd însă în fața lui un gentleman și o lady, se dădu înapoi cu aerul rușinat pe care l-ar fi avut orice om cumsecade cînd este surprins robotind în gospodărie. O clipă mai tîrziu, recunoscîndu-și vizitatorii, exclamă :

— Domnul Chuzzlewit ! Nu-mi vine a crede ochilor ! Scumpul meu domn ! Dragul meu domn ! E o zi mare, o zi fericită pentru mine ! Poftim, te rog, înăuntru, scumpul meu domn. Mă găsiți în ținută de grădină, dar mă veți ierta, sper. O ocupație veche de cînd lumea, grădinăritul ! O ocupație cam primitivă, scumpe domn, dar, dacă nu mă înșel, Adam a fost primul om care s-a îndeletnicit cu asta. Eva mea... și o spun cu durere, de mult a trecut în lumea celor drepți... dar...

Se opri și, arătîndu-le sapa, clătină din cap ca și cum veselia lui aparentă i-ar fi cerut un adevărat efort, adăugînd :

— Eu încă mă mai îndeletnicesc cu meseria lui Adam.

În timpul acesta își conduse musafirii în salonul cel mare, unde se afla portretul său de Spiller și bustul de Spocker.

— Fiicele mele vor fi supraîncîntate, îi asigură el. Dacă un asemenea subiect m-ar putea obosi vreodată, scumpe domn, apoi vă mărturisesc că ar trebui să fiu exasperat de atîta cît mi-au împuiat urechile tot pomenind de întîlnirea noastră de la doamna Todgers și spunîndu-mi cu cîtă nerăbdare vă așteaptă. Sper că tînăra și frumoasa lor prietenă, pe care țin atît de mult s-o cunoască și s-o iubească (fiindcă cine o cunoaște nu se poate să n-o iubească), este bine, sănătoasă. Nădăjduiesc că întîmpinînd-o cu vorbele „fii binevenită sub umilul meu acoperiș", urarea mea va găsi un cît de slab ecou în sufletul dumitale. Dacă trăsăturile chipului său sînt în armonie cu inima, atunci n-am de ce mă teme. O figură și o expresie cum nu se poate mai fermecătoare, domnule Chuzzlewit, scumpe domn Chuzzlewit, cum nu se poate mai fermecătoare !

— Mary — zise bătrînul — uite ce de complimente îți face domnul Pecksniff ; din partea domniei-sale, însă, chiar și complimentele sînt binevenite. Dînsul nu face uz de ele în scopuri interesate, nu, îi izvorăsc din inimă. Noi credeam că domnul...

— Pinch, zise Mary.

— ...că domnul Pinch a sosit înaintea noastră.

— Într-adevăr, a sosit înaintea dumneavoastră, scumpe domn — răspunse Pecksniff, ridicînd vocea ca să poată fi auzit de Tom, care se afla pe scară — și aș putea spune că tocmai era pe punctul să-mi anunțe vizita dumneavoastră — așa cred, cel puțin — cînd l-am trimis sus, în camera fiicelor mele pentru a lua informații asupra sănătății scumpei mele Charity, care nu se simte chiar atît de bine pe cît aș dori. Nu — continuă domnul Pecksniff răspunzînd privirii lor — nu se simte prea bine, trebuie s-o mărturisesc. Este ceva nervos, nimic grav, așa că nu sînt prea îngrijorat. Domnule Pinch ! Thomas ! strigă Pecksniff cu cel mai afectuos ton posibil. Vino aici, te rog. Doar nu ești un străin pentru noi ! Trebuie să vă spun că Thomas este un vechi prieten de-al meu, domnule Chuzzlewit.

— Mulțumesc — zise Tom — m-ați recomandat cu atîta căldură și ați vorbit despre mine în termeni atît de elogioși, încît, vă spun drept, mă simt grozav de mîndru.

— Prietene Thomas — exclamă patronul său cu duioșie — Dumnezeu să te aibă în sfînta sa pază !

Tom îi anunță că tinerele domnișoare Pecksniff își vor face în curînd apariția și că, sub dubla lor supraveghere, tocmai se pregăteau cele mai alese băuturi răcoritoare pe care le aveau în casă. În timp ce vorbea, bătrînul se uita la el cu atenție, dar fără obișnuita lui severitate ; faptul că atît Tom cît și Mary păreau cam încurcați, nu scăpase pătrunzătorului său spirit de observație și în sinea lui îi căutase o explicație.

— Pecksniff — zise el după un moment de tăcere, ridicîndu-se și luînd-o pe gazdă deoparte, lîngă fereastră — am fost foarte mîhnit de moartea fratelui meu. De ani de zile ne înstrăinasem complet unul de altul.

Singura mea mîngîiere este gîndul că, nemaiavînd nimic a face cu mine tot timpul ăsta, a trăit mai liniștit și mai fericit. Fie-i țărîna ușoară ! În copilărie am fost tovarăși de joacă, dar mai bine am fi murit amîndoi de atunci.

Văzîndu-l într-o dispoziție atît de binevoitoare, domnul Pecksniff începu să întrevadă mijlocul de-a ieși din încurcătură fără a mai fi nevoit să-l expedieze pe Jonas.

— Fie-mi îngăduit să mă îndoiesc, scumpe domn — zise el — că ar putea exista cineva care să se considere fericit că nu vă cunoaște. În orice caz, în amurgul vieții sale, domnul Anthony își găsise fericirea în dragostea excelentului său fiu — un model, scumpul meu domn, un model pentru toți copiii ! — precum și în devotamentul unei rude îndepărtate, care, oricît de umile servicii îi făcea, sînt în măsură să vă informez că nu-și precupețea de fel dragostea.

— Nu, zău ? exclamă bătrînul. Nu cumva ești unul dintre moștenitorii lui ?

— După cum văd — zise Pecksniff strîngîndu-i mîna cu melancolie — dumneata încă nu mă cunoști. Nu, domnule Chuzzlewit, nu fac parte dintre moștenitorii lui. Și sînt mîndru de asta. Nici copiii mei nu-i sînt moștenitori. Totuși am alergat la el de cum mi-a trimis vorbă. M-a cunoscut ceva mai bine. Mi-a scris : „Sînt bolnav, simt că mă duc, vino lîngă mine". Și am alergat într-un suflet. Am stat tot timpul la căpătîiul lui, domnule Chuzzlewit, nu l-am părăsit decît după înmormîntare. Da, cu riscul de-a te supăra pe mine, îți mărturisesc că am făcut asta. Chiar dacă această destăinuire ar provoca fără întîrziere o ruptură și ar sfărîma duioasele legături ce s-au înfiripat între noi, îți mărturisesc că am făcut acest lucru. Dar să știi că nu mă număr printre moștenitorii lui — zise domnul Pecksniff surîzînd liniștit — și nici nu m-am așteptat vreodată la așa ceva. Nici nu mi-a trecut vreodată prin cap că aș putea fi.

— Fiul lui, un fiu model ! exclamă bătrînul Martin. Cum poți spune una ca asta ? Fratele meu a fost condamnat să poarte povara bogăției, din ale cărei fructe

amare a gustat... Oriunde se afla, o ducea cu el ca o piază rea, o răspîndea pretutindeni, pînă și în casa lui. Din cauza asta fiul său a devenit un moștenitor lacom, care drămuia zi de zi și ceas de ceas distanța ce-l despărțea pe tatăl său de groapă, blestemînd încetineala cu care pășea spre mormînt.

— Nu ! protestă hotărît domnul Pecksniff. Nu, domnule Chuzzlewit, nu-i așa !

— Ba da. Umbra asta am văzut-o și în casa lui — zise Martin Chuzzlewit — ultima dată cînd ne-am întîlnit și cînd i-am atras atenția asupra acestei primejdii. Cum să mă înșel eu, care de atîția ani sînt urmărit de ea ?

— Refuz să cred așa ceva ! răspunse cu însuflețire domnul Pecksniff. Refuz, pur și simplu, să cred. Tînărul orfan se află în prezent sub acest acoperiș, domnule Chuzzlewit ; a venit aici să-și redobîndească liniștea sufletească pierdută. Cum aș putea să nu recunosc meritele acestui tînăr, cînd și antreprenorii de pompe funebre, ba chiar și cioclii, au fost mișcați de purtarea lui ? Cînd și aceștia i-au adus laude, iar doctorul nu mai știa cum să-și ascundă emoția ! Există o persoană cu numele de Gamp, domnule Chuzzlewit ! Doamna Gamp. Întreab-o pe ea. L-a cunoscut pe domnul Jonas în acest greu impas. Întreab-o. Este o femeie respectabilă, dar cîtuși de puțin sentimentală. Vei vedea ce-ți va spune. Nu mă îndoiesc că, adresîndu-i cîteva rînduri doamnei Gamp, care locuiește în casa negustorului de păsări din Kingsgate Street, High Holborn, Londra, veți primi un răspuns prompt. Informează-te, scumpul meu domn. Lovește, dar mai întîi apleacă urechea. Nu te lăsa dus de mînie, domnule Chuzzlewit, fără a cerceta în prealabil cum stau lucrurile. Iartă-mă, scumpul meu domn — adăugă domnul Pecksniff apucîndu-i amîndouă mîinile — iartă-mă dacă îl apăr cu atîta căldură ; dar așa sînt eu, un om onest care ține să restabilească adevărul.

Ca o confirmare a faptului că într-adevăr caracterul său era așa cum îl zugrăvise, domnul Pecksniff lăsă să-i picure lacrimi din ochi. Lacrimile onestității !

Bătrînul își aținti privirea asupra lui și repetă ca pentru sine : „E aici ! Sub același acoperiș !" Își ascunse însă uimirea și zise, după un moment de tăcere :

— Adu-l încoace să-l văd.

— Dar cu cele mai amicale intenții, nu-i așa ? întrebă domnul Pecksniff. Iartă-mă, domnule Chuzzlewit, dar umila mea ospitalitate e datoare să-i acorde ocrotire.

— Ți-am spus — stărui bătrînul — că vreau să-l văd. Dacă n-aș fi avut intenții amicale, ți-aș fi spus : „Să nu-l văd în ochi".

— Desigur, scumpul meu domn, așa ai fi spus. Dumneata ești sinceritatea personificată, nu încape nici o îndoială. Și părăsind încăperea, domnul Pecksniff adăugă : Mă duc să-i împărtășesc fericirea ce-l așteaptă, bineînțeles cu menajamente, așa că vă rog să mă iertați pentru cîteva clipe.

Și-i împărtăși într-adevăr vestea cu atîta menajamente, încît trecu mai bine de un sfert de oră pînă ce se întoarse întovărășit de Jonas. Între timp, domnișoarele își făcuseră și ele apariția și masa fusese întinsă pentru o gustare oferită călătorilor.

Cu toate că domnul Pecksniff, cu înalta sa moralitate, îl dăscălise cum se cuvine pe Jonas în privința purtării respectuoase pe care trebuia s-o aibă față de unchiul său, și cu toate că Jonas, cu agerimea minții lui, înțelesese ce anume i se pretindea, în clipa cînd păși înaintea fratelui tatălui său, atitudinea lui era departe de a avea demnitatea și amabilitatea cerute de această împrejurare. Niciodată, cred, pe chipul unei ființe omenești nu s-a putut vedea nu amestec mai ciudat de sfidare și de slugărnicie, de frică și de îndrăzneală, de obrăznicie și de lingușire josnică, decît în clipa în care Jonas își ridică asupra bătrînului ochii, pe care-i ținuse pînă atunci plecați pentru a-i lăsa apoi imediat în jos, strîngînd și desfăcîndu-și mereu pumnii și mutîndu-și greutatea de pe un picior pe altul, în timp ce aștepta să i se adreseze cuvîntul.

— Nepoate — zise bătrînul — am auzit că te-ai purtat ca un fiu bun.

— Bun pe cît pot fi de buni fiii, cred, răspunse Jonas, ridicîndu-și și plecîndu-și din nou ochii. Nu mă laud că aș fi fost mai bun decît alții, dar pot să garantez că nici mai rău n-am fost.

— Am auzit că ai fost un fecior model, nici mai mult, nici mai puțin, continuă bătrînul aruncîndu-i o privire domnului Pecksniff.

— Zău așa ! întări Jonas, ridicînd din nou ochii și clătinînd din cap. Am fost într-adevăr un bun fecior, cum ai fost dumneata un bun frate. Ca să zic așa : „Cum e sacul, și peticul !"

— Ești cam ironic, cum văd eu ; probabil, durerea e încă prea vie, zise Martin după o clipă de tăcere. Dă-mi mîna.

Jonas i-o întinse recăpătîndu-și pentru moment obișnuita lui siguranță de sine.

— Pecksniff — spuse el în șoaptă, în timp ce rînduiau scaunele în jurul mesei — i-am zis-o, nu ? Ar fi făcut mai bine să-și vadă de treburile lui, decît să-și bage nasul în ale altora, nu-i așa ?

Domnul Pecksniff se mulțumi să-i răspundă dîndu-i una cu cotul (gest ce putea fi interpretat fie ca o mustrare, fie ca o încuviințare cordială, dar care, în orice caz, îl invita pe viitorul său ginere să-și țină gura), după care făcu onorurile casei cu priceperea și politețea lui bine cunoscute.

Dar nici chiar senina veselie a domnului Pecksniff nu izbuti să creeze o armonie deplină între niște elemente atît de disparate și de contradictorii, ca acelea cu care avea acuma de-a face. Apriga gelozie și ură ce încolțiseră în sufletul domnișoarei Charity după evenimentele petrecute în aceeași seară nu erau sentimente ce puteau fi atît de ușor potolite, ba încă la un moment dat izbucniră cu atîta furie, încît scandalul părea de neînlăturat. Pe de altă parte, frumoasa Mercy, plină de gloria recentei sale cuceriri, zgîndărea cu atîta cruzime rana înveninată a surorii prin mofturile ei și prin nenumăratele dovezi de supunere absolută pe care i le pretindea lui Jonas, încît o făcea să-și iasă cu totul din țîțîni ; în cele din urmă, Charity se sculă de la masă, pradă unui

acces de furie, aproape tot atît de viforos ca și cel ce-o apucase cevă mai înainte, cînd simțise pentru prima oară ghearele geloziei.

Sfiala pe care o resimțea familia în prezența tinerei Mary Graham (sub acest nume o prezentase bătrînul Martin Chuzzlewit) nu reușea să tempereze lucrurile, deși străina era blîndă și tăcută. Situația domnului Pecksniff devenea din ce în ce mai critică : trebuia să facă tot timpul pace între fiicele sale, ca să dea impresia că în familia lui nu există decît dragoste și armonie ; să țină în frîu familiaritatea și veselia tot mai deșănțată a lui Jonas, care spunea tot felul de mojicii pe socoteala domnului Pinch și care avea o atitudine aproape jignitoare față de Mary (căci, pe amîndoi, Jonas îi considera drept inferiori lui) ; în afară de asta, era necontenit obligat să-i cînte în strună bătrînului bogătaș, ruda lui, să-l îmblînzească, să-i dea mii de explicații pentru toate lucrurile mărunte, care parcă într-adins se acumulaseră cu sutele în acea seară, ca să tulbure atmosfera ; și toate acestea, fără să capete cel mai mic ajutor din partea celor de față ; este ușor de închipuit că atîtea condiții potrivnice erau făcute să spulbere în cele din urmă veselia prefăcută, forțată, a celui mai cinstit om de pe fața pămîntului. De aceea poate că în viața lui Pecksniff nu se simțise mai ușurat decît atunci cînd bătrînul Martin, uitîndu-se la ceas, îl anunță că sosise timpul să se retragă.

— Pînă una alta, am reținut niște camere la „Balaur", zise el. Și pe urmă aș avea chef să mai fac și o plimbare astă-seară. Din păcate însă nopțile sînt cam întunecoase acum. N-ar vrea domnul Pinch să ia un felinar și să ne conducă pînă acolo ?

— Se poate, scumpe domn ? protestă Pecksniff. Aș fi încîntat să vă conduc chiar eu. Mercy, fetițo, adu felinarul !

— Numai felinarul, te rog, drăguță, interveni Martin. M-aș simți prost să-l scot pe tatăl dumitale din casă în seara asta ; dar ce să mai vorbim degeaba, nu accept să vină cu mine.

Domnul Pecksniff, care era gata să-şi pună pălăria, trebui să cedeze în faţa unei declaraţii atît de categorice.

— Sau merge domnul Pinch cu mine, sau nu mai merge nimeni, hotărî Martin. Care din două ?

— Bineînţeles că veţi merge cu Thomas — se grăbi să răspundă domnul Pecksniff — de vreme ce l-aţi ales pe el. Thomas, prietene, să fii cu mare băgare de seamă, te rog.

Recomandarea aceasta fu binevenită pentru Tom ; căci bietul băiat fusese cuprins de un tremur nervos atît de puternic, încît de abia putea ţine felinarul în mînă. Iar cînd, la ordinul bătrînului, Mary îl luă de braţ, începu să tremure ca varga !

— Aşadar, domnule Pinch — zise Martin pe drum — te simţi bine în casa asta, nu-i aşa ?

Tom răspunse cu şi mai mult entuziasm ca de obicei, că este atît de îndatorat faţă de domnul Pecksniff, încît toată viaţa nu i-ar ajunge ca să-şi arate recunoştinţa.

— De cît timp îl cunoşti pe nepotul meu ? întrebă Martin.

— Pe nepotul dumneavoastră ? întrebă Tom, ezitînd.

— Pe domnul Jonas Chuzzlewit, îi explică Mary.

— A, da ! strigă Tom, care se înşelase, crezînd că este vorba de Martin. Da. Pînă astă-seară nu l-am văzut niciodată.

— Cred că ţi-ar trebui o jumătate din viaţă ca să-ţi arăţi recunoştinţa pentru amabilitatea lui, observă bătrînul.

Tom simţi împunsătura şi înţelese foarte bine că-l atingea indirect şi pe patronul lui. Tăcu. Pe de altă parte, Mary băgă de seamă că domnul Pinch nu era un om înzestrat cu prea multă prezenţă de spirit şi că, în asemenea împrejurări, ar fi riscant să-l facă să vorbească. Aşa că, tăcu şi ea. Bătrînul, dezgustat de ceea ce el considera — datorită firei sale bănuitoare — drept o neruşinată şi făţarnică reclamă făcută domnului Pecksniff, ocupaţie care intra, pare-se, în atribuţiunile lui Tom Pinch şi pe care acesta continua s-o practice şi în absenţa patronului său, îl etichetă imediat drept un ipocrit, un slugarnic şi un bicisnic linguşitor. Din

această cauză nu mai deschise nici el gura ; așa că nici unul dintre ei nu se prea simțea la largul lui — și trebuie să mărturisim că cel mai posac dintre toți era bătrînul Martin, care fusese la început foarte bine intenționat față de Tom, tocmai din cauza interesului pe care i-l stîrnise vădita lui simplitate.

„Ești și tu la fel cu ceilalți, se gîndea el uitîndu-se cercetător la Tom, care nici nu bănuia că e cîntărit. Era cît pe ce să cad în laț și să te iau drept ceea ce nu ești ; acum însă văd că nu ești decît un lingușitor, domnule Pinch ; excesul dumitale de zel te-a trădat".

Cît ținu drumul nu mai schimbară nici un cuvînt. Această primă întrevedere, la care Tom visase cu emoție atîta amar de vreme, se soldă doar printr-un sentiment general de stînjeneală și neînțelegere. La ușa hanului se despărțiră. Tom suspină, suflă în felinar și se întoarse peste cîmpuri, prin întuneric.

În timp ce se îndrepta spre portița gardului viu, situată într-un loc izolat și mai întunecos din cauza unui boschet de brazi tineri, auzi în spate pașii cuiva care trecu pe lîngă el și i-o luă înainte.

Puțin mai încolo, necunoscutul se opri și se așeză pe stinghia portiței. Speriat, Tom se opri locului, dar după o clipă își văzu de drum și ajunse îndată lîngă el.

Era Jonas, care-și bălăbănea picioarele, sugîndu-și mînerul bastonului și rînjindu-i a batjocură lui Tom.

— O, ia te uită ! exclamă Tom. Dumneata erai ? Va să zică ne-ai urmărit ?

— Ei și ? Ce-ți pasă ție ? zise Jonas. Du-te dracului !

— N-aș putea spune că ești prea politicos, îi atrase atenția Tom.

— Sînt destul de politicos pentru unul ca tine, răspune Jonas. Cine ești tu, mă rog ?

— Sînt un om care are aceleași drepturi la stima și considerația semenilor săi ca și oricare altul, îi răspunse Tom cu blîndețe.

— Minți, îi tăie vorba Jonas. N-ai dreptul la nici un fel de considerație. De altfel n-ai nici un fel de drepturi. Nici nu mai pomeni de așa ceva că devii ca-

raghios, pe onoarea mea ! Ha ! ha ! ha ! Auzi colo, drepturile lui ! Asta-i bună !

— Dacă continui pe tonul ăsta — zise Tom înroşindu-se — mă sileşti să-ţi atrag atenţia că mă insulţi. Dar sper că ai terminat cu gluma.

— Las' că vă cunosc eu, potăile dracului ! Cînd vedeţi că un om vă vorbeşte serios, ziceţi că-i glumă, ca să scăpaţi mai ieftin. Cu mine însă nu se prinde ! Cunosc marfa ! Şi acum ascultă la mine, domnule Pinch, sau Witch, sau Stich, sau cum dracu-ţi zice !

— Numele meu e Pinch şi te rog să faci bine şi să nu-mi stîlceşti numele.

— Ce ? N-are nimeni voie să-ţi poceească numele ? se stropşi Jonas. Ia uită-te, domnule, la calicii ăştia cu nasul de ceară ! Ehei, noi, în capitală, le punem repede botniţa la gură !

— Nu mă interesează ce faceţi dumneavoastră acolo, în capitală. Ce-aveai să-mi spui ?

— Doar atît, onorate domn Pinch — răspunse Jonas apropiindu-se atît de mult de Tom, încît acesta fu nevoit să facă un pas înapoi — că te sfătuiesc să-ţi păstrezi părerile pentru dumneata şi să nu mai trăncăneşti vrute şi nevrute ; adică, să nu-ţi bagi nasul unde nu-ţi fierbe oala. Mi-a ajuns mie ceva pe la ureche despre tine şi despre învîrtelile tale. Îţi spun să te laşi de tertipurile astea pînă mă însor cu una din fetele lui Pecksniff şi să nu cauţi să intri pe sub pielea rudelor mele ; ba, mai mult, nici în cale să nu le ieşi. Pentru că, nu ştiu dacă ai aflat, dar cînd javrele nu-ţi dau pace, le goneşti cu biciul. Bagă-ţi bine în cap ce-ţi spun. Ai înţeles ? Ei, drăcia dracului ! Dar mă rog, cine eşti tu — exclamă Jonas cu un şi mai adînc dispreţ — ca să-i conduci pînă acasă ? Dacă ai fi mers în spatele lor, ca slugă ce eşti, mai treacă-meargă, dar aşa ?...

— Hai — strigă Tom — fă bine şi dă-te la o parte din drum, vreau să intru în casă. Dă-mi voie să trec, te rog.

— Nu mai spune ! zise Jonas întinzîndu-şi picioarele. N-ai să treci decît atunci cînd vreau eu. Şi,

deocamdată, nu vreau. Precum bag seamă, ți-e teamă ca nu cumva să te trag la răspundere pentru ce-ai trăncănit mai adineauri, lașule !

— Eu, de felul meu nu prea sînt fricos — zise Tom — așa că nu mi-e teamă nici de amenințările dumitale. Nu-mi stă în obicei să bîrfesc, iar josniciile le disprețuiesc. Te-ai înșelat în privința mea. Ah ! — strigă el cuprins de indignare — așa se cade oare să se poarte un om ca dumneata față de un om ca mine ? Lasă-mă să trec, te rog. Fără vorbă multă.

— Vorbă multă, hai ?... răspunse Jonas bălăbănindu-și mai tare picioarele, fără a-i lua în seamă spusele ; dumneata nu ești vorbăreț, nu-i așa ? Tare aș vrea să știu ce fel de legături există între dumneata și cineva din familia mea, un vagabond... Tot vorbă multă e și asta ? Ei, ce zici ?

— Nu cunosc nici un vagabond în familia dumitale, protestă Tom cu tărie.

— Ba cunoști ! răspunse Jonas.

— Ba nu, se încăpățînă Tom. Iar dacă faci aluzie la cel ce poartă același nume cu unchiul dumitale, află că nu e un vagabond. Orice comparație între dumneata și el — adăugă Tom plesnind din degete, căci mînia începuse să pună stăpînire pe el — este în defavoarea dumitale.

— Zău așa ! rînji Jonas. Dar ce părere ai dumneata, onorabile domn Pinch, despre iubita lui — calica, tîrîtura aia nenorocită ?

— Nu mai vreau să am nici o părere și nici nu vreau să mai stau de vorbă cu dumneata.

— Ți-am spus o dată — îi răspunse tăios Jonas — că ești un mincinos și vei sta aici atîta timp cît am eu chef să stai. Să nu te miști de aici, m-auzi ?

Și își învîrti bastonul deasupra capului lui Pinch ; într-o clipă însă bastonul îi zbură din mîini, iar Jonas se rostogoli în șanț. În scurta încăierare ce se dăduse pentru baston, Tom își pocnise adversarul în cap, făcîndu-i o rană destul de serioasă în tîmplă, de unde sîngele țîșni imediat. Tom nu observă acest lucru decît după

ce-l văzu ducîndu-şi batista la tîmplă şi ridicîndu-se de jos, ameţit.

— Eşti rănit ? întrebă el. Iartă-mă, îmi pare tare rău. Ţine-te de mine, chiar dacă nu m-ai iertat şi îmi mai păstrezi pică. Dar să mor eu dacă ştiu de ce, pentru că nu-mi amintesc să te fi jignit cumva vreodată.

Jonas nu-i răspunse nimic ; ai fi zis că nici nu-l înţelege, că nici nu ştie măcar că e rănit, cu toate că în mai multe rînduri luă batista plină de sînge de pe rană şi o privi maşinal. Totuşi, la un moment dat, după ce se uită la ea, îşi îndreptă ochii spre Tom, şi în clipa aceea pe chipul lui se putu citi lămurit că şi-a întipărit bine în minte întîmplarea şi va şti să-şi amintească de ea cînd va veni vremea.

Pînă intrară în casă nu se mai petrecu nici un incident între ei. Jonas o luă puţin înainte, iar Tom Pinch îl urmă abătut, gîndindu-se la supărarea pe care vestea acestui conflict o va căşuna marelui său binefăcător. Aşa că lui Tom îi zvîcnea inima, mai-mai să-i spargă pieptul, atunci cînd Jonas ciocăni la uşă ; şi bătăile i se înteţiră şi mai mult cînd dinăuntru se auzi glasul domnişoarei Mercy, care scoase un ţipăt puternic la vederea amorezului ei rănit, mai ales după aceea, cînd, condus în salon, Jonas începu să vorbească.

— Nu mai faceţi atîta scandal, spuse el. Nu merită, e un fleac. Nu ştiam drumul, era întuneric beznă afară şi m-am izbit de un copac ; tocmai atunci s-a întîmplat să mă întîlnesc şi cu domnul Pinch (şi aici îşi întoarse faţa spre Tom, dar nu şi privirea). Nu-i decît o zgîrietură, nimica toată.

— Apă rece, Mercy, copila mea ! sări domnul Pecksniff. Tifon ! Foarfeci ! O bucată de pînză moale ! Charity, dragă, fă-i un bandaj ! Vai de mine şi de mine, domnule Jonas !

— Ia nu te mai fandosi atîta ! interveni cu delicateţe viitorul său ginere. Dă o mînă de ajutor, dacă poţi, iar de nu, cară-te de aici !

Domnişoara Charity, cu toate că i se ceruse concursul, stătea într-un colţ, ţeapănă şi cu un surîs încremenit pe buze, fără să mişte un deget. Mercy pansă rana cu mîna

ei, în timp ce domnul Pecksniff strîngea tare în palme scăfîrlia bunului său prieten, temîndu-se parcă să nu crape în două. Tom Pinch, care se simțea vinovat, agita cu o mînă o sticlă cu elixir olandez pînă ce se făcu spumă, în timp ce în mîna cealaltă ținea coșcogea cuțitul de bucătărie, cu care voia să turtească cucuiul lui Jonas, dar care părea mai degrabă menit să-i mai facă o rană, în cazul cînd prima s-ar fi tămăduit. Charity nu se clinti să le dea nici cel mai mic ajutor și nu scoase o vorbă. După ce primi îngrijirile necesare, domnul Jonas fu întins pe pat, iar ceilalți se retraseră unul cîte unul, după care, în sfîrșit, liniștea se așternu în toată casa. Domnul Pinch stătea trist și îngîndurat pe patul lui, cînd auzi o bătaie ușoară în ușă. Deschise, și spre marea lui mirare o zări înaintea lui pe domnișoara Charity, care duse un deget la buze.

— Domnule Pinch — murmură ea — scumpe domnule Pinch ! Spune-mi adevărul ! Dumneata l-ai rănit ? V-ați certat și l-ai lovit, nu-i așa ? Sînt sigură că așa a fost !

De-a lungul atîtor ani petrecuți împreună era prima oară cînd îi vorbea atît de prietenos. De uimire, lui Tom îi pierise graiul.

— Este adevărat, da sau nu ? întrebă ea pătimașă.

— Am fost provocat, rosti în sfîrșit Tom.

— Așadar, e adevărat ! strigă Charity cu ochii scînteietori.

— Mda... Am avut pe drum o discuție. Dar n-am vrut să-l lovesc așa de rău.

— Așa de rău ? repetă ea strîngînd pumnii și bătînd din picior, spre uimirea lui Tom. Să nu spui asta. Ești un viteaz și te stimez. Dacă te mai certi cu el vreodată, nu-l cruța — auzi ? — nu-l cruța pentru nimic în lume ; fă-l să muște pămîntul, calcă-l în picioare. Dar nici o vorbă despre asta la nimeni, dragă domnule Pinch. Din seara asta, sîntem prieteni ; hotărît, vreau să rămînem prieteni pe vecie.

Își întoarse spre Tom fața îmbujorată pentru a-și întări spusele printr-o privire caldă ; apucîndu-i apoi mîna dreaptă, i-o strînse la piept și i-o sărută. Cum demon-

straţia aceasta nu avea în ea nimic personal, nici unul dintre ei nu se simţi stingherit ; chiar Tom, care nu se putea lăuda cu un prea adînc spirit de observaţie, recunoscu, după fervoarea cu care o făcuse, că Charity ar fi fost în stare să sărute orice mînă, fie cît de murdară şi de respingătoare, dacă acea mînă i-ar fi spart capul lui Jonas Chuzzlewit.

Tom intră din nou la el în cameră şi se culcă, pradă celor mai penibile gînduri. Probabil că în familia Pecksniff survenise cine ştie ce groaznică neînţelegere, de vreme ce domnişoara Charity Pecksniff îi declara prietenie veşnică. Şi apoi, cum se explică oare faptul că Jonas, după ce fusese grobian la culme faţă de el, avusese generozitatea să ascundă adevărul ? Tot atît de inexplicabil era şi faptul că, printr-un concurs de împrejurări, el, Thomas Pinch, ajunsese să se ia la bătaie cu unul dintre prietenii intimi ai lui Seth Pecksniff. Aceste probleme erau atît de grave şi de apăsătoare, încît Tom nu putu închide ochii toată noaptea. În special, dat fiind caracterul său generos, brutalitatea cu care se purtase îl întrista amarnic. Făcînd amărît legătura cu alte mici neplăceri pe care i le pricinuise mai de mult domnului Pecksniff (neplăceri care, în treacăt fie zis, nu numai o dată îi fuseseră scoase pe nas de patronul său), Tom începu să creadă că o soartă vitregă îl menise să fie piaza rea, duhul rău al patronului său. Nu aţipi decît tîrziu, spre ziuă, şi visă (nou motiv de supărare cînd se trezi) că-şi călcase jurămîntul faţă de Martin, fugind cu Mary Graham.

Trebuie să recunoaştem că, adormit sau treaz, Tom se afla într-o situaţie destul de delicată faţă de tînăra fată. Cu cît o privea mai mult, cu atît se simţea mai pătruns de frumuseţea, inteligenţa şi felul ei plăcut de a fi, care reuşea să cîştige inimile tuturor, chiar şi ale celor din atît de adînc dezbinata familie Pecksniff, unde, în cele din urmă, se restabilise o aparentă armonie între cele două surori. Cînd vorbea Mary, el stătea cu răsuflarea oprită, ascultînd-o cu evlavie ; cînd Mary cînta, Tom cădea în extaz. Din clipa de neuitat în care Mary atinsese clapele orgii, acest vechi tovarăş al celor mai

fericite ceasuri din viața lui dobîndi în ochii lui Tom un nou prestigiu, o divină existență.

Dumnezeu să-ți binecuvînteze răbdarea, Tom ! Cine, oare, văzîndu-te în timpul acestor trei săptămîni, în lungile nopți de vară, aplecat asupra străvechiului și tăcutului clavecin din fundul salonașului, n-ar fi descoperit taina inimii tale, tainã de care tu însuți nu-ți dădeai seama ? Cine, oare, privindu-ți chipul strălucitor (cînd, după orele de lucru, ședeai aplecat pe claviatură ascultînd sunetul unei clape pînă atunci fără glas și descoperind că bemolul sună aproape just), n-ar fi recunoscut, ca și tine, că notele nu erau atinse de o mînă oarecare, ci de blînda mînă a unui înger, care făcea să vibreze fiecare dintre coardele inimii tale ?

Și dacă o privire prietenoasă (chiar la fel de nevinovată ca și privirea ta, scumpe Tom) ar fi putut străbate umbrele acelei seri — în care, cu o voce în armonie cu clipa aceea, adică dulce, tristă și totuși plină de speranță, Mary cînta pentru prima dată din gură, acompaniindu-se la clavecinul acordat, mirată de sunetele ce ieșeau din instrumentul pînă atunci mut, în vreme ce tu stăteai tăcut dar cu inima tremurînd lîngă fereastra deschisă — privirea aceea ar fi citit pe fața ta începutul unui roman, care, spre binele tău, scumpe Tom, n-ar fi trebuit să înceapă niciodată.

Situația lui Tom Pinch era destul de grea și de delicată, pentru că nici el și nici Mary nu vorbiseră încă despre Martin. Credincios făgăduielii lui, Tom îi dădea adesea prilejul s-o facă. Mereu căuta să-i iasă în cale, fie dis-de-dimineață, fie tîrziu, spre seară. Se ducea la biserică sau prin locurile pe unde știa că se plimbă de obicei tînăra fată, prin grădină sau prin livadă, oriunde ar fi putut să-i vorbească deschis. Dar, în asemenea ocazii, ea căuta să-l evite sau nu ieșea singură din casă. Și asta nu pentru că Tom i-ar fi fost antipatic, sau pentru că nu i-ar fi inspirat încredere ; dimpotrivă, prin tot felul de atenții delicate, ca să nu poată fi observate de nimeni altcineva, fata îi arăta că face o deosebire între el și ceilalți, purtîndu-se cu blîndețe și prietenie față de el. Poate că rupsese legăturile cu Martin sau

poate că nu-i împărtășise dragostea decît în imaginația înflăcărată și activă a tînărului ? Gîndul acesta însă îl făcea pe Tom să roșească și aducîndu-și aspre mustrări pentru speranțele pe care i le trezea în suflet, îl alungă de la sine.

În timpul acesta, bătrînul Martin cînd apărea, cînd dispărea, așa cum îi era obiceiul, sau rămînea acasă în sînul familiei, preocupat și gînditor, adresînd rareori cuiva vreun cuvînt. Cu toate că nu-i plăcea societatea, nu era nici pisălog și nici posac ; nimic nu-i făcea mai mare plăcere decît să stea deoparte și să citească în tihnă, în timp ce ceilalți se distrau fără să se sinchisească de el. Ar fi fost imposibil să-ți dai seama pentru care dintre ei simțea vreun interes, sau dacă în general purta cuiva vreun interes deosebit. Dacă din cînd în cînd n-ar fi intrat cîte cineva în vorbă cu el, s-ar fi spus că nu are ochi și urechi pentru cele ce se petreceau în jurul lui.

Într-o zi, zvăpăiata de Mercy, stînd cu ochii plecați, la umbra unui copac din cimitir, unde se retrăsese, obosită de atîtea capricioase încercări la care sentimentele și firea ei îl supuneau pe Jonas, simți o umbră ce-i acoperea lumina soarelui. Ridică privirea, așteptîndu-se să-și vadă logodnicul, dar care nu-i fu mirarea cînd dădu cu ochii de bătrînul Martin ! Uimirea ei fu și mai mare cînd văzu că bătrînul se așază pe iarbă alături de ea și că deschide vorba în felul următor :

— Ei, cînd te măriți ?

— O, scumpe domnule Chuzzlewit ! Habar n-am. Curînd, sper.

— Speri ? zise bătrînul.

Întrebarea era pusă cu un ton foarte serios, dar fata luă lucrurile în glumă și începu să chicotească.

— Haide, haide — zise el cu o neobișnuită blîndețe în glas — ești tînără, drăguță, și cred că ai și caracter bun. Ești cam ușuratică, e drept, și-ți place să fii așa, desigur, dar ai totuși și olecuță de inimă.

— Pînă acum n-am ajuns încă s-o pierd de tot, vă asigur, zise Mercy dînd din cap cu un aer maliții și smulgînd un smoc de iarbă.

— Așadar, o părticică din ea tot ai dat-o cuiva ?

Fata aruncă smocul, întoarse capul în altă parte și nu răspunse.

Martin repetă întrebarea.

— Doamne, dragă domnule Chuzzlewit ! Te rog să mă ierți, dar... ești atît de curios !

— În cazul cînd un om care dorește să știe dacă-ți place tînărul cu care, după cîte am aflat, te vei căsători, înseamnă că e curios, atunci sînt foarte curios, căci într-adevăr, doresc să știu asta.

— E un monstru, zău un monstru, zise Mercy făcînd botișor.

— Atunci înseamnă că nu-l iubești ? Asta vrei să spui ?

— Vai, dragă domnule Chuzzlewit ! Crede-mă că i-am spus de o sută de ori pe zi că nu pot să-l sufăr. Cred că ai auzit și dumneata.

— Deseori, recunoscu Martin.

— Și așa este — strigă Mercy — așa este !

— Totuși, ești logodnica lui ! observă bătrînul.

— O, da. Dar eu, domnule Chuzzlewit, i-am spus acestui individ, de cîte ori m-a întrebat, că chiar dacă o să mă hotărăsc vreodată să-l iau de bărbat, am s-o fac numai ca să-l chinuiesc toată viața.

Mercy bănuia că bătrînul n-are prea multă simpatie pentru Jonas și vorbea în felul acesta ca să-i facă plăcere. Dar Martin păru să ia cu totul altfel lucrurile, pentru că o mustră cu asprime :

— Uită-te în jurul dumitale — zise el arătîndu-i mormintele — și amintește-ți că din clipa căsătoriei și pînă în ziua cînd vei fi adusă aici, pentru a fi băgată în pămînt, uite, aici, dedesubt, nu vei mai putea în nici un chip să scapi. Gîndește-te, vorbește și acționează și dumneata o dată ca o ființă cu cap. Te silește cineva să te măriți cu el ? Există oare cineva care, prin sfaturile lui viclene, te-a convins să faci acest pas ? Nu te întreb cine este această persoană, te întreb numai dacă este așa.

— Nu, zise Mercy dînd din umeri. Nimeni.

— Ești sigură ?

— Da, răspunse Mercy. Nu mi-a vorbit nimeni niciodată despre asta. Dacă aș fi silită să-l iau de bărbat, nu l-aș lua în ruptul capului.

— Mi s-a spus că la început i-a făcut curte surorii dumitale.

— Vai de mine, domnule Chuzzlewit, ar fi o nedreptate strigătoare la cer — chiar dacă nu-i decît un monstru — să-i punem lui în spinare fumurile altora! Biata Charity e atît de vanitoasă, scumpa de ea!

— Atunci sora dumitale s-a înșelat?

— Sper că da; de altfel, biata fată a avut un acces de gelozie atît de cumplit și este încă și acum atît de contrariată, încît, pe cuvîntul meu, nu mai poate nimeni s-o împace; ba, mai mult, cred că nici nu face să mai încerce cineva!

— Așadar — zise Martin cu un aer gînditor — n-ai fost nici forțată, nici sfătuită și nici influențată s-o faci. Da, cred că ăsta-i adevărul. Mai rămîne totuși o scăpare. Ai luat hotărîrea aceasta din ușurință. Poate că nu este decît un act necugetat, pornit dintr-o minte cam ușurică? Ce părere ai?

— Scumpe domnule Chuzzlewit — zise Mercy surîzînd — în privința asta cred că nu există pe lume o minte mai ușurică decît a mea. E ca un balon de săpun, zău așa! Ce se potrivește cu a dumitale!

Liniștit, bătrînul o lăsă să spună tot ce avea de spus, iar după aceea adăugă serios și domol, cu o voce blîndă, care îmbia la destăinuiri:

— Ai dori oare, sau, mai bine zis, dacă stai și judeci, există oare ceva în sufletul dumitale care te îndeamnă în taină să rupi această logodnă?

Mercy făcu din nou botișor; apoi, plecîndu-și ochii, smulse iar cîteva smocuri de iarbă și dădu din umeri.

Nu. Nu credea să aibă asemenea gînduri. Mai mult, era sigură că nu le avusese niciodată. Altfel, le-ar mărturisi. Nu, „nici pomeneală de așa ceva".

— Cum — zise Martin — nu ți-a trecut niciodată prin minte că, măritîndu-te cu el, viața dumitale ar putea fi amară, chinuitoare, într-un cuvînt, un blestem?

Mercy plecă iarăși ochii, smulgînd de astă dată un smoc mare de iarbă.

— Dragă domnule Chuzzlewit ! Ceea ce spui dumneata e groaznic. Desigur, nu se poate să nu te certi cu bărbatul, oricît de bun ar fi el. Îmi închipui că așa se întîmplă în orice căsnicie ; cît despre viața chinuitoare și amară de care-mi vorbești, nădăjduiesc că, dintre noi doi, el va fi cel care va avea parte de ea. Sînt sigură cum te văd și mă vezi — exclamă fata dînd din cap și rîzînd în hohote — că am reușit să fac din el un sclav care să se tîrască la picioarele mele !

— Fie cum spui ! zise Martin ridicîndu-se, numai să fie așa ! Voiam să-ți cunosc gîndurile, draga mea, și mi le-ai dezvăluit. Îți doresc multă fericire. Fericire ! repetă el privind-o stăruitor și arătînd spre portița pe care tocmai intra Jonas.

După care plecă fără să-și mai aștepte nepotul și ieși prin altă parte.

„Uf, sîcîitor mai e și bătrînul ăsta !" își zise ușuratica Mercy ; apoi, cu voce tare :

— la uitați-vă la muma pădurii, cum dă tîrcoale ziua-n amiaza mare prin cimitir, ca să bage spaima în oameni ! Să nu te apropii de mine, pocitanie, c-o iau la fugă !

„Pocitania" era domnul Jonas în persoană, care se așeză pe iarbă lîngă Mercy, cu toate că fata îl oprise s-o facă, și o întrebă îmbufnat :

— Despre ce-ți vrăjea unchiul ?

— Despre dumneata. Zicea că nu-mi ajungi nici la degetul cel mic.

— Eram sigur ! Cunoaștem noi chestia ! Nădăjduiesc totuși că are de gînd să-ți facă un cadou de nuntă mai ca lumea. Nu ți-a pomenit nimic de asta ?

— Nu, răspunse Mercy cu un ton hotărît.

— Cărpănosul dracului ! mormăi Jonas. Ei, ce mai zici ?

— Slutule ! exclamă domnișoara Mercy cu o prefăcută mirare. Ce vrei să faci, ciuma pămîntului !

— Voiam numai să te strîng puțin în brațe, zise Jonas, pierzîndu-și cumpătul ; nu-i nici un rău în asta, cred ?

— Ba e rău, cît se poate de rău, dacă mie nu-mi place. Dă-te mai încolo, te rog. Mă încălzești, nu vezi ?

Domnul Jonas își retrase brațul, aruncîndu-i o privire mai degrabă de asasin decît de îndrăgostit. Apoi, încetul cu încetul, își descreți fruntea și rupse tăcerea :

— Ia spune, Mel !...

— Ce să spun, țopîrlane, sălbaticule ! se stropși la el frumoasa logodnică.

— Cînd o facem ? Pricepe că n-am poftă să lîncezesc aici jumătate din viață. Pecksniff, de altfel, spune că deși n-a trecut mult de la moartea tatii, asta nu poate fi o piedică ; putem foarte bine să ne căsătorim aici la țară, în tihnă, iar faptul că am rămas singur, o să fie cea mai bună scuză pentru vecini că mi-am luat o nevastă, mai ales că e vorba de o fată pe care a cunoscut-o și el. Cît despre calicul ăla (vorbesc de unchiul meu), nu cred c-o să ne pună bețe în roate, oricum am hotărî noi ; chiar azi dimineață i-a spus domnului Pecksniff că, dacă tu vrei, el nu are nimic împotrivă. Așadar, Mel — zise Jonas încercînd din nou s-o îmbrățișeze — cînd o facem ?

— Cînd oi avea eu chef.

— Zău, sufletul meu, caută să fie cît mai curînd, stărui Jonas. Ce-ai zice s-o facem săptămîna viitoare ?

— Săptămîna viitoare ? Dacă ai fi spus trimestrul viitor, și tot m-aș fi mirat de atîta îndrăzneală !

— Ce trimestru, n-am pomenit de nici un trimestru ! Am zis : săptămîna viitoare.

— Află atunci, pocitanie — strigă domnișoara Mercy îmbrîncindu-l și ridicîndu-se în picioare — că răspunsul meu e „nu" ! Nu săptămîna viitoare. N-o s-o facem pînă nu vreau eu, și eu nu vreau să aud de așa ceva decît doar peste cîteva luni. Asta e !

Jonas îi aruncă o privire atît de întunecată, de ai fi crezut că se uită la Tom Pinch, dar se stăpîni.

— Nu s-a născut încă dihania care să-mi comande mie ! se răsti Mercy.

Domnul Jonas o rugă din nou.

— Uite ce e — zise Mercy — mai curînd decît luna viitoare n-o facem, să știi. Dar de azi pe mîine nu pot

hotărî data ; dacă nu ești mulțumit, n-o facem nici atunci ; și dacă ai să te ții mereu de capul meu, atunci stricăm tîrgul ! Asta e ! Dacă nu-mi faci toate gusturile, nu ne mai căsătorim niciodată. Și să nu te mai prind că te ții după mine. Aici să stai, slutule !

Și cu acestea, se pierdu printre copaci.

— Lasă, cucoană, lasă, mormăi Jonas petrecînd-o cu privirea în timp ce fărîma un pai între degete. O să-mi plătești dumneata toate astea, după cununie. Acuma, fie ce-o fi ; să meargă lucrurile așa înainte, dar îți plătesc eu datoria cu vîrf și îndesat, n-avea grijă ! Ei, locul ăsta e cam nepotrivit pentru plimbare cînd ești singur ! Nu pot să sufăr cimitirele părăginite !

Se sculă și o luă de-a lungul aleii, în fundul căreia o zări pe domnișoara Mercy, care tocmai atunci întorsese ochii spre el.

— Aha ! zise Jonas, cu un zîmbet posomorît. Fă-ți de cap, cît îți mai poți face, cucoană, că mult n-o să-ți mai meargă !

CAPITOLUL XXV

În care avem a face cu anumite secrete profesionale și în care ni se dau indicații prețioase asupra modului cum trebuie îngrijit un bolnav.

Acasă la el, domnul Mould era înconjurat de zeii protectori ai căminului. Se bucura de dulceața ceasurilor de odihnă petrecute în sînul familiei, lăsîndu-se legănat de ele senin și mulțumit. Afară fiind zăduf și fereastra deschisă, picioarele domnului Mould stăteau rezemate pe pervaz, iar spatele sprijinit de oblon. Își acoperise cu o batistă chelia strălucitoare, ca s-o apere de muște. În cameră plutea un miros puternic de punci, căci pe o măsuță, la îndemîna domnului Mould, se afla un pahar mare plin cu această delicioasă băutură. Punciul era preparat cu atîta artă, încît în momentul în care ochiul domnului Mould

privea de aproape licoarea rece și transparentă, de sub coaja de lămîie scorojită se ivea un alt ochi scînteietor care se uita la el, licărind ca o stea.

Reședința domnului Mould se afla undeva în Londra, în cuprinsul cartierului Cheapside ; „haremul" său, adică salonul doamnei Mould și al întregii familii, era situat în fundul magazinului, lîngă casierie, de care-l despărțea un perete, și ferestrele lui dădeau spre un cimitir strîmt și umbros. Domnul Mould se afla deci în încăperea particulară mai sus-pomenită și-și plimba privirile lui de om pașnic asupra punciului și asupra interiorului său familial. Cînd, în anumite momente, ochii săi căutau o perspectivă mai largă, pentru a se opri apoi din nou, cu sporit deliciu, asupra cojii de lămîie, căutătura lui lăcrimoasă rătăcea ca o rază de soare de-a lungul unei rustice perdele de viță înfășurată pe sforicele în dreptul ferestrei, ca să coboare după aceea, plină de simț artistic, și asupra mormintelor.

Alături de domnul Mould se afla consoarta lui și cele două fiice. Domnișoarele erau durdulii ca niște potîrnichi, iar doamna Mould cam cît amîndouă la un loc. Formele lor atrăgătoare erau atît de rotunjoare și de plinuțe, încît îți venea a crede că aparținuseră cîndva capetelor de îngeri ce atîrnau în galantarul prăvăliei și, cu timpul, crescînd, căpătaseră alte capete, de data aceasta însă de simple muritoare. Pînă și obrajii lor ca piersica erau umflați și rumeni ca focul, de parcă ar fi fost făcuți să sufle în trîmbițele cerești mai abitir decît heruvimii din prăvălie (reprezentați întru veșnicie sunînd din aceste instrumente), care în privința asta erau desigur dezavantajați, pentru că nu aveau plămîni.

Domnul Mould căta drăgăstos la doamna Mould, care, așezată alături, împărțea cu el punciul, așa cum împărțea și toate celelalte bunuri ale casei. Fiecare fată-serafim își avea partea ei de priviri paterne, la care răspundea printr-un surîs. Atît de numeroase erau posesiunile domnului Mould, iar fondul său de comerț era atît de vast, încît pînă și în sanctuarul familiei se afla un scrin enorm, al cărui pîntece din lemn de mahon era plin cu giulgiuri, cu pînzeturi și cu tot felul de articole

funerare. Şi, cu toate că cele două domnişoare Mould fuseseră crescute, ca să zicem aşa, sub ochii lui, meseria părintelui nu le adumbrise cu nimic sfioasa lor copilărie sau înfloritoarea lor adolescenţă. Se jucaseră fără grijă, încă din fragedă pruncie, în mijlocul atîtor simboluri legate de moarte şi înmormîntări. Panglicile de doliu de la pălărie însemnau pentru ele doar atîţia şi atîţia metri de mătase sau de crep, iar ultimul veşmînt cernit atîţia şi atîţia metri de material. Domnişoarele Mould nu s-ar fi dovedit prea pricepute dacă ar fi fost vorba de un costum de teatru, de un jupon pentru vreo doamnă de la curte, sau de discuţii politice ; în schimb, în materie de giulgiuri nu le întrecea nimeni, cu atît mai mult cu cît, deseori, le confecţionau chiar cu mînuşiţele lor.

Zgomotul asurzitor al străzilor principale nu era prea adecvat întreprinderii domnului Mould, încît el se retrăsese în acest colţişor liniştit, unde vuietul oraşului nu pătrundea decît ca un zumzet adormitor, cînd mai tare, cînd mai domol, cînd încetînd cu desăvîrşire, sugerînd unei firi contemplative din Cheapside însăşi eterna pace. Lumina zilei strălucea printre viţele roşii, ca şi cum cimitirul i-ar fi făcut domnului Mould cu ochiul, spunîndu-i : „Noi doi ne înţelegem de minune", în vreme ce din străfundul magazinului ajungea pînă la ei plăcutul sunet al ciocanelor care loveau în coşciuge cu un melodios ecou — cioc-boc ! cioc-boc ! — priincios siestei şi digestiei.

— Un adevărat zumzet de gîze, rosti domnul Mould, închizînd ochii într-o deplină mulţumire. Am impresia că mă aflu într-o regiune agricolă şi ascult zgomotele însufleţite ale naturii. Ca să zic aşa, e ceva ce aduce cu ciocănitul ghionoaiei.

— Da, „ghionoaia dă cu ciocu-n ulmul cel uscat"... zise doamna Mould, înlocuind bătrînul fag din cunoscuta baladă populară cu sortul de lemn întrebuinţat în comerţul soţului său.

— Ha ! ha ! ha ! rîse domnul Mould. Nu-i rău, dragă, nu-i de loc rău. Ia mai spune o dată, doamnă Mould, că-mi place, zău. Ulmul cel uscat, ai zis ? Ha !

ha ! ha ! Strașnic ! Scumpa mea, glumele pe care le-am citit duminică în ziar erau mult mai puțin reușite.

Astfel, doamna Mould, încurajată de soțul ei, mai luă o înghițitură de punci, oferind din această licoare și fiicelor sale, ce urmară respectuos exemplul mamei lor.

— Ulmul cel uscat, ai ? spuse iar domnul Mould așezîndu-și mai comod picioarele, satisfăcut de glumă. În baladă e un „fag". Ulm, nu ? Da, sigur. Ha ! ha ! ha ! Pe cuvîntul meu, e una dintre cele mai reușite glume din cîte am auzit !

Era atît de încîntat, încît o repetă de vreo douăzeci de ori :

— Ulmul, ai ? da, sigur că da. Bineînțeles, ulmul. Ha ! ha ! ha ! Pe cuvînt de cinste, gluma asta ar trebui trimisă cuiva care să facă ceva cu ea. În viața mea n-am auzit o vorbă de spirit mai grozavă ! Ulmul cel uscat, ai ? Sigur că da. Foarte uscat. Ha ! ha ! ha !

În momentul acesta însă se auzi o bătaie în ușă.

— Pun rămășag că-i Tacker ; îl cunosc după gîfîit, zise doamna Mould. Cine ar crede, auzindu-l cum gîfîie, că omul ăsta a avut și el o dată plămîni sănătoși... Intră, Tacker.

— Vă cer iertare, doamnă, zise Tacker crăpînd puțin ușa. Credeam că patronul e aici.

— Este ! strigă Mould.

— Oh, iertați-mă, nu vă vedeam, spuse Tacker băgîndu-și capul pe ușă. Ați fi amator să luați o comandă pentru o înmormîntare fără cai, cu coșciug din lemn simplu și cu ramă de metal pe margini ?

— Sigur că nu, răspunse domnul Mould. Prea-s vulgare ! Nu face de mine !

— Le-am spus și eu că-i prea ieftin.

— Să se ducă la alții. Noi nu ținem asemenea marfă. Ce obrăznicie, frate ! Cine-i ?

— Ei — răspunse Tacker după o clipă de tăcere — cine să fie ? Cumnatul paracliserului.

— Cumnatul paracliserului ? Bine, îl îngrop, cu condiția ca paracliserul să meargă după raclă cu tricornul pe cap, altfel nu. Așa o să aibă un aspect mai oficial,

mai merge, cu toate că o să fie destul de sărăcăcios, oricum. Cu tricornul, ne-am înțeles ?

— Da, am înțeles. A, uitasem. Doamna Gamp e jos și vrea să vă vorbească.

— Roag-o să poftească sus... Bună ziua, doamnă Gamp. Ce mai nou ? întrebă patronul, pentru că doamna în chestiune se afla chiar în pragul ușii, făcînd plecăciuni doamnei Mould. În același timp o mireasmă specială se răspîndi prin cameră, ca și cum, în treacăt pe acolo, o zînă ar fi sughițat vîrtos, după ce ar fi vizitat în prealabil o pivniță cu vinuri.

Doamna Gamp nu răspunse la întrebarea domnului Mould ; se uită la doamna Mould, apoi își ridică mîinile și ochii spre cer, ca și cum ar fi vrut să mulțumească proniei că o găsește zdravănă și sănătoasă. Deși nu prea elegantă, era decent îmbrăcată cu rochia uzată pe care o purta în ziua cînd făcuse cunoștință cu domnul Pecksniff, numai că de astă dată duhnea ceva mai tare a tutun.

— Pe lumea asta — zise doamna Gamp — există multe ființe fericite, pentru care timpul s-a oprit în loc ; dumneata te numeri printre ele, doamnă Mould. Timpul nu se atinge de dumneata, cu toate că nu respectă pe nimeni. Cu dumneata însă n-are încotro, nu-i mai rămîne decît să se lase păgubaș, fiindcă ești și vei fi veșnic tînără. Tocmai asta-i spuneam acum două săptămîni doamnei Harris, adică doamna Harris adusese vorba despre asta, zicea că : „Anii și supărările, doamnă Gamp, lasă urme adînci pe obraji". „Să nu spui una ca asta, madam Harris — i-am zis eu — dacă vrei să nu ne certăm, fiindcă nu-i așa. Uite, de pildă, doamna Mould — zic eu, căci mi-am luat îngăduința să vă pomenesc numele (aci doamna Gamp făcu o nouă plecăciune) — cu doamna Mould se întîmplă tocmai pe dos, și află — zic — madam Harris, că eu cîte zile oi avea, am să spun asta sus și tare, te rog să mă crezi." „Pardon, madam Gamp — zice doamna Harris — îți cer cu umilință iertare ; că dacă există pe lume o femeie gata să se lase tăiată în bucățele pentru prietenii ei, apoi aia nu poate fi decît Sairey Gamp."

Ajungînd la acest punct al discursului, doamna Gamp găsi cu cale să se oprească și să-și tragă suflarea ; vom profita de această pauză pentru a menționa că pe numita doamnă Harris o înconjura un mister de nepătruns, căci nimeni din cercul cunoștințelor doamnei Gamp n-o văzuse vreodată la față și nici o ființă omenească nu-i cunoștea adresa, cu toate că doamna Gamp pretindea a fi în vizită cu ea. În privința asta lumea vorbea multe ; dar părerea majorității era că doamna Harris era o fantomă scornită de imaginația doamnei Gamp (după cum domnii Doe și Roe [1] sînt simple ficțiuni ale legii) și că fusese anume creată de coana moașă pentru a-i da replica în fel de fel de conversații ce se terminau, în mod invariabil, cu laude la adresa propriei sale persoane.

— Nici nu vă închipuiți ce plăcere îmi face — continuă doamna Gamp, întorcîndu-se spre fiicele domnului Mould cu un zîmbet duios și înlăcrimat — ce plăcere îmi face cînd le văd pe cele două domnișoare, pe care le știu de pe vremea cînd n-aveau nici dințișori în guriță și pe care le-am văzut de atîtea ori — o ! drăguțele de ele ! — jucîndu-se în prăvălie de-a înmormîntarea și răsfoind pe îndelete registrul de comenzi din tejghea ! Ei, dar toate astea au trecut, nu-i așa, domnule Mould ? Apoi, adresîndu-se numitului domn, bine dispusă, dar fără să uite respectul datorat, repetă, scuturînd capul cu toată convingerea : „Toate astea au trecut și au prea trecut, nu-i așa, domnule ?"

— Toate trec, doamnă Gamp, toate trec, răspunse antreprenorul de pompe funebre.

— Și cîte-or să mai treacă pe lîngă cîte au trecut, zise doamna Gamp dînd și mai tare din cap. Pentru că niște copile atît de nurlii or fi avînd ele altele-n cap decît înmormîntările, nu-i așa, domnule Mould ?

— Habar n-am, doamnă Gamp, zise Mould rîzînd. Că bine zice madam Gamp, nu-i așa, dragă ?

— Ei aș, las' că știi dumneata foarte bine, zise doamna Gamp ; iar doamna Mould, frumoasa dumitale soție, știe și dînsa, la fel de bine ca și mine, cu toate

[1] Denumiri simbolice date presupuselor părți potrivnice într-un litigiu civil, în procedura juridică britanică (n.t.).

că Dumnezeu n-a vrut să mă binecuvînteze cu o fată. Dacă am fi avut și noi o fată, răposatul Gamp și-ar fi vîndut și papucii de bucurie ca să bea în sănătatea ei, cum a făcut o dată cu băiatul nostru, comoara maichii ; l-a trimis să-i vîndă piciorul de lemn la un negustor de chibrituri, ca să-i aducă ceva de băut. Să vedeți însă ce isteț a fost băiatul și cum a știut el să-i împlinească dorința, căci — fie c-a pierdut toți banii la rișcă, fie că și-o fi luat niscaiva acadele, — s-a întors acasă lefter și a mai și avut nerușinarea să mărturisească isprava, zicînd, bine, dacă așa vor părinții lui, el se duce să se înece. Da, da, așa a fost, cum vă spun, domnule Mould, dumneata știi prea bine, adăugă doamna Gamp, ștergîndu-și colțul ochiului cu marginea șalului ; apoi, înnodînd din nou firul discuției : Parcă ce, nu mai găsești în gazete și altceva decît nașteri și înmormîntări, domnule Mould ?

Domnul Mould îi făcu cu ochiul doamnei Mould, pe care o luase între timp pe genunchi, și răspunse :

— Desigur că mai găsești și altceva, doamnă Gamp. Pe cinstea mea, dragă, zău că madam Gamp nu-i proastă ! grăi el din nou către soția sa.

— Mai există și căsătorii pe lumea asta, domnule Mould ! zise doamna Gamp în timp ce ambele domnișoare se înroșiră și chicoteau pe înfundate. Dumnezeu să le dea sănătate și noroc ! Știu ele, astea tinerele, despre ce-i vorba ! Și dumneata ai știut, la timpul dumitale, și doamna Mould de asemenea ! Dar, după mine, iacă, numai la gîndul că dumneata și cu doamna Mould veți avea cîndva nepoței...

— Lasă, lasă, doamnă Gamp ! Astea-s fleacuri ! răspunse antreprenorul. E dată dracului femeia asta ! Formi-da-bi-lă !... spuse el încet. Scumpa mea, adăugă el apoi cu glasul lui obișnuit, cred că doamna Gamp n-o să ne refuze și o să ia cu noi un păhărel cu rom. la loc, doamnă Gamp, ia loc !

Doamna Gamp se așează pe scaunul cel mai apropiat de ușă și ridică ochii în tavan, ca și cum nici habar n-ar fi avut că avea să fie cinstită cu un pahar cu rom ; de

aceea, cînd una dintre fete i-l aduse, manifestă cea mai mare surprindere.

— Vai de mine, dar eu nu obișnuiesc să beau așa ceva, doamnă Mould — protestă ea — decît atunci cînd sînt indispusă sau cînd îmi cade halba greu la stomac. Doamna Harris mereu îmi spune : „Sairey Gamp — zice — tare mă mir de dumneata !“ „Și de ce, mă rog, madam Harris ? îi răspund eu. Explică-mi și mie, zic, de ce ?“ „Ca să-ți spun drept — zice doamna Harris — da' asta să rămînă, te rog, între noi, nu mi-aș fi închipuit niciodată, înainte de a te cunoaște — zice — că cineva ar putea să vegheze bolnavii sau lehuzele cu lunile și să bea atît de puțin ca dumneata.“ „Madam Harris — zic — nimeni dintre noi nu știe ce poate, înainte de a fi pus la încercare ; nici eu n-am știut — zic — pînă nu m-am măritat cu domnul Gamp. Dar acum — zic — mi-ajunge halba mea de bere, numai s-o am la timp și să nu fie tulbure. Fie că am grijă de vreun bolnav, fie că moșesc — zic — eu îmi văd de treabă, da ! fiindcă nu-s decît o biată femeie care luptă pentru o bucățică de pîine — zic — și de-aia, atîta vreau : să am halba la timp și să nu fie tulbure.“

Precum se vede, între spusele doamnei Gamp și paharul de rom nu exista cine știe ce legătură prea strînsă. pentru că domnia-sa, după ce închină urînd : „Noroc și fericire la toată lumea“, îl dădu peste cap după toate regulile științifice, fără alt cuvînt.

— Aveai să-mi spui ceva, doamnă Gamp ? întrebă din nou domnul Mould, în timp ce numita doamnă se ștergea la gură cu colțul șalului, ronțăind o bucățică de biscuit pe care o păstra, se vede, prin buzunare, ca antidot contra eventualelor păhărele ce-i puteau oricînd pica din senin. Ce mai face domnul Chuffey ?

— Domnul Chuffey e tot așa, domnule Mould, nici mai bine nici mai rău. Ce drăguț din partea domnului care ți-a scris : „Să îngrijească doamna Gamp de el pînă la întoarcerea mea“. De altfel, tot ce face el, e bine. Nu sînt mulți oameni ca dumnealui, că dac-ar fi mulți, n-am mai avea nevoie de biserici !

— Și ce voiai să-mi comunici, doamnă Gamp ? întrebă Mould, revenind la subiect.

— Nimica toată, domnule, mulțumesc de întrebare. Colo, la Bull, în Holborn, e un domn care a căzut bolnav la pat. Au chemat o infirmieră de zi, recomandată de spitalul Barthelemy, o cunosc și eu. O cheamă doamna Prig și e o femeie foarte cumsecade ; dar vedeți că mai au nevoie și de o soră de noapte, și s-a întîmplat ca doamna Prig să fie angajată în altă parte noaptea. Prin urmare le-a spus (că sîntem prietene la cataramă de mai bine de douăzeci de ani) cunosc eu o persoană foarte de treabă, o adevărată binefacere pentru un bolnav : doamna Gamp. Trimiteți un comisionar în Kingsgate Street — zice ea — și angajați-o imediat, oricît ar cere, fiindcă doamna Gamp, ce se vă spun, e o comoară." Proprietarul meu mi-a povestit toată tărășenia și m-a sfătuit : „Tot n-ai decît o singură slujbă, care și așa nu-ți dă prea multă bătaie de cap, și de vreme ce pare-se o să fii bine plătită, de ce nu le-ai face pe amîndouă ?" „Nu, domnule — zic — asta n-o fac fără voia domnului Mould ; ce-ți închipui ! Eu — zic — dacă n-ai nimic împotrivă, mă duc întîi să mă sfătuiesc cu dumnealui."

Aici, doamna Gamp se uită la antreprenor și făcu o pauză.

— Gardă de noapte, nu-i așa ? zise domnul Mould frecîndu-și bărbia.

— De la opt seara la opt dimineața, domnule Mould, de ce să te mint, adăugă doamna Gamp.

— Și pe urmă te întorci ? întrebă domnul Mould.

— După aia sînt liberă, domnule Mould, completamente liberă să mă întorc și să am grijă de domnul Chuffey. E un om liniștit, care se culcă devreme, așa că stă mai mult în pat. Eu, de ce să nu spun cinstit — adăugă doamna Gamp pe un ton dulceag — nu-s decît o biată femeie și știu că banii nu-s de lepădat ; dar asta n-are a face, domnule Mould. Oamenii bogați pot ei să umble călare pe cămile cît or pofti, că de trecut tot n-o să poată trece prin urechile acului așa, cu una cu două. Asta-i mîngîierea mea și cred că zic bine ce zic.

— Bine, doamnă Gamp — spuse Mould — n-am nimic împotrivă, dacă-i rost să cîştigi ceva parale din chestia asta. Am să mai închid şi eu ochii, doamnă Gamp. N-o să-i spun nimic domnului Chuzzlewit cînd s-o întoarce, decît dacă o fi absolut necesar şi doar dacă te-o întreba pe dumneata pe şleau.

— Mi-aţi luat vorba din gură, domnule Mould, răspunse doamna Gamp. Să zicem că domnul în chestie dă ortul popii ; atunci o să-mi iau îngăduinţa să spun familiei că ştiu şi eu pe cineva de la pompele funebre. Cred că n-ai nimic împotrivă, domnule Mould.

— Sigur că nu, doamnă Gamp, sigur, zise Mould cu multă bunăvoinţă. Poţi să adaugi chiar, aşa, în treacăt, că noi lucrăm prompt şi conştiincios, în diferite stiluri şi avem reputaţia că ştim să satisfacem toate pretenţiile clienţilor. Dar, vezi, nu forţa nota, nu, n-o forţa. Domol, domol. Draga mea, dacă eşti bună, dă doamnei Gamp două-trei cărţi de vizită de-ale noastre.

Doamna Gamp luă cărţile de vizită şi, văzînd că nu mai e rost de băut rom (fiindcă sticla fusese pusă la loc), se ridică să plece spunînd :

— Vă urez din tot sufletul să aveţi parte numai de bucurie, ca şi pînă acum, cu toată familia ! La revedere, doamnă Mould. Dacă aş fi în locul domnului Mould, zău, aş fi gelos din cauza dumitale, iar dacă aş fi în locul dumitale, aş fi eu geloasă pe dînsul.

— Na, na, na ! Uite colo ! Haide, mergi sănătoasă, doamnă Gamp ! răspunse antreprenorul, în al şaptelea cer.

— Iar pe tinerele domnişoare — adăugă doamna Gamp făcînd o plecăciune — Dumnezeu să le binecuvînteze ! Cum se poate ca nişte părinţi atît de tineri să aibă fete aşa mari ? Tare aş vrea să-mi lămurească cineva taina asta !

— Haide, haide, nu mai vorbi aiureli ! Fugi de-aici, doamnă Gamp ! adăugă domnul Mould.

Dar era atît de încîntat, încît, spunînd aceste cuvinte, nu se lăsă pînă n-o pişcă pe doamna Mould.

— Să ştii, draga mea — declară domnul Mould după ce în sfîrşit doamna Gamp se retrase trăgînd uşa după

ea — că femeia asta e foarte deșteaptă. Are o inteligență remarcabilă, cu mult deasupra poziției ei sociale. E o femeie care observă lucrurile și gîndește altfel decît toată lumea. O femeie — adăugă antreprenorul punîndu-și din nou batista de mătase pe cap și pregătindu-se să-și facă siesta — pe care mai că-ți vine s-o îngropi pe gratis și încă cu clasa întîi !

Doamna Mould și fiicele ei erau cu totul de aceeași părere. Între timp, cea despre care vorbeau ajunsese în stradă, unde, simțind că nu-i prieste schimbarea bruscă de aer, se opri cîteva clipe lîngă poartă, ca să-și poată veni în fire. Însă chiar și după această măsură de precauție, mersul ei era atît de împleticit, încît stîrni mila cîtorva ștrengari plini de solicitudine, care, interesîndu-se îndeaproape de indispoziția ei, îi strigară în limbajul lor simplist să bage de seamă că, fiind cam „afumată", s-ar putea s-o ia razna.

Oricum ar fi fost și orice nume ar purta acest gen de boală în vocabularul medical, doamna Gamp își văzu totuși de drum și, ajungînd la casa „Anthony Chuzzlewit și Fiul", se culcă imediat. După ce stătu întinsă pînă la orele șapte seara, îl convinse pe bietul Chuffey că poate dormi și singur, și se duse să-și ia în primire slujba cea nouă. Trecu mai întîi pe acasă, în Kingsgate Street, unde-și făcu un pachet cu lucruri de schimb, ca să poată veghea cît mai comod noaptea, după care se îndreptă spre Bull, în Holborn, unde sosi exact cînd sună ora opt.

Intrînd în curte, se opri un moment, căci stăpînul și stăpîna hanului, împreună cu femeia de serviciu, stăteau în pragul ușii vorbind vădit tulburați cu un tînăr care avea aerul că picase tocmai atunci, ori era pe picior de plecare. Primele cuvinte pe care le auzi doamna Gamp fură în legătură cu bolnavul ; și, cum se cuvine ca orice infirmieră nou angajată să aibă cît mai multe informații posibile în cazul cînd va fi nevoie de serviciile ei, doamna Gamp găsi foarte nimerit să tragă cu urechea.

— Așadar, nu-i merge mai bine ? întrebă tînărul.

— Ba chiar mai rău, răspunse stăpînul hanului.

— Cu mult mai rău, adăugă nevasta lui.

— O, rău de tot, exclamă din spatele lor servitoarea, căscînd ochii mari și dînd din cap.

— Bietul om, îl căină tînărul. Ce rău îmi pare de el! Partea proastă este că habar n-am dacă are rude sau prieteni, și nici unde i-aș putea găsi. De un singur lucru sînt sigur : că nu locuiesc în nici un caz la Londra.

Stăpînul hanului se uita la nevastă-sa și nevastă-sa la el ; după care, servitoarea ținu să remarce cu arțag că dintre toate adresele aiurite pe care le auzise sau le citise (și slavă Domnului că pe la hoteluri se aud destule), apoi aceasta era fără îndoială cea mai puțin precisă cu putință.

— Adevărul este — continuă tînărul — precum v-am spus și ieri seara cînd ați trimis la mine, că nu-l cunosc decît foarte puțin. Am fost colegi de școală, dar de atunci nu l-am mai văzut decît în două rînduri. Și în amîndouă rîndurile venisem la Londra, în vacanță, din Wiltshire, pentru cîteva zile, iar de atunci nu l-am mai întîlnit. Scrisoarea cu numele și adresa mea, pe care ați găsit-o pe masă, nu era decît răspunsul la o altă scrisoare, pe care mi-a trimis-o de aici, chiar în ziua cînd s-a îmbolnăvit ; la cererea lui, îi fixasem o întîlnire. Iată și scrisoarea, dacă doriți să știți ce cuprinde.

Hotelierul o luă s-o citească, o dată cu doamna care o citea peste umărul soțului ; servitoarea, din spate, prinse și ea cîte ceva, completînd restul cu imaginația și făurindu-și din acest amestec o convingere de nezdruncinat.

— Și ziceți că n-are prea multe bagaje ? întrebă tînărul, care nu era altul decît vechiul nostru prieten John Westlock.

— Un geamantan — zise stăpînul casei — cu două-trei lucruri.

— Cîteva lire tot avea însă în pungă, nu-i așa ?

— Da, sînt în biroul meu, sub sigiliu. Am însemnat cîți bani avea, așa că vă pot da socoteala exact.

— Bine, zise John. Deoarece doctorul crede că boala trebuie să-și urmeze cursul și nu-i nimic de făcut pentru moment decît să i se dea regulat doctoriile și să fie permanent vegheat, cred că nu mai putem face nimic pînă nu va fi în stare să ne dea unele lămuriri. Dumneavoastră vedeți altă soluție ?

— Nu, zise gazda. Doar că...

— Doar că nu știți cine va plăti ? Cred că asta-i, nu ? zise John.

— De... — recunoscu gazda cu oarecare șovăială în glas — cam așa ceva.

— Ba chiar așa, întări nevastă-sa.

— A nu se uita nici bacșișul, adăugă servitoarea, alintîndu-se.

— E ceva foarte firesc, recunosc, zise John Westlock. Pentru moment aveți în posesia dumneavoastră portofelul lui, așa că veți putea acoperi cheltuielile curente ; cît privește notele medicului și ale infirmierelor, îmi iau eu obligația să le achit.

— A ! — strigă doamna Gamp — ce nobilă persoană !

Își manifestase admirația cu o voce atît de răsunătoare, încît toată lumea întoarse capul. Doamna Gamp simți că venise momentul să intre în scenă, cu pachetul în mînă, și să se prezinte singură.

— Sînt infirmiera de noapte — zise ea — din Kingsgate Street, recomandată de doamna Prig, infirmiera de zi, cea mai de treabă femeie din lume. Cum se mai simte în seara asta bietul domn ? Prost ? Ei, ce să-i faci, trebuie să ne așteptăm la orice și să fim resemnați. În atîta amar de vreme de cînd ne cunoaștem, nu este prima oară, doamnă — adăugă ea, adresîndu-se gazdei și făcînd o plecăciune — cînd doamna Prig și cu mine facem de gardă cu schimbul la căpătîiul unui bolnav. Ne cunoaștem și una și alta îndatoririle și deseori am sărit în ajutorul semenilor noștri în suferință. Onorariile noastre sînt destul de modeste (de data aceasta doamna Gamp se adresă lui John), dacă te gîndești ce grea e meseria noastră, căci dacă ar fi după noi, am lăsa-o și mai ieftin.

Făcîndu-și socoteala că și-a rostit destul de frumos discursul de sosire, doamna Gamp făcu o plecăciune tuturor, exprimîndu-și dorința de a fi condusă acolo unde o chema datoria și meseria ei. Servitoarea o conduse la ultimul etaj, printr-o sumedenie de coridoare ; ajungînd acolo, îi arătă o ușă izolată la capătul unui culoar, încunoștiințînd-o că era ușa camerei în care zăcea bolnavul, după care fugi cît o țineau picioarele.

Doamna Gamp, foarte încălzită, fiindcă urcase atîtea trepte cu pachetul în brațe, străbătu culoarul și bătu la ușă ; doamna Prig îi deschise imediat, apoi își puse șalul și pălăria, grăbită să plece. Era o persoană pe calapodul doamnei Gamp, ceva mai puțin grasă ; însă avea un pic de barbă și un glas ceva mai adînc, mai bărbătesc decît al doamnei Gamp.

— Începusem să cred că m-ai uitat, zise doamna Prig, nemulțumită.

— Mîine seară n-are să se mai întîmple așa, draga mea, dar vezi că a trebuit să trec mai întîi pe acasă să-mi iau țoalele.

Doamna Gamp începu să-și întrebe prin semne colega despre starea bolnavului, dorind să știe mai ales dacă s-ar putea să le audă cumva, căci între ele și pacient nu era decît un paravan ; prietena ei o liniști spunîndu-i cu glas tare :

— O, e foarte liniștit, dar nu-și mai dă seama de nimic. Poți să vorbești orice.

— Ai să-mi comunici ceva, dragă, înainte de plecare ? întrebă doamna Gamp, punîndu-și pachetul jos, lîngă ușă și privindu-și asociata cu un aer afectuos.

— Peștele sărat e strașnic — răspunse doamna Prig — ți-l recomand cu toată căldura. Din friptura rece nici să nu guști. Miroase a grajd. Băuturile, în schimb, sînt grozave.

La care doamna Gamp își exprimă via ei satisfacție.

— Doctoriile și celelalte sînt în sertare, zise la repezeală doamna Prig. La ora opt i-am dat ultima ceașcă de ceai. Fotoliul e cam tare. Ai face bine să iei perna de sub capul bolnavului.

Doamna Gamp îi mulțumi pentru toate aceste sfaturi și urîndu-i cu căldură bună seara, ținu ușa deschisă pînă ce doamna Prig dispăru la capătul coridorului. După ce se achită de obligația de a o ști plecată, închise ușa, răsuci cheia în broască, își ridică de jos pachetul și trecu după paravan, pentru a lua în primire colțișorul unde zăcea bolnavul.

— Cam întuneric — observă ea — încolo nu-i așa rău. Bine că-i aproape scara de incendiu, cel puțin știu cum să

scap dacă se întîmplă ceva, mai ales că-s atîtea acoperișuri și hornuri în jur.

Aceste observații ne lasă să înțelegem că între timp doamna Gamp se uitase afară pe fereastră. După ce studie îndelung perspectiva, încercă fotoliul, pe care-l declară, indignată, „tare ca piatra". Își continuă apoi cercetările printre sticluțe, pahare, ulcele și cești de ceai, și, în sfîrșit, după ce-și satisfăcu pe deplin curiozitatea, văzînd tot ce era de văzut, își desfăcu panglicile de la pălărie și se apropie tacticos de căpătîiul patului pentru a arunca o privire asupra bolnavului. Era un bărbat tînăr, cu o înfățișare destul de plăcută, cu păr lung și negru, care părea și mai negru pe albul așternutului. Ochii îi erau întredeschiși și, în timp ce corpul stătea nemișcat, capul se răsucea neîncetat pe pernă, cînd într-o parte, cînd în cealaltă. Nu spunea nici un cuvînt ; din cînd în cînd doar, scotea cîte un geamăt de suferință, sau un suspin de oboseală, iar alteori cîte un țipăt de spaimă, continuînd să-și bălăbănească într-una capul, la dreapta și la stînga, fără o clipă de răgaz. O ! ce triste, ce apăsătoare ceasuri !

Doamnei Gamp îi mai veni inima la loc prizînd oleacă de tabac ; apoi începu să-și cerceteze bolnavul, aplecîndu-se puțin asupra lui, cu aerul unui cunoscător care examinează pe îndelete o operă de artă de valoare îndoielnică. Puțin cîte puțin, se trezi în ea instinctul profesional, care o făcu să întrevadă o anumită eventualitate, și, aplecîndu-se ceva mai mult, lipi brațele neliniștite ale bolnavului de-a lungul trupului, ca să-și poată face o idee cum va arăta cadavrul lui. Și oricît de monstruoasă ar părea această fantezie, se străduí să-i așeze mîinile pe piept, ca pentru îngropăciune.

— A ! — zise ea dîndu-se cu un pas îndărăt — ce mort frumos o să fie !

Se apucă apoi să-și despacheteze lucrurile ; aprinse o lumînare de la o brichetă cu fosfor ce se afla într-un sertar, umplu cu apă un ibric pentru ceaiuri ca să se mai dezmorțească în timpul nopții, făcu ceea ce se cheamă „un pic de foc" în același scop filantropic și-și puse la îndemînă și o tăviță, ca să se poată bucura de tot confortul, așa cum se și cădea. Pregătirile acestea îi luară

atît de mult timp, încît, atunci cînd isprăvi cu roboteala, se făcuse ora cinei. Sună deci și dădu cuvenitele dispoziții.

— Cred, fetițo — zise ea servitoarei, cu o voce spăsită — că nu mi-ar strica să gust și eu o bucată de somon sărat cu puțin mărar și cu mult piper alb. Aș mai lua, drăguță, e felioară de pîine proaspătă cu un pic de unt și o bucățică de brînză. Dacă, din întîmplare, aveți prin casă vreun castravete murat, fii atît de bună și adu-l încoace, fiindcă mor după murături, și pe urmă face bine în cazuri de-astea. Ce băutură obișnuiți aici, nu cumva „Brighton Tiper" ? Să știi că eu numai bere din asta beau seara, iubito, fiindcă doctorii zic că ajută să te țină treaz noaptea. În orice caz, fetițo, ai grijă să nu-mi aduci decît o litruță de gin cu sifon, cînd oi suna a doua oară. Asta-i porția mea, n-am voie să pun pe limbă nici o picătură mai mult.

După ce dădu aceste modeste prescripții, doamna Gamp îi atrase atenția că va aștepta în prag pînă ce comanda va fi executată, ca nu cumva bolnavul să fie deranjat de atîta forfotă pe ușă, așa că-i va rămîne îndatorată, dacă se va mișca „ceva mai repejor".

I se aduse, deci, o tavă pe care se afla tot ceea ce ceruse, tot, pînă și castravetele. În consecință, doamna Gamp începu să mănînce și să bea cu mare poftă. Pasiunea cu care lipăia zeama acră, ducînd la gură întrematorul lichid cu lama cuțitului, nu se poate descrie prin cuvinte.

— Ah ! — suspină doamna Gamp, părînd că meditează în fața grogului fierbinte — noroc că mai există unele mulțumiri în această vale a plîngerilor ! Ce binecuvîntare cerească să poți îngriji de bieții bolnavi, fără să te mai gîndești la tine, să te mulțumești numai cu gîndul că ai putut ajuta un om ! N-am mîncat de cînd sînt un castravete așa grozav. Da, trebuie s-o recunosc, n-am mîncat așa ceva în viața mea.

Își continuă meditațiile pînă ce-și goli paharul, apoi dădu bolnavului doctoria, folosind un procedeu cît se poate de simplu, adică strîngîndu-l puțintel de beregată pentru a-l face să deschidă gura și turnîndu-i băutura în fundul gîtlejului.

— Na ! Era să uit perna ! zise doamna Gamp, trăgînd-o imediat de sub capul bolnavului. Așa ! acum e pe cinste ! E timpul să stau și eu mai comod.

În acest scop, începu pregătirile pentru noapte, improvizînd un pat din două fotolii pe care le apropie, pe unul din ele urmînd să-și întindă picioarele. După ce termină de făcut culcușul, pe cît îi îngăduiau împrejurările, scoase din pachet o bonetă de noapte de o mărime prodigioasă, galbenă, care semăna cu o varză, își puse și își fixă pe cap cu cea mai mare grijă acest articol vestimentar, după ce în prealabil își trase de pe frunte un rînd de bucle mîncate de molii și prăpădite, care nici false nu se mai puteau numi, atît de departe erau de a mai da cuiva vreo iluzie. Trase apoi afară din același pachet un halat cu care se îmbrăcă, după care scoase la iveală o manta veche de paznic, încît, în clipa aceea, văzînd-o din spate, ai fi crezut că stă în brațele unui bătrîn gardian.

O dată aceste pregătiri terminate, aprinse lampa de noapte, se așeză în culcușul ei improvizat și se cufundă în somn. Camera se întunecă, lugubră, cercetată de umbre dese. Puțin cîte puțin, zgomotul îndepărtat al orașului se stinse. Casa stătea tăcută ca un mormînt, iar noaptea, mută, părea ea însăși înmormîntată în cetatea adormită.

O, ce triste, ce obositoare ceasuri ! O, tu, sărmană minte rătăcită ce dibuiești prin negura trecutului fără să te poți smulge din tristețea prezentului, tîrînd după tine grijile ca niște grele cătușe în mijlocul unor serbări și ospețe imaginare, în mijlocul unor scene mărețe, fastuoase, căutînd o clipă de odihnă pe meleaguri de mult timp uitate, prin locurile copilăriei de odinioară și al trecutelor plimbări, fără a găsi altceva decît spaimă și cutremurare ! O ! obositoare și fără de sfîrșit ceasuri ! Ce înseamnă rătăcirile lui Cain pe lîngă chinurile voastre ?

Și iată că, din nou, fără odihnă, capul înfierbîntat al bolnavului începu să se bălăbănească încolo și încoace. Zbuciumul lui exprima deslușit, deși fără cuvinte, oboseală, nerăbdare, suferință și spaimă. În sfîrșit, la ora solemnă a miezului de noapte, bolnavul rosti primele vorbe ; citeodată parcă aștepta neliniștit un răspuns, ca și cum ar fi

pus întrebări unor nevăzuți tovarăși ce se aflau lîngă el, iar alteori răspundea el la întrebările lor, și așa tot mereu.

Doamna Gamp se trezi și se ridică în capul oaselor ; silueta ei se profila pe zid ca umbra unui polițist uriaș în luptă cu un răufăcător.

— Hai ! Ține-ți gura ! se răsti ea. Nu mai face atîta scandal !

Pe fața bolnavului nu se văzu nici o schimbare ; continua să-și bălăbănească mereu capul, rostind vorbe fără șir.

— Ah — zise doamna Gamp sărind scoasă din răbdări din fotoliu — se vede că dormeam prea bine ! Naiba s-o ia de noapte ! Da' grozav de repede s-a mai răcorit în odaia asta.

— Nu mai bea atît ! striga bolnavul. Ai să ne omori pe toți ! Nu vezi cum scade apa ? Uite ce puțină a mai rămas !

— Ce puțină a mai rămas, auzi dumneata ! îl îngînă doamna Gamp. Stai să beau și eu o ceașcă de ceai. Și nu mai face atîta scandal.

Bolnavul izbucni într-un hohot de rîs, care se sfîrși într-un geamăt lugubru. Apoi, schimbîndu-și brusc dispoziția, începu să numere, foarte repede.

— Unu — doi — trei — patru — cinci — șase...

— Una — două, hai că plouă, zise doamna Gamp, care îngenunchease ca să sufle în foc ; trei — patru — lapte acru. Tinere, mai tacă-ți fleanca ! Cinci — șase — hai la masă — și între timp punea mereu lemne pe foc. Ei, dacă aș avea aici dichisul meu de acasă, ar fierbe apa imediat.

În așteptarea mult doritei cești de ceai, se așeză lîngă paravan — care era destul de înalt — găsind cu cale să-și frece nasul de el ; stătu așa multă vreme, moțăind și frecîndu-și această podoabă a chipului său de șina de alamă care forma un chenar împrejurul paravanului, fără a-și schimba poziția, ceea ce n-o împiedica să întrețină un dialog cu bolnavul care aiura.

— Cinci sute douăzeci și unu de oameni în cap, toți îmbrăcați la fel, și toți se strîmbă la fel ; toți intră pe fereastră și ies pe ușă, striga el zvîrcolindu-se. Priviți !

Cinci sute douăzeci și doi, douăzeci și trei, douăzeci și patru. Îi vedeți ?

— A, cum să nu-i văd ? zise doamna Gamp. Cred și eu. Toți au cîte un număr la spate, ca birjele, nu-i așa ?

— Scutură-mă ca să-mi dau seama dacă visez. Scutură-mă !

— Doctoria ți-o dau cînd o fierbe apa din ibric — zise calmă doamna Gamp — și cu ocazia asta am să-ți fac și cheful, ba chiar am să te scutur zdravăn, dacă nu stai liniștit.

— Cinci sute douăzeci și opt, cinci sute douăzeci și nouă, cinci sute treizeci. Uitați-vă !

— Ce mai este ? întrebă doamna Gamp.

— Vin patru cîte patru... se țin de gît. Dar ce au fiecare pe braț și pe steag ?

— Păianjeni, poate, zise doamna Gamp.

— O panglică de crep ! de crep negru ! Doamne sfinte ! De ce or fi purtînd panglică de crep negru la mînă ?

— Da' unde vrei s-o poarte ? Pe dinăuntru ? Na-ți-o ! se întoarse doamna Gamp. Mai ține-ți clanța, tinere ! N-auzi, taci o dată !

Între timp, focul începuse să răspîndească o căldură plăcută și doamna Gamp nu mai spuse nimic ; nasul îi luneca din ce în ce mai jos pe paravanul din fața căminului, pînă cînd infirmiera de noapte căzu într-un somn adînc. Deodată o trezi un strigăt care făcu să răsune încăperea, și i se păru că deslușește un nume bine cunoscut : „Chuzzlewit !"

Strigătul fusese atît de limpede, atît de real, și avea ceva atît de trist și de rugător, încît doamna Gamp sări în sus de frică și se repezi la ușă. Se aștepta să vadă coridorul plin de oameni veniți să-i anunțe că s-a aprins casa. Dar pe coridor nu era nimeni ; absolut nimeni. Doamna Gamp deschise fereastra și privi afară. Acoperișurile erau negre, triste, mohorîte, sinistre. Întorcîndu-se la locul ei, aruncă o privire spre bolnav. Era tot așa cum îl lăsase, dar de vorbit nu mai vorbea. Doamnei Gamp îi era acum atît de cald, încît își scoase mantaua și începu să-și facă vînt.

— Mi s-a părut că jucau sticlele, zise ea. Ce naiba am visat ? Să știi că l-am visat pe zăpăcitul de Chuffey.

Ceea ce nu era exclus. O priză de tabac și zgomotul apei ce fierbea reușiră să mai întărească un pic nervii doamnei Gamp, care, la drept vorbind, nu erau chiar atît de delicați. Își făcu ceaiul, unse cu unt pîinea prăjită și se așeză lîngă tavă, cu fața la foc.

Și iată că din nou — dar cu un accent și mai cutremurător decît cel ce sfredelise prima oară urechile somnoroase ale doamnei Gamp — aceleași cuvinte răsunară, a groază :

— Chuzzlewit ! Jonas ! Nu !

Doamna Gamp lăsă să-i cadă din mînă ceașca de ceai, pe care se pregătea s-o ducă la gură, și se întoarse brusc, răsturnînd tăvița. Strigătul venea dinspre pat.

Se făcuse ziuă. De la fereastră, doamna Gamp văzu soarele răsărind în toată măreția lui. Cerul deveni din ce în ce mai luminos, strada din ce în ce mai zgomotoasă, fumul focurilor de curînd aprinse începu să se ridice în aerul dimineții de vară ; ziua venise împreună cu alaiul ei de griji.

Doamna Prig sosi cu punctualitate să-și schimbe colega, după ce petrecuse o noapte liniștită la celălalt pacient.

Cam tot atunci se înființă domnul Westlock, dar nu fu lăsat să intre, boala fiind contagioasă. Sosi și doctorul, care dădu din cap, pentru că atîta putea face, avînd în vedere împrejurările, și o făcu în mod cît se poate de conștiincios.

— Cum a petrecut noaptea, soră ?

— S-a zbuciumat tot timpul, domnule doctor, spuse doamna Gamp.

— A vorbit mult ?

— Oho, destul, răspunse ea.

— Și tot așa fără șir ?

— O, Doamne, da. Nu poți deslușì nimic din ce spune.

— În acest caz — zise doctorul — căutați să aibă liniște ; camera să fie aerisită ; dați-i regulat ceaiurile și vegheați tot timpul asupra lui. Asta-i tot.

— Cît timp îl vom veghea noi două, eu și doamna Prig, puteți fi liniștit, răspunse doamna Gamp.

— Nimic nou ? întrebă doamna Prig, după ce ambele făcură o plecăciune doctorului care se îndepărtă.

— Absolut nimic, dragă, răspunse doamna Gamp. Doar că amestecă tot felul de nume în aiurelile lui ; încolo nu trebuie să-ți bați prea mult capul cu el.

— O, dar nici nu mă gîndesc — răspunse doamna Prig — am eu altceva mai bun de făcut.

— Datoria ți-o plătesc deseară, draga mea, zise doamna Gamp ; și să știi c-o să am grijă să vin mai devreme. Ascultă, Betsy Prig — adăugă ea cu glas duios punînd mîna pe brațul prietenei sale — nu uita să ceri castraveți, draga mea ; Dumnezeu să te aibă în sfînta lui pază !

CAPITOLUL XXVI

O întîlnire neașteptată și o promițătoare perspectivă.

Legile de atracție ce există între bărbați și păsări, precum și cauza tainică a acestei apropieri în virtutea căreia cel care îi bărbierește pe primii face negoț cu celelalte, constituie o problemă care merită să fie supusă subtilei examinări a oamenilor de știință, cu atît mai mult cu cît această investigație are toate șansele să nu ducă la nici un rezultat precis. Ajunge să știm că artistul care avea onoarea să adăpostească sub acoperișul său pe doamna Gamp, în calitate de chiriașă la etajul întîi, exercita dubla meserie de bărbier și de păsărar și că acest fapt nu constituia o fantezie particulară a bărbierului-păsărar, pentru că omul nostru avea o puzderie de rivali prin toate ulițele și mahalalele orașului.

Această preacinstită gazdă se numea Paul Sweedlepipe, dar i se spunea Poll Sweedlepipe, așa că toți prietenii și vecinii erau convinși că acesta era adevăratul lui nume de botez.

În afara casei scării și a apartamentului chiriașei sale, locuința lui Poll Sweedlepipe era un uriaș cuib de păsări. În bucătărie stăteau cocoși luptători ; fazanii își

iroseau în pod splendoarea penelor lor aurite ; găinile înciorecate se cuibăriseră în pivniță, bufnițele se lăfăiau în dormitor, iar micuțe păsărele de toate soiurile ciripeau pe diferitele lor graiuri în frizerie. Scara era domeniul iepurilor. Acolo trăiau și se înmulțeau aceste rozătoare în cuști de toate formele făcute din materiale de tot felul — lăzi, cufere, sertare, cutii de ceai — aducîndu-și obolul în complicatele adieri care întîmpinau cu nepărtinire, chiar de la intrare, orice nas ce se aventura înlăuntrul frizeriei unde „bărbieritul e o adevărată plăcere".

Acest amănunt nu împiedica totuși ca frizeria să fie vizitată de un mare număr de nasuri, în special duminica dimineața, înainte de începerea slujbei la biserică. Chiar și arhiepiscopii se bărbieresc sau trebuie bărbieriți duminica, iar sîmbăta, după ora douăsprezece noaptea, cresc chiar și bărbile celor mai umili lucrători care, neavînd posibilitatea să-și angajeze un valet cu anul, se bărbieresc de fiecare dată la bărbier (o, mizerie a gologanilor de aramă !) în schimbul cîtorva nenorociți de penny. Poll Sweedlepipe păcătuia deci bărbierind pe oricine pentru suma de un penny, și tunzîndu-l pentru doi ; iar pentru că era burlac și se mai îndeletnicea și cu negoțul de păsări, îi mergeau afacerile destul de bine.

Era un omuleț între două vîrste ; mîna lui dreaptă, veșnic asudată și rece, mirosea întotdeauna a săpun de bărbierit, asta chiar și după ce umbla cu păsările și cu iepurii. Poll avea de altfel firea unei păsări, dar nu semăna nici cu vulturul, nici cu șoimul, ci cu vrabia care-și face cuib sub streașină fiindcă îi place să trăiască în tovărășia omului. Nu era totuși certăreț ca vrabia, ci mai degrabă liniștit ca porumbița. Avea mersul țanțoș, așa că în privința asta semăna cu hulubul, iar vorba lui searbădă și plicticoasă amintea prin monotonie gunguritul aceleiași zburătoare. Era grozav de curios, iar cînd stătea pe-nserate în pragul ușii, iscodindu-și vecinii cu capul aplecat într-o parte și cu priviri șirete, avea ceva din aerul corbului. Poll n-avea totuși în el răutate nici cît prihorul ! Din fericire, cînd una dintre aceste facultăți ornitologice trăgea mai greu decît trebuia în balanță, imediat era în-

dulcită, potolită și neutralizată prin caracteristicile bărbierului ; cînd dispărea sub o perucă de cîrlionți negri despărțiți într-o parte printr-o cărare, țeasta lui pleșuvă aducea cu capul unei coțofene rase. Poll o purta trasă ceva mai pe spate, pentru a da impresia că are o frunte lată ce se prelungește pînă în creștet, semn caracteristic al unei mari inteligențe.

Poll avea o voce subțirică și ascuțită, care ar fi dat prilej celor buni de glume de prin Kingsgate Street să stăruie mai mult decît s-ar fi cuvenit asupra numelui lui femeiesc. Pe deasupra mai era și foarte milos, pentru că ori de cîte ori avea norocul să capete o comandă de șase sau șapte duzini de vrăbii pentru vreo partidă de tir, se întreba întotdeauna, cu un ton îndoios, cum de este cu putință ca vrăbiile să fi fost create anume pentru acest soi de exerciții. Nu se întreba însă niciodată dacă oamenii fuseseră creați să omoare vrăbii ; această întrebare depășea orizontul lui filozofic.

În calitate de sportiv, Poll purta o haină de catifea, ciorapi lungi albaștri, ghete, un șal de culoare aprinsă și un joben foarte înalt. Cînd se îndeletnicea cu liniștita meserie de bărbier, costumul său își pierdea agresivitatea și se compunea dintr-un șorț nu prea curat, o vestă de flanelă și pantaloni de catifea dungată, strînși sub genunchi. Într-o seară, la cîteva săptămîni după întîmplările din capitolul precedent, Poll, îmbrăcat în acest din urmă costum, dar cu șorțul ridicat și strîns în jurul mijlocului — semn că frizeria era închisă pînă a doua zi dimineața — tocmai își închisese prăvălia și sta pe treptele locuinței sale din Kingsgate Street, așteptînd să înceteze vibrațiile disonantului clopoțel care se mai auzea dinăuntru. Căci, după socoteala domnului Sweedlepipe, pînă la cufundarea ei în deplină tăcere prăvălia nu putea fi lăsată singură.

— N-am pomenit mai nărăvaș clopoțel ! Ar tot suna ! zise Poll. Bine că în sfîrșit s-a potolit.

Rostind aceste cuvinte, își înfășură șorțul și mai strîns în jurul mijlocului și o porni în grabă în josul străzii. Tocmai în momentul în care cotea spre Holborn, se lovi nas în nas cu un tînăr gentleman în livrea. Deși scund, tînă-

rul era înfipt, căci se întoarse manifestîndu-şi furia în termeni deosebit de expresivi.

— Dobitocule ! ţipă el. Nu te uiţi pe unde umbli ? Ai ? Nu te uiţi pe unde calci ? Ai ? N-ai ochi să te uiţi ? Ai ? Ce spui ? Da, da, las' că vedem noi...

Ultimele cuvinte tînărul le rosti foarte tare şi cu o energie aproape înspăimîntătoare, ca şi cum ar fi cuprins în ele cele mai teribile ameninţări. Dar nici nu apucase bine să le spună, cînd mînia lui se prefăcu în mirare, iar omuleţul strigă pe un ton mult îmblînzit :

— Cum ? Tu erai, Polly ?

— Nu se poate, strigă Poll. Nu-mi vine a crede că tu eşti !

— Nu, nu sînt eu, răspunse tînărul. E fiu-miu ! Fiu-miu ăl mare. Leit taică-su, nu-i aşa, Polly ?

Şi, foarte încîntat de gluma lui, se opri locului şi se învîrti de cîteva ori, pentru a putea fi admirat din toate unghiurile, fără să-i pese că deranjează trecătorii care nu erau la fel de bine dispuşi ca el.

— N-aş fi crezut ! zise Poll. Cum ? Ai plecat de unde erai ?

— Ce, nu se vede ? răspunse tînărul, care în acest timp îşi înfundase mîinile în buzunarele frumoşilor săi pantaloni de catifea albastră şi o pornise fudul alături de bărbier. Ştii ce se cheamă o pereche de cizme nemaivăzute, Polly ? Ia te uită !

— Mi-nu-nat ! exclamă domnul Sweedlepipe.

— Ştii ce va să zică nişte butoni clasa întîi ? Dacă nu, degeaba te uiţi la butonii mei ; capetele astea de leu sînt făcute pentru oamenii de gust, nu pentru nepricepuţi !

— Mi-nu-nat ! exclamă din nou bărbierul. Şi ce redingotă verde cu galoane de aur ! Şi ce cocardă la pălărie !

— Păi, se putea ? răspunse tînărul. Dar să nu mai vorbim despre cocardă, fiindcă deşi nu se învîrte, seamănă cu ventilatorul de la fereastra bucătăriei doamnei Todgers. Nu cumva ai dat prin gazete de numele babei ?

— Nu, răspunse bărbierul. Ce, a dat cumva faliment ?

— Chiar dacă n-a dat, nici mult nu mai are ! Fără mine pensiunea asta se duce de rîpă. Ei ! Cum îţi mai merge ?

— O, destul de bine, zise Poll. Locuiești prin partea asta a orașului, sau ai venit să mă vezi ? Cu ce treburi pe aici, prin Holborn ?

— Cu nici una. Eu n-am treburi prin Holborn, răspunse tînărul Bailey cam înțepat. Toate treburile mele sînt în West End. Am acum un stăpîn pe cinste ! Nu-i vezi fața de favoriți și favoriții nu-i vezi de vopsea. Ăsta zic și eu domn ! N-ai vrea să-i ardem o plimbare cu gabrioleta ? Dar poate că nu-i prea prudent că-ți fac o propunere ca asta ! S-ar putea să-ți vină rău numai privindu-mă cum iau colțul trotuarului din trap !

Și pentru ca Polly să-și facă o cît de slabă idee de felul în care proceda în acest caz, domnul Bailey începu să imite mișcările unui cal în trap săltat, aplecînd atît de tare capul înspre spate încît dădu peste o pompă și îi scăpă pălăria pe jos.

— Calul ăsta — zise Bailey — este unchiul lui Capricorn și frate cu Conopidă. De cînd îl avem a trecut prin geamurile a două prăvălii de porțelanuri și a fost scos în vînzare fiindcă și-a omorît ultima stăpînă. Ăsta zic și eu cal. Ai ?

— Văd că de-acum încolo n-o să-ți mai cumperi sticleți, zise Poll uitîndu-se melancolic la tînărul său amic. Nu mai ai nevoie să-ți cumperi sticleți ca să-i agăți deasupra cuvetei din bucătărie !

— Cred și eu ! răspunse Bailey. Am ocupații mai de soi. Nu vreau să mai am a face cu nici o pasăre mai puțin nobilă decît păunul, ba și ăsta e vulgar. Ei ! Și cum îți mai merge ?

— O, destul de bine ! zise Poll.

Dădu același răspuns ca și prima dată, fiindcă și domnul Bailey îl întrebase același lucru ; pe de altă parte, domnul Bailey își repetase întrebarea pentru că o repetiție pronunțată cu nepăsarea cuvenită era caracteristică obișnuiților hipodromului, așa cum era și poza cu care își întovărășea vorbele, căci Bailey depărtă picioarele, îndoi genunchii și-și scoase în evidență vîrful cizmelor.

— Încotro, drăguță ? îl întrebă domnul Bailey cu aceeași grație șmecherească, fiindcă în tot cursul acestei

convorbiri el era omul de lume, pe cînd stăpînul frizeriei în care „bărbieritul e o plăcere", era amărîtul.

— Mă duc să-mi aduc chiriașa acasă, zise Poll.

— A ! E o femeie la mijloc ! exclamă domnul Bailey. Știam eu ! Sînt gata să fac prinsoare pe doo'jde lire !

Bărbierul se grăbi să explice că persoana în chestie nu era nici tînără, nici frumoasă, ci doar o infirmieră care fusese angajată menajeră în casa cuiva pentru cîteva săptămîni și care trebuia să predea cheile chiar în seara aceea stăpînei, adică soției acelui domn.

— S-a însurat de curînd și-și aduce nevasta acasă chiar în seara asta. Așa că mă duc să-mi iau chiriașa cu bagaj cu tot de la domnul Chuzzlewit, care stă în spatele poștei.

— Jonas Chuzzlewit ? întrebă Bailey.

— Da, zise Poll. Chiar el. Îl cunoști ?

— O, nu ! strigă domnul Bailey. Nu-l cunosc ! Și nici pe ea n-o cunosc ! Cum s-o cunosc ! Cum s-o cunosc ! Mai ales că eu le-am făcut vorba prima oară — sau aproape.

— Aha ! zise Paul.

— Aha ! repetă Bailey făcîndu-i cu ochiul. Și, știi, nu-i urîtă de loc ! Dar soră-sa e mult mai bine, și-i veselă foc ! De cîte ori m-am distrat cu ea, pe timpuri !

Domnul Bailey vorbea ca și cum ar fi fost cu un picior și jumătate în groapă, iar ceea ce povestea el s-ar fi petrecut cu vreo douăzeci, treizeci de ani în urmă. Umilul Paul Sweedlepipe era atît de zăpăcit de îndrăzneala pretimpurie, de manierele protectoare, de cizmele, cocarda și livreaua tînărului său amic, încît se părea că i s-a lăsat o ceață pe ochi și în fața lui se afla nu Bailey-puștiul — mucosul de la pensiunea Todgers, pe care îl cunoștea de un an, de cînd tot venea să-și cumpere sticleți la prețul de doi penny bucata — ci întruchiparea concentrată a tuturor valeților stilați din Londra, chintesența tuturor cunoștințelor hipice ale epocii, un fel de mașină de înaltă presiune care funcționa de ani de zile, dat fiind impunătorul total de experiențe acumulate. Într-adevăr, deși în greoaia atmosferă a pensiunei Todgers geniul domnului Bailey strălucise întotdeauna cu putere, acum depășea hotarele timpului și ale spațiului,

orbea spectatorul, impunîndu-se, în pofida tuturor legilor naturii. De fapt, pe caldarîmul Holbornului mergea în carne și oase tot băiețașul de odinioară ; felul lui de a face cu ochiul, de a gîndi, precum și ceea ce gîndea, cum vorbea ce vorbea și cum făcea ce făcea, erau totuși ale unui bătrîn cu experiență. Exista în el un amestec de bătrînețe și de tinerețe. O ființă inexplicabilă : un fel de sfinx cu pantaloni de călărie și cizme răsfrînte. Pentru bietul bărbier nu erau decît două soluții : sau să se lase apucat de pandalii, sau să-l ia pe Bailey așa cum se prezenta. Se opri cu înțelepciune la cea din urmă soluție.

Domnul Bailey avu bunătatea a continua să-i țină tovărășie și să-l desfete pe drum cu interesanta lui conversație asupra unor teme hipice — între altele, asupra meritelor comparate, principial vorbind, ale pintenogilor asupra celorlalți. Cît despre genul de coadă preferat, domnul Bailey avea păreri bine stabilite, pe care și le expunea, cerînd însă prietenilor să nu se lase influențați de ele, întrucît știa bine că, din nefericire, nu gîndea la fel cu anumite înalte autorități. Îl trată pe domnul Sweedlepipe cu un păhărel în care fuseseră amestecate sub directiva lui, după rețeta unui membru al Jockey Clubului, diferite băuturi. Și cum, mai cu una, mai cu alta, ajunseră aproape de locul de destinație al bărbierului, Bailey declară că mai dispunea încă de vreo oră de libertate și că, dat fiind că-l cunoștea pe Jonas și pe soția lui, ar fi bucuros — dacă bărbierul nu avea nimic împotrivă — să-i facă și cunoștința doamnei Gamp.

Paul bătu la ușa casei lui Jonas Chuzzlewit, iar cînd doamna Gamp veni să le deschidă, făcu prezentările între cele două distinse personaje. Cele două aspecte ale profesiunii exercitate de doamna Gamp aveau avantajul că o făceau să poarte același interes bătrînilor ca și tinerilor. Așa că domnia-sa îl primi pe domnul Bailey cu multă cordialitate.

— Foarte frumos din partea dumitale — spuse doamna Gamp către proprietarul ei — că ai venit și ai adus cu dumneata un prieten atît de drăguț. Dar mă tem că va trebui să intrați în casă, fiindcă tînăra pereche n-a apărut încă la orizont.

— Au cam întîrziat, nu-i așa ? o întrebă proprietarul cînd doamna Gamp îi conduse jos, în bucătărie.

— Da, mai ales dacă te gîndești că vin pe „Aripile Amorului" ? zise doamna Gamp.

Domnul Bailey se informă dacă aceste „Aripi ale Amorului" au cîștigat vreo medalie la concursuri sau dacă se putea pune vreun pariu serios pe ele ; aflînd însă că nu e vorba de cai, ci de-o expresie poetică figurată, manifestă un profund dispreț. Doamna Gamp era atît de mirată de manierele lui elegante și de perfecta lui siguranță, încît tocmai intenționa să-l roage în șoaptă pe Poll să-i lămurească enigma și să-i spună dacă Bailey este bărbat sau copil, cînd domnul Sweedlepipe, ghicindu-i gîndul, i-o luă înainte, făcînd o diversiune.

— O știe pe doamna Chuzzlewit ! anunță el cu voce tare.

— Ce nu știe dînsul ? zise doamna Gamp. Cred și eu, Aș pune rămășag că știe ca din carte toate șmecheriile de pe pămînt.

Domnul Bailey primi această observație ca un compliment și răspunse, îndreptîndu-și cravata :

— Nu zic ba !

— Dacă zici c-o știi pe doamna Chuzzlewit, observă doamna Gamp, poate că-i știi și numele de botez ?

— Charity ! zise Bailey.

— Na, că nu știi ! exclamă doamna Gamp.

— Cherry, atunci, zise Bailey. Cherry este o prescurtare a numelui, dar e tot aia.

— Nu începe de loc cu C, răspunse doamna Gamp, scuturînd din cap. Începe cu M !

— Iote-te, domnule ! strigă domnul Bailey, dînd cu piciorul în dușumea de unde se ridică imediat un noruleț de praf. Asta înseamnă atunci c-a luat-o pe a veselă !

Cum aceste cuvinte erau oarecum misterioase, doamna Gamp îl pofti să se explice, iar domnul Bailey se execută pe dată, în timp ce ea îi sorbea fiecare cuvînt. Ajunsese la mijlocul povestirii cînd zgomotul trăsurii și două bătăi în ușa de la intrare anunțară sosirea tinerei perechi. Rugîndu-l pe domnul Bailey să-i rezerve ce mai avea de spus pentru drumul de înapoiere spre casă, doamna Gamp

apucă lumînarea și se repezi să ureze bun venit tinerei stăpîne a casei.

— Vă doresc din toată inima fericire și bucurie, zise ea făcînd o plecăciune cum păşiră cei doi soți în casă. Și dumneavoastră de asemenea, domnule Chuzzlewit ! Frumoasa dumneavoastră nevestică pare cam obosită de voiaj !

— A făcut destule mofturi pe chestia asta, mormăi domnul Jonas. Poftește și ne luminează calea, te rog.

— Pe aici, doamnă, vă rog, zise doamna Gamp urcînd scara înaintea lor. Totul a fost aranjat cum nu se poate mai bine ; dar mai sînt multe de schimbat după pofta inimii dumneavoastră, cînd o să aveți timp să vă ocupați de ele. Ah ! Ce dulce sînteți ! Dar, vorba vine — adăugă doamna Gamp, asta însă numai pentru ea — nu prea arăți de loc a Merry !...

Era adevărat : tînăra soție nu părea veselă de loc. Moartea, care abia ieșise din casă ca să facă loc nunții, își lăsase acolo umbrele. Aerul era îmbîcsit și înăbușitor ; camerele întunecate ; o mohoreală stăruia prin colțuri și prin cotloane. Iar în colțul căminului sta bătrînul contabil, cu ochii pironiți ca o cobe la cei cîțiva curpeni uscați ce ardeau în sobă. Se ridică și se uită la noua venită.

— Așadar, domnule Chuffey — zise cu nepăsare Jonas scuturîndu-și cizmele — tot pe lumea asta te găsesc ?

— Da, tot pe lumea asta — răspunse doamna Gamp — și dumneavoastră ar trebui să vă mulțumească domnul Chuffey pentru asta, așa cum i-am și spus-o de mii și mii de ori !

Domnul Jonas nu era prea bine dispus, căci se mulțumi să spună, în timp ce privea în jurul lui :

— Nu mai am nevoie de serviciile dumitale, doamnă Gamp, cred c-o știi !

— Plec imediat, domnule — răspunse infirmiera — afară de cazul în care doamna ar avea nevoie de mine. Apoi adăugă, privind-o cu mare dragoste în timp ce se scotocea în buzunar : Ți-aș putea fi cu ceva de folos, porumbițo ?

— Nu, zise Merry aproape plîngînd. N-am nevoie de nimic ! Pleacă, te rog !

Doamna Gamp continua să se scotocească prin buzunare, aruncînd în același timp priviri în care cu greu puteai deosebi afecțiunea de viclenie (pentru că în timp ce cu un ochi privea viitorul, pe celălalt coana moașă și-l ațintise asupra tinerei căsătorite, iar această expresie strengărească se datora, în parte, firii ei binevoitoare și, în parte, păhărelului luat în dimineața aceea, fiind dictată de interesele ei profesionale și absolut caracteristică meseriei pe care o exercita) după care scoase din buzunar o carte de vizită pe care avea tipărit numele, adresa și îndeletnicirea ei și zise încet :

— Fii atît de drăguță, porumbița mea dulce, scumpă și iubită cuconiță, și pune asta bine pe undeva, ca s-o poți găsi la nevoie. Pe mine mă știe multe cucoane și asta-i adresa mea. Numele meu e Gamp ; Gamp îmi zice și bine îmi zice ! Locuim aproape ușă în ușă, așa c-o să-mi îngădui să trec pe aici din cînd în cînd, ca să văd cum mai stai cu sănătatea și cu spiritul, puișorule scump !

După nenumărate ocheade, priviri cu subînțelesuri, accese de tuse, clătinări din cap, surîsuri și plecăciuni, în scopul de a stabili o tainică și confidențială înțelegere între ea și tînăra căsătorită, doamna Gamp chemă binecuvîntarea cerului asupra noii familii, după care se porni pe o nouă serie de ocheade, priviri cu subînțelesuri, accese de tuse și clătinări din cap, surîzînd și făcînd plecăciuni pînă ce trecu de pragul ușii.

— O zic și-o subțin, chiar de-ar fi să fiu pusă la grătar ca un martor — zise cu jumătate de voce doamna Gamp cînd ajunse în bucătărie — că tînăra asta nu pare veselă de loc în momentul de față !

— Ei, stai numai să vezi cînd o începe să rîdă ! zise Bailey.

— Hm ! Ar trebui să aștept mult și bine, băiete, strigă doamna Gamp, oftînd, și pînă ce ieșiră pe poartă nimeni nu mai scoase nici un cuvînt.

Doamna Gamp își puse pălăria, domnul Sweedlepipe luă pe umeri cufărul doamnei Gamp, iar domnul Bailey îi întovărăși pînă în Kingsgate Street, povestind pe drum doamnei Gamp felul în care începuse și cum continuase

cunoștința lui cu doamna Chuzzlewit și cu sora ei. Printr-o stranie consecință a precocității lui, tînărului Bailey îi intrase în cap că o sedusese definitiv pe doamna Gamp și se simțea grozav de măgulit de acest nenorocit plasament al pasiunii ei.

După ce ușa de la intrare se închise cu zgomot în urma celor trei, doamna Jonas se lăsă într-un fotoliu, își roti privirea împrejur și se cutremură : încăperea rămăsese cam în aceeași stare în care o știa, dar era parcă și mai sinistră. Tînăra căsătorită își închipuise că întreaga casă va îmbrăca haină de sărbătoare ca s-o primească.

— Ce ? Ți se pare, poate, că nu-i destul de bună pentru tine, hai ? o întrebă Jonas, urmărindu-i privirile.

— De ! Camera asta e înfiorătoare, zise Merry încercînd să ia tonul de altădată.

— Asta nu-i nimic ! O să fie cu mult mai înfiorătoare dacă ai să mai faci atîtea fasoane. Bine îți stă, zău așa, să începi cu nazurile de cum ai sosit ! Ei, drăcia dracului ! Erai destul de vioaie cînd era vorba să mă sîcîi ! Haide, nu sta de pomană ! Fata e jos în bucătărie ; sun-o pentru masă, pînă mă duc să-mi trag cizmele !

Merry îl urmări cu privirea pînă ce părăsi încăperea și se sculă ca să sune.

Atunci, bătrînul Chuffey își puse încetișor mîna pe brațul ei.

— Nu sînteți căsătoriți ? întrebă el curios. Nu sînteți căsătoriți, nu-i așa ?

— Ba da ! De o lună. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întîmplat ?

— Nimic ! răspunse el și își trase mîna înapoi.

Cuprinsă de teamă și de mirare, Merry se întoarse și se uită la el. Îl văzu că-și ridică mîinile tremurătoare deasupra capului, spunînd :

— O, nenorocire ! Nenorocire ! Nenorocire asupra acestei case blestemate !...

Așa păși Merry pragul noului său cămin.

SFIRȘITUL VOLUMULUI INTII

CUPRINS

Capitolul I

Care ne introduce în genealogia familiei Chuzzlewit 5

Capitolul II

Ce prezintă cititorului cîteva personaje, cu care, dacă dorește, va putea face mai îndeaproape cunoștință 12

Capitolul III

Un fel de completare a capitolului precedent, în care sînt prezentate cititorului alte cîteva personaje 33

Capitolul IV

În care vom vedea că dacă unirea face puterea, iar dragostea de familie este nespus de duioasă, atunci este neîndoios că Chuzzlewiții au fost familia cea mai unită și mai înduioșătoare din lume 52

Capitolul V

Care cuprinde o dare de seamă amănunțită asupra instalării noului elev al domnului

Pecksniff în sînul familiei, asupra festivităților care au avut loc cu acest prilej, precum și asupra neasemuitei fericiri a domnului Pinch 76

Capitolul VI

Care cuprinde, printre alte importante chestiuni pecksniffiene și arhitecturale, o exactă dare de seamă asupra progresului făcut de domnul Pinch în ce privește încrederea și prietenia noului elev 101

Capitolul VII

În care domnul Chevy Slyme își dovedește independența de spirit, iar „Balaurul albastru" își pierde un mădular 117

Capitolul VIII

In care îl vom însoți pe domnul Pecksniff și pe încîntătoarele sale fiice pînă la Londra, ca să vedem ce li se întîmplă pe drum 13

Capitolul IX

Londra și pensiunea Todgers 149

Capitolul X

Cuprinzînd întîmplări ciudate, care vor avea o influență, bună sau rea, asupra multor părți din povestirea noastră 179

Capitolul XI

În care un anumit domn manifestă o deosebită atenție față de o anumită doamnă și în care evenimentele încep să se contureze mai bine 197

Capitolul XII

Acest capitol, după cum se va vedea pînă la urmă, dacă nu chiar de la început, îl interesează în mod deosebit pe domnul Pinch și pe alții. Domnul Pecksniff reîntronează virtutea

ofensată. Tînărul Martin Chuzzlewit ia o hotărîre disperată 221

Capitolul XIII

În care vom vedea ce se întîmplă cu Martin și ce se alege din hotărîrea lui disperată, după ce părăsește casa domnului Pecksniff; pe cine întîlnește, prin ce încercări trece și ce vești mai află 244

Capitolul XIV

În care Martin își ia rămas bun de la stăpîna gîndurilor lui, onorînd totodată, cu încrederea sa, pe un obscur individ, pe care vrea să-l căpătuiască 269

Capitolul XV

Salut, o, țară a lui Columb! 282

Capitolul XVI

Martin părăsește nobilul și rapidul vas de pasageri „Screw", debarcînd în portul New York, din Statele Unite ale Americii. Face cîteva cunoștințe și ia masa la o pensiune de familie. Amănunte asupra acestor evenimente . . . 293

Capitolul XVII

Martin își lărgește cercul cunoștințelor găsind o minunată ocazie de a pune în balanță rezultatele propriei sale experiențe cu ale lui Lummy Ned din Regimentul de cavalerie ușoară din Salisbury, așa cum i-au fost relatate de prietenul acestuia, domnul William Simmons 320

Capitolul XVIII

Relatează anumite afaceri ale firmei Anthony Chuzzlewit & Fiul, din care unul dintre asociați se retrage cu totul pe neașteptate . . 343

Capitolul XIX

Cititorul este pus în legătură cu anumiți profesioniști, fiind mișcat pînă la lacrimi de pietatea filială a bunului domn Jonas . . . 357

Capitolul XX

Un capitol cu dragoste 377

Capitolul XXI

Alte pățanii din America. Martin își ia un asociat și face o achiziție. Cîteva informații asupra Edenului, așa cum apare el din reclame ! Reflecții asupra Leului britanic ; cîteva deslușiri asupra genului de simpatie profesată și resimțită de Asociația „Watertoast Sympathizers" 395

Capitolul XXII

În care se vede că Martin devine „omul zilei", precum și explicația acestui fapt 421

Capitolul XXIII

Martin și asociatul său își iau domeniul în stăpînire. Acest fericit eveniment ne dă prilejul să cunoaștem noi amănunte asupra Edenului 434

Capitolul XXIV

În care vedem cum au decurs anumite evenimente cu dragoste, ură, gelozie și răzbunare 446

Capitolul XXV

În care avem a face cu anumite secrete profesionale și în care ni se dau indicații prețioase asupra modului cum trebuie îngrijit un bolnav 467

Capitolul XXVI

O întîlnire neașteptată și o promițătoare perspectivă 487

În colecţia

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

au apărut:

ALPHONSE DAUDET

Nababul

■

GUSTAVE FLAUBERT

Doamna Bovary

■

GOTTFRIED KELLER

Nuvele

■

SILVIO PELLICO

Închisorile mele

■

ÉMILE ZOLA

Germinal

■

* * *

Proză istorică latină

VOL. I ŞI II LEI 28